

აკად. გ.წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი
ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი
აზიისა და აფრიკის ინსტიტუტი
ÉCOLE PRATIQUE DES HAUTES ÉTUDES-(ÉPHÉ)
(პარიზი-სორბონის უნივერსიტეტი)

ნანა მირაშვილი

მონანიე და განდევნილი დედები
ქართულ ნათარგმნ ჰაგიოგრაფიაში
(X-XI საუკუნეების ხელნაწერების მიხედვით)

ტექსტი

წყარო

პარალელი

ქალ. ნანა მირაშვილის სადოქტორო დისერტაციის მიზანია რვა წმინდანი ქალის (ტასია მეგვიპტელი, პელაგია ანტიოქელი, მარიამ მეგვიპტელი, მარიამი. წმინდა აბრაჰამის ძმისწული, მარინა, კანონიკი მსოვარი, მონანიე აღმესანდრიელი ქალი, ანასტასია პატრიკია) ცხოვრების ქართული ევრსიების შესწავლა და გამოკვეთება ფრანგული თარგმანითურთ. ტექსტები ორ უძველეს ხელნაწერში, პარხლის მრავალთავსა (Xს.) და ბოძლეს პაგიოგრაფიულ კრებულშია (Xს.) დაცული. სერიოზული და კომპეტენტური ნაშრომი 681 გვერდს მოიცავს. სტრუქტურული თვალსაზრისით საკმაოდ კარგად აგებული დისერტაციის პირველსა და მეორე ნაწილში დეტალურად არის აღწერილი ორი უძველესი ხელნაწერი და ყველა ხელნაწერის ნუსხა, რომლებშიც ცხოვრებათა თარგმანის ტექსტებია დაცული. ნაშრომის მეორე ნაწილში დისერტანტი წარმოადგენს ქართულ ტექსტებს ფრანგული თარგმანით. ხოლო მესამე და მეოთხე ნაწილი მოიცავს სხვა ცხოვრებების რედაქციასთან სინოპტიკურ გამოცემას და ქართულ-ბერძნულ-ფრანგულ ლექსიკონს.

მაღლობას ეუხლები დისერტანტს, რომელმაც საშუალება მოგვცა გაგვეცნო უძველესი ქართული თარგმანის ტრადიციებზე აგებული საკმაოდ საინტერესო თხზულებები, რომელთა მთავარ პერსონაჟებში ლეგენდ და ისტორია მჭიდროდ არის გადაჯაჭვული.

ვასკენით, რომ ქალ. ნანა მირაშვილმა ჩამოაყალიბა და წარმოადგინა ნოვატორული, მრავლის მომცემი ნაშრომი, რომელიც უდაოდ იმსახურებს ფილოლ. მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხს.

ფილოლ. მეცნ. დოქტორი, პროფ. მაღლენ სკოპელი
სამეცნიერო კვლევის ცენტრის დირექტორი
სორბონის უნივერსიტეტი
პარიზი

ქალ. ნანა მირაშვილის სერიოზული, ერცული ნაშრომი (თითქმის შეიდასი გვერდი) მოიცავს პაგიოგრაფიულ თხზულებებს ფრანგული თარგმანით, რომლებშიც მონანიე და ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული ჯანდელი ქალების ცხოვრებათა (ტასია მეგვიპტელი, პელაგია ანტიოქელი, მარიამ მეგვიპტელი, მარიამი, წმინდა აბრაჰამის ძმისწული, მარინა, კანონიკი მსოვარი, მონანიე აღმესანდრიელი ქალი, ანასტასია პატრიკია) ქართული ევრსიებია დაცული. კრიტიკული ტექსტი ჩამოყალიბებულია ორი უძველესი ხელნაწერის ბაზაზე: პარხლის მრავალთავი(A-95) და იერუსალიმის ქართული ჯვრის მონასტერში გადაწერილი, ბოძლეს(ოქსფორდი) ნაციონალურ ბიბლიოთეკაში დაცული პაგიოგრაფიული კრებული. გამოკვლევის პირველ ნაწილში დისერტანტი არა მარტო დაწერილობით აღწერს უძველეს ხელნაწერებს და წარმოგიდგენს ყველა ხელნაწერის ნუსხას, რომლებშიც ცხოვრებანია დაცული, არამედ ქართული რედაქციები დეტალურად არის შედარებული ბერძნულ, სირიულ, სომხურ, არაბულ და ლათინურ წყაროებთან. დისერტაციის მეორე ნაწილში წარმოდგენილი ტექსტების ფრანგული თარგმანი მხოლოდ გულწრფელ შეკვებას იმსახურებს. მესამე ნაწილში ცხოვრებათა სინოპტიკური გამოცემა თვალსაჩინოდ წარმოაჩენს თარგმანების ტექსტობრივ პარალელებსა და განსხვავებებს. მეოთხე ნაწილში ჩამოყალიბებული საუცხოო ქართულ-ბერძნულ-ფრანგული ლექსიკონი საკმაოდ მნიშვნელოვანია ქართული ლექსიკონისთვის.

მრავალი სიახლის მომცემი ნაშრომი შესრულებულია ღიდი გულმოდგინებით და ღრმად არის გაანალიზებული.

მიგვაჩნია, რომ ქალ. ნანა მირაშვილის მიერ წარმოდგენილი დისერტაცია სრულიად იმსახურებს ფილოლ. მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხს.

ფილოლ. მეცნ. დოქტორი, პროფ. ჯერარ დედეიანი
პოლ ვალერის უნივერსიტეტი
მონპელიე

რედაქტორები: ენრიკო გაბიბაშვილი
ფან პიერ მავ
რეცენზენტები: გიორგი ხანიკიძე
ნოდარ ლომოური
მაღლენ სკოპელი

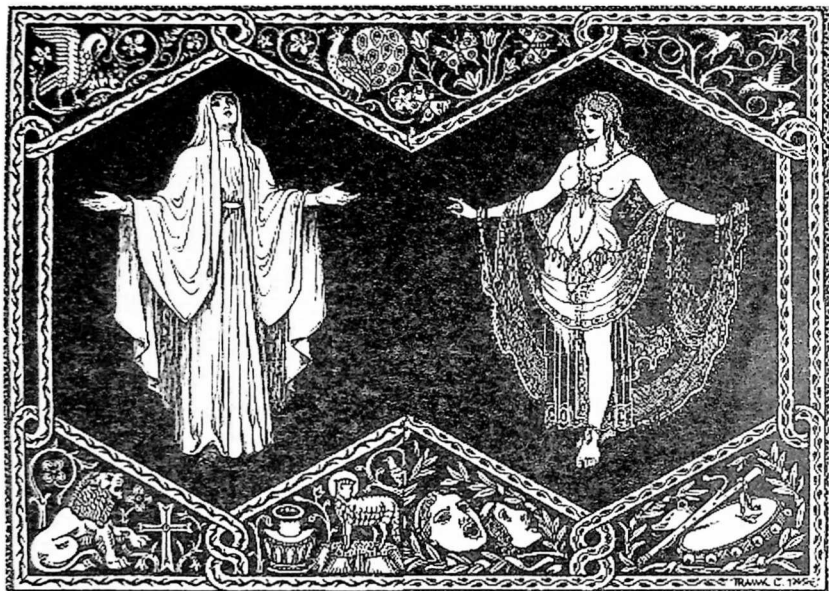
© პროგრამა «ლოგოსი», 2002, 2009
© ნანა მირაშვილი, 2002, 2009

ISBN 978-9941-401-68-8

პროგრამა «ლოგოსი»
ილია ჭავჭავაძის გამზირი 13,
თბილისი 380079
ტელ. 00 995 32 25 02 58, ფაქსი 00 995 32 22 11 18
ელ. ფოსტა logos@caucasus.net

ეუძღვნი ჩემს ძვირფას მასწავლებლებს:

ფილოლ. მეცნიერებათა დოქტორს, პროფ. ვაჟა გვახარიას
ფილოლ. მეცნიერებათა დოქტორს, პროფ. ლიანა კვირიკაშვილს

წმინდა ტახია ჰეგუბტელი - კურტიზანი და მონაწიე
(XIX საუკუნის გრავეურა)

საძიებელი

საძიებელი.....	7
წინასიტყვაობა.....	13
შესავალი.....	15

ნაწილი პირველი..... 19

თავი I – რვა წმინდანი ქალის ცხოვრების ქართული ვერსიები.....	20
მონანიე და განდევნილი დედაები.....	20
მონანიე და განდევნილი დედათა ძეგლი (კიმენი) ქართული რედაქციები.....	20
კიმენი.....	21
მრავალთავი.....	21
ხელნაწერთა ისტორია.....	22
პარხლის მრავალთავი.....	22
ზოდესის საგიოგრაფიული კრებული.....	22
გაღამწერები.....	23
გაბრიელ პატარა.....	23
პროსოვე ქართველი.....	23

თავი II- ხელნაწერთა აღწერილობა..... 25

პარხლის მრავალთავი(Xს. A-95).....	25
ალეუგრაფია.....	25
ქარაგმები.....	25
კოლოფონები და მინაწერები.....	25
ხელნაწერის შედგენილობა, შინაარსი.....	26
ბოდბეს საგიოგრაფიული კრებული(ბოდბე I, Xს.).....	26
ალეუგრაფია.....	27
ქარაგმები.....	27
სასვენი ნიშნები.....	27
კოლოფონები და მინაწერები.....	27
ხელნაწერის შედგენილობა.....	28
მირიამა მეგვიტელის ცხოვრების ეთნოგრაფიული თარგმანი.....	29
წმინდათა ცხოვრება (Xს.), H-1709.....	29
წმინდა დედათა ცხოვრების მოგვიანო ნუსხები.....	29
A- 382 კრებული (XVს.).....	29
H-972 კრებული (XVIIს.).....	30

ნაწილი მეორე..... 31

თავი III—ცხოვრება და სინანული ნეტარისა ტასიამის მეგვბელისა..... 32

თხზულების შინაარსი.....	32
თხზულების ბერძნული ორიგინალი და მისი თავისებურებანი.....	33
სერაპიონ სინდონი.....	33
აბბა პავლე მართალი, ანტონ ღიღის მოწაფე.....	34
ტასიას მეგვიტელის ცხოვრების წყაროები.....	35
პატრიკელი თხრობა აბბა სერაპიონის შესახებ.....	35
პატრიკელი თხრობა უიწმე პაისისა თუ ტასის.....	35
თუიწმე კოლოფონი.....	36
ცხოვრების ბერძნული, ლათინური, სირიული ვერსიები.....	36
ტასია მეგვიტელის ცხოვრება ქართულ ნათარგმნ საგიოგრაფიაში.....	37
ქართულ ხელნაწერთა სია.....	37
ხელნაწერთა კლასიფიკაცია.....	37
წყაროების ქართული ვერსია.....	37
თხის სერაპიონი.....	37
ბერძნულიდან მომდინარე ქართული ვერსიების ანალიზი და შეჯერება.....	38
ძველი ქართული რედაქციების შედარება.....	39
სათაურები.....	39
პროლოგი და ეპილოგი.....	39
წყაროების ქართული ვერსიები და ბერძნული ორიგინალი.....	39
პაპის სერაპიონისთვის.....	40
ტასი(პაისი) კურტიზანი.....	40
ქართული თარგმანი და ბერძნული ორიგინალი.....	41
პროლოგი, კლემა.....	41
გუბატე, ალექსანდრია.....	41
კლემა და მეტაფრასი.....	42

ბერძნული წარმოშელობა.....	44
პარალელები და ბერძნული წყარო.....	44
Tauro. ტაურო.....	45
ქვეყანა, ჰიანსტერი, სერაპიონ სინდონი.....	45
ლათინური ვერსია.....	46
ცხოვრება და სინანული ტასიანის მეგაპტელისა, რომელი იყო მეძავე.....	48
მამის სერაპიონისთვის.....	52
მამის იოვანე მოკლისათვის.....	54
თავი IV— ცხოვრება პელაგია ანტიოქელისა.....	56
პელაგიას ისტორია.....	56
ცხოვრების წყაროები და წარმოშელობა.....	57
იაკობ დიაკონი და ნონოსი.....	58
პელაგიას ცხოვრების შექმნის ქრისტილოგია.....	58
წარმართობის მოტივები.....	59
პოლიტეიური და პატრისტული პარალელები.....	59
პელაგია ანტიოქელის ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში.....	60
ხელნაწერები და კიმენური რედაქციები.....	60
მეტაფრასული რედაქცია.....	61
უძველესი ქართული რედაქციები და მათი თავისებურება.....	61
მეტაფრასული რედაქციის თავისებურება.....	61
კიმენური რედაქციების შეჯერება.....	62
უძველესი ქართული რედაქციები და ბერძნული მოდელი.....	62
კლება.....	62
მოულოდნელი კლება და სირიული ვერსია.....	63
ტაიქი და სარკინოზი (Σαρκινόζი).....	64
კამისი, კამასი, Βερνυ ρυζιον.....	65
სატანის განდევნა (εξορκισμός) ზორციონის.....	66
ბერძნული კალკები.....	67
პარალელი ხანმეტ შრავალთთან.....	67
პელაგია ანტიოქელის ცხოვრება და ახოუთებები.....	68
დასკნა.....	68
ცხოვრება წმიდისა პელაგიასის, რომელი იყო ანტიოქელ. ესე იყო პირველ მეძავე და იქნა ჭურჩიველ.....	70
თავი V— ცხოვრება მარიამ მეგეპტელისა.....	80
სოფრონ იერუსალიელი.....	80
ცხოვრების მოკლე ჰინარსი.....	81
აიგორი, წარმოშელობა, პარალელი.....	82
ანალოგიები ჯაველ თებელის (ცხოვრებასთან.....	82
პარალელი წმინდა კორნელიანის განმარტების (ცხოვრებასთან.....	84
Pratum Spirituale — ღმრთიანობა, პარალელი.....	84
მარიამ მეგეპტელის ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში.....	85
ხელნაწერები.....	85
კიმენური რედაქციები.....	85
სოფრონ იერუსალიელის ქართული ვერსია.....	85
კიმენური რედაქციების შედარება.....	86
კიმენური რედაქციებისა და ვუთიონის თარგმანის შედარება ბერძნულ ორიგინალთან.....	86
სათაურები.....	86
H რედაქციის ეპოლოგი.....	86
ვუთიონის თარგმანი, კიმენური რედაქციები, ბერძნული მოდელი.....	87
რედაქციების თავისებურება.....	88
კლება.....	89
სინონიმური შესატყვისობები.....	89
ფრასეოლოგია.....	89
დასკნა.....	90
უძველესი A.B რედაქციების წარმოშელობა.....	91
წყაროები.....	92
მარიამ მეგეპტელის და ჯაველ თებელის ცხოვრება.....	93
ტექსტობრივი პარალელი მარიამ მეგეპტელის კოპტურ ახოუთებასთან.....	94
სოფრონის ვერსია.....	95
დვანი და სოფრონის ვერსია.....	98
ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მარიამ მეგეპტელისა.....	102
ცხოვრება და მოქალაქობა და სინანული ღირსისა მარიამ მეგეპტელისა.....	121
თავი VI — ცხოვრება წმინდა აბრამისა და მისი დისწული მარიამისა.....	132
აბრამაზიქლენელი მწირო.....	132
აბრამაზი და მარიამი.....	132
ბერძნული ვერსიები.....	133

აბრამამ მონაზონი და ეფრემ ასური.....	133
ეფრემ ასური და უცნობი ავტორი.....	134
აბრამამისა და მარიამის <i>ცხოვრება</i> ქართულ პაგიოგრაფიაში	136
ხელნაწერები.....	136.
კიმენური რედაქციების შედარება.....	136
სათაურები.....	136
მოგვიანო ნუსხების სათაურები.....	137
ბერძნულში.....	137
კლება.....	137
ქართული ვერსია და ბერძნული ორიგინალი.....	137
სათაურები.....	138
შესავალი.....	138
ბერძნულ დედანთან განსხვავებანი.....	138
კლება ბერძნულ ტექსტში; ლათინური ვერსია.....	139
ქართული ვერსია და <i>Vitae patrum</i>	139
სირიული ვერსია.....	140
ქართული რედაქციების წარმომავლობა (დასკვნა).....	140
თქუმული წმიდისა ეფრემისი აბრამამ მონაზონისათეს და ძმისწულისა მისისა მარიამისთეს.....	142
თავი VII – ცხოვრება კანონიკე მოვარისა.....	150
სიუვეტი.....	150
სულის მარტებელი თხრობანი, პარალელები.....	150
აბბა სილასი (<i>Σιλας</i>) და მამა სილოვანე.....	151
გეოგრაფიული ადგილები.....	152
კანონიკე ქალწული – საჭურისი.....	154
კანონიკე მოვარის ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში.....	154
ხელნაწერები.....	154
ქართული რედაქციების შედარება.....	155
სათაურები.....	155
კანონიკე ქალწული.....	155
მოვარი - <i>Βοσκαι</i> - <i>Pascens</i>	156
ძველი ქართული რედაქციები და ბერძნული ორიგინალი.....	157
ბერძნული მოდელი.....	157
სათაურები.....	157
სილასი და სილოვანე.....	158
განსხვავება, პარალელი.....	158
ბერძნულის გადღენა.....	158
კლება.....	158
გეოგრაფიული ადგილების ტრანსკრიპცია.....	159
<i>Κοιταριον, Κοιταριον, Κοιταριον, Κοιταριον</i> – სემიტურის ევლი.....	159
ტერმინების ინტერპრეტაცია.....	160
ქართული ვერსიის ეპოქა და წარმომავლობა, დასკვნა.....	160
ცხოვრება ქალწულისა ერთისა.....	164
თავი VIII – ცხოვრება წმინდა მარინასი.....	168
თხზულება.....	168
ბერის ტანსაცმელში ნაცმული ქალი.....	168
ხელნაწერები, ვერსიები.....	169
<i>ცხოვრება</i> მარიამის, მარინასი და მარინოსისა /წარმოშობა.....	170
წმინდა მარინას ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში.....	171
ბერის ტანსაცმელში ნაცმული დედები ქართულ ხელნაწერებში.....	171
ანალოგიური, ამავე დროს განსხვავებული თხზულება.....	171
მარიამი, მარინა.....	172
წმინდა მარინას ცხოვრება, პარალელები.....	172
მკარი დიდი ეგვიპტელისა და ეფრემ ასურის ცხოვრების ქართული ვერსიები.....	172
ლეგენდის წარმომავლობა.....	173
სირაჯ ალ-მულუკი და წმინდა მარინას ცხოვრება.....	174
ქართული რედაქციების შედარება.....	175
კიმენური რედაქციები.....	175
შესავალი.....	176
მარიამი, მარინაონი, მარინანე.....	176
შემოკლება.....	176
უძველესი ქართული რედაქციები და ბერძნული ორიგინალი.....	177
ხელნაწერები, ბერძნული და სირიული ვერსიები.....	177
<i>ცხოვრების</i> ბერძნული, ლათინური და სირიული ვერსიების შეჯერება.....	177
შესავალი.....	178
წმინდა მარინას ცხოვრების წარმომავლობა.....	178
მნიშვნელოვანი ბერძნული.....	178
მოულოდნელი განსხვავება და პარალელი.....	179

ცხოვრება ევენიოსის და მისი ქალიშვილი მარიამისა.....	179
მარიოსი და მარიანე.....	179
ბერძნული გაელენა. Ξηρος, ὄρερι.....	180
დასკნა.....	181
ცხოვრებაი წმიდისა მავრიანესი.....	184
ცხოვრებაი ევენიოსისი და ასულისა მისისა მარიამისი.....	188
თავი IX — ცხოვრება მებაგი აღექსანდრიელისა.....	192
თხზულების შინაარსი.....	192
BHG 2102 ¹ , BHG 1438 ¹ (De scorio converso).....	192
ბერძნული ერსია BHG 1438 ¹ (De scorio converso).....	193
BHG 1438 ¹ და ახოფთეგმები.....	193
ანონიმური ახოფთეგმების სტრუქტურა.....	194
ანონიმური ახოფთეგმა და გამოცემული სირიული ეერსია.....	195
პარადელი.....	195
სირიული ხელნაწერი და ცხოვრების სირიული ეერსია.....	195
De Scorio converso (BHG 1438 ¹), De Sorore Danielis (BHG 2002 ¹).....	196
ტექსტის სპეციფიკა.....	196
პარადელი.....	197
მებაგი აღექსანდრიელის ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში.....	197
ქართული ხელნაწერები.....	197
ქართული რედაქციების შედარება.....	197
A, B უძველესი ქართული რედაქციები.....	197
სხვაობის მაგალითები.....	198
ქართული რედაქციები — ბერძნული, სირიული დედანი.....	198
A რედაქცია და სირიული ეერსია.....	198
ქართული B რედაქცია და De scorio converso (BHG 1438 ¹).....	199
ანალოგია და სხვაობა.....	199
განკითხვის დღე.....	200
სასწორო — პარადელი.....	200
მონანიების ანგელოზი.....	202
გამოცხადება ბიზანტიურ პაგიოგრაფიაში.....	202
ანონიმური ახოფთეგმების განვითარების სქემა.....	202
ქართული რედაქციების წარმომადელობა.....	203
არაბულის გაელენა.....	204
დასკნა.....	205
ცხოვრებაი მებისა ერთისაი, რომელი იყო აღექსანდრია ქალაქითა.....	208
[უსათაურო] ცხოვრება (მებაგი აღექსანდრიელისა).....	214
თავი X — ცხოვრება ანასტასია პატრიკიასი.....	216
თხზულება.....	216
აბბა დანიელი „სულის მარგებელი“ თხრობების მიხედვით.....	217
ანასტასია პატრიკიასი ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში.....	219
ხელნაწერები და უძველესი რედაქციები.....	219
ეფთჳმე მოწმინდლისა და თეოფილე სუესმონაზონის თარგმანი.....	219
სამი უძველესი რედაქცია.....	219
ანასტასია პატრიკია — ანასტასია ნეტარი.....	220
ანასტასიას ბიოგრაფია ეფთჳმეს თარგმანის მიხედვით.....	220
დასკნა.....	220
ქართული რედაქციების ბერძნულ და სირიულ ორიგინალთან ურთიერთმიმართება.....	221
სათარგები.....	221
განსხვავებები.....	221
თეოფილეს თარგმანი.....	221
სხვაობა ბერძნულ ტექსტებს შორის.....	222
შუთახსება ქართ. B და ბერძ. B შორის.....	222
ბერძნულის გაელენა და სხვაობები.....	222
გრეგორი, დემეტრი, ქამარი.....	224
ანასტასიას ტიტულა.....	225
სევეროსი ანტიოქიის პატრიარქი.....	226
ბოლდეს რედაქციის წარმომადელობა.....	227
აბბა დანიელისი პატრიკიასისთვის, რომელმან გარდაიცვალა სახელი საჭურისად.....	230

ნაწილი მესამე

ტექსტების სინოტიკური გამოცემა.....	233
ტასიას ცხოვრება მამისა სერაპიონისთვის.....	235

მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრება.....	238
მავრიანეს ცხოვრება/მეგვიპტელისა და მარიამის ცხოვრება.....	261
მეძაფე ალექსანდრიელის ცხოვრება / უსათაურო.....	266
ანასტასია პატრიქიას ცხოვრება: ბოდლე /ეფთვიმე/თეოფილე.....	271

RÉSUMÉ.....	277
-------------	-----

ნაწილი მეოთხე.....	281
ლექსიკონი.....	283
პირთა და გეოგრაფიულ სახელთა საძიებელი.....	332
ბიბლიური ადგილების ციტაციის საძიებელი.....	334
ბიბლიოგრაფია.....	337
წყაროები.....	338
ხელნაწერები.....	338
ბერძნული და ლათინური ტექსტები.....	338
კატალოგები.....	339
ლიტერატურის შემოკლებანი.....	340
საერთო ბიბლიოგრაფია.....	342
რუკა / მონასტერი / ხელნაწერი.....	351

წინასიტყვაობა

ნაშრომში პირველად ქვეყნდება მონანიე და ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული განდევნილი დედების, ტასია მეგვიპტელის, პელაგია ანტიოქელის, მარიამ მეგვიპტელის, აბრაჰამის ძმისწული მარიამის, უცნობი მონანიე ალექსანდრიელი ქალის, კანონიკ მმოვარის, მაკრიანეს, ევგენიოსის ასულის მარიამის ცხოვრებათა კრიტიკულად დადგენილი ტექსტები. ქართული ტექსტი პირველად არის დეტალურად შესწავლილი უცხოურ წყაროებთან მიმართებაში (ბერძნული, სირიული, ლათინური, კოპტური, არაბული, ძვ. ფრანგული). წარმოდგენილია შესწავლილ ცხოვრებათა ავტორების, მოთავსი პერსონაჟებისა და გეოგრაფიული ადგილების ფართო კლდეა. მოვიხილო კანონიკ მმოვარის და მონანიე ალექსანდრიელი ქალის ცხოვრებათა ბერძნული და სირიული დედნები, რომლებიც დღემდე უცნობი იყო ქართულ პაგიოგრაფიაში. პირველად ქვეყნდება ძველ ქართულ-ფრანგული ლექსიკონი, რომელიც მოიცავს ტექსტებში არსებულ სიტყვებს ბერძნული და ფრანგული განმარტებით. სასარგებლოდ და აუცილებლად მივიჩნიეთ ტექსტების სინოპტიკური გამოცემა, რომელიც მაგვიოდ წარმოაჩენს რედაქციულ სხვაობებს და ამარტივებს ქართული ტექსტების უცხოურ მოდელბთან შეჯერების არცთუ იოლ სამუშაოს.

კრიტიკული ტექსტი ჩამოყალიბებულია ორი უძველესი ხელნაწერის ბაზაზე: ბოდლეს ხელნაწერი (პაგიოგრაფიული კრებული), რომელიც 1040 წელს, იერუსალიმის ქართული ჯვარის მონასტერში შეიქმნა (დაცულია ოქსფორდის ბოდლეს ნაციონალური ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა ფონდში) და პარხლის მრავალთავი, გადაიწერა X ს-ში ტაო-კლარჯეთში, პარხლის მონასტერში (დაცულია საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში).

წიგნი ეყრდნობა ჩვენს მემკრ ფრანგულ ენაზე ჩამოყალიბებულ სადოქტორო დისერტაციას, თემაზე: «Vies des pénitentes et des femmes ermites dans l'hagiographie géorgienne (Selon les manuscrits des Xe-XII siècles)», (მონანიე და განდევნილ ქალთა ცხოვრებანი ქართულ პაგიოგრაფიაში – X-XI საუკუნეების ხელნაწერების მიხედვით), რომელიც მომზადდა ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში, პარიზის სორბონის უნივერსიტეტსა და აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში. დისერტაცია წარმატებით იქნა დაცული სორბონის უნივერსიტეტში 2008 წლის 6 დეკემბერს. იგი მოიცავს ცხოვრებათა ქართულ ევრსიებს და მათ ფრანგულ თარგმანს. ტექსტები დეტალურად არის შესწავლილი, შედარებული და გაანალიზებული არა მარტო ბერძნული წაროებთან, არამედ კოპტურ, სირიულ, ლათინურ და არაბულ ევრსიებთან ურთიერთმიმართებაში.

შესაძლოა ამ საინტერესო სამუშაოს პროცესი ორ ეტაპად დაიყო: აჟად. გ. წერეთლის სახ. აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ბიზანტინოლოგიის განყოფილების მეცნიერ თანამშრომელმა, წლების მანძილზე გამოქვეყნებული სტატიების საფუძველზე 1988 წელს დაიკავი საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე: «სამოქალაქო მოტივები სოფრონ იერუსალიმელის ცხოვრებაში, „მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრების“ მიხედვით». თემის ზეგმძღვანელები: ფილოლ. მეცნ. დოქტორი, პროფ. ეაჟა გეახარია, ფილოლ. მეცნ. დოქტორი, პროფ. ლიანა კვირიკაშვილი.

2002 წელს გამოვაქვეყნე წიგნი სათაურით: „ცოდვა და ქრისტიანული ლეგენდა“, რომელიც მონანიე წმინდანის, მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრებას ეძღვნება. პროფესორ-მასწავლებლების დადებითი შეფასებით გახსნეულმა, ცხოვრების ქართული ევრსიის ერთ-ერთ ევროპულ კრებულში გამოცემა და კელევის გაგრძელება გადააწყვიტე.

მონანიე და მამაკაიკის ტანსაცმელში ჩაცმული მუუდაბნოე ასკეტი დედების რომანტიული და ამავე დროს მისტიკური თემა დიდი პოპულარობით სარგებლობდა ქრისტიანულ და ეკრძოდ, ბიზანტიურ ლიტერატურაში. ეს თვალსაჩინოდ აისახა ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში, რომელიც ცხოვრებათა თითქმის სრულ ციკლს მოიცავს. ტექსტები დაცულია როგორც უძველეს, აგრეთვე გვიანდელ ხელნაწერებშიც.

ხოლო ს. ბროკის, ს. პარევისა და მ. ა. ტალბოს წმინდანი ქალების თემაზე აგებულ ფუნდამენტურ გამოკვლევებში აღმოჩნდა, რომ ავტორებისთვის სრულიად უცნობია წმინდან დედათა ცხოვრების უძველესი, მეცნიერებისთვის მნიშვნელოვანი ქართული რედაქციები. ამ გამოკვლევამ განსაზღვრა კელევის მიმართულება, რომელიც ეყრდნობა რვა ცხოვრების ტექსტის გამოქვეყნებას ფრანგული თარგმანითურთ, ტექსტობრივ ანალიზს და ევროპელი მეცნიერებისათვის გაცნობას.

იდეა შეეთავაზე ფილოლ. მეცნ. დოქტორს, სორბონის უნივერსიტეტის პროფესორს ჟან პიერ მავს, რომელიც თემას საკმაო ინტერესით შეხვდა. მისი მხარდაჭერით და ხელმძღვანელობით გადაწყდა გაგვეღრმავებინა კელევა და მოგვეზადებინა სადისერტაციო ნაშრომი, რომელიც შესწავლილია რვა წმინდანი ქალის ცხოვრების უძველეს ქართულ რედაქციებს.

მუშაობა ერთობ რთულ პირობებში მოგვიხდა, რადგან იგი მიმდინარეობდა 2004-2008 წლებში პარიზს, თბილისსა და კასაბლანკას შორის, სადაც ამჟამად ეცხოვრობ.

ქართული რედაქციების ანალიზისა და გამოცემულ ტექსტებთან მათი შედარების ნიადაგზე შევეცადეთ დაგვესაზოებინა, რომ რვა წმინდანი დედის ცხოვრების ქართული ევრსიები,

საგარეოდ VIII-IX საუკუნეებში პალესტინაში, კერძოდ საბაწმინდის მონასტერში შეიქმნა და ისინი უცნობი ან დაკარგული ბერძნული წყაროების ყველაზე უძველეს თარგმანებს წარმოადგენს. გამოკვლევამ ფრანგ მეცნიერთა მოწონება დაიმსახურა და სამეცნიერო საბჭოში სადისერტაციო ნაშრომს უმაღლესი შეფასება მისცა.

ბიზანტიურ პაგიოგრაფიულ ლიტერატურაში *მონანიე* და *ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული მეუღლები* *დედების* პერსონაჟებმა შექმნეს წმინდანის სრულიად ახალი სახე, რომლის წყარო აღმოსავლური ქრისტიანობის წიაღში IV-V საუკუნეებში აღმოცენებული რომანტიული ლეგენდაა. ჩვენი ნაშრომი მეთხევლს მრავალი საუკუნის გადღაზებას, ანტიოქიის, იერუსალიმის, კონსტანტინოპოლის, ეგვიპტის, პალესტინის და ტაო-კლარჯეთის მისტიურ სამყაროში მოგზაურობას სთავაზობს. იგი ცდილობს ააღორძინოს უძველესი დროის ქრისტიან დედათა შთაბეჭდიანი სახეები; ჩასწვდეს მათ ძლიერ პიროვნულ თვისებებს, დაფუძნებულს მხნეობაზე და უდიდეს ნებისყოფაზე. ვფიქრობთ, ჩვენი ნაშრომი, რომელიც ერთხელ კიდევ ცხადყოფს ქართული ცივილიზაციის ღრმა და მდიდარ ფესვებს, საუბრადღებო იქნება არა მარტო სპეციალისტებისთვის, არამედ ბიზანტიური და ქართული ლიტერატურით დაინტერესებული მკითხველისთვისაც.

მოწონებით ეთხოვე უწმინდესსა და და უნეტარესს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს *ილია* II-ს, ჩვენი უღრმესი მადლობა გაიხიაროს. 1985 წელს საქართველოს მფარველმა მამამ დალოცა ჩვენი თემა და წარმატებები მისურვა.

უღრმესი მადლობა ჩემს პროფესორ-მასწავლებლებს, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტს, *აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძეს*, აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ბიზანტინოლოგიის განყოფილების მთავარ მეცნიერ თანამშრომელს, ისტ. მეცნ. დოქტორს, პროფ. *ნოდარ ლომოურს*, აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის დირექტორს, ისტ. მეცნ. დოქტორს, პროფ. *გიორგი სანიკიძეს* (სორბონის უნივერსიტეტის მიერ მიწვეული ოპონენტი). მათი მხარდაჭერით და თანადგომით საშუალება მომეცა თემის პროექტი სორბონის უნივერსიტეტში წარმედგინა.

უხოზოა ჩემი მადლიერების გრძნობა დისერტაციის ხელმძღვანელის, ფილოლ. მეცნ. დოქტორის, სორბონის უნივერსიტეტის პროფესორის ბატ. *ჟან პიერ მავს* მიმართ. საქმიანი რჩევებით, შენიშვნებით და მადალი მეცნიერული დონით ბატ. მავს დიდი ღვაწლი მიუძღვის ჩვენი ნაშრომის ჩამოყალიბებაში. მადლობას ეუხები აგრეთვე მის მეუღლეს, *კად. ანი მავს* გულითადი თანადგომისთვის. დიდი მადლობა აგრეთვე ჩემს ფრანგ კოლეგებს, ფილოლ. მეცნ. დოქტორს, სორბონის უნივერსიტეტის პროფ. *მადლენ სკოპელის*, ისტ. მეცნ. დოქტორს, სორბონის უნივერსიტეტის პროფ. *კონსტანტინე ცუკერმანს*, ფილოლ. მეცნ. დოქტორს, მონპელიეს პოლ-ვალერის სახ. უნივერსიტეტის პროფ. *ჟერარ დედუიანს*, ჩემს ფრანგ მეგობრებს, *პრიიტი* და *ალენ გიოლეს*, რომლებმაც საინტერესო და საქმიანი შენიშვნებით გაამდიდრეს ჩვენი გამოკვლევა,

გულითადი და უღრმესი მადლობა აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტისა და ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის ყველა კოლეგას, ფილოლ. მეცნ. დოქტორებს: პროფ. *ანა ხარანაულს*, პროფ. *ნელი მახარაძეს*, პროფ. *მარიკა ჯიქიას*, პროფ. *დარეჯან სვანს*, თბილისის ალიისა და აფრიკის ინსტიტუტის დირექტორს, პროფ. *გურამ ჩიქოვანს*, პროფ. *ქეთი მეზარაშვილს*, პროფ. *მანანა დვალს*, პროფ. *ციალა ქურციკიძეს*.

მსურს განსაკუთრებული მადლიერების გრძნობა გამოეხატო პროფ. *ენრიკო გაბიაშვილისა* და პროფ. *მანანა დოლაძის* მიმართ, რომლებმაც მხარი დაუჭირეს ჩემს მიერ შერჩეულ თემას და კომპეტენტურობით, მაღალი მეცნიერული დონით და სასარგებლო რჩევებით კვლევა გამაძლიერეს.

დიდი მადლობა *აკადემიკოს ზაზა ალექსიძეს* და ფილოლ. მეცნ. დოქტორს, პროფ. *ლამარა ქაჯაიას*, რომლებმაც დაუბრკოლებლად გამისისნეს გზა ხელნაწერთა ფონდისკენ.

და ბოლოს, უღრმესი და გულწრფელი მადლობა ჩემს მასწავლებელს, ფილოლ. მეცნ. დოქტორს, კლასიკური ფილოლოგიის, ბიზანტინისტიკისა და ნეოგრეკისტიკის ინსტიტუტის დირექტორს, პროფესორ *რისმა გორდენიანს*, რომლის თაოსნობითა და ხელმძღვანელობით ნაშრომი გამოქვეყნდა.

შესავალი

ჩვენი ნაშრომი ორი მიზნით შემოიფარგლება:

გამოვიკვლიოთ წმინდა დედათა მნიშვნელობა ქართულ ნათარგმნ საგოგრაფიაში, რომელიც ძველი ქართული მწერლობის ერთ-ერთ მთავარ და განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს.

უშეველეს ქართულ ხელნაწერებში დაცული რვა საგოგრაფიული ძეგლის გამოცემა, რომელიც „მოღვაწე ქრისტიან დედათა“ თემას ეძღვნება.

მდიდარი და მრავალფეროვანია ქართული ნათარგმნი საგოგრაფია. იგი მოიცავს მრავალ უძველეს თარგმანს, რომლებიც დედათა საგოგრაფიო დედნების ერთადერთი მოწმენი არიან. ეს ლიტერატურული ძეგლები ქართულად ითარგმნა თითქმის ყველა ქრისტიანულ სამწერლობო კერაში არა მარტო ბერძნულიდან, არამედ აღმოსავლური ენებიდანაც. ქართულმა ხელნაწერებმა შემოგვიინახეს ქრისტიანულ თხზულებათა უდიდესი რაოდენობა, რომლებიც წმინდანთა ცხოვრების თითქმის სრულ ციკლს მოიცავს.

საუკუნეების მანძილზე ქართველი ბერები მოღვაწეობდნენ პალესტინის (საბაწმინდა, წმინდა ხარბორნი, წმინდა ჯვარი) და ბიზანტიის იმპერიის (სინას მთა, ბთინიონის ოლიმპი, ათონის ივერია) მონასტრებში, რომელთა კულტურული საუნჯე ქართულ ენაზე თარგმნეს. დაუცხრომელი და თავგამოდებული ღვაწლით ჩვენმა წინაპრებმა მრავალ თაობას უანდერძეს ღირსშესანიშნავი ლიტერატურული მემკვიდრეობა, რომელიც გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს ქრისტიანული და განსაკუთრებით ბიზანტიური მწერლობის ისტორიაში.

ერთობ საინტერესოა X-XI საუკუნეებში შექმნილ უნიკალურ კოლექციებში დაცული წმინდან დედათა ცხოვრება, რომელთა ტექსტები უძველესი წყაროებიდან მომდინარეობენ, ხოლო მათი თარგმნის დროდ, შესაძლოა, VIII-IX საუკუნეები მივიჩნიოთ. ჩვენ მიერ შესწავლილი რვა წმინდანი დედის ცხოვრების უძველესი რედაქციები ძირითადად ორ ხელნაწერშია თავმოყრილი: პარხლის მრავალთავში, გადაწერილი X საუკუნეში ტაო-კლარჯეთში და ბოდლეს საგოგრაფიული კრებულში, ამჟამად დაცული ბოდლეს (ოქსფორდი) ბიბლიოთეკაში, რომელიც XI საუკუნეში იერუსალიმის ქართული ჯვარის მონასტრში ჩამოყალიბდა.

ნაშრომში პირველად ქვეყნდება რვა წმინდანი დედის - ტასია მეგვიპტელი, პელაგია ანტიოქელი(ბოდლ.), მარია მეგვიპტელი, მარიაში, აბრაჰამ მონაზვნის ძმისწული(ბოდლ.), მავრიანე და მარიაში, ეგენიონის ასული, ალექსანდრიელი მებაძე, კანონიკ მხოვარი და ანასტასია პატრიკია, ცხოვრებათა კრიტიკული ტექსტები პარხლისა და ბოდლეს ხელნაწერების მიხედვით. დღემდე მხოლოდ ცხოვრების სამი ტექსტია გამოცემული, რომელთაგან ორი პარხლის მრავალთავშია დაცული, ხოლო ერთი-ბოდლეს საგოგრაფიულ კრებულში: პელაგია ანტიოქელის, წმინდა აბრაჰამის ძმისწულის მარიაშის ცხოვრება (პარხლ.) და ანასტასია პატრიკიას ცხოვრება (ბოდლ.).

უძველესი ქართული რედაქციების წარმომავლობისა და ტექსტებში არსებული, დღემდე გაურკვეველი ზოგიერთი ტერმინის ეტიმოლოგიის დასადგენად უძველესი ქართული რედაქციები შეუდარეთ არა მარტო გვიანდელ რედაქციებს, არამედ ბერძნულ, სირიულ, ლათინურ, კობტურ და ძველ ფრანგულ ევრსიებს.

შევეცადეთ შეგვესწავლა წმინდან დედათა ორი სრულიად განსხვავებული ტიპი. წარსულში ცოდვილი, მონანიე წმინდანები: ტასია მეგვიპტელი, პელაგია ანტიოქელი, მარია მეგვიპტელი, მარიაში, აბრაჰამის ძმისწული, უცნობი ალექსანდრიელი მებაძე; მამაკაცის ტანსაცმელში ჩაცმული, განდგვილი დედები: მავრიანე, მარიაში, ეგენიონის ასული, კანონიკ მხოვარი, იმპერატორ იუსტინიანეს სამეფო კარის არისტოკრატია, ანასტასია პატრიკია.

ხელთ გვეტყობა ხელნაწერთა უროვნულ ცენტრში დაცული პარხლის მრავალთავის მიკროფილმი და ბოდლეს ხელნაწერის ფოტომასალა. რაც შეეხება გვიანდელ ხელნაწერებს, საშუალოდ მოგვეცა მრავალ მათგანს დღევანდელ გაცნობიერებაში.

ნაშრომში ცხოვრების ტექსტები დალაგებულია ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობის (პარხლის მრავალთავი) მიხედვით.

პირველი ნაწილი ორ თავს მოიცავს :

პირველ თავში წარმოდგენილია რვა წმინდანი დედის ცხოვრების ქართული ევრსიები და მათი წყაროები. რაოდენ ჩვენი კვლევის საგანს ცხოვრების მხოლოდ კიმენური რედაქციები წარმოადგენს, საჭიროდ ჩათვალეთ მოკლედ განგვემარტა ტერმინების, კიმენისა და მრავალთავის მნიშვნელობა. გარდა ამისა, ამ თავში დეტალურად განხილულია შესწავლილი ხელნაწერთა ისტორია, მათი შექმნის ადგილები, ეპოქა და გადამწერთა ენობა.

მედურ-თავი დაწერილობით აშუქებს ორი უძველესი ხელნაწერის პალეოგრაფიის, ანდერკებს მინაწერებს, სასვენ ნიშნებს, ქარავმებს და შუაწელი ცხოვრებათა განლაგებას. აქვე დავეძნეთ, რომ გამოცემულ კრიტიკულ ტექსტებში ყველა ქარავმა გახსნილია.

მეორე ნაწილი რვა თავს მოიცავს. ამ ნაწილში გაქვეყნებთ რვა ცხოვრების უძველეს ქართულ რედაქციათა კრიტიკულ ტექსტს; წარმოდგენილია ტექსტების გაფართოებული კოლეცია.

მესამე-თავი ეძღვნება მონანიე მეფეის ტახა მეგვიტელის ცხოვრებას, რომელიც აბბა სერაპიონმა ქრისტეს რწმენაზე მოაქცია. ცხოვრების ბერძნული ტექსტი ვარიანტებით გამოაქვეყნა ფ. ნომ მონოგრაფიაში *Histoire de Nisus* (თაისის ისტორია). ნაშრომში გამოცემულია ორი პატრიკული თხრობა, სერაპიონისა და კურტიზანის პაისიას შესახებ, რომლებსაც ანტორო ტახიას ცხოვრების ცხოვრებად მიიჩნევენ. თხზულებათა ქართული ვერსიები დაცულია ბოდეის კრებულში სათაურით: „მაშის სერაპიონისთვის“ და „მაშის იოვანე მოკლისათვის“. ქართული ტექსტები შეჯერდა ტახიას ცხოვრებისა და მისი წყაროების ბერძნულ ტექსტებთან. ჩატარებული ტექსტოლოგიური სამუშაო მოიცავს არა მარტო უძველეს ქართულ რედაქციათა შედარებას, არამედ მათ ურთიერთმომართებას ბერძნულ მოდელთან და ლათინურ თარგმანთან.

მეოთხე-თავში განხილულია მომხიბვლელი ანტიოქელი კურტიზანის, პელაგიას ცხოვრება, რომელიც ეპისკოპოსმა ნონატამ მონათლა. პელაგია მონანიე ქალთა კატეხეზის მიეკუთვნება, მაგრამ ნაწარმოებში მამაკაცის ტასაცმელში ჩაცმულ ასკეტ მუდღანოვდაც გვევლინება; ნათლადიდან ერთი კვირის შემდეგ იგი ბერის ტანსაცმლით შეიშობა, ანტიოქიიდან გაუჩინარდა და საეკლესიო პელაგიას სახელით, ზეთისხილის მთაზე მდებარე ერთ-ერთ დაბეჭდილად. ბოდეუს რედაქცია შეჯერდა პ. პეტიმანენის ორტომულში, *Pelagia la pénitente* (მონანიე პელაგია), გამოცემული ბერძნულ წყაროსთან და მ. ვან ესბროკის ანტორობით იგივე ნაშრომში გამოქვეყნებულ, პარხლის მრავალთავი დაცულ რედაქციასთან.

მეხუთე-თავში შესწავლილია სოფრონ იერუსალიმელის პოპულარული ნაწარმოები, *მარიამ მეგვიტელის ცხოვრება*, რომელიც XI ს-ში ბერძნულიდან თარგმნა ფეოფიმე მთაწმიდელმა. ძველი ფართოდ არის წარმოდგენილი ქართულ პავიოგრაფიაში, რასაც მრავალი ხელნაწერი ადასტურებს. ევროპული მეცნიერება დღემდე მხოლოდ სოფრონ იერუსალიმელის ნაწარმოებს იცნობდა, მაგრამ ბოდეუსა და პარხლის ხელნაწერებმა ცხოვრების სრულიად განსხვავებული, ორი უძველესი რედაქცია შემოგვჩვენეს, რომელთა დედნები უცნობია. მათი წარმომავლობის დასადგენად ტექსტებში შევსრდა ე. ანელინის მიერ გამოქვეყნებულ *საქლე თეგელის ცხოვრების* კოპტურსა და *უდაბნოს ბრძალთა* დაცულ ქართულ ვერსიასთან. შედარებამ არა მარტო ამ უკანასკნელისა და *მარიამ მეგვიტელის ცხოვრების* შორის არსებული პარალელები და ანალოგიები გამოავლინა, არამედ გვჩვენა ექვს დაყვანა *საქლე თეგელის ცხოვრების* ლათინური ვერსიის ანტოროს, წმინდა ეფემიონის ანტორობის საკითხი. აქედან გამომდინარე, საეკლესიო, რომ *მარიამ მეგვიტელის ცხოვრების* განსხვავებული ქართული რედაქციები უცნობი ბერძნული წყაროდან მომდინარეობენ, რომელიც ევოპტეში შექმნილი კოპტური ლეგენდის ფესვებზე აღმოცენდა.

მეექვსე-თავში მოცემულია წმინდა აბრაჰამისა და მისი ძმისწულის *მარიამის ცხოვრება*. ახალგაზრდა, უმანკო *მარიამი* სრულ სიწმინდეში ცხოვრობდა, მაგრამ ერთ დღეს იგი სატანამ აცდუნა. საწინელ სინანულში ჩაეკიდნა ქალმა საიდუმლოდ მიატარა ძიძის სახლი და უწმინდურ დაქვანებულაში დამკვიდრდა. მაგრამ წმინდა *აბრაჰამმა* უდიდესი ძალისხმევით *მარიამი* ცოდვისგან გააოხსნა. ცხოვრების ქართული რედაქციები შეჯერდა ბერძნულ ტექსტთან (*Acta Sanctorum*) და აგრეთვე ს. ბროკის ნაშრომში *His Women of the Syrian Orient* (სირიელი წმინდანი დედები) გამოცემულს ცხოვრების სირიულ ვერსიასთან.

მეშვიდე-თავი ეძღვნება კანონიკ მთვარის ცხოვრებას ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული, კონსტანტინოპოლიელი მთვარის ახალგაზრდა და ლაზარი ქალწული, საიდუმლოდ მკვიდრდება კალაბრიის უდაბნოს ერთ-ერთ შორეულ გამოქვაბულში, სადაც ოცდარვა წლის განმავლობაში ასკეტურ ცხოვრებას ეწევა. ქართული ვერსიის მიხედვით, იგი აბბა *სილოვანეს* აღმოაჩინა. ქართულ პავიოგრაფიაში ცხოვრების დღევანე უცნობი იყო. ხანგრძლივი ძიების შედეგად მივაყვლიეთ ბ. ფლესტინსა და ე. პარაშელის სტატიას *De Synclitica in Deserto Iordanis* (არისტოკრატის შესახებ იორდანისის უდაბნოში), რომელიც ცხოვრების ბერძნული რედაქციების შესწავლას ეძღვნება. თუმცა ნაშრომში გამოქვეყნებულ კრიტიკულ ტექსტში აბბა *სილოვანეს* ნაცვლად წარმოშობით არაბი, აბბა *სილასი* ფიგურირებს. ტექსტების ანალიზის ნიადაგზე წარმოიშვა ბიპოთეზა, რომ ქართული თარგმანი უცნობი აღმოსავლური, კერძოდ არაბული ვერსიიდან მომდინარეობს, რომლის სათავე უცნობი ბერძნული წყაროა.

მერვე-თავში წარმოდგენილია ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალწული *მარინას ცხოვრება*, რომელიც მრავალი წლის მანძილზე ბონასტრში მოღვაწეობდა. მისი ენაბა მხოლოდ სიკვდილის შემდეგ გაირკვა. *მარინას ცხოვრების* შესწავლამ აჩვენა, რომ ორი, ანალოგიურ სიუჟეტზე აგებული

ქართული რედაქცია ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად სხვაობს: პარხლისეული რედაქციის სათაურია „წმინდა მავრიანეს ცხოვრება“, ხოლო ბოდლეს ხელნაწერი წარმოგვიდგენს ცხოვრების სრულიად გასხვავებულ სათაურს: „ვეგენიოსისა და მისი ქალწულის მარიამის ცხოვრება, რომელმაც შეიცვალა სახელი და დაიარქვა მარიანე“. ორი განსხვავებული რედაქციის ლ. კლუნიეს მიერ გამოქვეყნებულ ბერძნულ წყაროსთან (*Vie et office de sainte Marine* – წმინდა მარიანას ცხოვრება და მიღვაწეობა)) შეჯერებამ ქართული თარგმანის ბერძნულიდან მომდინარეობა აჩვენა, თუმცა მხოლოდ პარხლის მრავალთავში დაცული წმინდა მავრიანეს ცხოვრების წყარო დიდხელ უცნობი რჩება.

მეცხრე თავი ეხება კიდევ ერთ გამოუყენებელ ძეგლს, *ალექსანდრიელი მებაძის ცხოვრების* ორ ქართულ რედაქციას, რომელთა დედანი ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში უცნობი იყო. ხანგრძლივი ძიების შედეგად მივაყვლით ცხოვრების სირიულ და ბერძნულ წყაროებს. სირიული ეურსია გამოქვეყნებულია ს. ბროკის ნაშრომში (*A Syriac Narratio Attributed to Daniel of Skestis* – დანიელ სკიტელის ავტორობით არსებული ერთი სირიული თხრობა) რომელიც ავტორის ცნობით, არაბულიდან ითარგმნა. ეს უკანასკნელი საკმაოდ ახლოს დგას პარხლისეულ რედაქციასთან, ხოლო ბოდლეს რედაქცია სრულიად სხვაობს. იგი საინტერესო პარალელებს ავლენს ერთ-ერთ ბერძნულ ანონიმურ აპოფთეგმასთან, რომელიც ფ. ნოს მიერ გამოქვეყნებულ ანონიმური აპოფთეგმების ცნობილ კოლექციაში (*Histoires des solitaires egyptiens* – ეგვიპტელ მუდუბანოთა ისტორიები) ფიგურირებს. ტექსტების ფილოლოგიურმა ანალიზმა აჩვენა, რომ საყარაუდოა, ქართული რედაქციები მომდინარეობენ ცხოვრების უცნობი არაბული ვერსიიდან, რომლის წყაროც ბერძნული ანონიმური აპოფთეგმის უცნობი, ან დაკარგული ტექსტია. აქვე საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ *ალექსანდრიელი მებაძის ცხოვრების* ქართული რედაქციები ბერძნული ანონიმური აპოფთეგმის ევოლუციისა და მეტამორფოზის ერთ-ერთი შესანიშნავი და უნიკალური მაგალითია.

და ბოლოს, მებაძე თავი ეძღვნება იმპერატორ იუსტინიანეს სამეფო კარის დიდებულის, ანასტასია პატრიკიას ცხოვრებას, რომელიც ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული სკიტეს უდაბნოში დამკვიდრდა. საჭურისის სახელით, მან ოცდარვა წელი აბბა დანიელ სკიტელის მიერ მითითებულ გამოქვაბულში გაატარა. ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში ცხოვრების სამი თარგმანი არსებობს: ეფთემიე მთაწმინდელის, თეოფილე უცესმონაზონისა და ბოდლეს კრებულში დაცული უცნობი ავტორის თხზულება. პირველი და მეორე თარგმანის ტექსტები გამოქვეყნებულია შ. დვალის მიერ. ხოლო ჩვენი მასალა მზად იყო, როდესაც გაეცანით *მაცნეში* (№1-4, 1997) გამოქვეყნებულ შ. დვალისა და ც. ქურციკიძის ნაშრომს, რომელიც ცხოვრების ტექსტსა და გამოკლევას ეძღვნება. სამი ქართული თარგმანის ტექსტი შეჯერდა ლ. კლუნიეს მიერ გამოქვეყნებული (*Vie et réels de l'abbé Daniel le Scéiote (VIe siècle)* – აბბა დანიელ სკიტელის ცხოვრება და თხზულებანი, VI ს.) ცხოვრების ორ ბერძნულ რედაქციასთან და სირიულ ვერსიასთან, რომლის ფრანგული თარგმანი ფ. ნოს ეკუთვნის, ხოლო ინგლისური თარგმანი კომენტარებით ს. ბროკის ავტორობით არის გამოცემული (*Anastasia in Holy Women of the Syrian Orient*).

ესაშე ნაწილი მოიცავს ცხოვრების ტექსტების სინოპტიკურ გამოცემას:

ტასია მეგვიპტელის ცხოვრება (A-95) – მამისა სერაპიონისთვის (ბოდლ.1);
მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრება – ეფთემიე (A-1104) და პარხალი (A-95);
წმინდა მავრიანეს ცხოვრება (A-95) – ვეგენიოსისა და მისი ქალწულის მარიამის ცხოვრება (ბოდლ.1);
მებაძე ალექსანდრიელის ცხოვრება – პარხალი (A-95) და ბოდლე (ბოდლ.1);
ანასტასია პატრიკიას ცხოვრება – ბოდლე (ბოდლ.1), ეფთემიესა და თეოფილეს თარგმანის ტექსტები.

მეოთხე ნაწილში ეაქვეყნებთ ტექსტების არქაულ სიტყვათა *ლექსიკონს*, ბერძნული შესატყვისით და ფრანგული განმარტებით. აქვე მოცემულია პირთა, გეოგრაფიული სახელებისა და ბიბლიური ადგილების ციტატის საძიებლები.

გამოკლევები შეეცადებთ დავასაბუთოთ, რომ X-XI საუკუნეების ხელნაწერებში დაცული რვა წმინდანი დედის ცხოვრებათა ქართული ვერსიები აღმოსავლური ქრისტიანობის წიაღში აღმოცენებულ პაგიოგრაფიულ თხზულებათა უცნობი, ან დაკარგული ბერძნული დედნების ყველაზე უძველესი თარგმანებია.

ნაწილი პირველი

თავი I

რეა წმინდანი დედის ცხოვრების ქართული ვერსიები:
ტასია, პელაგია, მარიამ მეგეიბტელი, მარიამი, აბრაჰამი ძმისწული, მარინა,
ალექსანდრიელი მეძაღი, კანონიკი მძოვარი, ანასტასია პატრიკია

მონანიე და განდევნილი დედები

„გოლცაჲ უკუე ყოვლისა წინ, რამთა ჰყოფედ ვედრებასა, ლოცვასა, თაჟუნისცემასა და მადლობასა ყოველთა კაცთათჳს, რამეთუ ესე არს კეთილ და სათნო მაცხოვრისა ჩუენისა ღმერთისა, რომელსა ყოველთა კაცთაჲ მნებაჲს ცხოვრებაჲ და მეცნიერებასა ჰეშმარიტებისა მოსლჳდა. არამედ რომელი-იგი შეგავს დედათა, რომელთა აღთქუას ღმრთისმსახურება საქმითა კეთილითა.“¹ „რამეთუ რაოდენთა ნათელ-ვილებთ ქრისტეს მიმართ, ქრისტემ შევიმოსენით. არა არს პურიანება, არცა წარმართება, არა არს მონება, არცა აზნაურება; არა არს რჩევა მამაკაცისა, არცა დედაკაცისა, რამეთუ თქვენ ყოველნი ერთ ხათ ქრისტე იესუსს მიერ.“²

ქრისტიანობა მცირერიცხოვან სათვისტოგოებში აღმოცენდა, რომლებსაც მოციქულნი ჩაუდგნენ სათავეში. ქრისტიანთა რიცხვი სწრაფად იზრდებოდა, რადგან წმინდა პეტრეს ქადაგების ძალა მრავალ ადამიანს იზიდავდა ქრისტიანად მონათლულიყო. ახლად მონათლულნი არა მარტო ქონებას ყიდდნენ და საერთო საღაროში შექონდათ, ისინი ერთად მკვიდრობდნენ სათვისტოგო მთელ ბოძებულ სახლებში და თავდაუზოგავად ესწრაფოდნენ ღრმად დაუფლებოდნენ ქრისტიანული რელიგიის მრწამსს. სიღარიბეში და მკაცრ მარხვაში მცხოვრებთ მხოლოდ ღმერთის სიყვარული და ქრისტეს მოძღვრების ჰეშმარიტება ამოძრავებდათ. უფლისადმი თავგანწირულმა და ერთგულმა სამსახურმა ქრისტიანთა სათვისტოგოებში სამაგალითო, რჩეულთა კატეგორია ჩამოაყალიბა, რომლებიც მზად იყვნენ სასულიერო პირთა, კერძოდ მღვდელმსახურთა ფუნქციების შესასრულებლად. II საუკუნეში სათვისტოგოები ორივე სქესის მოწმუნეებს აერთიანებდა, რომელთა გამოჩენული თავდადება განადიდებდა და ხოტბას ასხამდა ეკლესიასა და ქრისტიანულ მოძღვრებას.

ერთნი ერთმორწმუნე მშობელთა მემკვიდრენი იყვნენ, რომელთაც ბავშვობიდან სხეული და სიქალწულე უფლისთვის შეეწირათ; მაგრამ მათ გვერდით არსებობდა წარსულში წარმართ მამაკაცთა და ქალთა საკმაოდ მრავალრიცხოვანი ჯგუფი, რომლებმაც ცოდვილი ცხოვრება სამუდამოდ უარყვეს და გულმხურვალოდ, ერთგულად ემსახურებოდნენ ღმერთს, რათა რჩეულთა რიგებს შეერთებოდნენ. IV საუკუნიდან შუასაუკუნეებამდე მონანიე და განდევნილი დედები, მსგავსად მამაკაცებისა, მამაგალითონი იყვნენ ქრისტიანულ სამყაროში. წმინდანთა ცხოვრებანი, თუ ხალხური ლეგენდები მათ მიერ განვლილ არაჩვეულებრივ ცხოვრებას და ღვთისგან მიანიჭებულ სასწაულებრივ ძალას აღწერენ. „უდაბნოს მამათაგან ყველა ზე რჩეულნი გვითხრობდნენ, რომ სათვისტოგოში ყველა კერაში არსებობდა ქალი, რომელიც ძალას არ იშურებდა, რათა რჩეულთათვის მიეძღა თავდაპირველად გმირი ქალწულები გამოჩნდნენ ასპარეზზე, რომელთაც საკუთარი სიწმინდე უფლის სიყვარულსა და სამსახურს მიუძღვენს. თუმცა ქალწულთა ტაძარში თანდათან მომრავლდნენ ერთობ უცნაური ღმრთისმსახურები; ესენი იყვნენ მონანიე მეძაღები, როგორც უწოდებენ მათ მამათა ცხოვრების ავტორები.“³

მონანიე და განდევნილი დედათა ძველი (კიმენი)ქართული რედაქციები

ვეგიბტის, პალესტინის და სირიის უდაბნოებში ურიცხვი ქალი მკვიდრდებოდა და ასკეტურ ცხოვრებას მიხედვდა. რათა არასასურველი ქორწინება თავიდან აეცილებინათ ქალწულები გაეროდნენ ამქვეყნიურ ცხოვრებას, ბერის ტანსაცმელში იმოსებოდნენ და სრულ სიმატრეებში ცხოვრობდნენ. მათი ვინაობა და სქესი მხოლოდ სიკვდილის შემდეგ ხდებოდა ცნობილი.⁴ მეძაღემა, რომლებმაც უფლის სიყვარული შეიგრძნეს, სამუდამოდ მიატოვეს ცოდვილი ცხოვრება და უდაბნოს

¹ I ტიპ. 34, 10; უკუ1832: 33-11; 216ტ.39.

² გალ. 3:27-28; თან.17:21; რამ.10:12.

³ J.M. Besse, *Où venaient les moines*, p. 31-62.

⁴ A. D. Lucot, *Phellide, Nivron Lavraque*, p.2-3.

⁵ E. Patlagean, «La femme déguisée», *SM*, 3, 1/72, p. 597-623, John Anson, «The Female Transvestite», *VIA*, 5, p.1-32.

შეფარეს თათი; იქ მონანიე ღმრთისმსახურებად იქცნენ და აბსოლუტურად მიეცნენ უფლის სიყვარულს და ნებას.⁶

IV-VI საუკუნეებში მარიამ მეგვიპტელის, (I აპრილი)⁷ ტასია მეგვიპტელის (8 ოქტომბერი),⁸ პელაგია ანტიოქელის (8 ოქტომბერი),⁹ ანასტასია პატრიკიას (10 მარტი)¹⁰, მარინას (12 თებერვალი),¹¹ აბრაჰამის მისწული მარიამის (29 ოქტომბერი)¹², კანონიკ მხოვარის¹³ და აღექსანდრიელი მემბაჟის ცხოვრების¹⁴ შესახებ შექმნილი ხალხური ლეგენდები IV-VI საუკუნეებში მამათა ცხოვრების ავტორების მიერ პაგიოგრაფიულ ნაწარმოებებად იქცა.

მონანიე და განდგილ დედათა ცხოვრების ძველი ქართული რედაქციები ფაროოდ არის წარმოდგენილი ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში. მრავალმა ქართულმა ხელნაწერმა შემოგვინახა წმინდა დედათა ცხოვრების უძველესი თარგმანები.

ამ ხელნაწერთაგან ყველაზე უძველესია A-95, პარხლის მრავალთავი, გადაწერილი ეტრატზე გაბრიელ პატარაის მიერ, Xს-ის ბოლოს, პარხლის იოანე ნათლისმცემლის მონასტერში (ტაო-კლარჯეთი)¹⁵ და ბოდლეს პაგიოგრაფიული კრებული, დაცული ბოდლეს ბიბლიოთეკაში (ოქსფორდი), რომელიც პალესტინური წარმოშობისაა. იგი გადაწერილია ეტრატზე, XIს-ში, პროზოზე ქართველის მიერ იერუსალიმის ქართული ჯგერის მონასტერში. ცხოვრებათა მრავალი რედაქცია დაცულია გვიანდელ ხელნაწერებში. მათგან აღსანიშნავი და საინტერესოა ორი ხელნაწერი: A-382 (XVს.) და H-972 (XVIს.).

ათონური წარმოშობის ხელნაწერში (A-1104) დაცულია მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრების ეფთვიმე მთაწმიდელის თარგმანი ბერძნულიდან. იგი გადაიწერა XI საუკუნეში იოანე მელის მიერ. შესწავლილი ცხოვრების ყველა რედაქცია კიენურია.

კიენი

ეფრემ მცირეს (XIს.) ცნობით, უბრალო, მარტივ ენაზე შესრულებული პაგიოგრაფიული ნაწარმოებები, რომლებიც რიტორიკულ ელემენტებს არ შეიცავენ, საქართველოში კიენის სახელწოდებით იყო ცნობილი. მისი სიტყვით, როდესაც სიმეონ ლოლოთებმა წმინდანთა ცხოვრების გადაშეჯერასება დაიწყო წინა დაიდგა ძეგლი [წიგნი] მოწამეთა, რომელსა კიენე უწოდებან, ესე იგი მდებარე კიენი ეწოდების პირველ ლიტონად აღწერილსა წიგნსა მოწამეთა.¹⁶ კიენი მომდინარეობს ბერძნული Κείνησო და ნიშნავს „დადებულს“. პაგიოგრაფიული დოკუმენტების კიენური რედაქციების თარგმანი დასრულდა Xს-ის ბოლოს ეფთვიმე მთაწმიდელისა (963-1028წწ.) და მის თანამედროვეთა მიერ. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ხშირად პაგიოგრაფიულ კრებულებში შეტანილი იყო პოშილტეკური ნაწარმოებები.

მრავალთავი

მრავალთავი (πολυκεφαλός) ტექსტთა კრებულია, რომელშიც წარმოდგენილია ლიტურგიკული და პაგიოგრაფიული ნაწარმოებები. მეცნიერთა უმრავლესობა (კ. კეკელიძე, ი. აბულაძე) მიიჩნევს, რომ მრავალთავი თავდაპირველად მოიცავდა პოშილტეკურ ნაწარმოებებთან ერთად პაგიოგრაფიულ მასალასაც. მ. ვან ესბროკის აზრით, მრავალთავში თავდაპირველად მხოლოდ პოშილტეკური მასალა იყო დაცული, ხოლო პაგიოგრაფიული ელემენტები მოგვიანებით იქნა შეტანილი. თუმცა მრავალთავის მოდელის აღდგენამ და ამ კრებულითა ლიტურგიკული ციკლის კატალოგის ჩამოყალიბებამ შედეგად ეს აზრი საბოლოოდ გამოიყარა.

ძველი ქართული სასულიერო მწერლობა ექვს მრავალთავს ფლობს: სინური (Sin. 32-57-33), უდაბნოს (A-1109), ათონის (Ath.11), კლარჯეთის (A-144), სეანეთის (A-19) და პარხლის. (A-95).¹⁷

⁶ A.M. Talbot, *Holy Women*; B. Ward, *La vie au desert de praxitutes converties*.

⁷ BHG, II, 80; P.G. 87, 3, col. 3698-3726; H. Delehaye, *Synagarium*, p. 577-579.

⁸ BHG, 1697; cf. 1695, 1696. F. Nau, *Histoire de Thals*.

⁹ BHG 1477; H. Usener, *Legenden der heiligen Pelagia*; P. Petitmengin, *Pelagia la penitente*; H. Delehaye, *Synagarium*, p. 117-118.

¹⁰ L. Clugnet, *Ve et ecclia de l'abbé Daniel le Scythien*; H. Delehaye, *Synagarium*, p. 603-604.

¹¹ L. Clugnet, *Ve et office de sainte Marine*.

¹² BHG 6; cf. BHO.7; AASS. Martii.II, fol. 741-748; H. Delehaye, *Synagarium*, fol. 171-178.

¹³ B. Flusin, J. Parnelle, «Syncretica in Deserto Jordanis», *Жд*, 100, p. 299-305.

¹⁴ S. Brock, «A Syriac Narratio Attributed to Abba Daniel of Scetis», *Жд*, 113, p. 269-276; F. Nau, «Histoires des solitaires égyptiens», *Жд*, 2 (XII), p. 174-175.

¹⁵ *ქცა*, I, 361-393.

¹⁶ Cf. კ. კეკელიძე, *ისტორია*, I, 502; K. Salia, «La littérature géorgienne (Ve-XIII^ess.)», *Жд*, 15-18, p. 28-61; M. van Esbroeck, *Les plus anciens homéliaires*, p.3.

¹⁷ E. Metreveli, «Un nouvel ouvrage sur le "moral" tevi" géorgien», *Жд*, 35, p. 73-81.

ეს კრებულები მარტივობისა და ცხოვრებათა შემოკლებულ და გამარტივებულ ტექსტებს შეიცავენ.¹⁸

შესაძლოა, ცხოვრების ჟანრის შექმნამ პაგიოგრაფიული კრებულების სტრუქტურას სახე უცვალა. კ. კეკელიძის ცნობით, როდესაც პაგიოგრაფიული კრებულების ჩამოყალიბება დაიწყო, მამათა და დედათა ცხოვრებას ერთ კრებულში არ ათავსებდნენ. ისინი ცალ-ცალკე წიგნებად იყო წარმოდგენილი. მამათა ცხოვრება, ანუ პატერიკი და დედათა ცხოვრება – მატერიკი („მამათა და დედათა ცხოვრება“). ქართული მრავალთავები (პარხალი, ბოდლე) ამ პრინციპის თვალსაჩინო მაგალითია, სადაც მამათა და დედათა ცხოვრება ერთ კრებულშია მოქცეული, მაგრამ ცალკე თავებად არის წარმოდგენილი.¹⁹ ტერმინს განმარტავს სინას მთის მრავალთავის (864წ.) გადამწერი მაქარი, რომელიც კოლოფონში მის ხელნაწერს მრავალთავს უწოდებს: *კრებული, რომელიც მრავალთავს შეიცავს*.

პარხლისა და ბოდლეს ხელნაწერებში მდიდარი და მრავალფეროვანი პაგიოგრაფიული მასალა დაცულია. ეფიკრობი, ამ ხელნაწერთა ფუნდამენტური ფესვი დაკავშირებულია გარკვეულ პორტაბთან, მომდინარე ერთ-ერთი ბერძნული წყაროდან, რომელიც დღეს აღარ არსებობს. ხოლო მათ შორის არსებული განსხვავება საუკუნეების მანძილზე მიმდინარე ბუნებრივი ენობრივი ევოლუციის პროცესებით აიხსნება, რომელმაც მათი გარკვეული სახეცვლილება გამოიწვია.

ბოდლეს ხელნაწერთა დაკავშირებით კ. პეტერსი წერს: „ოქსფორდში დაცული იერუსალიმის ქართული ჯვრის მონასტერში 1040 წელს გადაწერილი ხელნაწერი ეტრატზე შესრულებული შესანიშნავი კრებულაა. გვესტუმრება, რომ ხელნაწერი ძალანა ახლოს დგას ორიგინალთან და ჩვენამდე მოღწეულ ნუსხათა შორის უფლებითა და საუკეთესოა. აქედან გამომდინარე, აუცილებლად მომინა მასში დაცული ტექსტების რეკონსტიტუცია და მათი ფუნდამენტად მიჩნევა.“²⁰

ხელნაწერთა ისტორია

პარხლის მრავალთავი

პარხლის ცნობილი მრავალთავი (A-95) დაცულია ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში. იგი პარხლის იოანე ნათლისმცემლის მონასტერში შეიქმნა, რომელიც აშენდა დაიით კურაპალატის ინიციატივით (Xს.). მონასტერი ტაო-კლარჯეთში, ლაზისტანის ან პონტოს მთაგრეხილის აღმოსავლეთ ფერდობზე, გოროხის ხეობაში მდებარეობდა.

ტაო-კლარჯეთში, რომელსაც ქართულ „სინას მთას“ უწოდებდნენ, საფუძველი ჩაეყარა სახელგანთქმულ და მნიშვნელოვან იშხნის, ოჰკისა და ხახულის მონასტრებს. IX საუკუნიდან ამ მონასტრებში ყვაოდა და ვითარდებოდა ქართული კულტურა. ტაო-კლარჯეთის რეგიონში აღმოცენებულ ლიტერატურულ სკოლაში ჩამოყალიბდა საკუთარი გრამატიკა, ენა და შეიქმნა ძველი ქართული მწერლობის უდიდესი ნაწილი.²¹ თურქ მუსლიმთა გამუდმებულმა შემოსევებმა ტაო-კლარჯეთი საზღვარმოღ მოწყვეტა საქართველოს და ისტორიულ რეგიონად აქცია.

პარხლის მრავალთავი დედოფალმა მარიამმა (1684-1682წწ.) თურქებისგან შეისყიდა, თუმცადა ხელნაწერი ისევ პარხლის მონასტერში რჩებოდა. დედოფლის ინიციატივით ორი წიგნი ერთ უზარმაზარ კრებულად შეიკრა, რომლის პირველ ნაწილში პომილტიკური და პაგიოგრაფიული მასალა (1r-590v) დაცული, ხოლო მეორე ნაწილი წმინდა დედათა ცხოვრებას მოიცავს.

თავისი მოცულობითა და შინაარსით პარხლის მრავალთავი განსაკუთრებულ ნიმუშს წარმოადგენს, რომლის ჩამოყალიბებაც უშუალოდ ტაო-კლარჯეთის ლიტერატურულ სკოლასთან არის დაკავშირებული.

ბოდლეს პაგიოგრაფიული კრებული

ბოდლეს ნაციონალურ ბიბლიოთეკაში (ოქსფორდი) დაცული პაგიოგრაფიული კრებული (ბოდლ.) იერუსალიმიდან ინგლისში ქართული ჯვრის მონასტრის ბიბლიოთეკის ხელნაწერების აღწერამდე გადაიტანეს. ამ გარემოების შედეგად, იგი იერუსალიმის ქართულ ხელნაწერთა კატალოგში არ ფიგურირებს.

¹⁸ Cf. N. Marr, „Le synaxaire géorgien“, *ФВ*, 19, p. 630-651; M. Tarnichvili, „Récents découvertes épigraphiques et littéraires en géorgien“, *ΣΛΣ*, 63, p. 254-260, cf. გაბისაშვილი, *ძველი ქართული*, 17-20.

¹⁹ კ. კეკელიძე, *ისტორია*, 1, 501-503.

²⁰ Cf. P. Petters, „De Codices“, *ΣΛΣ*, 31, p. 301-318; P. Petters, „Recherches d'histoire et de philologie Orientales“, *ΣΛΣ*, 27, p. 84.

²¹ Cf. კ. კეკელიძე, *ისტორია*, 1, 86-97; ლ. ზნაბაძე, *კრებულები*, 2, 75; B. Martin-Hisard, „Du T'mo-K'landzici à l'Atthosa“, *ΣΛΣ*, 41, pp. 40-49; M. van Esbroeck, *Les manuscrits géorgiens*, pp. 55-56; ა. ინგოროვია, *გეორგი მწერლები*.

IX-X სს.-ში არაბთა აგრესიის გამო შევიწროვებულმა საბაწმინდაში მოღვაწე ქართველმა ბერებმა თავი სინას მთას შეაფარეს. გადასახლება მიზანმიმართულად მოხდა, რადგან ეს გეოგრაფიულად მიუვალი რეგიონი მათ მტრის შემოსევებისგან იცავდა. ქართველმა წინაპრებმა სინაზე არა მარტო ხელნაწერთა დიდი რაოდენობა გადაიტანეს, არამედ საბაწმინდის სამონასტრო ტრადიციები განაგრძეს და Xს.-დან იქ საბოლოოდ დამკვიდრდნენ. Xს.-ის პირველ ნახევარში არაბთა პოლიტიკაში მონასტრების სფეროში პალესტინელი ქრისტიანების მიმართ მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება შეიმჩნევა. შესაძლოა, სწორედ ამ პოლიტიკურმა პროგრესმა შეუწყო ხელი ქართული ჯვრის მონასტრის მშენებლობას, რომელსაც საპირველი Xს.-ის პირველ ნახევარში ჩაუყარა. მონასტრის აგების მოთავე ბერი *პროხორე* იყო. დაახლოებით 1056 წელს დასრულდა მონასტრის მშენებლობა და მცირე ხანში იგი მთელ პალესტინაში ცნობილი გახდა. ქართული ჯვრის მონასტერში დაფუძნდა ქართული კულტურისა და ლიტერატურის კერა, სადაც მრავალი ხელნაწერი გადაიწერა. გარდა გადაწერილი სამუშაოებისა, აქ გაცხოველებული მთარგმნელობითი მუშაობაც მიმდინარეობდა. მონასტერში მოღვაწე მრავალი განსწავლული ქართველი თარგმნიდა საეკლესიო წიგნებს ქართული ეკლესიის სულიერი საგანძურის გასამდიდრებლად²² ამ მონასტერში შეიქმნა ბოდლეს პაგიოგრაფიული კრებული. პარხლის მრავალთავის ანალოგიურად, იგი ორ ნაწილად იყოფა: პირველ ნაწილში წარმოდგენილია კომბეტეტიკური და პაგიოგრაფიული მასალა, ხოლო მეორე ნაწილში დაცულია *წმინდან დედათა ცხოვრება*. ბოდლეს ხელნაწერის ფოტოები (RT XVIII, №4) ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში ინახება. 1912 წელს პ. პეტერსმა გამოაქვეყნა ბოდლეს ხელნაწერის კატალოგი, მაგრამ დოკუმენტის იშვიათობის, სიძველისა და რამდენიმე ხარვეზის გამო ც. ქურციკიძემ ხელნაწერი დეტალურად შეისწავლა, აღწერა იგი და კატალოგის ახალი ვარიანტი შემოგვთავაზა.²³

გადამწერები

გაბრიელ კატარამი

პარხლის ხელნაწერი გადაწერა გაბრიელ კატარამი, რომლის სახელი ხელნაწერის ანდერძში ფიგურირებს: „*სული გაბრიელ კატარამსა მოიქცნეთ წმიდითა ლოცვითა თქუენითა*“ (591v). X საუკუნეში, ტაო-კლარჯეთის განსწავლულთა წრეში გადამწერი კატარამი განსაკუთრებული პროფექტიულობით იყო ცნობილი. პარხლის მრავალთავის გარდა, მან განსაკუთრებული მოცულობის მრავალი ხელნაწერი ჩამოაყალიბა. მათ შორის უნდა აღინიშნოს პარხლის ოთხთავი, რომელიც სილაბაზითა, სიძველით და მონუმენტურობით გამოირჩევა. პარხლის მრავალთავის გადაწერისას, გაბრიელს მასში მხოლოდ *წმინდა დედათა ცხოვრებანის* შეტანა სურდა. თუმცა მასალის უკმაყოფილობის გამო, მან გადაწყვიტილმა შეცვალა, ნაშრომი გააფართოვა და ხელნაწერში *წმინდა მამათა ცხოვრებანიც* შეიტანა: *პირველად ოდეს ამას წიგნსა დაიწყო, ესრე მედვა გულსა, ვითა დედათა წამება და ცხოვრება ოდენ დაეწერა. და ვიხარკე დიდითა შრომითა და გულმოდგინებითა ეძებენ დედას. და ესთენ ეყოვე. ეგრელარა შემეძლო ძებნა. მერმე ესე მამათა ცხოვრება, რომელი პარხალს არ ეწერა, იშხნით მოვიღე და მით გაეასრულე*.

ტაო-კლარჯეთის ლიტერატურული სკოლის ტრადიციებზე აგებული პარხლის მრავალთავი ტექსტების სიუხვით გამოირჩევა, რაც გაბრიელ კატარამს განსაკუთრებული დეწლითა და კომპეტენტურობით აიხსნება.²⁴

პროხორე ქართველი

ქართული ჯვრის მონასტრის ფუძემდებელი, სახელად *პროხორე*, წარმოშობით შეგუთიდან იყო. იგი ბავშვობიდანვე წყაროსთავში, კლარჯეთის ერთ-ერთ მონასტერში დამკვიდრდა, სადაც მისი ძმა ბერად იყო აღმკვეთი. საკმაოდ განსწავლული *პროხორე* ეკლესიის ლოცვა-კურთხევით დიკაიანად აკურთხეს. ბერად და მღვდლად კურთხევის შემდეგ, იგი პალესტინაში გაემგზავრა და საბაწმინდის მონასტერში დამკვიდრდა, სადაც მონაწილე წელი სრულ მორჩილებაში გაატარა. მოგვიანებით, ექვთიმე გრძელის ბრძანებით, მან იერუსალიმის მახლობლად დაიწყო ღაერის მშენებლობა, რომელსაც ჯვრის მონასტერი ეწოდა: „*რომელსა უწოდებენ ჯუარისა მონასტერი*“. მონასტრის მშენებლობა ითავა მფეუ ბაგრატმა და მისმა დედამ მარიამმა, რომელთაც გიორგი

²² კიკელიძე, *ისტორია*, 1, 102-105; ლ. მენაბდე, *კერები*, 2, 69-90; ე. გაბიძაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 18-20; M. Tamarai, *L'œuvre géorgienne des origines jusqu'à nos jours*, pp. 305-314; «*ვინმე მოგზაური ბერი აღასტყობს: იერუსალიმის გარეუბანში მდებარე ჯვრის მონასტერი ქართველებს ეკუთვნის*», cf. G. Peradze, *An Account of the Georgian Monks and Monasteries in Palestine*, p. 1170.

²³ P. Peters, *De Codicibus*, №3, p. 301-318; ც. ქურციკიძე, *იბოდლე №1*, მონ. 20, 373-397.

²⁴ ლ. მენაბდე, *კერები*, 2, 75; ე. გაბიძაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 20; M. van Esbroeck, *Les ancêtres humbles*, p. 54-55.

მოაწმინდელის საშუალებით საკმაოდ მოზრდილი თანხა გააგზავნა პალესტინაში. 1042 წელს პროხოვრეს თაოსნობით მონასტრის ცენტრალური შენობა დასრულდა, მაგრამ მისი მოხატვა და სენაკების მშენებლობა 1056 წლამდე გაგრძელდა. ქართველმა ბერმა მონასტერში დაუყოვნებლივ შემოიკრიბა დაახლოებით ოთხმოცი ძმა, უზრუნველყო საკვებით, საცხოვრებელით და დააწესა საბაწმინდის მონასტრის წეს-ჩვეულება: „*წესი და კანონი მსახსადგე წმიდისა საბაძის ღაერისა*“. შედეგმა არ დაყოვნა. საკმაოდ მოკლე ხანში მონასტერი პალესტინაში ქართული კულტურის კერად იქცა. თავისი შემოქმედებითი ხასიათით ჯერის მონასტრის ლიტერატურული სკოლა ერთგვარი განგრძობაა ქართული საეკლესიო ლიტერატურისა, რომელიც საბაწმინდისა და ათონის ივერიის მონასტერში იღებს სათავეს. ყოველგვარი კულტურული ღონისძიების ინიციატორი პროხოვე იყო, რომელმაც მონასტერში მოიწვია ცნობილი ქართველი მწერლები: იოვანე დეალი, მიქაელ დეალი, იოვანე შაღი და სხვ. მათ შეროდნენ პალესტინის სხვადასხვა ლაერებში მოღვაწე ქართველი სწავლულნი. მონასტრის აღმშენებელი განთქმული კალიგრაფი იყო. მან არა მარტო გადაწერა მრავალი ხელნაწერი, არამედ თავი მოუყარა პალესტინელ მწერალთა თხზულებებს და ახალი კრებული ჩამოაყალიბა. გარდა ამისა, *პროხოვრეს* თაოსნობით შეიქმნა *პალესტინის კატერიკის* ქართული ვერსია, რომელიც ლონდონშია დაცული (Addit. № 11281). ხელნაწერის დასრულებისთანავე მწერალი დოკუმენტს მისი ინიციატივით შექმნილ ბიბლიოთეკას გადასცემდა. მისი თანამედროვენი წერენ: „*ჯუარსა შინა დასხნა ყოველნივე შეუნიერნი და კეთილნი წიგნნი საღმრთონი*.“

ბოძლეს პაგიოგრაფიული კრებულის ანდერძი გეამცნობს „*ლირს მყო ღმერთმან მე, გლახაკი პროხოვრე, დაწერად ამის სულთა განმანათლებელისა წმიდათა მოწამეთა წიგნისა. და გაეასრულე და შეეშოსე და დაედევ ნებითა ღუთისათა და შეწევნითა ყოველთა წმიდათა წემ მიერ აღშენებულსა ეკლესიასა წმიდისა ჯუარისასა*.“

ინგლისისა და გერმანიის ხელნაწერთა ფონდებში დაცული მასალა ადასტურებს, რომ ცნობილი კალიგრაფი *პროხოვე* არა მარტო ჯერის მონასტრის აღმშენებელი იყო, არამედ იგი ფუძემდებელია იქ არსებული ბიბლიოთეკისა, რომელიც ქართული კულტურის ყველაზე მნიშვნელოვან კერას წარმოადგენს პალესტინაში.

მძიმე შრომისა და ასაკის გამო დასუსტებული ქართველი ბერი 1066 წლის 12 თებერვალს მიიცვალა.²⁸

²⁸ კ. კეკელიძე, *ისტორია* 1, 102-106; ლ. შენაბდ, *კრები*, 2, 67-69; ვ. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 18-21; ძეგლები, IV, 98-111, 345-346; ც. ქარციკიძე, *იბოლუ* № 1, *მრთ*, 20, 373, 5. Varité, «Répertoire alphabétique des monastères de Palestine», *BOC*, 5, p. 277-278.

თავი II ხელნაწერთა აღწერილობა

პარხლის მრავალთავი (Xს. A-95)²⁶

პარხლის მრავალთავი საკმაოდ დაზიანებული, უყდო კრებულია. შეიცავს 655 ფურცელს. ტექსტი დაწერილია ფურცლებზე (ეტრათი-45,5x33,5სმ) ორ სვეტად, რომელიც 32 სტრიქონს შეიცავს. თითოეულ სტრიქონში დაახლოებით 22 სიტყვაა. დაწერილია შავი მელნით, ასოებს საკმაოდ მოზრდილი ხასიათი აქვს. ფურცლები: 15,70, 159, 209, 247, 272, 280, 281, 366, 403, 459, 636, 637 დაზიანებულია. ფურცლები: 45, 51 ამოშწვარია. ჩამოჭრილი აქვს კიდე ფურცლებს: 6,8, 55, 83, 96, 151, 152, 163, 186, 188, 202, 224, 175, 276, 308, 311, 326, 327, 358, 513, 644. გვერდითი კიდე ჩამოჭრილი აქვს ფურცლებს: 342, 383, 394, 396, 596, 613, 639. ფურცელი 624 სიფრიფანა და თითქმის გამჭვირვალეა, გაუწონილია მელანი. ამის გამო v-ს ზემო და ქვედა ნაწილები დაუწერელია. ფურცლები 654-655 ქაღალდია.

ხელნაწერის ფურცლები დანომრილია და დაცულია ზუსტი პაგინაცია. ტექსტის ზოგიერთი ფრაგმენტები მელნითაა გაცხოველებული. სათაურები დაწერილია სინგურით, ბოლოსამკაულებია ფურცლებზე: 15r, 48v, 52v, 59r, 83r, 115r, 145v, 172r, 251v, 289r, 300r, 305v, 353r, 590v, 604v გაფორმებულია სახელო ასოები ფურცლებზე: 21r, 21, 44r, 94r, 96r, 98v, 100r, 130v, 175v.²⁷

პალეოგრაფია

ტექსტი დაწერილია ნუსხურით, რომელშიც გარკვეულ ადგილებში შერეულია ასომთავრული, რაც საკმაოდ ხშირი მოვლენაა ამდგეარ ტექსტებში. თხზულებათა სათაურები შესრულებულია ასომთავრულით და სინგურით. ტექსტების პარაგრაფების სათაურები ასომთავრულით, მაგრამ შავი მელნით. ხელნაწერის ტექსტი ერთი და იმავე ხელით არის გადაწერილი. ასოები მოზრდილია, მსუბუქად გადახრილი მარჯვენა მხარეს.

ქარაგმები

სათაურებისა და ტექსტებისთვის ქარაგმად გამოყენებულია პორიზონტალური ხაზი, რომელიც კაუჯის ფორმით ბოლოვდება. ტექსტში ძირითადად ფიგურირებს პორიზონტალური ხაზი, თუმცა ზოგიერთ შემთხვევაში, ხაზის ორივე ბოლო მოხრილია მარცხნივ და აგრეთვე მარჯვნივ. ხანდახან კაუჯი მხოლოდ მარცხნივ შეინიშნება. ქარაგმის ნიშანი მხოლოდ ერთ ან ორ ასოზე ვრცელდება. მიუხედავად მელნითა და დამწერობით გამოწვეული პატარა ლაქებისა, ტექსტი ადვილად იკითხება.

კოლოფონები და მინაწერები

590v-591r ფურცელზე, სადაც ხელნაწერის პირველი ნაწილი მთავრდება, რომელიც მარტილობებს მოიცავს, დაცულია ანდერძი (კოლოფონი). ტექსტის დასაწყისი სტრიქონები მოზრდილი ნუსხურით არის შესრულებული.

ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ აბრეულ პატარამ იშხნის მონასტრიდანაც გამოითხოვა ხელნაწერები, რათა ტექსტებისთვის თავი მოეყარა და ერთი კრებული ჩამოეყალიბებინა. ანდერძი ამ ფაქტს თვალნათლივ გვაძნობს:

„დიდება შენდა სამებაო წმიდაო, დაესრულა წამება წმიდათა მოწამეთა საკითხავები თავი „ლო““

კურთხეულნო ერნო, მომავალნო, რომელნი ჩუნესა შემდგომად ყოფად ხართ... და ესე ცხობებანი დედათა და ღმრთისმოყუარეთა მამათანი მიწყებით ამას ქუეშოსა კერძსა მოეპციენ, თუმცა პირველ გამეგონა თავსა ზედა მამათა მოწამეთა კმდა, განა დედათა წამებითა და ცხობებითა ოდენ ელამოდე გასრულებასა და ამას შინა მოესცეთ. შემინდეთ, ჭირნი კულა დიდნი მინახან. ღმერთმან დაგაჯეროს. სული გაბრეულ პატარაისა მოიცსენეთ წმიდათა ღოცვათა თქუენთა.

²⁶ *ქსა* (X), I, 361-393.

²⁷ იგივე 361.

გაბრიელ ლასკაველი და გაბრიელ ხორვაი დიდად დამიდგეს თანა, ღმერთმან შეუნდევნ ცოდვანი. ოდეს მიმკერდის, მათ მიეპარათი, პურად მციან. იოანე გაცუქეთილმან კუტალაითა ღვთაო მოპართუ. (590v-591r).²⁸

ხელნაწერის შედგენილობა, შინაარსი

წარმოგიდგენთ ხელნაწერში დაცულ წმინდა დედათა ცხოვრებათა ჩამონათვალს: ²⁹

138. «ცხოვრება და სინანული ტასიასი მეგეტელისა, რომელი იყო მეძაე. - ძმანო ჩემო საყუარელნო, მეგულებს მე თხრობად თქვენდა საცრეველი და ბრწყინვალე სინანული, რომელი აღესრულა და იდიდა ჩუნ შორის», 602v-604v.³⁰
139. «სინანული პელაგიაში მეძებისა, რომელსა ეწოდა მარგალიტ და სიმკვმ მისი. - ძმანო ჩემო საყუარელნო, ისმინეთ ჩემისა ამის თხრობად, რომელი იქმნა საცრეველი დღეთა ჩუნთა უფროსს საცრეველ არს. ვინებე მე, ცოდვილმან იაკობ დიაკონმან მიწერად თქვენდა სულღერთა ძმათა, რაითა სარგებელსა დიდსა მიემთხვენ სულნი თქუშნი...», 604v-612v.³¹
140. «ცხოვრება და მოქალაქობა და სინანული ღირსისა მარიაშ მეგეტელისა, რომელი იყო მეძაე. - გუთხრობეს წმიდანი მამანი წმიდისა მარიამისთვის, ვითარმედ ზოსიმეს გულმან უთქუა განსლვა უდაბნოდ, სასოებში აქუნდა, რაითამცა პოვა ვინმე მამათაგანი, რომელნი უდაბნოს იქცევიან, რაითამცა ასწავა ვინმე მას...», 613r-621r.³²
141. «თუესა ოკლონერსა კო, ნეტარისა აბრაჰამისთვის, ვითარ იგი სიბრძნით და საცრეველად გამოიყვანა მარიაშ ძმისწული თვის მეძეობისაგან. - მნებავს, საყუარელნო, თქვენსა მაგას ერთობასა სმენად დიდებული საქმე, რომელი იქმნა წმიდამან აბრაჰამ ეამსა მას სიბერისა მისისას», 621r-628v.³³
142. «ცხოვრება ქალწულისა ერთისა, რომელი იყო ასული მთავრისა ვისმე კონსტანტინეპოლისა და იქმნა მხოვარ. - იყო ვინმე ერთი მამათაგანი, რომელსა ერქუა სილოვანე და ჯდა იგი მონასტერსა ფარანისასა ქუებას შინა, მახლობლად იმრუსალიმსა. უთხრობდა ძმათა და პრქუა, ვითარმედ იყო ერთი კაცი მხოვარო...», 638v-631r.³⁴
143. «ცხოვრება წმიდისა მავრიანესი. - იყო ვინმე კაცი ეგვტეს, რომელსა ეგულებოდა მონაზონებამ და ესუა მას შვილი ერთი ქალი...», 631r-633r.³⁵
144. «ცხოვრება მეძების ერთისა, რომელი იყო ალექსანდრია ქალაქით. - გუთხრობდა წმიდა და ნეტარი მამა დანიელ, ვითარმედ მონაზონსა ვისმე ერთსა ესუა დაე. და დაუტევა იგი ალექსანდრიას შინა ქალაქსა და თუთ განვიდა უდაბნოდ და დაეყუდა სენაკსა შინა...», 633r-636v.³⁶

ბოძლეს პაგიოგრაფიული კრებული (ბოძლ. I, XI საუკუნე)

ბოძლეს პაგიოგრაფიული კრებული 500 ფურცელს (39x29სმ) ითვლის. ხელნაწერი შესრულებულია ეტრატზე, ტექსტი ორ სვეტად არის წარმოდგენილი, რომლებშიც 34 სტრიქონია. სტრიქონში დაახლოებით 14-16 მოზრდილი ზომის ასოა, შესრულებული შავი მელნით. ხელნაწერში რეველებრივი პაგინაციაა, შედგება 64 რეველისაგან. შიგნით დასიანებულია: აქლია 112-113 და 264-265 ფურცლები. ხელნაწერი ორი ნაწილისაგან შედგება და მოიცავს 54 თხზულებას. პირველი ნაწილი შეიცავს 37 პაგიოგრაფიულ და პომილეტიკურ მასალას (1-425 ფფ.). ეს წარმოადგენს წლის პირველი ნახევრის მეოროდეთის მარტიდან აგვისტომდე, სათაურები შეიცავს თარიღებს დღესასწაულების მიხედვით. მეორე ნახევარში დაცულია წმინდა დედათა ცხოვრება.³⁷

²⁸ ქა (კ), I, 389.

²⁹ ქა (კ), I, 386-390.

³⁰ Cf. კ. კაკელიძე, *ტრულები*, 5, 137; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 342.

³¹ კ. კაკელიძე, *ტრულები*, 5, 135; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 312.

³² კ. კაკელიძე, *ტრულები*, 5, 132; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 272-273; ტექსტის ნაწილი გამოქვეყნებულია, იხ. ს. უზნაძე, *წმიდი, ქრესტომათია*, 317-319.

³³ კ. კაკელიძე, *ტრულები*, 5, 118; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 117; ტექსტი გამოქვეყნებულია: ს. უზნაძე, *წმიდი, ქრესტომათია*, I, 312-317.

³⁴ კ. კაკელიძე, *ტრულები*, 5, 130; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 248-249.

³⁵ კ. კაკელიძე, *ტრულები*, 5, 132; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 267.

³⁶ კ. კაკელიძე, *ტრულები*, 5, 133; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 67.

³⁷ აღწერილობა მოცემულია ე. ჭურციკის კატალოგის მიხედვით, იხ. ე. ჭურციკი, *ბოძლ. N°1*, *მრთ*, 20, 373-393; P. Peeters,

«De Codices», № 31, p. 301-340.

პალეოგრაფია

ტექსტი შესრულებულია კალიგრაფიული ნუსხურით. სათაურები ძირითადად ასომთავრულით არის წარმოდგენილი, თუმცა ზოგიერთში ნუსხურიც შეიმჩნევა. ზოგიერთ ტექსტს სათაური არ გახანია. პარაგრაფები ასომთავრულით იწყება. ხელნაწერი ერთი ხელით არის გადაწერილი. ასოები მოზრდილია და მარჯვნივ გადახრილი. ფოტომასალის არასასურველი ხარისხის გამო ტექსტის ზოგიერთი ფრაგმენტი ძნელად გასაშიფრია, მაგრამ მიუხედავად ამისა, გადამწერის შესანიშნავი კალიგრაფიის წყალობით ტექსტი ადვილად იკითხება.

ქარაგმები

ქარაგმებისთვის მწერალი პატარა პორიზონტალურ ხაზს იყენებს, რომელსაც ორივე ბოლოს კაუჭი აქვს. ხაზი არა მარტო სათაურებში ინარჩუნებს იგივე ფორმას, არამედ ტექსტებშიც. ეს გახლავთ სწორი ხაზი, რომელიც არც მარჯვნივ იხრება, არც მარცხნივ. თუმცა მსუბუქად გრძელდება პირველ ასომთავრულ ასოებზე, რომლითაც პარაგრაფები იწყება. ქარაგმის ხაზი ძირითადად ორ ასოზე ვრცელდება, მაგრამ იშვიათად იგი მესამე ასოსაც ფარავს.

სასენი ნიშნები

ტექსტში ხშირად შეიმჩნევა წერტილები, რომელიც სასენი ნიშნის როლს ასრულებს. აღნიშნული წერტილების განლაგება სხადასხევაგარია: გვხვდება მხოლოდ ერთი წერტილი, ორმაგი, სამმაგი და ზოგიერთ შემთხვევაში ოთხი. ამ შემთხვევაში რთულია საერთო წესის ჩამოყალიბება. მიუხედავად ამისა, ტექსტში წერტილების გამოყენება რეგულარულია და ერთგვარ სისტემას ემორჩილება; თითო და ორმაგი წერტილი ტექსტის სიღმეშია შეტანილი, სამმაგი წერტილი პარაგრაფის ბოლოსაა, ხოლო ოთხი წერტილის გაერთიანებას თითოეული თხზულების დასასრულში ვხვდებით. კერძოდ, მომდევნო თხზულების სათაურის პირველ ასოზე. ტექსტის ანალიზი ადამტურებს, რომ ერთი და ორმაგი წერტილი ხშირ შემთხვევაში მძიმეს შეესაბამება. სათაურებში გამოყენებული ორმაგი და სამმაგი წერტილები რეგულარულად იხმარება ყოველი სტრიქონის ბოლოს. ხოლო სამმაგ წერტილთა ჯგუფი ყოველი სათაურის დასასრულს მოჩანს.

კოლოფონები და მინაწერები

425v ფურცელზე, იქ, სადაც მთავრდება ხელნაწერის პირველი ნაწილი, ფიგურირებს წითელი მელნით, ასომთავრულით შესრულებული სათაური: „ცხოვრებანი წმიდათა და სანატრელთა მოწესეთა და მოღუაწეთა დედათანი“.³⁸

ხელნაწერის ბოლო ფურცელზე(500v) მოცემულია პროზორეს ანდერძი: „სახელითა ღმრთისათა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისათა, მეოხებითა მარადის ქალწულისა მარიამისათა, ძალითა და შეწევნითა უძლეველისა და ცხოველმყოფელისა პატრონისა ჯუარისათა, მეოხებითა წმიდათა მთავარანგელოზთათა და ყოველთა ზეცისა უკორცოთა ძალთათაჲ მეოხებითა დიდებულთა მოციქულთა, წმიდათა მოწამეთა, ღირსთა მღვდელმთავართა, ნეტართა მამათა და ყოველთა წმიდათათა, რომელნი საუკუნითანა მათო-უეცნეს ღმერთსა, წმიდისა იოვანე წინამორბედისა და ნათლისმცემლისათა, მადლითა და შეწევნითა ღირს-მყო ღმერთმან მე, გლახაკი პროზორე, დაწერად ამის სულთა განმანათლებლისა წმიდათა მოწამეთა წიგნისა. და გაეასრულე და შევსებე და დაედევ ნებითა ღმრთისათა და შეწევნითა ყოველთა წმიდათათა იემ მიერ აღწეებულსა ეკლესიასა წმიდისა ჯუარისასა სალოცველად სულისა ჩემისა და სულსა მოძღუართა, მშობელთა და მძათა ჩემთასა და ყოველთა ჯუარელთა, სულიერთა შეილთა და მძათა ჩემთასა, რომელნი ჩემთანავე დაშურეს აღშენებასა ამის წმიდისა ადგილისასა. აჲ, წმიდანო ღმრთისანო, მკითხველნო და მსმენელნო, და რომელნიცა ღირს იქმნენ მსახურებად ამის წმიდისა წიგნისა, ღმერთმან დაეაჯუროს, ლოცვა კაეთ მუწუნთს, რამთა ეპოთ შენდობამ ცოდვთაჲ და ღირს-ეიქმნეთ მითხუევად საუკუნეთა მათ კეთილთა და ერთობით ვადიდებდეთ ღმერთსა, რომლისა არს დიდებაჲ აჲ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ“ (500v).

ხელნაწერის დასასრულს ვხვდებით გადამწერის მიერ რეალიზებულ მინაწერებს:

1. „ქრისტე, ადიდე სულიერითა დიდებითა მამა გიორგი, ამენ“(20v).
2. „ქრისტე, ადიდე სულითა მამამ გიორგი, ამენ“(181r).

³⁸ იხ. ზემოთ პარხლის მრავალთაგან კოლოფონი; ხელნაწერის ანალოგიური წესით ორ ნაწილად დაყოფა შეინიშნება ორ ხელნაწერში: A-381 და H-972; იხ. ც. ჟურცკიძე, «მოძღვრ. №1», მრთ, 20, 386; «Vite sanctarum beatarumque matrum monialium et ascetarum», cf. P. Peeters, «De Codice», №8, 31, p. 315.

3. „ღმერთმან დიდებულ ყაენ სული მამისა *ვეთუმესი*, ამის საკითხაისა მთარგმნელისა და სული მამისა მისისა, *ოიკანესი*, ამენ“ (242r).
4. „თარგმნილი მამისა ჩუენისა *ვეთუმესი*. ღმერთმან მადლი მიეცინ შრომისათჳს“ (169r).
5. „წმინდაო *პანტელეიმონ*, მყოხ-ყაე წინაშე ქრისტესა მამასა [*პროხორეს*], ამენ“ (312v).
6. „*ქრისტე*, ადიდე სულითა მამა *გიორგი*, ამენ. გუაჟურთხენ უფალო“ (390v).

პროხორეს თანამედროვეთა მინაწერები: (500v)

1. „დიდებამ ღმერთსა, მიზეზსა და სრულმყოფელსა ყოელისა ეთილისასა, ამენ“
2. „*ქრისტე*, ადიდე სულითა მამა და *მოძღუარი ჩუენი*, *პროხორე*, ამენ“
3. „ყოელთა *ჯუჯრელთა ძმათა* შეუნდვენ ღმერთმან, ამენ“
4. „ეთისცა რაი ამას წიგნსა ზედა ულუწია და შეუწევია, შეუნდვენ ღმერთმან, ამენ“
5. „და ვინცა წაღმართ ჩუენ გულუცვიდენ, მათცა შეუნდვენ ღმერთმან, ამენ“³⁹

ხელნაწერის შედგენილობა

ჩვენს მიერ შესწავლილი *წმინდა დედათა ცხოვრების* ტექსტები დაცულია ხელნაწერის მეორე ნაწილში. გთავაზობთ *ცხოვრების* სათაურებს, შესავალსა და დასასრულს პ. პეტერსისა და ე. ქურციკის მიერ შედგენილი კატალოგების მიხედვით

2. «თუესა ოკლონბერსა მ. ცხოვრება და სინანული ნეტარისა *ტასიასი მეგეპტელისა*, რომელი იყო მქაე და იქმნა ჭურჭრელ. — ძმანო ჩემნო საყუარელნო, მეგულების მე თხრობად თქუენდა სასურველი და ბრწყინვალე სინანული... იყო ვინმე ეგეპტეს და ესუა ყრმამ ერთი ქალი სახელით *ტასია*.» (434r-436r).⁴⁰
3. «თუესა ოკლონბერსა კთ. თქუმული *წმიდისა ვერემისი აბრაჰამ მონაზონისათჳს* და ძმისწულისა მისისა *მარიაშისთჳს* — მნებაეს, საყუარელნო ჩემნო, თქუენსა ერთობასა სმენად დიდებულო საქმე აბრაჰამისი, რომელი ქმნა ჟამსა მას სიბერისა მისისაჲ...» — (436r-442r).⁴¹
5. «თუესა აპრილსა ა. ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა დედისა *მარიაშ მეგეპტელისა*. — გუხროდეს წმიდანი მამანი, ვითარმედ წმიდასა მამასა ზონიმეს გულმან უთქუა, ვითარ გუცხრა ჩუენ, მისლუაი უდაბნოსა. — (448v-456v).⁴²
6. «თუესა იენისა მ. ცხოვრება *წმიდისა პელაგიასი*, რომელი იყო ანტიოქელ. ესე იყო პირველ მქაე და იქმნა ჭურჭრელ. — მნებაეს უწყებად თქუენდა, სულიერთა ძმათა, რაჲთა სარგებელსა დიდსა მიემთხუნენ სულნი თქუენნი და ადიდებდეთ კაცთმოყუარესა ღმერთსა...» (456v-464r).⁴³
7. «ცხოვრება *ქალწულისა კანონიკისი*, რომელი იყო ასული მთავრისა კონსტანტინეპოლელისა და იქმნა მძოვარი-იყო ვინმე ერთი მამათგანი, რომელსა ერქუა სილოვანე და ჯდა იგი ქუაბსა შინა მონასტერსა ფარაჲსასა, მახლობლად — (482r-485v).⁴⁴
9. «ცხოვრება *ვეგენიოსისი და ასულისა მარიაშისი*, რომელმან გარდაიცვალა სახელი მარიანედ. გაუჟურთხენ უფალო. — იყო ვინმე კაცი ერთი ბითუნისა, რომელი ცხოვრება. სახელი მისი ვეგენიოს. ამას ესუა ცოლი. და შუა მან ასული ერთი და უწოდა სახელი მისი მარიამ. — (485v-489r).⁴⁵
10. «ამბა დანიელისი *პატრიკიასთჳს*, რომელმან გარდაიცვალა სახელი საჭურისად. — საჭურისი ვინმე დავუდებული იყო შინაგანსარე უდაბნოსა სკიტისასა. ხოლო სენაკი მისი ეშორა სკიტეს მილიონით ათორმეტით» — (488r-490r).⁴⁶
14. «მამისა *ოთაე მოკლისანი*» — იტყოდეს, ვითარმედ ჭაბუკისა ვისმე ქალისანი აღესრულნეს მამა-

³⁹ ე. ქურციკი, «ზოდლე №1», *მრთ*, 20, 392-393.

⁴⁰ «*CF. "Vita et penitentia beatae Taisiae Aegyptiae, quae prius meretrix fuit factaque est vas electionis"*, oct. 8 in P. Peeters, «De Codices», *მშ*, 31, 315; კაქელიძე, *ტრუდები*, 5, 137; გ. გაბიაშვილი, *ჰაგიოგრაფია*, 342; A-382 (XV ს.) 352r-v; ქსა, (X) 2, 119-131; H-972 (XVI ს.), 284v-285r.

⁴¹ «*CF. "Oct. 29. Oratio sancti Ephraem de Abraham monacho et Maria eius neptis"*, oct. 29 in P. Peeters, «De Codices», *მშ*, 31, p. 316; კაქელიძე, *ტრუდები*, 5, 118; გ. გაბიაშვილი, *ჰაგიოგრაფია*, 117; ქსა, (X) 2, 131, A-382, 353r-355r; H-972, 120r-123r.

⁴² «*CF. "Vita sanctae ac beatae matris Mariae Aegyptiacae"*, apr. 1 in P. Peeters, «De Codices», *მშ*, 31, p. 316; კაქელიძე, *ტრუდები*, 5, 132; გ. გაბიაშვილი, *ჰაგიოგრაფია*, 272; H-972, 130r-137v.

⁴³ «*CF. "Vita sanctae Pelagiae quae Antiochensis erat. Haec prius meretrix fuit factaque est vas electionis"*, oct. 8 in P. Peeters, «De Codices», *მშ*, 31, p. 316; კაქელიძე, *ტრუდები*, 5, 135; გ. გაბიაშვილი, *ჰაგიოგრაფია*, 312; A-382, 10r-14r.

⁴⁴ «*CF. "Historia Canonice virginis, quae filia erat principis Constantinopolitani et facta est "vascensu" (Βασική)"* in P. Peeters, «De Codices», *მშ*, 31, p. 317; კაქელიძე, *ტრუდები*, 5, 130; გ. გაბიაშვილი, *ჰაგიოგრაფია*, 248-249; A-382, 73v-75r; H-972, 133r-137v.

⁴⁵ კაქელიძის *ტრუდები* თხზულება გამოქვეყნებულია; გ. გაბიაშვილი, *ჰაგიოგრაფია*, 181; H-972 137v-139v; თხზულება პ. პეტერსის კატალოგში არ ფიგურირებს.

⁴⁶ ე. ქურციკი, *ტრუდები*, 5, 135; გ. გაბიაშვილი, *ჰაგიოგრაფია*, 310; A-382, 75r-76r, H-972, 160r-162v; პ. პეტერსის კატალოგში თხზულება არ იძენება.

დედანი და დარჩა იგი ობლად...» – (497r-498r).⁴⁷

15. უსათაურო ტექსტი *ალექსანდრიელი მებავის* სიუჟეტზეა აგებული: «მონაზონსა ვისმე დამ ესუა. და განირყუნა იგი ქალაქსა შინა. და ესმა მამათა, დიდითა იძულებითა წარაელინეს ძმამ იგი დისა თუსისა...», (498r-499r).⁴⁸

17. «*მაშისა სერაპიონისთჳ*» მოვიდა ოდესმე მამამ *სერაპიონ* დაბასა ერთსა *გეკატეს* და იხილა ვინმე მეძაიე, რომელი ღვა კართა ზედა სახლისა თუსისათამ... - და ვო გერეთ, ვითარცა ევედრა მას. და ესრეთ ღმრთისა მიმართ სათნოებით აღასრულა ნეშტი იგი ჟამთა ცხოვრებისა მისისათან», (499v-500r).⁴⁹

*მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრების ეფთვიმესეული თარგმანი*⁵⁰

ტექსტი დაცულია XI საუკუნის პატიოგრაფიულ-ასკეტიკურ კრებულში (A-1104), რომელიც 341 ფურცელს (24,3x18სმ.) მოიცავს. შესრულებულია ეტრატზე. 4-339 ფურცელი თეთრია და სუფთა. ხელნაწერს აქვს სადა ტყავის ყდა ორი შესაკრავით. ფურცელი 339 დაზიანებულია, ფურცელი 286 დაფარულია ყაეისფერი ლაქებით; დაწერილია კუთხოვანი ნუსხურით, სათაურები-ასომთაერულით, ჭიისფერი მელნით. ზოგიერთი ფურცელი ძნელად იკითხება, ტექსტი გადასულია, ზოგან უხეშადაა აღდგენილი. მელნისაგან დაზიანებულია ფურცლები: 91, 96, 97, 100-104, 131, 141, 148. მთარგმნელი ბერძენი ფანიკლიძე ეფთვიმე მთაწმინდელი; გადამწერი: იოვანე მელი. ჩამოტანილია საბერძნეთიდან ილია ფანცკულიაის მიერ. *მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრება* მოიცავს ფურცლებს: 28v-90v: «[სოფრონი იერუსალიმელი]. ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა *მარიამ მეგვიპეტელისა*, რომელი იყოფებოდა უღაბნოთა მათ იორდანისათა. – საიდუმლოთა მეფისათა დაფარება კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღმრთისათა ქადაგება სარგებელ არს...»

წმინდანთა ცხოვრება (Xს.), H-1709⁵¹

ხელნაწერი შეიცავს 151 ფურცელს (19,8x14სმ.). შესრულებულია გაყვითლებულ ეტრატზე. შემოსილი დაზიანებული ტყავის ყდით, რომელსაც ორი შესაკრავი გააჩნია. ტექსტი წარმოდგენილია კუთხოვანი ნუსხურით, ხოლო სათაურების-სინგურით. ხელნაწერის ბოლო გვერდები დაკარგულია. 138-151 ფურცლებზე დაწერილი ტექსტი აღდგენილია გვიანდელი ნუსხურით. გადამწერი ერისთავთ ერისთავი იოვანე დადიანი. ხელნაწერი ჩამოტანილია ნიკორწმინდის ეკლესიიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ. კრებულში დაცულია *მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრების* ექვთიმესეული თარგმანის ვარიანტი. ჩვენს მიერ შესწავლილი *ცხოვრების* ტექსტი მოიცავს: 121v-153v. გთავაზობთ სათაურსა და შესავალს: «ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა *მარიამ მეგვიპეტელისა*, რომელი იყოფოდა უღაბნოთა მათ შინა იორდანისთა. – საიდუმლოთა მეფისათა დამარხება კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღმრთისათა ქადაგება სარგებელ არს...»

წმინდა დედათა ცხოვრების მოგვიანო ნუსხები

A-382 კრებული (XVს.)⁵²

ხელნაწერი მოიცავს 382 გაყვითლებულ და დაზიანებულ ფურცელს (38,5x27სმ.), რომლებიც სხვადასხვა დროსაა რესტავრირებული. აქვს რეველებრივი აღრიცხვა, დანომრილია ასომთაერულით და არაბული ციფრებით. ეს პაგინაცია ერთმანეთს არ შეესაბამება. ხელნაწერის ყდას ლედერიანი აქვს გადაკრული. ტექსტი შესრულებულია ნუსხურით, ორ სვეტად. ფურცლები 242, 307, 368 გაბმით არის ნაწერი. სათაურები და პარაგრაფების პირველი ასოები-სინგურით. 178v ჩანს იერემია (67v, 100v, 107v, 108v), რუთი (138r), დიმიტრი (310r); ფურცლები: 97v-98r, 308r, 309r-v, 373v შავი ფანქრით შესრულებული, სასულიერო ტანსაცმელში ჩაცმული კაცის ფიგურა. ფურცლის ბოლოს წარწერა: ბაგრატ ტაქრომენელი. ნახატი და მინაწერი გვიანდელია. გადამწერი: ეპიფანე (54v, 138v, 141v). ხელნაწერი 84 თავისაგან შედგება. მასში ძირითადად დაცულია *წმინდან დედათა ცხოვრება*. ანალიზი ცხადყოფს, რომ ტექსტები ოოდღეს კრებულში დაცული *ცხოვრების* ნუსხებია.

⁴⁷ "De patre Iohanne pusillo", in P. Peeters, «De Codices», № 31, p. 317; კაკელიძე, *გტიუდები*, 5, 128; მ. დვალის, შუა საუკუნეთა ნოველები, 2, 85-86.

⁴⁸ Cf. კაკელიძე, *გტიუდები*, 5, 133; პეტერსის კატალოგში თხზულება არ ფიგურირებს.

⁴⁹ Cf. "De patre Sarapione", P. Peeters, «De Codices», № 31, p. 140; კაკელიძე, *გტიუდები*, 5, 132; მ. დვალის, შუა საუკუნეთა ნოველები, 2, 237.

⁵⁰ *ქა* (J), 84-90.

⁵¹ *ქა* (J) 45-51.

⁵² *ქა* (J) 1, 118-133.

ხელნაწერი დაზიანებულია, მოიცავს 531 ფურცელს (19x14 სმ), შესრულებულია ქაღალდზე. აქვს ხეზე გადაკრული ტყავის ყდა. ტექსტი დაწერილია ნუსხურით, ზოლო სათაურები—სინგურით. ხელნაწერი გადაწერილია სხედასხვა პირის მიერ ორი საუკუნის განმავლობაში. გადამწერები: იესე ბედისმწერლიშვილი (61v); ნათანაელ ბედისმწერლიშვილი (117v); თავადის ასული AasTandari (222r, 251v, 266v); მარკოზ აჭარელი (164v, 165r, 341v); იესე, ოსეს ვაჟი (410v). დამკვეთები: თბილისის არქიეპისკოპოსი ელისე და თბილისის ეპისკოპოსი ათანასი (440v). ფურცლები 127v, 148v, 277v, 403v დაუწერელია. ხელნაწერში დაცული წმინდა დედათა ცხოვრების ტექსტები ბოდლეს კრებულის ცხოვრებანის ანალოგიურია.

³³ კზა (90), 45-46.

ნაწილი მეორე

თავი III

ცხოვრებად და სინანული ნეტარისა ტასიადის მეგვკტელისად, რომელი იყო მეძაჳ³⁴ (8 ოქტომბერი, IV-V სს.)

ტასიას ცხოვრების ტექსტი მრავალმა ბერძნულმა, ლათინურმა და სირიულმა ხელნაწერმა შემოგინახა. ნაწარმოების მთავარი პერსონაჟი მონანიე დედათა კატეგორიას მიეკუთვნება.³⁵

გთავაზობთ პ. გერენის მიერ გამოცემულ კრებულში (*წმინდანთა ცხოვრება*) დაცული თხზულების მოკლე შინაარსს.³⁶

თხზულების შინაარსი

მომხიბლავი კურტიზანი, სახელად ტასია, ცხოვრობდა ეგვიპტეში IV საუკუნის დასაწყისში. სრულიად ახალგაზრდა და ნორჩი ქალიშვილი, დედამ უწმინდურ სახლში წაიყვანა, სადაც იგი ცოდვილ ცხოვრებას მიეცა. ტასია იმდენად მომხიბვლელი იყო, რომ მრავალი მისი სიყვარულისთვის სარჩო-საბადებელს და საცხოვრებელს ყიდდა, ხოლო ღარიბები-ტანსაცმელს.

ანაქორეტმა პაფნუტმა შეიტყო ამის შესახებ. იშოვა ერთი ეერცხლის ფული, ჩაიცვა სამოქალაქო ტანსაცმელი და ტასიას სანახაჲად წავიდა. როდესაც ქალს ფული გადასცა, მან ბერი ოთახში მიიწვია. ცოდვილი ქალი საწოლზე დაჯდა და პაფნუტს დაუბახა მიახლოებოდა. მაგრამ ბერმა პკითხა: „არ არის განა ოთახი უფრო მოშორებით? მირჩევნია იქ წავიდეთ.“ ტასიამ უპასუხა: „თუ ადამიანების გეშინია, აქ არაინი შემოვა. მაგრამ თუ უფლის შიში გაქვს, არ არსებობს ადგილი, სადაც მის შემრას დავმალდები.“ პაფნუტმა უთხრა: „მაშასადამე იცი, რომ ღმერთი არსებობს?“ მან უპასუხა, რომ იცოდა. მაშინ პაფნუტმა პკითხა: „თუ იცი, რომ ღმერთი არსებობს, რატომ დღუპე ამდენი სული?“ როდესაც ტასიამ ეს გაიგო, ფეხებში ჩაუყარდა წმინდანს და ცრემლმორეულმა შეჰყვირა: „ეიცი, რომ ცოდვების მონანიება შეიძლება, მამაო. მომეცი სამი დღის ვადა და რასაც მიბრძანებ, შევასრულებ!“

ტასიამ ცოდვით შეძენილი ქონება შეაგროვა, ყველას თვალისწინ დაწვა და თან ამბობდა: „მოდით ყველა, ვინც ჩემთან ერთად შესცოდეთ.“ როდესაც ოთხასი ოქროს ლივრის საფასური სიმდიდრე ჩაიფრეფლა, გაგმართა პაფნუტთან, რომელმაც იგი ქალთა მონასტერში წაიყვანა. იპოვა ერთი პატარა, ბნელი და ეიწრო სენაიკი, იქ ჩაკეტა, ტყვიით დაბეჭდა და პატარა სარკმელი დაუტოვა, საიდანაც ცოტა პური და წყალი უნდა მიეწოდებინათ. ქალმა ბერს პკითხა: „მამაო, სად შემიძლია მოვისაქმო?“ პაფნუტმა უპასუხა: „ამ საკანშივე. შენ მხოლოდ ამას იმსახურებ.“ შემდეგ ცოდვილმა პკითხა, როგორ უნდა ელოცა. ბერმა უპასუხა: „შენ ღირსი არ ხარ, რომ უფლის სახელი წარმოთქვა, რადგან შენი ბაგე წაბილწულია და ხელები უწმინდურებით გაქვს საყვ. აფრთხილდითსკენ გაიხედე, დაიჩოქე და გაიმეორე შემდეგი ფრაზა: „შენ, ვინც მე შემქმენი, მოიღე მოწყალეობა ჩემზე.“

სამი წლის შემდეგ პაფნუტს შეეცოდა ქალი და წავიდა ანტონ დიდთან, რათა ეკითხა, შეიწყალა თუ არა უფალმა მონანიე ქალი. ანტონმა მოუწოდა მოწაფეებს და უბრძანა ელოცათ, რათა ღმერთის ნება გაეცოთ.

ერთ-ერთმა მათგანმა, სახელად პავლემა, სიზმარში ნახა ძვირფასი ქსოვილით მორთული დიდი სარეცელი, რომელსაც სამი ბრწყინვალე ქალწული იცადა. პავლემ უთხრა ქალწულებს, რომ ეს საწოლი უღაოდ ანტონს ეკუთვნოდა. მაგრამ მას ზეციურმა ხმამ უპასუხა: „არა, ეს საწოლი მამა ანტონისთვის არ არის, იგი შეძაე ტასიას ეკუთვნის.“ დილას პავლემ ყველას მოუთხრო, რაც ნახა. პაფნუტი უმალ გაემართა მონასტერში, რათა ტასია სენაიკიდან გამოეყვანა. მაგრამ ცოდვილმა უარყო და შეევედრა ჩაკეტილი დატოვებინა. ამის შემდეგ მონანიე ქალმა მხოლოდ თხუთმეტი დღე იცოცხლა და სამუდამოდ შევიდა მიძინა.³⁷

³⁴ A-95, 692v-604v.

³⁵ BHG 1697. cf. 1695, 1696.

³⁶ P. Guérin, *Œuvres des Saints*, t. 10, p. 231-233; Jacobi a Voragine, *Legenda Aurea*, p. 838-841; P. L. 73, col. 661-664; AASS, Octobris, IV, p. 223; *Vitae Sanctorum Patrum Hieronymus*, fol. 215-216.

³⁷ P. Guérin, *Œuvres des Saints*, t. 10, p. 231.

თხზულების ბერძნული ორიგინალი და მისი თავისებურებანი

ტასიას ცხოვრება IV-V საუკუნეებში ბერძნულად შეიქმნა, ხოლო VI საუკუნეში დენის მცირე (Denis le Petit) ნაწარმოებში ბერძნულიდან ლათინურად თარგმნა. მოგვიანებით, მონაზონმა პიროსციტა განდარ შეიმზა შექმნა პიესა თეატრისთვის, რომელსაც „*პაფნუტოსი*“ უწოდა. ხოლო XIII საუკუნეში ჯაიპუსს დე ვორაჯინემ ტასიას ცხოვრებას თავის ცნობილ კრებულში, *ოქროს ლეგენდაში*, მიუძღვნა ადგილი. ბოლანდისტების ცნობით, ბერის ენაობა ერთობ საეკლავო, რადგან ბერძნულ ხელნაწერებში სერაპიონი ფიგურირებს, სირიულ ნუსხებში-ბესარიონი, ხოლო ლათინური თარგმანებში ბერი პაფნუტის სახელით გვევლინება.

ტასიას ცხოვრების სიუჟეტი ისტორიულია, თუ ლეგენდარული? ამ კითხვის ავტორია ფ. ნო, რომელმაც თავის ფუნდამენტურ გამოკვლევაში *Histoire de Thais* (ტასიას ისტორია), ცხოვრების ბერძნულ, ლათინურ, სირიულ და სხვა ხელნაწერებში დაცული თითქმის ყველა ვერსია გამოისცა.⁵⁸

პ. ბატიფოლის აზრით, ტასიას ცხოვრება ლეგენდაზე აღმოცენდა. იგი არცერთი ისტორიკოსის ნაშრომში არ მოიხსენიება, როგორიცაა პალადი პელეგროპოლელი, სოზომენი, რუფინუსი, თუ თეოდორიტი. ამ მოსაზრებასთან დაკავშირებით ავტორი წერს: «ტასიას ისტორია ისტორიული ფაქტი კი არა, ზნეობრივი მოძღვრებაა, რომელიც IV საუკუნის ბოლოს წლებში უმარადი მკითხველის წარმოსახვას ხიბლავდა»,⁵⁹ აღსანიშნავია, რომ ფ. ნოსა და პ. ბატიფოლის ტასიას ისტორიის მიმართ ინტერესი ანტიონის მთასთან არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აღმოჩენილ სამარხში ქალისა და მამაკაცის მუშებმა გამოიწვია. ხოლო იქვე არსებულმა ბერძნულმა წარწერამ *Θαῖς*, რომელიც საეპარქოდო ქალის სახელზე მიუთითებდა, წარმოშვა პიოთესა სერაპიონისა და ტასიას მუშების შესახებ. მაგრამ მიუხედავად ხანგრძლივი კვლევისა, იდეა არ დადასტურდა.⁶⁰ ფ. ნოს ცნობით, განსხვავებით ლათინურისა და სირიულისგან, ბერძნული ტექსტები ტასიას მოქცევის ინიციატორად თვლიან არა პაფნუტს, არამედ სერაპიონს, ანუ სერაპიონ სინდონს, რომელიც გვიპეტეში საკმაოდ პოპულარული ანაკორები იყო.

მაგრამ ვინ არის ბერი სერაპიონი და რატომ ფიგურირებს მისი სახელი მხოლოდ ბერძნულ ხელნაწერებში?

სერაპიონ სინდონი

სერაპიონი IV საუკუნეში ცხოვრობდა.⁶¹ ახალგაზრდობაში მან უმაღლესი განათლება მიიღო არა მხოლოდ ქრისტიანულ თეოლოგიაში, არამედ სამოქალაქო დისციპლინებში. მცირე ხნის განმავლობაში ხელმძღვანელობდა ალექსანდრიის სახელგანთქმულ სკოლას, სადაც იგი თეოლოგიას ასწავლიდა. შემდგომ უდაბნოში დასამკვიდრებლად გაემართა, სადაც ურადე ეკურთხა.⁶² სწორედ აქ გაიცნო სერაპიონმა ანტონ დიდი და მრავალი წლის მანძილზე უარდესი ძაღლისხმევითა და მონღოლებით ცდილობდა ქრისტიანული ბერ-მონაზვნობის ფუძემდებლისა და პატრიარქისთვის მიებადა. როდესაც ანტონ დიდმა სიკვდილის მოახლოება იგრძნო, თავის მოწაფეებს უბრძანა, დემალათ მისი ცხედარი; მისი ჯოხი მიეცათ მაკარისთვის, ათანასესთვის-ცხერის ტყევის მოსახსამი(ხალენი), ხოლო სერაპიონისთვის არახინი გადევცათ. მთელი ცხოვრების მანძილზე სერაპიონი თვალისწინებით უფრთხილდებოდა არახინს.⁶³ მოგვიანებით იგი ქვემო ეგვიპტის ქალაქის, თმუისის⁶⁴ ეპისკოპოსად აეურთხეს. 341 წელს მან მონაწილეობა მიიღო სადიკას ეპისკოპოსთა სინოდში. სერაპიონი მეტად მხნე და გაბედული ეპისკოპოსი იყო. ის ერთგულად იცავდა ქრისტიანული სარწმუნოების ჭეშმარიტებას და მკაცრად წინაუდგა მათ, ვინც ცდილობდა მასში არასასურველი ცვლილებები შეეტანა. დიდი ხნის განმავლობაში იგი მუშაობდა ალექსანდრიის ეპისკოპოს ათანასესთან ერთად.

კასიანე აღწერს აბბა სერაპიონის განსაკვირვებელ გულუბრყვილობას. როდესაც მას (სერაპიონს) ამცნეს, რომ ღმერთს სხეული არ გააჩნდა, ცრემლად დაიდგა და შეჰყვირა: „*მთ ლეში ღმერთი მომპარეს*“, რადგან მიაჩნდა, რომ უფალი მოკვდავთა სახიერებით იყო შექმნილი. უარდესი სათნოებისა და საპატიო ასკეტური ცხოვრების გამო აბბა სერაპიონი წმინდანად შერაცხეს.

⁵⁸ F. Nau, *Histoire de Thais*.

⁵⁹ P. Batiffol, «La légende de Sainte Thais», *LR*, p.202-217.

⁶⁰ A. Gayet, *Annuaire et les sépultures de Thais et de Straton*, p.33-61.

⁶¹ P. Bedjan, *Acta martyrum et Sanctorum*, 5, p.263-342.

⁶² M. Driot, *Les Pères du désert*, p.45

⁶³ É. Amélineau, *Histoire des monastères*, p.20-22

⁶⁴ სახელგანთქმული ქალაქი თმუისი (Θαῖς, არაბ. ჯალ-ტიმ) ქვემო ეგვიპტეში, ქ. დიოსპოლისთან მდებარეობდა. თმუისი მეტროპოლის წარმოადგენდა და მისი სახელწოდება განპირობებული იყო იმ გარემოებით, რომ ძველად იქ თხას სციმდნენ თაყვანს, ხოლო ამ უკანასკნელს ეგვიპტურ ენაზე თმუისი ეწოდებოდა, cf. A. Butler, *Thais and Thais*, 4, p.230.

სოზომენი მას განსაკუთრებული ეპითეტით ამკობს – „სერაპიონ დიდი“: Σεραπίων ὁ μέγας καὶ Πιτυρῖαν, ὃς παρὰ Θηβαίοις τὴν διατριβὴν εἶχε, καὶ Παχῳμίος, ὃς ἀρχηγὸς ἐγένετο τῶν καλοῦμένων Ταπεινωταῶν (სერაპიონ დიდი და პიტრიონი თებაიდაში ცხოვრობდნენ, აგრეთვე პახომიკ, რომელიც ტაბენესელთა მოძღვარი იყო).⁶⁵

სერაპიონი მოხსენიებულია პალადის „ლავსაკიონში“: Σεραπίων ἦν θόσιματ ὁ γένειον, τῷ γένει Αἰγύπτου, ἐκείνου τοῦ Σινδόνιος, (παρεκτὸς γὰρ σινδόνιος οὐκ ἐπὶ σινδὸν ἄλλο περιεβλάσθητο) (იყო ვინმე სერაპიონი, წარმოშობით ეგვიპტელი, რომელიც მუდამ სელის ქსოვილის მოსასხამით (სუდარა) იყო შემოსილი).⁶⁶ მაშასადამე, ავტორის ცნობით, იგი სინდონად არის მოხსენიებული. ნიტრის მთებში მოგზაურობის დროს, პალადი სერაპიონსა და დანარჩენ ეპითეტით ნეტარი მამები მოიხსენიებს (μακάριον πατερνόν)⁶⁷. არსიბოეს რეგიონში სერაპიონი ბერთა მრავალრიცხოვანი სამშოს მამა იყო. εἰδόμενος δὲ καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν τῶν Ἀρσενείων πρεσβύτερον ἦν αὐτόματ Σεραπίωνα, πατέρα πολλῶν μοναστηρίων καὶ ἡγούμενον πολλῆς ἐκκλησίας, ὃς μὲν παριόντος θύτου τὸν ἀρῆματ(არსიბოეს რეგიონში ენახეთ ერთი მოძღვარი, სახელად სერაპიონი, მრავალი მონასტრის მამა და იღუმენი ძაბათა დიდი გაერთიანებისა, რიცხვით დაახლოებით ათი ათასი).⁶⁸ სერაპიონი დაიკრძალა ქვის სარკოფაგში, ერთ-ერთი მონასტრის მახლობლად, სადაც წმინდა პახომის ბურტი ცხოვრობდნენ. ეს უკანასკნელი შესაძლებელია ტაბენესის მონასტრის ერთ-ერთი დანაყოფი ყოფილიყო, რომელიც აგრეთვე ანტინოეს რეგიონში მდებარეობდა. იქ აშენდა თორმეტი ქალთა მონასტერი და მათგან ორს ამშავ(დელა) თალიფა ხელმძღვანელობდა.⁶⁹ პალადი პელენიკოლელი ამ რეგიონებს IV-V საუკუნეებში ეწვია. იგი აღწერს ერთ-ერთ ქალთა მონასტერს, სადაც ოთხასი მონაზონი ცხოვრობდა: Εἰσὶν δὲ μοναστήρια χυσαῖων, τῶν Ταπεινωταῶν οὕτω καλοῦμένων, ὃς περὶ αὐτῶν διατῆσται, τῶν αὐτῶν οὐλῶναι τῶν Ταπεινωταῶνταξ ἔχοντες(არსებობს აგრეთვე ქალთა მონასტერი, სახელად ტაბენესელები; ისინი რიცხვით ოთხასი არიან და იგივე წეს-წესებულებას მისდევნენ, რასაც ტაბენესელი ბერები).⁷⁰

ტ. გის ცნობით, სიტიქში სერაპიონის არსებობას ისტორიკოსთაგან მხოლოდ კასიანე გადმოცემს. აბბა სერაპიონი სიტიქს მესამე თაობას მიეკუთვნება, თუქცა მისი თანამედროვე სერაპიონი (IV საუკუნის დასასრული) შესაძლებელია არსიბოელი იყო.⁷¹ ტასიას ცხოვრებაში იგი მოხსენიებულია, როგორც „სინდონი“, ხოლო ანტონ დიდის მეგობარი სერაპიონი თქუისის ეპისკოპოსი იყო.⁷² შესაძლოა, ეს უკანასკნელი სინდონი, რადგან სელის ქსოვილის წამოსასხამს ატარებდა. ფ. ნო, თავის ნაშრომში გამოცემულ პატერიკულ თხზულებას სერაპიონზე (Απορηθιγμένα Πατρίων),⁷³ ტასიას ცხოვრების ერთ-ერთ წყაროდ მიიჩნევს, რომელიც შეიქმნა არა უგვიანეს IV-V საუკუნეებისა.⁷⁴

აბბა პაელე მართალი, ანტონ დიდის მოწაფე

ტასიას ცხოვრებაში მოხსენიებულია მამა პაელე, მეტსახელად „მართალი“, რომელიც ანტონ დიდის მოწაფე იყო: Γέννηε δὲ ἄς μαθητὴν Ἀντωνίου, Πασίως θύοματ, ἄπὸ τῶν λεγομένων(იყო ანტონის ერთი მოწაფე, რომელსაც „მართალს“ ეძახდნენ).

პაელე წარმოშობით ქვემო ეგვიპტიდან იყო და თებეში ცხოვრობდა. ცოლის დაღატაში მხილების შემდეგ საიდუმლო არავის განადგურ, წავიდა უდაბნოში ანტონთან, ფეხებში ჩაუვარდა მას და შეეყვარა, ნება დაერთო, მასთან დარჩენილიყო. ხოლო მისი განსაკუთრებული მორჩილების გამო უფალმა უმაღლესი წყალობით დააჯილდოვა: მას მიენიჭა ბოროტი სულების განდევნის უნარი. როდესაც ნეტარი ანტონი სატანურ ძალებს ეერღვენიდა, იგი მათ პაელესთან აგზავნიდა და ჩამა პაელეს წყალობით ისინი უმად ქრებოდნენ.⁷⁵

⁶⁵ Sozomène, *ŒE* III, 14(4).

⁶⁶ Cf. P. G. 34, chap. LXXXIII, col. 1182; სინდონი-სუდარა, იხ. ქვემოთ.

⁶⁷ A. Lucot, *Histoire Monastique*, p. 62.

⁶⁸ A. J. Festugière, *Histoire Monastique en Egypte*, p. 114.

⁶⁹ D. Attwater, *Builder's Lives of the Saints*, p. 35-38

⁷⁰ A. Lucot, *Histoire Monastique*, p. 224

⁷¹ J. C. Gury, *Les apophrysmes des Pères*, p. 71.

⁷² P. G. 34, col. 1180.

⁷³ P. G. 65, col. 413-416.

⁷⁴ BHG 1618 b; Conversio meretricis: "Ἦλθεν ποτὶ ἐὲν ἑσπέρῃ Σεραπίων παρερχόμενος ἐπὶ κάμψι τῶνς τῆς Αἰγύπτου... (ერთ დღეს აბბა სერაპიონმა გაიარა რა მდებარეობის ერთ-ერთი დაბაში, მთიდა...), cf. P. G. 65, col. 413.

⁷⁵ καὶ τοσοῦτον ὅς ἐν ἑσπέρῃ τῇ αὐτῇ, ἄνω καὶ ἥμερον αὐτῶν δὲ δὲ δὲ τῇ αὐτῇ τῶν δαυμάτων ἐλάσων. Ὅς γὰρ οὗ ἡμέραν ὁ μακάριος Ἀντωνίος ἐξῆλθεν δαίμονας, τοῦτο αὐτὸς Πασίως ἀπέστειλεν καὶ αὐτὸν ἐξῆλθον (და ეს კაცი ისეთი მორჩილებით შემოსა, რომ ეძვრებოდა მას დემონების განდევნის ძალა მიანიჭა. ისეთი, რომელთაც ანტონ დიდი ეერღვენიდა, აგზავნიდა პაელესთან და ისინი დაუქვემდებარებლად განდევნილ იქნენ), cf. J. C. Gury, *Les apophrysmes des Pères*, chap. I-IX, p. 53; A. J. Festugière, *Enigmes sur la vie de l'Égypte*, p. 125-128.

პატერიკული თხრობა აბბა სერაპიონის შესახებ

ეგვიპტის ერთ-ერთ დაბაში მიმეფალმა აბბა სერაპიონმა მეძავე დანახა და უთხრა მას: „აქ დამიცადე, დაებრუნდები“. ბერი ხელცარიელი დაბრუნდა საღამოს და ღოცვა დაიწყო მეძავეს სულისთვის, რათა უფალს მოეცია. ღმერთმა შეიწყალა ქალი და მან ბერს სთხოვა, მასთან წაეყვანა, რათა უფლის სამსახურში ჩამდგარიყო. აბბა სერაპიონი ცოდვილს ქალთა მონასტერში წაუძღვა და სთხოვა წინამძღვარს, ზედმეტად არ დაეტეირთა იგი. მაგრამ მეძავე მძიმე მარხვას შეუდგა და რამდენიმე ხნის შემდეგ თვით მოითხოვა, რომ სენაკში ჩაეკეტათ. მან მარხვა-ლოცვაში და ფსალმუნების გალობაში გაატარა დარჩენილი ცხოვრება და მშვიდად მიიცვალა.⁷⁶

ამ უსათაურო პატერიკულ თხრობაში ქალის სახელი არ ფიგურირებს, ხოლო სერაპიონს არანაირი ეპითეტი არ გააჩნია. ტექსტი შეტანილია ლონდონში დაცულ სირიულ ხელნაწერში (addit.17176), რომელიც 532 წლით თარიღდება, ბერძნული პატრიოლოგიის აპოფთეგმათა კოლექციაში (*Apophthegmata Patrum*) შედგენილი VI საუკუნის უცნობ ავტორთა მიერ და აგრეთვე, VII საუკუნეში შექმნილ სირიულ კომპილაციურ პატერიკულ კრებულში *Parados Patrum*.

პატერიკული თხრობა ვინმე პაისისა თუ ტაისის შესახებ

ფ. ნოს ცნობით, ცხოვრების მეორე წყარო V-VI საუკუნეებში შექმნილი პატერიკული თხრობაა. იგი გეიამბოზს ვინმე ოზოლ ქალიშვილზე, რომლის სახელსაც მრავალი ხელნაწერი არ გვიმხელს, მაგრამ ზოგიერთი ავტორი მას პაისის, თუ ტაისის უწოდებს:

ერთმა ახალგაზრდა ქალიშვილმა მშობლების სიკვდილის შემდეგ სკიტელი მამებისთვის სასტუმრო დააარსა. წლების მანძილზე იგი მხოლოდ სკიტელან მოსულ ბერებს იღებდა და ერთგულად ემსახურებოდა მათ. მაგრამ გაკატრდა და მეძავება დაიწყო, რათა თავი ერიწა. წმინდა მამებმა გაიცა და მისი სული გადასარჩენად იოვანე მოკლე ატირდა გააცნავენეს.

როდესაც მამა იოვანემ ქალი მეძავეს როლში დანახა, მწარედ ატირდა და ამცნო მას, რომ სახესე სატანა დასთამაშებდა. შემდეგ აკითხა ცოდვილს, რატომ ჩაიგდო თავი ამ მდგომარეობაში. ქალს გული აუწყუდა, ცოდვების მონანიება გადაწყვიტა და შესთხოვა ბერს წაეყვანა იგი, სადაც მას სურდა. იოვანე მოკლე ქალთან ერთად უდაბნოს გზას გაუდგა. როდესაც მოსალაშობდა, უდაბნოს სილაში ბაღიში გამოქნა, სთხოვა თანმხლებს დაწოლილიყო. თვითონ კი შორიახლოს მიიძინა. შუალამისას გამოვლიდა და დანახა გაბრწყინებული მილიკი, რომელიც ციდან ქალისკენ მიემართებოდა და ანგელოზებს ზეცაში მიჰყავდათ მისი სული.

მამა იოვანე წამოდგა, ქალს მიუახლოვდა, ფეხით შეეხო და დანახა, რომ გარდაცვლილიყო. უცებ მას ზეციური ხმა ჩაესმა, რომელმაც ამცნო, რომ ქალს ცოდვები ეპატია; მისი ერთი საათის მონანიება უფრო ძლიერი და გულწრფელი აღმოჩნდა, ვიდრე მათი, ვინც ხანგრძლივად ინანიებს.⁷⁷

ამ თხრობასთან დაკავშირებით ფ. ნო წერს: „თუ მხოლოდ იმ რედაქციებით ვისარგებლებით, სადაც სერაპიონის მიერ მოქცეული ქალის სახელი უცნობია, ხოლო იოვანე კოლობოსის მიერ გადარჩენილ ქალს ეწოდება ტაისი(პაისი), შესაძლოა ვივარაუდოთ, რომ იოვანე კოლობოსისადმი მიძღვნილი თხზულებით შთაგონებულმა ტაისიას ცხოვრების ავტორმა ისარგებლა მთავარი პერსონაჟის სახელით. ეს არის მიზეზი, რის გამოც ჩვენ ამ თხრობას ტაისიას ცხოვრების ერთ-ერთ წყაროდ მივიჩნევთ. თუმცა არ არის გამორიცხული, რომ დაკარგულ ხელნაწერებში, ან ზეპირსიტყვიერებაში სერაპიონის მიერ მოქცეული ქალის სახელი ტაისი იყოს. ეს შეცდომა შესაძლოა გამოწვეული ყოფილიყო თხრობათა მსგავსებით, რადგან თხზულებაში პაისი და ტაისი მრავალჯერ მონაცვლეობს.“⁷⁸

⁷⁶ Πέρι τῶν ἀββῶν Σερᾶπῖωνος, (აბბა სერაპიონის შესახებ) cf. F. Nau, *Histoire de Thèbe*, p.9; P. G. 65, col. 414-416.

⁷⁷ Cf. F. Nau, *Histoire de Thèbe*, p. 30-33; P. G. 65, col.217; J.C. Guy, *Les apophthegmes des Pères*, chap. X-XVI, pp. 245-150; კოლექციაში *Apophthegmata Patrum* მოქცეული თხრობა უსათაუროა, ხოლო ფ. ნოს მიერ გამოცემულ ნაშრომში, რომელიც ტაისიას ცხოვრებას უძღვნება (გვ. 30-33), ქალიშვილს პაესია (Paisia) ჰქვია (δύοισα δὲ πᾶσις, Παισία), cf. P.G. t. 65, col. 218-220.

⁷⁸ F. Nau, *Histoire de Thèbe*, p. 11.

იოვანე კოლობოსი(მოკლე) სიკეთელი მამების მესამე თაობას მიეკუთვნება. იგი სიკეთეს ისტორიაში განსაკუთრებული პრივილეგიით სარგებლობს და ერთ-ერთი საპატრიარქო ადგილი უკავია. ამავე მეტყველებს თუნდაც მრავალრიცხოვანი (47) აპოფთეგმა, რომლებიც იოვანე კოლობოსის ეძღვნება: „*ჟონ არის იოვანე, რომელმაც მთელი სიკეთე განაცვიფრა თავისი თავმდაბლობითა და მორწმუნეობით.*“ შეპყვრია ერთ-ერთმა წმინდა მამამ.⁷⁹

იოვანე კოლობოსი დაიბადა დაახლოებით 339-340წწ. როდესაც მას თურამეტი წელი შეუსრულდა(357-358წწ.), სიკეთეში წავიდა. აბბა ამომ იოვანეს საცხოვრებელი მისცა და მისი სულიერი მოძღვარი გახდა. რამდენიმე წლის შემდეგ მამა ამომ დააფადმყოფდა და თორმეტი წლის მანძილზე მას იოვანე უფლიდა. მოძღვრის გარდაცვალების შემდეგ(375წ.), იგი ასიკეტი მუდგებოვს ცხოვრებას ეწეოდა. კოლობოსმა სიკეთე საბოლოოდ 407 წელს, ბარბაროსთა პირველი შემოსევის დროს დატოვა. აპოფთეგმებში ნათლად ჩანს მამა იოვანეს ძლიერი პიროვნება; მის გარემოცვაში იგი გამოირჩეოდა როგორც ავტორი, ენთუსიაზმით აღსავსე სულიერი მამა.⁷⁹

იოვანე კოლობოსის ცხოვრების კოპტური ვერსია, რომლის ავტორია ზაქარია სკოლასტიკოსი(რიტორი), VIII სუკუნით თარიღდება. კოპტურ ცხოვრებაში თავმოყრილია ბევრი საყურადღებო და მნიშვნელოვანი ცნობა კოლობოსის ცხოვრების შესახებ, რომელიც არცერთ სხვა ვერსიაში არ გვხვდება.⁸⁰

ცხოვრების ბერძნული, ლათინური, სირიული ვერსიები

ფ. ნო გვაწვდის ტასიას ცხოვრების არაპოზმენტირებულ, აღუწერელ ბერძნულ რედაქციებს. რომელიც შეიდ ხელნაწერშია დაცული. მათ შორის ყველაზე ადრეულია: Paris N°1596(A, Xs.)fol. 374-380; Vatican Ottobonianus n°1(O, XI-XIIIss.)fol.312-314. ავტორის ცნობით, ყველა ნუსხა ერთი წყაროზეა მომდინარეობს. უკლებლივ ყველა ხელნაწერში დაცულია ანალოგიური თხზულება სერაპიონის შესახებ, რომელმაც ტასია მოაქცია და შემდგომ ანტონ დიდთან წავიდა, რათა ეკითხა შეწყალებული იქნა თუ არა ცოდვილი ქალი. რაც შეეხება ლათინურ რედაქციებს, ისინი მეტნაკლებ სიახლოვეს ამჟღავნებენ ბერძნულთან. ტექსტები დაცულია: P.L. 73, col.661-664; AASS. oct.IV, p.223-228; ხელნაწერები Paris 10840, 1773, 2464 და სხვ.

ხოლო ტასიას ცხოვრების სირიული თარგმანი *Φαρμας Φατრუმ*-ში შეიტანა ბერმა ენანიუსუმ. რომელიც VII საუკუნეში ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა. იგი და მისი ძმა იესუაბი წარმოშობით აღიანუბიდან იყვნენ და ნისიბინის ცნობილ საქრისტიანო სკოლაში სწავლობდნენ. ძმები ბერად ეკურთხნენ და იზლას მთის დიდ მონასტერში დაიწყეს მოღვაწეობა.

მოგვიანებით ენანიუსუმ გადაწყვიტა წმინდა ადგილები მოენახულებინა და იერუსალიმში გაემგზავრა. იერუსალიმიდან ეგვიპტეში გადაინაცვლა და სიკეთეს უდაბნოს სამონასტრო და ასიკეტურ ცენტრს ეწეოდა. მესოპოტამიაში დაბრუნების შემდეგ, უაღრესად ღვთისმომოში ბერი ბეთი-აბეს მონასტერში დამკვიდრდა, სადაც იესუაბთან ერთად ლოცვანის გადამუშავებას შეუდგა. შემდგომ პატრიარქი გიორგის თხოვნით მუშაობა დაიწყო პალადი ჰელენოპოლისის ლავსაიკონის სირიულ ერსისაზე.⁸¹ რომელსაც მამათა საბოთხე (*Φαρμας Φατრუმ*) ეწოდა. ეს უკანასკნელი სხვა რედაქციებთან ერთად გამოცდა რ.ა. ბუჯანმა.⁸²

ტასიას ცხოვრების სირიული ვერსია მოგვიანებით არაბულად ითარგმნა. ხოლო ფ. ნოს ცნობით, უკლებლივ ყველა არაბული თუ სირიული ვერსია ბერძნული მომდინარეობს. სირიული ვერსიების ერთადერთი თავისებურება მხოლოდ იმაში გამოიხატება, რომ სერაპიონ სინდონის ნაცვლად ტექსტები ბესარიონს გვთავაზობენ.

ამასთან დაკავშირებით, გთავაზობთ ფ. ნოს რეზიუმეს: „*ინივე კურტიზანი ქალი, რომლის სახელიც სათუოა, თუმცა თხზულების მიხედვით მის ტაისი (Taisi), ან Θαις (თაიას), ანუ ტაისი (Thais) ჰქვია, მონათლულ იქნა ეგვიპტის ერთ-ერთ დაბაში, შესაძლებელია სერაპიონ სინდონის მიერ IV საუკუნის შუა წლებში. ბერძნული თხზულება ჩამოყალიბდა IV-V საუკუნეებში და ითარგმნა ლათინურად და სირიულად. უტყუარია, რომ ეს არის ტასიას ცხოვრების უძველესი დედანი.*

ხოლო V-VI საუკუნეების უცნობმა ავტორმა, რომელიც შთავრებული იყო პაისისა(თაისი) და იოვანე კოლობოსის შესახებ შექმნილი თხრობებით, განავრცო და დრამატული ხასიათი მისცა თხრობას. მან დაამტა პროლოგი და ეპილოგი და სერაპიონის არცთუ სარწმუნო მოგზაურობა

⁷⁹ J.C. Guy, *Les apophthegmes des Pères*, chap. X, XVI, p. 66.

⁸⁰ É. Amélineau, *Histoire des monastères*, p. 320-346.

⁸¹ *Pharmas Patrum*, VII, p.192-194; E. Budge, *The Book of Pharmas*, p.12

⁸² F. Nau, *Histoire de Thais*, p. 20.

ანტონ დიდთან. ყველა ეს დეტალი მიგვანიშნებს თმუისის ეპისკოპოს სერაპიონზე, რომელსაც ანტონ დიდთან დიდი შვეობრობა აკავშირებდა.⁸³ წმინდა ტასიას მოხსენიების დღე 8 ოქტომბერია.

ტასია მეგვიპტელის ცხოვრება ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში

მოშიზლადი ეგვიპტელი კურტიზანი ქალის ტასიას ცხოვრება კარგად არის ცნობილი ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში. ცხოვრების ტექსტი ითარგმნა და შეტანილ იქნა მრავალრიცხოვან ხელნაწერში. ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში ტასიას ცხოვრების მხოლოდ კიმენური რედაქცია არსებობს, რომლებიც ოცამდე ხელნაწერით არის მოღწეული. მათგან ორი X-XI საუკუნისაა, ხოლო დანარჩენი მოგვიანო (XV-XIX სს.). ხელნაწერთა ტექსტის წაკითხვები მხოლოდ ვარიანტულ დონეზე სხვაობენ. ბოძლეს ხელნაწერის გარდა ტასიას ცხოვრების შემცველი 20 ხელნაწერი საქართველოში ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრშია დაცული. ხელნაწერების მრავალრიცხოვნება წმინდანის პოპულარობას ნათელსკჳფს.

ქართულ ხელნაწერთა სია

ტასიას ცხოვრების ტექსტი დაცულია შემდეგ ხელნაწერებში: ⁸⁴ A-95(Xს.)602v-604v; bodl.(XIს.) 434r-436r; A-382(XVს.) 352r-352v; H-972(XVIს.) 284r-286r; A-518(1708) 380r-381r; A-649(1785)137r-137v; S-300 (1779)66v-67r; S-4932(1731)291-293; A-381(1837-1838)232r-233r; A-643(XIXს.)147r-149r; A-851(XIXს.)22r-23v; A-1121(1854)fol.40v-43r; H 6947(1864 fol.62r-65v;H-2819(1848)fol.47v-50v; H-1762(XIXს.)61r-64r; H-1370(1871-1884)80r-81v; S-1590(XIXს.)65v-66v; S-3276(XIXს.)11r-13r; Q-300(XIXს.)გვ.257-258; Q-882(XIXს.)20r-21r; ცაიში, 165(XIXს.)გვ.30-34.

ხელნაწერთა კლასიფიკაცია

პარხალისა და ბოძლეს კრებულებში დაცული ცხოვრების ტექსტების ანალიზმა და მათი შეჯერებამ A-382 (XVს.) H-972 (XVIს.) A-381 (XIXს.) ხელნაწერებში დაცულ რედაქციებთან გვიჩვენა, რომ ეს უკანასკნელნი უძველესი რედაქციების ვარიანტებს წარმოადგენენ.

წყაროების ქართული ვერსია

ტასიას ცხოვრების ტექსტების შედარებამდე, მეტად მნიშვნელოვანია ფ. ნოს მიერ წარმოდგენილი წყაროების შესწავლა: სერაპიონზე შექმნილი პატერიკული თხრობანი *სერაპიონისა* და აგრეთვე *ტასი(პაი)ის კურტიზანის და იოვანე კოლობოსის* შესახებ.⁸⁵ ორივე თხზულების ქართული ვერსია დაცულია ბოძლეს კრებულში. პირველი მოიცავს 499v-500r და ხელნაწერის ბოლო თხზულებას წარმოადგენს, ხოლო მეორე მოცემულია 497r-498r. ორივე ნაწარმოები გამოცემულია მ. დვალის მიერ Ath.12, Sin8, Sin.35 ხელნაწერების მიხედვით.⁸⁶

ოთხი სერაპიონი

ბიზანტიურ პაგიოგრაფიაში *სერაპიონის* სახელს ოთხი ცნობილი მამა ატარებს. დაგვეხმარება თუ არა ცხოვრების კიმენური რედაქციები მათი ვინაობის დასადგენად და იმის გასარკვევად, რომელია ამ ოთხიდან ტასიას ცხოვრების მთავარი პერსონაჟი?

1^ო) მამა *სერაპიონი* - *მონანიე*, ცხოვრობდა დიოკლეტიანეს დენის ეპოქაში.⁸⁷

2^ო) მამა *სერაპიონი* - *სქოლასტიკოსი*, დაიბადა IV საუკუნის დასაწყისში. იგი ალექსანდრიაში ქრისტიანული მოძღვრების (კატეხიზმო) მასწავლებელი იყო, თბიდაშო-ანაქორეტი და ანტონ დიდის მეგობარი. 339 წელს იგი თმუისის ეპისკოპოსად აკურთხეს და მონაწილეობა მიიღო სადიკას

⁸³ F. Nau, *Histoire de Thèbe*, p.23.

⁸⁴ *ქს(ა)* I, p. 389; კეკელიძე, *გრიგოები*, 137 გვ. გაბაიძეშვილი, პაგიოგრაფია, 342.

⁸⁵ BHG 1618b - *Conversio meretricis*, P.G. 65, col.413-416; J.B. Cotelier, *Ecclesius graecus monachorum*, I, p.685-687.

⁸⁶ გ. დვალის პუბლიკაციის მიხედვით ორივე თხრობა უსათაურაო, იხ. მ. დვალი, შუა საუკუნეთა წიგნები, 2, 85-86, 236-237.

⁸⁷ Eusebius, *HE*, VI, p. 44.

სინოდში. გარდაიცვალა გადასახლებაში 362 წლის 21 მარტს. სერაპიონ თიუისელს მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს თეოლოგიურ მეცნიერებათა სწავლებაში.⁸⁸

3°) მამა სერაპიონი, *მეტსახელად „სინდონი“*–ეგვიპტელი ბერი, ცხოვრობდა პალადი პელეროპოლისში (†425წ.) დროს. მას „სინდონი“ შერაქებს იმის გამო, რომ მუდმივად სვლის ქსოვილის მოსასხამს ატარებდა. მან წმინდა წერილი სეპირად იცოდა და ზოგიერთი მისი აზრი ცნობილ კრებულში, *Verba Seniorum*⁸⁹ და *Apophthegmata Patrum*,⁹⁰ არის აღნუსხული. ცნობილია აგრეთვე აპოფთეგმური თხრობა სერაპიონზე, რომელიც გადმოგვცემს, როგორ ეწვია იგი ერთ მუქას და ქრისტეს რჯულზე მოაქცია. ის გარდაიცვალა 60 წლის ასაკში, 400 წელს. მისი მოხსენიების დღე 21 მაისია.⁹¹

4°) სერაპიონი, სიკეთელი განდევნილი. მის შესახებ ჟ. გი მნიშვნელოვან ცნობას გვაწვდის: „მხოლოდ კასიანე გვაშინებს სიკეთეში მისი არსებობის შესახებ. იგი ხანდაზმულია და საყოველთაოდ მიჩნეულია, როგორც ინტელექტით აღსავსე სულიერი მამა.“⁹² თუმცა ჟ. გი აქვე დასძენს: „მიუხედავად ამისა, ამ ოთხი სერაპიონიდან უცნობია, რომელს სერაპიონს ეძღვნება აპოფთეგმური თხრობა.“⁹³

ბერძნულიდან მომდინარე ქართული ვერსიების ანალიზი და შეჯერება

დაეუბრუნდეთ ქართულ ხელნაწერებს. ზემოთ აღენიშნეთ, რომ სერაპიონზე პატერიკული თხრობის ტექსტი დაცულია ბოძლეს კრებულში. მ. დვალის გამოქვეყნებული უსათაურო თხრობა ბოძლესეულ რედაქციას ენათესავება, რომლის ტექსტი დაცულია ქართულ პატერიკში, შედგენილი IX-XI საუკუნეების ხელნაწერების მიხედვით. ნაშრომში აერთი წარმოგვიდგენს აპოფთეგმების ძველი ქართული თარგმანების ფილოლოგიურ ანალიზსა და თავისებურებებს.

ფ. ნოს მიერ მითითებული ტასიას ცხოვრების პირველი წყაროს ქართული ვერსია: «მოვიდა ოდესმე მამა სერაპიონ დაბასა ერთს ეგპტესს და იხილა ვინმე მებაგი, რომელი დგა კართა სუდა სახლისა თუხისათამ... – და ყო ეგრეთ, ვითარცა ევედრა მას. და ესრეთ ღმრთისა მიმართ სათნოებით აღასრულა ნეშტი იგი ჟამთა ცხოვრებისა მისისათანი. თხსულების ბოძლესეული რედაქციის მ. დვალის მიერ გამოცემული ტექსტთან შეჯერებამ უდაო შესატყვისად ცხადყო. ტექსტების მხოლოდ ერთი დეტალი განასხვავებს: ბოძლესეული რედაქცია დასათარგმნებულია, *მამისა სერაპიონისისუც* (Περὶ Σεραπίωνος), ხოლო მ. დვალის გამოცემაში თხსულება უსათაურა.⁹⁴

მეორე წყაროს სათაურია Περὶ Ταΐσιος (Ταΐσιος) ἢ Πύριος. ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში ამ თხსულების ორი ქართული თარგმანი არსებობს: ბოძლეს რედაქცია და მ. დვალის მიერ გამოცემული უსათაურო ტექსტი.⁹⁵

პ. პეტერსის მიერ ჩამოყალიბებულ ბოძლეს ხელნაწერის კატალოგში თხსულება არ ფიგურირებს, ხოლო ც. ჟურციკიძის მიერ გამოცემული აღწერილობის მიხედვით იგი ერთ-ერთი პატერიკული ნოველაა.⁹⁶

მ. დვალის ნაშრომში ტექსტი უსათაურა, ხოლო ბოძლეს რედაქციის სათაური სრულიად არ შეესაბამება ფ. ნოს მიერ მოცემულ წყაროს სათაურს: *მამისა იოვანე მოკლისათეს*. ფ.ნო: Περὶ Ταΐσιος (Ταΐσιος) ἢ Πύριος (ტასიას/პაისიას) კურტიზანის შესახებ).

მამასადამე, არსებობს სერაპიონისა და პაისის პატერიკული თხრობების ორი ბერძნული და ორი ქართული ვერსია. პირველი თხრობის ბერძნული ვერსია და ბოძლეს რედაქცია დასათარგმნებულია, ხოლო მ. დვალის პუბლიკაციაში ქართული ვერსია უსათაურა. იგივე შეიძლება ითქვას მეორე წყაროზე, ნოველა ახალგაზრდა ქალიშვილის შესახებ, სახელად *პაისია* (Παΐσια): *Apophthegmata Patrum*–ში არსებული ტექსტი და მ. დვალის გამოცემული ქართული ვერსია უსათაურა. ბოძლეს კრებულში დაცული რედაქცია წარმოადგენს *იოვანე კოლობოსზე* არსებულ ერთ-ერთ თხრობას, რომელიც მოცემულია კრებულში *მამათა ცხოვრება*. აღნიშნული რედაქციის სათაური უსაუბრ დაკავშირებულია *იოვანე მოკლესთან*, მაგრამ ქართულ რედაქციაში ქალიშვილის სახელი არ გვხვდება.

⁸⁸ P L. XXXVI, col. 971.

⁸⁹ Roswady, *Verba Patrum*, XI, 31.

⁹⁰ J. B. Cotelier, *Ecclesiae Graecae*, p. 685-686.

⁹¹ P. G. 34, Pallade, *Histoire Laennecque*, col. 83-84.

⁹² J. C. Guy, *Les apophthegmes des Pères*, collection systématique, p. 71.

⁹³ Idem, p. 71.

⁹⁴ მ. დვალი, *შუა საუკუნეთა ნოველები*, 2, 237; P. G. 65, col. 413.

⁹⁵ *Apophthegmata Patrum* თხსულები თხრობები უსათაურია.

⁹⁶ ც. ჟურციკიძე, *ახალი* №11, მრთ, 20, 391.

ძველი ქართული რედაქციების შედარება

ტასია მეგეპტელის ცხოვრების ძველი ქართული რედაქციები შეჯერდა გვიანდელ ხელნაწერებში დაცულ ნუსხებთან. ჩვენ შევადარეთ პარხლისა A-95(603v-604v—ლიტერი A, და ბოდლეს რედაქციები bodl.I(434r-436r)—ლიტერი B შემდეგ ხელნაწერებში დაცულ ტექსტებთან: H-972 (XVI ს.)284r-286r), A-381(XIX ს.)232r-233r. შედარებამ მთელი რიგი ანალოგიები ცხადყო, თუმცა შეიმჩნევა განსხვავებებიც.

სათაურები

სათაურები სხვაობს:

A: ცხოვრება და სინანული ტასიასი მეგეპტელისა, რომელი იყო მეძაე, 602v;

B: ცხოვრება და სინანული ნეტარისა ტასიასი მეგეპტელისა, რომელი იყო მეძაე და იქნა ჭურჩიელ, 438r.

პროლოგი, ეპილოგი

ტექსტების პროლოგი და ეპილოგი დაახლოებით იდენტურია, თუმცა B რედაქციის ფრასკში ერთგვარი კლება შეიმჩნევა. გთავაზობთ A ფრაგმენტებს, რომელიც B—ში არ დაიძებნა:

A: და ხადოდა ბერი ფარულად ღმერთსა მისთვის, 603r, 4;

A: რამეთუ ცნა, ვითარმედ მისთვის მოსრულ არს ბური ესე, 603r, 4;

A: ხოლო ბერმან პრქუა: „მიიღე ეგე, რომელი ბოროტად მოიგე და დაწე ცეცხლითა წინაშე ყოველთასა და შენ მოვედ ჩემ თანა.“ და უზუნა ადგილი იგი, სადა პოოს იგი და განუტევა და წარვიდა, 604r, 5.

შედარებამ ცხადყო, რომ A და B რედაქციები ერთმანეთს ენათესავება, თუმცა ბოდლეს რედაქცია მსუბუქ კლებას ამჟღავნებს. მხოლოდ ქართული რედაქციების ბერძნულ ტექსტთან შედარების შემდეგ გახდება შესაძლებელი თარგმანების წარმოშეადგენაზე მსჯელობა. გვიანდელი რედაქციების ლიტერი C (H-972) და ლიტერი D(A-381) შესწავლამ გვიჩვენა, რომ ისინი B რედაქციის გვიანდელი ნუსხებია.

სერაპიონისა და იოვანე კოლობოსის ტექსტების მ. დვალის მიერ გამოცემულ ტექსტებთან შედარების დასკვნები შეიძლება ამგვარად შეჯამდეს: ტექსტები სრულიად შეუფარდებიან ერთმანეთს, მათ მხოლოდ ერთი დეტალი განასხვავებთ—სათაურები. მაშასადამე, ბოდლეს რედაქცია აბსოლუტური სიზუსტით თანხვდება მ. დვალის მიერ გამოცემულ ქართულ პატერიკონში დაცულ ტექსტს.

წყაროების ქართული ევრსიები და ბერძნული ორიგინალი

ქართული კიმენური რედაქციები შეუდარეთ ფ. ნოს მიერ გამოცემულ (*Histoire de Thais*) ბერძნულ ტექსტს, რომელიც XI საუკუნის ხელნაწერიდან არის ამოღებული. აქვე დადებთ, რომ ნაშრომი აღნიშნული რედაქციის მრავალრიცხოვანი ვარიანტით არის გადატვირთული. ავტორის ცნობით, დღემდე არსებულ ბერძნულ ტექსტთა შორის აღნიშნული რედაქცია ყველაზე უძველესია.

შედარებამ აჩვენა, რომ მამისა სერაპიონისთვის (იხ. უსათაურო ბერძ. ტექსტი, F. Nau, p.26) და მისა იოვანე მოკლისათვის (იხ. უსათაურო ბერძ. ტექსტი, F. Nau, p. 30) საკმაო მსგავსებას იქნენ ბერძნულ ორიგინალთან, ხოლო რაც შეეხება ტასიას ცხოვრებას, აქ სრულიად საპირისპირო სურათს ვხვდებით. თვალის გადავლება საკმარისია, რათა დაერწმუნდეთ, რომ ცხოვრების ქართული რედაქციები არათუ ენათესავებიან ბერძნულს, არამედ რადიკალურად განსხვავდებიან. უპირველეს ყოვლისა, ეს გამოიხატება რეგულარულ კლებაში, რომელიც განსაკუთრებულ სახეს იღებს. შთაბეჭდილება იქმნება, რომ საქმე გვაქვს სრულიად განსხვავებულ, უცნობ ტექსტთან, რომელსაც არავითარი კავშირი არ გააჩნია ქართულ თარგმანებთან. ქართული თარგმანის სტილი კატეგორიულად არ შეესაბამება უცნობი ბერძენი ავტორის სტილს, რომელიც გთავაზობს საკმაროდ განერციბილ, ბიბლიური ციტაციებით დატვირთულ, მეტაფრასული ხასიათის თხზულებებს. ხოლო ქართული ლაქონურია, საკმაოდ მოკლე და შეიმჩნევა ბიბლიური ციტაციების ნაკლებობა.

ტექსტობრივ სამუშაოს ეიყვებო წყაროების ბერძნული და ქართული ევრსიების შედარებით:

მამის სერაპიონისთვის

თხზულების ბერძნული და მ. დვალის მიერ გამოცემული ქართული ტექსტები უსათაუროა. ხოლო ბოლდ. I გვთავაზობს შემდეგ სათაურს: *მამის სერაპიონისთვის*:

ბერძ. "Ἦλθε ποτὶ δὲ ἀββῆν Σαραπίων πατριάρχμειος δὴ καὶ πῶς τὸν Αἰγύπτου, καὶ εἰς αὐτὸν πόρην εἰς τὸ καλῶν ἀντῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς δὲ γέγραπεν εἰπὼν αὐτῇ: "Προσδόναις με ὅπως, θάλα γὰρ ἐλθεῖν πρός σε, καὶ κοινοῦ μετὰ σοῦ τῶν σῶντα πατήρη". Ἡ δὲ ἀντακριθεῖσα λέγει αὐτῇ: "Καλῶς, ἀββῆ".", p. 26; (ერთ დღეს, აბბა სერაპიონი ეგვიპტის ერთ-ერთ დაბაში მიდიოდა და დანიხაა მეძავე თაგის სახლთან. ბერძნულ დანიშნულ ლაპარაკი და უთხრა მას: „აქ დამიყადე საღამოს, მინდა მოვიდე და ღამე შენთან გაეატარო.“ და მან თაგის მხრიდან უპასუხა: „კეთილი, აბბა.“).

B: მოვიდა ოდესმე მამაი *სერაპიონ* დაბასა ერთსა და იხილა ეინმე მეძავე, რომელი დგა კართა ზედა სახლისა თვისისათა. და პრქუა მას ბერძნულ: „მომელოდე მე აქა მწუხრად, რამეთუ მინებს ყოფის შენ თანა.“ ხოლო მან პრქუა: „კეთილ, მამაო, ეგრე ყუო.“ 504v, 1-2.

ქართულში *გეგრიტ* არ ფიგურირებს. კელაე ერთი მაგალითი:

ბერძ. Ὅπως δὲ γυναικός, ἦλθεν δὲ γέγραπεν αὐτῇ πῶς ἐλθεῖν πρός σε καὶ εἰσελθῶν εἰς τὸ καλῶν ἀντῆς, εἰπὼν αὐτῇ: "Ἠτοίμασας τὴν κλίνην". Ἡ δὲ εἰπὼν αὐτῇ: "Ναί, ἀββῆ". Καὶ ἔκλεισεν τῇς θύρας, καὶ ἐκάθητο μόνη, καὶ ἀποκριθεὶς δὲ γέγραπεν λέγει αὐτῇ: p.26(როდესაც მოსალამოდა, ბერი წავიდა მასთან, მაგრამ არაფერი მიუტანა. და როდესაც ოთახში შევიდნენ, უთხრა მას: „საწოლი მოამზადე.“ მან უთხრა: „დიახ, აბბა.“ მათ კარი გასაღებით ჩაკეტეს და მარტო დასხდნენ. და ბერძნულ, დანიშნულ ლაპარაკი, უთხრა მას).

B: და ეითარ შემწუხრდა, მივიდა ბერი მისა. ხოლო მან შეიყვანა იგი სენაკსა შინა თვისსა და ეითარ დავშა კარი, პრქუა მას ბერძნულ: 504v.

ქართული ვერსია საგრძნობლად შემოკლებულია. შესაძლებელია თუ არა ეს ფაქტი უცნობი დედნის არსებობით აიხსნას? ყოველ შემთხვევაში, ოთხი გამოცემული ტექსტი ერთმანეთთან ახლოს დგას და შეიძლება ანალოგიურად ჩაითვალოს.

ტიანის(პაისი) კურტიზანი

მეორე თხზულების ქართული ვერსიაც ბერძნული გამოცემული წყაროდან მომდინარეობა უტყუარია. ქართული თარგმანი იმდებარეობს სიზუსტით გამოირჩევა, რომ სათაურების გარდა განსხვავების ან პატარა ხარვეზი აღმოჩენა თითქმის შეუძლებელია. უკეთესი აღენიშნეთ, რომ მ დვალის დაშრომში მოცემული თხზულება უსათაუროა, ხოლო ბოლდეს რედაქცია დასათაურებული. წარმოვიდგენთ ბერძნულ და ქართულ სათაურებს:

ბერძ. Περὶ Ταῖσας (lege Παῖσας) τῆς πόρεως.

B: ძმისა იოვანე მოკლისათეს, 502r.

ქართული თარგმანის სიზუსტის თვალსაჩინოებისთვის გვთავაზობთ რამდენიმე ფრანგულ ტექსტს:

ბერძ. "Ἐλεγεν περὶ τῆς νεωτέρας, δόξματ Παῖσας, ὅτι ἐτελεύτησεν οἱ γυναικὲς αὐτῆς, καὶ ἐπὶ ἐλπίδι ὁράσθαι. Ἐλογίσθητο οὖν κοῖτῃς τὸν οἶκον αὐτῆς ἑσθιόντων τῶν πατέρων τῆς Σαῖρας, καὶ ἔπειτα οὕτως ἑσθιόντων ἐπὶ γυναικὲς ἑαυτῶν, καὶ θανατοῦσθαι τὴν πατέρα, p.30 (ამბობდნენ ერთი ახალგაზრდა ქალიშვილის შესახებ, სახელად პაისია, რომ მისი მშობლები გარდაიცვალნენ და იგი ობლად დარჩა. მან გადაწყვიტა მისი სახლი სკიტელი მამებისთვის სასტუმროდ გადაეკეთებინა და დარჩა ასე: მასპინძლობდა სტუმრებს საუბრის ხანს მზრუნველობა მამებზე).

B: იტყუადეს, ეითარმედ ჭაბუკისა ვისმე ქალისანი აღესრულნეს მამა-დედანი და დარჩა იგი ობლად. განისრავა, რამეცა ყო სახლი მისი სასტუმრო მომავალთათეს, რომელნი იყვნენ *სკიტეს* და ესრეთ დგა და ისტუმრებდა ყოველთა მრავალთა გამოა და განუსრულებდა მამათა, 502r, 1

ბერძ. Περὶ δὲ τὸ μεσοπῆχον διαποικίσεως, ἡλέπει ἄς ὅδῳ τὰ αὐτῶν ἀπὸ τὸν ὁπότεν ἔως αὐτῆς ἐπὶ ἰσχυρῶς. Καὶ εἰς τὴν αὐτῆς ἀγγέλου τὸν θῆος ἀναφύοντος τῶν ψυχῶν αὐτῆς. Ἀναστὰς οὖν καὶ ἀνελθὼν ἔειπεν αὐτῇ ὅτι ἰδοὺ. Ἦν οὖν εἰς αὐτῇ ἡν ἀνελθόν, ἔργον αὐτῶν ἐπὶ πρὸς αὐτὸν δέσποιναν τὸν θῆος. p. 32 (გაილითა რა შადანმისას, თითქმის განათებული გზა დანიხაა, რომელიც ციდან მისვენ(ქალისკენ) ეშვებოდა და დანიხაა უფლის ანგელოზები, რომელთაც მისი სული შეეით მიჰყავდათ. იგი ადგა, მივიდა მასთან და ყვები წაქრა. როდესაც ნახა, რომ გარდაცვილილიყო, ლოცვით მოწაზე დაეხსო.)

B: შევა ღამესა ოდენ, ეითარ განიდიდა, ხედიდა რეცა გზასა რასმე ნათლთა საეისსა, რომელი მისსამე სეკით შთამოვიყოდა და ანგელოზთა ღმრთისათა აქყენდა სული მისი. მაშინ

აღდგა და აჰგნა ვერკითა და ვითარ იხილა, რამეთუ აღსრულებულ იყო, დეაჲრდა ჰირსა ზედა და ევედრებოდა ღმერთსა, 503r.

ეკეს არ იწვეეს, რომ **B** რედაქცია და ყველა ქართული თარგმანი ბერძნულიდან მომდინარეობს. მაგრამ შედარება ცხადყოფს, რომ ბერძნული გამოცემული ტექსტი დედანი არ არის. შეუძლებელია გვეჩვენება ის ფაქტი, რომ მთარგმნელი, რომელიც ტექსტს ასე სკრუპულოზურად თარგმნის, თხზულებას აკლებს მთავარი პერსონაჟის სახელს. სარწმუნოდ გვეჩვენება, რომ **X** საუკუნეში, როდესაც სინას პატერიკი ქართულად ითარგმნა, თხრობაში *ტაისი თუ პაისი* არ ფიგურირებდა. შესაძლებელია აგრეთვე, რომ *პროზორე* ნაწარმოები თავისი ისტორიკული და სასათაურა და მიუძღვნა *იოვანე კოლობოსს*, რაც საკმაოდ ხშირ შემთხვევას წარმოადგენდა გადმოწერა პრაქტიკაში.

მაგრამ ისმის კითხვა: რატომ ჩნდება ქალის სახელის **XI** ს-ის ბერძნულ ტექსტში?

ფ. ნო: „ქალისა და იოვანე კოლობოსის სახელები მხოლოდ *XI*-ის ორ ხელნაწერში (Coislin 286 et Ath.516) აღმოჩნდა. დანარჩენი ხელნაწერები არ გვაწვდიან ქალის სახელს, თუმცა ეთიოპურ სვინაქსარში პაისი გვევლინება, როგორც ათანასია.“⁷⁷ აქედან გამომდინარე, ვასკენით, რომ ფნოს გამოცემული ტექსტი ქართული **B** რედაქციის დედანს არ წარმოადგენს. ვფიქრობთ, ბერძნული წყარო წინა საუკუნეების ხელნაწერებშია საძიებელი, რომლებშიც ანონიმური აპოფთეგმებია დაცული. ევთანასმებით ფ. ნოს მოსასრებას, რომ სრულიად დასაშვებია პატერიკული თხრობა *მამისა სერაპიონისთვის ტაისას ცხოვრების* ლიტერატურული წყარო იყოს.

ქართული თარგმანები და მათი ბერძნული ორიგინალი

პროლოგი, კლება

ტაისას ცხოვრების ქართული რედაქციები შევადარეთ ფ. ნოს მიერ გამოცემულ **XI** საუკუნის ბერძნულ ტექსტთან (Μετὰ τὴν κακάρειαν Ταῖσιος καὶ πόριον—სინანული ნეტარი ტაისიასი, რომელიც იყო მებაჟი), დაცული ხელნაწერში Paris, BNF, ms. Grec N°1596(XI.). ბერძნული ქართულთან შედარებით საგრძნობლად განეკრძობილა:

Paris.1596: 'Αδελφοί μου γρηγοῖτε καὶ Χριστὸν τοῦ βασιλέως δόμῳ ἐκλήθῃσι, κλῖνατε ὑμῶν τὸς ἀκροῦς πρὸς βίαιον εἰς ἀκρόασιν θεῖον καὶ ψυχῶν ἡμῶν. Βούλομαι γὰρ διηγησάμαι ὑμῖν τὴν θάψασάντη καὶ φαιδρᾶν καὶ ἀφελῆσαι μετὰ τὴν, ἥν ἀρξάμενοι καὶ τελείασα ἡ τοῦ Χριστοῦ δόσιλ Ταῖσιος ἐδόξασθη πᾶν. Καὶ τοῖς πεισθεῖς τῷ τῷ ἀμαρτανῶς πύκτῳ καὶ πᾶσι τοῖς μετὰ τῶν, ἀφελῆσαι ὁ λόγος καὶ παρακλήτους, χεῖρα ὀρέγας καὶ διευξίνων τοῖς μὴ παριῶσιν τοῖς διὰ τὸν βασιλεῖος ἀπογνώστους λογιῶσιν, p.36.(იქმო ჭეშმარიტო მეგობრობო და მეუფე ქრისტეს ჭეშმარიტო მსახურებო, კური მომპაჟართო ცოტა ხნით, რათა მოისმინეთ ლეთაბრიეი და სულის მარგებელი(ამბავი). მე ჭეშმარიტად მსურს მოგიტხროთ არაჩეულებრივი, ბრწყინვალე და რჩეული მონანიება, რითაც ქრისტეს მსახურმა *ტაისიამ* დიდება დამსახურა, რადგან დაიწყო და ბოლომდე აღასრულა იგი. ხოლო ისინი, ვინც ცოდვის უფსკრულში ჩაებრდნენ და სურთ მონანიება, ეს საუბარი მათთვის მეტად სასარგებლო და შეეგის მომგანია, რომელიც მათ ხელს უწყდის და აფრთხილებს, რათა არ დაიღუპონ თავი სატანური ზრახვების უცოდინრობის გამო.)

A, B: ძმანო ჩემო საყუარელნო, მეგულების მე თხრობად თქვენდა საკრებელი და ბრწყინვალე სინანული, რომელი აღესრულა და იიღიდა ჩუენ შორის. რამეთუ რომელთა უნებს სინანული საქმეთათჳს, რომელ უფამოდ ქმნეს სარგებელ არს სიტყუაჲ ესე და ნუგეშინისმცემელ და სინანულ, რომელთა უყუარს ღმერთი და უნებს სინანულის, 602v; 434v.

ეგვიპტე თუ ალექსანდრია

ქართულ თარგმანებში *ტაისას* სამშობლოდ ეგვიპტე სახელდება, ხოლო ბერძნული აკონკრეტებს მის ვინაობას და ალექსანდრიის მოქალაქედ წარმოგიადგენს:

Ms. 1596: 'Εγενέτο ἰσθρὶ τῷ τῷ 'Αλεξανδρείᾳ ὀνόματι Ταῖσιος, ὁμοιωτῶν ὁμόδρα, κλεισεκτισσᾶ ἐν τῷ ἀλλῆλι καὶ τῷ ποτὶ θάψασαντες ἐκ'ἐκπαθρί. Ταύτην ἡ κατὰ σφῶα μῆτρο, σορμιοῦ τῷ ὀνόματι καὶ ὁ θείος, ἄμνητος τοῦ θείου ὁρίων καὶ τοῦ μέλλοντος κριτοῦν ἀφρόνοτος, λαβὼντα ταύτην ἔστωσαν ἐκ πατρίδων εἰς τὸν τὸν διὰ τὸν ἐργαστηρίον, εἰς τὸν ἀπαλείας, p.36 (იყო ერთი ახალგაზრდა ქალი *ალექსანდრიი*ში, სახელად *ტაისი*ა, არაჩეულებრივად ლამაზი; იგი სინანულით აჯობებდა ყველას, ვისაც წარსულში თავიანთ ვცემდით. მისმა ღვიძლმა დედამ, რომელიც ერთი ავბოროტი ვინამ იყო, ღმერთი არ უყვარდა, ღმერთისმოშიშობით არ გამოირჩეოდა და განკითხვის დღე არ ანადგულებდა, წაიყვანა იგი ბავშვობიდან და დატოვა ეშმაკის საეჭრო სახლში, (სულის) წარასაწყმედელ ადგილას.)

⁷⁷ F. Nau, *Histoire de Thés*, p. 31-33; F. Nau, «La version syriaque de l'histoire de Jean le Petit», *RCR*, 17, p. 347.

A, B: იყო ენზე გვარებს დედაცაი ერთი და ესუა მას ასული, რომლისა სახელი ტახია. ესე იყო კეთილ პირითა და შუენიერ ქმნულებითა ფრიად. ესე წარიყენა დედამან თესმან სიურმითგანე და დაადგინა იგი ადგილსა წარსაწყმედელსა, 602v, 634v.

კლება და მეტაფრასი

ცხადია, ბერძნული პროტოტიპი მნიშვნელოვნად სხვაობს ქართულისგან: ტექსტის მოცულობა გაცილებით განვრცობილია, ფრაზები ვრცელი და შეიცავს რიტორიკული ელემენტებით დატვირთულ დიალოგებს. საინაწილმდგომ სურათს ეხედავთ ქართულში, სადაც საგრძნობ კლებას აქვს ადგილი: დიალოგები შეკვეცილია, ფრაგმენტები შეკუმშული და რიტორიკული ელემენტები პრაქტიკულად არ არსებობს. ფილოლოგიური ანალიზის საფუძველზე ქართული რედაქციების ბერძნულიდან მომდინარეობა უშკველია. უტყუარია ბერძნულის გავლენა ფრაზების კონსტრუქციებში. ერთადერთი განმასახლებელი ელემენტი მნიშვნელოვანი კლებაა. ქართულში, ბერძნულიდან შედარებით, კლება-კუმშვა იმდენად ცხადია, რომ ბერძნულის კომპოზიციისა და სტრუქტურის შესწავლისას აზრი ჩნდება, რომ ჩვენს წინაშეა კლასიკური მეტაფრასული ტექსტი, რომელიც მეტად შორს დგას ქართული თარგმანების სადა და ლაკონური სტილისგან. ბერძნულ ტექსტში ავტორი ტახიას პერსონაჟს ზედმეტად აღმაზნებს და გადაჭარბებული რიტორიკული ფრაზებით ამკობს, დიალოგები რელიგიური ფორმულებითაა აღსავსე, რაც ქართულ ტექსტებს არ ახასიათებს.

ქვემოთ წარმოდგენილი მაგალითები კლების მნიშვნელოვან ფაქტს ცხადყოფს: დიალოგი შეკვეცილია ბერძნული ტექსტის რიტორიკული იდეებით დამზიშვულ ფრაგმენტებთან შედარებით:

Paris.1596: λέγει αὐτῷ ὁ γέρων: "Εἰ οὐκ οἶδας παῖτα, τὶ οὐτὰς σεαυτῶν ἀνάσσειας καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνδραγαθῶν, οὐκ οἶδας ὅτι ὁ θάνατος αἰφύσιντος παρίσταται, καὶ οἷφ' ἄρα οὐ προσδοκᾷς ἔρχεσθαι, καὶ ἀνέρχῃ μὴδὲν τὸν βίον μετ' ἐαυτοῦ αἰροῦσθαι εἰ μὴ τὰ πεπραγμένα καλὰ τε καὶ ποιοῦν; τὸ οὐκ οἶδας ἀνέως ἀπαράνεις, ἢ ἄρα ὁ θάνατος τὸν ἀλλοῦς σου ἤνεναι; ἢ ὁ πλάσας σε καὶ μέλλων ἰσχύειν συγχεῶσθαι σοι, ἀποστασάλομαι τὸν δίκαστον; καὶ μῆτε ὁλοκαίῃς μῆτε χρίμασι τὸ δίκαιον προδιδόναι; εἰς τὴν ἡ σπασίῃ τῶν χροιάτων, μὴ τὴν ψυχὴν σου λυρῶσινται; τὸ ἀνάγκη ἐκείνης;"

"Ἐφ' ὧς δὲ εἰς αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς καθ' ἑαυτὸν ἐλπίσιν, ῥίπτει ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ δακρυόσπασα καὶ λέγουσα;". p.44(უთხრა მას ბერმა: „თუ ეს იცი, რატომ დაიდუკე თავი და აძენი მამაკაცი? არ იცი განა, რომ სიყვდილი მოულოდნელად მოდის და იმ დროს, როდესაც სრულიად არ ელი და წახვალ ისე, რომ ამ ქვეყნიდან არაფერს წაიღებ, გარდა კარგი, ან ცუდი საქმეებისა? რატომ სცოდავ ასე უმზესოდ? და სიყვდილი რომ შენს სილამაშეს მოვაღეროს? ან მან, ვინც შენ შეგქმნა და იძულებულია განგსაჯოს, მოგიტყუა, რადგან შენ მოსამართლე არ განასაზღვრეს პიროვნებას და სიბრძნისა და სიმდიდრის გამო არ დალატობს მართლმსაჯულებას? რას ემსახურება სიმდიდრის დაგროვება? გადაგარჩენს განა ამ განგებისგან?“ ღმერთმა შეიწყალა და მონანიე ფეხებში ჩაუყრდა მას, ტირიდა და ამბობდა: „ეიცი, რომ ცოდვილთათვის არსებობს მონანიება“).

A, B: პრქუა მას ბერმან: „ჰო, უბადრყო, უკუეთუ ესე იცი, რაესათეს ესოდენნი წარსწყმიდეს კაცინი?“ ხოლო იგი შეუერდა ფერკთა მისთა, რამეთუ ცნა, ეთათმედ მისთვის მოსრულე არს ბერი ესე და პრქუა მას: „ეიცი მამო, რომ მონანიება არსებობს.“

კვლავ ერთი მაგალითი :

Paris. 1596: Ἀκούσας δὲ ταῦτα περὶ αὐτῆς ὁ ἀββὴς Σαραπίων ὁ ἐπικληθεὶς Σινδόνιος, διὰ τὸ ἀεὶ σινδὼνα φορεῖν, τῷαυτὸν διὰ τὸ λαμπρὸν τῆς πολιτείας αὐτοῦ καὶ ἀπαμῆς, οὐτως οἰκτιροῦσας κακείνην, καὶ τοὺς δὲ αὐτὴν εἰς τὸν θάνατον παύμα καταγενομένους, θεία προνοίᾳ ἀναγαγών, πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας ἐπιურθεύσας τοῦτο, ἐκ πλάνης ὁδὸς ὀλλοῦς ἐβρίσαστο.

Καὶ τὸν δὲ ἄς σοφὸς ἄλιεπτης δέλεαρ περιετρέμενος ἀτάκτως, ἀγρεύει τὴν ἐμυῖνδα, ἐκαστάσαι τὴν αὐτῆς ψυχὴν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ διαβόλου.

Ἐπὶ τούτοις οὐκ ἰσχυαῖον στήμα, ἔλαβεν μετ' ἐαυτοῦ νόμισμα ἓν, καὶ ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὴν. Παράγουστος οὐκ, καὶ Σεασάμενος αὐτὴν κεκαλυσμμένην, τὸ μὲν πρόσθεν αὐτὸν δέκλαιον ἰαβρόν, ἢ δὲ καρδίᾳ αὐτοῦ περιελάσας ῥενομένη, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς τὸν θένον παρεκάλει, εἰτα ἐξῆλθε τὸ νόμισμα ἄς ὀφείλῃ στυγαῖσθῃ αὐτῇ. Ἡ δὲ λαβούσα, εἰπε πρὸς αὐτόν: Εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ταμίειον, p. 41-42(აბბა სერაპიონს მეტასხელად სინდონს, რადგან იგი მუდამ სულის ტანსაცმელს(სინდონს) ატარებდა, ალბათ მისი ბრწინებულე და აღუწყოთეილი მოღვაწეობის გამო, შეებრალა (ქალი) და ღმერთის შემწეობით მოისრულა მისთვის და ექვლასთვის, რომელიც მან სიყვდილის მორევში ჩაითრია, სიკვდილზე დაებრუნებოდა. იგი ბუერს ემბარებოდა, თავისი ყურადღებით მრავალი ადამიანი გადაარჩინა: შეუძლირბანგა გამოცდილი მეთევისი მსგავსად, რომელიც (ანკესი) ისეების მაცთური მისატყუებლით. იჭერს ბატანს და ეშშკეის ხახიდან გამოითრევეს. მაშასადამე, (სერაპიონმა)ჩაიკცა სამოქალაქო ტანსაცმელი, აიღო ერთი ოქროს მონეტა და წავიდა მასთან. როდესაც მივიდა და დაინახა ქალის სყდშიწენით ლამაზი გარეგნობა, სახეს სიხარული გამოეხატა. მისი გული კი მწუხარე იყო და

ლოცულობდა მისთვის. შემდეგ მისცა ფული, თითქმის მასთან უნდა დაწოლილიყო. მან (ქალმა) იგი აიღო და უთხრა: „შვედეთო ოთახში.“)

A, B: ესმა მამას *სერაპიონს*, რომელსაც ერქვა *სიღონ*, რამეთუ მრავალნი მიიზიდნა წარსაწყმედელად სიკეთემან მის ქალისმან. შემოსა საერისკაცოთა და წარიღო მის თანა ერთი *დრასკიანი* და წარიღა მისა. და ვითარცა იხილა იგი, გამოიღო *დრასკიანი* იგი და მისცა მას. და მან მიიღო და პრქუა მას: „მოუგულე შინაგან.“ 1266-1267.

კვლავ გთავაზობთ კლუბის დამადასტურებელ რამდენიმე ფრაგმენტს:

Paris. 1596: Ἀκούσας δὲ ὁ γέρων τὸν λέγον τούτων, εἶπε πρὸς αὐτὴν: “Ὁλως οὐν οἶδας ὅτι ἔσται θεός;”

Λέγει αὐτῶν: “Ναὶ οἶδα, ὅτι θεὸς ἀληθινὸς ἀνάρχος ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων, ὁ ζῶν ἐν οὐρανοῖς, ὅστις ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν”.

Λέγει αὐτῇ πάλιν ὁ γέρων: “Οἶδας, τέκνον, ὅτι καὶ βασιλεὶς τοῖς δικαίοις ἡτοίμασται καὶ κόλασις τοῖς ἁμαρτωλοῖς, καὶ ὅτι ὁ θεὸς ἀποδώσει μετὰ θάνατον ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ;”

Λέγει αὐτῶν ἡ αὐτή: “Ἀμυνθῶς ἐπίσταμαι, καὶς γὰρ οὐσα νήπιος εἰς ἔμαθον βεβήπτισμαι, καὶ οὐκ ἐμυθίην διδασκαλίαν.”

Λέγει αὐτῇ ὁ γέρων: “Εἰ οὐν οἶδας ταῦτα, τί οὕτως σεαυτὴν ἀπάλεσας καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, οὐκ οἶδας ὅτι θάνατος αἰφνιδίως παρίσταται, καὶ οἷα ὥρα οὐ προσδοκᾷς ἔρχεται, καὶ ἀπέρχῃ μὴδὲν τοῦ βίου μετ’ἐαυτῆς αἰρούσας εἰ μὴ τὰ πεπραγμένα καλὰ τε καὶ πονηρὰ? τί οὐν οὕτως ἀδέως ἁμαρτάνεις, ἢ ἄρα ὁ θάνατος τοῦ καλλὸς σου ἡδέσθη? ἢ ὁ πᾶσις σε καὶ μέλῃς κρύψει στυγνῶσεσσι σοι, ἀπροσάπολητος ὢν δικαστῆς καὶ μὴτε κολακεία μὴτε χρήμασι τὸ δίκαιον προδιδούς; Εἰς τί ἡ συλλογὴ τῶν χρομμάτων, μὴ τὴν ψυχὴν σου λυτροῦνται τῆς ἀνάγκης ἐκείνης;”

Ἐφθάσε δὲ εἰς αὐτὴν ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς κατάνυξιν ἔλθουσα, ῥίπτει ἐαυτὴν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ δακρύουσα καὶ λέγουσα: “Οἶδα ὅτι ἔσται μετάνοια τοῖς ἁμαρτάνουσιν...”, p. 42-46. (როდესაც მისი სიტყვები მოისმინა, უთხრა მას ბერმა: „ესე იგი იცი, რომ ღმერთი არსებობს?“ მან უპასუხა: „იოანე, ვიცი, რომ არსებობს ჭეშმარიტი ღმერთი, საუკუნო მეფე, რომელიც ღვცაში ცხოვრობს და ყველაფერი მისი ბრძანებით არის შექმნილი.“ ბერმა კვლავ უთხრა: „იცი განა, ჩემო შეილო, რომ მართალთათვის ზეციური სასუფეველია მომზადებული, ხოლო ცოდვილთათვის—სასჯელი და ღმერთი თითოეულს მისი ქმედების მიხედვით მიაგებს?“ მან უთხრა: „ბუნდოვნად ვიცი. მართლაც, როდესაც პატარა ვიყავი, ვიცი, რომ მომზადდები, მაგრამ მოძღვრება არავინ მასწავლავდა.“ ბერმა უთხრა: „თუ ეს ყველაფერი იცი, რატომ დაღუპე ამდენი მამაკაცი?“)

A, B: ვითარცა ესმა ბერსა სიტყუა ესე, პრქუა მას: „უწყია, უკუეთუ არს ღმერთი?“
ხოლო ტახთა პრქუა: „უწყი, რამეთუ არს ღმერთი და სასუფეველი და საშჯელი ყოფად მისა.“
ხოლო ესმა ესე ბერსა, განმზიარულად გული მისი, რამეთუ შეისმინა მისი ღმერთმან. პრქუა მას ბერმან: „მ, უზადრყო, უკუეთუ ესე იცი, რამესთეს ესოდენნი წარსწყმიდენ კაცნი?“, 1267.

აქვე გთავაზობთ *საქელ მართლის* სიხშირის ფრაგმენტებს, რომელიც ბერძნულთან შედარებით კლუბის ამჟღავნებს:

Paris. 1596: προσέχει ὁ ἀββᾶς Παῦλος, ὁ μειζότερος τῶν μαθητῶν τοῦ γέροντος, καὶ ὁρθὸν κλίνην ἐστρωμένην, ἐνδοξόν, χρυσοφανή, καὶ τρεῖς παρθένους λαμπράδας ἡρατοῦσας ἔμπροσθεν τῆς κλίνης παραφασιάτσουσαι(sic) αὐτὴν, καὶ στέφανος ἀμαράντους(sic) διὰ μαργαρίτων καὶ χρυσοῦν ἠραϊζόμενος. Καὶ αὐτὴν τὴν κλίνην κεκοσμημένην.

Ἰδὼν δὲ αὐτὴν λέγει: “Οὐδένος ἄλλου ἐστὶν ἢ δόξα τῆς κλίνης ταύτης καὶ ὁ στέφανος οὗτος εἰ μὴ τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου τοῦ πνευματικοῦ μου πατέρος.” Ἦλθε δὲ αὐτῶν φαγὴ: “Ὁὐκ ἔσται τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου τοῦ πατρὸς σου, ἀλλὰ Ταῖσας τῆς πόρνης ἐστὶ τὰ ὀρώμενά σοι ταῦτα”, p.54-57. (აბბა *საქელეშ*, ბერის(ანტონ დიდის) ყველაზე გამოირჩეულმა მოწაფემ, გაამახვილა ყურადღება და იხილა ფართო, დიდებული, მთოქროვილი საწოლი, რომელსაც სამი ქალწული ღამიერთნებთ ხელში დარაჯობდა; და ნახა საწოლზე მგრავლიტებითა და ოქროთი შემკული უკვდავების გვირგვინი. თვით საწოლიც მორთული იყო. როდესაც ეს იხილა, თქვა: „ამ საწოლის დიდება და გვირგვინი სხვას არავის ეკუთვნის, გარდა ჩემი სულიერი მამის, აბბა ანტონისა.“ (ხოლო) ხმამ უთხრა: „ყველაფერი ეს შენს მამა ანტონს კი არა, მეძვე ტახტის ეკუთვნის.“)

A, B: და ეუწყა *საქელს*, წოდებულს მოწაფესა ნეტარისა *ანტონისსა*, მხედვიდა ცხედარსა დაგებულია სამოხლობთა სიკვდილთა და შემოკობილსა თუალთა პატრონისთა და გვრავნები მას ზედა და იტყოდეს ვითინიმე: “ვისიმე ყოის ცხედარი ესე?”

ხოლო *საქელ* პრქუა: “არავითარ არს ესე, არამედ მამისა ჩემისა *ანტონისი*.” და ესმა კმაი, რომელი ეტყოდა მას: „არა მამისა ჩუენისა *ანტონისი* არს, არამედ მის დედაკისა არს ტახთისი, რომელი იგი ნეტარმან *სერაპიონ* შეაყენა სენაკსა.“ 604r; 435v.

ვეფიკრობო, ზედმეტია სხვა მაგალითების მოყვანა, რადგან ქართული ტექსტები ჩვენს პიპოთეზას ადასტურებს: ბერძნული გამოცემული ტექსტი (XI ს.), რომელიც ყველაზე ძველია დღემდე არსებულ ბერძნულ ნუსხასა შორის, არ წარმოადგენს ქართული რედაქციების დედანს. ბერძნული ქართულთან შედარებით საკმაოდ განვითარებულია. შეიცავს ვრცელ პროლოგს და შედამაზებულ, მეტაფრასულ ფრაზებს, რომელშიც უხვად იძებნება ბიბლიური ციტატები; აღნიშნული არგუმენტები საკმარისია დასკვნის გამოსაგანად: Paris 1596 ხელნაწერში დაცული ბერძნული გამოცემული ტექსტი ტასიას ცხოვრების უბრალო მეტაფრასია, ნიშანდობლივი და სახასიათო XI საუკუნის ტექტებისთვის. რომლის სტილი არცერთ შემთხვევაში არ შეესაბამება ქართველი მთარგმნელის სადა და ლაკონურ სტილს.

ბერძნული წარმომადგომლობა

მიუხედავად მიუღი რიგი განსხვავებებისა, ბერძნულ გამოცემულ ტექსტთან შედარებისას, ტექსტების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ცხოვრების კიმენური რედაქციები ბერძნული ევრსიიდან მომდინარეობს. ბერძნულის გაელენა ცხადად ჩანს ფრაზების კონსტრუქციაში.

ქართული თარგმანი საკმაო სიზუსტით მიჰყვება ბერძნულს:

Paris. 1596: καὶ λαβόμενος τῆς χείρας αὐτῆς, εἰσῆλθεν εἰς μοναστήριον γυναικῶν. Καὶ ἤρξατο μαχεῖν αὐτὴν οὐκ οὐκ ὡς πᾶσι, ὡς ἔλεγε αὐτὴν ὁ ἀσπασίας. p. 48-50(და ჩაქიდა მას ხელი, წაიყვანა დედათა მონასტერში. და მოქებნა ერთი პატარა და ბნელი სენაკი და იქ ჩაქედა.)

A, B: უკრა კელი და შეიყვანა იგი დედათა მონასტერსა ქალწულთა წმიდასა და პოვა სენაკი იწრო და ბნელი და შეიყვანა მას შინა, 1268.

ბერძნულის გაელენა კარგად ჩანს ზოგიერთი სპეციფიკური ფრაზის თარგმანში:

Ὁ πᾶσας μὲ, ἐλῆσθαι μὲ, p.52

„რომელმან დამბადე, შემიწყალე მე“, 1268.

პარალელუბი და ბერძნული წყარო

ტასიას ცხოვრების ქართულმა თარგმანმა კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტი გამოავლინა აპოფთეგური თხრობაში *მამისა სერაპიონისთვის* (Περὶ τοῦ ἁγίου Σερραπίωνος) ქართულ და ბერძნულ ევრსიებში მიუკეცილი ფრაგმენტს, რომელიც ტასიას ცხოვრების ბერძნულ ევრსიაში არ იძებნება. ხოლო მისი პარალელური ფრაზა ცხოვრების ქართულ ევრსიაში აღმოჩნდა:

Περὶ τοῦ ἁγίου Σερραπίωνος ἡ γυνὴ αὐτοῦ οὐκ ὡς πᾶσι, ὡς ἔλεγε αὐτὴν ὁ ἀσπασίας. p.28 (როდესაც ქალი მიხედა, რომ იგი ცოდვის ჩასადენად კი არა, მისი სულის გადასარჩენად იყო მოსული, ფეხებში ჩაუვარდა მას და უთხრა:)

B: (მამისა სერაპიონისთვის) მაშინ დედაკაცი იგი გონებასა მოეგო და ცნა, რამთა არა ცოდვისათვის მივიდა მისა, არამედ სული მისი განარჩინოს. შეუერდა ფერკთა მისთა და პრქუა მას. 504v.

A, B (ტასიას ცხოვრება): ხოლო იგი შეუერდა ფერკთა მისთა, რამეთუ ცნა, ვითარმედ მისთუქ მოსრულ არს ბერი და პრქუა მას, 435v;

ზემოთ მოყვანილი მაგალითი ერთი მხრივ ადასტურებს ფ. ნოს მერ გამოთქმულ მოსაზრებას ცხოვრების წყაროს შესახებ. ხოლო მეორე მხრივ, ეს ტექსტობრივი პარალელი თვალსაჩინოებს ხდის. ტასიას ცხოვრების ბერძნული ევრსიის არა მარტო წყაროს, არამედ ცხადყოფს, რომ ცხოვრების უძველესი ქართული რედაქციები უცნობი ბერძნული წყაროდან მომდინარეობენ, ხოლო ეს უკანასკნელი პატერიკულ თხრობაში იღებს სათავეს.

შეჯერებისა და ტექსტობრივი პარალელების ანალიზის შემდეგ, შეგვიძლია გაბედულად განაცხადოთ, რომ გამოცემული ბერძნული ტექსტი მეტაფრასული კომპილაციას წარმოადგენს. რაც შეეხება ტასიას ცხოვრების მეტაფრასული ელემენტებისგან თავისუფალ კიმენურ რედაქციებს, მათ: წყარო უცნობი ან დაკარგული ბერძნული მოდელია.

გამომდინარე ბერძნული წყაროდან, შეგვიძლია ვეიარაუდოთ, რომ უცნობმა ავტორმა რომელიც კარგად იცნობდა აბბა სერაპიონზე და მესამე ქალზე უკვე არსებულ პატერიკულ თხრობას ტასიას სახით შექმნა მონანი, ლამაზი მეგაეის ახალი პერსონაჟი. ხოლო რათა მისი თხზულებისთვის განსხვავებული ხასიათი მიეცა, მან დაამატა სერაპიონის ანტონ დიდთან მოკლავრობისა და პაულე მართლის სიზმრის ეპიზოდები.

Ταῖσια, ტასია

ქართულ ხელნაწერებში Ταῖσια-ს ტასია შეესატყვისება. ხოლო ფ. ნოს ცნობით, ყველა ბერძნულ ტექსტში ფიგურირებს Ταῖσια ან Ταρσια- სავარაუდოდ იტაციზმის გამო.⁹⁸ ქართულ ენაში იტაციზმთან დაკავშირებით ნ. მახარაძე შენიშნავს, რომ ძე.წ. IV საუკუნიდან I-IV სს-ში და თვით ბიზანტიურ ხანაში ბერძნული ენა განსაკვიფრებელ ორთოგრაფიულ აღრეულობას განიცდის: ხმოვანთა სიგრძე-სიმოკლის განსხვავების მოშლა, ბგერათა ფონეტიკური ცვლილებები და ა.შ. რამდენადაც ე და ე გამოთქმაში კპარგავენ განსხვავებას, ე-ის მონაცვლეობა ო-სთან დიალექტებში, ასევე ე-სი ეო-სთან, შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც ე-ს [ი]დ ცვლილების ძირითადი ხელშემშლელი ფაქტორი.

იმ ეპოქაში, როდესაც ყველაზე საყურადღებო ბერძნული ძეგლების უმრავლესობა ქართულად ითარგმნა, ბერძნულ ენაში იტაციზმის პროცესი უკვე დაწყებული იყო. ამის გამო ბერძნულიდან ქართულში გადმოსული მრავალი სიტყვა ამ ფონეტიკური ევოლუციის გამო იტაციზმის გავლენას განიცდის. რამდენიმე მაგალითი: 'Α-ή-ρ (aēr)-ა-ირი; ἀμ-ή-ν ამ-ი-ნ; ἀποβ-ή-η ἀπο-თ-ი-ი; Ἀσπλ-ή-πιος ასკლ-ი-პიოს-ი; 'Ρ-ή-ταριθ-ι-ტორი-ი; Σ-η-μεια σ-η-μειოს-ი-მია. აქედან გამომდინარე, ბერძნულ ტექსტში იტაციზმის გამო Ταῖσια(ტაესია)-მ ახალი ფორმა Ταῖσια (ტასია) შეიძინა. მაგრამ დიფთონგ <αι> ქართულში <აუ>-ით უნდა გადმოსულიყო. მაგალითად: Ἀβ-υσσος ეგუბტედ; Γαλιλ-αι-α გალილ-ე-ა; Ἀβι-α-αι-ας ავიგ-ე-ა; Ζεβ-ειδ-αι-ος ზებედ-ე-სი; Ἑβρ-αι-ων აბ-ერ-ონ.⁹⁹

ქართველ მთარგმნელს გამოცემული ბერძნული ტექსტის რომელიმე წყაროთი რომ ესარგებლა, სადაც Ταῖσια ფიგურირებს, სახელი ქართულში ტ-ე-სია-ს ფორმით უნდა გადმოსულიყო. საბოლოო ჯამში, აქ ორი პირობა გასათვალისწინებელი: შესაძლებელია დაკარგულ ბერძნულ ორიგინალში დაცული იყო სახელი Τασια, რომელმაც შეინარჩუნა ბერძნული კონფიგურაცია და ქართულში გადმოვიდა ტასიას ფორმით, ან მთარგმნელმა სახელის გამარტივების, ან მისთვის ქართული ფორმის მიცემის მიზნით უბრალო ხერხს მიმართა: Ταῖσια-ში ἰ ამოიღო.

ქვეყანა, მონასტერი, სერაპიონ სინდონი

რაც შეეხება ტასიას ეინაობას, უკლებლივ ყველა ქართული რედაქცია მის სამშობლოდ ეგვიპტეს ასახელებს. უფრო მეტიც, ყველა ქართული ტექსტის სათაურში იგი ეგვიპტელად არის მოხსენიებული. ფ. ნოს ცნობით, მხოლოდ ორი ხელნაწერი Paris N° 1596 (XI ს.) და Laud. 8, Oxford (XII ს.) ასახელებს ტასიას ადგილსამყოფელად ალექსანდრიას. დანარჩენი ხელნაწერებში ადგილმდებარეობა არ სახეულებია.

მაშის სერაპიონისტეს და ტასიას ცხოვრების ბერძნული ტექსტების შესწავლამ საშუალება მოგვცა ვივარაუდოთ, რომ ორივე თხზულებაში მოხსენიებულია ერთი და იგივე ქალთა მონასტერი, რომელიც თებემი მდებარეობდა. პირველი ქალთა მონასტერი დაარსებულ იქნა წმინდა პახომის დის, მარიამის მიერ, ატრიბისში (სიპაგე, ქვემო ეგვიპტე), 341 წელს; აქალადი ადასტურებს ანტინოვს რეგიონში მდებარე თორმეტ ქალთა მონასტერს.¹⁰⁰ იგივე ტექსტების მიხედვით სერაპიონი ტასიას და უცნობ მეძეს ეგვიპტეში მდებარე ქალთა მონასტერში მიუძღვება:

Περὶ τοῦ ἀββῆ Σερραπίωνος: Ἰστέ ο ὑέρων, λαβὼν ἀπ'αὐτοῦ ἀπ'ήνευχεν εἰς μοναστήριον παρ'ἐνέωσ(მაშინ ბერმა ხელი მოჰკიდა მას და ქალწულთა მონასტერში წაიყვანა).

მაშის სერაპიონისტესი: ხოლო ბერმან შეიყვანა იგი ქალწულთა თანა მონასტერსა, 499v.

Paris. 1596: «καὶ λαβὼν αὐοὺς τῷ χεῖρὸς αὐτῶς, εἰσῆλθον εἰς μοναστήριον γυμνασιῶν

ἐν λαβῶν, p. 48 (და მას ხელი ჩაჰკიდა და ქალწულთა მონასტერში წაიყვანა).

A, B: უსყრა კვილი და შეიყვანა იგი დედლთა მონასტერსა ქალწულთაწმიდასა, 604r; 435r.

სერაპიონის ეპიტეტს „სინდონი“ ქართული და ბერძნული ტექსტები ადასტურებენ: Σαραΰων Σινδόνιος.

მაგრამ რას სიშნავს სინდონი? სინδών, σινος, ἦ=¹⁰¹ სელის ტილოს წმინდა ქსოვილი, „სუდარა“: καὶ λαβὼν τὸ σῆμα ὁ Ἰωσήφ ἐπεσπλῆξεν αὐτὸ ἐν σινδόνι καὶ ἀρπάξ(აიღო იოსებმა გვამი და შეახვია იგი სუფთა ტილოში).¹⁰²

⁹⁸ F. Nau, *Histoire de Palès*, p. 12.

⁹⁹ ნ. მ. მახარაძე, *ბიზანტიური ბერძნულის ფონეტიკის საკითხები*, 14-41.

¹⁰⁰ A. Lucot, *Histoire Lausaque*, pp. 5-6.

¹⁰¹ И.Х. Дворецкий, *ДПС*, 1474.

მაშასადამე, თანაწ ნიშნავს სელოს ტილოს, სუდარას, რომლითაც ქრისტეს სხეული შემოსვს კლასიკურ ქართულში ამ სიტყვას ანალოგიური მნიშვნელობა გააჩნია: «სინდონი=სიღონი, წმინდა-ტილო».¹⁰³

ქართულში იგი გადმოსულია როგორც “სიღონი”(სინდონი), რომელსაც იგივე მნიშვნელობა აქვს. ცხოვრების ბერძნულ ტექსტში თანაწ სუდარას ნიშნავს, ხოლო ქართული რადიკაციებში სინდონის შესატყვისი წმინდაა. ვთაყაზობთ მაგალითს: ὁ ἀββὴς Ζαχαρίας ὁ ἐκκλησιῆς Ζωνόσιος, ὁς ἦν ὁ θείος θάνατος. p.40.(მაშა სერაპიონი სინდონი ვრქეა, რადგან იგი მუდამ სუდარას (წმინდა-ტილოს) ატარებდა). მხოლოდ ერთი ქართული ხელნაწერი, A-381 (XIX ს.). განვეიმარტავს სინდონის მნიშვნელობას: და ესმა განშორებულსა მაშა სერაპიონსა, რომელსა ერქეა „სიღონი“, რომელი გადმოთარგმანების წმინდაა.¹⁰⁴

ლათინური ეერსია

ცხოვრების ქართული ეერსია შეეუდარეთ ლათინურ პატროლოგიაში და *Acta Sanctorum*-ზე დაცულ ლათინურ ტექსტებს: *Vita Sanctae Thais*,¹⁰⁵ *Paenitentia Thais meretricis*.¹⁰⁶ შეჯერების მისეუნი იმით იყო გარწვეული, რომ ლათინური პატროლოგიის 73-ე ტომში დაცული ცხოვრების ტექსტი მოცულობით საგრძნობლად სხვაობს ბერძნულთან და ქართულს ლაქონურობით უახლოვედება.

მეორე ლათინური ტექსტის შესახებ ფ. ნო წერს: „ეს ლათინური ეერსია ბერძნულ ტექსტებისგან საკმაოდ შორს დგას. შესაძლებელია ვივარაუდოთ, რომ იგი ან ერთგვარად გადაშეგებულა, ან სახეცელილი ტექსტის თარგმანია, რომელსაც ტაისას ცხოვრების მაშათ. ცხოვრების ჩარჩოებში მოქცევა აქონდა მიზნად.“¹⁰⁷

როსვეიდის მიერ თარგმნილი ცხოვრების ლათინური ტექსტის შესწავლის შედეგად აღმოჩნდა, რომ აჟნუტი, რომელიც ლათინურ ტექსტებში სერაპიონის როლში გვევლინება წარმოშობით ეგვიპტელი იყო, არცერთ ბერძნულ ტექსტში ეს ფაქტი არ არის აღნიშნული:

*Quae cum abbas Paphnutius audisset, sumpto habito saeculari et uno solido, profectus est ad eam in quadam (sic) Aegypti civitate.*¹⁰⁸(როდესაც აბბა აჟნუტმა ეს გაიგო, რომელიც წარმოშობით ეგვიპტელი მოქალაქე იყო, აიღო სამოქალაქო ტანსაცმელი, ერთი ოქროს მონეტა და გაემართა)

ელაღე ერთი დეტალი: ბერძნული ტექსტის მიხედვით ტაისამ ორასი ლიტრის¹⁰⁹ (λίτρα δισχόνια) ღირებულების ნიუთები დაწვა, ხოლო ლათინური ეერსია გეაწვდის 40 ლიტრს, ხოლო ქართული- 400:

Erat autem pretium librarum quadraginta.

†Hv ბე ო ბაქი თან ჟრასიონსა ლიტრა დისხოზიათ.

რამეთუ იყო ნიუთი ოქროსა მის, ვითარ ოთხასი ლიტრა.

უფიქრობთ, ტაისას ცხოვრების როგორც ქართული, აგრეთვე ლათინური ეერსიის წყარო ბერძნულ ლეგენდათა ჩვენთვის უცნობი, უძველესი კრებულებია, რომლებმაც საუკუნეების მანძილზე მრავალი სახეცელილება და მეტამორფოზა განიცადეს.

¹⁰³ მათ. 27 59, ლუკ. 23:53; მარკ. 14 51-52.

¹⁰⁴ ა. პულაჟი, *დღესასწაულები*, 293.

¹⁰⁵ ხელნაწერებში A-199, fol. 137-148, A-169, fol. 373-377, Sin. 82, fol. 266 დაცულია სერაპიონის ცხოვრება ანკერაპიონ, რომელი იყო ბოქრეუ მამისა ზენისა ანკერისა, cf. BHG, 1039-1041, კ. კეკელიძე, *ქრთმეობა*, 5, 108.

¹⁰⁶ P.L. LXXIII, col. 661-664; AASS, Octobris, IV, p. 223

¹⁰⁷ *Vita Sanctarum Thais*, p. 72-74.

¹⁰⁸ F. Nau, *Thais et Thais*, p. 36-37, 48.

¹⁰⁹ P.L. col. 661-662

¹¹⁰ ლიტრა, რომელსა ბიზანტიური წარსის, ერთეული, თავდაპირველად იყო 327,45გრ-ის შევიჯრდებოდა, ხოლო მოგვიანებით მისი მასა გაიზარდა.

ცხოვრება ტასია მეგვიპტელისა

თუესა ოქდონბერსა მ
ცხოვრებაი და სინანული ტასიამისი
მეგუპტელისაი, რომელი იყო მეძაქ¹

1266-1269 (602v - 604v)

1. (1266)ქმანო ჩემო საყუარელნო, მეგულებს მე თხრობად თქუენდა საკერველი² და ბრწყინელმ³ სინანული, რომელი აღესრულა და იდიდა ჩუენ შორის.⁴

2. რამეთუ რომელთა უნებს სინანული საქმეთათჳს,⁵ რომელ უფამოდ⁶ და უმეცრებით ქმნეს. სარგებელ არს⁷ სიტყუაი ესე და ნუგეშინისმცემელ და სინანულ, რომელთა უყურას ღმერთი და უნებს სინანულის.⁸

3. იყო ვინმე მეტეტეს დედაკაცი ერთი⁹ და ესუა მას ასული,¹⁰ [რომლისა სახელი] ¹¹ ტასია ესე იყო [კეთილ პირითა და შუენიერ ქმნულებითა]¹² ფრიად. ესე წარიყენა დედამან თჳსმან ¹³ სიყრმიტანე და დაადგინა იგი ადგილსა წარსაწყმედელსა.

4. და¹⁴ ისმოდა¹⁵ ყოველთაგან¹⁶ სახელი სიკეთისა მისისაი და მრავალნი შორით მოვიდოდეს¹⁷ მისა წარწყმედად¹⁸ საროსიკიჲსა¹⁹ და ვერ განძებოდეს²⁰ სიკეთითა პირისა მისისაი. ²¹⁻²² ალი ადატყდებოდა გულსა მათსა,²³ რომელნი ჰხედვიდეს²⁴⁻²⁵ და მრავალნი მონაგებთა მათთა განაყიდდეს²⁶ და გლახაკნი²⁷ სამოსელსა მათსა,²⁸ რამათმცა მიემთხვნეს გულისთქუმასა მის თანა.

5. ესმა მისი მამასა სერაპიონს, რომელსა ერქუა სიღონ.²⁹⁻³⁰ რამეთუ მრავალნი მიიზიდნა წარსაწყმედელად სიკეთემან [მის ქალისამან]³¹⁻³² შეიმოსა საერისკაცოთა³³ და წარიდო³⁴ მის თანა³⁵ ერთი ღრჱკანი და წარვიდა მისა. და ვითარცა იხილა იგი, გამოიღო ღრჱკანი იგი და მისცა მას. ³⁶ და³⁷ მან (1267) მიიღო და პრქუა³⁸ მას: „მოგუალე³⁹ შინაგან.“

6. და ვითარცა შევიდეს⁴⁰ იხილა⁴¹ ცხედარი დაგებული მადალი.⁴² და აღცდა⁴³ ქალი იგი⁴⁴ მას ზედა და უბრძანა ბერსაცა აღსდევად მის თანა. ხოლო მას⁴⁵ ვითარცა ესმა, პრქუა მას: „არა არსა სენაკი ამისსა უშინაგანესი?“⁴⁶ [და ხადოდა ბერი ფარულად ღმერთსა მისთჳს.]⁴⁷ ხოლო მან პრქუა: „არს.“ პრქუა მას ბერმან: „შევიდეთ და დაეიძინოთ მუნ.“⁴⁸ პრქუა მას⁴⁹ ტასია: „უკუეთუ⁵⁰ კაცთაგან გემშინს, არაჲინ გუხედავს!“⁵¹ აჱა. უკუეთუ ღმერთისგან გემშინნ,⁵² სადცა შევიდეთ,⁵³ გუხედავს⁵⁴ იგი.“

7. ვითარცა ესმა ბერსა სიტყუაჲ⁵⁵ ესე, პრქუა მას⁵⁶ „უწყია, უკუეთუ⁵⁷ არს ღმერთი?“⁵⁸ ხოლო ტასია⁵⁹ პრქუა: „უწყი, რამეთუ არს ღმერთი და სასუფეველი და საშჯელი ყოფად არს.“⁶⁰ [ხოლო ვითარ ესმა ესე ბერსა, ფრიად განმხიარულდა გული მისი, რამეთუ შეისმინა მისი ღმერთმან.]⁶¹

¹ ცხოვრებაი და სინანული ნეტარისა ტასიასი მეგუპტელისაი, რომელი იყო პირველად მეძაქ და იქნა ჰურჩნულ BCF ² სასურველი FC. ³ ბრწყინელ BCF. ⁴ ჩუენ შორის BCF. ⁵ ყოველთათჳს BCF. ⁶ უფამოდ BCF. ⁷ მათდა BCF. ⁸ უნებს სინანული BCF. ⁹ დედაკაცი ერთი BCF. ¹⁰ ერთი ერთი ქალი BCF. ¹¹ სახელით BCF. ¹² კეთილ და შუენიერ პირითა ფრიად BCF. ¹³ მისმან BCF. ¹⁴ და B. ¹⁵ ისმოდა F. ¹⁶ ყოველგან BCF. ¹⁷ მოვიდოდნა F. ¹⁸ წარწყმედად F. ¹⁹ საროსიკიჲსა BCF. ²⁰ განძებოდნა F. ²¹⁻²² სიღონი F. ²³ და B. ²⁴ და სიღონისა მისისა გულთა F. ²⁵ იხილდოდნა F. ²⁶ განაყიდნა F. ²⁷ გლახაკნი BCF. ²⁸ სამოსელსა მისისა განძებოდნა F. ²⁹ სიღონი BCF. ³⁰ რომელი გადმოიტარებდნენ წინადა F. ³¹ მის ქალისამან BCF. ³² და მას თანა წარმოვიდა F. ³³ ერისკაცად BCF. ³⁴ წარიდო F. ³⁵ მის თანა BCF. ³⁶ და მოვიდა მას თანა და მისცა მას F. ³⁷ ხოლო B. ³⁸ პრქუა F. ³⁹ შინაგან F. ⁴⁰ შევიდნა F. ⁴¹ იგი BCF. ⁴² მადალი F. ⁴³ აღსდევად F. ⁴⁴ ქალი იგი BCF. ⁴⁵ ბერსა BCF. ⁴⁶ და ხადოდა ბერი ფარულად ღმერთსა მისთჳს BCF. ⁴⁷ და BCF. ⁴⁸ და ხადოდა ბერი ფარულად ღმერთსა მისთჳს BCF. ⁴⁹ და BCF. ⁵⁰ უკუეთუ BCF. ⁵¹ და BCF. ⁵² და BCF. ⁵³ და BCF. ⁵⁴ და BCF. ⁵⁵ სიტყუაჲ BCF. ⁵⁶ და BCF. ⁵⁷ უკუეთუ BCF. ⁵⁸ და BCF. ⁵⁹ და BCF. ⁶⁰ და BCF. ⁶¹ და BCF.

* შტრ. მამის სერაპიონისთვის აბრაჱამისა და მისი მშინულის მარამის ცხოვრება

8. პრქუა¹ მას ბერმან: „მ, უბადრუო,² უკუეთუ ესე იცი, რამათუც ესოდენნი წარსწმინდენ კაცინ?“³ ხოლო იგი შეუვრდა ფერკთა⁴ [მისთა, რამეთუ ცნა, ვითარმედ მისთუც მოსრულ არს ბერი ესე] და პრქუა მას: „[ეიცო, მამაო, რამეთუ არს ღმერთი და სინანული, რამელნი მოიქცევიან ღმრთისა.⁷ აჲ მომეც მე დროე სამ დღეს და ეგრეთ ქენ,⁸ რა გნებაგს საქმეთა ჩემთათუც ბოროტთა, რომელნი ექმნენ.“⁹ [ხოლო ბერმან პრქუა: „მიიღე ეგე, რომელი ბოროტად მოიგე და დაწე ცეცხლითა წინაშე ყოველთასა და შენ მოვედ ჩემ თანა.“¹⁰ და უჩუენა მას ადგილი იგი, სადა პოოს იგი და განუტევა და წარვიდა.]¹⁰

9. ხოლო ტასია¹¹ აღიღო,¹² რადენი რამ¹³ მოეგო სიძეთა და დაწუა იგი ცეცხლითა შორის ქალაქსა¹⁴ და იტყოდა: „მოვედით ყოველნი, რომელნი ჩემ თანა ისიძიდი, და იხილეთ, რომელი-იგი ბოროტად შემეკრიბა, ვითარ დაიწუებბის [ცეცხლითა წინაშე თქუნესა. „]“¹⁵ (1268) რამეთუ¹⁶ იყო ნიეთი ოქროსად მის, ვითარ ოთხასი ლიტრაჲ,* რომელი დაწუა,¹⁷ და წარვიდა¹⁸ ბერისა.

10. [ხოლო ნეტარმან ბერმან, ვითარცა იხილა, უპყრა კელი და შეიყვანა იგი დედათა მონასტერსა ქალწულთა წმიდასა. და პოვა სენაკი იწროდ და ბნელი და შეაყენა მას შინა და დამსკუალა და დაბეჭდა ბრპენითა და დაუტევა მცირს ხურელი, სადაით საზრდელი მიიღოს.]¹⁹ და შეუთუალა დედასახლისსა[სიე]²⁰ მონასტრისასა, რამათა მისწოდის პური და წყალი მცირედ²¹

11. ²²და პრქუა ნეტარმან ტასია²³ სარკუმლით გამო ბერსა:²⁴⁻²⁵ „სადა მიბრძანებ,²⁶ სადა იყოს განსავალი ჩემი?“ ხოლო მან პრქუა:²⁷ „მაგასევე სენაკსა შინა, ვითარცა შეგეტყუების შენ.“²⁸ ხოლო მან პრქუა კუალად:²⁹ „ვითარ ვილოცვიდე ღმრთისა მიმართ, რამათა შემიწოდოს მე?“³⁰

12. პრქუა მას ბერმან: „არა ღირს ხარ შენ ლოცვად³¹ მის წინაშე, ვითარცა სსუანი,³² არცა სახელის-დებად ღმრთისა ბაგითა შენითა და არცა განაყრობად კელთა შენთა მის წინაშე. რამეთუ ბაგენი შენნი შემწინებულად არიან და არაწმინდა და კელნი შენნი შეგინებულ არიან.³³ [არამედ დეგ ოდენ და ცრემლორედ და ჰხედვედ]³⁴ აღმოსავალად და ნურას იტყუ,³⁵ გარნა სიტყუასა ამას: „რომელმან დამბადე, შემიწყალე მე.“

¹ მიოეფი F. ² -მ, უბადრუო BCF. ³ ძენი კაცთანი BCF. ⁴ +ბერსა BCF. ⁵ -მისთა, რამეთუ ცნა, ვითარმედ მისთუც მოსრულ არს ბერი ესე BCF. ⁶ * იცი, არს სინანული BC. მამაო, მოიღე ჩემდა ლოცვანი შენნი და ესცნა სინანული, რომელ არს F. ⁷ - რომელნი მოიქცევიან ღმრთისა F. ⁸ მამაო BC. ⁹ +აღასრულე, რაიცა გნებაგს დეთისა მიერ მოვლენილი ნემპერ ცოდვილთა. ეიცო, არს სინანული, რომელი მოიქცევიან დეთისა მიერ მიემადლეთა F. ¹⁰ -ხოლო ბერმან პრქუა: „მიიღე ეგე, რომელი ბოროტად მოიგე და დაწე ცეცხლითა წინაშე ყოველთასა და მოვედ ჩემ თანა.“ და უჩუენა ადგილი იგი, სადა პოოს იგი და განუტევა და წარვიდა BCF. ¹¹ მან BCF. ¹² წარიღო BCF. ¹³ რადეც BCF. ¹⁴ +გარეგნად და შემოვიდა ქალაქით და უხმობდა ყოველთა F. ¹⁵ თქუნ წინაშე ცეცხლითა BC. -თქუნ წინაშე F. ¹⁶ ხოლო BCF. ¹⁷ +რომელი დაწუა მან [ცეცხლითა და ვითარცა დაწუა მან ყოველივე BC. რომელი დაწუა მან და წარვიდა ბერსა მონასტრად F. ¹⁸ იგი BCF. ¹⁹ ვითარცა იხილა ბერმან მან, შეიყვანა იგი მონასტერსა ქალწულთასა და იძია სენაკი იწროდ და შეაყენა იგი მუნ და დამსკუალა კარი მისი და დაბეჭდა ბრპენითა და დაუტევა მცირე სარკმელი, სადაით საზრდელი შეიღოს BC. და რა მიიღენ, შეიყვანა იგი ღირსი ტასია ქალწულთა მონასტერსა. და მოიძია ეიწრო სენაკი და ბნელი და შეიყვანა და დამსკუალა კარი და დაბეჭდა ბრპენითა და განულო მცირე სარკმელი საზრდელისა მისადებულად F. ²⁰ დედსახლისსა BC. მის მონასტრისა ღელათა უხუცესისა მამასახლისისა, რათა მიეცემდეს პურსა და წყალსა F. ²¹ მცირედ BC. ²² -და BCF. ²³ -ტასია BC. ღირსმან ტასია საწარტლამან F. ²⁴ გამო ბერსა BC. ²⁵ +ნეტარო მამაო BCF. მამაო F. ²⁶ -სადა მიბრძანებ BCF. ²⁷ +მას BCF. ²⁸ -შენ BC. ვითარცა შევაგს საქმეთა შენთა F. ²⁹ +ვითარ გნებაგს, მამაო BCF. ³⁰ +რამეთუ მოწყალე არს BCF. ³¹ -ლოცვად BC. ³² -ვითარცა სსუანი BCF. ³³ +უშეწულობითა BCF. ³⁴ არამედ დეგ ოდენ და ცრემლორედ და მიხედვე BCF. არამედ მიხედვიდე აღმოსავალად F. ³⁵ ნურა რამსა იტყუ სსუას BCF.

* შდრ. მთ. 19:21; მარ. 10:21.

* ლიტრა, რომელსა-სანტიური წონის ერთეული, თავდაპირველად 327, 45 გრ. შეფარდებულია, ხოლო შემდეგ მისი მასა გაიზარდა.

13. და დაყო სენაკსა მას შინა სამი წელი და შეიმოსა მორჩილებამ და სიმდაბლემ¹ და შეეწყალა იგი ბერსა და წარემართა იგი მამისა² ანტონისა, რამეთუცა ცნა მისგან, თუ შეუნდოა ღმერთმან, ანუ არა. და ვითარცა მიიწია მის წინაშე, უთხრა მას ყოველი⁴ დ-მსწრაფელ მოუწოდა მამამან ანტონი მოწაფეთა თუსთა და პრქუა⁵ „კაცად-კაცადი შეეყენით“⁷ სენაკსა თუსსა (1269) ამას ღამესა და ლოცვა ეკეთ⁸ ღმრთისა მიმართ, რამთა ეცნათ, თუ ვის გამოეცხადოს⁹ და გუესწაოს მისთვის¹⁰ თუ შეუნდო მას ღმერთმან პირველი იგი¹¹ შეცოდებად მისი¹² და ყვეს ეგრეთ ყოველთა¹² ვითარცა უბრძანა მათ¹³ და ეუწუჱ პაელეს, წრფელსა მოწაფესა ნეტარისა ანტონისსა, ჰხედვიდა¹⁴⁻¹⁵ ცხედარსა დაგებულს. სამოსლითა სსეტაკითა და შემოკობილსა თუალითა პატროსნითა და გვრგვინებო¹⁶ მას ზედა. და იტყოდეს ვიეთნიმე: „ვისიმე იყოს¹⁷ ცხედარი ესე?“

14. ხოლო პაელე პრქუა: „არავესი არს ესე, არამედ¹⁸ მამისა ჩემისა ანტონისი.“ და ესმ: ცმა, რომელი ეტყოდა მას: „არა¹⁹ მამისა შენისა ანტონისი არს,²⁰ არამედ მიღებაკაცისად არს ტასიამისი, რომელი იგი ნეტარმან²¹ სერაპიოზ²² შეაყენა²³ სენაკსა.“

15. და მას ვითარცა ესმა ეგე,²⁴ აღდგა²⁵ და მადლობად შეწირა ღმერთსა²⁶ და მივიდა²⁷ მამისა ანტონისა და [აუწუა მას და ყოველთა ძმათა ესე ყოველი]²⁸ ხოლო მათ ვითარცა ესმა ესე, აღდგეს მსწრაფელ²⁹ და თაყუანის-სცეს ღმერთსა და ჰმადლობდეს ღმერთსა. რომელმან ღირს-ყო იგი ესევეთარსა სინანულსა და შენდობასა ცოდეთასა.

16. მაშინ უბრძანა ნეტარმან ანტონი მამას სერაპიონს, რამთა მივიდეს და გამოიყენოს იგი მიერ სენაკით.³⁰ ხოლო იგი აღდგა და მივიდა მისა და უთხრა მას³¹ კაცთმოყუარება: ღმრთისამ მისთვის და ეტყოდა მას,³² რამთა გამოვიდეს მიერ³³ სენაკით. ხოლო მას არა უნდა გამოსლვისა.³⁴ მაშინ გამოიყენა იგი მამამან სერაპიოზ³⁵ და იყოფოდა იგი მონასტერსა მას შინა და სათნო-ეყო³⁶ ღმერთსა გარდარეულად და საბაძეველად ყოველთათუს³⁷ სინანული იგი მისი და სათნოებით ცხოვრებამ.³⁸

17. მოგუშადლენ ჩუენცა ღმერთმან ლოცვითა³⁹ მისითა⁴⁰ მის თანა შენდობა: ცოდეთად, რამთა ერთობით⁴¹ ყოველნი ვადიდებდეთ მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა აჲ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

¹ -შემოსა მორჩილებად და სიმდაბლემ BCF.² ნეტარისა BC. ღირსისა F. ³ შეუნდო მას BC. შეუნდოდა მას ღმრთისა მიერ F. ⁴ უთხრა მას მისთვის B. და ვითარცა მივიდა მის წინაშე, ყოველთა აუწუა მას ღირსისა ტასიისი F. ⁵ +მათ BC. ⁶ +ამას ღამეს BC. ⁷ შეეყენით ამას ღამესა და F. ⁸ ილოცეთ BCF. ⁹ გამოიყენებოდეს ჩუენებით BC. გამოცხადება თუ ვის და გამოცხადოს F. ¹⁰ და გუესწაოს F. ¹¹ პირველი იგი BCF. ¹² მოწაფეთა მისთა BC. - ვითარცა უბრძანა მათ F. ¹³ +და შეეყენ. კაცად-კაცადი ღამესა მას BCF. ¹⁴ +რამეთუ BCF. ¹⁵ +ზეცას BCF. ¹⁶ +მრავალ იყო BCF. ¹⁷ არს BCF. ¹⁸ თუნიყო BCF. ¹⁹ არა BCF. ²⁰ ცხედარი ესე BCF. ²¹ ნეტარმან BC. ²² განმარტებულმან F. ²³ შეაყენა B. ²⁴ ესე B. ²⁵ +მსწრაფელ BC. ²⁶ +მოწაფელ BC. ²⁷ ნეტარმან სერაპიონ F. ²⁸ +მსწრაფელ BC. ²⁹ და უთხრა ყოველი BC. ³⁰ -მსწრაფელ B. ³¹ -სენაკით BCF. ³² +ყოველი BCF. ³³ მას BCF. ³⁴ მიერ BCF. ³⁵ გამოიყენა F. ³⁶ +მამამან სერაპიონ F. ³⁷ სათნოდ ღმრთისა იქცეოდა F. ³⁸ +იქმნა BC. ³⁹ და იუ-სინანულსა შინა და ცხოვრობდა სათნოებით F. ⁴⁰ +მისი იგი სინანული BCF. ⁴¹ ერთობამ BCF.

* ლევის ანგელოზის მიხედვით (VIII, 2) გვირგვინი სამართლის სიმბოლოა: შეიდი ანგელოზი იქვეს ლევის რა-მდებარეობის საპირთ შეიშრო. საპირი შეიდი ელემენტისგან შედგება და თითოეული კომპონენტი სიმბოლის სხვადასხვა მცნებას გამოხატავს: გვირგვინი წარმოადგენს სამართალს; მუქვეს ანგელოზი ლევის თავს უკმის გვირგვინით, cf. M. Sauer, *From the Gnostic to the Christian Era*, p. 81-82, p. 101-102.

მამა სერაპიონისთვის

მაშისა სერაპიონისთვის¹
499v-500r *

მამა იოვანე მოკლესათვის
(იოვანე კოლობოსი)

მამისა იოვანე მოკლისათჳს*1
487r-4998r

1. (497r) იტყოდეს, ვითარმედ ჭაბუკისა ვისმე² ქალისანი აღესრულნეს მამა-დედანი და დარჩა იგი ობლად. განიზარახა, რადამცა ყო სახლი მისი სასტუმროჲ³ მომავალთათჳს,⁴ რომელნი ივენეს სკიტეს და ესრეთ დგა და ისტუმრებდა ყოველთა მრავალთა ჟამთა და განუსუენებდა მამათა.
2. და შემდგომად რადენისამე ჟამისა, ვითარ წარაგო საფასი⁵ იგი და საკმარსა მას მოაკლდა, შეეყენეს მას კაცნიცა ვინმე დრკუნი და გარდადრიკეს იგი კეთილისა მისგან განზრახვისა. და მიერთგან ცხონდებოდა იგი არაწმიდად, ვითარმედ მიეცა⁶ იგი სიძეად.*
3. და ესმა ესე მამათა და ფრიად შეწუხნეს. და მოუწოდეს მამასა იოვანეს და პრქუეს:⁷ „რამეთუ გუესმა მის დისათჳს, ვითარმედ უწესოდ ცხონდების. და მას ოდეს იგი ძალი აქუნდა ჩუენ თანა სიყუარული არიუნა. აწ ჩუენცა გუდირს, რადთა ვაჩუენოთ სიყუარული მისა მიმართ და შევეწინეთ მას. დაშუერ უკუე აწ და მივედ მისა და მსგავსად სიბრძნისა შენისა, რომელ მოგცა უფალმან,⁸ ილუაწე მისთჳს.“
4. მაშინ მივიდა მამამ იოვანე მოკლ⁹ (497v)მისა, და პრქუა ბერსა ვისმე დედაკაცსა, მეკარესა მისსა: „ჟამ მიყავ მე დედოფლისა თანა.“ ხოლო მან კდიმა იგი და პრქუა: „პირველითგან თქუენ შეშტამეთ მონაგები მისი და აწ ესერა დაგლახაკებულ არს.“
5. პრქუა მას მამამან იოვანე: „მი-ოდენ-ვედ და უთხარ მას, რამეთუ ფრიად რამეჲ სარგებელ ვეყო მას.“ ხოლო მონანი იღიმოდეს: „რად გნებავს მიცემად მისდა, რამეთუ შემთხუევეა მისი გნებავს?“ და პრქუა მათ: „თქუენ რამ იცით, რამ მეგულების მიცემად მისდა.“
6. მაშინ აღვიდა ბერი იგი და უთხრა მას მისთჳს. და პრქუა მას ქალმან მან:¹ „ეგე მონაზონნი მარადის იქცევიან² კიდესა ზღუესა მეწამულისასა* და ჰპოვიან³ მარგალიტი.“ და შეიქმო თავი და პრქუა: „აღმოიყვანე⁴ იგი ჩემდა.“ და ვითარ აღვიდოდა, მიუსწროვ⁵ და დაჯდა ცხელარსა ზედა.
7. მივიდა მამამ იოვანეცა და დაჯდა მახლობელად მისა. მიჰხედნა პირსა მისსა და პრქუა მას: „რამასათჳს შეურაცხჰყავ იესუ და ამას ხატსა მოიწიე?“ ხოლო მას ვითარცა ესმა ესე, ყოვლადვე ვითარცა მყინვარი შეიქმნა. მაშინ მოდრიკა თავი თჳსი მამამან იოვანე და ტირიდა მწარედ.
8. ხოლო ქალმან მან პრქუა მას:⁶ „რამსა სტირ, მამაო?“ და მან აღიხილნა თუალნი ზმ⁷ და მოიდრიკა თავი და კუალად ტირიდა და პრქუა მას რამეთუ: „ეშმაკი⁸ ემღერის⁹ პირსა შენსა და არა ეტირიოდი?“ ხოლო მას რამ ესმა ესე, პრქუა: „არსა სინანული, მამაო?“ და მან პრქუა: „არს.“ მაშინ პრქუა მას: „წარმიყვანე, ეიდრეცა გნებავს.“

1 - მამსა იოვანე მოკლისათჳს 2 ვისმე 3 სასტუმრო 4 მონაზონთათჳს 5 საყვასმ 6 მოცა-იწია 7 +ვითარმედ 8 ღმერთმან 9 მოკლს.

წარმოშობით: რედაქცია შედარებულია მ. დვალის მიერ გამოქვეყნებულ პატრიკულ ტექსტთან, იხ. მ. დვალი, *შუა სიკრუთა ნოველები* 2, 85-86.

* „შედგე, როდესაც სული (სიერ) სხელში მოხვდა (თჳსა) და დაუბრუნდა ამქვეყნიურ ცხოვრებას, მრავალი ავასაკისა (ავთრის) და პატრიკიაროსის (მამიოვს) მსხვერპლი გახდა. იგი ხელიდან ხელში გადადიოდა და იბოღწებოდა... მოკლედ, იგი გაირყვნა, დაკარგა სიხალწულუჯიძი⁹ და საქვეყნოდ ზაცეა შევაიობას“. (*Ex Am. II, 6 127, 25-128, 11*) in M. Scopello, *Femme, Gnase et Manichéisme*, p. 117-118.

9 - წითელი ზღუა

9. ხოლო მან პრქუა: „წარმოგუალე.“* და აღდგა და გამოუდგა მას. და იხილა მამამან იოვანე, რამეთუ არარად თქუა, არცა ბრძანა რად სახლისა თვისისაჲ და დაუკურდა.

10. და ვითარ მიიწინეს უდაბნოდ, დაღამდა. და გამოუქმნა მას ქუშასა ზედა, ვითარ თავისა მისაყრდნობელ ოდენ და დასწერა ჯუარი ადგილსა მას და პრქუა მას:¹⁰ „მიიძინე აქა.“ და გამოიქმნა თავისა თვისისათვისცა მცირედ განმორებულად და დაასრულა ყოველი კანონი თვისი¹¹⁻¹² და მიიძინა.^{7(498r)}

11. შუელამეს¹³ ოდენ ვითარ განიღუბა,¹⁴ ხედვიდა რეცა გზასა რასმე ნათლითა საესესა, რომელი მის სამე¹⁵ შთამოვიდოდა¹⁶ და ანგელოზთა ღმრთისათა აღყვანდა სული მისი.* მაშინ აღდგა და ატყნა¹⁷ ფერკთა და ვითარ იხილა, რამეთუ აღსრულებულ იყო, დაეარდა პირსა ზედა თვისსა და ეგედრებოდა უფალსა.

12. და ესმა ჳმად, რომელმან პრქუა ვითარმედ: „ერთი ესე ჟამი სინანულისა მისისაჲ შეიწირა უფალმან¹⁸ უფროდ მათსა, რომელნი მრავალთა ჟამთა ინანიან და ვერ აჩუენიან ესევეთარი მკურეალებად სინანულისაჲ.“†

¹ ატაბუქმან ² იქცევიდ ³ პოიან ⁴ აღმოვიყენეთ ⁵ მიუსწრო ⁶ -მას ⁷ ზე ⁸ ეშმაკი ⁹ ემღერიან ¹⁰ -მას ¹¹ მისი ¹² +მივერდნა ¹³ შუელამეს ¹⁴ განიღუბა ¹⁵ +ზეციით ¹⁶ შთამოვიწოდა ¹⁷ ატყნა ¹⁸ -უფალმან.

* შდრ. ალექსანდრიელი მეძვის ცხოვრება: ტასია მეგვიტელის ცხოვრება.

• „გზაზე მან (ანტონმა) დაინახა წმინდა პავლე თებელის სული, რომელიც ანგელოზებს ზეცისკენ მიჰყავდაო...“, cf. «Vie de Paul de Thèbes» in É. Amélineau, *Histoire des monastères*, p. 15.

ცხოვრება პელაგია ანტიოქელისა

(8 ოქტომბერი, V საუკუნე)

მომხიბლავი ანტიოქელი კურტიზანი *პელაგიას* შესახებ შექმნილი პაგიოგრაფიული თხზულება თითქოს ერთგვარად ნიღბავს მთავარი პერსონაჟის რეალურ არსებობას, ვინაიდან ეს უკანასკნელი და III-V საუკუნეების ანტიოქელი მარტეელი ქალწული *პელაგია* ანალოგიური სახელებით არიან ცნობილი ბიზანტიურ პაგიოგრაფიაში.

წმინდა მარიამ მეგვიტელის მსგავსად, *პელაგია* ანტიოქელის სახე ქალურობის ხორციულ მხარის ექსტრემალური გამოხატულებაა. იგი მონანიე მეძავია, მაგრამ ამავე დროს, წმინდა მარკიანეს, ანასტასია პატრიკიასა და კანონიკე მხოვარის მსგავსად, ნაწარმოებში ბერის ტანსაცმელში გვევლინება. *პელაგია ანტიოქელის ცხოვრება*, რომლის ავტორობასაც იაკობ დიაკონს მიაწერენ, დიდი პოპულარობით სარგებლობდა V-IX საუკუნეების ბიზანტიურ ლიტერატურაში. მრავალი ხელნაწერი გადმოგვცემს წარმართი ცოდვილი ქალის ამორალურ წარსულს და შემდგომში უკიდურესი და უმძიმესი ასკეზის გზას.¹¹⁰

პელაგიას ისტორია

მსახიობი *პელაგია* ერთ-ერთი ყველაზე მდიდარი და წარმტაცი კურტიზანი იყო ანტიოქიაში. თეოდოს II კეისრის(მცირის) მეფობის ეპოქაში (408-450),¹¹¹ ანტიოქიის პატრიარქმა მაქსიმემა ეპისკოპოსთა სინოდი მოიწვია.

ეპისკოპოსებმა სთხოვეს *ნონოსს*, რომელიც განსაკუთრებული უმწიკლოების გამო ედესიის ეპისკოპოსის მოვალეობის შესასრულებლად *ტაბენისის* ერმიტაჟიდან¹¹² გამოითხოვეს, ექადაგა მათთვის რჩევის მისაცემად. როდესაც დამსწრე საზოგადოება ყურადღებით ისმენდა *ნონოსის* მოძღვრებას, მათ წინაშე ბრწყინვალედ გამოწყოილმა *პელაგიამ* ჩაიარა, რომლის საშოსიც მარგალიტებითა და ძვირფასი ქვებით იყო მორთული. მას უკან მოჰყვებოდა აგრეთვე მდიდრულად შემოსული ქალთა გუნდი. შეამჩნიეს თუ არა კურტიზანს, ეპისკოპოსებმა უმაღლეს იბრუნეს სახე ხოლო *ნონოსი* არ განძრეულა. მან *პელაგია* დაჟინებული მზერით გააცილა. ღვთისმსახურების დასრულებისთანვე მოძღვარი განმარტოვდა, ცხარე ცრემლით ატირდა, მიწას თავს ახლიდა და ღვთისმსახურებაში დღევმდე გამოჩენილი სისუსტის გამო უფლად პატიებას შესთხოვდა. ეკირა დღეს, სახარების ქადაგების შემდეგ, ისეთი შთაბეჭდილი იყო მისი სიტყვა მრევლის მიმართ, რომ ყველა მსმენელი ატირდა. ღვთის განგებით ეკლესიაში პირველად შევიდა *პელაგია*. მასზე იმდენად იმპრესია *ნონოსის* სიტყვებმა, რომ წარმართი ქალი ცხარე ცრემლებით ტიროდა. წირვის შემდეგ, *პელაგიამ* წერილი გაუგზავნა ეპისკოპოსს, რომელშიც *ნონოსის* მონათელას შესთხოვდა. წმინდა მამა შეხედვარად ერთი პირობით დათანხმდა, რომ იგი პირისპირ ქალს მარტო არ შეხედებოდა, არამედ სხვა ეპისკოპოსთა თანდასწრებით. *პელაგიას* ასუსი ამცნეს თუ არა, იგი უმაღლესე გაიქცა *წმინდა ლუკიანეს ეკლესიაში*, *ნონოსის* წინ მიწაზე განერთხა, ფეხები დაუკოცნა, ცრემლით დაუნმა და სახალხოვ აღიარა, რომ მისი ცხოვრება ცოდვით იყო აღსავსე. მტრთა კალი ძლიერა ააყენეს. მაგრამ *ნონოსმა* განუცხადა ყველას, რომ ეკლესია კრძალვად მეძავის მონათელას, რადგან შესაძლოა, იგი თავის ჩვეულ ცხოვრებას დაბრუნებოდა. ამის გაგონებისთანავე *პელაგია* კელავ დაემხო და მღვდლად ცრემლებით მოძღვარს მონათელას ემადარებოდა.

ნონოსმა გაუგზავნა იაკობ დიაკონი ანტიოქიის პატრიარქთან, რათა მისთვის დედათადიკონი გამოეცხადებინა. პატრიარქმა მას დედათადიკონი რომანა გაუგზავნა. შემდეგ ნონოსმა ქალს სახელი კეთსა. მან უკასუხა, რომ მშობლებმა *პელაგია* უწოდეს, ხოლო მთელი ანტიოქია *მარგალიტს* ეძახდა,

¹¹⁰ P. Petitgenin, *Pléage la pénitente*, I, p. 1-16: ნაშრომი მოიცავს ცხოვრების სამ ბერძნულ ევრსიას, ორ ლათინურს, და აგრეთვე ქართულ, სომხურ, არაბულ და სლავურ ვერსიებს; H. Usener, «*Legenda der heiligen Pelagia*», *FWPDS*, I, p. 1-52; AASS., Octobris, IV, p. 262-267; P.L. 73, col. 663-672; *Vita Sanctiorum Patrum*, Hieronymus, 1617, fol. 64-67; P. Guérin, *Les vies des saints*, 10, p. 163-166; T. Wyżena, *La légende de Pelagia*, p. 571-573, S. Brock et S. Harvey, *Mythos Pelagia*, p. 40-62; B. Ward, *La vie et la mort de sainte Pelagia*, p. 99-111; cf. სიმეონ ლოლდოტის ნეტარქასული რედაქცია in P.G. 116, col. 907-920.

¹¹¹ თეოდოს მეორე, რომელიც იმპერატორი (401-450წწ). მაშის, არკადიუსის გარდაცვალების შემდეგ ტახტზე ავიდა 18 წლის ასაკში. იხ. E. Gibbon, *History of the decline and fall of the Empire roman*, VI, p. 197.

¹¹² იხ. R. Devresse, *Le patriarche d'Antioche: depuis la paix de l'église jusqu'à la conquête arabe*, p. 50.

¹¹³ ტაბენისის ბიზანტიური ფეხვის სამხრეთით მდებარეობდა. ტაბენისი მდინარის ნაპირას მდებარე სოფლის სახელწოდებიდან მომდინარეობს, სადაც ტაბენა კბიშმა პირველი კანონიკური მონასტერი წამოაყალიბა. იგი საკმაოდ ხშირად მოიხსენიება წმინდა კბიშის ცხოვრებაში. cf. E. Amelinox, *La géographie de l'Égypte*, p. 469-471.

რადგან უმარბი მარგალიტის სამკაულს ატარებდა. *ნონისმა* იგი მონათლა და *როზანას* ჩააბარა. ნათლობიდან სამი დღის შემდეგ ყოფილმა კურტიზანმა *ნონის* მთელი ქონება გადასცა, რათა იგი ღარიბებისთვის გაენაწილებინა. ქალმა გაათავისუფლა მის განკარგულებაში მყოფი ყველა მონა და დიდძალი თანხა დაურიგა. ნათლობიდან მერვე დღეს პელაგიამ ნათლობის თეთრი კაბა გაიხადა, შეიმოსა ასკეტ ბერის ტანსაცმელში და ჩამუდამოდ გაუჩინარდა ანტიოქიიდან.

რამდენიმე წლის შემდეგ *იაკობ დიაკონი* წმინდა ადგილების მოსანახულებლად *იერუსალიმის* ეწვია. იგი ზეთისხილის მთაზე გაემართა, რათა *ნონის*ს ბრძანებით ერთ-ერთ სენაქში დამკვიდრებული სასწაულმოქმედი საჭურისი *პელაგი* მოენახულებინა. როდესაც დიაკონმა ასკეტი *პელაგია* დაინახა, ვერ იცნო იგი, რადგან ლამაზი კურტიზანი უკიდურესი მარხვა-გვემის გამო ძლიერ შეცვლილიყო. მაგრამ ქალმა უმაღლე იცნო იგი, აკურთხა, მაგრამ საიდუმლო არ გაუშვილა. რამდენიმე დღის შემდეგ *იაკობი* კვლავ გაემართა *პელაგიას* მოსანახულებლად, მაგრამ გარდაცემილი დახვდა. მან ამცნო წმინდა მამებს სასწაულმოქმედის გარდაცვალება, ხოლო როდესაც ცხედარს აპატრიონებდნენ, აღმოაჩინეს, რომ საჭურისი *პელაგი* ქალი იყო.

ეს საოცარი ამბავი უმაღლეს მთელ პალესტინას, *პელაგიას* დაკრძალვის ცერემონიას, რომელსაც წინ ქალწულები მოუძღოდნენ, იერუსალიმის, იერიქოს, ნიკოპოლისის და იორდანეს მონასტრებიდან მოსული მრავალრიცხოვანი სასულიერო პირი ესწრებოდა. უკლებლად ყველა აღიდგა და თავიდან სცემდა უცვლად, რომლის ნებითა და შემწეობით ქალმა უმძიმესი და უკიდურესი მონანიება შესძლო.¹¹⁴ პელაგიას კულტი აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ქრისტიანულ სამყაროში საკმაოდ პოპულარულია. ბერძნული საეკლესიო კალენდრის მიხედვით, წმინდანი 8 ოქტომბერს მოიხსენიება.

ცხოვრების წყაროები და წარმომადგენლობა

არსებობდა პელაგია რეალურად, თუ იგი აეტორის წარმოსახვის ნაყოფია? დაახლოებით 150 წლით ადრე, *იოვანე ოქროპირი*, თავის LXVII ქადაგებაში წმინდა მათეს სახარების¹¹⁵ შესახებ, მოგვითხრობს ურცხვი, მესავე მსახიობი ქალის შესახებ, თუმცა მის სახელს არ მოიხსენიებს.

აეტორი აღწერს მის მოსვლას ანტიოქიაში, რომელსაც გარყვნილი ქალაქის რეპუტაცია ჰქონდა. მოკლე ხანში კურტიზანი ქალი ცნობილი გახდა თავისი თვაშეხვეული ცხოვრებით. მან მრავალი პიროვნების პატივი შელახა და გააცამქერა მათი ქონება; მაგრამ უფლის წყალობითა და გარეგნით, იგი მოინათლა და სიცოცხლე მონანიებაში და მკაცრ მარხვაში დაასრულა. საუარყოფოა, რომ თხზულების აეტორმა *პელაგიას* პერსონაჟი სწორედ აღნიშნული ანტიოქიელი მესავეს პიროვნებაზე და მის ბიოგრაფიულ მონაცემებზე გამოძეწა.¹¹⁶

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მონანიების ადექვატური პარალელები ზემოთ შესწავლილ ტაბიას ცხოვრებაშიც იქნებოდა, რომელიც *სერაპიონ სინდონმა* მონათლა.¹¹⁷ ანალოგიური „სულის მარგებელი“ თხრობანი საუკუნეების მანძილზე იქმნებოდა და მეტად პოპულარული იყო ასკეტურ წრეებში, სადაც წმინდა მამათა *აპოფთეგმების* ვრცელი კრებულები ჩამოყალიბდა: პალადი *პელენოპოლელის* „ლაესაიკონი“, *იოვანე მოსხის* „ლიმონარი“ და სხვ.

ე. პატლაჟანის ცნობით, *პელაგიას ცხოვრება* აგებულია სიუჟეტზე, რომლის ფესვებიც ანტიკურ ხანში უნდა ვეძიოთ. აეტორის აზრით, ყველა მსგავს პაგიოგრაფიულ ნაწარმოებს ერთი უტყუარრი ნიშანი აერთიანებს. ეს არის პერსონაჟის ორგანიზაციის სახელი: *პელაგია*, ანუ *მარგალიტა* ტრასფორმაცია განიცადა და მოგვცა საჭურისი *პელაგი*, რომელიც შემთხვევითი არ არის. ორი სახელი მამაკაცის ტანსაცმელში შემოსვას, ანუ განდევნილობის ცნობილ თემას ასახავს. მაგალითად, *მარიამი-მარიანოს-და* იქცა, ხოლო *ანასტასია პატრიკია* საჭურისი ანასტასია გახდა. ეს ქალწულები და მესავეები სიკვდილამდე მამაკაცის ტანსაცმელში ნიღბადნენ მათი ვინაობისა და სქესის საიდუმლოს.¹¹⁸

¹¹⁴ P. Guérin, *Les vies des saints*, 12, p. 163-165.

¹¹⁵ P.G. 58, col. 636-637; cf. იოვანე ოქროპირის LXVII ქადაგების ქართული ეკრისა „მონაწილეთათჳს“, იხ. მ.შანიძე, *წმინდა იოვანე ოქროპირი, თარგმანება მათეს სახარებისაი*, 3.

¹¹⁶ H. Delehaye, *Les Vies des saints hagiographiques*, p. 222.

¹¹⁷ A. Cf. F. Nau, *Histoire de Thèbes*. «Πόλλοι οὖν τῶν τοῦ αἰῶνος ἐκπαιστικῶν πράξεων, ἄλλοι δὲ οὕτως τῶν ὑμῶν αὐτῶν ἐρεῖς», καὶ ἑτέροι ἀποστῆναι ἐκείνῳ, ἅπας τὸ ἄλκιμονα τοῦ αἰσχροῦ ἐκπαύσαι». p. 38(ჩრდილონი მონაგებთა მათთა განკუდდეს და გლახაქნი სამოსელსა მათსა, რათათაჲ მიუძიხვნეს გულისთქუჲსა მის თანა). cf. ტაბიას ცხოვრება, A-95, 1266 და ზიდლ., 434r; Πτερι τοῦ δέξις Χερακισως, cf. P.G. 65, col. 413-417.

¹¹⁸ E. Patlagean, «La femme déguisée», *SFL*, 3, p. 597-600; M. Delcourt, «Le complexe de Diane», *ΦΡ*, 153, p.2; J. Anson, «The Female Transvestite in Early Monasticism», *VJL*, 8, p. 29.

თხზულება ეპისკოპოს ნონოსის დიაკონ იაკობს მიეწერება.¹¹⁹ იაკობი ბერძნული ნოველის ზოგადი ტრადიციების დაცვით წერდა. აქედან გამომდინარე, საერთადაც, რომ *ჟელაგიას ცხოვრება* გადამუშავებულ და ადაპტირებულ წარმართულ რომანს წარმოადგენს, რომელშიაც ანტიკურობის ერთგვარი ხასიათი და ელემენტები შეინარჩუნა.

მაგრამ ვინ არის წმინდა ნონოსი, თხზულების მეორე მთავარი პერსონაჟი?

მამა ნონოსი ისტორიული პიროვნებაა. იგი 448-451 და 457-71 წლებში *ედესის* ეპისკოპოსი იყო. ნონოსმა რელიგიური მოღვაწეობა ეგვიპტეში დაიწყო; იგი ასევე იყო სამონასტრო გაერთიანება *ტაბენეს*-ში, ხოლო შემდგომ *პელიოპოლის*-ში (დამიეტე, ეგვიპტე) გადავიდა. წმინდა მამამ სახელი გაითქვა იმით, რომ მან მრავალი არაბი მონათლა და ქრისტიანულ სარწმუნოებას აწია. სირიქნით და სიწმინდით ცნობილი ნონოსი 448 წელს ედესის ეპისკოპოსად აკურთხეს. თეოფანეს ქრონოგრაფიის მიხედვით 450-451 წლებში მან ეპისკოპოსი *იბასი* შეცვალა.¹²¹ მაგრამ როგორც ქალკედონის კრების მოწინააღმდეგე, იგი გაძევებულ იქნა და ოჯახთან ერთად თავის მშობლიურ ქალაქში, *ამდაში* გაიხიზნა.¹²² ნონოსი ამ ქალაქში გაიზარდა იმ დროს, როდესაც *ედესის* ეპისკოპოსი *იოვანე* ბარ *აფტონია* იყო, *კარტეზინის* მონასტრიდან. ამ უკანასკნელს სურდა, რომ მისი თანადგობა *ნონოს*ს გაეგრძელებინა, მაგრამ *ამიდას* საპარსელების დაპყრობის შემდეგ *ბარ აფტონია* თომაშ შეცვალა. *თომას* თაოსნობით აიგო მონასტერი *დარა*. მისი გარდაცვალების შემდეგ ქალაქის მცხოვრებლებმა *იოვანეს* სურვილი შეასრულეს და ეპისკოპოსად *ნონოსი* მოითხოვეს. ასე რომ, *თომას* შემდეგ ნონოსი თავის პირველად ადგილს დაუბრუნდა. იგი გარდაიცვალა ედესაში 471 წელს.¹²³ ეფიკრობთ, სწორედ ნონოსის წარჩინებულმა სამონასტრო კარიერამ შთააგონა ავტორს, მეძვეი ქალის ცოდვილი პიროვნებისთვის ეპისკოპოსის უმჯიყელობა დაუპირისპირებინა.

ჟელაგიას ცხოვრების შექმნის ქრონოლოგია

ნაწარმოებში მოხსენიებული ცნობილი ძეგლები, *ანტიოქიის დიდი ეკლესია* და *წმინდა ლუკიანეს სამარტელი* და ნონოსის გარდაცვალების თარიღი არა მარტო *ცხოვრების V* საუკუნი დათარიღების საშუალებას გვაძლევს, არამედ შესაძლებლობას ქმნის, რომ ავტორი სირიულ-პალესტინურ საზოგადოებას მიეკუთვნოთ. იგი შესანიშნავად იცნობს არა მხოლოდ სირიისა და პალესტინის გეოგრაფიულ ადგილებს, არამედ ნათლობის ტრადიციებსაც,¹²⁴ რომელიც სირიის ძველ ტრადიციებთანაა გადაჯაჭვული. მაგალითად, დედამთავარის, ანუ სულიერი დედის მოწვევა და სატანის შერისხვა.¹²⁵ *ჟელაგია ანტიოქელის ცხოვრების* რეალობა პარმენიულად ერწყმის ალგორითულ მოტივებს, რამაც ნაწარმოებს დიდი წარმატება და პოპულარობა მოუტანა. *ცხოვრების* უძველესი ვერსია წარმოადგენს წყაროს, რომელმაც სული ჩაუდგა წარმოსახვითი ხასიათის ჩქონე გვიანდელ საგოგრაფიულ თხზულებებს. ნაწარმოები მრავალ ენაზე ითარგმნა და საუკუნეების მანძილზე თვალსაჩინო ადგილი ეკიზრა შუასაუკუნეების ქრისტიანულ ლიტერატურაში.

ჟელაგია ანტიოქელის ცხოვრების ანტიკური ხასიათის შესახებ პ. დელევი წერს: „ამდაგავრი ხედავს ეგვალზე რადიკალურად განწყობილთა სულში ბადებს ერთადერთი და განუყოფელი ღვთაების რწმენას, რომელიც ტოტემშემოძარცველი ხის მსგავსად განწყვეტილი განაგრძობს მრავალფეროვან, ურცხვ ლეგენდებში აღორძინებას; წარმართული ტაძრების დანგრევისა და გაუჩინარების შემდეგ ხალხის სულში აღბეჭდილი ღვთაების სახება უხილავი ფესვებიდან ახალი ტოტების გამოტანას გან-

¹¹⁹ იაკობ დიაკონი, ავტორი *ჟელაგია ანტიოქელის ცხოვრებისა*, *ედესის ეკლესიაში ნონოსის* ეპისკოპოსობის ეპოქაში მასხრობდა ცხოვრების შესავალში ავტორი *პელიოპოლისის* დიკანად მოიხსენიება, რაც მყდარია და გამომყველია იმ გარემოებით, რომ მოხსენიებული *ნონოსი* თავის ეპისკოპოსს უწოდებს და აღნიშნავს, რომ იგი ხელმძღვანელობდა ამ ეკლესიას (*პელიოპოლისი*) და ბევრი წარმართი მონათლა. აგრეთვე *ედესის* მრევლის მოთხოვნაში ეპისკოპოს *იბასის* სასარგებლოდ, რომელიც 449 წელს *ფოკიონსა* და *ეგვიპტეს* წარუდგინა, მოიხსენიება ვინმე იაკობ დიაკონი. გვეს ამ იწყებს, რომ ეს უკანასკნელი და *ჟელაგია ანტიოქელის ცხოვრების* ავტორი ერთი და იგივე პიროვნებაა, cf. J.P. Migne, *Dictionnaire de Théologie*, 3, p. 648-649.

¹²⁰ სპროკი და ს. პარევი წარმოადგენენ ზ. პავლოვსკის ნაშრომს, *The Life of St. Pelagia the Harlot: Hagiographical Adaptation of Pagan Romanc*, *Classical Folia* 30, 1976, 138-49; ავტორი აცხადებს, რომ *ცხოვრება* ერთ-ერთი წარმართული რომანის ადაპტაციაა, cf. S. Brock, *S. Harvey, Holy Women*, p. 40.

¹²¹ Theophanes, *Chronographia*, I: 141-142; A. Butler, *Les des Saints, martyrs et autres*, p. 373.

¹²² უძველესი ქალაქი ამიდა (იბიდა) თანამედ. *იარბუკარი*, მდებარეობდა მდ. ტიგროსის სანაპიროზე, ხოლო თურქულ ხელნაწერებში კარან სახელითაც მოიხსენიება. ეს ეთნოტი მომდინარეობს ქვების შავი ფერიდან, რითაც *ამიდას* უძველესი გელაგია იყო ამტკიცებული. cf. E. Gibbon, *Mémoires de la décadence et la chute de l'empire romain*, VI, p. 423-425.

¹²³ F. Nau, «Vis de Jean bar Aphthonia», *RQC* 7, p. 97-135.

¹²⁴ P. Petitgenet, *Paléographie pénitentielle*, I, p. 16.

¹²⁵ P. Düb, «L'initiation chrétienne dans le rite maronite», *RQC*, 5, p. 73-85.

აგრობოს. იმპერიული ეპოქის პელენიზმის მსოფლმხედველობა მხოლოდ ერთადერთ ღვთაებას უკავშირდება, რომელშიც მრავალფეროვანი ფორმის ლეგენდა შექმნა—ეს არის აფროდიტე.¹²⁶

წარმართობის მოტივები

ცხოვრებაში შეინიშნება წარმართობის ელემენტები. კურტიანი ქალის ორი სახელი *ჰელაგია* (ლათ. იგი, რომელიც წარმოშობით ზღვიდანაა) და ანტიოქელის მიერ შერქმეული მეტსახელი *მარგალიტი* (Μαργαρίτης)¹²⁷ შემთხვევითი არ არის — მას სიმბოლური დატვირთვა აქვს. *მარგალიტი* ანტიკური საზოგადოების მდიდარი და წარსინებული წრის სიმბოლოა, თუმცა ნაწარმოებში მხოლოდ *მარგალიტი* არ არის ატიკურობის გადმოწეო.

თხზულებაში *ჰელაგია*ს პერსონაჟი თვით წარმოადგენს სიმბოლოს, რომელშიც წარმართული სამყარო გაერთიანებული. ანტიკური ქმნის ტიპურ ანტიკურ გარემოს, სადაც შთაბეჭდავი ფერებით გვიხატავს მოცუქავეებით გარშემორტყმულ, მდიდრულად ჩაცმულ, საოცარ კურტიანს *ჰელაგია*ს, მორთულს აურაცხელი ოქრო-ვერცხლითა და პატიოსანი თვლით. ამ გარემოს პარზონიულად ვერწყმის სუნამოთა არომატი, ფასდაუდებელი სამოსი, ქალების სიმდიდრე და მშვენიერება. ყველა ეს ნიშანი მდიდროდაა გადაჯაჭვული ანტიკური საზოგადოების უმაღლესი ფენის ტრადიციებთან და ზნეჩვეულებებთან.

წმინდა *ეგზეტი*სი თვის ეპისტოლეში (127,3) კიცხავს წარმართ არისტოკრატ ქალებს, რომელიც ქრეიობაშიც კი არაჩეულებრივ მიდრეკილებასა და სიყვარულს ამჟღავნებენ ფუფუნების სახეობის, მდიდრული სამოსელისა და ძვირფასი სამკაულების მიმართ: „წარმართ ქრეივებს ჩვევად აქვთ სახის წითელი და თეთრი ფერმარილით შეტყობა; ბრწყინვალე მათი აბრეშუმის კაბები; ყურებს წითელი ზღვის ძვირფასი მარგალიტებით იმკობენ და სხეულს მუშკის ნელსაცხელებით ისუვენ; თითქოს ბედნიერი არიან, რომ გათავისუფლდნენ ქმრების ბატონობისგან და სხეების ძიებაში არიან, რათა მათი მომსახურების ნაცელად, როგორც ეს ღვთიური კანონი, თვით გაბატონდნენ მათზე.“¹²⁸

*ჰელაგია*სა და ნონოსის პერსონაჟებში ეპოქის წარსული და აწმყო ასოცირდება. ხოლო მათი შეხვედრის შთაბეჭდავი ეპიზოდი ორი საპირისპირო სამყაროს შეჯახების სიმბოლოა; ანტიკური ანუ წარმატალი სამყარო, რომელიც ნათლობის ძალისხმევით უწინარდება და გამარჯვებული ქრისტიანობა, რომელიც ფართო, მტკიცე ნაბიჯებით იპყრობს არეალს.

პომილეტიკური და პატრისტიკული პარალელები

ნონოსის სიზმრის ეპიზოდში აღწერილი *მტრედის* სიმბოლო ღირსშესანიშნავ პომილეტიკურ პარალელს ქმნის. ეპისკოპოსის სიზმარში შაეი, ჭუჭყიანი და შებიღწული მტრედი ეცხადება, რომელიც მის გარშემო ფრინავს. იგი მტრედს იჭერს და ნაკურთხ წყალში აჯდებს. განბანვის შემდეგ, კოჭათა, უმწიკლო ფრინველი უდიდებანო ზეცისკენ მიფრინავს და თვალუწვდენელ სიერცეში იკარგება. ნაწარმოებში *მტრედი* უდიდესი ცხოველებით წაბიღწული *ჰელაგია*ს სიმბოლოა, რომელიც ნათლობის შედეგად სრულ მებამორფოზას განიცდის და გვევლინება წმინდანად, რომელიც უფალს მსხვერპლად შეუწირა.

მტრედის სიმბოლო შემთხვევითი არ არის, არც გამონაკლისის წარმოადგენს. შესაბამისი პარალელური ეპიზოდი იძებნება ფერემ ასურის პომილიაში: „მეძაე ქალზე, რომელმაც უფალი ქრისტეს ფეხებთან ნელსაცხელები დაფრქვია“ გთავაზობთ პომილიის რამდენიმე ფრაგმენტს, რომელიც სრულ ურთიერთმიმართებაშია *ჰელაგია*ს ევდრებასთან:

მეძაე ქალი მივიდა სახლში, სადაც ქრისტე იმყოფებოდა. კარი ღია იყო; იგი მზიარულად შევიდა და უფლის უან დადგა. ჭეშმარიტი რწმენით აღსავსე, უფლის ფეხები ზღმში აიღო, იცემდა თავსა და მკერდში, მწარე ოხრავდა, ცრემლის ნიაღვრით დაასველა ივის ქრისტეს ფეხები, რომელსაც სიხარულითა და სინაზით ეამბოვებოდა, თმებით ამშრალავდა, სცხებდა ნელსაცხელებს და ამბობდა: „თქვენ ერთადერთი ხართ, უფალო, რომელმაც იცის ჩემი ანაწმინდა საცტიელის მიზეზი. უფალო, ეიგი რომ შეეცოდებ, მაგრამ გაუმედა და ჩემს ღმერთს მოუუახლოვინა... მე ვარ

¹²⁶ H. Delchay, *Les légendes hagiographiques*, p. 230-231.

¹²⁷ ფერემ ასურის მარგალიტისადმი მიძღვნილ ხუთ პომილიაში, მარგალიტის სიმბოლო მრავალფეროვან ხასიათს იძენს: იგი მათეს სახარებაში (13:45) სამეფოს ნიშნავს, ხოლო ყურები თვით ურთავს სხვა სიმბოლოებს: ჭეშმარიტებას, რწმენას, მართამ ღმერთს, მოქალაქის, მის სიქალწულებს, ქრისტეს და მის სხეულს (ეგვარისტები). აღნიშნულ პომეზში ანტიკური მიმართავს ზნას და „მეც, რომელიც ნაკურთხ წყალში ჩასვალა, მონათლავს ნიშნავს მონათლულები კურთხევის ნათლობის გზაზე, რათა ქრისტეს შეუერთდნენ, რომელიც მარგალიტია, იხ. S. Brock, *L'œil et L'usine*, p. 124-130; Μαρμαρίτης, ou, et „მარგალიტი“, cf. H. Balz, G. Schneider, *Exegetical Dictionary*, p. 384.

¹²⁸ M. Scoppello, *Femme, Gnase, et Manichisme*, p. 4.

В: თუესა იენისსა თ, ცხოვრებამ წმიდისა *პელაგია*სი, რომელი იყო *ანტიოქელ*. ესე იყო პირველ მებაჟი და იქმნა ჭურჭრეული. მნებაეს უწყებად თქუშნად სულიერთა ძმათა, რამათა სარგებელსა დიდსა მიუთხენენ სულნი თქუენნი.

მეტაფრასული რედაქცია¹³⁶

მეტაფრასული რედაქციები დაცულია შემდეგ ხელნაწერებში: S-384(XI-XII ss.) p. 322-329; Jer. 37(XIII-XIVss.) 60r-64v; A-382 (XVs.) 384v-352r; ქუთა (XVls.) 409r-414r; A-518(1708წწ.) fol. 375r- 380r; A-643(XIXs.)143v-147v; A 1121(1854წ.) 337v-40v; H 1370 (1871-1884წწ.) 74r-79v; H-1379(1885წ.) 1r4v; Q-300 (XIX ს.) p. 245-257; Q-882(XIXs.) 14r-19v; A-851 (XIXs.) 15r-21v.

უძველესი მეტაფრასული რედაქცია ითარგმნა ფერეზ მცირის მიერ (XI ს.). ტექსტი დაცულია S-384(322r-329r) ხელნაწერში: ცხოვრებამ და მოქალაქობამ *პელაგია* ღირსისა *ანტიოქელისა*. დედობრივისა სათნოებისა, რომელი არარაიმ ნაკლულევან იყოს მამათასაგან...¹³⁷

უძველესი ქართული რედაქციები და მათი თავისებურება

პელაგია ანტიოქელის ცხოვრების პარხლის მრავალთაგან (A-95, 604v-612v) დაცული კიმენური რედაქციის ტექსტი, ლათინური თარგმანითურთ გამოსცა მიშელ ვან ესბროკმა პ. პეტიმანგენის ფუნდამენტურ ნაშრომში, რომელიც *ცხოვრების* თითქმის ყველა ვერსიასა და ვარიანტს მოიცავს.¹³⁸ წმინდანისადმი მიძღვნილ ამ ორტომეულში მოცემულია ბერძნული, ლათინური, სირიული, არაბული, სომხური, სლოვენური და ა.შ. ვერსიები.

ტექსტების ანალიზის შედეგად პ. პეტიმანგენი გვამცნობს, რომ ქართული ვერსია (A რედაქცია) ერთ-ერთ უძველესია და ენათსაყვება ბერძნულ π ტექსტს, რომელიც ლათინური A ვერსიის ორიგინალია. ხოლო ლათ. A მომდინარეობს ლათ. A'-დან, რომელიც არა უგვიანეს VIII საუკუნით თარიღდება. მაშასადამე, ამ ეპოქაში ბერძნული π უკვე არსებობდა. ბერძნული ტექსტის მნიშვნელობასთან დაკავშირებით ავტორი წერს: „უნდა აღინიშნოს, რომ π ერთადერთ ბერძნულ ტექსტს წარმოადგენს, რომელმაც შემოგვინახა მრავალი განსაკუთრებული ფორმა, რომლებიც ვერსიის არქაულობაზე მიუთითებს“.¹³⁹ კომენტარი ამ შემთხვევაში ქართულ ვერსიასაც ეხება. აქედან გამომდინარე, საყარაუდოა, რომ ქართული A რედაქცია ითარგმნა არა უგვიანეს VIII-IX საუკუნეებისა.

მ. ვან ესბროკის მიხედვით, ქართულ პავიოგრაფიამ *პელაგიას ცხოვრების* სამი რედაქცია არსებობს: კიმენური, დაცული პარხლის მრავალთაგან (A-95, X ს.), სიმეონის მეტაფრასის რედაქცია, თარგმნილი ფერეზ მცირის მიერ (XI ს.), S-384(322r-329r) და XX ს-ის დასაწყისში (1902 წ.) იოსებ ლუევაჟს მიერ გამოცემული ტექსტი, რომელიც 16 გვერდს მოიცავს. ავტორი იხიარებს პ. პეტიმანგენის აზრს იმის თაობაზე, რომ A ყველაზე ახლოს დგას ბერძნულ π და ლათინურ A ტექსტებთან. თუმცა იგი მიუთითებს, რომ ქართული თარგმანი ერთგვარ კავშირს ამჟღავნებს სირიულ, არაბულ და სომხურ ვერსიებთან. ავტორი ასკენის, რომ მიუხედავად თარგმანში არსებული ხარვეზებისა, *პელაგიას ცხოვრების* ქართული ვერსიის არქაულობა ყვეს არ იწვევს.

ბერძნული ტექსტი მიეკუთვნება იაკობ დიაკონს.¹⁴⁰ A რედაქციის მიხედვით *პელაგიას* მოხსენიების დღე 9 ივნისია, ხოლო მეტაფრასული რედაქციაში 8 ოქტომბერი უიგურირებს.

აქვე აღინიშნავთ, რომ მ. ვან ესბროკი *პელაგიას ცხოვრების* კიმენურ რედაქციად მხოლოდ *პარხლისეულს* მიუთითებს. თუმცა არსებობს მეორე, აგრეთვე არანაკლებ მნიშვნელოვანი რედაქცია, დაცული *ბოდლეს კრებულში*, რომელსაც ჩვენს ნაშრომში გამოვცემთ (იხ. ქვევით). გვიანდელი რედაქცია, რომელიც უმნიშვნელოდ სხვობს, დაცულია XV საუკუნის ხელნაწერში (A-382).

მეტაფრასული რედაქციის თავისებურება

6. შალაბერიძის ცნობით, *ცხოვრების* მეტაფრასული რედაქცია ხასიათის უცნაური თვისებებით გამოირჩევა: იქ, სადაც მატებას ევლით, ხშირად კუმშვის ფაქტის მოწმე ხდებით.

¹³⁶ Cf. P.G. 116, col. 908-920.

¹³⁷ ე. გაბიაშვილი, *პავიოგრაფია*, 311-312; ც. ჭერკიტაძე, «ბოდლე, №1», *მრთ*, 20, 388; კეკელიძე, *გრიუდები*, 5, 135.

¹³⁸ M. van Esbroeck, «La version géorgienne de la Vie de sainte Pélagie», *Pelagie la pénitente*, 1, p. 136-138, p.152-160.

¹³⁹ P. Petimengin, *Pelagie la pénitente*, p. 51.

¹⁴⁰ კეკელიძე, *გრიუდები*, *Этюд* 8, 90.

მაგალითად, როდესაც ავტორი აღწერს *ჰელაგიას* და *სატანის* შეხედრას, კიმენურ რედაქციაში მოხრობების სტილი განვრცობილი და უხესიტყვია, ვიდრე მეტაფრასის. *ჰელაგიას* გარდაცვალებაც, რომელიც ვრცელად არის აღწერილი კიმენურში, მეტაფრასი მას შედარებით შემოკლებულად წარმოადგენს. შეიმჩნევა დიალოგების კუმშვაც.

ავტორი აღნიშნავს, რომ მეტაფრასაში არ იძებნება *ნოროსისა* და *იაკობ* დიაკონის დიალოგი ნათლობის შემდეგ. *ნოროსის* მიერ *იაკობის* წარგზავნა ანტიოქიის პატრიარქთან, *იაკობისა* და წმინდა მამების შეხედრა *იერუსალიმში* მისი მოგზაურობის დროს. ტექსტში მოცემული არ არის აგრეთვე *ჰელაგიასა* და *დელათდიაკონი* რომანას სცენა. მაგრამ მიუხედავად ჩვენთვის გაუგებარი კლდისა, ავტორი ხელშეუხებლად ტოვებს *ჰელაგიას* სიწმინდესა და სიყვარულს.¹⁴¹

მეტაფრასის ქართული თარგმანის ტექსტი, რომელიც საკმაო სისრულით თანხედება ბერძნულ დედანს, ერთგულად ინარჩუნებს *სიმეონ ლოლოტეთის* სტილს.

კიმენური რედაქციების შეჯერება

A (A-95)604v-612v,¹⁴² B (bodl.1)456v-464r, ზედმიწევნითი სისუსტიტ შეჯერებამ აჩვენა, რომ იხინი ერთი და იგივე დენიდან არ მომდინარეობენ. ტექსტების ანალიზმა ორი დამოუკიდებელი თარგმანის არსებობაში დაგვარწმუნდა.

ერთი შეხედვით ეს ორი კიმენური რედაქცია იდენტურობის ნიშნებს ამჟღავნებს, მაგრამ მათ სრულიად განსხვავებული ხასიათი აქვთ.

უძველესი ქართული რედაქციები და ბერძნული მოდელი

ჰელაგიას ცხოვრების კიმენური რედაქციები შეედარეთ პ. პეტრიანევის ნაშრომში გამოკვეთულ ბერძნულ (ლტერეიკ) ტექსტს (Βίος και πολιτεία τῆς ὁσίας μητρῆς ἡμῶν Πελαγίας)¹⁴³ ქართული რედაქციები არა მარტო ერთმანეთისგან, ბერძნული ვერსიისგანაც სხვაობენ. თუმცა A უფრო ერთგულად მიჰყვება ბერძნულ ტექსტს, ვიდრე B, რომელშიც შეიმჩნევა მნიშვნელოვანი კუმშვები და საკუთარი სახელების კლება.

კლება

ქვემოთ მოყვანილ ფრაგმენტებში ქართული A, B რედაქციების ტექსტები ერთგულად მიჰყვებიან ბერძნულს:

ბერძნ. ἰὸν δὲ φῶτα παρέρχεται δι' ἡμῶν ἡ πράξη τῶν μυστῶν Ἀποστολῆς αὐτῇ δὲ ἦν καὶ ἡ πράξη τῶν χορευτῶν τὸν ὀρχεσθεῖν. Καὶ δὲξίη καινήμενη εἰς βασιθεῖν μετὰ πᾶσιν ὁ φαντασίας κεκαλλωπισμένη ἄνω καὶ φαίνεται ἐπ' αὐτῇ πᾶσι χριστοῦ καὶ μαρτυροῦν καὶ ἰδοὺ τῶν, τὰ δὲ γυμνά τῶν πιδῶν αὐτῆς δὲ χριστοῦ καὶ μαρτυροῦν περικεισμένοι, καὶ πᾶσι φαντασία τῶν παίδων καὶ τῶν κορασιῶν τῶν μετ' αὐτῆς, φοροῦνται ἰασησὶν καλῶν καὶ μαυρίαι χροσῆ, καὶ τῶν αὐτῆς ἀποστρέχονται, τὸν δὲ ἐπακολουθεῖσιν. Τὸν δὲ περιεμῆναι αὐτῇ κόσμου καὶ τὸν ἀρῶμεν οὐκ ἦν κόσμος μάλιστ' αὐτῇ διμαρτυροῦν ἀνῶνται.

აὐτῷ დეღმინთა დ' ἡμῶნ τὸν ἀέρα(sic) ἄλῶნ ἐκλήρωσεν τῆς εὐანგიას τοῦ მოძχის καὶ τῶნ მარῶნ τῶნ ἐπ' αὐτῇ, p. 78-79, 4-5 (და უცვლად, ჩვენს შორის ანტიოქიის პირველმა მსახიობმა ჩაიარა. ამავე დროს იგი პირველი იყო მოცეკვავეთა დასში. მან ვირზე ამხედრებულმა გაიარა, მორთულმა მრავალი მაყდონებლით იმგვარად, რომ ოქროს, მარგალიტებისა და პატიოსანი თევზების გარდა სხვა აღარაფერი ჩანდა. დიდი იყო მისი თანხმელები მოსამსახურე ქალთა და კაცთა ცოუნებაც, მორთულნი ძვირფასითა და ოქროს ყელსაბამებით. ერთნი მას(ჰელაგიას) წინ უძღოდნენ, ხოლო დანარჩენნი უკან მიჰყვებოდნენ. ყველაზე სერიოზულდესაც კი არ ძალუბდათ ყურადღება არ მიეცეკით მისი და მისი თანხმელებთა მორთულობისა და მისი(ჰელაგიას) სიღამაზისთვის. როდესაც ჩაიარა, პაერი აივსო მუშკისა და ნელსაცხებლის სურნელით).

A: ამა, ესერა მყის წარმოვიდოდა მთავარი მემღერი ანტიოქისა. და იყო ერთი მროკველთაგანი

¹⁴¹ ი. შ. ზაქარაძე *ჰელაგია ანტიოქიის ცხოვრების კიმენურ და მეტაფრასულ რედაქციათა ქართული თარგმანების ურთიერთმართების ზოგიერთი საკითხი*, *მშტ.*, 11, 91-94.

¹⁴² ბოქალესკულ რედაქცია შევიწავლეთ არა მხოლოდ პარხლის მრავალთავე დაცულ ტექსტთან(A) მიმართებაში, არამედ ორი ზედარა მკან ესპროის მიერ გამოცემულ ანალოგიურ ტექსტთან კომენტარებითურთ, M. van Esbroeck, cf. *Philagie la penitente*, p. 139-151; იხ. პარხლის რედაქციის დათმობი თარგმანი ავტორის მიერ, *Philagie la penitente*, p. 152-160

¹⁴³ P. Petitencin, *Philagie la penitente*, 1, p. 77-93.

63

ბორ: "The thirty thousand *Arabs*, whom you snatched from me, baptized and donated to your God, should suffice for you. Weren't you satisfied with my city *Heliopolis-Baalbek* - where you converted a large number of women, worshipped and honored me? And now you've gone and captured from me this seductive lady and baptized her, removing her from my service and offering her to your God. Weren't you satisfied with the pagans you enticed away from me, converting them and donating them to your God. But now you have gone and cut off all my hopes today." (განა საკმაო არ იყო შენთვის ოცდაათი ათასი არაბი, რომლებიც მომტაცე, მონათლე და შენს ღმერთს მიუძღვენი. ნუთუ ვერ დამცაფოფილდი ჩემი ქალაქით, *ჰელიოპოლის-ბაალბეკით*, სადაც მრავალი ქალი მონათლე, რომლებიც მეთაყუანებოდნენ და მაძიდებდნენ? და ახლა ეს მაცდუნებელი ქალბატონი მომტაცე, მონათლე, ჩემი სამსახური დაატოვებინე და შენს ღმერთს მიუძღვენი? ნუთუ ვერ დამცაფოფილდი წარმართებით, რომლებიც მომტაცე, მონათლე და შენს ღმერთს მიუძღვენი? მაგრამ დღეს ყოველგვარი იმედი წარმიკეთე).¹⁴⁴

როგორც ვხედავთ, მოცემულ ეპიზოდებში სირიული ბერძნულთან შედარებით უმნიშვნელოდაა განერცობილი, თუმცა იგი შეიცავს ფრაგმენტებს, რომლებიც B რედაქციაში ფიგურირებს.

სამაგიეროდ, A უფრო მნიშვნელოვან კუმშვას ავლენს: ქართულში სიტყვა *სარკინოზი* არ ფიგურირებს, რაც საკმაოდ გაუგებარია. ბერძნულში იგივე ფრაზა რომ ყოფილიყო, რომელიც ბერძ. *π-შოა*, *αι ριδαοιουα* *χλιδανε* *ρωο* *Σαραφωω*, ქართულში უეჭველად *სარკინოზი-ს*,¹⁴⁵ ფორმით გადმოვიდოდა, რადგან არაბების აღმნიშვნელიც კალქისკურით დასმულია. ქართულში სიტყვა გაშლილია და გაერცვლებული. ქართულ რედაქციებში ეს სიტყვა გამოტოვებულია და მოცემულია მხოლოდ რიცხვი (ოცდარვა და ოცდაათი), რაც არ შეესაბამება ბერძ. *ριδαοιουα* *χλιδანε*. საეარაუდია, რომ მთარგმნელს ხელთ მოეწა უცნობი ბერძნული ნუსხა, რომელიც სიტყვა *სარკინოზი(არაბი)* სხვა ფორმით იყო მოცემული. ეს საბჭოთა გარემოება ვარაუდს ბადებს უცნობი ბერძნული ნუსხის არსებობის შესახებ.

ტაიჯი და სარკინოზი (*Σαραφωω*)

ზემოთ მოყვანილი ფრაზაში (A) ყურადღებას იპყრობს სიტყვა, რომელიც უცნაური ფორმით არის ქართულში გადმოსული. ეს გახლავთ: *ტაიჯი-ი*, რომელიც ნიშნავს *აქლემს*. ამ სიტყვის მნიშვნელობა არა მხოლოდ ფრაზას აძლევს აბსურდულ სახეს, არამედ თვით *ეპისკოპოს ნონოსის* მოღვაწეობასაც. ზემოთ ვუთითებთ, რომ ისტორიული წყაროების მიხედვით, *ნონოსმა* ათასობით არაბი მონათლა *ჰელიოპოლისში*, თუმცა პარხლისეული რედაქცია არაბების ნაცვლად *აქლემს* გათვალისწინებს.¹⁴⁶

B რედაქციაში ეს სიტყვა არ იმეხნება, მაგრამ შეუძლებლად მიგვაჩნია, რომ ჩაღალი პროფესიული დონით ცნობილ ქართველ მთარგმნელს, ამ გადამწერს მსგავსი ლაფსუსი უეურადღებოდ დარჩენოდა.

საზრტლოვი ძიების შედეგად მივაკვლიეთ აღნიშნული სიტყვის წარმოშობას, რომელმაც მთლიანად შეცვალა ფრაზის აზრი და გაგვიღრმავა ვარაუდი უცნობი ბერძნული წყაროს გარშემო.

სიტყვა *ტაიჯი* აქლემის გარდა *«არაბულ ცხენსაც»* ნიშნავს. გ. წერეთლის ცნობით, არაბების აღმნიშვნელი სიტყვები ქართულ ენაში VII საუკუნეზე ადრე, ისლამის ექსპანსიამდე სხვა ენების მეშვეობით შეიჭრნენ, ვიდრე არაბები უშუალოდ დაემატებოდნენ საქართველოსთან. ასეთებია: "არაბი", "არაბილი", "სარკინოზი". უტყვარია, რომ ეს უკანასკნელი ბერძნული *οι Σαραφωω* მომდინარეობს, რომელიც პლინიუს უფროსთან *araceni-ს* სახით მოხსენიებულია *taveni-სა(არაბ. Tay)* და *taumdei-ს* (ტაშუდ) გვევლით. რაც წარმოშობს, რომ ეს უკანასკნელი არაბული ტომის სახელია. იმ ტერიტორია გვევლით, რომელიც ზოგადად არაბ ხალხებს ნიშნავს, ჩნდება აგრეთვე არაბ ტომთა სახელებიც; მათ რიცხვს ეკუთვნის "ტაიჯი", მეტად გაერცვლებული ტერმინი, რომელიც მომდინარეობს არაბული სიტყვიდან *ტაი(tay)*, (მიმართ. "ტაიური"), ხოლო ეს უკანასკნელი იემენური წარმოშობის არაბული ტომის სახელია (ტაი).

III საუკუნეში ჩე-წაღ-მდე არაბეთის ნაგებარეკუძულის ჩრდილო-აღმოსავლეთის მესობლები მათთან ახლოს მცხოვრებ არაბ ხალხებს ამ სახელწოდებით მოიხსენიებდნენ. შეიჭრა რა ტაიური სპარსულ ენაში, იგი მთელ შუა აზიაში და ჩინეთში გავრცელდა. X საუკუნის სპარსულში იგი გვევლინება "ტაიზი"-ს ფორმით, არაბის, "არაბილის", ისე როგორც "მუსლიმის", "მუსლიმანის" აღსანიშნავად. XI საუკუნეში შუა აზიაში მცხოვრები თურქები ამ სიტყვას ხმარობენ (ტაჯიკ) ირანელების მიმართ. ტაი შედის სომხურში და აგრეთვე ქართულშიც, ალბათ ჯერ "ბელუინის".

¹⁴⁴ S. Brock et S. Harvey, *წინა წინა*, p. 53-54.

¹⁴⁵ *სარკინოზი* არაბი. მაგნიანი, ც. ი. აბულაძე, *ლექსიკონი*, 308; გ. იმნაშვილი, *ცხოვრებაი წმინდისა ანტონისი*, p. 143.

¹⁴⁶ გ. ვე ეპროკასკ ანალოგიური შერჩევა აქვს: *«ნუთუ შესაძლებელია აქლემის მონათლვა?»*, cf. P. Petitgenin, *ფსიქე და პნიმუ*, I, p. 157.

ბერძნული მიხედვით, ნათლობის შემდეგ, ერთი კვირის განმავლობაში პელაგია ნათლობის საშოსშია. ხოლო მერვე დღეს, იგი მას იხდის და იცმევს ნონოსის მიერ გაგზავნილ ეგვიპტური წარმომავლობის ბერის სამოსს, *βερύη ράχινα* ("თხის ტყავის ქურთუკი", იგივე "მელოტს"), რომელსაც ბერები სტიქარის (*Pallium*) ზემოდან იცვამდნენ. ლათინური, არაბული და სირიული ტექსტებიც ემოწმებიან ბერძნულს: ნათლობის შემდეგ პელაგია ნონოსის მიერ გაგზავნილი ტანსაცმელი ჩაიცვა.¹⁵¹

ნონოსი დიდხანს მოღვაწეობდა *ტაბენესში* და სრულიად ბუნებრივია, არც მას გათავისებული ჰქონოდა ეგვიპტელი ბერების წესჩვეულებანი, რომელიც ეწ. "მელოტს" ატარებდნენ. ამ ფაქტს ნაწარმოების ტექსტიც ადასტურებს: *ἐπὶ τὸν ῥάχιον αὐτοῦ ἐκλήρασαν τὴν βερύησαν*, (ცხერის ტყავის წამოსასხამი (მელოტი) მთლიანად აავსო ცრემლით).¹⁵²

წმინდა პასხისის სიბერეების მიხედვით, პასხისის კინოიტები სელის უსახელო წამოსასხამებს (სტიქარი) ატარებდნენ, ხოლო ზემოდან "მელოტს" (*μολοτή*), ანუ გამოყვანილ თხის ტყავს: *Φορέτωσαν δὲ ἐν ταῖς ὡραῖς ταῖς ἀεψίωσας τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐξωσέσθαι, ἕκαστος δὲ αὐτὸν ἐχρῆται μολοτὴν αἰχμαῖον ἐρητύσασθαι* (ღამით ისინი უსახელო სელის წამოსასხამებს ატარებენ და ქამრებს და თითოეულს ჰქონდა მელოტი – გამოყვანილი თხის ტყავი).¹⁵³

დაუბრუნდეთ ქართულ ტექსტებს, რომლებიც განსხვავებით სხვა ევრსიებისა, არა მხოლოდ არ გვამცნობენ, რომ *პელაგიას ნონოსმა* უძღვნა ეგვიპტელი ბერების სამოსი, არამედ *სტიქარსაც და მელოტსაც* განსხვავებული ტერმინებით გავერქმავთ:

A: *მოიღო კამისი ძაძისაჲ და შვიმოსა*, p. 148.

B: *მოიღო კუბასტი კამისი*, 463v.

კამისი – ბალნისაგან სხილი ძაფი;¹⁵⁴ ძაძაჲ – "ფიჩხე", «თალია», ტომარი, უხეში ქსოვილი თხის მატყლისა;¹⁵⁵ კუბასტი – სამოსელი.

მაშასადამე, ჩვენი ინტერპრეტაციით ქართული რედაქციები გვთავაზობენ ფრაზებს: A – მან აიღო თხის ბეჭვის უხეში ქსოვილის სამოსი და შვიმოსა; B – ჩაიცვა უხეში ქსოვილის სამოსი. მაშასადამე, ქართულში *სტიქარი* გამოტოვებულია, მაგრამ ინტერპრეტაციები მართებულიადაა გადმოსული და შეესაბამება *βερύη ράχινα*-ს.

ხოლო რაც შეეხება "კამისის" არაბულ წარმოშობას, ვფიქრობთ, ეს მოსაზრება დაკავშირებულია ქართულში არსებულ სიტყვასთან "ხამი", რომელიც უხეშ, გაუხამებელ ქსოვლს ნიშნავს. "კამისის" ფილოლოგიური შესწავლა გვიჩვენებს, რომ ქართული სიტყვების გრაფიკული ფორმა "კამისი", "კამისი" უახლოვდება არაბულ სიტყვას "ხამისი", რომელიც "მამაკაცის პერანგს" ნიშნავს. სიტყვა "ხამისი" მოგვცა "კამისია", რომელიც უფრო მოკლე იყო, ვიდრე სტიქარი.¹⁵⁶ მაგრამ ქართული ამ სიტყვიდან არ მომდინარეობს. მართალია, თანხმოვანი *ჭ* შეუფარდება *ხ* ან *ქ*, მაგრამ გამომდინარე მისი მნიშვნელობიდან, ვფიქრობთ, ქართულ ტერმინს "ხამი" სხვა ეტიმოლოგია აქვს.

გამომდინარე ზემოთქმულიდან, შეგვიძლია დაეაკენათ, სიტყვა "კამისი"-ის არაბულიდან მომდინარეობა საეჭვოდ გვეჩვენება. ხოლო რაც შეეხება აღნიშნული ბერძნული ტერმინების არასუსტ თარგმანს, საყარაუდოა, რომ ეს გარემოება გამოწვეულია ქართველი მთარგმანელის არაკომპეტენტურობით ეგვიპტელი ანკორეტების სამოსის სფეროში.

სატანის განდევნა(ეგზორციზმი)= *ἐξορκισμός*

დედათღაპარი *რომანა* მიმართავს *პელაგიას*, რათა ნათლობის წმინდა ცერემონილის წინ მას ჩაუტარონ განსაკუთრებული რიტუალი – ბორბტი სულების განდევნა, ანუ მონათლამდე მისი

¹⁵¹ *vinduit se tunicam am tricinam* (ბერძ. *ῥάχιος*) et birram sancti Nonni episcopi... A. P. L. 73, col. 669; *The holy bishop Nonnos gave her some of his own clothing - a hair shirt and a woollen mantle*, cf. S. Brock, S. Harvey, *Wafy Women*, p. 58.

¹⁵² Cf. P. Petumengin, *Ἐκκλησία πρὸς τὴν πρῶτην*, p. 79, 8.

¹⁵³ Cf. F. Nau, *Histoire de saint Pacôme*, t. 4, p. 143; Pallade, *Historia Lausiaca*, Περὶ τοῦ Πάτερων[ισμ]ῶν, P.G. 34, col. 1099; კამისი დანიშნულია სიბერისა და მუშაობის დროს სტიქარის დამოკლება იყო, ხოლო *მელოტი* მათ წვიმისგან იფარავდა, რაც მათი ყოველდღიური სამოსი იყო. მაგრამ ამ აღკვეთილობას იცვლიდნენ ღირსშესანიშნავი დღეების დროს, რაც მიუთითებს ასევე მედსახისების ეგვიპტისის მიმართ განსაკუთრებულ ყურადღებაზე და პატივისცემაზე, cf. N.S. Bergier, *Dictionnaire de théologie*, p. 309.

¹⁵⁴ სულსან-საბა ობებლიანი, *ლექსიკონი*, I, 348, სიძეონი საკურელომოქმედი: "შვიმოსა ჩადენი კამისისა"; "შვიმოსა ჩაძა კამისისა" (კამისი ძაძი), იხ. ზემოთი ზეშობ.

¹⁵⁵ ი. აბულაძე, *ლექსიკონი*, 524, ძაძა, ზერძ. *σάκκος*, უხეში ქსოვილი, ტომარა.

¹⁵⁶ *ბაშმა* (მამაკაცის პერანგი, რომელიც მომდინარეობს სასწირტული სიტყვიდან *ქშუმა* (Kschouma) (ksaum) და ნიშნავს სელს, *ქაშუმს* (Kashum)) = სელისგან ნაქსოვი; *ბაშის* ლათინურში გადმოვიდა ფორმით *კამისია*, *Camisia* = (პერანგი მამაკ.) იგი პირველად მოიხსენიება 397 წელს, წმინდა ეგვიპტისი ფაბიულასდში მოქცეული ეპისტოლეში (ეპისტ. 64). ამ დოკუმენტის მიხედვით, რომელზეა გარისკავება შვიმილეს ახალი სამოსი, სახელად *კამისია*, cf. G.F. Burguy, *Grammaire de la langue d'Oïl*, p. 34.

სულიდან და სხეულიდან ბოროტი უნდა განიდევნოს: 'Ανάστα, τέκνον, ἵνα ἐφορῶμε' (157) – „ადექი, შეილო, რათა ბოროტი სული განიდევნოს შენგან“ (ეკსორციზირებული იყო). ანალოგიური ფრანგმენტი მოცემულია ქართულ ტექსტებში, მაგრამ ზნა ეფორაჟა გამოტოვებულია და ჩანაცვლებულია ქრისტიანით: A, B: აღდგე შეილო, რათა ქრისტიანე გვით შენ.

ეს ფრაგმენტი ცხადყოფს სირიული ეკლესიის დანერგილ წესებსა და რიტუალს,¹⁵⁷ რასაც ბერძნული ტექსტი გვიმოწმობს: Καὶ μετὰ τούτῳ ἐφάραμεν (ამის შემდეგ იგი ექსორციზირებული იყო).

ფაქტებს ორ პიპოთეზამდე მიყვართ:

1. ბერძნულ დედანში, საიდანაც ქართული მომდინარეობს, ეს სიტყვა გამოტოვებულია.

2. ქართულმა მთარგმნელმა არ იცის სიტყვის მნიშვნელობა და აკლებს მას.

ბერძნულ ტექსტთან შედარებისას მუდმივად თავს რჩენს მსგავსი განსხვავებები, რაც მიუთითებს უცნობი დედნის არსებობის შესაძლებლობაზე.

ბერძნული კალკები

ტექსტებში იძებნება ბერძნოზმები, რაც თარგმანის ბერძნულ წარმომადგენლობაზე უთითებს: პროსომიელ, პროსომიელი, მომდინარეობს ბერძ. προσημαία, προσημαίωσεν.¹⁵⁹ „საჯაროდ სიტყვის წარმოთქმა“, „ქადაგება“, „საუბარი“, „ლაპარაკი“, რომელიც ბერძნულ ტექსტში წარმოდგენილი ფრაზას შეესაბამება: Ὁμολογῶμεν δὲ αὐτὸν = ბერძ. ὁμολοῖν.

სიტყვას კათაკუმეველი¹⁶⁰ ბერძნული ეტიმოლოგია აქვს და მომდინარეობს ἀποχύσματος: Ὁσὶ ἀποχύσμενοι ποιεῖσθε (თქვენ, კათაკუმეველებო, ყველა გადით), „რადენი ხართ კათაკუმეველნი, განევდით!“ (B, 446v).

პარალელი ხანმეტ მრავალთავეთან

ქელაგიას ცხოვრების ფრაგმენტი თანხედება ხანმეტ მრავალთავეთში მოცემულ ფრაზას. ამ პალიმფსესტის გადარეცხილი ტექსტი ა. შანიძემ VIII საუკუნით დაათარიდა. იგი შეიცავს თორმეტ ქადაგებას, რომელთაგან დიდი ხუთშაბათის პოშილია დაცულია A-1109 ხელნაწერში, ხოლო მისი ბერძნული დედანი უცნობია. წარმოგიდგენთ ფრაგმენტს:

ხანმეტი მრავალთავეთ: ესე არათუ ოდებებუთა რამ, ა(რამედ) დიდითა წრაფითა და სოურელითა ამბორს ხ-ოუყოფდა ფერქთა და თმითა თუსითა წარხოცდა.¹⁶¹

მ. თარხნიშვილის ცნობით, A-90(XIII), A-95(Xს), A-1109(Xს) და Jer.4 ხელნაწერებში დაცული რამდენიმე ტექსტი ანალოგიური წესით არის განლაგებული, როგორც ხანმეტში. ეს ფაქტი მიუთითებს, რომ შესაძლოა ეს მრავალთავეთი, თუ ისინი უფრო ძველი ორიგინალიდან არ მომდინარეობენ, ხანმეტ მრავალთავეს არიან დამოკიდებულნი.¹⁶²

ქელაგიას ცხოვრება:

B: და ცრემლითა თუსითა დააღტობდა ფერქთა მისთა და თმითა თუსითა წარხოცდა მას(460v);

A: და ცრემლითა მისითა დააღტობდა ფერქთა მისთა და თმითა თავისა თუსისათა წარხოცდა მას;

ბერძნ. ὡς ἐπὶ τῷ παλαιῷ ἀντὶς διὰ τὴν αὐτὴν τὴν πόνειν τὸν ἀγίου πλῆθος; ἐξέμασεν δὲ αὐτὸς τὰς θριξὶν αὐτῆς. (თავისი ცრემლებით წმინდანს ფეხებს ბანდა და თმით უშვრალეზდა), cf. *Phélagie la pénitente*, p.85, 24.

A-ში მოცემული ფრაზა შორდება ბერძნულს და ბიბლიური სუბსტრატის სრულყოფილ ანალოგიას წარმოადგენს:

A: თმითა თავითა თუსისათა წარხოცდა; ლუკ. 7:38 – τὰς τριξὶν τῆς κεφαλῆς – თავისი თავი(კეფალიწ) თმებით, (καὶ ὡς αὐτὸς ὁπίσω παρὰ τὴν πόνειν αὐτὸν κλίσσας, τοῦ δάκρυον ἥρπασον ἐκείνου

¹⁵⁷ P. Petitmengin, *Phélagie la pénitente*, I, p. 87, 30.

¹⁵⁸ „ნათლობის რიტუალის დროს მღვდელი წარმოთქვამს სიტყვებს: „უთრყოფთ შენ, სატარა. შენს სამაზღვრში მოყოფ ყველა ანგელოზს, შენს გამოსახელებას. შენს უწმინდო და საძულელ მოდერებას და ყველაფერს, რაც შენს გარკრეულებაშია.“ კათაკუმეველები, რომელთა მჭერა მიკრობილია აღმოსავლეთისკენ, იგივე სიტყვებს იმიორებენ. ეს რიტუალი სამჯერ მეორდება, იხ. P. Dib, *„L'initiation chrétienne dans le rite maronite“*, *RD*, 5, p. 76.

¹⁵⁹ *Pélagie la pénitente*, p. 83, 14.

¹⁶⁰ კათაკუმეველი/კათაკუმეველი, „შოწანთლავი“.

¹⁶¹ ხანმეტი ეწოდება ტექტებს, რომლებშიც სუბიექტური მეორე და ობიექტური (ირობი) მესამე პირის აღსანიშნავად ბანდა იხმარება, იხ. დ. ქაჯაია, ხანმეტი ტექსტები, 3-7.

¹⁶² Cf. M. Tarchnitchvili, *„Les récentes découvertes épigraphiques et littéraires en géorgien“*, *ANUS*, 63, p. 254.

თან პიბავ აბთან დაი რაიუნ რეს ჯეფაიჩე აბრეს ბენეფიფიფი (ფერხითო დაუდგა უკინდან, ტიროდა, ცრემლით ულტობდა ფეხებს და თმებით უხოცდა), იხ. ლუკ. 7:38.

პელაგია ანტიოქელის ცხოვრება და აპოფთეგმები

პელაგიასა და სატანის დიალოგი ორიგინალური არ არის. მისი ტექსტობრივი პარალელი ანონიმური აპოფთეგმებში იძებნება.

მაგალითად მოგვეყვას ენიშე ბერისა და სატანის დიალოგის ფრაგმენტი, რომელიც საკმაოდ ახლოს დგას ცხოვრებაში ციტირებულ დიალოგთან:

Ἐν μίᾳ οὐν ἡμέρᾳ συγγρητοῦ θείου φαίνεται αὐτὸν: "Τί ἔχῃ πρὸς σέ, ἀββᾶ, τί με λειονορίας πλύνεις; μὴ οὐ τί ποτε παρούσχησά; ὁ δὲ πάλιν ἐμπαύσας αὐτὸν, ποῖς αὐτοῖς ἐκλήρητο ῥήματα: "Ταχὺ ἐπίσω μου, Σατανᾶ, ὁὐδὲν γὰρ ὄναι ἡρὸς τοῦς διόλκους τοῦ Χριστοῦ."¹⁶³ (შემდეგ, უპირველეს ყოვლისა ღმერთის განგებით, ეშმაკი პირისპირ გამოეცხადა მას და უთხრა: „განა რა გაგაქეთე, აბბა? რატომ დამდევე ლანძღვით? ნუთუ ადრე რაიმე დაგიშავე?“ მაგრამ მან კელაე გადააფურთხა (სატანისკენ) და იგივე სიტყვები გამოიყენა: „გამეცალე, სატანა, შენ უძლური ხარ ქრისტეს მსახურთა წინაშე.“)

ეფიქრობთ, პარალელი შემთხვევითი არ არის. ეს ფრაგმენტი კიდევ ერთხელ ადასტურებს ცხოვრებაში პატრისტიკული მოტივების არსებობას. იგი მომდინარეობს ჩვენთვის უცნობი ბერძნული წყაროდან, რომლის არსებობის შესახებ ინფორმაცია არ გვაქვს და ეს საკითხი ჩვენი კვლევის საზღვრებს სცილდება.

დასკვნა

საბოლოოდ შეიძლება დაეასკენათ, რომ ქართული ტექსტების ანალიზი საშუალებას იძლევა ეიფოთ უფრო კატეგორიული და განვაცხადოთ, რომ პელაგია ანტიოქელის ცხოვრების კიმენური რედაქციები წარმოადგენს ორ დამოუკიდებელ თარგმანს, რომლებიც საერთო დედნიდან მომდინარეობენ. შედარებამ აჩვენა, რომ ქართული რედაქციები საკმაოდ ახლოს მოსკევიან ბერძნულ გამოცემულ ტექსტს და ბერძნულის გავლენა უტყუარია. მიუხედავად ამისა, ქართული კუმშვებს, კლუბას. ფრაზების მატებას გვიჩვენებს, რომელთა ანალიზიები ლათინურ და სირიულ ვერსიებში იძებნება. აგრეთვე, მნიშვნელოვანი განსხეაეებები სპეციალური ტერმინოლოგიის ინტერპრეტაციის სფეროში უცნობი, ან დაკარგული ბერძნული დედნით აიხსნება.

¹⁶³ F. Nau, «Histoires des solitaires égyptiens», RÖC. 2, p. 64-66.

ცხოვრება პელაგია ანტიოქელისა

თუესა იენისსა თ(8)
ცხორებაჲ წმიდისა პელაგიაისი, რომელი
იყო ანტიოქელ. ესე იყო პირველ მეძავე
და იქმნა ჭურჩეულ¹
456v - 464v

1. (456v) მნებაჲს უწყებად თქუენდა სულიერთა მბათა,² რამთა სარგებელსა დიდსა მიემთხუნენ სულნი თქუენნი და აღიდებდეთ კაცთმოყუარესა ღმერთსა, რომელსა არაჲისი ჰნებაჲს წარწყმედაჲ³ კაცთაჲ, არამედ ყოველთა ცხორებაჲ.
2. ერნდით ჭეშმარიტად თქუმულთა ამათ, რამეთუ ყოველთა სარგებელითა და ტირილითა საესე⁴ არს თხრობაჲ⁵ ესე.
3. წმიდამან ეპისკოპოსმან ანტიოქისამარ⁶ მოუწოდა გარემოს⁷ ეპისკოპოსთა რომლისაჲე საკმრისათჳს. და შეკრებჲს ეპისკოპოსნი, რიცხუთ რვაჲნი. და იყო მათ შორის წმიდაჲ ღმრთისაჲ ჩუენი ეპისკოპოსი ნონოს, კაცი საკურველი მმარხველი,⁸ მონაზონი⁹ იყო იგი¹⁰ ტაბენელთას,* და უბიწოებითა მით ცხორებისა მისისაჲთა და სათნოებითა მონაზონებისაჲთა¹¹ ღირს-იქმნა იგი ესეკითარსა¹² პატიესა.
4. შეეკერბით¹³ ჩუენ მუნ¹⁴ ქალაქსა მას. და გუბრძანა მთავარეპისკოპოსმან¹⁵ ყოფიან ჩუენი სამარტულესა¹⁶ წმიდისა ლუკიანესსა. ხოლო¹⁷ ჩუენ შევედით და დაეადგერიო მუნ სხუათა მათ თანა ეპისკოპოსთა. და შაბათსა დღესა გარდამოვდეს ეპისკოპოსნი სახლით (456v)მათით და დასხდეს¹⁸ ბჭეთა ზედა სამარტულთასა¹⁹ წმიდისა ლუკიანესსა.
5. და ვითარ დასხდეს,²⁰ იწყეს [პირველად ნონოსისა კითხვად სულისა სარგებელისათჳს]²¹ ხოლო იგი იტყუდა სულთა წმიდითა სარგებელად და საცხორებელად ყოველთა.²² და ვითარ იტყუდა,²³ აჲ ესერა, მჲის წარმოვიდოდა მთავარი იგი [ანტიოქისაჲ მემღერითა მრავლითა. და იყო ერთი მროკველთაგანი დედათაჲ და ჯდა იგი ეირსა მალესა და გარეწარცდა მრავალთა უცნებითა.
6. და შემკულ იყენეს მისთანანიცა იგი სხუანი, რომელთაჲე ემოსა სამოსელი მრავალსაწყიდლისაჲ და ფარდლები²⁴ ოქროსაჲე ყელსა მათსა. და რომელნიჲე მათგანნი წინაუცოვრიდეს და რომელნიჲე უკუანა შეუდგეს. ხოლო შემკულებისა მისისაჲ და ნაქმნებისა სიკეთისა მისისაჲ ვერ იყო მისაწდომელ.²⁵

¹ სინანული პელაგიაისი მტებისა, რომელსა ეწოდა მარტალიტ და სიმქმნ მისი A. ცხორებაჲ წმიდისა პელაგიაისი, რომელი იყო ანტიოქელ. ესე იყო პირველ მეძავე და იქმნა ჭურჩეული D. : მანო ჩემო საყურელნი, ისინიეთ ნემისა ამის თხრობისა, რომელი იქმნა საყურელი დღეთა ჩუენთა უფროსი საყურელ არს. და ვინებე მუ. ცოდვილმან იაკობ დიაკონმან მიწერად თქუენდა სულიერთა მბათა რამთა სარგებელსა დიდსა მიემთხუნენ სულნი თქუენნი და აღიდებდეთ კაცთმოყუარესა ღმერთსა, რომელსა არაჲისი ჰნებაჲს წარწყმედაჲ, არამედ ყოველთა ცხორებაჲ ცხორებაჲ AD. : წარწყმედა D. : საესე AD. : ცხორებაჲ A. თხრობაჲ D. : ანტიოქელმან A. : გარემო A. : მამეთუ A. : იყოფილ იყო A. : მონაზონებისა მისისაჲთა A. : მღვდელისა A. : და ვითარ შეკრბით A. : მუნ A. : ეპისკოპოსმან მან ქალაქისამან A. : სამარტულესა A. : ხოლო A. : სხდეს A. : წმიდისა ლუკიანესისა სარგებლითა A. : სამარტულთას D. : სხდეს A. : კითხვად პირველად უფლისა ნონოსის სულთა სარგებლისათჳს A. : რომელთა ესმოდა A. : უფლებ A. : ფარდლები D. : აჲ ესერა, მჲის წარმოვიდოდა მთავარი იგი მემღერი ანტიოქისაჲ და იყო ერთი მროკველთაგანი დედათაჲ და ზედაჲდა ეირსა მალესა და გარეწარცდა მრავალთა საუცრებითა შევრელი. არაჲა ჩნდა სხუთა სამოსელი მის სედა, გარნა ოქროსა და მარგალიტი და ანთრეკი პატიოსანი და ფერქნი მისი ოქროსითა და მარგალიტითა შევრებულ იყენეს. და მის თანა რომელნი იყენეს, ემოსა სამოსელი მრავალ სასყიდლისაჲ და ფარდელი ოქროსაჲ ყელსა მათსა. რომელნიჲე მათგანნი წინაუცოვრიდეს და რომელნიჲე უკუანა შეუდგეს. ხოლო შემკულებისა მისისა და ნაქმნებისა სიკეთისა მისისაჲ ვერ იყო მისაწდომელ, უფროსი ხოლო ემამოსმანსურთა მათ კაცთა A.

* შესაძლებლად მოუყვას პარხისი მრავალთაჲმ (A-95) დაკული ტექსტი (A), fol. 604v-612; A-382 (D), 10r-14r; აგრეთვე მ. ვან ესტროის მიერ გამოქვეყნებული ტექსტი A-95-ის მიხედვით; იხ. P. Peitmening, *Religie la pénitence*, I, p. 139-151.

* ტაბენესი — ადგილი თუბენი (ზემო. ვეპატე), სადაც წმიდა პახომმა პირველი კიოვიტური გაერთიანება დააარსაჲ

და ვითარ გარეწარქდა იგი, ადგილი იგი ალაგსო სულრელებამან ნელსაცხებლისამან.¹

7. და ვითარ იხილეს დედაკაცი იგი წმიდათა მათ ეპისკოპოსთა ესრეთ, რამ დაუბურეულითა პირითა გარეწარქდა² და არად შეპრაცხა სირცხული,³ რამეთუ სამკაულიცა იგი თავისა თვისსამ ეერ ეტურთა თავსა მისსა, არამედ ბეჭთა მისთა ზედა იდგა.⁴ ხოლო⁵ ეპისკოპოსთა მათ, ვითარ იხილეს დედაკაცი იგი ესრე სახედ, გარემოიქცინეს პირნი მათნი.⁶

8. ხოლო წმიდამ ღმრთისამ ნონოს ეპისკოპოსი [იყო შინაგან კეთილადმხედველ]⁷ და შემდგომად წარსლვისა მის დედაკაცისა,⁸ გარემოიქცა და [განიცდიდა ზურგით კერსოი დედაკაცსა მასს]⁹ და ამისა შემდგომად გარემოიქცა და დადვა თავი თუნი მუკლთა თუსთა ზედა და ტიროდა იგი ფრიად. და რომელ იგი მწუარო¹⁰ კელთა მისთა აქუნდა,¹¹ დაალტო. და ყოველი¹² [წიალი მისი ალაგსო ცრემლითა].¹³

9. ¹⁴სულთ-ითქუნა და პრქუა ეპისკოპოსთა მათ, რომელნი მის თანა სხდეს : „ნანდელ თქვენ არა შეგონდა ესევეთარი მღევანი სიკეთე დედაკაცისამ ამის?“¹⁵ და¹⁶ კუალად დადვა თავი თუნი მუკლთა თუსთა ზედა. და სულთ-ითქუნა და იცემდა მკერდსა და კუართი იგი ძაძისამ, რომელი ემოსა, ალაგსო ცრემლითა.¹⁷

10. და¹⁸ ამისა შემდგომად [ალემართა და კუალად პრქუა]:¹⁹ „ნანდელ თქვენ არა შეგეყურადა ამის დედაკაცისა სიკეთე?“²⁰ და ვითარ²¹ მათ არამ²² მიუგეს, პრქუა მათ ნონოს²³ „ნანდელე“²⁴ ფრიად შემთნა²⁵ და შემიყურადა ნაქმნევი იგი მისი. გეტყჱ თქვენ,²⁶ რამეთუ ესე ღმერთმან მოიყვანოს და დაადგინოს წინაჲ საშინელსა და შესაძრწუნებელსა საყდარსა მისსა და დაგუშვიდეს ცხორებასა ჩვენსა და ეპისკოპოსებასა ჩუენსა.“

11. (458)და პრქუა ეპისკოპოსთა მათ: „ვითარ ჰგონებთ, საყუარელნო, რადენი ჟამი დაყო მაგან დედაკაცმან სახლსა²⁷ შინა თუსსა? [იბანებოდა და ნაქმნევეკითილ იქმნებოდა და იცხებდა ნელსაცხებელსა].²⁸ და მრავლითა სახითა შეიმკო, რადთა კაცთა სათნო-ეყოს და ნაქმნევეკითილად ერუენოს, რომელთა-იგი სათნო-ეყოფის, რომელნი დღეს არიან და ხეაღე არღარა.“²⁹

12. ხოლო ჩუენ გუაქუს³⁰ სასძლომ ცათა შინა, წარუვალი და დამყარებული მარადის. და ზის³¹ სიძე³² იესუ, რომელი უკუდაეებასა მიჰმადლებს, რომელნი ემკებებიან მცნებათა³³ მისთა. და³⁴ გუაქუს³⁵ ზითევი ცათა შინა მდიდრად,³⁶ რომელთა ეერეინ მიმწდომოდ არს, რომელი თუაღმან არა იხილა და ყურსა არა ესმა და გულსა კაცისასა არა მოკდა, რომელი განუშადა ღმერთმან მოყუარეთა თუსთა.*

¹ მუჟისასთა A. ² თანაწარქდა A. ³ არად შეპრაცხდა სირცხული A. ⁴ დედა A. ⁵ +ხოლო A. ⁶ +რათამაცა არა იხილეს იგი A. ⁷ შინაგანითა გონებითა მისისათა კეთილად სხედოდა მას A. ⁸ -დედაკაცისა A. ⁹ გან-ლი-ოდიდა A. ¹⁰ +წმიდათა A. ¹¹ აქუნდა A. ¹² -ყოველი A. ¹³ წიალიცა მისნი ალაგსა ცრემლითა A. ¹⁴ +და A. ¹⁵ თქვენ არა შეგიყურადა ესე მღევანი ესე სიკეთე? ხოლო იგი დუმნეს და არარა მიუგეს A. ¹⁶ მერმე A. ¹⁷ -კუართი იგი ძაძისამ რომელი ემოსა, ალაგსო ცრემლითა A. ¹⁸ -და A. ¹⁹ აღიხილა და პრქუა ეპისკოპოსთა მათ A. ²⁰ ნანდელე არა შეგონდა დედაკაცისა ამის სიკეთე A. ²¹ ხოლო A. ²² არაფე A. ²³ -ნონოს A. ²⁴ მე A. ²⁵ +იგი A. ²⁶ -გეტყჱ თქვენ A. ²⁷ საწოლს A. ²⁸ იმკებოდა და იცხებდა ნელსაცხებელსა A. ²⁹ -ხეაღე არღარა D. ³⁰ გუაქუს A. ³¹ -ზის A. ³² სიძე A. ³³ მცნობათ D. ³⁴ -და D. ³⁵ გუაქუს A. ³⁶ -მდიდრად A.

* Cf. ბერძნ.: ზეჟდრისო, ზბ - საეკლესიო ცხირსახოცი, ღათ: «sadarium» (აქ: მწუარი) ამ უკანასკნელის წყარო orarium, რომელსაც ენეულებრაი ცხირსახოცის მწუარელობა აქვს. ხოლო საეკლესიო ცხირსახოცს რომელიც სუფრის ხელსახოცის ზომის შალის ნაჭერს წარმოადგენს მღვდელი კამარზე მიმაგრებულს ატარებდა და კონკრეტული დაბკითვია ქონდა: მღვდელმსახურების დროს იგი წმინდა საგნებს მხოლოდ აღნიშნული ხელსახოცის საშუალებით (ზეჟდრისო, sadarium) ეხებოდა.

* შტრ. მათ. 6:30;

* შტრ. 1 კორინთ. 2:9.

13. და რასა მრავალსა ვიტყოდ, აღთქუმად გუაქუს,¹ საყუარელნო, საშინელისა პირისა მისისა ხილვამ² მოუწოდებელისა მის მისისა სიკეთისა,³ რომელსა ქერაბინნი⁴ ვერ იკადრებენ თუალთა შედგმად. ესემღევანი სიმძ გუაქუს,⁵ არცა შევიმკეებით, არცა შევიმოსებით მისა მიმართ, არცა მოვიბანთ მწინეკულსა⁶ სულთაგან ჩუენთა, არამედ დაუტევთ იგი უდებებასა შინა. “

14. ესე ვითარცა თქუა, წარვედით სახლად ჩუენდა,⁷ სადაცა ვიყოფოდეთ,⁸ და დაეარდა ქუეყანასა ზედა,⁹ მუკლნი შეიღრიკნა და თავსა ქუეყანასა სცემდა და ტირილით¹⁰ იტყოდა: „ღმერთო, მილინე ცოდვილსა ამას,* რამეთუ¹¹ მეძვისა შემკობამან¹² სძლო¹³ სულსა ჩემსა და ცოველთა დღეთა შრომასა ჩემსა.¹⁴ რომლითა-მე თუალითა აღვიხილნე შენდა,¹⁵ უფალო,¹⁶ ანუ რომლითა-მე¹⁷ (458v) სიტყვთა განემართლდე შენ წინაშე, უფალო, რომელი პხედავ დაფარულსა ჩემსა.¹⁸

15. ვამ მე, ცოდვილსა ამას, რამეთუ¹⁹ საკურთხეველისა შენისათა დავსთრგუნავ მარადის, და არა შეესწირავ შენდა სიკეთესა სულისასა, ვითარ-იგი შენ ეძიებ სინანულსა. შესაძრწუნებელსა საყდარსა²⁰ შენსა წინაშე ვდგა და არა შეძკულ ვარ, ვითარ-იგი [შენი ნებათა არს, უფალო,²¹ რომელმან არაარსისაგან ყოველივე შემქმენ არსად და გამოაჩინე მის თანა ჩემი ესე სიმდაბლე, რამეთუ არა ღირს ვიყავ და ღირს-მყავ მონიჭებად.²²

16. ნუ განმაგდებ მე ზეცისა საკურთხეველისა შენისაგან და ნუ დამშჯინ მე. ნაქმნევი კეთილი²³ მეძვისა მის წინაშე შესაძრწუნებელსა და საშინელსა საყდარსა შენსა, რამეთუ²⁴ მან მიწისათეს და ნაცრისა დიდი სწრაფად მოიპოვა.* ხოლო მე უკუდაცსა სიძესა შეურაცხ-გყოფ და უდებებას²⁵ მივეც თავი ჩემი და უდებებითა შიშუელ ვარ სულიერისაგან სამოსლისა²⁶ მცნებათა შენთასა.²⁷ მან დედაკაცმან კაცთა აღუთქუა, ამისთვისა ქუეყანასა ზედა იმკვების, ხოლო მე შენ, კაცთმოყუარესა ღმერთსა, აღვითქუ²⁸ სათნოება და გტყუევი.²⁹

17. ამისთვის³⁰ შიშუელ ვარ ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა, და არა³¹ არს ჩემდა სასოება ცხორებისა საქმითა ჩემთაგან, არამედ სული ჩემი [და სასოება ჩემი ყოველივე]³² სიღრმესა მოწყალებასა შენთასა დამოჰკიდავს.³³ და სიმრაველსა კაცთმოყუარებისა³⁴ შენისასა ევსავ ცხოვრებად.“

18. ³⁵ამას იტყოდა და ტიროდა მწარედ³⁶ და დღმ³⁷ იგი შაბათი ესრეთ აღასრულა მარხეთ. ხოლო³⁸ ხეალისა დღმ³⁹ კერაიკისა⁴⁰ ღამისა შემდგომად ღოცვისა აღსრულებისა, მრქუა მე: „ამო, დიაკონ⁴¹ ჩუენებად ვიხილე და დიდად შეძრწუნებულ ვარ,⁴² (459r) [ხოლო ღმრთისა სათნოდ, რომელი ჩუენ შეგუაშუნდეს, იყავნ.“⁴³

19. და თქუა: „სძილსა შინა ეხედვედ, საკურთხეველსა, სადა მე ზედავდედ, და მოვიდა შავი ტრედი⁴⁴ მწკრითა შებღალული. ზედა მფრინეიდა მრავალგამ. და ღმრთიე ღოცვისა და კათაქუმეველთა განტევეებისა გაშას ოდენა⁴⁵ კმა-ყო დიაკონმან: „[კათაქუმეველნი განედიოდეთ, რაედენიცა ხართ!]⁴⁶ მუნთქუესევე⁴⁶ უწინო იქმნა ტრედი“ იგი.“

¹ აღთქუა გუაქუს A. ² ხილვად A. ³ სიკეთისა A. ⁴ ქერაბინნი AD. ⁵ გუაქუს და A. ⁶ მწინეკულსა საწყალობისაგან A. ⁷ -წარვედნა მე და მივედით სახლად A. წარვედით სახლად ჩუენდა D. ⁸ ვიყოფოდეთ A. ⁹ ზედა A. ¹⁰ ტიროდა და A. ¹¹ -ერთისა A. ¹² შემკობამან A. ¹³ -სძლო A. ¹⁴ ყოველთა წელთა ცხორებისა ჩემისათა A. ¹⁵ შენდა მიმართ A. ¹⁶ ღმერთო, A. ¹⁷ რომლითა A. ¹⁸ დავსთრგუნავ ჩემთა A. ¹⁹ რამეთუ A. ²⁰ შესაძრწუნებელსა და საშინელსა ტაბლასა A. ²¹ შენდა ნება, არს, უფალო, ღმერთო ჩემო A. ²² -ჩემდა შენდა A. ²³ ნაქმნეველითა იგი A. ²⁴ რამეთუ A. ²⁵ უდებებათა D. ²⁶ სამოსლისა A. ²⁷ შენთას D. ²⁸ აღვითქუ A. ²⁹ გეტყუე A. ³⁰ ამისთვისა A. ³¹ არადა A. ³² და სასოება ჩემი ყოველივე A. ³³ მამკრეხავს A. ³⁴ მოწყალებათა A. ³⁵ ზედა ვითარ A. ³⁶ მწარედ A. ³⁷ დღმ A. ³⁸ და A. ³⁹ დღმ D. ⁴⁰ რომელ არს კერაიკე A. ⁴¹ დიაკონი D. ⁴² -რამეთუ განსძრებებას მისსა ვერ შეძრწუნებ ვარ A. ⁴³ ხოლო ღმრთიმან მის სათნოდ ვარ, რომელი ჩუენ შეგუაშუნდეს A. ⁴⁴ ეს-ტრედი სძრებ ძილსა შინა რამყოფ საკურთხეველსა სადა მე წინაშე ვდედ, და შავი ტრედი მწკრითა შებღალული ზედა მფრინეიდა მე და მრავალგამ მის მწკრისასა ვერ ვიტერათვედი, და მფრინეიდა მრავალგამ A. ⁴⁵ რადენნი ხართ კათაქუმეველნი განტევით A. ⁴⁶ მუნთქუესე A.

* ლმ. 18.13.

* ზღრ. მიწისათვის და ნაცრისა, გაშის. 18:27; იოზი 30:19.

20. და შემდგომად სარწმუნოებისა, [ვითარ ეამი განუტევეთ, გამოვიდოდე მე ეკლესიით.]¹ მოვიდა კუალად იგივე ტრედი,* პირითა შებღალული და ზედა მფრინვიდა მე. და მაშინ მიეყუე კელი ჩემი და შევიყარ იგი და შთავადე წყალსა² და [განიბანა იგი და ყოველივე მწინკულევენებაი განეშორა მისგან.]³ და აღმოკდა მიერ [ესრეთ ბრწყინვალე, ვითარცა თოვლი]⁴ და აღფრინდა იგი სიმაღლესა ცისასა.⁵ და აღვიხილნენ თუღნი ჩემნი და განვიციდი მას. და ოდეს⁶ დაეფარა იგი წინაშე თუალთა ჩემთა, მაშინ განვიდუქე.“⁷

21. და ვითარ ესე თქუა, აღდგა და წარმიყვანა მე და მივედით ეკლესიასა დიდსა* სხუათა მათ თანა ეპისკოპოსთა. და ვითარ მოვიკითხეთ ეპისკოპოსი ქალაქისა, და⁸ იყო ეამი შესვლისაი მღვდელთა⁹ ბრძანა ქალაქისა ეპისკოპოსმან სხუათაი¹⁰ მათ ეპისკოპოსთაი შესვლაი ეკლესიად მის თანა. და შემდგომად დაწესებულისა მის მსახურებისაი¹¹ და განტეგებისა ევანგელისა მოუძღუანა ქალაქისა ეპისკოპოსმან წმიდაი ევანგელე უფალსა ჩემსა ნორის,¹² რამთა ასწავოს ერსა.

22. ხოლო აღდგა იგი და ადამო პირი თესი და [იწყო ერისა მიმართ სიტყუად.]¹³ არათუ იგი იყო (459)მეტყუელი, არამედ მადლი იგი ღმრთისაი, რომელი დაჰკუდრებულ იყო მის თანა.

23. [და იტყოდა პროსომიელსა, არათუ პროსომიელსა* რასმე მოიღებდა.]¹⁴ არცადა თუ ფილასოფოსებასა რას, [ანუ თუ ძნიად გამოსათარგმნელსა რას, არამედ გულისქვი(ს)საყოფელსა, რამეთუ]¹⁵ არა სწავულ იყო იგი კაცთაგან, არამედ საესეს¹⁶ იყო იგი სულითა წმიდითა. ასწავებდა ერსა სიტყუათა და ეტყუადა მერმისა მის საზღუდლისათჳს და კეთილისა სასოებისათჳს, რომელი ელის ყოველთა კაცთა.¹⁷

24. ესოდენ ტიროდა ერი იგი სიტყუასა მას¹⁸ მისსა, რომელსა ეტყოდა სულისა წმიდისა მიერ, ვიდრემდის ყოველი¹⁹ ეკლესიაი მოაჰკურა ცრემლმან²⁰ ერისამან

25. ნებითა კაცთმოყუარისა ღმრთისაითა²¹ [შევიდა ერისა თანა მეძავიცა იგი დედაკაცი]²² რომლისათჳს არს ჩუენი ესე სიტყუა. და უცხოე ცხოვრებაი დედაკაცისა მის²³ კათაკუმეველისა,²⁴ რომელსა არასადა [გულსა მოსრულ იყო ღოცვისათჳს და არცა]²⁵ სადა შესრულ იყო ეკლესიასა ღმრთისასა.²⁶ ესოდენ ტიროდა შიშსა მის ღმრთისასა და სწაველასა წმიდისა ეპისკოპოსისა ნორისისა.²⁷ და წარეკუთა სასოებაი თუენისა თესისაი და მდინარება²⁸ იგი ცრემლთა მათ²⁹ მისთაი [არა დაცხრებოდა მისგან.]³⁰

¹ და შემდგომად სარწმუნოებისა და ღოცვისა აღსრულებისა ეამისა განტეგებისა ეკლესიით, და ვითარ გამოვიდოდე მე მისი მწინკულევენებაი A. ² ყოველი დიოდა ზემოსა ეკლესიასა A. ³ და განიყარა წყალსა მას შინა ყოველივე იგი მისი მწინკულევენებაი A. ⁴ წყალით ესრე სახედ ბრწყინვალე. ვითარცა თოვლი A. ⁵ ადვილიდა A. ⁶ ეიდრემდის A. ⁷ -მაშინ განვიდუქე A. ⁸ აოდეს A. ⁹ ეკლესიად A. ¹⁰ სხუათაი A. ¹¹ მსახურებისა AD. ¹² ნორისი A. ¹³ იყო სიტყუად ერისა მიმართ A. ¹⁴ და იტყოდა პროსომიელსა არათუ სხუასა რას შემოიღებდა A. ¹⁵ და არცა ვითარ ფილოსოფოსნი გინა ძნიად გულისქვის საყოფელად ერისა მიმართ იტყოდა A. ¹⁶ საესეს A. ¹⁷ მართალითა A. ¹⁸ ზედა A. ¹⁹ იგი იატაკი ეკლესიასაი A. ²⁰ მან A. ²¹ ღმრთისათა D. ²² და ნებითა კაცთმოყუარისა ღმრთისათა, შევიდა ერსა თანა ეკლესიად მეძავიცა იგი დედაკაცი A. ²³ მას A. ²⁴ კათაკუმეველსა A. ²⁵ რომელსა არასადა გულსა მოკვდა და ილუაწამცა ცოდვითა თესთათჳს სინარული, რომელი არასადა A. ²⁶ + სმენად სიტყუათა ღმრთისათა, რამეთუ იყო იგი კათაკუმეველი A. ²⁷ -ნორისისა A. ²⁸ დინებაი A. ²⁹ -მათ A. ³⁰ არა იყო დაჰკუდრებდა AD.

* ანტიოქიის დიდი ეკლესია აშენდა IV საუკუნეში.

* პროსომიელსა ბერძნ. *προσημαίνω* - სიტყვით გამოსვლა, საუბარი, ლაპარაკი; აქ - ქადაგება

* შდრ. აპრაპიმის სიზმარი აპრაპიმის და მარიამის ცხოვრებაში; «მტრედით» - ღმრთის სული; შდრ. მათ. 3:16 ; მარ.1 :10; ლუკ. 3:21, 22; იოანე 1:32; ფს.74:19; «მზეტებს ნუ მისცემ შენი გერბის სულს, შენი ღარიბების სულს ნუ დაიფარებ», ფს. 73(74):19

* Cf. F. Nau, «Histoires des solitaires égyptiens», RCQ, 3, p. 274-275.

26. და პრეტუა ორთა მონათა მისთა: „ღეგით აქა და მისდევდით წმიდასა ამას ეპისკოპოსსა და დაისწავეთ საღვურსი მისი.“² და ყვეს გერეთ მონათა მათ და მოგუდევდეს³ ჩუენ და დაისწავეს ადგილი,⁴ სადაცა ვიყოფოდეთ ჩუენ. და მივიდეს და უთხრეს,⁵ ვითარმედ წმიდასა სამარტულესა *ლუკიანესსა* იყოფის.⁶

27. მუნთქუესენ⁷ მისცა⁸ ფიცარი⁹ პილონსა¹⁰ ძუალისაი.¹¹ რომელსა წერილ¹² იყო ესრე:

28. (460r). წმიდასა ეპისკოპოსსა¹³ *ქრისტესსა* მე, დედაკაცი ცოდელი, მოწაფე ეშმატაი,¹⁴ გიითხაე.¹⁵ მესმა ღმრთისა შენისაი, რომელსა შენ ჰმსახურებ, ვითარმედ ცანი მორიონა და¹⁶ გარდამოცდა არა მართალათეს, არამედ ცოდელითათეს.* რათა აცხოვნეს, ესემლევენი მეზუერეთა და ცოდელითა [თანა ჭამდა],¹⁷ რომელსა [ქერაბინნი თუალთა შედგამდ და სერაბინნი ვერ იკადრებენ],¹⁸ ცოდელითა თანა იქცეოდა.

29. აწ შენ, უფალო, დიდი სიწმიდე გაქუს, დადაცათუ კორციელთა მით თუალითა არა იხილე სასურველი უფალი იესუ.¹⁹ [არამედ სამარტელსა მას]²⁰ ზედა ვიტყუ, რამეთუ ესე ქრისტეანისაგან მესმა, მითხრობდა რამ ღმრთისა შენისათეს.²¹ აწ უკუეთუ ესევეთარისა მღვვანისა ღმრთისა²² ხარ, ნუ გაბადე,²³ რომელსა მნებაეს ცხობრებაი შენგან [და პირისაგან წმიდისა შენისა].²⁴

30. ხოლო წმიდამან ეპისკოპოსმან *ნონოს* მისწერა²⁵ ესრეთ: „ვინ ხარ²⁶ შენ, [რომელი ჩუენებად გამომცხადე მე და ზრახვაი შენი და ნებაი შენი აღვისრულენ შენ?]²⁷ ხოლო მე გეტყუ²⁸ [გნებაესა ხილვად ჩემი]²⁹ მე კაცი ვარ ცოდელი, ხოლო უკუეთუ ნანდელე სურვილი გაქუს საღმრთო და შემთხუეაი ჩემი გნებაეს,³⁰ არიან ჩემ თანა³¹ ეპისკოპოსნი, მუნ³² მათ წინაშე შემემთხუე მე, ხოლო მარტოსა ნუ შემემთხუე.“³³

31. და ვითარცა ესე აღმოიკითხა დედაკაცმან მან, აღდგა სიხარულით და სრბით მოიწია³⁴ [წმიდასა სამარტულესა *ლუკიანესსა*]³⁵ და გუაუწყა ჩუენ მოსლვად იგი მისი.

32. ხოლო ეპისკოპოსსა *ნონოს*, ვითარცა ესმა მოსლვად იგი მისი, მოჰხადა³⁶ სხუათაცა მათ ეპისკოპოსთა სახლად³⁷ თუსა, სადაცა ვიყოფოდეთ და ბრძანა მოსლვად მისი. და აღმოვიდა,³⁸ სადა ვიყოფოდეთ შეკრებულად.³⁹ და დაეარდა ქუეყანასა ზედა და შეუპყრდა ფერკნი წმიდასა (460v) ეპისკოპოსსა *ნონოსსა*⁴⁰ და ტიროდა ფრიად და ცრემლითა თესითა⁴¹ დააღვრობდა ფერკთა მისთა და თმითა თესითა⁴² წარპკოცდა მას.*

33. აღილო მიწად და გარდაიხსა თავსა თუსსა,⁴³ კმობდა,⁴⁴ ღალადებდა და იტყოდა:⁴⁵ „გვედერები,⁴⁶ შემეწყალე მე⁴⁷ კბამედ შენ უფალსა⁴⁸ შენსა იესუ⁴⁹ *ქრისტესსა* და მოავლინე ჩემ ზედა სიტკბოებაი შენი და მყავ მე ქრისტეანე, რამეთუ მე ვარ უფსკრული ცოდვისაი, მე ვარ სიღრმეშ⁵⁰ უშეჯულოებისა. გლოცავ შენ, უფალო ჩემო,⁵¹ შთასხენ⁵² ყოველნი⁵³ საქმენი ჩემნი საბანელსა მას განსაწმედელსა.“

¹ ადგილ. A. 2-სადა იგი იყოფის A. 3 მოგუდევდეს A. 4-ვანი A. 5-დედაკაცსა მას A. 6-ვითარმედ წმიდასა სამარტულესა ლუკიანესსა იყოფის A. 7 მუნქუესენ A. 8 მისცა ორნი A. 9 ფიცარი A. 10 პილონი D. 11 ძუალისანი A. 12-წერილ მ. 13-ეპისკოპოსსა A. 14-ეშმატაი D. 15-აქმენი A. 16-ქუენად A. 17-ინაქ-იღება A. 18-რომელსა ქერაბინნი და სერაბინნი თუალთა ვერ იკადრებენ შედგამდ AD. 19-იესუ A. 20-სამარტელსა მას დედაკაცსა მესამსა გამოეცხადა ჯუღმელსა მას ზედა და მის თანასწარსა აგ. (იხ. იოანე 4:24 გ. 2 შუ. 3:17; ფილე 3:3) 21 შენისაი A. 22 ღმრთისა D. 23 ნუ გაბადე მე AD. 24 და ხილვად წმიდისა პირისა შენისაი A. 25 მიწერა აგ. 26 ხარი A. 27 ღმრთისა ჩემსა გამოეცხადე შენ და ნებაი შენი და ზრახვაი შენი მის წინაშე აგ. A. 28-შენ A. 29 მე გიჩვენ ჩემი გამოცხადებაი უბადრუკისა ამის A. 30 გნებაეს ჩემდა A. 31 ახსუანიცა A. 32 მოვედ და A. 33-მე A. 34 მოვიდა, სადა იგი ჩუენ ვიყუენი A. 35-წმიდასა სამარტულესა ლუკიანესსა A. 36-მოუწოდა A. 37-სახლი D. 38 და ვითარცა შეკრება A. 39-სადა ვიყოფოდეთ შეკრებულად A. 40 წმიდისა ნონოსისნი A. 41 მისთა A. 42 თავითა თესითაჲთა A. 43-თუსსა A. 44-და A. 45-ეტყუდა აგ. 46-უფალო A. 47-დედაკაცი ცოდელი, რომელი მოვიდტი წინაშე შენსა A. 48 წინამძღუარსა A. 49-იესუ A. 50-სიღრმე A. 51-ჩემო A. 52-შთასხენ A. 53-ყოველნი A.

* შტრ. მთ. 9:10, 13, 12:7; მარკ. 2:17, 10:36; ლუკ. 5:32; შტრ. აღმკანდრიელი მესაეს ცხოვრება, მარიამ შეგვიპეტელის ცხოვრება.

* შტრ. მთ. 9:10, 11, 12, 13, 11:19; ლუკ. 5:29, 30; 7:34, 35; მარკ. 2:16;

* შტრ. იოან. 4:7. ლუკ. 9:53.

34. [მაშინ ყოველთა ეპისკოპოსთა, რომელნი შეკრებულ იყვნეს და მღვდელთა და დიაკონთა] დასთხინეს ფრიად ცრემლნი მათნი და გაჰკურდა² ფრიად და იტყოდეს: „ვინამ არს ესოდენი სარწმუნოება და სურვილი³ ერთითა სულითა მეძვისათა,⁴ არავის [სადა უხილავს ესემღევანი, რამეთუ ჰსურის ქრისტესა ყოვლითა გულითა.“]”

35. და ძნად დაარწმუნა⁵ წმიდამან *ნონოს*, [რამათაცა აღადგინა იგი ფერკთაგან მისთა]⁶ და პრქუა მას: „კანონსა ეკლესიისასა წერილ არს: „ნუ ნათელ-სცემთ მეძავსა თვნიერ თაეს-ღებისა, რამთა [არა კუდალ მასვე მიეცეს.“]”

36. და⁹ ვითარცა ესმა დედაკაცსა მას სიტყუაჲ ესე,¹⁰ დაეკრდა ქუეყანასა¹¹ და შეუყვრნა ფერკნი წმიდასა *ნონოსს*,¹² ღაღადებდა და იტყოდა:¹³ „სიტყუაჲ¹⁴ მიუგე ღმერთსა სულისა ჩემისათჳს და შენ გკითხედ¹⁵ ბოროტნი საქმენი ჩემნი. უკუეთუ დროლა ჰყო ნათლისცემაჲ ჩემი, [სიღრმესა ცოდვითა ჩემთა ბოროტთასა ჰპოვო ნაწილი. უკუეთუ არა უცხო-მყო მე საქმეთა ჩემთაგან]¹⁶ უფარცა-ჰყოვ დღმერთსა შენსა და ეკრათამცა თაყუანის-სცემ. [უკუეთუ არა მქმნე მე ახალშობილ და სძალ ქრისტესა შემწირო მე.“]”¹⁷

37. ყოველნი, რომელნი შეკრებულ იყვნეს ეპისკოპოსნი,¹⁸ (461)დაუკურდა,¹⁹ [რამეთუ ესევიტარსა მღვვანსა ხედივდეს დედაკაცსა მეძვისაგან ღმრთისა მიმართ სურვილსა]²⁰ და ესევიტართა სიტყუათა.

38. მუნთქუესვე მიმავლინა წმიდამან *ნონოს* მე, ცოდვილი იაკობ დიაკონი, ეპისკოპოსისა მოქალაქისა²¹ და მრქუა მე: „მივედ და ესე ყოველი აუწყე²² ეპისკოპოსსა მოქალაქესა, ვითარმედ ერთისა დედათდიაკონისა ბრძანენ სიწმიდემან თქუენმან მოვლინებაჲ აქა.“

39. ხოლო მე მივედ და უთხარ ეპისკოპოსსა ესე ყოველი. და განიხარა სიხარულითა დიდითა და მრქუა მე: „არქუ²³ უფალსა *ნონოსს*: „აჲა, უფალო ჩემო პატიოსანო,²⁴ რამეთუ შენ გელოდა საქმე²⁵ ესე. უწყი, რამეთუ პირი ხარ ღმრთისაჲ,²⁶ რომელმან თქუა: „*უკუეთუ გამოიყვანო პატიოსანი არაღმრთეობისაგან, პირ ჩემდა იყო.*“²⁷ და მუნთქუესვე მივლინა ღირსი დედათდიაკონი *პრომან*.

40. და ვითარ მივედით, ეპოვეთ²⁷ დედაკაცი²⁸ იგი პირდაცვეით²⁹ ქუეყანასა ზედა მტირალი ფერკთა თანა³⁰ ეპისკოპოსისა *ნონოსის*თა.³¹ ძლით აღადგინა იგი დედათდიაკონმან *პრომან*³² და პრქუა: „აღდგე, შეილო, რამთა ქრისტეანე გყოთ შენ.“³³

41. და ვითარცა აღდგა დედაკაცი იგი, პრქუა მას ეპისკოპოსმან *ნონოს*³⁴ „აჲ აღიარენ [ცოდენი შენნი.“]”³⁵

¹ მაშინ ყოველთა ეპისკოპოსთა და მღვდელთა რომელნი შეკრებულ იყვნეს აგ² დაუკურდა ა. ³ წაღიერებაჲ ა. ⁴ მეძვისა ა. მეკისათა D. ⁵ ამის ესე მღვდენი არავის უხილავს ა. ⁶ არწმუნა ა. ⁷ აღდგინა ფერკთაგან მისთა ა. ⁸ არა მასვე შინა იათოს ა. ⁹ ჯდა ა. ¹⁰ სიტყუაჲ ესე ა. ¹¹ სუდა ა. ¹² ატირილით ა. ¹³ შენ ა. ¹⁴ სიტყუაჲ ა. ¹⁵ გკითხნედ ა. ¹⁶ უღმრთისა ამის საქმეთა ჩემთა თანა ბოროტთა ჰპოვო ნაწილი უფლისაგან. უკუეთუ არა მყო მე უცხო საქმეთა ჩემთაგან ა. ¹⁷ უკუეთუ არა მე დღეს ახალშობით მქმნე და სძალდ ქრისტესა შემწირო მე ა. ¹⁸ მაშინ ა. ¹⁹ ეპისკოპოსნი ა. ²⁰ აღიღებდეს ღმერთსა ა. ²¹ რათა სურვილსა ესე ვითარითა სიტყუათა ა. ²² თანა ქალაქისა ა. ²³ უთხარ ა. ²⁴ უთხარ ა. ²⁵ ე. მიმო პატიოსანო ა. ²⁶ ღმრთისა ა. ²⁷ საქმე D. ²⁸ ვითარცა ა. ²⁹ დედაკაცი აგ³⁰ მღებარე ა. ³¹ წმინდისა ა. ³² ნონოსისთა ა. ³³ არიანა ა. ³⁴ დღეს ა. ³⁵ ნონოს ა. ³⁶ ყოველნი ცოდენანი შენი წინაშე ყოველთასა ა.

*და ქმარი დაუბრუნდა ცოლს. ცოლმა შეწყვიტა მეძავობა(πορνεία), მოიწინა თანამზრახველებთან ერთად ჩადენილი ცოდვები, განახალა მეუღლის მოვალეობა და ქორწინების პირველი ღამის მსგავსად, განიწმიდა სადღესოფლო ოთახშია, (Ex.Am. II, 6 132, 10-15); «ხოო დღებთ ჭკუყვიან [სამოსს] ქვაზე და ვრცხნთ, რათა აღმოუხვრათ მწვირო, ასევე სულის(ძუერ) განწმენდა მისი თადეპირველი ბუნების(ფაოსად) სრულყოფილების აღმოჩენაში მდომარეობს, რათა განისრულდეს იგი და ნათლობისთვის(მტაროჲ) მოემზადოს», cf. Az.Am. II, 6 131, 27-132,2. M. Scoppello, *Femme, Gnose et Manichéisme*, p. 121-122.

* შდრ. იერემე 15:19

* შდრ. ლუკ. 7: 36-50; მარკ. 14: 3-9; იოხი 12:3; შდრ. ჰალმუსესტში დაცული პოეზია, «ხანგები მრავალთაჲ ა», (VIII საუკუნის პირველი ნახევარი), cf. M. Tarchnitchvili, «Les récentes découvertes épigraphiques et littéraires en géorgien», *ზრც* 63, p.254-260.

42. ხოლო მან პრქუა: „უკუეთუ ადვიხილო გონებასა ჩემსა, არა ეპოო¹ თავისა² ჩემსა კეთილისა საქმე³ უწყო, რამეთუ ცოდვანი ჩემნი ქვშისა ზღუსა უფრომ⁴ არიან. წყალი ზღუსა უმცირეს⁵ არს ცოდვთა ჩემთა.* ხოლო ღმრთისა შენისა⁶ მრწამს, რამეთუ კაცთმოყუარე არს და მოწყალე და უგულბელს-ყენეს სიმრავლენი უშჯულოებათა⁷ ჩემთანი.“

43. პრქუა მას ეპისკოპოსმან: „თქუ სახელი შენი.“ ხოლო მან პრქუა: „მშობელთა სახელი პელაგია მიწოდეს მე⁸ ხოლო ქალაქმან (461v)ანტიოქისამ⁹ მარგალიტ [მიწოდეს მე სახელი]¹⁰ მრავლისა მის სამკაულისათუს, რომელი შემშობსა მე ცოდვამან ჩემმან, რამეთუ¹¹ ვიყავ მე სავაჭრო ეშმაკისა.“

44. [და პრქუა მას ეპისკოპოსმან: „შობისა სახელი პელაგია არსა?“ ხოლო მან პრქუა მას: „მშ, უფალო.“ მაშინ ქრისტეანე ყო იგი და]¹² მოსცხა მას ნათელი და სცხო წმიდა ნელსაცხებელი და აზიარა იგი ჳორცსა და სისხლსა ქრისტესსა. და ექმნა მას [დედა ნათლისღებისა ღირსი პრომანა დედათღიკონი.]¹³

45. მაშინ პრქუა მე ეპისკოპოსმან ნონოს¹⁴ „დიაკონ, ვიხაროთ¹⁵ ანგელოზთა თანა¹⁶ და ზეთი თუნიერ ჩუელებისა ეკპათო და ვსუათ ღუნოჲ სულიერებისა სიხარულით ცხოვრებისათუს ამის ქალისა.“¹⁷

46. და ვითარ ეკამდით ოდენ, მოვიდა ცხადად¹⁸ ეშმაკი შიშუელი და ორნივე ჳელნი მისნი მოუგდნეს ზედა თავსა მისსა, ღაღადებდა და იტყოდა: „ეაჲ, ჩემდა ამის მკეცისმკამელისაგან განცოფებულისა.

47. ვერ კმა-გეყენესა¹⁹ შენ [ოცდარვანი იგი, რომელ მიმიხუენ ჩემგან და ნათელ-მოც და შესწირენ ღმრთისა შენისა. ვერ კმა-გეყო მზის ქალაქი? * რამეთუ ჩემი იყო და ყოველნი, რადუნნი იყენეს მას შინა წმიდანი, შესწირენ ღმრთისა შენისა. ვერ კმა-გეყო რადუნნი წარმართნი მიმიხუენ ჩემგან? არამედ სრულიცა სასოებაჲ მომკეთეთ ჩემგან.]²⁰

48. ეაჲ, ჩემდა ბოროტად დაბერებულისადა. ეერღარა ვიტვირთავ შენსა მაცას მტერობასა ჩემ ზედა. წყეულიმცა არს დღმ²¹ იგი, რომელსა შენ იშვე მტერად²² ჩემდა. მღინარე ცრემლთა შენთაჲ ეკუეთა უძღურსა სახლსა ჩემსა და სასოებაჲ ჩემი წარიღო.“*

49. ამას ყოველსა იტყოდა ეშმაკი ღაღადებით და გოდებით. და (462r)გუესმორა ჩუენ ყოველთა და დედათღიკონსა და ახალნათელღებულსა მასცა ქალსა.²³

50. და პრქუა ეშმაქმან ქალსა²⁴ მას: „რად²⁵ ესე საქმე შემამთხუე,²⁷ დეოფალო პელაგია,²⁸ [ვითარცა იუდა თვსსა უფალსა,]²⁹ [და შენცა ჩემსა იუდას ემსგავსეა?]³⁰ ვითარ იგი გერგუნოსან იყო და [დიდებულ და პატრონან]³¹ მოიციულ იყო და განმცემელ ექმნა თვსსა უფალსა, აჲ ეგრეცა შენ მიყავ?“³²

51. მაშინ პრქუა წმიდამან ეპისკოპოსმან ნონოს მკეველსა მას ქრისტესსა პელაგიას „დაიწერე ჯუარი და შეკრისხენ მას.“ ხოლო მან დაიწერა³³ ჯუარი და შეკრისხნა მას [სახელითა იესუ ქრისტესითა და მუნთუესეჲ უწინო იქმნა იგი.]³⁴

¹ ეპოუო. ² შინა. ³ საქმე. ⁴ უმრავლეს. ⁵ უმცირეს. ⁶ შენისა. ⁷ ცოდვთა. ⁸ შობასა ჩემსა სახელი პელაგია მიწოდეს მშობელთა ჩემთა. ⁹ ანტიოქიამან. ¹⁰ მაღაღეს მე. ¹¹ რამეთუ. ¹² და. ¹³ უწოდა სახელი მისი პელაგია და ქრისტეანე ყო იგი და ამისა შეგვიმღო. ¹⁴ დედათღიკონი. ¹⁵ უფალო. ¹⁶ დღეს. ¹⁷ ღმრთისათა. ¹⁸ ქალისა. ¹⁹ ცხადი. ²⁰ გეყენისა. ²¹ ოცდარვანი იგი ტაოწის რომელი მიმიხუენ ჩემგან და ნათელ-მოც და შესწირენ ღმრთისა შენისა? ვერ კმა-გეყო შენ რადუნნი წარმართნი მიმიხუენ ჩემგან, არამედ სრული სასოებაჲ მომკეთეთ ჩემგან. ²² დღე. ²³ მტერად. ²⁴ დედაკაცსა. ²⁵ დედაკაცსა. ²⁶ ახალ ნათელღებულსა. ²⁷ რამა. ²⁸ ქმენ. ²⁹ პელაგია. ³⁰ ვითარცა იუდა უფალსა. ³¹ შენცა ჩემსა იუდას მიგმსგავსე? ³² დიდებითა და პატრონითა. ³³ ეგრეცა შენ მიყავ მე. ³⁴ დაიბეჭდა. ³⁵ სიტყუთა უფლისათა და მუნთუესეჲ უწინო იქმნა წინაჲ მათსა. ³⁶

52. მერმე კულად ორისა დღისა შემდგომად, ეითარ ეძინა დედისა თვისა თანა სასუნებელსა თვისა,¹ მოვიდა იგივე ეშმაკი, განაღვიძა² და პრქუა მას: „დედოფალო ჩემო, მარგალიტ, რამ ბოროტი გიყავ შენ? არა ოქრომითა და ვერცხლითა [განგამდიდრეა შენ?] რამ არს, რომელსა ზედა შეგაწუხე შენ? მომიბე, გვედრებები⁴ შენ და გარდაევიადო, გარნა და ხოლო ნუ მიტყეებ მე და საცინელად ქრისტეანეთა ნუ შემიქმ.“⁵

53. ხოლო მკველამან ქრისტესმან⁶ შუბლსა ჯუარი დაიწერა,⁷ პბერა მას და პრქუა: „შეგრისხენი შენ, ეშმაკო, უფალმან ჩემმან,* იესუ ქრისტემან, რომელმან გამომიტაცა მე კიბითა შენთანად და შემიწყნარა მე ზეცისა მას სასძლოსა მისსა.“⁸ ეითარ ესმა ესე ეშმაკსა მას, შეძრწუნდა და უჩინო იქმნა. და განაღვა დედათდიაკონი პრორბანა და პრქუა:⁹ „დედაო, ლოცვა ყავ ჩემთვის, რამეთუ ეშმაკი მოვალს ჩემზედა, ეითარცა ლომი.“⁹

54. ხოლო დედათდიაკონმა პრქუა მას: „ნუ გეშინინ, შვილო, მისგან, რამეთუ ამიერიტგან აჩრდილისა შენისაგან ძრწოდის¹⁰ იგია“

55. [და სამისა დღისა შემდგომად]¹¹ მოუწოდა კელაგია¹² (462v)მონასა თვისა, რომელი იყო ყოველსა ზედა მონაგებსა მისსა და პრქუა მას: „მივედ სახლად¹³ და აღწერე¹⁴ ყოველი მონაგები¹⁵ ჩემი და სამკაული ჩემი და ყოველივე მოიღე აქა.“

56. [ხოლო მონამან მან ყო ვგრე, ეითარცა უბრძანა მას, და მოართუა ყოველივე დედოფალსა თვისა],¹⁶ ხოლო მან მოჰხადა¹⁷ წმიდასა მას ეპისკოპოსსა ნონოსსა და [პაქელწიფიყა ყოველსა ზედა მონაგებსა მისსა]¹⁸ და პრქუა მას: „ესე არს სიმდიდრე¹⁹ ჩემი, უფალი ჩემო, რამეთუ განმამდიდრა მე ეშმაკმან ცოდვითა. ამას მივცემ შენსა ნებასა, წმიდაო.²⁰ [ამიერიტგან კმა-მეყოს მე სიმდიდრე ცოდვისა].“²¹

57. ²²მოუწოდა მონათა და მკველთა თვსთა და მისცა [ათეულად კელითა თვსითა დრამკანი მრავალი]²³ და განუტევენა თავისუფლად და პრქუა მათ:²⁴ „ესეა, მე თავისუფალ გავენ თქვენ საწუთროსა²⁵ ამას, ხოლო თქვენ ისწრაფეთ და თავისუფალ იქმნენით თავნი თქვენნი ცოდვისაგან ამის სოფლისა.“

58. მაშინ²⁶ მოუწოდა წმიდამან ეპისკოპოსმან ნონოსს²⁷ მოღუაწესა ეკლესიისასა წინაშე მის ნათელღებულისა და მისცა მას ყოველივე იგი საფასე²⁸ და პრქუა: „გაფუცებ შენ, წმიდასა სამებასა, რათა ამის საფასისაგან ნუშკა შეეკალს ეკლესიად, გინა საეპისკოპოსოდ,²⁹ არამედ ქურციტა და ბოლთა და გლახაკთა განუყავ, რათა ბოროტად შეკრებილი ესე კეთილად გაჩეყოს ღმრთისა³⁰ მიერ, რათა სიმდიდრე იგი ცოდვისა და საფასე³¹ სიმართლის იქმნეს.“

¹ შინა A. ² განაღვიძა AD. ³ შემდგომ და არა ურთად განგამდიდრე შენ? Ay ⁴ შეგივრდეს A. ⁵ შემიქმე D. ⁶ +კელაგია A. ⁷ დაიბეჭდა Ay ⁸ +მას A. ⁹ ეითარცა მკველი ბოროტი A. ¹⁰ ძმის A. ¹¹ და შემდგომად მესამისა დღის A. ¹² კელაგია A. ¹³ ენად A. ¹⁴ + პრქუა A. ¹⁵ საფასე A. ¹⁶ და მოვიდა მონა იგი დაყო ვგრე ეითარცა უბრძანა და მოართუა მას A. ¹⁷ მიიხდნა A. ¹⁸ მისცა მას კელწიფიყა ყოველსა მას ზედა საფასისა A. ¹⁹ სიმდიდრე A. ²⁰ უღმრთოსო A. ²¹ ამიერიტგან კმა-მეყოს მე სიმდიდრე სისისა ჩემისა ქრისტესი A. ²² +ა A. ²³ მათ საფასე ურადი A. ²⁴ +ა A. ²⁵ საწუთროსა ამისგან პრერებისა A. ²⁶ და A. ²⁷ - ნონოს A. ²⁸ საფასე A. ²⁹ საეპისკოპოდ A. ³⁰ უფლისა A. ³¹ საფასე A.

* კელიოპოლის/დამიტი, cf. É. Amélineau, *La géographie de l'Égypte*, p. 116.

* შდრ. მათ. 8: 25, 27.

* "Εν τῷ οὗτῳ καὶ οὐχ ὡς πρὸς τὸν θεὸν φαίνεται αὐτῶν δὲ δυνάμειος ὄψιν πρὸς ὅψιν, καὶ τοῖς πρὸς αὐτὸν: "Τί ἔχει πρὸς σέ, ὁ δέσπῃς? Τί με λαιμόρῳ καὶ πλῆνεις? Μὴ σοὶ τί ποτε παροῦν ἔχουσιν;" ὁ δὲ πάλιν ἐκπῶσθαι αὐτὸν, τοῖς αὐτοῖς ἐκείνῳ τῷ ἰσχυρῶς: "Τί καὶ δόξα σου, Σατανᾶ, σὺ δὲ πρὸς ὅψιν πρὸς τοῖς δυνάμειος τοῖς Χριστοῦ." ἔφρτο δὲ πρὸς, უფლის ნებით, ეშმაკი გამოეცხადა მას და უხრბა: „რა ღაცემავე, მაშაო! რატომ შეურაცხყოფე მე შენ არასდროს გაიმბრავუბიხარ.“ მაგრამ მან მრავალგზის შეაფურთხა ღმრთის და ამგვარი სიტყვებით მიმართა: „მოშპირდი, სატანავ, რადგან შენ უძლური ხარ უფლის მსახურთა წინაშე“, cf. F. Nau, „Histoires des solitaires égyptiens“, *QC*, 2, p. 65.

* შდრ. მათ. 16: 23; რომ. 8: 7.

* Cf. F. Nau, „Histoires des solitaires égyptiens“, *QC*, 2, p. 63.

* „[ეშმაკი] მისს მიმართ მიმოვიღოდა მერმე, ეითარცა ლომი, და ეძიებდა რასმე მიზეზსა მისთვის,“ იხ. ვ. იზნაიშვილი, *ცხოვრება წმიდისა ანტონისი*, გვ. 15.

59. ხოლო მკველმან ღმრთისმან *პელაგია*¹ არა ჰამა² თვისიანგან შუდთა მათ დღუთა, არამედ ჰზრდიდა მას დელადოთიკონი *პრობანა*, რამეთუ ფიცით დაამტკიცა მან, რამთა არღარა ჰჯამოს მან სიმღიროსიანგან ცოდვისა.
60. და ვითარ განიუნდებოდა მერვე³ დღმ⁴ რომელ არს კერიაკე,⁵ ოდეს განძარცუედა⁶ იყო სამოსელი იგი სამონათლომ,⁷⁻⁸ [მოიღო კუბანტი (463წ)კამისი⁹] და შეიმოსა და არაეის აცნობა და უინო იქნა მის ეამითან ქალაქისა *ანტიოქისაგან*.¹⁰
61. ხოლო დღეაი მისი გარწმუნოებისაა გოდებდა და ტიროდა, ხოლო¹¹ ეპისკოპოსი ეტვოდა: „ნუ სტირო, არამედ გიხაროდენ და მხიარულ იყავ ანგელოზთა თანა, რამეთუ *პელაგია კეთილი ნაწილი გამოირჩია*,¹² ვითარცა-იგი *ენანგელესა წერილ არს*“¹³ ესე ყოველი იქნა *ანტიოქისა*.
62. და შემდგომად მცირედთა დღეთა განუტევნა ეპისკოპოსმან მის ქალაქისმან ყოველი, რომელი შეკრებილ იყენს ეპისკოპოსნი [და წარვედით კაცად-კაცადი თჳსა ქალაქად]¹⁴
63. და შემდგომად სამისა წლისა სურვილი მომიჭდა მე მისლედ ქალაქად წმიდად *იმრუსალემდ* და თაყუანისცემად პატრონასა ჯუარსა და აღსადგომელსა მაცხოვრისა ჩუენისა და ღმრთისა *იესუ ქრისტესსა*.¹⁴ და ევედრე უფალსა ჩემსა *ნონოსას*¹⁵ და განმიტევა.
64. და მრქუა მე: „ძმაო *დიაკონ*, ოდეს მიხვიდე *იმრუსალემდ*, მოიძიე მონაზონი სატურისი,* რომელსა სახელი ერქუმის *პელაგია*,¹⁶ რომელსა აქუს ჟამი მრაველი მონაზონებასა შინა და შეეწებება. შეეშოვე მას და ჰპოო სარგებელი სულისა,¹⁷ რამეთუ ჭეშმარიტად მონაი ღმრთისაი არს და [ჩრეული მონაზონი.“]¹⁸
65. ხოლო იგი მეტყოდა მე მკველისა მისთჳს *ქრისტესისა*¹⁹ *პელაგიაჲსთჳს*²⁰ და არა გამომიცხადა. და მივედ მე ქალაქსა წმიდასა *იმრუსალემს* და თაყუანის-ეცე წმიდასა აღსადგომელსა მაცხოვრისასა და პატრონასა ჯუარსა და ხეალისა დღმ²¹ გამოვედ მე ექძიებდ მე წმიდასა *პელაგიას*. და ეპოვე სენაკი მისი მთასა *ზეთისხილთასა*, სადა უფალი ილოცვიდა.
66. და ვითარ ეიხილე სენაკი²¹ მისი, [კარი არა იყო შესავალი,²² არამედ შეზღუდვილ იყო და იყო მცირე²³ სარკუმელი²⁴ ზღუდესა მას სენაკისასა.²⁵ და გჳრეკე სარკუმელსა მას და განმიღო მე.
67. (463წ) და ვითარ ეიხილე,²⁶ მკველმან მან *ქრისტესმარ*²⁷ მიცნა მე და [არა გამომიცხადა მე თავი თჳსი,²⁸ ხოლო მე იგი ეერ ვიცან და ვითარმცა შემძლებელ ვიყავ ცნობად მიუწოდმელსა მას ნაწენესა²⁹ მისსა, რამეთუ დამგზარ³⁰ იყო დიდითა, მით მარხვითა მისითა. ხოლო თუალნი მისნი, ვითარცა ქუესა შინა, ეგრე ჩნდეს და ნაწეარნი ძუალთა³¹ მისთანი [დიდძალითა მით დამდაბლებითა და მარხვითა].³²
68. ყოველი *იერუსალემში*, ვითარცა მამაკაცსა³³ სატურისისა ეგრეთ ხედვიდეს მას და არაეინ კაცთხად შეეჭუდა მას, ვითარმედ დელაკაცი არს. ხოლო მე ვიკურთხმ³⁴ მისგან, ვითარცა მამაკაცისაგან სატურისისა.³⁵
69. და მრქუა მე: „ილოცე ჩემთჳს, რამეთუ შენ ხარ ღმრთისა ეპისკოპოსისა [ნონოსისი დიაკონი.“]³⁶ და მე ვარქუ: „ამ, უფალო.“ და³⁷ მან მრქუა მე: „ილოცე ჩემთჳს, უფალო.“]³⁸ და დამქა სარკუმელი³⁹ იგი და ყო⁴⁰ ფსალმუნი მესამისა ჟამისა.⁴¹

¹ პელაგია A. ² ჰამა D. ³ მერვე A. ⁴ დღე A. ⁵ კერიაკე A. ⁶ განძარცვად A. ⁷ სანათლო A. ⁸ ააღდგა დამ A. ⁹ და განძარცვუ სამოსელი იგი ნათლისცემისა და მოიღო კამისი ძაძისა A. ¹⁰ ანტიოქისა A. ¹¹ წმიდა A. ¹² რომელი იგი გამოირჩია მარამ A. ¹³ და წარვედით თჳსა ადგილად A. ¹⁴ ქრისტესსა D. ¹⁵ ნონოს D. ¹⁶ პელაგია A. ¹⁷ -ხულისა A. ¹⁸ ჩრეული მონაზონი A. ¹⁹ ღმრთისა A. ²⁰ პელეგიათჳს A. პელაგიათჳს D. ²¹ სახლი A. ²² კარი არა შევიდოდა A. ²³ მცირე A. ²⁴ სარკუმელი A. ²⁵ სახლისასა A. ²⁶ მიხილა A. ²⁷ ქრისტესმან A. ²⁸ არა გამომიცხადა მე A. ²⁹ საჩესა A. ³⁰ დაწვრილ A. ³¹ ასოთა A. ³² დიდითა მით მარხვითა A. ³³ მამაკაცსა A. ³⁴ ვიკურთხე AD. ³⁵ სატურისისა A. ³⁶ უფლისა ნონოსისი ეპისკოპოსისა A. ³⁷ „ილოცე ჩემთჳს უფალო რამეთუ მოციქული უფლისაი არს იგი და მერვეცა მრქუა მე: „ილოცე ჩემთჳს უფალო“ A. ³⁸ სარკუმელი A. ⁴⁰ -და ყო A. ⁴¹ ჟამისა A.

* შტრ. ლუკ. 11:42.
* შტრ. მათე 19:12.

70. და ¹მე ვილოცვედ გარეშე² სენაკს³ მისთანა. და ვითარ-იგი ჟამობდა,⁴ გამოვედ⁵ და ვცან, რამეთუ ფრიად სარგებელ მეყო შემთხუეა იგი მისი, ვითარცა ანგელოზისა.

71. და დღითიდღედ მივიდოდ⁶ მონასტრებსა და შევემთხუოდე ყოველთა წმიდათა მამათა და ეკურთხეოდე მათგან და ყოველსა მონასტრებსა იტყოდეს ჰამაგესა წმიდისა *ქელაგია*ისა.⁷

72. და მერმე კულად მივედ⁸ და დაჰერეკე სარკუმელსა⁹ მას და არა მომიგო. [და წარვედ ეკლესია]¹⁰ და ხელისა დღმ მივედ კულად და დაჰერეკე და არაინ რამ მომიგო. დავედ¹¹ და ვისმენდ კმასა და არავე რამ მესმა. მაშინ¹² საღმრთო გონებაი მოვიპოვე და ვთქუ: „იხილო ჭეშმარიტად, ნუეუქმ [მომეუდარ არს, ვინ უწყის.]"¹³

73. და უეუზიდე¹⁴ სარკუმელსა¹⁵ და განვადე და ვიხილე და ვცან, რამეთუ დაუძინებოდა. ¹⁶ და (464რ) დაეკვაშ სარკუმელი¹⁷ იგი და მოვერუე იგი თიკითა და ჩამოვედ ღრბით *იზრუსალემ* და ვადიდებდ ღმერთსა,¹⁸ და ვაუწყე¹⁹ ყოველთა, ვითარმედ წმიდაი *ქელაგია* სასწაულთა მოქმედი მონაზონი აღესრულა.

74. და მუნთქუესეუ შეკრბა ყოველი მონასტრები ნიკოპოლისითგან ვიდრე იერიქოდმდე და *იზრუსალემი*²⁰ სიმრაველე მონაზონთა და აღავსო მთაი იგი ზეთისხილთა.* და დაარღუს კარი სენაკისაი მის და [გამოიხუნეს წმიდანი იგი ჳორცნი მისნი უფრომს ოქროსა და ანთრაქისა პატროსნისა და დადევს იგი საკაცსა ზედა].²¹ და მოვიდა ეპისკოპოსი *იზრუსალემისა* და წმიდანი მამანი.

75. და განძარცუეს იგი, რამათამცა შემოსეს იგი სამოსლითა სამკუდროთა.²² და ვითარ სცხებდეს ნელსაცხებელსა, მაშინ ცნეს, [ვითარმედ დედაკაცი არს].²³ ღალადებდეს²⁴ და იტყოდეს: „დიდებთა შენდა, (464ვ)ღმერთო, მრავალნი დაფარულნი გქონან ქუეყანასა ზედა, არა ხოლო თუ მამანი, არამედ დედანიცა.“ [და უნდა დაფარვად მის სცევითარისა მღევანისა საკრეველებისა]²⁵ და ვერ შეუძლეს, რამეთუ განთქმულ იყო ერსა შორის საკრეველი ესე საქმე.²⁶

76. მაშინ შეკრბა სიმრაველე ქალწულთაი სანთლითა და კერეონითა²⁷ და ჯუარითა²⁸ და დიდებითა დიდითა და [ფსალმუნითა და საკუმეველითა].²⁹ [დამძარხეს წმიდაი იგი ნაწილი, რამეთუ მიიღეს იგი წმიდათა მონაზონთა, კაცთა ღმრთისმოყუარეთა და დადევს იგი ადგილსა წმიდასა სადიდებლად ღმრთისა მამისა და უფლისა ჩუენისა *იესუ ქრისტესა*].

77. ესე ცხორებაი მეძვისაი არს და ესე სინანული და მოქცევაი მისი, რომელსა წარეკუეთა სასოებაი მისი, და ჩუენცა მოგუეცინ უფალმან [ჳოენად წყალობისა დღესა მას სასჯელისაჲსა].³⁰ რომლისა არს დიდებაი და სიმტკიცე მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა ამიერიოთგან უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.†

†ხოლო A. ² გარეშე A. ³ სარკუმელსა A. ⁴ ილოცვიდა A. ⁵ წარმოვედ A. ⁶ მივიდოდე A. ⁷ ქელაგიაისა A. ქელაგიაისა D. ⁸ ადვედ მისა A. ⁹ სარკუმელსა A. ¹⁰ და წარმოვედ A. ¹¹ დავედ A. ¹² მაშინ A. ¹³ აღესრულა და არაინ უწყის A. ¹⁴ უეუზიდე A. ¹⁵ სარკუმელსა A. ¹⁶ დაძინებულ იყო A. ¹⁷ სარკუმელი A. ¹⁸ ვადიდებდ ღმერთსა A. ¹⁹ უთხარ A. ²⁰ და იორდანესა A. ²¹ გამოიხუნეს ჳორცნი იგი წმიდისანი მის ბრწყინებულს ვითარცა მის თულანო უფროსს ოქროსსა და ანთრაქისა და თულისა პატროსნისა და დადევს მერქსა ზედა A. ²² სამკუდროთა A. ²³ რამეთუ ბუნებით დედაკაცი იყო A. ²⁴ ღალადეყეს ყოველთა და თქუეს Ay ²⁵ და უნდა დაფარვად ესე საკრეველი A. ²⁶ საქმე AD. ²⁷ კერიონებითა A. ²⁸ ჯუარებითა A. ²⁹ ფსალმუნითა და საკუმეველითა A. ³⁰ დამძარხნეს პატროსანი იგი ჳორცნი მისნი დიდებითა დიდითა ადგილსა წმიდასა პატროსანთა და წმიდათა კაცთა და ადიდებდეს ღმერთსა. ესე ცხორებაი მეძვისაი, ესე სინანული და მოქცევაი, რომელსა წარეკუეთა სასოებაი მისი, და ჩუენცა მოგუეცინ უფალმან რასთა მიემეგავსნეთ სათნოებათა მისთა და ეპოთ წყალობაი და შენდობაი ცოდვათაი წინაშე ღმრთისა A.

* შდრ. მარ. 3:8; მათ. 3:5; 4:25; ლუკ. 6:17.

* შდრ. ლუკ. 9:29; მათ. 17:2,5; მარ. 9:3; „ბრწყინიდეგს, ვითარცა მზის თულანი“ — შდრ. აბრაამის და მარიამის ცხოვრება, ანატასია პატრიკიას ცხოვრება, კანონიკე მძივარის ცხოვრება.

თავი V

ცხოვრება მარიამ მეგვიპტელისა

(I აპრილი, V-VI სს.)

ქრისტიანულ მწერლობაში მონანიების მოტივზე შექმნილ ნაწარმოებთა შორის *მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრება* ერთ-ერთ შესანიშნავ მაგალითს წარმოადგენს. იშვიათთა პაგიოგრაფიული ძეგლი, რომელსაც მსგავსი წარმატება და პოპულარობა ხედა წილად.

მარიამის პერსონაჟი ქმნის ალექსანდრიელი მებადის სახეს, რომელმაც სიწმინდეს განსაკუთრებული და არამეუღლებრივი მონანიების გზით მიადგინა. იგი უდაბნოში განმარტოვდა, ჩაიკლა მიწიერი სურვილები და სხეულის თვითგვემის გზით უკიდურესად მძიმე ასკეტიკური ცხოვრების წესი გაითავისა. მისი *ცხოვრება* საყურადღებო ინფორმაციას გვაწვდის ალექსანდრიიდან იერუსალიმში მოგზაურობის, წმინდა ჯვართამაღლების, იორდანის უდაბნოსა და პალესტინური სამონასტრო ინსტიტუტების შესახებ.

წმინდანის მოხსენიების დღეებია დიდი მარხვის მეხუთე კვირა დღე და აგრეთვე I აპრილი.¹⁶⁴ *მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრება* იკითხებოდა და მის მიერ მოძღვნილ ტროპარს გალობდნენ დიდი მარხვის მეოთხე ხუთშაბათს ანდრია კრეტელის დიდი კანონის დაძაგების დროს.

ცხოვრების ავტორი საეკლესიო მოღვაწე, მოგზაური და მწერალი სოფრონ იერუსალიმელია (550-638 წწ.). 634 სოფრონი წელს იერუსალიმის პატრიარქად აეურთხეს. იგი VII საუკუნეში მართლმადიდებლური დოგმების თავგამოდებული დამცველი იყო ერეტიკული შემოტევებისგან. სოფრონის მოხსენიების დღე 10 მარტია, ხოლო წმინდა ზოსიმე, *მარიამის* მონანიების ერთადერთი თვითმხილველი, 4 აპრილს მოიხსენიება.¹⁶⁵

სოფრონ იერუსალიმელი

სოფრონ იერუსალიმელი იოანე მოსხის მოწაფე და მისი თანამოღვაწე იყო. მათ ერთად იმოგზაურეს გვეგატეში, სირიაში, სინაზე.¹⁶⁶ ზოგიერთი მეკლესიარის აზრით, მათ ერთობლივად დაწერეს გვეგატელი წმინდანების *კეროსისა და იოანეს ცხოვრება*.¹⁶⁷ აქედან გამომდინარე, არსებობს მოსაზრება, რომ იოანე მოსხის ცნობილი „ლიმონანია“ შედგენაში სოფრონი აქტიურად მონაწილეობდა და ზოგიერთი ნოველა მას მიეწერება.¹⁶⁸ იოანე მოსხთან ურთიერთობა სოფრონის მოძღვრის სიკვდილამდე არ შეუწყვეტია. *სოფრონის* ალაშქრის სხვადასხვა ჯანრის თხზულებები ეკუთვნის. იგი მოღვაწეობდა პოეზიაში, პოშილტიკისა და პაგიოგრაფიის სფეროში. ავტორის რიტორიკული ხელოვნება განსაკუთრებით მელანდრება მის პოშილიებში, რომელთაგანაც მხოლოდ ზოგიერთია გამოცემული.

¹⁶⁴ BHG 1042. *ცხოვრების* ყველაზე ცნობილი ვერსია, რომელიც სოფრონის ეკუთვნის იხ. P.G. 87,3, col. 3698-3726 იგი ლათინურად ითარგმნა პაულ დაკრისა (*Paul le Diacre*, P.L. I, 73, col. 671-690) და უცნობი ავტორის მიერ (*AASS*, Aprilis, I, p. 76-84; *Vitae Sanctarum Patrum* fol 67-72); ლეგენდის სხვა ლათინური ვერსიების გუთავაზობენ ფლოდარდი რეინსიდან (*Flodoard de Reims*) და პილდებრი ლეაზრდინიდან (*Hildebert de Lavardin*), იხ. P.L. 135, fol. 541-548 et in P.L. 171, fol. 1321-1340, *AASS*, p. 84-90.

¹⁶⁵ სოფრონი, პალესტინელი სწავლული და საეკლესიო მოღვაწე დამასკოში დაიბადა, სადაც გაჩაღებულია მოიღო და ახალგაზრდაობაშივე ბერად აღკვეცის შემდეგ, საუშაოდ ალექსანდრიაში გაემგზავრა. მან საკმაოდ მწვავე დავა ადგა პატრიარქ სერგის მიერ შემოთავაზებული მონოთეოსიზმის წინააღმდეგ, „წაელბა ერთი ნების შესახებ“ მოძღვრების წინააღმდეგ, რომელიც ამცირებდა ქრისტეში აღმზიანების სრულყოფილებას. მან კატეგორიულად უარყო მონოთეოსიზმის ფორმალა და გადართო მონოთეოსა ამ ტერმინის გაუქმება. მისმა ბრძოლამ შედეგი გამოიღო: მცირე ხნის შემდეგ პატრიარქ სერგის ანათმა გამოცხადეს და მის მიერ შემოთავაზებული მოძღვრება საბოლოოდ დაიწყეს მისი. 634 წელს იგი იერუსალიმის პატრიარქად აეკურთხეს. 637 წელს ხალიფა იმამის არბამ სირიის სხვა ქალაქების დაპყრობის შემდეგ იერუსალიმს ალყა შემოარტყა. ქალაქის მცხოვრებლებმა მდებარე წინააღმდეგობა გაუწიეს მტერს, მაგრამ მხოლოდ 2-3 კვირის ათქვამა ისინი მოწინააღმდეგეობით. მოლაპარაკებები დაეწყოთ მოლაპარაკების სულისჩამდგომელი *სოფრონ იერუსალიმელი* იყო, რომელმაც არაბებთან შეთანხმების მიადგინა. მაგრამ პატრიარქმა მოითხოვა, რომ ალაშის მოციქულის წარმომადგენელი თვით გამოცხადებულყო ხელშეკრულებაზე ხელის მოსაწერად. ხალიფა იმამი აქლემზე ამხედრებული სოფრონა იერუსალიმში და მას „ღია ქალაქში“ ტიტული მიანიჭა. *სოფრონის* წყალობით, ხელშეკრულება ქრისტიანებისთვის საკმაოდ ხელსაყრელ პირობებზე დაიდო: ისინი ინარჩუნებდნენ სარწმუნოებისა და ქირებებს, ხოლო მათი ეკლესიები ხელშეუხებელი რჩებოდა. მოგვიანებით ხალიფა იმამმა იერუსალიმში სოლომონ ტაძრის ადგილას ცნობილი მწვითი ააგო, იხ. Ф. Успенский, *История Византизма* т. 1, 354-378; Н. В. Пугачевская, *Византизм и Иран на рубеже VI и VII веков*, 4-20; ს. ყაუხჩიშვილი, დეკრები ბიზანტიის ისტორიიდან, 115-156; Г. Фроловский, *Византизм и Иран*, 123-125; Н. Мейендорф, *Византизм и Ислам*, 1, 296-300, Theophanis, *Синклитика*, p. 384.

¹⁶⁶ პ. ნუკლიძე, «К прохосному житию греческого романа «Варлаам и Иосафат», *ЖЗ*, 17, 250-257; ს. ყაუხჩიშვილი, ბიზანტიური ლიტერატურის ისტორია, 236-247; H. Delehaye, «L'ancienne hagiographie byzantine», *SV*, 73, p. 53; H. Delehaye, *Synaxarion*, p. 527-528.

¹⁶⁷ SS Syn et Iohannis miracula, P.G. 87(3), col. 3669

¹⁶⁸ K. Krumbacher, *Geschichte der Byzantinischen*, p. 189.

მის პაგიოგრაფიულ თხზულებებში უკვე მაფიოდ ჩანს VII საუკუნის პაგიოგრაფიისთვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ნიშნები: გარემოს გეოგრაფიული აღწერის ახალი, ცხოველი სტილი, ისტორიული ექსკურსები, პერსონაჟთა ემოციების რეალისტური გადმოცემა, მორალურ-დიდაქტიკური შტრიხები და სხვ.

სოფორნ იერუსალიმელის შემოქმედებაში მარიამ მეგვიტელის ცხოვრებას განსაკუთრებული და საგანგებო ადგილი უკავია. ცხოვრება მკიდრო კავშირშია როგორც წინამორბედ ეპოქასთან, აგრეთვე პაგიოგრაფიული ჟანრის ჩამოყალიბებულ ფუნდამენტურ პრინციპებთან; მასში იკვეთება არა მარტო საერთო მორიგეობი, რომელიც მას ანტიკურ არქეოლოგიურ ნოველასთან აახლოვებს, არამედ ამ ეპოქის ბიზანტიური პაგიოგრაფიისთვის ესოდენ დამახასიათებელი მორალურ-დიდაქტიკური მიზანდასახულობა. აღნიშნულ ელემენტთა ერთობლიობა და განსაკუთრებით წინასაუკუნეებიდან შემოჭრილი საერთო მოტივების ნაკადი ცხოვრებას რომანული ჟანრის თხრობასთან აახლოვებს.

მარიამ მეგვიტელის პერსონაჟის სპეციფიკური პორტრეტი უშუალო კავშირშია რომანიზმების თემასთან, რომელიც IV-VII საუკუნეების ლიტერატურაში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა განსაკუთრებით სირიაში, პალესტინასა და ეგვიპტეში.¹⁶⁹

ცხოვრების მოკლე შინაარსი

სიწმინდით გამოირჩეული ბერი ზოსიმე საეკლესიო ცხოვრებას სიყრმეში ეწიარა და დიდი ხნის მანძილზე პალესტინის ერთ-ერთ მონასტერში მოღვაწეობდა.

მაგრამ უფლის განგებით და ღვთაებრივი შთაგონებით, მან მიატოვა თავისი ადგილსამყოფელი და მდინარე იორდანეს სანაპიროზე მდებარე მონასტერში დაემკიდრა. იქ გაუმეურბელი წესის მიხედვით, დიდი მარხვის პირველ კვირა დღეს ბერებს მიჰქონდათ მცირე საკვები და მიემართებოდნენ უკიდვარად და თვალწმენდილ უდაბნოს სიღრმეში. ცხადია, ზოსიმეც უდაბნოსკენ გაემართა. ბერმა ოცი დღის განმავლობაში იარა და ერთ შუადღეს, როდესაც ხედაპყრობილი ღოცულობდა, შიშველი და მისი მცხუნვარებისგან გაშვებული ადამიანის სხეულის აჩრდილი დაინახა. უცნაურმა არსებამ შეაშინა თუ არა ზოსიმე, უმაღ გაიქცა, ხოლო ბერი გამოედევნა. დიდი ხნის დევნის შემდეგ, იგი შეჩერდა და წმინდა მამას მიმართა: „რატომ მომეყე, აბბა ზოსიმე? არ ძალმიძს შენსკენ მოზრუნება, რადგან ქალი ვარ და სრულიად შიშველი. გადამოხედე შენი წამოსასხამი, რათა სხეული შევიშოოს, სირცხვილი განეგავო და შემოგხედო.“

ეს მარიამი იყო. მან მამა ზოსიმეს თავისი წარსული უამბო: „მე ეგვიპტელი ვარ. როდესაც თორმეტი წლის ვიყავი, უარყავი ჩემი მშობლების სიყვარული და ალექსანდრიაში წავედი. ჩვიდმეტი წლის მანძილზე ვერწმობდი. ერთ დღეს ალექსანდრია დაეტოვე და გერს გავყევი იერუსალიმში, სადაც იგივე საქმიანობით ვიყავი დაკავებული. უფლის ნებით, ჯვართამაღლების დღესასწაულის დღეს ხალხს გავყევი და ეკლესიაში წავედი.“

მაგრამ ეკლესიის უხილავმა ძალამ, სადაც წმინდა ჯვარი იყო დასვენებული, განაგდო მარიამი. როდესაც ეს რამდენჯერმე განწმირდა და ტაძარმა ქალი არ მიიღო, იგი მიხედა, რომ ეს აქტი მისი ცოდვილი ცხოვრების გამო იყო გამოწვეული. მარიამმა ეკლესიის კედელზე ღვთისმშობლის გამოსახულება დაინახა და ცხარე ცრემლებით შევეფურა, პატივინა. პატივების შემდეგ იგი ეკლესიაში დაუბრკოლებლად შევიდა, თაყვანი სცა წმინდა ჯვარს და აღუთქვა ღვთისმშობელს, რომ მიატოვებდა ამქვეყნიურ ცხოვრებას, უდაბნოში წავიდოდა და ცოდვებს სრულ სიმართლებით, განუწყვეტელი მარხვით მოინანიებდა.

მარიამმა დაუყოვნებლივ დატოვა იერუსალიმი და იოვანე ნათლისმცემლის მონასტრისკენ გაემართა, რომელიც მდ. იორდანეს პირას მდებარეობდა. მდინარეში განწმენდის შემდეგ, მან იკა გადალახა და იორდანის უდაბნოს მიაშურა. ორმოცდაშვიდი წლის მანძილზე იცხოვრა ისე, რომ ადამიანის გამოსახულებაც კი არ დაუნახავს. მისი ტანსაცმელი გაცვდა, დაიხა და შიშვლად დარჩენილს ჩვიდმეტი წლის განმავლობაში ხორციელი ცოუნებები ტანჯავდა.

როდესაც ქალმა თხოვრა დაბრუნება, წმინდა ზოსიმე მიწაზე დაემხო და აკურთხევდა უფალს და მის მსახურს. ერთი წლის შემდეგ, მარიამის თხოვნით, აღდგომის დღესასწაულის დროს ბერმა ეგვიპტისა აიღო, გაემართა მდ. იორდანეს სანაპიროსკენ და უცდიდა ქალს. წმინდანი მოადგა მოპირდაპირე სანაპიროს, პირჯვარი გადასახა მდინარეს, ტალღებზე გადმოიარა და მივიდა ბერთან. ზიარების შემდეგ მან კელაე გადაიარა მდინარეზე და უდაბნოს მიაშურა.

ერთი წლის შემდეგ მამა ზოსიმე კელაე გაემართა ქალთან შესახვედრად, მაგრამ იგი გარდაცვლილი დახვდა. ზოსიმეს მიერ ნაბოძარი მოსახსამში შემოსული უდაბნოს ქიშპაზე უსულოდ იწვა. ასკეტი ცრემლად დაიდვარა, ვერ ბედავდა მის სხეულს შეხებოდა; ფიქრობდა, რა საშუალებებისთვის მიემართა ცხედრის გასაპატოვებლად. უცებ ქიშპაზე წარწერა დაინახა: „მამაო

¹⁶⁹ B. Ward, *La vie et l'œuvre de prostiteutes*, p.3-6.

ზოსიმე, დაკრძალე ჩემი სხეული, დაუბრუნე მიწას მისი კუთვნილი ფერფლი; ილოცე და უფალს პატიება სთხოვე ჩემთვის, რომლის სულმაც I აპრილს განისვენა.”

ზოსიმეს არაფერი გააჩნდა საფლავის ამოსათრევლად. იქვე გახმხმარი შეშის ნაჭერი იპოვა და თხრა დაიწყო. მაგრამ ძლიერ გამომშრალ მიწასთან ევრაფერი გააწყო და დაღლილობისგან ქანკი გამოეღია. მოულოდნელად მას ღომი მიუახლოვდა. *ზოსიმეს* ძლიერ შეეშინდა, მაგრამ მოიკრიბა მხნობა, ღომს პირველად გადასწავა და უთხრა: „წმინდანმა ქალმა დაკრძალვა ისურვა, მაგრამ მე მოხსუცი ვარ და ვერ ეთხრი წარმის. ამოთხარე საფლავი, რათა ნეტარი *მარიამის* სხეული გაუპატიოსნოთ.“ ღომი უმაღლეს შეუდგა საქმეს და ბრტყალებით დიდი საფლავი ამოთხარა. მოვადლოების შესრულების შემდეგ ცხვარივით უწყინარი, უდაბნოს უკიდევანო სიერცემში გაუჩინარდა. ხოლო მამა ზოსიმემ მიაბარა ცხვარი მიწას და მონასტრისკენ გაემართა უფლის ღოცვა-კურთხევით.¹⁷⁰

ცხოვრების ტექსტის სტილი მარტივია, მაგრამ ცხოველი. იგი უხედა არის დატივითული ემოციებით აღსავსე დიალოგებით. ნაწარმოებში ყველაზე შთაბეჭდვად მხარდა ის ეპიზოდები წარმოადგენს, რომლებიც მარიამისა და ზოსიმეს შეხვედრას, უდაბნოში დევნას და მშვიდი ქალის აღსარებას გადმოგვცემენ.

ცხოვრების ბერძნული თხზულება, რომელიც სოფრონს მიეწერება ყველაზე უპიქელესია ბერძნულ რედაქციათა შორის.¹⁷¹ უტყუარია, რომ სოფრონი, ან უცნობი ავტორი კარგად იცნობდა ეგვიპტეს და პალესტინის სამონასტრო დაწესებულებებს.

მკვლევართა აზრით, ნაწარმოები ჩამოყალიბდა არა უადრეს V საუკუნის მეორე ნახევრისა,¹⁷² მაგრამ დიდი ხნის მანძილზე ავტორის ვინაობა სადაო რჩებოდა. აზრთა სხვადასხვაობით გამოწვეული დავა საბოლოოდ სოფრონის სასარგებლოდ გადაწყდა. ამას იმ ფაქტმაც შეუწყო ხელი, რომ ბერძნული ტექსტი შეიცავს ერთგვარ ლექსიკურ თავისებურებებს, რომელიც ამ ავტორის ნაწარმოებებისთვის არის დამახასიათებელი.

ავტორი, წარმომავლობა, პარალელი

ანალოგიები *ჰელე თებელის ცხოვრებასთან*

ფ. დელმას ნაშრომში, „შენიშვნები *მარიამ მეგეპტელის ცხოვრებასთან* დაკავშირებით“, განიხილულია ლეგენდის წარმოშობა და მისი ლიტერატურულ ძეგლად ჩამოყალიბების ერთობ რთული სფერო. ავტორი სამ პრობლემატურ საკითხზე ამახვილებს ყურადღებას:

- 1) ავტორის ვინაობა;
- 2) თხზულების შექმნის ეპოქა;
- 3) წარმოადგენს თუ არა დედანს სოფრონის ავტორობით შექმნილი ნაწარმოები?

დელმას ცნობით, *ცხოვრების* ტექსტი ცხადყოფს, რომ თხრობის ავტორი პალესტინელი ბერია, რომელიც ჩინებულად იცნობს არა მარტო ნაწარმოებში აღწერილ გეოგრაფიულ ადგილებს, არამედ იქ მდებარე მონასტრებს და მონასტრებში დანერგილ წესებს.¹⁷³

რაც შეეხება *მარიამის ცხოვრებისა* და გარდაცვალების თარიღებს, პაგიოგრაფების მიერ მოწოდებული გაურკვეველი და სიბნელით მოცული ცნობების გამო ძველი ბოლანისტები *მარიამისა* და მამა ზოსიმეს დაბადებასა და გარდაცვალებას ზუსტად არ ათარიღებენ. მართლმადიდებლური ეკლესიის კალენდრის მიხედვით, მისი გარდაცვალების თარიღი 522 წელია, ხოლო კათოლიკურმა ეკლესიამ მარიამის სიკვდილი 421-432 წლებით დაათარიღა. მაგრამ მიუხედავად ქრონოლოგიური შესაძაბობისა, უტყუარია, რომ ნაწარმოები შეიქმნა არა უადრეს V საუკუნის დასასრულს. მ ფაქტს თხულებაში მოხსენიებული *იოვანე ნათლისმცემლის* ეკლესიის აღწერა ადასტურებს, რომელიც 491-518 წელს, *იმპერატორ ანასტას I* მეფობის ეპოქაში აშენდა, წერს პალესტინელი ბერი *თეოდოსი* 530-532 წლებში.¹⁷⁴

მასადავამ, *მარიამის ცხოვრებისა* და გარდაცვალების წლები სადაო და დღემდე დაუზღველია. თუმცა არც მისი მონანიების მოწმე – ბერი *ზოსიმეს* ვინაობაა უკეთ ცნობილი. ს. ევლად ნაშრომებში: „წმინდა გერასიმესა და კალამონის ლავერები“, „წმინდა დოროთე და წმინდა ზოსიმე“, „პალესტინის მონასტრების ანბანური კატალოგი“ საყურადღებო ცნობებს გვაწვდის *ზოსიმეს* ვინაობის შესახებ და ნათეს პვენს *მარიამ მეგეპტელის* გარდაცვალების ეპოქასაც.

¹⁷⁰ AASS, Aprilis, I, appendix, p. 21-28.

¹⁷¹ P. F. Dombrowski, *La Vie de la sainte Marie l'Égyptienne*, p. 40-42.

¹⁷² Rubelbeuf, *La Vie de sainte Marie l'Égyptienne*, p. 7-10.

¹⁷³ F. Delmas, «Remarques sur la Vie de Sainte Marie l'Égyptienne», *EQ*, 4, p. 35-42.

¹⁷⁴ *Itinera Latina*, vol I, p. 68, S. Vailhe, «Répertoire alphabétique des monastères de Palestine», *ROC*, 5, p. 12-19.

თეთი სახელი *ზოსიმე* არაფრის მთქმელია, რადგან პალესტინაში მრავლად იყენებდნენ სახელის მქონე ბერები, თუმცა მისი იდენტიფიკაციისთვის რამდენიმე არგუმენტი არსებობს. ეს მოსაზრებები პალესტინელ ბერ ზოსიმეს უკავშირდება, რომლის ნაწარმოებებში ჩვენამდე მოაღწია. იგი იპერატორ *იუსტინეს* (518-527 წწ.)¹⁷⁵ დროს ცხოვრობდა და რამდენიმე ცნობიერ სასულიერო მოძღვრების ავტორია. სწორედ მის ერთ-ერთ ნაწარმოებშია მოხსენიებული *წმინდა გერასიმეს* ლავრა, რომელიც ქალკედონის (455 წ.) კრების შემდეგ აშენდა. აქედან გამომდინარე, სავარაუდოა, რომ *ზოსიმეს* და *მარიამ მეგვიპტელის* შესხვედრა შედგა არა უგვიანეს V საუკუნის ბოლო წლებისა.¹⁷⁶

ფ. დელმა ნაწარმოების ორიგინალობის საკითხსაც საუკუოდ მიიჩნევს: „უასკენი, რომ მარიამ მეგვიპტელისა და პაელე თებელის ცხოვრებას შორის ბევრი ანალოგია და მსგავსებაა. ამ შემთხვევაში მხედველობაში მაქვს არა ამ ორი ძეგლის სტილი, არამედ ზოგადი იდეები, კომპოზიტიკა და თეთი რეზიუმე, რომლებიც თითქმის იდენტურია. თუ ყველა ამ არგუმენტს უბრალო დამატეხვედ ჩათვლით, ჩემს აზრს არაყინ გაიზიარებს.“¹⁷⁷ გათავაზობთ ავტორის მიერ მოცემულ ანალოგიებსა და პარალელურ მოტივებს:

წმინდა ზოსიმეს ანტონ დიდის მსგავსად უფლის იდემალი ხმა ესმის, რომელიც უბრაბანებს, აღმოაჩინონ მათზე აღმატებული ბერი.

ზოსიმე, მსგავსად ანტონისა, უცნობი ბერის მოსაძიებლად უდაბნოში მიდის.

ზოსიმე და ანტონი ლოცვის დროს აღმოაჩენენ უცნობ პიროვნებას.

ზოსიმე მარიამ მეგვიპტელს შეხვდა, ანტონი — წმინდა პაელე თებელს.

მარიამს არ სურს ზოსიმესთან შეხვედრა და გარბის; პაელე თებელიც გამოქვაბულის შესასვლელს უხშობს ანტონს.

პაელემ და მარიამმა უკვე იციან იმ პირთა სახელები, ვისაც პირველად ხედეზიან.

პაელესა და ანტონ დიდის მსგავსად, მარიამი და ზოსიმე ერთმანეთს ლოცვა-კურთხევას სთხოვენ.

პაელე თებელი და მარიამ მეგვიპტელი ანალოგიურ კითხვას სვამენ: „გვედრები ჩიოხარო, როგორ არის ქრისტიანული სამყარო და ქრისტიანი მუფუფი?“

ზოსიმე და ანტონი საიდუმლოდ ინახავენ და არაეის უზხეულენ მარიამთან და პაელესთან შეხვედრას.

მარიამ მეგვიპტელი და პაელე თებელი სრულ სიმარტოეში კედებიან.

მაშა ზოსიმე და ანტონ დიდი აძლევენ მოსასხამს პაელესა და მარიამს.

ზოსიმეს ღობე ეხმარება მარიამის საფლავის ამოთხაში, აბრეტევე ორი ღობე მოდის ანტონის დასახმარებლად, რათა პაელეს საფლავი ამოთხარონ.

მონასტერში დაბრუნებისთანავე ანტონი და ზოსიმე ამცნობენ ძმებს, რაც თავს ეცადხადი.

დელმა გეამცნობს, რომ ამ ანალოგიებს ვერცერთი მკვლევარი გვევდეს გერ აუელის.

მიუხედავად იმისა, რომ *წმინდა ევსებიოსმა* პაელე თებელის ცხოვრება მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრების შექმნამდე ორი საუკუნით ადრე დაწერა; ორივე ავტორი იდენტურ ქარგას მიჰყვება.¹⁷⁸ ამ ორ ნაწარმოებს შორის არსებული ანალოგიების გარდა, პარალელური შტრიხები დაიძებნა VI საუკუნის მწერლის კირილე სკითოპოლიელის *წმინდა გერასიმეს* ცხოვრებაში.¹⁷⁹

¹⁷⁵ ნ. კელემ ორი ნაშრომი მიუძღვნა ზოსიმეს ცხოვრების ეპოქას და იდენტიფიკაციის საკითხს. სტატიაში *წმინდა გერასიმესა და კალამონის ღაღრებზე* ავტორი წერს: *თუ მამა ზოსიმე და იგივე სახელის მქონე პალესტინელი ბერი ერთი და იგივე პიროვნებაა, იგი V ს-ის მეორე ნახევარში ცხოვრობდა. ავტორი საბერძნეს თვალსაზრისით, რომელიც წმინდა გერასიმეს ღაღრის დასაბუთებას ემყარება, cf. Migne, P.G. 28, col. 1675-1702; S. Vailhé, «Les laures de saint Gerasime et de Calamone», EO, 2, p. 106-119; მეორე ნაშრომში «წმინდა დროსოვო და წმინდა ზოსიმე ავტორი გეამცნობს, რომ ევგარე (Evagre, HE, IV, cap. VII, P.G. LXXCVI, col. 2713) ვრცელი თავი მიუძღვნა ვინმე ბერ ზოსიმეს, რომელიც ფინიკიის პატარა ქალაქ სინდელან იყო. სინდე დაბალუბით ორი კმოთ იყო და მდებარეობდა ე. ტეიროსიდან, ხოლო 10 კმოთ პალესტინის ეკსარქიდან. ეს წმინდა ზოსიმე, მსგავსად მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრების მთავარი პერსონაჟია. ნათელმდევლობის ნიშით იყო დაჯილდოებული და შეეძლო მომავალი ეფინიასწარმეტყველად. მან იფინიასწარმეტყველა მიწისებრა, რომელმაც მოსწრა ანტიოქია. ავტორი რამდენიმე არგუმენტი მოჰყავს იმის დასამტკიცებლად, რომ წმინდა დროსოვოს მეგობარი ზოსიმე და ევგარეს მიერ მოხსენიებული ზოსიმე ერთი და იგივე პიროვნებაა: ორივე ასაკტია და მწყვდარ; ორივე რამდენიმე პატარა სასულიერო ტრაქტატი შექმნა, რომლებიც ე. მინია გამოცხად (იხ. P.G. LXXVIII, col. 1679-1702). ხოლო ნაწარმოებში მოხსენიებული წმინდა გერასიმეს ღაღრა, (P.G. LXXVIII, col. 1697) რომელიც კირილე სკითოპოლიელის ცნობით, ქალკედონის კრების შემდეგ აშენდა, ამტკიცებს, რომ ზოსიმე V საუკუნის პირველი ნახევრის შემდეგ ცხოვრობდა. გარდა ამისა, ევგარე გეამცნობს, რომ წმინდა ზოსიმე ფინიკიაში, ტეიროსიდან ახლოს დაიბადა. ხოლო პალესტინაში საბოლოოდ დამკვიდრებამდე, იგი ბერად აღკვეცა ტეიროსის ვრთუბით მონასტერში (P.G. LXXVIII, col. 1693). პალესტინელი ცხოვრებისას ზოსიმე მოიხსენიებს ქალაქ ნალუსს და მგზაურობის იერუსალიმში, ხოლო მოგვიანებით იგი ხელმძღვანელობდა პალესტინის ეკსარქიაში მდებარე ერთ-ერთ მონასტერს და ზოლოს, ზემოთმოყვანილი არგუმენტების შემდეგ, ნ. კელე ასკენის: ევგარეს მიერ მოხსენიებული ასაკტი ზოსიმე და V საუკუნის მეორე ნახევარში მცხოვრები მწყვდარი ბერი ზოსიმე, ერთი და იგივე პიროვნებაა, რომელიც მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრებაში მთავარ პერსონაჟად გვევლინება, cf. S. Vailhé «Saint Dorothée et Saint Zosime», EO, 6, p. 359-363.*

¹⁷⁶ Rutebeuf, *La vie de Saint Marie l'Égyptienne*, p. 7-10.

¹⁷⁷ F. Deimas, «Remarque sur la vie de sainte Marie l'Égyptienne», EO, 4, p. 35.

¹⁷⁸ «Vita sancti Pauli eremita», cf. AASS, I. januaris, I, p. 604-667.

¹⁷⁹ E. Schwartz, *Xylius von Skythopolis*.

პარალელი წმინდა კვირიაკოს განშორებულის ცხოვრებასთან

კირილე სკეთიპოლელი ბერი იოვანეს მიერ მოთხრობილ ამბავს გადმოგვცემს. ეს უკანასკნელი იუდას უდაბნოში შეხვდა ეიმნე მარიამს, რომელიც უდაბნოში მდებარე ერთ-ერთ გამოქვაბულში სრულ ნიშარტოვეში ცხოვრობდა. ქალმა მოუთხრო იოვანეს, რომ წარსულში იგი მგალობელი იყო იერუსალიმის ამაღლების ეკლესიაში. ეშმაკის მიერ ცთუნებულმა ყველაფერი მიატოვა და უდაბნოში გაიქცა. იგი თერამეტი წელია აქ ცხოვრობს და სასწაულებრივად იკვებება ერთი კალათი ბოსტნეულითა და სურა წყლით, რომელიც იერუსალიმიდან წამოიღო. როდესაც იოვანე კვლავ დაბრუნდა უდაბნოში მასთან შესახვედრად, იგი გარდაცვლილი იპოვა და დაკარგა გამოქვაბულში, სადაც ცხოვრობდა.

ამ შემთხვევაში ფ. დელმა ორ პიპოთეზას აყალიბებს:

ნიშანდობლივია, რომ მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრების შექმნისას სოფრონმა ნაწარმოების სქემა *საველ თებულის ცხოვრებიდან* იხსენა, ხოლო მეგვიპეტელის სახის ჩამოყალიბებაში მეორე მარიამით, კირილე სკეთიპოლელის ნაწარმოების მთავარი პერსონაჟით ისარგებლა.

ამ მოსაზრებების მიუხედავად, მკვლევართა უმრავლესობა *ცხოვრებას* სოფრონს მიაკუთვნებს.¹⁸⁰

Pratum Spirituale — ლიმონარი, პარალელი

მეორე სტატიაში «კვლავ წმინდა მარიამ მეგვიპეტელი», ფ. დელმა საუბრობს მესამე ნაწარმოებასა და მისი შესაძლო ზეგავლენის შესახებ *მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრების* სიუჟეტზე. ავტორს მიანიდა, რომ *ცხოვრება*, რომელიც კირილე სკეთიპოლელის თხზულების ევოლუციურ ფორმას წარმოადგენს, პარალელური შტრიხები იოვანე მოსხის (540/550-634წწ.)¹⁸¹ „ლიმონარტაკ“ დაეუბნება.

შესადარებლად მას „ლიმონარის“ 179-ე თავი მოჰყავს: იოვანე მოსხი აღწერს გაურკვეველი ვინაობის ქალს, ეიმნე იერუსალიმელ ქალწულს, რომელიც ერთ დღეს ჩამაქაცის ცდუნების საშიშროების წინაშე აღმოჩნდა. რათა თავი გადაერჩინა სატანური ძალებისა და ცოდვისაგან, იგი ერთი სურა წყლითა და რამდენიმე ცალი გამხმარი ხილით ხელში იორდანის უდაბნოში გაიქცა და იქ განმარტოვდა. ავტორი წერს: „უტყუარია, რომ მარიამ მეგვიპეტელის *ცხოვრება* იოვანე მოსხის ლიმონარის ზეგავლენით დაიწერა. ხოლო ამ უკანასკნელის სიუჟეტი წმინდა კვირიაკე განშორებულის ცხოვრებიდან არის ნასესხები.“¹⁸²

ფ. დელმა მიერ წარმოდგენილი პარალელები და არგუმენტები ერთგვარ ინტერესს იწვევს, რადგან ქრისტიანული მოძღვრების თანახმად, ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ძეგლი წინა საუკუნეებში შექმნილ, მორალურ-დიდაქტიკურ კრებულს აღმოცენებულ ლეგენდებს ეყრდნობა. აქედან გამომდინარე, სრულიად შესაძლოა, რომ აღნიშნულმა ლეგენდებმა შეისისხლხორცეს მონანიე მჰაჰი ქალის, *მარიამის* თავედასავალი, რომელიც IV-V საუკუნეებში, 421-432 წლებამდე რეალურად ცხოვრობდა ეგვიპტეში და შემდეგ პალესტინაში.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ფაქტი, რომ იოვანე მოსხი ყოველთვის სოფრონის თანხლებით მოგზაურობდა. პალესტინაში ისინი ეწვივნენ მრავალ მონასტერს, როგორიცაა კალამონის წმინდა თეოდოსის მონასტერი, იორდანეს სანაპიროზე მდებარე საჭურვისების მონასტერი და სხვ. ეგვიპტეში საკმაოდ ხანგრძლივი მოგზაურობისას იმ დროს არსებული მრავალრიცხოვანი მონასტერი მონასტრულს. სოფრონი „ლიმონარის“ ავტორი არ არის, მაგრამ მას დიდი ღვაწლი მიუძღვის ძეგლის კომპოზიციასა და რედაქტირებაში. არ არის გამორიცხული, რომ მოძღვრის გაელენის ქვეშ მყოფმა სოფრონმა დამოუკიდებლად მოახდინა იოვანე მოსხისაგან გავრდილი გარკვეული სიუჟეტების ადაპტაცია. სოლო *სოფრონის* მიერ წარმოდგენილი დანარჩენი ეპიზოდები თვითმყოფადი ნაათისაა, რომლის ჩამოყალიბებაშიც ავტორის აღექსანდრიის გარემომ შუეწყო ხელი.

შესაძლოა, სწორედ ეგვიპტის მეტროპოლიმა და იქ მცხოვრებმა ფრივოლურმა ქალებმა მთავარნეს ავტორს შეეძნა სატანური ეპიზოდები მჰაჰეების შესახებ.

¹⁸⁰ P.G. 87, 3. col. 3697-3725; AASS., Aprilis, I, fol. 13-21; Mansi XIII, p.85-89; Jean de Damas, *Oratio 3 de imaginibus* in Migne, P.G. 64, col. 1415-1418. არსილ დელილი მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრების ფრანგულ ვერსიაში სოფრონის ავტორობას ადასტურებს: „მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრება დაწერა იერუსალიმის პატრიარქმა სოფრონმა“, cf. Amalud D'Andilly, *col. Les saints pères de desert*, p. 27; J. Knaus, *Die Geschichte der Legenden der hl. Kyrilliana von Alexandrien und der hl. Maria Aegyptiaca*, p.15-26; Jacobi a Voragine, *Legenda Aurea*, p. 247-249.

¹⁸¹ F. Delmas, „Encore sainte Marie l'Égyptienne“, *EO*, 5, p. 15-17.

¹⁸² Ibid p. 17; cf. H. Leclercq, *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*, 10, 2ème partie, col. 2128-2136.

მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში

ხელნაწერები

ქართულ პაგიოგრაფიაში მარიამ მეგვიპტელის ლეგენდის ორი რედაქცია არსებობს: კიმენური (X-XI სს.) და სოფრონის თხზულება, რომელიც ითარგმნა ეფთიმიე მთაწმიდელის მიერ (XI ს.). სოფრონის პოშილიების ქართული ვერსიები თხზომეტ, ხოლო მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრება ორმოცდათორმეტ ხელნაწერშია დაცული:

ხელნაწერთა სიმრავლე ავტორის პოპულარობაზე მიუთითებს, თუმცა არცერთ მის ნაწარმოებს ისეთი წარმატებით არ უსარგებლია, როგორც მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრებას, რომლის ტექსტიც დაცულია X-XIX საუკუნეების ხელნაწერებში.

კიმენური რედაქციები

XI საუკუნის ხელნაწერები: A-95(X ს.) 613r-621r; ბოდლ. I(XI ს.) 448v-456v; H-972(1639-1741 წწ.) 1296r-303v; S-4932(1791 წწ.) 146-154; გორი. 24(XVIII ს.) 124r-133r; S-4624 (1812 წწ.) 104v-133r.

სოფრონ იერუსალიმელის ქართული ვერსია

XI საუკუნის ხელნაწერები: A-1104(X ს.) 28r-90r; H-1709(X ს.) 121v-153v; H-1907(XI ს.) 19v-151v; Jer. 96(XI ს.) 69v-71r; Jer. 2 (XI ს.) 142r - 156v.

XII-XVIII საუკუნეების ხელნაწერები: A-613(XII-XV სს.) 45v-48v; H-282(1180 წწ.) 69r-106v; Jer. 23(XII-XIII სს.) 261r-272v; H-2258(XII-XIII სს.) 128v-146r; Jer. 39(XIII-XIV სს.) 74v-88r; Jer. 36 (XIII-XIV სს.) 69r-77r; Jer. 210(XIV - XV სს.) 4v-84r; S-1246(XVI ს.) 26r-56r; S-4930(XVI-XVIII სს.) 220v-249r; ქუთ. 38(1579-1612 წწ.) 807v-814v; ქუთ. 8(XVI ს.) 84r-199r; Q-39(1560-1578 წწ.) 305r-322r; S-1513(XVII ს.) 163r-172v; ქუთ. 160(XVII - XVIII სს.) 123v-140r; Q-42(XVII-XVIII სს.) 133r-162v; ქუთ. 89(1779 წწ.) 253v-266v; A-5(1756 წწ.) 204-233; A-276(1788 წწ.) 55r-66r; A-1041(XVIII ს.) 1r-27v; H-126(1r-10r); H-87(XVIII ს.) 34r-43r; Q-485(1766 წწ.) 97r-111v; Q-652(XVIII ს.) 142v-149v; S-74(XVIII ს.) 229-255; S-4933 (1712 წწ.) 438v-447v; ქუთ. 18 (XVIII ს.) 267v-288v; ქუთ. 30(XVIII ს.) 108r-123r; ქუთ. 90 (1795 წწ.) 109r-118r; ქუთ. 437. (1795 წწ.) 256r-272r.

XIX საუკუნის ხელნაწერები: A-2721(1817 წწ.) 91-105; H-947(1846 წწ.) 2r-26r; Q-702(1817 წწ.) 203r-217; Q 822(XIX ს.) 33r-47v; A-335(XIX ს.) 64r-86v; A-1485(XIX ს.) 139r-151v; A-1708(1837 წწ.) 20r-32r; H-285 (1852 წწ.) 746-784; H-418(XIX ს.) 1r-24r; H-1762(XIX ს.) 1r-24r; H-1370(1871-1884 წწ.) 134-149; H-2385(XIX ს.) 115v-128v; H 3143(1839 წწ.) 105r-120r; Q-43(1832 წწ.) 82r-97v; Q-114(1800 წწ.) 239r-266v; Q-300(XIX ს.) 337-374; S-5062(XIX ს.) 1r-6v; ზუგდიდ. 3(1822-1825 წწ.) 43v-50v.¹⁸³

X-XI საუკუნეების უძველეს ხელნაწერებში (A-95, ბოდლ. I, A-1104, H-1709) დაცული რედაქციების შესწავლამ მიგვიყვანა დასკვნამდე, რომ ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში არსებობს მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრების სამი მთავარი და ძირითადი რედაქცია, რომელიც ერთმანეთისგან სრულიად განსხვავდება:

ეფთიმიე მთაწმიდელის თარგმანის ტექსტის (A-1104, პაგიოგრაფიულ-ასკეტიკური კრებული) დედანი სოფრონ იერუსალიმელის ნაწარმოებია, იხ. P. G. 87,3, col. 3697-3725.

რაც შეეხება H-1709 ხელნაწერში დაცულ ტექსტს, იგი ეფთიმიესეული თარგმანის უტყუარი ნუსხაა.

პარხლის მრავალთავი და ბოდლეს ხელნაწერი კი მეცნიერებისთვის დღემდე უცნობი, უფრო ადრეულ რედაქციებს გვაუბაზობენ, რომელიც აბსოლუტურად სხვაობს დღემდე ცნობილი რედაქციებისგან.

ჩვენი მიზანია შევაჯეროთ ცხოვრების კიმენური (A, B) და ეფთიმიესეული რედაქციები(H), რათა ცხოვრების თავდაპირველ წყაროს მივაკლიოთ.

¹⁸³ Cf. ქ. კეკელიძე, *ტრიალდები*, 5, p. 132; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 272-273; პარხლის რედაქციიდან ამოღებული ეპიზოდი გამოცემულია სოლომონ უზნაძისეულის მიერ, იხ. ს. უზნაძისეული, *ქრესტომათია*, I, 317-319; ც. ჯურციკიძე, *მრთ*, 20, 388.

კიბენური რედაქციების შედარება

უძველესი რედაქციის კრიტიკული ტექსტის დასადგენად ჩვენ სამ რედაქციაზე შევწერდით:

1°) პარხლის მრავალთაუი A-95 (Xს.) 613r-621r, ლიტერი - A;

2°) ბოდლეს ხელნაწერი ბოდლ.I(XI ს.) 446v-456v ლიტერი - B;

3°) ჰავიოვ.-ასკეტ. კრებულები A-1104 (XIX.) 28v-90v, ლიტური - H.

ეუთომეს თარგმანი რადიკალურად განსხვავდება A, B რედაქციებისგან და სემიოწეწიო სიზუსტით მიჰყვება ბერძნულ დედანს. ტექსტობრივი შდარბა გეპილვეს უფლებას კაბეგორიულად განაცხადოს, რომ ექვთიმეს თარგმანი და კიწენარ რედაქციებუ განსხვავებული წჷარობიდან მომდინარეობენ: თხზულებათა სჷმეა, სტილი, ფრასების აებულებუბა, პროლოგისა და ეპილოგის აღმბა ტექსტების მხოლოდ განსხვავებულ წარმომავლობაზე მიუთითებს.

თუცა აქ შეიძლება ერთი კითხვა წამოიჭრას: არსებობს თუ არა A, B რელაქციების დედანი და მოზღნარეობენ თუ არა ერთი და იგივე ორიგინალიდან?

კიშენური რედაქციებისა და ევთემიეს თარგმანის შედარება ბერძნულ
ორიგინალთან

ტექსტოლოგიური სამუშაოს მიზანია კიმენური რედაქციებისა და ევთიმესეული თარგმანის ბერძნულ ტექსტთან შედარება, რომელიც სოფრონ იერუსალიმელს მიეწერება.

სათაურები

H რედაქციის სათაური უახლოვდება ბერძნულს, მაგრამ აბსოლუტური შეუთანხმებლობაა **A, B** რედაქციების სათაურებთან, რომლებიც ერთმანეთისგან და ბერძნულისგან სხვაობენ.

ბერძნ.: Βίος Μαρίας Αιγυπτιακής της από ληστισμόν βίως διαφεύσσης κατὰ τοῦ ἔρημου τοῦ Ἰορδάνου, col. 3697(ცხოვრება მარიამ მევგეიტელისა, მეძავეისა, რომელმაც ასკეტურად იცხოვრა იორდანისის უდაბნოში).

H: ცხორებამ წმიდისა და ნეტარისა მარიამ მეგაპტელისამ, რომელი იყოფებოდა უღაბნოთა შინა იორდანისათა, 28v.

A: ცხოვრება და მოქალაქეობა და სინანული ღირსისა მარიამ მეგვრტელისა, რომელი იყო მეძაე, 613r.

B: თუესა აპრილსა ა. (ახორებამ წმიდისა მარიაჲმ მეგაპეტელისამ.

ჩრედაქციის ეპილოგი

A, B რედაქციებში მნიშვნელოვანი კლება: პროლოგი და ეპილოგი, რომელიც ერცლად არის წარმოდგენილი ბურჰნულში და H რედაქციაში, აქ პრაქტიკულად არ არსებობს:

დგრძ: Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακρύπτειν ἐνδοξόν; οὕτως γὰρ
 εἶπεν ὁ ἄγγελος τῷ Πάτρϊ, μετὰ τὴν παραβολὴν τῆς ἐκ ταυράδων τῶν οὐκ ἰσχυρῶν ἀνάβλεψιν, καὶ μετ' ἐκείνων
 τοὺς κωδικοὺς, οὗς διέτριψεν, καὶ ὡς ἐρρηθὶν δι' ἧς εἶχεν εὐσεβείαν, col. 3967. Α (γὰρ καὶ μετὶς τῆς ἀνεγνώστου
 διαφύρα, მაგრამ აუცილებელია უფლის ქმედების გამოვლინება. რადგან ასე უთხრა ანგელოზმა
 ტოძს, როდესაც იგი უსინათლოსიდან სასწაულებრივად გაივივრნა, სამიშროება გადალახა და
 გ.დ.რ.ა შობა გვითხრობს უფლის გამო.)

H: სრულყოფილი მეფისათა დაფარება კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღმრთისათა ქადაგებამ სრულყოფილ არს და დიდებულ(კიბე 12, 2, 6-7): რამეთუ ესრეთ მიქუა ანგელოზიან ტოვითს შემდგომად ს-სევერელისა მის ჰიდელისა თუაღათა მისითაჲს და შემდგომად განსაცდელთა მათ, რომელნი მოიწიეს მ.ს ზედა, 39r.

შეიქმნება:

ὁμοί: Εἰμι δε λοιπὸν ἐπ' αὐτῇ τῇ διήγησιν, πρῶτα λέξω ἐν τῇ γενεᾷ τῇ κατ' ἡμᾶς γεννάμενον. Ὅπερ ἴσους ἀπὸ τοῦ σατὰ λέγει καὶ πράττει ἐκπαίδουεν μεμαθηκώς, ἀφηγήσατο. Ἀλλὰ μηδὲ τοῦτο πρὸς ἀπιστίαν ἐλπίσθαι τοῖς ἐντεχνάουσι, τὸ ἐν τῇ κατ' ἡμᾶς γενεᾷ σαύμα τοιοῦτον ἡγουμένους γενέσθαι ἀδύνατον, ἢ γὰρ χάρις τοῦ Πατρὸς κατὰ γενεὰν εἰς ψυχὰς ὅσας διαβαίνουσα, φίλους Θεοῦ καὶ προφήτας κατασκευάζει.

კამაჲს ზნინაჲნ ო Σολομων. Καιρος δε λοιπον της ιερᾶς ἐκείνης μετὰπαράστασι διωχῆσεως (ახლავე ვიწყებ თხორობას, რათა ვისაუბრო ერთ მოვლენაზე, რომელიც ჩვენი დროის თაობაში მოხდა, და თუ რა მოგვანიჭა ბავშვობიდანვე განსწავლული ერთი წმინდა კაცის საღეთო სიტყვებმა და ქმედებამ. მაგრამ დაე, ამ მონათხრობმა არ გამოიწვიოს მათი უზღოვრობა, ვინც მას წაიკითხავს იმ აზრით, რომ შეუძლებელია ჩვენს თაობაში მსგავსი სასწაულო მოხდეს. ჭეშმარიტია, რომ უფლის მადლი, რომელიც თითოეული თაობის წმინდა სულში შეიტრება, ამსადებს ღმერთისა და მის მოციქულთა მეგობრებს, როგორც სოლომონი გემოძღვრავდა. მაგრამ ახლა დროა ეს წმინდა თხრობა დავიწყო), col. 3697, B.

H: ხოლო ვიწყო აწ ახლისა მას სულიერისა საქმისა მითხრობად და გაუწყო საქმე, რომელი ჩუენ ამას ნათესავსა ზადესრულა, არამედ ნუცა ესე გიკერს, თუ ვითარი უძღურსა ამას ნათესავსა შენს ესევეთაჲსა მისე იპირა, რამეთუ მადლი იგი ყოელად წმიდისა სულისაჲ ნათესავითი ნათესავად კჳოებს ღირსთა საქმთა და მეგობარ ღმრთისა. ხოლო ეთი არს აწ სულიერისა მის თხრობისა დაწყებად, 30v.

მომდევნო ფრაგმენტებშიც მსუბუქი კუმშვები შეიმჩნევა:

ბერძნ. Εἰς δὲ γέροντας πρᾶξει καὶ θῆρας ἐκλάμπουσας [καὶ τῷ πνεύματι ἔχοντας], καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύοντας, φαλαῖνας γὰρ ἦν ἀπατάσσοντας, σῆται ξύσινα πανύχθιον, καὶ ἐν χερσὶν εἶχον αἰεὶ τὸ ἐργάσειον, καὶ οἱ φαλαῖοι ἐπὶ σπῆμασιν. Δόχως γὰρ ἄρχος οὐκ ἐπίλοιπτερο, φροντὶς πραγμάτων παρ' ἐκείνους οὐκ ἐχρημάτουν, πρόσοδοι τὸ δὲ δ' ἔστος ἀριμύσμενοι τε καὶ συναγόμενοι καὶ ἐμπύται μάχης αἰς ἀρμολογίαι, οὐδὲν θόματα παρ' αὐτοῖς ἐχρηάζοντο, ἀλλ' ἔν ἦν καὶ πρῶτον καὶ μόνον τὸ σπουδαῖόμενον πᾶσι, τὸ ἔκαστον αὐτῶν νεκρὸν εἶναι τῷ σπῆματι, ἄς ᾤαται τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ᾤασιον ἀποθνήσκειν, καὶ μὴ σπάρχοντα. Τροφὴν δὲ εἶχον ἀδάσματα, τὰ θείονυστα λῆγαι, ἔφρεον δὲ καὶ τὸ σπῆμα τοῖς ἀναγκαιοῖς μόναις, ἄρφα καὶ ᾤματα, δὲ ἔκαστον εἶναι πρὸς τῇ θείῳ ἀγᾶπῃ δόξασον, col. 3701. C. (მან იხილა ბუერები, ბრწყინვალენი მათი საქმიანობით, ასევე მოძღვრებით [და სულიწმინდით აღსავსენი] უფლის სამსახურში მყოფნი; მთელი დამის განძავლობაში ფეხზე იდგნენ, მათი გალობა არასდროს წყდებოდა, ხელში ყოველთვის ხელსაქმე ეჭირათ და ბაგეებზე – გალობა. უსარგებლო საუბრის ადგილი არ ქონდა, ამქვეყნიურ საქმეებზე შუოთი არ არსებობდა მათში; წლიური მოგების ანგარიშის და საარსებო წყაროზე წყობილის მნიშვნელობაც კი არ იცოდნენ. მათი საქმიანობის ერთადერთი მიზანი (თეოტეგმა) იყო, რათა მათი სხეული ცხედრის დამსგავსებოდა და გარდაცვლილიყო ამქვეყნიურობისთვის და ყველაფრისთვის, რასაც იგი მოიცავს. მათი მუდმივი საკვები საღვთო სიტყვები იყო. ისინი სხეულს მხოლოდ (არსებობისთვის) აუცილებელ საკვებს აწვდიდნენ – პურს და წყალს, რადგან თითოეული უფლის სიყვარულით იწვიდა).

H: და იხილნა ბუნ ბერნი საქმითა და სიტყვითა განბრწყინებულნი, სულითა მხურვალენი და ფრენბად უფლისა ახოანნი. რამეთუ ღოცუაჲ საზარდისოჲ აღესრულებოდა მათ მიერ და ზედგორიჲ ყოიადი ფსალმუნებასა შინა ღამისაჲ და დღისი კელთსაქმარნი არიან კელთა მათთა და ფსალმუნნი პირსა მათსა. სიტყუაჲ ცულდი არა იქცეოდა მათგან, სრულგნა საქმეთა სოფლისათა არა იოხებოდა მათ თანა, შემოსავლისა საფასეთანი და საურავნი აპირნი არა თოქუმიდეს მათ მიერ, არამედ ერთი იყო საქმე მათი, რამცა კაცად-კაცადმან მოაკუდინნა ჳორცილ თუნისი და მკუდარიმცა იყო სოფლისა ახოსგან და საქმეთა მისთაჲნ. და სასრედელ მათდა სურდერი იყვნეს საღმრთონი სიტყუანნი, ხოლო ჳორცნი მათნი იზარდებოდეს პურითა და წყლითა, ვითარცა კაცად-კაცადსა ძალ-უცნ და ვითარცა თითოეულსა აღსძრეა სიყუარულითა ღმრთისა მიმართ, 37v.

ეფთვიმეს თარგმანი, კიმენური რედაქციები, ბერძნული მოდელი

ზედმეტად მიგანანი გაწეგარძოთ პროლოგის ფრაგმენტების დედანთან შედარება, რადგან ბერძნულის გაუღენა ტექს არ იწვევს. ეფთვიმეს თარგმანის ტექსტი ბერძნულიდან მომდინარეობს მცირე, უმნიშვნელო კუმშვებით. კელევის შემდგომი ეტაპი ექვთიმესეული და კიმენური რედაქციების ფრაგმენტების შეჯერებას მოიცავს:

ბერძნ. Εἰς ἐμπύταιν δὲ ἦλθεν, εἰς ἔλγε, γενέσθαι κατὰ τὴν [ἐνδότερον] ἔρημον [ἐλπίσας... ἐσρέιν τινὰ Πατέρα κατ' αὐτὴν] διατρίβοντα, δυνάμενον αὐτὸν σπυλαῖσθαι πρὸς τὸ ποθῶμενον, καὶ διὴ συντῶνας τῇ ὀδύποριαν δούλων, εἰς ἐπὶ τὸ σπασθῆναι περιπαθεῖς καὶ πρὸς τὴν κατὰ τὴν. Εἰκοσι δὲ ἡμερῶν ὀδὸν διανύσας, ἕως ὅτε ὁ τῆς ἔκτης ἡμέρας καίρῳ, ἔστω τῆς ὀδοπορίας μακρῶν, καὶ βίβλας πρὸς ἀνατολᾶς, ἐτέλει τὴν σινηγίαν εὐχῇ εἰσῆλθαι γὰρ πεταγυῖστος τῆς ἡμέρας καιρός, ἔγκραπτεν μὲν τῆς ὀδοπορίας τὸ σύντονον, καὶ μακρὸν τὸν κόσμον διαναπαύσθαι ἐστῶς δὲ ψάλλειν καὶ γόνυ κλίνειν, καὶ οὕτω προσεῡχεσθαι.

Ἐν δὲ τῷ ψάλλειν καὶ ὀρᾷ ἔν τὸν ὀρᾷον ἀπαπαύσθαι ὅμματα, ὀρᾷ ἐκ δεξιῶν κλίνειν, ἔν ᾧ ἐστῶς τῇ ἔκτῃ προσηύχεται, ἀποσπᾷσθαι φανέν ὅς ἀμύρακινος ὁμάτας. Καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἐπαράττει, φάσκει δαίμονικον ὑποπτεῦσαν ὀρᾷ, καὶ γέγονε σύντομος, τῷ δὲ σπείει τοῦ σταυροῦ σφραγισμένος [καὶ τὸν ὀρᾷον ἀποσπᾷσθαι] [ἦδη γὰρ τέλος εἶχεν ἡ εὐχὴ αὐτοῦ], ἐπιστρέψας δὲ ὅμμα, ὀρᾷ τινὰ κατὰ ἀλήθειαν πρὸς

მეთემურია მანძიონა, ყუმიონ ძე ზუ ბრამეონ, მელან თჳ მამათ, აჲ ეჲ ოსიკჲ ფაჲიჲ მელან ყეონეონ, კაი ჟიკჲ ღიონა ენ თჳ კეჲიჲ [ლუკას] აჲი ღიონ, ოსიკჲ ძე კაი აჲიჲ, აჲ მი კლესი თჳ ჟიკჲიჲ თჳ მამათჳ კათჲრეჲიჲ, col. 3704-3705, D(როგორც ამბობდა, სურვილი გაუჩნდა უდაბნოს [სიღმეში] შესულიყო, [იმ იმედით რომ იქ მცხოვრებ (წმინდა)მამას] შეხედებოდა, რომელიც შესძლებდა მისი სულიერი მოთხოვნების დაკმაყოფილებას. და შეუწყვეტლად განაგრძობდა სეჲსა, თითქოს ეველასათის ცნობილი საგანისკენ მიდიოდა. ამ სეჲლაში უკეე ოცი დღე გაეიდა, სანამდე საღამოს ექვსი საათი არ დადგა. იგი შემერდა, მიზრუნდა სახით აღმოსავლეთისკენ და ჩვეულ ღოცვას შეუდგა. მართლაც მას ჩვეუად ჰქონდა შეეწყვიტა მკნაგრობა დღის დაწყებულ დროს და დადღილობისგან მტირედ შეესვენა; იგი ან ფეხზე მდგომი გალობდა, ან მუხლმოყრილი ღოცულობდა. და აი, იმ დროს, როდესაც ზეცისკენ თეაღმკობრილი გალობდა და ფეხზემდგომი ექვსი საათის ღოცვას ეთხოვლობდა, მარჯვენა მხარეს, სადაც იდგა, გამოირნდა ადამიანის სხეულს აჩრდილი. ჯერ იფიქრა, რომ დემონური გამოსახლება დაინახა და კანკალი დაიწყო. მაგრამ შემდეგ პირჯარი გადაიწერა, [შიში განაგრა, [მისი ღოცვა უკეე დასრულებლი იყო], იქითივე მიმართა მზერა და ჭეშმარიტად დაინახა სამხრეთისკენ მიმავალი არსება. იგი იყო შიშველი, შავი, მზისაგან დამწერი სხეულით, ხოლო მატყლით [თეთრი] და მოკლე თმა მხოლოდ კისერს უფარავდა).

H: ხოლო მოუქდა მას სურვილი, ეთარცა თუთ იტყოდა, შესვლად უშინავდა სეჲსა, ნუკეუე ჰქონს ეინმე მამათაგანი, რათამცა ცნა, თუ არს ეინმე ძლიერი მთეჲაჲ გულისხიკჲსა მისერ, რომელი ზეოთ ეაჲსენეთ, თუნ მოუკდებოდა გულსა მისსა, რომლისათესცა უბრძანა ღმერთმან მონასტერსა მას მისდგა. და მისწრაფებით ეაღნ იგი დღითიდღე ფრიადითა წაღვიგებითა, ეთარცა საინოსა რასქე და განსადებულსა საეანესა მივიდოდა. და ეთარცა-იგი ელო ოცი დღე და რამ მოიწია ეამი შუადღისა, დადგა სეჲისა მისგან, და აღიყრნა კელნი აღმოსავლით და აღასრულებდა ღოცვათა თითოეულისა ეამისათა მუკლთა დრეკითა და ესრეთ კულად იწყის სეჲად.

ხოლო ეთარცა-იგი დგა და ჰლოცვიდა კელგანყრობით, იხილა მარჯუენით კერძო მისსა ზედა აჩრდილი კაცისა მისა მოწეწული. და ესე რამ იხილა, პირველად შემყოთნა, რამეთუ ოცნებას საემაჲო ეგონა და მეყსეულად მოეგო გონება და ჯუარი ქრისტესი ეამისასა მისსა ზედა, განაგდო შიში და მოიქცა მუნ კერძო, ეინამ აჩრდილი უწეენა, რამეთუ ღოცვიდაცა მისი აღსასრულად იყო. და იხილა ჭეშმარიტად კაცი, ეთარცა სამხრის კერძოთ წრდილოთ მიმავალი, შიშული გუამითა, შავად გარდაქეული სიციხისა მისგან მზისა. და თამა თაეისა მისისა სეჲეჲ და ივცა მცირედ ეთარ მკარამედ ოდენ მოზრდილ, 43რ-43ვ.

A: გუთხოზდეს წმიდანი მამანი წმიდისა მარიამისთვის, ეთარმედ ზოსიმეს გულმან უთქუა განსლად უდაბნოდ. სასოვდა აქუნდა, რამეთუცა პოვა ეინმე მამათაგანი, რომელნი უდაბნოს იტყვიან, რამცა ასწავა ეინმე მას, რომელიმცა იყო. და წარებათა იგი დღისა გზასა და მთერესა ეამსა მიხედნა აღმოსავლით, აღასრულებდა რამ იგი წესსა კანონისასა, რამეთუ დაეწესნეს ეამნი დღისანი.

ეთარცა გალობდა და მუკლნი მოედრიკნეს, იხილა მარჯუენით კერძო, ეთარცა აჩრდილი სახმ კაცისა და შეეშინა, ეგონა, ეთარმედ საოცარი რამე არს. მაშინ დაიწერა ნიში ჯუარისა და აღასრულა ღოცვიდა და მოიხილა სამხრით კერძო და იხილა კაცი შიშული მიმავალი. და იყო ეთარცა მელანი ჟორცთა, სიციხისაგან დიდისა დამწუარ და თამა თაეისა მისისა სეჲეჲ იყო, ეთარცა თოელი, 613რ.

B: გუთხოზდეს წმიდანი მამანი, ეთარმედ წმიდასა მამასა ზოსიმეს გულმან უთქუა. ეთარ გუთხრა ჩუენ, მისლად უდაბნოს, რამცა ისწავა მამათაგან, რომელნი იყოფიან მუნ. და ეთარცა წარებართა იგი და ელო ოცისა დღისა გზა, მათეთსა ეამსა მიხედნა აღმოსავლით და აღასრულებდა წესსა კანონისასა, რამეთუ დაეწესნეს ეამნი დღისანი.

და ეთარცა გალობდა მუკლნი მოედრიკნეს, იხილა მარჯუენით, ეთარცა აჩრდილი სახმ კაცისა და შეეშინა, ეგონა ეთარმედ საუცარსა რასმე მხედავს. მაშინ ნიში ჯუარისა დაიწერა შიშით და განიშორა ეამი ღოცვისა და მოიქცა. და იხილა სამხრით კერძო მიმავალი შიშული იყო, რომელსა იგი ხედიდა, მელან იყო ჟორცითა სიციხისაგან და მზისა დამწუარ და თამა თაეისა მისისა სეჲეჲ. ეთარცა თოელი და მატყლი, 453ვ.

რედაქციების თავისებურება

ზემოთ მოყვანილ ფრაგმენტებში შემოწმევა, რომ B-ს სოგიერთი ფრაზა ბერძნულ ტექსტს უახლოვდება, ხოლო A რადიკალურად სხვაობს: Εἰς αὐτὸν δὲ ἤμαρ αὐτὸν (ოცი დღე) A-ში გადმოსულია მეორე დღე; ტექსტში გამოკლებულია ზოსიმეს ღოცვის დრო: οὗτος ἔχων ἄρα εἰς ἡμέραν αὐτὴν. ეფთვიმეს თარგმანი მოულოდნელად ზედმიწევნითი სისუბტიტ გამოირჩევა და კიდევ ერთხელ თეალსაინოს სჯის მთარგმნელის მაღალ პროფესიულ დონეს:

ბერძ: ὁὶνα δὲ ἄλλος ὦν ἔαν ἀπαρξάμαι ἡς κατ'ἐμαυτὸν ἐξήγησας, φερύχας ἀπ' ἐμοῦ, ὧς φερύχῃ ἡς ἀπὸ θφασα, μὴ φέρων ἀκοῖναι τοῦς αὐτοὺς ἀπὸ ἀποστα πέπραχτα, λένω δὲ ἄλλος μὴ ὁσαυτὰς μὴδὲν ἐξορκισμέναι σὲ πρότερον μὴ διαλαπὲν ὑπὲρ ἐμοῦ πορσευχόμενον, ἄλλος ἐσθίοναι ἔλσας ἡ ἄρῃ ἡς ἰρσσεας, col. 3709, C (თუმცა ვიცო, როდესაც ჩემს შესახებ თხრობას დავიწყებ, შენ გაიქცევი, როგორც გველს გაუვრბიან, რადგან შენი ყურები ვერ შესძლებენ მოისმინონ ჩემი უხამსი საქციელის შესახებ. მაგრამ ყველაფერს გაიმბობს, არაფერს დაგიმალავ; მაგრამ უპირველეს ყოვლისა, გვედრები, ილოცე ჩემთვის, რათა შეწყალებულ ვიქნა განკითხვის დღეს).

H: „არამედ ვიცო, უკუეთუ ვიწყო საქმეთა ჩემთა თქუმად, იელტოდე ჩემგან, ვითარცა იელტიჩ გუელისგან და ვერ თავს-იდგან სასმენელთა შენთა სმენამ ბოროტთა ჩემთა. გარნა ყოველსავე ზედა ვიტყვოდი და არარამ დაგიფარო, არამედ პირველად გაუჟუცებ და გვედრები, რამთა არა დასცხრე ლოცვად ჩემთვის უფლისა მიმართ პოვნად ჩემდა წყალობისა დღესა სასჯელისასა“, 53v.

A: „უკუეთუ ვიწყო მე თხრობად საქმეთა ჩემთა და ვიტყვოდი, ვერ შემძლებელ ვიყო მე თხრობად და შენ სმენად. ხოლო აწ ვიწყო მცირედ და ვიტყვოდე პირველად გაუჟუცებ შენ, ნუ დამივიწყებ მე ლოცვასა, რამთა ეპოვო მე წყალობა დღესა მას საშჯელისასა“, 615r.

B: „ესე უწყოდე, უკუეთუ ჩემთა საქმეთა ვიწყო თხრობად, მეელტოდე და ვერ შემძლებელ იყო სმენად. გაუჟუცებ შენ ღმერთსა, ნუ დამივიწყებ ლოცვასა, რამთა ეპოვო წყალობა დღესა მას განკითხვისასა.“

კლეპა

A, B რედაქციები H რედ. და ბერძნულ ტექსტთან შედარებით შეკუმშულია და მნიშვნელოვან კლეპას ამჟღავნებს:

ბერძ: Καὶ τὸν μὲν ἑλυστὸν ἰσχυάσεν ἄπαντα, μὴδὲν ἰαλμῶν ἐξέειπεν μὴδὲν ἄν ἐφάδατο, καὶ ἔαυσεν δὲ τὸν Ὀδὸν καὶ αὐκένευσεν, δειξάι αὐτῷ ἀνῆς τὸ παθίσμειον πρόσταπον. Ἐδυσχέραιεν δὲ καὶ ἐδυσφύρει τοὺς ἑλυστὸν ἐλυστὸν τὸν περιόδοι, μίαν ἐνθῆλον τὸν ἑλυστὸν ἡμέραν γυνέσθαι, ὧς οἶδον τε ἦν.

Ἡνίκα δὲ ἐφάσεν τῶν ἱερῶν νηστ(sic), ἄν ἡ ἀπαρχομένη Κυριακή, ἐς αὐτὴν τὴν ἐξ ἔσθας εὐχὴν οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἐξέσθας ψάλλουσιν, col. 3720, IV, A (თელი წლის განმავლობაში დუმდა, ვერ გაბედა ვინმესთვის მოუთხრო, რაც იხილა. მაგრამ ღმერთს ევედრებოდა, კელავ ეწიენებინა მისთვის სასურველი სახე. სტანჯავდა და მოუთმენელს ხდიდა მას ხანგრძლივი დრო, რასაც ერთი წელი წარმოადგენს და სურდა, რომ იგი ერთ დღედ გადაქცეულიყო. როდესაც მარხვის პირველი კვირა დადგა, ჩვეული ლოცვების შემდეგ ყველა გალობით წავიდა მონასტრიდან).

H: მას წელიწადსა დუმნა და ვერეინ იკადრა თხრობად რამ იგი იხილა. ხოლო თუსაგანევე ევედრებოდა ღმერთსა, რამთა ღირს-ყოს კუალადცა ნეტარისა მის ხილვად და ელოდა სიგრძისათუს მის წელიწადისა და სწადოდა უკუეთუცა შესაძლებელ იყო ერთ დღე ყოფად წელიწადისა მის. ხოლო მო-რამ-იწა წინა კურიაკე იგი წმიდათა მარხეთათა, ოდეს-იგი წესი იყო განსლვისა მის მამათასა უდაბნოდ, ყვეს რამ ლოცვა, სხუანი იგი ყოველნივე განვიდეს გალობით, 77r

A, B: და არავის უთხრა, რამ იგი იხილა და ვითარცა მოიწია დღენი იგი წმიდათა მარხენი, პირველსავე კურიაკესა ყოველნი გამოვიდეს გალობით, 619v

სინონიმური შესატყვისობები

A, B და H განასხეავენ სინონიმური შესატყვისობანი. ხოლო რამდენადაც სინონიმების აბსოლუტუიზაცია შეუძლებელია, შესატყვისობებს დიდი მნიშვნელობა აქვს თვით ამ სიტყვების სემანტიკის დადგენაში:

A, B და ქმენ ფრჩხილითა	(621v)	H და ქმენ... ბრჭალითა	(87v)
A, B მე ბერი ვარ	(621v)	H მე მოხუცი ვარ	(87v)
A, B კანისკი	(620v)	H სფურდისა	(78v)
A, B კანისკი	(619v)	H ტაბაკითა	(82v)
A, B სამნი ფოლნი	(618r)	H სამი დანგი	(65v)
A, B პატიოსნისა ჯუარისა	(616v)	H წმიდისა ჯუარისა	(59v)
A, B ნათესავი ქრისტეანეთაი	(614r)	H ქრისტეანეთა ვრი	(49v)
A, B მადლმან... მოგაყუანა	(614r)	H მადლმან მოგძილუა	(39r)
A, B სათნოებისაგან	(614r)	H კეთილისაგან	(48v)

A, B საუცარი რაიმე	(613r)	H ოცნებაი საეშაიკოი	(43r)
A, B დაიწერა ნიში ჯუარისაი	(613r)	H ჯუარი ქრისტესი გამოსახა პირსა ზედა	(43r)
A, B კვესა რაიმე კმელსა	(613v)	H ნაღვარევისა კმელისა	(45r)
A, B გალობდა	(613r)	H კლოცეიდა	(42v)
A, B ძონი	(613v)	H საბლარდნელი	(46v)

ფრაზეოლოგია

A, B ჰედრ-იქენ უდაბნოსა ამას	(613v)	H უდაბნოი ესე დაგიმკდრებიეს	(44v)
A, B ილოცე	(614r)	H ლოცვა ყაე	(49v)
A, B შესწირაე	(614r)	H შემწირველ კმნილ ხარ	(47v)
A, B ცოდვილნი არა მოიძაგნის	(613v)	H არა მოიძულებეს ცოდვილთა	(45r)
A, B შეგაშფოთებენ გულისსიტყუანი(614v)		H გულისსიტყუანი შეგაწუხებენ	(51r)
A, B განვიწოდე ჩემი თავი ჩემი წყლითა	(618r)	H კელნი და პირი წმიდითა წყლითა დაეალტვე	(66r)
A, B უდაბნოს შინა დაგიმაღაეს	(629v)	H დაფარულ არს უდაბნოსა	(84r)

დასკენა

შედარების შედეგებს შემდეგნაირად ვაჯამებთ: ტექსტების შეჯერებამ აჩვენა, რომ ქართულ პაგიოგრაფიაში მართამ მეგვიტიელის ცხოვრების ორი განსხვავებული რედაქცია არსებობს.

გვსგარეშვა, სოფრონის თარგმანი გამოცემული ბერძნული ტექსტიდან მომდინარეობს. თუ არ მივიღებთ მხედველობაში მცირე კლებას, თარგმანში არსებითი განსხვავებები არ იძებნება. ხოლო A, B რედაქციები უდაოდ განსხვავებული ტექსტებია. არ იძებნება არგუმენტი, რომელიც შესაძლებლობას მოგვცემს, რომ კიმენური რედაქციები სოფრონის ნაწარმოების ბერძნულ ტექსტს, ან კუყოვიმეს თარგმანს დაეუკავშიროთ.

რაც შეეხება კიმენური რედაქციების წარმოშედლობას, ისინი უდაოდ უცნობი ბერძნული ორიგინალიდან მომდინარეობენ, რომელიც დღემდე მიუწოდომელი რჩება.

უძველესი A,B რედაქციების წარმომავლობა

კიმენური რედაქციების ლექსიკა ეფუძნება ზუსტ და მდიდარ თარგმანთან შედარებით უბრალო, ლაკონური და დაწურული. თუმცა მიუხედავად ცალკეული ფრაზების ბუნდოვნებისა, თარგმანებში აშკარად იგრძნობა ბერძნულის ზეგავლენა. კიმენური რედაქციები არ სხვაობენ, თუმცა H, A რედაქციებთან შედარებით B-ში საკმაოდ მოზრდილი მოცულობის ფრანგმენტების კლება შეიმჩნევა, განსაკუთრებით ტექსტის ეპილოგში. ორიგინალთან შედარებით კიმენურ რედაქციებში საკმაოდ შესწორებულად არის მოცემული არა მარტო გეოგრაფიული სახელები, არამედ ბიბლიური ადგილების ციტირაცია.

საყოველთაოდ ცნობილია, რაოდენ მძიმეა, სწორ შემთხვევაში კიმენური, თარგმანის წარმომავლობის დადგენა, რომლის დედანი დაკარგულია, ან უცნობი. ბერძნული დედნის ამაოდ ეძებვის შემდეგ, ხანგრძლივი ძიება დაგვირდა, რომ პ. ფ. დემბოვსკის ნაშრომისთვის მიგვეყვლია. მასში უკლებლივ არის წარმოდგენილი მარიამ მეგეპეტელის ცხოვრების ბერძნული და ლათინური თარგმანებიდან მომდინარე ძველი ფრანგული რედაქციები.¹⁸⁴ ავტორის ცნობით, ფრანგულ ტექსტებს შორის არსებობს ცხოვრების რამდენიმე რადიკალურად განსხვავებული რედაქცია, რომლებიც სრულად სხვაობს არა მარტო ბერძნული ორიგინალისგან, არამედ ლათინური ვერსიებისგან. დემბოვსკი ამბობს, რომ ეს ვერსიები უფრო მეტად უნდა იყოს ფრანგულ ვერსიაზე, რომელსაც არაფერი აკავშირებს სოფრონის თხზულებასთან. მისი ლათინური ვერსია მეტად გავრცელებული იყო შუასაუკუნეების ლიტერატურაში.¹⁸⁵

ლათინურ რედაქციათა შესწავლამ საშუალება მოგვცა მიგვეყვლია ტექსტისთვის, რომელიც დაცულია L', L', L' ფრანგულ ნუსხებში და უახლოვდება A, B რედაქციებს.

L' რედაქცია დაცულია ხელნაწერში: Paris Bibl. nat. fr. 20330 [A], XIII ს. გვ. 264-268, fol. 96^v-97^v, რომლის სათაურია: *De sainte Marie l'Egyptienne*. 1. *Marie Egyptienne laquele est appelee pecheresse. xlvij anz tres estreite vie mena au desert.* (მარიამ მეგეპეტელის შესახებ. 1. მარიამ მეგეპეტელი, რომელსაც მესამის უწოდებენ, 47 წელი ეწეოდა უდაბნოში მწირის ცხოვრებას).¹⁸⁶ ეს უქანასწელი უშუალო კავშირშია L' ვერსიის L', L' რედაქციებთან. ხოლო ევროსი L' დაცულია ხელნაწერში: Paris. Bibl. nat. fr. 241 [C], fol. 96^v-97^v. გთავაზობთ რამდენიმე ფრაგმენტს: *Ci commence la vie saint Marie l'Egyptienne qui fu appelee pecheresse. 1. Marie Egyptienne qui fu appelee pecheresse mena tres estreite vie xlvij ans en cel desert.* (აქ იწყება მარიამ მეგეპეტელის ცხოვრება, რომელსაც მესამის უწოდებენ. 1. მარიამ მეგეპეტელი, რომელსაც მესამის უწოდებენ, 47 წელი ეწეოდა უდაბნოში მწირის ცხოვრებას).¹⁸⁷

L' რედაქცია დაცულია XV საუკუნის ხელნაწერში, Florence Bibl. Lauren., Med-Palato. 141 [D]: *Marie l'Egyptienne qui fu pekeresse fu xlvij ans en un desert en faisant moult grant penance pour ses pekiés* (მარიამ მეგეპეტელი, რომელიც მესამე იყო, 47 წელი მკაცრად ინანიებდა ცოდვებს უდაბნოში).¹⁸⁸

¹⁸⁴ P.F. Dombowski, *La vie de sainte Marie l'Egyptienne*.

¹⁸⁵ ჯაქელ დომბოვსკის ლათინური თარგმანი (P.L. 73, col. 671-690) დაცულია ხელნაწერში ალაგებით, რომელიც შეიქმნა ათონის ივერთა მონასტრის 1074 წელს ლათინური ტექსტი «*Vitam sancta Mariae Egyptiense*» საფუძველზე. სოფრონის ევროსიას და ექვთიმეს თარგმანს, ის შეჯამებულია, «ათონის ივერთის მონასტრის 1074 წლის ხელნაწერი ალაგებით», *AB*, 36-37, 35.

¹⁸⁶ De sainte Marie l'Egyptienne. 1. *Marie Egyptienne laquele est appelee pecheresse. xlvij anz tres estreite vie mena au desert.* 2. *Uns abbés Zozimas par nom, com il eüst passé le flun Jourdain et alast par le grand desert por voir se il, par aventure, trouvast aucun saint pere, il vit une feme alant qui avoit les cors et nu et noir et tout brûlé de la cholor dou soleil. Ceste estoit Marie Egyptienne, et tanstost ele se mist au fuir et Zozimas commenca à courre après.... 18. Et com li vielzart fust la fosse, mais il ne pooit, il vit un lion qui vint a lui priverement, et Zozimas li dist: "Cest sainte feme a commandé que ses cors soit seveliz et, com je soie vielzart, je ne puis faire la fosse ne ne ai a quoi. Pour quoi je te proi que tu faces la fosse, si que nos puissions son tres saint cors sevelir." Adont le lion commenca à chaver et fist convenable fosse. Et quant il l'ot fait, aussi com uns aigniaux debonnaire s'en parti. Et li vielzart a son moustier vint glorifianz Nostre Seigneur.» 2. ერთმა აბბამ, სახელად ზოსიმემ, გადგაჲა მღიწრად იორდანზე და დიდი უღბოროტენ გაეპარათ, რადგან აინტერესებდა იქ შეხვედროდა წმინდა მამას. მან დაინახა მიჰაიელი ქალი, რომლის სხეული მიწვეულია და მზისგან დამწვარი იყო. ეს იყო მარიამ მეგეპეტელი. და იგი დაუყოვნებლივ გაიქცა, ხოლო ზოსიმე დაეფეხა. 18. ბერს საფლავის ამოთხრა სურდა. მაგრამ ვერ შეძლო; და დაინახა მის დასახმარებლად მოსული ლომი და უთხრა მას: „ამ წმინდანმა კალმა მისი ცხედრის დაკრძალვა ბრძანა. მაგრამ მე მოხუცი ვარ და არაფერი მაქვს საფლავის ამოთხრისათვის. გვეუბრები, ამოთხარე საფლავი, რათა წმინდა სხეული დაკრძალეთ.“ ლომმა დაყოვნებლივ დაიწყო თხრა და ამოთხრა შესაფერისი ორმო. და როდესაც ეს შესრულა წავიდა მშვიდად, როგორც ცხვარი). cf. P.F. Dombowski, *La vie de sainte Marie l'Egyptienne*, p. 264-266, (თარგმანი ავტორისა).*

¹⁸⁷ Idem. p. 270: *Ci commence la vie saint Marie l'Egyptienne qui fu appelee pecheresse. 1. Marie Egyptienne qui fu appelee pecheresse mena tres estreite vie xlvij ans en cel desert. 2. Et adonc quant elle estoit en cel desert, un abbé qui avoit au nom Zozimas si passa le flun Jourdain.* (2. და მამის, როდესაც იგი ამ უდაბნოში იყო, ერთმა აბბამ, სახელად ზოსიმემ მღიწრად იორდანზე გადგაჲა).

¹⁸⁸ P.F. Dombowski, *La vie de sainte Marie l'Egyptienne*, p. 274.

მარიამ მეგვიპეტელის და პაველ თებელის ცხოვრება¹⁹

ლათინური და კობტური ევრსიების შესწავლამ აჩვენა, რომ ცხოვრების ქართული ტექსტი რადიკალურად განსხვავდება ლათინურიდან და უახლოვდება კობტურ ევრსიას.

მოგვყავს *პაველ თებელის* და *მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრების* ანალოგიური ფრაგმენტები:

კობტ.: Lorsque le jour eut paru, le bienheureux Antoine se leva, il sortit, se mit en marche, son bâton en palmer à la main: il s'appuyait et il commençait de marcher selon sa pensée elle-même, ne sachant pas dans quel endroit il marchait, ni quel était le lieu du saint. Lorsqu'il fut midi et que le soleil eut prit de la force, la chaleur devint forte aussi; le bienheureux Antoine ne s'écarta pas du chemin, disant: "Je sais que le Seigneur ne m'abandonnera pas, mais qu'il me montrera son serviteur, celui dont il m'a parlé"... Comme il parlait, il regarda, il vit un homme... (როდესაც გათენდა, ნეტარი ანტონი ადგა, გამოვიდა და პალმის ჯოხით ხელში სვლა დაიწყო. მას ყურდნობოდა, მიდიოდა და ფიქრებს მიჰყევებოდა; არ იცოდა ადგილი, სად მიდიოდა და არც წმინდანის ადგილსამყოფელი. და როდესაც შუადღე დადგა და მზემ დააცხუნა, სიცხეც გაძლიერდა. ნეტარმა ანტონმა გზიდან არ გადაუხვია და ამბობდა: „ვიცი, რომ უფალი არ მიმატოვებს და მაჩვენებს თავის მსახურს, რომელზედაც მესაუბრა.“ როდესაც ამას ამბობდა, იხილა კაცი...), გვ.4.

უდაბნო: და არავისა განთენა, ნეტარმან ბერმან ანტონი მოიღო კუერთი დანაკის-კუდისა და დაეურდა მას ზედა და იწყო სლუად გონებითა თუისითა, რამეთუ არა იცოდა გზა. და ვითარ შუა სამხარი ოდენ იყო, დასცხა მზეც და შესწვიდა ქუეყანასა. და არა გარდაჰქცია ნეტარმან ბერმან, არამედ თქვა: „მრწამს მე, რამეთუ არასადა დამაგდოს უფალმან, არამედ მიუყვოს მონად იგი თუისი, რომელი აძლევსა მე.“ და იდრეფ ამას განიზრახვიდა, იხილა კაცი..., გვ. 70.

ანალოგიები იმდენად თვალსაჩინოა, რომ ვფიქრობთ, შემთხვევითი არ უნდა იყოს. *პაველ თებელის ცხოვრების კობტურსა* და *ქართულ ევრსიებს შორის* იმდენად ცხადი ტექსტობრივი მსგავსებაა, რომ შთაბეჭდილება იქნება ქართულის კობტურიდან მომდინარეობის შესახებ. განსაკუთრებით პარხლისეული რედაქცია უახლოვდება კობტურს. სამაგიეროდ, კობტურის სტილი საკმაოდ შორდება ვითუთმესეული თარგმანის ლექსიკას.

გთავაზობთ *პაველსა და ანტონის* შეხვედრის ფრაგმენტს, რომელიც ღირსშესანიშნავ პარალელს ქმნის და სიუვეტურად გადაჯაჭვულია *მარიამ მეგვიპეტელის ცხოვრების* ანალოგიურ ეპიზოდთან:

კობტ.: Paul s'assit avec Antoine et lui dit: "Pourquoi as-tu pris sur toi cette grande fatigue et es-tu vain, marchant dans ce chemin, cherchant un vieillard qui a achevé de se dissoudre et que bientôt tu verras poussière? Mais, puisque la charité se complait en toute chose, je t'en prie, mon frère Antoine, dis-moi: que fait maintenant la race humaine? Apprends-moi si l'on bâtit encore des bâtisses dans les villes anciennes de l'Égypte, s'il y a encore un roi sur la terre, si les magistrats sont encore asservis par la tromperie des démons (პაველ დაჯდა ანტონთან ერთად და უთხრა მას: „რატომ დაშვერი ასე? ამხელა გზა გამოიარე და მოხვედი, რათა გეპოვა ბერი, რომელმაც გახრჩნა დაასრულა და მალე მტერად გადაქცეულს ნახავ? მაგრამ რადგან გულმოწყალება ყოველივეს იცნას, გვედრები, ჩემო ძმარ ანტონ, მითხარი რასა იქმს ახლა ქრისტიანი ერი? გამაგებინე, თუ მათ კვლავ ააგეს შენობები ეგვიპტის უძველეს ქალაქებში? არის თუ არა კვლავ დედამიწაზე მეფე? მაღალი თანამედრობის პირნი კვლავ შეპყრობილნი არიან თუ არა ღმერთთა ხრიკებით?“, p.7-8.

უდაბნო: დაჯდა ნეტარი პაველ ანტონის თანა და პოქუა მას: „რამისათვის ესოდენი შრომას შემთხუიე თავსა თუისსა გზისა ამის შორისა და ეძიებდ ბერსა, აწვე დაჰსწილსა, და შემდგომად იხილე მტერქმენელი? არამედ სიუყარულმან ყოველზე დაითოინა. გლოცავ შენ, ვითარ არს ნათესავი კაცთა? მითხარ-და მე, და თუ ააშენებენ ქალაქთა შინა, ვითარ-ღა-იგი პირველ და არს თუ მეფე სოფელსა შინა და თუ იტყუენიან მთავარნი საცთურისაგან ეშმაკთაგან?“ გვ.71

ქვემოთ მოყვანილი ეპიზოდში *მარიამისა* და *ზოსიმეს* დიალოგი უფრო განვრცობილია, ვიდრე კობტურში, თუმცა ტექსტობრივობის მსგავსება უტყუარია. ანალოგიური ფრაგმენტი დანაწილებულია და დიალოგშია განაწილებული. ფრაგმენტის შესწავლისას შევამჩნიეთ ერთი მნიშვნელოვანი ფრასის მატება, რომელიც *პაველ თებელის ცხოვრებაში* არ ფიგურირებს:

¹⁹ პაველ თებელის ცხოვრების კობტური ევრსია ფრანგული თარგმანითურთ გამოაქვეყნა გიილ ამელინონ მირონფრაიასში „*ქვემო ეგვიპტის მონასტრების ისტორია*“, იხ. É. Amélineau, *Histoire des monastères de la basse Égypte*, p. 1-14; ანტონის აზრით, *პაველ თებელის ცხოვრების* ანტონის ვინაობა უცნობი იქნებოდა, თხზულების ბოლის შემდეგი ფრაზა რომ არ ეფუძნებოდა: „... კობტ.: „და მე, ცოდვილი ეგვიპტიელი, ვევედრები ყველას, ვინც ამ წიგნს წაიკითხას, თავის ღოცებში მიმოიხსენიოს...“. მაიონური და კობტური ევრსიების შედარების შემდეგ ანტონი კატეგორულად აცხადებს: „... კობტური წმინდა ეგვიპტიოსის ლათინური ტექსტიდან არ მომდინარეობს წმინდა ეგვიპტიოსის, რომელსაც ხელთ ქონდა პაველ თებელის ცხოვრების კობტური ტექსტი, საერთო ინიციატივი გადაკეთა იგი, ვაზრო რიტორიკული ეფიქრეტიკი ადავსო და თხზულება ლათინური სამეპოლსკენ გადაკეთდა. ცხოვრების ორიგინალი კობტური წყაროა“, Ibid. p. 13.

A: და პრქუა დედაკაცმან მან: „რომლისა მადლისათეს მოხუედ, ჩამაო, ხილუად შიშუელჳ ესე ყოელისა სათნოებისაგან და შენ ინებე ხილუად ჩემდა? არამედ ვიტყუ: მადლმან სულისა წმინდისამან მოგუეუანა შენ, რათათ მცირმ მსახურებამ შემდგომად წელიწდისა აღასრულო, ხოლო აწ მოთხარ მე: ეითარ არს ნათესავე ქრისტეანეთამ? ეითარ არიან მეფენი? ეითარ კმსახურებენ ეკლესიათა? ხოლო ზონიმე პრქუა: „ლოცუითა წმინდითა შენითა, ღირსო და სულეიერო დედაო, მშუდლობა მოანიჭა ღმერთმან ყოველთავე.“ 614r.

B: ხოლო დედაკაცი მოიქცა და პრქუა: „რამათეს გინინდა, მამაო, ცოდვილისა დედაკაცისა ხილუად. რასა ეძიებ ჩემგან, ანუ რასა სწაღლად მოხუედ? რამათეს ჰყავ ესოდენი შრომამ?... ხოლო მოთხარ, ეითარ არს ნათესავე ქრისტეანეთამ? ეითარ არიან მეფენი? ეითარ კმსახურებენ ეკლესიათა? ხოლო ზონიმე პრქუა: „ლოცუითა წმინდითა თქუენითა, ღირსო და სულეიერო დედაო, მშუდლობა მოანიჭა ღმერთმან ყოველთავე.“ 449v-450r.

ბერძნ: ...καὶ οὖτοι ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἡέροντα : «Τίνος χέριον πρὸς ἐμὲ τὴν ἀμαρτωλὸν ἐλπίσθαι, ἀνθρώποι; Τίνος χέριον γυναικὸς πᾶσις ἀρετῆς ἰδεῖν ἡβλήσας γυναικὸς; ... [εἰπέ μοι], ὅτι τὸ Χριστιανισμὸν ἐβίωτο πολὺν χρόνον; Πῶς οἱ βασιλεῖς Πῶς τὰ τῆς Ἐκκλησίας ποιεῖσθαι; Ἰ ὁ δὲ Ζωσιμὸς ἔφησε πρὸς αὐτὴν: «Ὡς ὁμοίω, μῆτερ, εὐχαῖς ὑμᾶς ὁμοίω, πᾶσις δὲ Χριστὸς εἰρηφα ὁπαθῆναι ἐχάρισται, col. 370f, C(და უთხრა ბერს ქალმა: „რატომ მოხვედ, ადამიანო, რათა ჩემისთანა მეძავს შეხვედროდი? რატომ ისურვე ყოველგვარი სიკეთისაგან გაზიშვლებული ქალის ნახვა? მოთხარი, როგორ ცხოვრობს ქრისტიანთა ტომი, მეფენი და ეკლესია?“ ზონიმემ უპასუხა: „შენი წმინდა ლოცვებით, დედაო, ქრისტემ ყველას მუდმივი მშვიდობა მოგანიჭა.“)

H: და დედაკაცმან მან პრქუა ბერსა: „რამათეს მე მოხუედ ცოდვილისა ამის მომართ, კაცო ღმერთო! რამათეს ინებე ყოელისა კეთილისაგან განწმუცლებულისა დედაკაცისა ხილუად-მოთხარ, გვედრებო, ეითარ იყოფების დღეს ქრისტეანეთა ერი? ეითარ არიან ქრისტიანობენ მეფენი?“ მიუგო ზონიმე და პრქუა მას: „ყოველთავე, დედაო სულეიერო, ქრისტემან ლოცუთა შენითა მშუდობა მოიხიო და წარმატება საღმრთლო მიმადღებ.“ 44v.

მოხუედად იმისა, რომ **A, B, H** რედაქციები აკლებენ ინფორმაციას ეგვიპტის უძველეს ქალაქებში სახლების მშენებლობის შესახებ, ეს ფრაგმენტები ცხადყოფს ქართულისა და კოპტური ეგრისების ტექსტოლოგიურ ანალოგიებს. ხოლო უკანასკნელი ფრაზა, რომელიც კოპტურ ტექსტში არ დამოწმდება, მაკარი მეგვიპტელის აპოფთეგმის კოპტურ ეგრისაში ფიგურირებს.¹⁹⁸

ტექსტობრივი პარალელი მაკარი მეგვიპტელის კოპტურ აპოფთეგმასთან

კობტ : *Saint Macaire décida de partir dans le désert, où il espérait rencontrer quelqu'un. Il marcha quatre jours et soudain il vit des hommes nus, brûlés par la chaleur du soleil. Le saint fut effrayé, car il pensa, ce c'était des esprits. Ils lui dirent, qu'ils étaient du même couvent et que cela faisait quarante ans qu'ils étaient dans ce désert. Ils m'interrogèrent aussi, disant: "Comment va le monde? L'eau vient-il en son temps? Y a-t-il dans ce monde abondance?" A leur dire: "Par la grâce de Dieu et vos prières, le Seigneur en prend soin par sa providence".* (წმინდა მაკარმა უდაბნოში წასვლა გადაწყვიტა იმ იმედით, რომ იქ ვინმეს შეხვდებოდა. მან ოთხი დღის განმავლობაში იარა და მოულოდნელად მზის მცხუნერებისაგან გაშავებული, შიშველი მამაკაციები დაინახა. წმინდანი შეტად შეშინდა, რადგან იფიქრა, რომ იმის სულები იყვნენ. მათ მაკარს უთხრეს, რომ ყველა ერთი და იგივე მონასტრიდან იყვნენ და უკვე ორმოცი წელია, რაც უდაბნოში დამკვიდრდნენ. მათ ასეთი კითხვა დამისდეს: „როგორ არის სამყარო? წყალი დროზე მოდის? არის განა ქვეყნად სიუხვე?“ მე მათ უუთხარი: „ღმერთის წყალობითა და თქვენი ლოცვებით უფალი გვიფარავს თავისი განგებით.“)

აპოფთეგმის კოპტური და ბერძნული ვერსიის (*Apophthegmata Patrum*) შეჯერების შედეგად, ე. აშელინო გაგაცნობს, რომ ბერძნულ ტექსტში მაკარი მეგვიპტელის პასუხი მხოლოდ ერთი სიტყვით ამოიწურება: „დაიას“[Ναί]ავტორის აზრით, თუ ბერძნულში აღნიშნულ კოპტურ ფრაზას შევიტანთ, მის წმინდანობას ეგრეთვე გაიგებს, რადგან ეს მხოლოდ ეგვიპტელი ბერების ლექსიკაში არსებული ფორმულაა და მათ ადამი-წამებს გამოსატყვის.¹⁹⁹

ე. აშელინოს იდეის საწინააღმდეგო²⁰⁰ აღნიშნულ ფრაზას მაკარი მეგვიპტელის აპოფთეგმის ქართულ ვერსიაში გეოლოგიით: „ეითარ ჰაგის სოფელი და თუ მოქდის წყალი ჟამსა თესსა და თუ

¹⁹⁸ აპოფთეგმის კოპტური ვერსია გამოაქვეყნა ე. აშელინომ, cf. É. Amélineau, *Œuvres des monastères*, p. 91-92.

¹⁹⁹ „Πᾶς δὲ ἀσπασίας : Καὶ εἰ ἔμελλεν τὸ πᾶσι κατὰ ταῦτοισ ἀποῖν, καὶ εἰ ἔμελλεν τὸν ἀσπασίαν ἀποῖν.“ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς: „Ναί.“ (კოპტური ცხოვრების სამყარო? წყალი მოდის თუ არა დროზე და სამყაროს კელა აქვს განა თავისი ნაყოფიერება?“ მე მას უპასუხე: „დაიას“) P.G.65, col.260.

²⁰⁰ თუთის უნდადებურად გამოკლევამ, კვებო გეგვიპტის მონასტრების ისტორია, ე. აშელინო აღნიშნავს, რომ გარდა ლიტერატურული ნაწარმოებისა, ამ გამოთქმის მსგავსი ფორმულირება არავითარ სწავლა ეგვიპტეში. ავტორი წერს: „როგორც მონასტრში ამა თუ იმ მაგის ამგავს კეთილშობილი, რომელიც ჩემი წინა მოგზაურობის დროს გავეიცანი, იმის

აქუს სოფელსა ნაყოფიერებამ თუხი ? და მე ვარქუ: „მადლითა ღმრთისათა და ლოცვითა თქუენითა აქუს.“²⁰¹

ამ საკითხის გარშემო შესაძლოა სამი პიოთუზა ჩამოყალიბდეს:

1. მარიამ მეგვიტელის ცხოვრების A, B კიმენური რედაქციები მომდინარეობენ უცნობი კოპტური ვერსიიდან;²⁰²
2. მომდინარეობენ უცნობი ბერძნული დედნიდან;
3. მომდინარეობენ უცნობი ბერძნული რედაქციიდან, რომელიც კოპტური წყაროდან არის ნათარგმნი.

ზედმეტად მიგვაჩნია წარმოადგინოთ ანალოგიური ფრაგმენტები, რომლებიც ლომების მოსვლას და მათ მიერ მარიამ მეგვიტელისა და პაულ თებელის საფლავის გათხრას აღწერენ.²⁰³

კიდევ ერთი საინტერესო დეტალი: ცხოვრების ეპილოგში თხზულების ავტორმა წმინდა ეგზეზიოსი სახელდება, მაგრამ ქართულში ავტორის სახელი არსად ფიგურირებს. მაშასადამე, ქართული ვერსია არ გვიმოწმებს ავტორის ენაობას, რაც სრულიად ეთანხმება ამელინოს მოსაზრებას. გთავაზობთ კოპტური ტექსტის ეპილოგის ფრაგმენტს: Du reste, à chaque fête de Pâques et de la Pentecôte, il portait la tunique du bienheureux Paul et il priait tant quelle était sur son corps. Et moi, Jérôme le pêcheur, je prie quiconque lira ce livre de se souvenir de moi, car, je préfère la tunique du bienheureux Paul et sa foi à la gloire des rois, à leurs vêtements et à toute leur gloire. Amen, p.14(ამიერიდან, ყოველ აღდგომისა და სამების დღესასწაულებზე, ის(ანტონი) ნეტარი პაულს მოსასახმით იმოსებოდა და ლოცულობდა, სანამდე ის მის სხეულზე იყო. და მე, ცოდვილი ეგზეზიოსი, ვევედრებთ ყველას, ვინც ამ წიგნს წაიკითხავს, მომხსენოს, რადგან მეუფების ყოველგვარ დღეებას და მათ სამოსს ნეტარი პაულს მოსასახმად, მოძღვრებას ვამჯობნებ).

უდაბნო: და მიერთვან დღესასწაულთა ხოლო შეიმოსის კუართით აღდგომასა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა და მარტირიასა(sic) და ჯუროთ აპყრობასა და განცხადებასა სამოსელი იგი აჩბა პაულესი შეიმოსის ბერისად. ხოლო თქუის: „უფრობეს და უპატიოსნესს არს ესე ჩემდა უფრომს ბოწუელისა მის სამეუფოსა.“ და ილოცვიდა და მარადის აკსენებდა მას მარადის სადიდებლად ღმრთისა უკუნიით უკუნისამდე ამინ, გვ.74.

ქართული და კოპტურის შედარება გვქვს იწყვეს, რომ ავტორის სახელის შემცველი ფრაზა კოპტურ ორიგინალში არ ფიგურირებდა. შთაბეჭდილება იქნება, რომ ჩვენთვის გაურკვეველი მიზეზის გამო იგი შემდგომ იქნა ჩამატებული. ხოლო ქართული თარგმანის სიზუსტის გამო შეუძლებლად მიგვაჩნია, რომ სახელი მთარგმნელის ინიციალით იყოს გამტარებული. პაულ თებელის ცხოვრების ქართული ვერსია საეჭვოს ხდის ავტორის ენაობას, მაგრამ ეს საკითხი ჩვენი კვლევის ფარგლებს სცილდება. ჩვენი ამოცანაა ჩამოვაყალიბოთ პაულ თებელისა და მარიამ მეგვიტელის ცხოვრების შედარებითი ქრონოლოგია და აგრეთვე კიმენური რედაქციების წყარო.

სოფრონის ვერსია

დაეუბრუნდეთ სოფრონის ვერსიას, რომელიც დაახლოებით VI საუკუნის ბოლოს შეიქმნა. ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ სოფრონი მექლევიარის აზრით, მარიამ მეგვიტელის ცხოვრების ავტორი უცნობია. აქედან გამომდინარე, თხზულება სოფრონ იერუსალიმელს არ მიეკუთვნება. ა. ბიკერი წერს: „ცხოვრების სიუყუტის ღირსების ასაძალეებლად, სოფრონმა მარიამისა და ზოსიმეს ისტორიას სრულიად უცეცხლა სახე. ბერი წარმოადგინა, როგორც მავალითი სიწმინდისა და შეუცავა მკითხველი დაერწმუნება, რომ მან სიწმინდის იგივე ზღვარს მიაღწია, როგორც წმინდა ანტონმა, წმინდა მაკარ ეგვიპტელმა, წმინდა აპოლომა და სხვ. ზოსიმე კითხვას სვამს, არსებობს თუ არა სხვა ბერი, რომელსაც მისი ღირსი ღირსება და სრულყოფილება გააჩნია. კითხვის დასმისთანავე მასთან მოვის კაცი, რომელიც აუწყებს, რომ სრულყოფილებას ვერაფერ აღწევს დამოუკიდებლად, და რომ იორდანეს სანაპიროზე მდებარე მონასტერში მყოფი ძმები უფრო მაკარ ცხოვრებას ეწევიან.“

მათი წესი საკებად მხოლოდ პურსა და წყალს ითვალისწინებს და დიდ მარხვას უდაბნოში, სრულ სიმარტოვეში ატარებენ. თუ ერთმანეთს შორიდან თვალს მოაკრებენ, დაუყოვნებლივ მიმართულებას იცვლიან, რათა ერთმანეთს არ შეხედნენ.²⁰⁴ ა. ბიკერის შენიშვნის საფუძველზე

გამოსახატავად, რომ კარგად არის, მუდმივად ამგვარად მასსახობდნენ „ღმრთის მადლით და შერი მხურვალ ლოცვებით“, cf. E. Amélineau, *Visions des monastères*, p. 68.

²⁰¹ 8. დავალი, შუა საუკუნეთა ნოველები, 1, 120-121.

²⁰² ერთობ სათუო იდეაა, რადგან ძველ ქართულ მწერლობაში დღემდე არსებულ ნათარგმნ ძეგლებში კოპტურიდან მომდინარეობა არც პალეოგრაფიული და არც ენობრივი ნიშანი არ დასტურდება.

²⁰³ იხ.კიმენური ტექსტობრივი პარალელუბი.

²⁰⁴ A. T. Baker, «*Vie de sainte Marie l'Égyptienne*», *მღვ* 6ème série, 59, p. 145; პალესტინაში მარხვის დროს უდაბნოში გასვლის რიტუალი დანერგა წმინდა ეფთიმე V ს-ის დასაწყისში, cf. Ruteboef, *La vie de sainte Marie l'Égyptienne*, p. 71.

ანტონის, მაკარის და ახომის ცხოვრების ტექსტები სოფრონის ეერსიას შეუუდარეთ. შეჯერებამ ტექსტობრივ ანალოგიებამდე და აზრობრივ პარალელუბამდე მიგვიყვანა:

წმინდა აპოლოს უფლის ანგელოზი წარუდგა, რათა დაეტოვებინა გამოქცეული, განდგომილი წესით ცხოვრება და ახალგაზრდა ბერებისთვის მოეყარა თავი: *Καὶ ὁμοῦ αὐτὸν οὐκ ἄπολειψαι, ὡςδὲ αὐτὸν ἔκλειψεν Κύριος, καὶ εἶπεν αὐτῷ: Παύσαιμαι, καὶ κατὰ σῶσθαι κατὰρπάζσας, περὶ τῶν οὐκ ἔχοντων ἁγίασμα. Δεῖσθαι οὐκ ἐξέλιψαι συνάμα καὶ πᾶντα τὸν ἡσάπερ οὐκ ἔχοντα, καὶ ὁμοῦ αὐτὸν ὡς δίδωμαι σοὶ ὁμῶς αὐτὸς νομιματῆρος (როდესაც იგი გამოქცეულში ცხოვრობდა, მას უფლის ანგელოზი გამოქცეულა და უთხრა: „აახრე, შენი პირადი საქმეები შეეე მოაწესრიგე, დიდხანს იცხოვრე გამოქცეულში. წადი, შეკრიბე ახალგაზრდა ბერები, იცხოვრე მათთან და ასწავლე მათ კანონები, რომელიც შენ მოძღვრების მიხედვით გადმოგეცა“).*²⁰⁵

წმინდა ანტონისა ცხოვრებრივ კითხვა დაებადა: იყო თუ არა უდაბნოში კიდევ სხვა ბერი: *Je réfléchis un jour en mon cœur, disant: "Est-ce qu'il n'y a point eu d'autre moine habitant ce désert en dehors de moi?" Et il arriva que c'était la nuit et je réfléchissais seul en mon cœur; aussitôt, en cette nuit -là, le Seigneur m'apparut; il me parla ainsi: "Il y a encore un autre (homme) dans ce désert, en dehors de toi; il vaut mieux que toi et il faut que tu te hâtes pour le rencontrer dans une grande joie."* (ერთ დღეს ჩემს გულში ფიქრობდი და ვთქვი: „არსებობს თუ არა ამ უდაბნოში ჩემს გარდა სხვა ბერიც?“ კვლავ დადგა ღამე და მარტო ფიქრობდი ჩემს გულში. იმ ღამეს დაუყოვნებლივ უფალი გამოგეცხადა და ამგვარად მომმართა: „ამ უდაბნოში შენს გარდა კიდევ არის სხვა(მამაკაცი); ის შენზე აღმატებულია და სიხარულით უნდა წახვიდე მასთან შესახვედრად“).

უდაბნო: და გუთხრობდა ჩუენგანსა: „და ესრახეედ გულსა შინა ჩემსა: არა-მე ეინ მარტოდყოფი დაეშენა უმინარესსა უდაბნოსა? და ღამესა მას, რომელსა განიზრახედა, გამოეცხადა მას ღმრთისაგან, ეთარმედ არს ეინმე უმინარესს უმჯობესი შენსა, რამეთუ ღირს შენდა შემთხვეად მისა სიხარულით.“²⁰⁷

მაკარ მეგვიტელსაც სტანჯავდა ფიქრები, როდესაც სკიტეში, თავის სენაქში იჯდა. საბოლოოდ მას უდაბნოში გონიერება (აგოიზმ) წარუძღვა: *Καὶ ὁμοῦ αὐτὸν οὐκ ἄπολειψαι, ὡςδὲ αὐτὸν ἔκλειψεν Κύριος, καὶ εἶπεν αὐτῷ: Παύσαιμαι, καὶ κατὰ σῶσθαι κατὰρπάζσας, περὶ τῶν οὐκ ἔχοντων ἁγίασμα. Δεῖσθαι οὐκ ἐξέλιψαι συνάμα καὶ πᾶντα τὸν ἡσάπερ οὐκ ἔχοντα, καὶ ὁμοῦ αὐτὸν ὡς δίδωμαι σοὶ ὁμῶς αὐτὸς νομιματῆρος (როდესაც სკიტეში, ჩემს სენაქში ვიჯექი, ფიქრები მომებაღნენ და მითხრეს: „წადი უდაბნოში და იქ ნახე, რასაც ნახე“).*²⁰⁸

ევედ ოდეს სკიტეს და მეტყოდეს გულისსიტყუანი: „შეეედ უდაბნოდ და სადა იხილო მუნ, რა იხილო.“²⁰⁹

წმინდა იოვანე მოკლემ დანარჩენთა მსგავსად უფლის ხმა გაიგო, რომელმაც უთხრა დაეტოვებინა თავისი ქვეყანა და სკიტეს უდაბნოში წასულიყო. ეს ფრაგმენტი ცხოვრების კოპტურ და სირიულ ვერსიებში ფიგურირებს:

სირ: *Dieu parla avec lui mystérieusement et en silence spirituel, comme au patriarche Abraham, et lui dit: "Quitte ton pays, la maison de ton père et ta parenté et va au désert de Scété, dans cette vallée de Nitrie qui est appelée "balance du cœur" et qui dirige les pensées vers la connaissance de la vérité..."* Et il se dirigea vers le saint désert, et il y arriva en paix; et il fut jugé digne de la bénédiction parfaite au temps béni et suave, avec l'amour abondant qui s'y trouvait, à savoir la vue des saints Pères, génération bénie, troupe orthodoxe des compagnons de saint abba Macaire le Grand; génération qui cherchait le Seigneur et qui attendait la venue du Dieu de Jacob (ღმერთი მას საიდუმლოდ და სულიერი ღუმელით ესაუბრა, როგორც პატრიარქ აბრაჰამს და უთხრა: „დატოვე შენი სამშობლო, შენი მამის სახლი, შენი ოჯახი და წადი სკიტეს უდაბნოში, ნიტრის ხეობაში, რომელსაც „გულის „სასწრე“ უწოდებენ, და რომელიც აზრებს ჭეშმარიტების შექცევისს უხილავს...“ გაემართა იგი წმინდა უდაბნოსკენ და მივიდა იქ მშვიდობით. და კეთილ დროს ღირს იქმნა იგი ჭეშმარიტი დალოცვის და აბბა მაკარ დიდის, მისი თანხმლები მართლმადიდებელი კურთხეული წმინდა მამებისა და იქ არსებული უსაზღვრო სიყვარული ხილვისა. თაობა, რომელიც ეძიებდა უფლს და ელოდა იაკობის ღმერთის მოსვლას).

კობე: *Dieu lui parla spirituellement dans une énergie de sentiment spirituel, lui disant: "Sors de ta terre et de ta parenté, va à la montagne du Natron, qui est Shit, le lieu où l'on pèse les cœurs et les pensées avec un jugement vrai, selon l'interprétation de son nom, le lieu où se trouve le sel spirituel, qui assaisonne les âmes, le lieu où se trouve la vie angélique..."* Il a obtenu tranquillement la bénédiction de l'amour parfait de la génération droite et bénie de nos Pères saints,

²⁰⁵ F. Nau, «Histoire de saint Pacôme», 90, 4, p. 141.

²⁰⁶ E. Amelineau, «Vie copte de saint Paul» in *Histoire des monastères*, t. 3.

²⁰⁷ ა. შანიძე, ზეკუბურთი, უდაბნოს მრავალთაო, 70; ევაბიძაშვილი, ენციკლოპედია, 885.

²⁰⁸ P. G., col. 260.

²⁰⁹ 2. დევილი, შუა საუკუნეთა ნოველები, I, 120.

²¹⁰ F. Nau, «La version syriacque de l'histoire de Jean le petit», 90C, 7, p. 379-380.

დედანი და სოფრონის ვერსია

მიკვლეული პარალელური, ტექსტობრივი ანალოგიებით და განსაკუთრებით კიმენურ და სოფრონისულ რედაქციების შორის არსებული ფუნდამენტური სხვაობები, უფლებას გვაძლევს განავცხადოთ, რომ *მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრება* ორჯერ ჩამოყალიბდა.

არა უადრეს V საუკუნის მეორე ნახევრისა, უცნობმა ბერძენმა ავტორმა, რომელიც კარგად იცნობდა კოპტურ ტრადიციებს და ადათ-წესებს, ნაწარმოები ბერძნულად შექმნა. ე. ამელინის მიერ მოყვანილი ზემოთ მოყვანილი ფრაზა ამას ადასტურებს: „*ღმერთის წყალობით და თქვენი ღოცებით*“, რომელიც წმინდა მაქარის კოპტურ ახოვთებმასა და ვფთვიმესეულ თარგმანში ფიგურირებს. ეს ფაქტი შემდეგი გარემოებით აიხსნება: ლიტერატურული ძეგლები ეგვიპტურში ჩამოყალიბებამ მათ ლექსიკაში კოპტური ტრადიციებისა და ჩვევების მინიშნებების ბუნებრივი შეჭრა გამოიწვია. ბერძენმა ავტორმა, გათვითცნობიერებულმა არა მარტო კოპტურ ტრადიციებში, არამედ ეგვიპტისა და პალესტინის გეოგრაფიულ გარემოში, *პაულ თებელის ცხოვრების* ქარგაზე ალექსანდრიელი მეძაის მომხიბლელი ისტორია ააგო და თხზულება ერთ-ერთ ასკეტიკურ კრებულში შეიტანა. საყარადლოა, ამ დროს უკვე არსებობდა *პაულ თებელის ცხოვრების* ბერძნული ორიგინალი, რასაც ქართული ვერსია ადასტურებს. გთავაზობთ *ცხოვრების* კოპტური ვერსიიდან ამოღებულ ფრაგმენტს, სადაც ფიგურირებს სიტყვა „რაკოტი“, რომელიც *ალექსანდრიის* ნიშნავს. ხოლო ქართველი მთარგმნელი რაკოტის ნაცვლად ქალაქის ბერძნულ სახელწოდებას – *ალექსანდრიას* გვაწვდის:

კოტე: Et l'orsqu'il (Antoine) eut frappé contre la terre le bâton qui était entre ses mains, il dit: „Malheur à toi Rakoti, malheur à la ville des impies, où se réunissent tous les démons de cet univers!“ და როდესაც მან (ანტონმა) ჯოხი, რომელიც ხელში ეჭირა, მიწაზე დაარტყა, თქვა: „უბედურება შენ, რაკოტი, უბედურება უღმერთოთა ქალაქს, სადაც ამ სამყაროს ყველა დემონია თავმოყრილი“.¹¹²

უდაბნო: და სცა კვეთხითა თუისითა ქუეყანასა ზედა და თქვა: „*ეჲა, ალექსანდრიასა*, ეჲა, ქალაქსა მას უღმრთოსა, რომელსა შინა შეკრებულ არიან კოველი ეშმაკნი ყოვლისა სოფლისანი“.¹¹³

მეპატეში *ალექსანდრიის* კარგად ცნობილი კოპტური სახელწოდება რაკოტი, ვეიკრობთ, არც ქართველი მთარგმნელისთვის იქნებოდა უცნობი. მაგრამ ცხადია, რომ მას ხელთ ჰქონოდა *ცხოვრების* არა კოპტური, არამედ ბერძნული ტექსტი, რომელიც ალექსანდრია ფიგურირებდა. ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ ადასტურებს *პაულ თებელის ცხოვრების* ბერძნულ წარმოადგენლობას და აბლიერებს ჩვენს მოსაზრებას *მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრების* კიმენური რედაქციების წყაროს შესახებ.

მაგრამ ჩვენი კვლევა მხოლოდ ამით არ ამოიწურება: ერთი მხრივ, ქართული აკლეს *ცხოვრების* ლათინური ვერსიის ავტორის, წმინდა ევსებოსის შემცველ ფრაზას; მეორე მხრივ, ქართული საკმოდ ახლოს დგას კოპტურ ორიგინალთან და თითქმის სიტყვა-სიტყვით მიჰყვება მას. თუმცა ზემოთ მოყვანილი გარემუბნებით ადასტურებს, რომ იგი კოპტური წყაროდან არ მომდინარეობს. მაშასადამე, შესაძლოა *მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრების* ისტორია შეიქმნა ბერძნულად, *პაულ თებელის ცხოვრების* კოპტური ვერსიის ქარგაზე.

მაგრამ ამ უკანასკნელის კოპტურ ენაზე შექმნა ერთობ საეჭვოა, რადგან აღნიშნულ ეპოქაში ამ ენის მნიშვნელობის შესახებ პ. პეტერსი წერს: „*არც ეკლესიაში, არც ადმინისტრაციაში, არც არმიას, სადაც მხოლოდ ბერძნული მეფობდა, და განსაკუთრებით მართლმსაჯულებაში, სადაც ლათინურს ჰქონდა ადგილი მისიწილი, კოპტურ ენას არასდროს ჰქონია ოფიციალური მნიშვნელობა ეგვიპტის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. იძულებულზე ვართ განავცხადოთ, რომ იგი მხოლოდ მოსახლეობის მცირე ფენებში სულდგმულებდა. სამაგიეროდ ჩვენთვის უცნობია მისი მნიშვნელობა მოსახლეობის ძირითად მასაში, რომელიც ამ ენას არ ფლობდა და ბერძნულია, არც მეტყველებდა; ამაში ალექსანდრიის უსელებსი კეარტალი რაკოტი იგულისხმება*“.¹¹⁴

აქედან გამომდინარე, *პაულ თებელის ცხოვრება* არ შექმნილა არც კოპტურ და არც ლათინურ ენაზე. ქართული თარგმანი უცადოფუს, რომ მისი წყარო დაკარგული ბერძნული ორიგინალია, რომლითაც ისარგებლა უცნობმა ბერძენმა ავტორმა, რათა მარიამ მეგვიპტელის ხალხური ლექსედა ლიტერატურულ ნაწარმოებად ექცია. ძეგლი შეტანილ იქნა ეგვიპტისა და პალესტინის მონასტრების ბიბლიოთეკებში დაცულ პაგიოგრაფიულ-ასკეტიკურ კრებულებში.

¹¹² რაკოტი (ალექსანდრია), იხ. E. Amélineau, *Histoire des monastères*, p. 5, 24; ალექსანდრე დიდის მიერ შერჩეულ ადგილზე, სადაც ალექსანდრია უნდა აშენებულიყო, პატარა დაბა არსებობდა, რომელსაც ბერძნები Πακათოს ან Πακათოს უწოდებდნენ. იგი მეფეებში ალექსანდრიის ცენტრი გახდა, მაგრამ შერჩაწერა კოპტურ სახელად რაკოტის-ი (Rakotis). კოპტურ წიგნებში, თუ ხელნაწერში ალექსანდრია იშვიათად ფიგურირებს. იგი თითქმის ყველგან ეგვიპტური პრიმიტიული სახელთ რაკოტი(Rakoti) მოიხსენიება: მჭემისი დიადექტე (ან დიადექტე შეიქმნა ახალი ადამიკა) – რაკოტი(Rakoti), თვას დიადექტე – რაკოტი (Rakoti), ან რაკოტი (Rakoti), საიდანაც მომდინარეობს ბერძ. Παკათოს(რაკოტის-ი). სახელის მნიშვნელობა უცნობია.

იხ. J.F. Champollion, *L'Égypte sous les pharaons*, 2, p. 263-265.

¹¹³ ა. შანიძე, ზ. ჭუმბურიძე, უდაბნოს მრავალთავი, 70.

¹¹⁴ P. Peters, „L'Édition critique des vies coptes de saint Pacôme“, *SVM*, 27, p. 31-103.

ლოგიკურად გვეჩვენება, რომ სოფროს იერუსალიმელმა, VI საუკუნის ბოლოს ეგვიპტეში მოგზაურობის დროს, ნაწარმოები ეგვიპტის წმინდა ადგილებში აღმოაჩინა. მაგრამ ავტორმა გადაწყვიტა სახე ეცვალა ტექსტისთვის, რათა მისთვის კლასიკური პაგიოგრაფიული ნაწარმოების ფორმა მიეცა. ასკეტური ნაწარმოებების კომპოზიციის შესაბამისად მან განაგრძო ლეგენდის სიუჟეტი, დაურთო პროლოგი, ეპილოგი და ბიბლიური ადგილები (ციტაციები). აღნიშნულ ელემენტებზე აგებული მარია მეგვიპტელის ცხოვრება ბიზანტიური პაგიოგრაფიის შესანიშნავ ნიმუშს წარმოადგენს, რომელსაც უდიდესი წარმატება ხელა წილად არა მარტო სამონასტრო წრეებში, არამედ მთელ ქრისტიანულ სამყაროში. აქვე განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ ცხოვრების ბერძნული ტექსტი ოცდამეცხედ ბერძნულ ხელნაწერშია დაცული, რომელთაგან ყველაზე უძველესი IX საუკუნით თარიღდება. უძველესი ყველა ხელნაწერი პარიზის ნაციონალურ ბიბლიოთეკაშია დაცული.²¹⁵

დავასკენით: უტყუარია, რომ X-XI საუკუნეებში გადაწერილ ხელნაწერებში დაცული A, B რედაქციები უცნობი ბერძნული წყაროდან მომდინარეობენ. ფეიქრობო, ძველი ბერძნული დედნიდან ქართულად პალესტინაში IX-X საუკუნეებში ითარგმნა და შეტანილ იქნა საბაწმინდის მონაწილის ბიბლიოთეკაში დაცულ ერთ-ერთ პაგიოგრაფიულ-ასკეტურ კრებულში, საიდანაც A, B რედაქციები მომდინარეობენ. ისინი ორ დამოუკიდებელ თარგმანს წარმოადგენენ და არ უახლოვდებიან დღემდე ცნობილ არცერთ ბერძნულ რედაქციას. აღვნიშნავთ, რომ A ტექსტი ჩამოტანილ იქნა პალესტინიდან ტაო-კლერჯეთში და შეტანილ იქნა პარხის მრავალთივის სტრუქტურაში(XI ს.), ხოლო B გადაწერა პალესტინაში, ქართული ჯვრის მონასტერში(XI ს.), ხოლო სოფროს იერუსალიმელის ნაწარმოები ათონის მთაზე, ფუთვიმე მთაწმიდელის მიერ ითარგმნა (XI ს.).

აქვე დავძენთ, რომ იოვანე მოსხის „ლიმონარსა“ (Λειμωναρσιον, Λειμῶν),²¹⁶ კირილე სკითოპოლელის წმინდა კირიაკოს განშორებულისა²¹⁷ და მარია მეგვიპტელის ცხოვრებას შორის არსებული ტექსტობრივი პარალელები გამონაკლისს არ წარმოადგენს. ამგვარი ანალოგიები საკმაოდ ხშირი და ბუნებრივია პაგიოგრაფიულ ნაწარმოებთა უმრავლესობისთვის, რომელიც ერთ-ერთ მნიშვნელოვან განშტოებას ქმნის ბიზანტიურ ლიტერატურაში.

საბოლოოდ ვაჯამებთ დასკვნებს: ჩვენს მიერ გამოვლენილი, ქართულ პაგიოგრაფიულ ლიტერატურაში არსებული მარია მეგვიპტელის ცხოვრების A, B რედაქციები უძველესი ბერძნული წყაროს ერთდერტ მოწმეებს წარმოადგენენ, რომელიც დღემდე უცნობი რჩება. რთულია ვერაუდის გამოთქმა უცნობი ბერძნული ორიგინალის წარმომავლობაზე, თუმცა ერთი რამ ცხადია: ქართულ რედაქციებს პალესტინური, კერძოდ საბაწმინდური წარმომავლობა აქვთ. არ გამოვიცხადოთ იმ გარემოებასაც, რომ შესაძლოა, ბერძნული დედანი ეგვიპტის რომელიმე მონასტერში აღმოცენდა.

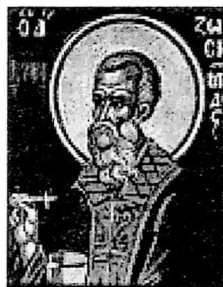
ცხოვრების ქართული განსხვავებული რედაქციების არსებობამ ნათელი მოკლდა უცხოელი მკვლევარების პიოთესას, რომელიც ნაწარმოების ავტორის ენობასა და სოფროს იერუსალიმელის მიერ თხზულების მეტამორფოზას ეხება. და ბოლოს, გაუქდა კიდევ ერთი არანაკლებ მნიშვნელოვანი საკითხი: *ქალე თებელის ცხოვრების* ქართულმა ვერსიის ანალიზმა დაადასტურა ე. ამელინოს მიერ გამოთქმული მოსაზრებები ავტორის იდენტიფიკაციისა და *ცხოვრების* კოპტური წარმომავლობის თაობაზე. ხოლო ქართულ პაგიოგრაფიაში დაცული ამ ცნობილი ძეგლის თარგმანმა კიდევ ერთი ენიგმატური საკითხი გადაჭრა: *ქალე თებელის ცხოვრების* ქართული ვერსია მომდინარეობს არა კოპტური, არამედ უცნობი ბერძნული წყაროდან, საიდანაც სათავეს იღებს კოპტური ტექსტი, რომლის საფუძველზეც წმინდა ეგვიპტის ღამაში ლათინური კომპილაცია ჩამოაყალიბა.

²¹⁵ შა. ტაღბოს მონოგრაფიაში „ბიზანტიული წმინდა დედები, ათი წმინდანის ცხოვრების ინგლისური თარგმანი“, განხილულია მარია მეგვიპტელის ცხოვრების არა მარტო ბერძნული, არამედ ლათინური რედაქციებიც; ეს ტექსტები ჩვენი კვლევისთვის ნაკლებად მნიშვნელოვანია, რადგან მათში მხოლოდ სოფროსის თხზულებაა დაცული, იხ. M. A. Talbot, *Holy Women in Byzantium, Ten Saints Lives in English Translation*, p. 65-68.

²¹⁶ ი. აბულაძე, *ლიმონარი* G. Caritte, «La version géorgienne du «Pr Spritucla», *SV*, 232, p. 170-185.

²¹⁷ ე. იმნაშვილი, *მამია ცხოვრებანი*, 244-255; G. Caritte, «La version géorgienne de la Vie de Saint Cyrique par Cyrille de Scythopolis», *ARL*, 75, pp. 399-440; G. Caritte, «La Vie géorgienne de S. Cyrique et son modèle arabe», *ΘX*, 28-30, p. 90-101.

ცხოვრება მარიამ მეგვიპტელისა

ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მარიამ მეგვპეტელისაჲ,¹
რომელი იყოფებოდა² უდაბნოთა მათ იორდანისათა
28v-90r

1. (28v)საიდუმლოთა³ მეფისათა დაფარება კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღმრთისათა ქადგებაჲ სარგებელ არს და დიდებულ. რამეთუ ესრეთ პრქუა ანგელოზმან ტოეოსი შემდგომად საკრეველისა მის ახილეისა თუალთა მისთამსა და შემდგომად განსაცდელთა მათ, რომელნი მოიწინეს მის ზედა, და ყოელად განერა მათგან (29r)ღმრთისმსახურებისა მისისათჳს.

2. რამეთუ არა დაფარება⁴ საიდუმლოთა ქუეყნისა მეფისათა⁵ საცთურ არს და სატანჯეულისა ღირს და ეგრეთვე დადუმებამ საკრეველთა მათ საქმეთა ღმრთისათა სავნებელ არს სულისა.*

3. ამისთჳს უკუ⁶ მეცა მეშინის საღმრთოთა მათ საქმეთა დუმილით თანაწარსლეა, ნუკუ⁷ სასჯელი იგი მონისაჲ მის მოიწიოს ჩემ⁸ ზედა, რომელმან მიიღო უფლისაგან თჳსისა ტალანტი (29v)და დაჟელა იგი ქუეყანასა და რომელი იგი განსამრავლებლად მიეცა,* ყოელადვე არა განიღო საეპტროდ. და რაჲ არა ჩემ ზედაცა მისი ორგულებამ მემხილოს, ამისთჳს არა დაეიდუმო მითხრობად საქმესა კეთილსა, რომელი სასმენელად ჩემდა მოიწია.

4. ხოლო⁹ ნუმცა ვინ¹⁰ ურწმუნო იქმნების, რომელიცა აღწერილსა ამას მიემთხვოს, გინათუ ჩემსა ჰგონებდეს ნათელსა¹¹ რასმე და არა ჭეშმარიტსა აღწერად,¹² გინათუ საქმისა ამის საკრეველებასა (30r)ზედა¹³ ურწმუნო იყოს და ამისთჳს ორგულებდეს თქუმილთა ამათთჳს.

5. რამეთუ ჩემდა ნუ იყოფინ ტყუილი¹⁴ საღმრთოთა¹⁵ ზედა¹⁶ სიტყუათა,¹⁷ რომელთა შინა უფალი¹⁸ იხსენების.¹⁹ და კუალად უკუეთუ²⁰ ვინმე უდარეს დიდებულებითა მათგან განკორციელებულისა ღმრთისა სიტყჳსა გულისკმაჰყოფდენ²¹ და ეერ პრწმენდენ.²² მისითა მით²³ მადლითა აღსრულებულთა საქმეთა საკრეველებამ, არცა ერთი აქუს მათ სიტყუამ, გარნა მათცა შემნდობელ ყუაენ²⁴ უფალი და განახუნენ²⁵ საცნობელნი (30v)გულთა მათ თანა²⁶ სარწმუნოებად, რამეთუ იცის მან, ვითარმედ იგინიცა უძღურებასა მას კაცობრიისა²⁷ ბუნებისასა²⁸ იგონებენ. და ამისთჳს ძნიად შესაწყნარებლად უნნს, ოდეს უადრეს²⁹ ბუნებისა საქმენი ესმოინ ვისთჳსმე მისევე ბუნებისაგანისა.

6. ხოლო ეოწყო აწ ახლისა მას სულიერისა საქმისა მითხრობად³⁰ და გაუწყო საქმე, რომელი ჩუენ ამას ნათესავსა ზეადესრულა, არამედ ნუცა ესე გიკერს, თუ³¹ ვითარი უძღურსა ამას ნათესავსა შინა ესევითარი³² საქმე იპოა.³³ (31r)რამეთუ მადლი იგი ყოელად წმიდისა სულისაჲ ნათესავითი-ნათესაჲად ჰპოებს ღირსთა მისთა და მეგობარ ღმრთისა და მოქმედ საქმეთა საკრეველებისათა ჰყოფს მათ.³⁴

7. ხოლო ჟამი არს აწ სულიერისა მის თხრობისა³⁵ დაწყებად.

¹ მეტყველისა E. ² იყოფიდა E. ³ საიდუმლოთა E. ⁴ დაფარება E. ⁵ მეფისათა E. ⁶ უკუ⁶ E. ⁷ ნუკუ⁷ E. ⁸ ჩემ⁸ E. ⁹ ხოლო E. ¹⁰ ვინ¹⁰ E. ¹¹ ნათელსა E. ¹² რასმე და არა ჭეშმარიტსა E. ¹³ + უმცირად E. ¹⁴ ტყუილი E. ¹⁵ + მათ E. ¹⁶ -ზედა E. ¹⁷ სიტყუათა E. ¹⁸ უფალი E. ¹⁹ იხსენების E. ²⁰ უკუეთუ E. ²¹ ჰყოფდეს E. ²² პრწმენდეს E. ²³ მისითავე E. ²⁴ ყოი ვინ E. ²⁵ განახუნენ E. ²⁶ მათთან E. ²⁷ კაცობრივ (sic) E. ²⁸ ნებისაჲ (sic) E. ²⁹ უადრეს E. ³⁰ [ახლისა მის საქმისა] სიტყჳსა მას სულიერისა E. ³¹ + თუ ვის E. ³² ესე E. ³³ აქოფა E. ³⁴ აყოფს მათ E. ³⁵ მითხრობისა E.

8. იყო კაცი ეინმე¹ მონასტერსა ერთსა² *ალელსტინისასა*,³ შემკობილ⁴ საქმითა და სიტყუთა, რომელი სიჩოოდთაგან⁵ აღზრდილ იყო მონაზონებისა (31v) მოქალაქობასა შინა და მოღუაწებასა და სახელი⁶ ბერისაჲ მის ზოსიმე. და ნუვის ჰგონებს ერთობისათჳს სახელთაისსა, თუ მას ეიტყუ *ზოსიმეს*, რომლისათჳს თქუმულ არს, თუ სცოთ მართლისა სარწმუნოებისაგან. რამეთუ სხუად ესე არს ესე და სხუად არს იგი და ფრიადი არს მათ შორის განყოფილებად, დაღაცათუ ერთ არს სახელი მათი.

9. ესე უკუ⁷ *ზოსიმე* მართლმადიდებელ მონაზონ იქმნა სიყრმითგან, ვითარცა ვთქუ, (32r) მონასტერსა ერთსა *ალელსტინისა* მონასტერთა შორის. და ყოველივე სახე⁸ მოღუაწებისაჲ ადასრულა და ყოველსავე წესსა სათნოებისასა მიიწია, ყოველივე კანონი მონაზონებისაჲ დაწესებული პირველთაგან მამათა დამარხა და მრავალი თავით თესითცა შესძინა სახე⁹ ღმრთისმსახურებისაჲ და მორჩილებად კორცთა, სულისა და განწმენად გონებისა მისისა შეწყნარებად მადლსა უფლისასა, რომელიცა ჭეშმარიტად იქმნა.

10. (32v) რამეთუ ესრეთ სახელთან იქმნა¹⁰ იგი წესსა ზედა მოღუაწებისასა, ვიდრე ყოველნივე გარემოდასა მონასტერთა მონაზონნი და მრავალნი შორიელნიცა მისსა მოვიდოდეს განკითხვად გულისსიტყუათა თჳსთა და მის მიერ მიიღებდეს კურნებასა ენებათასა და წესისა მის მონაზონებისა კანონისა. ხოლო იყო საქმე მისი დაუცხრომელი წურთაჲ საღმრთოთა სიტყუათაჲ დღე და ღამე და (33r) გალობად, წურთაჲ სიტყუათა წერილისათა.

11. და მრავალგზის ჩუენებათაცა საღმრთოთა ხილვად¹¹ ღირს იქმნის წმიდაჲ იგი ბერი, ვითარცა იტყეს უფალი, რამეთუ: „*ნეტარ იყონენ¹² წმიდანი გულითა, რამეთუ მათ ღმერთი იხილონ.*“¹³ და ნანდვლვე ეგრეთ არს, რამეთუ რომელთა განიწმიდნენ სულნი მათნი კორცთა თანა იგინი მღვდართა მით თჳალთა სულისადა და წინდად საუკუნოთა მათ კეთილთა აქუნდელ ხილვანი იგი.

12. (33v) იტყოდა უკუ¹³ ნეტარი *ზოსიმე*, ვითარმედ სიჩოოდთაგან მონასტერსა მას მიეცა და ვიდრე ერგასის და სამწლამდე ადასრულა მას შინა სრბად მოღუაწებისაჲ, რაოდენცა შესაძლებელ იყო.

13. ხოლო შემდგომად ესოდნთა მათ წელთა მოღუაწებისა,¹⁴ მოუტდეს მას გულისსიტყუანი, ვითარცა იტყოდა, ვითარმედ განსრულებულ არს იგი ყოველთასაჲ¹⁵ ზედა და არღარა ეჭმარების სხუსა მიერი სწავლაჲ და იგონებდა თჳსსა გონებასა შინა და იტყოდა:

14. (34r) „არს-მე-ა ქუყანასა ზედა მონაზონი, რომელმანცა¹⁶ შეუძლო სწავლად და ჩუენებად¹⁷ ჩემდა უცხოთა რასმე მოღუაწებისა სახესა,¹⁸ რომელმცა მე არა უწყოდე,¹⁹ არცამცა მექმნა? ანუ იპოების-მე მონაზონი ვინ უდაბნოთა შინა უაღრესი²⁰ ჩემსა საქმით და გულისკმის-ყოფით?“

15. ამას ესევეთარსა რად იგონებდა ბერი იგი, აჰა ესერა, კაცი ეინმე დიდებული მოუტდა მას და ეტყოდა: „პოი, *ზოსიმე*, კეთილად (34v) გილუაწიეს და რაოდენცა შესაძლებელ არს კაცისა მიერ კეთილად გიუღიეს მონაზონებისა სარბიელი. გარნა

¹ „ერთი E.² - ერთსა E.³ სასაზიც E.⁴ შემკობილი E.⁵ სიჩოოთაგანე E.⁶ სახმლი E.⁷ უკუ E.⁸ სახმ E.⁹ სახმ E.¹⁰ ქმნა E.¹¹ - ხილად E.¹² იყუნენ E.¹³ უკუ E.¹⁴ მისისათა E.¹⁵ ყოველსავე E.¹⁶ რომელმანცა E.¹⁷ ჩუენებად E.¹⁸ სახმსა E.¹⁹ ეიცოდე E.²⁰ უაღრესი E.

* შპრ. მათ. 5:8-10.

* Cf. წმინდა პავლე თეგების ცხოვრების კოპტური ვერსია: „იგი(ანტონი) ოთხმოცდაათი წლის იყო. ერთხელ მან გვიამო: „ერთ დღეს ვიქცეობდი ნებს გულში და ვთქუ: „არის კიდევ ნებს გარდა ამ უდაბნოში სხვა ბერი?“ და ერთ ღამეს, როდესაც იგივე ფიქრები კვლავ მომეძვლა, უყალი გამომეცხადა და მთხრობდა: „ამ უდაბნოში შესს გარდა სხვა ბერიც იმყოფება. რომელიც შენზე უკეთესია. იმგვარ მასთან შესავედრად და ეს დიდ სიხარულს მოგანიჭებს“. cf. E. Amelineau, *Histoire des monastères*, p. 8.

არაფერს არს კაცთა შორის, რომელსამცა სრულეობად აქუნდა, არამედ უმეტეს არს წინამძღებარე¹ იგი ღუაფლი გარდასრულისა, დაღაცათუ² კაცნი უმეტარ არიან საქმესა³ ამას⁴

16. ხოლო რადთა სცნა, თუ რაოდენნი არიან სხუანი გზანი ცხოვრებისანი, გამოვედ ქუეყნისაგან შენისა და ნათესაეთაგან შენთა, ვითარცა მამათმთავარ⁵ აბრაჰამ⁶ და მივედ მას რომელსამე მონასტერსა, რომელ არს მახლობელ იორდანისა. ”

17. (3წ)მეცხეულად უკუშ შეუდგა ბერი ბრძანებასა მას და გამოვიდა მონასტრისა მისგან, რომელსა შინა აღზრდილ იყო სიყრმითგან და მიიწია წმიდასა მას მდინარესა იორდანისასა, ვიდრე მოუძღუა ღმერთმან მონასტერსა მას, რომლისათვის უბრძანა გამოსლვათ თესით სენაკით. და პრეკა რამე კარსა მონასტრისასა, გამოვიდა მეკარე და შეიწყნარა იგი და მიუთხრა მისთვის მამასახლისისა. ხოლო მოუწოდა მას და აღასრულეს ლოცვა, მოიკითხნეს (35წ) ურთიერთას და დასხდეს. და იხილა რამე კეთილი იგი სახე⁷ და წაიხედა ბერი *ზოსიმესი* მამასახლისისმან, პრეკა მას: “ვინამე მოხუდალ, ძმარ, ანუ რამისათვის გლახაკთა ამით ბერთა თანა მოიწიე უ⁸ მიუგო *ზოსიმე* და პრეკა მას: „თუ ვინამე მოვალ, არამე საკმარ არს ჩემდა თქუამდ, მამარ სულიერო. გარნა მოა-მისთვის-სრულ ვარ, რადთა სარგებელი სულისაი ვიყო,⁹ რამეთუ მასშიან თქუენთვის საქმენი დიდნი და საქებელნი და შემძლებელნი (36წ)განათლებლად სულისა და გზასა *ქრისტეს* მცნებათასა წარმომად. პრეკა მამასახლისისმან: „ღმერთმან, ძმარ, მეურნალმან მან კაცთა უძლეურებისან, მან გასწავნენ შენცა და ჩუენცა ნებამ მისი და წარგზმართენ უმჯობესისა სულთა ჩუენთასა, რამეთუ კაცსა ვერად ძალ-უც კაცისადა სარგებელი, უკუეთუ არა მადლი უფლისაი შევეწოდის და უფროსდა უკუეთუ¹⁰ არა კაცად-კაცადი კერძალებოდის თანსა თვისსა და მეკუდალითა (36წ) გულითა შეწვენასა ღმრთისა მიერ ითხოვდის. გარნა ვინამეთგან სიყუარულმან *ქრისტეს*მან¹¹ მოგიძღუა ხილვად გლახაკთა ამით, დაადგერ ჩუენ თანა და ყოველნი გამოგუზარდნეს მადლითა მით სულისა წმიდისადათა. „მწყემსმან მან კეთილმან, რომელმან მისცა სული თესი ცხოვრათა¹² თესთათეს და მოგეზიდნა ჩუენ¹³ პატიოსნითა სისხლითა მისითა.“¹⁴”

18. ესე რამე პრეკა მამასახლისისმან *ზოსიმეს*, აღასრულეს კუალადცა ლოცვაი და დადგრა მონასტერსა მას და იხილნა მუნ ბერნი საქმითა¹⁵ და სიტყუთა (37წ)განბრწყინებულნი, სულითა მხურვალენი¹⁶ და მონებად უფლისა¹⁷ ახოანნი.

19. რამეთუ ლოცვაი სამარადისოი აღესრულებოდა მათ მიერ და¹⁸ სედგომად ფრიადი ფსალმუნებასა¹⁹ შინა ღამისასა და დღისი²⁰ კელთსაქმარნი²¹ არიან კელთა მათთა და ფსალმუნი პირსა²² მათსა. სიტყუად ცუდი არა იქცეოდა მათგან, ზრუნეაი საქმეთა სოფლისათი არა იპოებოდა მათ თანა, შემოსავლისა საფასეთანი²⁴ და საურავნი აპირნი არა ითქუმიდეს²⁵(37წ)მათ მიერ, არამედ ერთი იყო საქმე მათი, რამეცა²⁶ კაცად-კაცადმან მოაკუდინა კორცნი თესნი და მეკუდარე²⁷ცა იყო სოფლისა ამისგან და საქმეთა მისთაგან²⁸ და საზრდელ მათდა სულიერ იყონეს²⁹ საღმრთონი სიტყუანი, ხოლო კორცნი მათნი იზარდებოდეს პურითა და წყლითა, ვითარცა კაცად-კაცადსა²⁸ ძალ-უცნი და ვითარცა თითოეულსა აღსძრვიან სიყუარულისა ღმრთისა მეკუდარელებად.

¹ მღებრე E. ² თუ (sic) E. ³ საქმისა E. ⁴ ამის E. ⁵ მამათმთავარი E. ⁶ სახმ E. ⁷ მოიწიე E. ⁸ ვიყო E. ⁹ ქრისტეს E. ¹⁰ უკუთუ E. ¹¹ ქრისტესმან E. ¹² ცხოვრათა E. ¹³ ჩუენ E. ¹⁴ -პატიოსნითა სისხლითა მისითა E. ¹⁵ საქმითა E. ¹⁶ მხურვალენი E. ¹⁷ ღმრთისა E. ¹⁸ და E. ¹⁹ ფსალმუნებასა E. ²⁰ დღისი E. ²¹ კელთ-საქმარი E. ²² პირთა E. ²³ მათთა E. ²⁴ საფასეთანი E. ²⁵ ითქუმიდეს E. ²⁶ რამეცა E. ²⁷ მეკუდარე E. ²⁸ რათა E.

* შტ. დბ. 10:1.

* შტ. იოვ. 10:11; შტ. ვეგერიოსისა და მარიამის ცხოვრებაჲ

* „რამდენი მომუდარე იყენს სოფლისაგან, არამედ სულნი მათნი ცხოველ იყენეს“, შტ. ცხოვრებაი ნიშიმეს, კ. აკაკიძის კომენ. 211.

20. ამას ესევეთარსა რამ მოქალაქობასა ხედვიდა¹ ზოსიმე, (38r) ფრიად აღშენებულ იყო და წარებატებოდა გულსმოდგინება მისი, ვინამთგან პოვნა კეთილნი თანამუშაქნი მუშაობად სამოთხესა² მას სულიერსა.

21. ხოლო წარკედეს რამ დღენი არამცირდენი³ მოეახლა ჟამი წმიდათა მარხეთა⁴ მოწვევისა, რომელ-იგი წესი არს ქრისტეანეთა⁵ განსაწმენდელად მათ და თაყუანისცემისათვის წმიდისა მის ქრისტეს⁶ ენებისა და ცხოვლემყოფელისა⁷ აღდგომისა.

22. (38v) იყო უკუე⁸ წესი ესევეთარი მონასტერისა მას, რომლისათვისცა მოუძღუა ღმერთმან ზოსიმეს მუნ მისლად, რამეთუ კარი მონასტრისა მას ვშულ არიან. გარნა თუ უცხოთა ეინმე მოვიდის და განუღიან მას. და უცხონიცა მცირედ მივიდოდეს მუნ, ეინამთგან აღგილი იგი უდაბნოთ იყო და მრავალთა მიერ უცნაურისა.⁹

23. ხოლო კერაიკესა მას ყველგერისასა აღასრულიან რამ წმიდა ჟამის წირვამ და ეზიარნიან ცხოვლემყოფელთა¹⁰ და უხრწნელთა ქრისტეს (39r) საიდუმლოთა¹¹ და მიიღიან საზრდელი, მეცხუელად შეკრბიან ეკლესიად¹² ყოველნივე და აღასრულიან ღოცვამ ზეგარდამო და კელგანპყრობით მყოარ¹³ ჟამ ღმერთსა ევედრიან და ამბორს-უყენიან მამასახლისსა და ურთიერთას ყოველთა და მოიღიან¹⁴ ღოცვამ წმიდამ წინამძღუარისა საგზლად. და მერმე განეხუნიან კარნი მონასტრისანი და გალობდიან ერთბამად ფსალმუნსა ამას: „უფალი ნათელ ჩემდა და მაცხოვარ¹⁵ ჩემდა; მე ეისგან მეშინოდის?“¹⁶ (39v) და შემდგომად ამისა, ესრეთ განვიდნიან მონასტრით და დაუტევიან მონასტერსა ერთ ანუ ორი მამად მცველად. არა თუ რამ საფასენი მათნი დაცენენ, რამეთუ არცა რამ იყო მათ თანა მპარაეთა წარსაპარეველ, არამედ რაითა არა დაშეთს ეკლესიამ ულოცველად. და ესრეთ წაიდგმიან იორდანესა და განუშორნიან ურთიერთას და კაცად-კაცადი უდაბნოთა მათ შინა იქცევიან. და საზრდელად თანააქუნ (40r) თითოეულსა¹⁶ რომელსამე პური, რომელსამე ლედუ კმელი, რომელსამე ფინიკი, სხუასა¹⁷ ცერცუ დამბალი, სხუასა არარამ აქუნ, გარნა თითითა ხოლო უდაბნოისამთა იზარდებოდინ.¹⁸ და წესი ესე აქუნდა, რაითა არა უწყოდის ერთმან მეორისა მოქალაქობამ და მარხვამ და არცა მივიდის ერთი მეორისა, არამედ დაღაცათუ ეინ¹⁹ მათგანმან იხილის მოყუასი თუსი, შორით მოუქციოს გზისა მისგან და არა შეეშებოს მას, არამედ კაცად-კაცადი ღმერთსა (40v) მხოლოსა ხედავენ²⁰ და მას მონვნენ. და ესრეთ რამ აღესრულნიან წმიდანი იგი დღენი²¹ იგი მარხეთათნი, მოიქციან მონასტრადვე წინა კერაიკესა ქრისტეს²² აღდგომისა მისისა, რომელსა წინადღესასწაულად რტოებითა ბადაისამთა ეკლესია²³⁻²⁴ აღასრულებს. და მოიქციან რამ, თანააქუნ²⁵ კაცად-კაცადსა თვისსა ნამუშაქებისა ნაყოფი და თითოეულსა²⁶ გონება²⁷ არნ მოწამე შრომისა მისისა²⁸ და არაეინ კაცთაგანი.

24. (41r) ესე უკუე²⁹ იყო წესი და კანონი მონასტრისა მის და ესრეთ უდაბნოსა მას შინა, თითოეული წინაშე ღმერთისა³⁰ აღასრულებდა შრომათა თუსთა განშორებულ³¹ მოწუშნებლობისაგან³² კაცთაისა.³³ რამეთუ რაოდენიცა კაცთა საჩუენებელად³⁴ იქმნებოდის, ამას თუ ოდენ არა სარგებელ-ეყოფის მოქმედსა მას, არამედ უფროისლა ფრიადისა ენებისა მომატყუებელ³⁵ არს.*

¹ ხიდიდა. ² სამოთხისა. ³ არა მცირდენი დღენი. ⁴ მარხეთა. ⁵ ქრისტეანეთა. ⁶ ქრისტეს. ⁷ ცხოვლემყოფელისა. ⁸ უკუე. ⁹ უცნაურ. ¹⁰ ცხოვლემყოფელთა. ¹¹ საიდუმლოთა. ¹² ეკლესიად შეკრბიან. ¹³ მყოარ. ¹⁴ მიიღიან. ¹⁵ მაცხოვარ. ¹⁶ თითოეულსა. ¹⁷ რომელსამე. ¹⁸ იზარდებიან. ¹⁹ 1 ეინ. ²⁰ ხიდავენ. ²¹ დღენი. ²² ქრისტესა. ²³ 24-ესე. ²⁴ +დღესასწაულსა. ²⁵ აქუნ. ²⁶ თითოეულსა. ²⁷ გონება. ²⁸ მათისა. ²⁹ უკუე. ³⁰ ღმერთისა. ³¹ განშორებული. ³² მოწუშნებლობისაგან. ³³ +კაცთაისა. ³⁴ საჩუენებელად. ³⁵ მომატყუებელ.

* შტრ. მარ. 6:35.

* შტრ. ფსალ. 26(27): 1.

* შტრ. ლუკა 6:26.

25. მაშინ უკუე *ზოსიმე*ცა წესისა მისებრ მონასტრისა (42v) *იორდანე* განელო და თანა აქუნდა მცირედი რამე საზრდელი კოცთამ¹ და აღასრულებდა წესსა კანონისა თუსისასა უდაბროსა მას შინა. და სადაცა ღამე ეწიის, დადგის და აღასრულის ღოცვანი თუსნი და მცირედ განისუენის² და განთიად კუალად იწყის სლვად და მოიღის საზრდელი, ოდეს იხილის ძალი მოკლებად.³

26. ხოლო მოუქდა მას სურვილი, ვითარცა თუთ იტყოდა,⁴ შესვლად უშინაგანესსა უდაბროსა, ნუკუე⁵ კპოოს ვინმე მამათაგანი, (42r) რადითამცა ცნა, თუ არს ვინ ძლიერბო მოლუაქე⁶ გულისსიტყვასა მისებრ, რომელი ზემო ეაცსენეთ, თუ მოუქდებოდა გულსა მისსა, რომლისათუსცა უბრძანა ღმერთმან მონასტერსა მას მისლვად. და მისწრაფებითა ვალრ იგი დღითიდღე ფრიადითა წადიერებითა, ვითარცა საჩინოსა რასმე⁸ და განზადებულსა საეანესა მიეიდოდა. და ვითარ-იგი ელო ოც⁹ დღე, და რამ¹⁰ მოიწია ჟამი შუადღისამ,¹¹ დადგა სლვისა მისგან¹² და აღაქურნა (42v) ცეწლი აღმოსავლით და აღასრულებდა გაღობასა შუადღისათა.* რამეთუ ესრეთ აქუნდა რეულებამ¹² დადგომად განწესებულთა მათ¹³ ჟამთა დღისათა და¹⁴ აღასრულებდა ღოცვათა თითოეულისა ჟამისათა¹⁵ მუკლთა¹⁶ დრეკითა და ესრეთ კუალად იწყის სლვად. ხოლო ვითარ-იგი დგა და ილოცვიდა კელგანაყრობით, იხილა მარჯუზნით კერძო მისსა აზრდელი კაცისამ¹⁷ მისდა ზედა მოქველულ¹⁸ (43r) და ესე რამ¹⁸ იხილა, პირველად შემოვონა, რამეთუ ოცნება¹⁹ საეშმაკომ²⁰ ეგონა და მეცსეულად მოეგო გონებასა და ჯუარი ქრისტესი გამოისახა პირსა ზედა, განაგდო შიში იგი და მიიქცა მუნ²¹ კერძო, ვინამ²² იგი აზრდელი უჩუნდა,²³ რამეთუ ელოცავა²⁴ მისი აღსასრულად²⁵ იყო. და იხილა ჭეშმარიტად კაცი ვითარ სამცხის კერძო²⁶ ჩრდილოთ კერძო²⁷ მიმად²⁸ შიშუელი²⁹ გუამთა, შავად გარდაცეული სიხისა მისგან მზისა. და თმად²⁹ (43v) თავისა მისისამ³⁰ სპეტაკ და იგიცა მცირედ, ვიდრე მკართამედ ოდენ მოზრდილ.

27. ესე რამ³¹ იხილა *ზოსიმე*, სავეს სიხარულითა იქმნა და³² განიხარა ფრიად გულმან მისმან ხილვა უცხოისა³³ მისთეს³⁴ საკურეელისა. და იწყო სრბით დევნად მიმავალისა მის, რამეთუ არა ეხილვა ყოველსა მას ოცისა დღისა საეალსა სახე კაცისამ,³⁵ ანუ სხუასა³⁶ რამსმე³⁷ იძრვისისა, მფრინეელისა, გინა ოთხფერვისამ³⁸ და (44r) რბოდა³⁹ მიწვენად მისსა.

28. ხოლო მან იხილა რამ *ზოსიმე* შორით მიმავალი, იწყო უმეტეს სრბით სიელტოლად უშინაგანესისა უდაბნოისა⁴⁰ კერძო. და *ზოსიმე* დაიეიწყა სიბერისა თუსისა უძღურება⁴¹ და ესოდნთა მათ დღეთა შრომად⁴² და ვითარცა განჭაბუკებული გულსმოდგინებისა მიერ რბოდა⁴³ ძლიერად მიწვენად მისსა. ესე უკუე⁴⁴ სდევდა და იგი იელტოდა. ხოლო იყო *ზოსიმეს* სრბამ⁴⁵ უმაღესი, და

¹ კოცთა E. ² განისუენის E. ³ მოკლებულად E. ⁴ ვითარცა თუთ იტყოდა E. ⁵ ნუკუე E. ⁶ ძლიერ E. ⁷ მოლუაქე E. ⁸ საუკუნოსა რასმე E. ⁹ ოც E. ¹⁰ რამ E. ¹¹ შუადღისა E. ¹² შედგება E. ¹³ ჟამთა E. ¹⁴ და E. ¹⁵ გამოისახა E. ¹⁶ მუკლთ E. ¹⁷ კაცისა E. ¹⁸ ესრეთ E. ¹⁹ ოცნება E. ²⁰ საეშმაკომ E. ²¹ მუნთ E. ²² ვინა E. ²³ უჩუნდა E. ²⁴ ღოცვანი E. ²⁵ აღსრულებად E. ²⁶ სამცხის კერძო E. ²⁷ ჩრდილოთ კერძო E. ²⁸ შიშუელი E. ²⁹ თმა E. ³⁰ მისისა E. ³¹ ესრეთ E. ³² და E. ³³ უცხოისა E. ³⁴ მის E. ³⁵ კაცისა E. ³⁶ სხუასა E. ³⁷ რამს E. ³⁸ ოთხფერვისა E. ³⁹ კრბოდა E. ⁴⁰ უდაბნოისა E. ⁴¹ უძღურება E. ⁴² შრომა E. ⁴³ კრბოდა E. ⁴⁴ უკუე E. ⁴⁵ სრბამ E.

* აქვე თებულის ცხოვრების კოსტური ევრისა: «როდესაც გათენდა, ნეტარი ანტონი ადგა და გამოვიდა. ხელში პალმის გოხი ეჭირა. მას ვერდნობდა და გაემართა. მან არ იცოდა რა მიმართულებით მიდიოდა; მას ფიქრები უკარანახედნენ (მისი წინამძღოლი მხოლოდ მისი ფიქრი იყო, რომელიც თავდასავლისკენ მიუძღვებოდა). არც მხარე იცოდა, სად მიდიოდა და არც წინაშის ადგილსამყოფელი. როდესაც შუადღე მოახლოვდა და მისი მცხენარებია გაძლიერდა, ნეტარმა ანტონმა გზიდან არ გადასვლია და თან ამბობდა: «ყოცა, რომ უფალი არ მიმატოვებს და მიწვენებს მის მსახურს, რომელ ზედაც მაქცა.» როდესაც ამან ამბობდა, დაიბნა კაცი», cf. E. Amélineau, «La vie de saint Paul de Thèbes in *Notions des monastères*, p. 8.

* უძველესი ეკლესიის ტრადიცი: ქრისტიანები სახით აღმოსავლეთისკენ ღოცავდნენ. ამ ტრადიციიდან გამომდინარე, ეკლესიებში საკურთხეველზე აღმოსავლეთის მხარესაა მიმართული, cf. A. Butler, *Was das Wort*, p. 370.

მცირედ-მცირედ მეოტსა (44v)მას მიეახლებოდა.¹ და ვითარ-იგი ესოდენ მიახდა, რომელ კმად ესმოდა, იწყო ზოსიმე კმობად მისდა² და ცრემლით ეტყოდა: „რად³ მეველი მე, ცოდვილსა ამას ბერსა, მონათ ღმრთისაო, მელოდე მე, ვინცა ხარ. გაფუცებ ღმერთსა, რომლისათეს უდაბნო⁴ ესე დაგიმკვდრებებს. მელოდე მე, უძლურსა ამას და უღირსსა სასოებისა მისთვის, რაისა მოელი ესოდენთა შრომათათეს. დადე და ზიარ-მევე ლოცუსა და კურთხევისა (45r)შენისა. გაფუცებ უფალსა, რომელი არა მოიძულეებს ცოდვილთა!“⁵⁻⁶

29. ამას ესევეთარსა რად ეტყოდა ზოსიმე, მიიწინეს ადგილსა რასმე,⁷ რომელი სახედ ნალუარევისა⁸ მგელისა იყო. არათუ ნალუარევიცა იყო, რადთა არა არს ესევეთარი მას ქუეყანასა, არამედ ადგილი იგი ეგვეთარისა სახისა⁹ იპოა.¹⁰

30. ვითარ უკუ¹¹ მიიწინეს მუნ, მღტოლვარე იგი შთავიდა ნალუარევის¹² სახესა მას და მყის აღვიდა¹³ წიადკერძო. ხოლო ზოსიმე (45v)დამაშვრალი და ეერდარა შემძლებელი სრბად, დადგა ამირეკერძო ნალუარევისა¹⁴ მის და შესძინა¹⁵ ცრემლთა ცრემლი და გოდებასა გოდება.¹⁶ ტირილისა მისთვის უმეტესად ესმოდეს¹⁷ მღტოლვარესა მას¹⁸ კმად მისი. მაშინ უკუ¹⁹ დადგა იგი და ესრეთ პრქუა მას: „მამაო ზოსიმე, შემინდე უფლისათეს. ვერ შემძლებელ ვარ მოქცევად შენდა ესრეთ პირისპირ, რამეთუ დედაკაცი ვარ და შიშუელი,²⁰ ვითარცა მხედაე. (46r)არამედ ვინამთგან გნებაეს ცოდვილისა ამის²¹ დედაკაცისა²² ლოცვისა²³ მონიჭებად, მომიგდე²⁴ საბლარდნელი ეგე, რომელ გამოსიეს, რადთა დავიბურო დედობრივი უძლურება²⁵ და მოვიქცე შენდა და მოვიღო წმიდამ ლოცვა შენი“

31. მაშინ ძრწოლად²⁶ შეუხდა²⁷ ზოსიმეს, ესმა რად, ვითარმედ ზოსიმე უწყოდა სახელდებით. რამეთუ მახელი იყო გონებითა ნეტარი იგი და საესე საღმრთოთა სიბრძნითა და გულისკმა-ყო,²⁸ ვითარმედ არამცა (46v)სახელით უწოდა, რომელი არასადა ეხილვა და რომლისათეს არაოდეს ასმიოდა, უკუეთუმცა არა²⁹ წინააწარმცნობელობისა³⁰ მადლითა შემკობილ იყო. ხოლო მეცხეულად ბრძანებული იგი აღასრულა და მოიძარცუა³¹ საბლარდნელი იგი რომელ ემოსა და მიუგდო მას უკუხედით მდგომარემან. და მიიღო მან და მოიბლარდნა დასაფარვად³² ასოთა თესთა,³³ და მოიქცა ზოსიმეს კერძო და პრქუა მას

32. (47r),„რადსათეს-მე ინებე, მამაო, ცოდვილისა დედაკაცისა ხილვად³⁴ რადსა კეთილსა ჰგონებ ჩემგან ხილვად, ანუ სწავლად, რომელ ესოდენ³⁵ შრომა³⁶ თავს იდე“³⁷ ხოლო ზოსიმე მუჯონი მოიდრიკნა და ითხოვდა კურთხევისა ჩუეულებისაგარ.³⁷ მაშინ უკუ³⁸ მანცა მოიდრიკნა მუხლნი³⁹ და⁴⁰ აიძულებდა ურთიერთსა კურთხევისა წართქუამდ და ვითარ მყოარ ჟამ აწუეედეს⁴¹ ურთიერთას და არა რას⁴² სხუასა (47v)იტყოდა თითოეული, გარნა ამას, ვითარმედ: „გუაკურთხენ.“⁴³ მაშინ დედაკაცმან მან⁴⁴ პრქუა ზოსიმეს, „მამაო ზოსიმე, შენდა⁴⁵ ჯერ-არს ლოცვისა⁴⁶ და კურთხევისა წართქუამდ, რამეთუ მღდლობითა⁴⁸ პატიოთა პატიეცემულ ხარ,* შენ⁴⁹ მრავლით ჟამითგან წინაშე წმიდისა საკურთხეველისა⁵⁰ მდგომარე ხარ და მრავალგზის წმიდათა⁵¹ საიდუმლოთა⁵² შემწირველ ქმნილ ხარ.“

33. ესე რად⁵³ ესმოდა ზოსიმეს, უმეტეს განაკერვებითა განცუბრებულ იყო (48r)და შიშისაგან ოფლნი სდიოდეს. მიუგო უკუ⁵⁴ ძრწოლით და პრქუა მას: „საცნაურ ხარ შენ, სახისაგანცა შენისა, დედაო სულიერო, ვითარმედ ღმრთისა⁵⁵ მიცვალბულ ხარ

¹ მიეახლებოდა მეოტსა მას E. ² მისსა E. ³ რად E. ⁴ უდაბნო E. ⁵ ცოდვილთა E. ⁶ ხოლო E. ⁷ რასმე E. ⁸ ნალუარევისა E. ⁹ სახისა E. ¹⁰ იპოა E. ¹¹ უკუ E. ¹² ნალუარევის E. ¹³ აღვიდა E. ¹⁴ ნალუარევის E. ¹⁵ შესძინა E. ¹⁶ გოდება E. ¹⁷ ესმოდა E. ¹⁸ -მას E. ¹⁹ -მაშინ უკუ E. ²⁰ შიშუელი E. ²¹ -ამის E. ²² დედაკაცისა E. ²³ ლოცვისა E. ²⁴ მიგ E. ²⁵ უძლურება E. ²⁶ ძრწოლად E. ²⁷ შეუქცა E. ²⁸ გულისკმა-ყო E. ²⁹ -არა E. ³⁰ წინააწარ E. ³¹ მოიძარცვა E. ³² საფარად E. ³³ მისთა E. ³⁴ ხილვა E. ³⁵ ესოდენ E. ³⁶ შრომა E. ³⁷ ჩუეულებისაგარ E. ³⁸ უკუ E. ³⁹ მუჯონი E. ⁴⁰ -და E. ⁴¹ აწუეედეს E. ⁴² რას E. ⁴³ გაკურთხენ E. ⁴⁴ -მან E. ⁴⁵ შენგან E. ⁴⁶ ლოცვისა E. ⁴⁷ წართქუა E. ⁴⁸ მღდლობისა E. ⁴⁹ -შენ E. ⁵⁰ საკურთხეველისა E. ⁵¹ წმიდათა E. ⁵² საიდუმლოთა E. ⁵³ ესე რად E. ⁵⁴ უკუ E. ⁵⁵ ღმრთისა E.

* შდრ. კანონიკი მთავრის ცხოვრება.

და¹ სოფლისა ამისგან მომკუდარ ხარ. ხოლო გამოაცხადებს უმეტესად მადლსა სულისა შენისა საქმეცა შენი, რომელ სახელით მიწოდეთ² და მღვდელად მიწესე, რომელი-ესე³ არაოდეს გიხილავ, ვინათგან⁴ უკუ⁵ მადლი ღმრთისაი არა გარეშეთა⁶ პატივთაგან იცნობების, არამედ (48v) იცნობების, არამედ წესთაგან სულისათა გამოსახვისა. შენ მაკურთხე უფლისათუ⁷ და ზიარ-მყავ ლოცვისა სრულებისა შენისასა.“

34. დამორჩილდა⁸ უკუ⁹ დედაკაცი იგი და თქუა:¹⁰ „კურთხეულ არს ღმერთი,¹¹ რომელი-იგი მძივებელი არს ცხორებასა სულთა ჩუენთაისა.“ და *ზოსიმე* თქუა ამინი და აღდგეს ორნივე ქუევანით და დედაკაცმან მან პრქუა ბერსა:

35. „რამათუს-მე¹² მოხუდ¹³ ცოდვილისა ამის მომართ, კაცო ღმრთისაო? რამათუს ინებე ყოვლისა კეთილისაგან (49r) განშვილებულისა დედაკაცისა ხილვამ?¹⁴ გარნა ვინამთგან მადლმან სულისა წმინდისმან მოგიძლუა,¹⁵ რამთა მსახურებად განგებულებისა მისისა?¹⁶ აღასრულო ჩემ ზედა. მითხარ, გვედრები, ვითარ იყოვების დღეს ქრისტეანეთა ერი? ვითარ ქრისტიანობენ ოდენ¹⁷ მეფენი?¹⁸ მიუგო *ზოსიმე* და პრქუა მას: „ყოველთავე, დედაო სულიერო, *ქრისტემან* ლოცუთა შენითა მშუდობა კეთილი და წარმატებად საღმრთო მიმადლენ. გარნა მითვალე ბერისა უღირსისა (49v) ედრება?¹⁸ გვედრები და ლოცვა ყა¹⁹ ყოვლისა სოფლისათუს და ჩემთვის ცოდვილისა, რამთა არა უნაყოფო იყოს ჩემდა²⁰ უდაბნოისა?²¹ ამის შრომამ²² და ყოვლისავე მონაზონებისა ჩემისა.“²³ ხოლო²⁴ მან მიუგო და პრქუა მას: „შენდა ჯერ-არს, მამაო *ზოსიმე*, ჩემთვისცა და ყოველთათუს ლოცვამ, რამეთუ მღვდლობისა პატივი გაქუს* და ამას²⁵ ზედა განწესებულ ხარ. გარნა ვინამთგან მორჩილებისა ქმნად ბრძანებულ ეართ, სიტყვსაგებ შენისა აღვასრულო.“²⁶

36. და ესე რამ²⁷ თქუა, (50r) მიიქცა აღმოსავალით და აღიხილნა თუალნი²⁸ ზეცად და²⁹ ჴელნი განიჰყრნა და იწყო ლოცვად. ხოლო ჴმამ მისი არა ისმოდა. ამისთუსცა *ზოსიმეს* არა ესმოდა სიტყუამ³⁰ ლოცვისამ³¹ მისისამ,³² არამედ მოდრეკილ იყო ქუევანად და დგა დუმილით. ხოლო ფუცვიდა და ღმერთსა მოწამედ სიტყვსა თუსისა მოიყვანებდა, ვითარმედ იხილა რამ დაყოვნებამ³³ მისი³⁴ ლოცვასა შინა, აღიხილნა მცირედ და მიხედნა მას ისილა იგი აღმადლებული (50v) ქუევანით, ვითარ წყრთა ერთ და ჰაერსა დამოკიდებული ილოცვიდა.

37. ესე რამ³⁵ იხილა, უმეტესითა შიშითა დავარდნა³⁶ ქუევანასა³⁷ ფრიად განკურეებული და მდებარე იყო დუმილით და³⁸ თუსა იგი ოდენ იტყოდა „კურიელისონსა.“³⁹

38. ხოლო მდებარმ იყო რამ ქუევანასა ზედა, იწყო გულსა შინა თუსსა დაბრკოლებად, ნუჟუქ⁴⁰ სული ოცებისაი არს და ლოცვასა ირემებს. მაშინ მოიქცა დედაკაცი იგი, აღადგინა ბერი და პრქუა მას: „რამათუს *შეგაშფოთებენ* (51r) *გულისსიტყუანი*,* მამაო, და მოგაგონებენ ნუჟუქ⁴¹ სული ვარ მე ოცნებისაი და ლოცვასა ვირემებ. გულსავსე იყავ, კაცო ღმრთისაო, დედაკაცი ვარ ცოდვილი, გარნა წმინდისა ნათლისღებისა მიერ შეჭურვილ ვარ და არა სულ ვარ, არამედ მიჭა და ნაცარ და ყოვლითურთ ჴორც, რომელსა არა ოდეს სულიერო რამ⁴² გულისქმამ⁴³ მიყოფიესა და ამას რამ იტყოდა, შეიბეჭდა თავი თუსს სასწაულითა ჯუარისათა,⁴⁴ პირი და (51v) თუალნი, თავი და შუბლი⁴⁵ და მკერდი და გული და თქუა: „მამაო *ზოსიმე*, უფალმან⁴⁶ გუქსენინ ჩუენ ეშმაკისაგან და საცთურთა მისთაგან, რამეთუ მრავალ არიან ჩუენ ზედა ღონენი მისნი.“

¹-და E. ²მე E. ³რათ E. ⁴ვინათგან E. ⁵უკუ E. ⁶გარეშეთ E. ⁷ღმრთისათუს E. ⁸დამორჩილდა E. ⁹უკუ E. ¹⁰პრქუა E. ¹¹იუფალი E. ¹²რამათუს E. ¹³მოხუდ E. ¹⁴სილვა E. ¹⁵მოგიძლუა E. ¹⁶განგებულებისა მისისა მსახურება E. ¹⁷-ოდენ E. ¹⁸ედრება E. ¹⁹ლოცვა ყა E. ²⁰ჩემ E. ²¹უდაბნო E. ²²შრომა E. ²³ჩემისა E. ²⁴-ხოლო E. ²⁵მას E. ²⁶ლოცვამ E. ²⁷ესერა E. ²⁸თუალნი E. ²⁹-და E. ³⁰ქმამ E. ³¹ლოცვას E. ³²მისისა E. ³³დაყოვნება E. ³⁴მისი E. ³⁵ესერა E. ³⁶დავარდა E. ³⁷ზედა E. ³⁸-და E. ³⁹კურიელისონსა E. ⁴⁰-იგი E. ⁴¹ჟუბ E. ⁴²-რა E. ⁴³გულისქმა E. ⁴⁴ჯუარისათა E. ⁴⁵თუალნი, თავი და შუბლი E. ⁴⁶ღმერთმან E. * ღმრ. კანონიკ მთავრის ცხობრება.

39. ესე რაჲ¹ ესმა ბერსა და იხილა, შეუერდნა² ფერცთა მისთა და ეტყოდა ცრემლით: „გაფუცებ შენ ქრისტესა³ ღმერთსა ჩუენსა, რომელი იშვა ქალწულისაგან, რომლისათეს ესე სიშიშულე⁴ თავს-გიც და კორცნი შენნი განგიღვეიან, რაჲთა არარად დაჰფარო მონისა შენისაგან, თუ ვინაჲ⁵ ხარ, ანუ ვინაჲ (52r)ოდეს, ანუ ვითართა წელთა უდაბნოჲ ესე დაიმიკდრე“⁶

40. ნურას⁷ დაჰფარაჲ ჩემგან, არამედ ყოველივე მაუწყე, რაჲთა დიდებულებაჲ⁸ ღმრთისაჲ საცნაურ-ყო. რამეთუ სიბრძნე დაფარული და საუნჯე უწინაჲ,⁹ არად სარგებელ არიან,* ვითარცა წერილი იტყუხს. მითხარ მე ყოველივე ქრისტესთეს, რამეთუ არა სიქადულით, ანუ¹⁰ კაცთა მოთნებით იტყუ, არამედ რაჲთა გულსავეთ-მყო მე, ცოდვილი ესე და უღირსი, და მრწამს ღმრთისაჲ ძლიერისა¹¹ ცხოველ¹² ხარ, ვითარმედ ამისთვის მომიძღუა¹³ უდაბნოსა (52v) ამას, რაჲთა¹⁴ საქმენი¹⁵ შენი საცნაურ ჩემდა¹⁶ ქმნას¹⁷ და არა კელ-გუეწიფების¹⁸ უკუ¹⁹ განგებულებათა ღმრთისათა²⁰ წინა-ადღგომად. რამეთუ უკეთუ(კა) არა სთნდა უფალსა საცნაურ-ყოფაჲ²¹ მოქალაქობისა შენისაჲ, არცამცა²² ყოვლადვე მახილვა შენი სიწმიდე, არცა²³ განძლიერებულ ვიყავ ესოდენითა დღეთა გზისა სლევად უძლური ესე.“ ხოლო დედაკაცმან მან აღადგინა იგი ქუეყანიო და პრქუა მას: „მრცხუნის²⁴ მე, მამო, შემინდე²⁵ სირცხვისა მის საქმეთა (53r)ჩემთაჲსა²⁶ თხრობად შენდა, გარნა ვინაჲთგან გუამი²⁷ ჩემი შიშუელი²⁸ იხილე, გამოგიცხადნე²⁹ საქმენიცა ჩემნი, რაჲთა სცნა რაოდენითა³⁰ სირცხვლითა³¹ საევე არს სული ჩემი. რამეთუ არათუ ვითარ-იგი შენ პგონებ, რაჲთა არა სიქადულად შემეგაცხოს ამისთვის. არა მნებავს საქმეთა ჩემთა მითხრობად, რამეთუ რაჲსათესმცა ვიქადოდე, რომელი-ესე ჭურ ცოდვისა ეექენ ეშმაქსა. არამედ ვიცი, უკუეთუ ვიწყო (53v) საქმეთა ჩემთა თქუმად,³² იელტოდე³³ ჩემგან, ვითარცა ვინ იელტო გუელისაგან³⁴ და ვერ თავს-იდგან სასმეელთა შენთა სმენაჲ³⁵ ბოროტთა ჩემთაჲ³⁶ გარნა ყოველსავე³⁷ ზედა ეიტყოდე და არა რაჲ დაგიფარო, არამედ პირველად გაფუცებ და გვედრებე, რაჲთა არა დასცხრე ლოცვად ჩემთვის უფლისა მიმართ პოვნად ჩემდა წყალობისა დღესა სასჯელისასა!“

40. ხოლო ბერი იგი დაუცადებულად ცრემლოდა. მაშინ უკუ³⁸ დედაკაცმან (54r) მან³⁹ იწყო თხრობად და იტყოდა:

41. „მე, მამო სულიერო, ვარ ქუეყანიო ეგჳკითო. და ვიდრედა მშობელნი ჩემნი ცოცხალ იყვნენ, ვიყავ⁴⁰ რაჲ ათორმეტისა⁴¹ წლისაჲ, სიყუარული⁴² მათი უგულბებელს-ყუავ, გავნეშორე მათ და მივედ ალექსანდრიად. და ვითარ-იგი ქალწულებად ჩემი განვცრწენ და ვითარ განუძღომელი⁴³ და დაუსრულებელი ტრფიალებად⁴⁴ მაქუნდა სიძვისა. რცხუნის⁴⁵ მოგონებადცა, არამედ ესე (54v) გითხრნა მოკლედ, რაჲთა ბოროტთა ჩემთა სიმრავლე სცნა: ათჩუდმეტი⁴⁶ წელი (55r) ამისათეს არაგისგან მოვიღებდი?! რამეთუ თუთ მოვიერწდი საკმარსა ჩემსა და ოდესმე სელსა ესთყვდი, არამედ რომელი-იგი მაქუნდა გულისთქუმაჲ⁴⁷ და ტრფიალებად⁴⁸ განუძღომელი ყოვლადვე მწერესა მას შინა ცოდვისასა ეიწუებოდი.

¹ სურა E. ² შეუერდა E. ³ შენ ქრისტესა E. ⁴ ესე E. ⁵ ვინა E. ⁶ დაიმიკდრე უდაბნო ესე E. ⁷ ნურას რას E. ⁸ დიდებულება E. ⁹ უწინა E. ¹⁰ ანუ ¹¹ ძლიერისა E. ¹² ცხოველ ¹³ მომიძღუა E. ¹⁴ რაჲთა E. ¹⁵ საქმე E. ¹⁶ ჩემდა საცნაურ E. ¹⁷ იქმნეს E. ¹⁸ კელ-გუეწიფების E. ¹⁹ უკუ E. ²⁰ ღმრთისათა E. ²¹ კოფად E. ²² არამცა E. ²³ არამცა E. ²⁴ მრცხუნისი E. ²⁵ შემინდე E. ²⁶ ჩემთაჲსა E. ²⁷ გუამი E. ²⁸ შიშუელი E. ²⁹ გამოგიცხადნე E. ³⁰ რაოდენითა E. ³¹ სლევად უპატიოებითა E. ³² თქუმად E. ³³ იელტოდე E. ³⁴ გუელისაგან E. ³⁵ სმენა E. ³⁶ ჩემთა E. ³⁷ ყოველთა E. ³⁸ უკუ E. ³⁹ მან E. ⁴⁰ დაეყავ E. ⁴¹ ათორმეტისა E. ⁴² სიყუარული E. ⁴³ განუძღომელი E. ⁴⁴ ტრფიალებად E. ⁴⁵ მრცხუნისი E. ⁴⁶ ათჩუდმეტი E. ⁴⁷ გულისთქუმა E. ⁴⁸ ტრფიალებად E.

* შდრ. ლუკ. 5:22; კანონიკ მსოფარის ცხოვრება
* შდრ. ტიმ. 12:6.

ამისთვის ექიმოდე ამას შინა და ესე მაქუნდა საწადელად სამარადისო იგი შეგინება!¹ ბუნებისა.*

42. ამის ესევითარსა რამ ცხორებასა შინა ვიყავ, (55v)ეხედვედ დღესა ერთსა, კაცთა კერპებელთა, თიბიდელოთ² და ღიევილოთ³ სიმრავლესა ფრიადსა, მიმავალსა ზღუად⁴ ეკრძო. და⁵ ეკითხ⁶ ვისცხ, თუ რად⁷ ისწრაფვიან⁸ კაცნი ესე მისლვად. და მან მრქუ მე: „იძრუსალეშს მივლენ ყოველნიეე ამალღებისათჳს ცხოვლემყოფელისა ჯუარისა, რომელ-იგი⁹ აღესრულების შემდგომად¹⁰ მცირეთა დღეთა.“ და მე ვარქუ მას: „არამცა წარმიყენესა მათ თანა, უკუეთუ მენებოს წარსლვის?“¹¹ (56r) ხოლო მან მრქუ¹² მე: „უკუეთუ გაქუს მიზრი ნავისა და საგზალი შენი, არავინ არს მაყენებელ შენდა.“¹³ მიუგე და ვარქუ მას: „ჰქუმარიტად მიზრი,* ანუ საგზალი არა მაქუს. გარნა წარვიდე და შევიდე ნავსა ერთსა მუნ მიმავალსა, და გამომზარდოს მე.“¹⁴ ენებოს თუ გინა არა, რამეთუ კორცნი მქონან მე,¹⁵ რომელნი კმაყვენენ მათ¹⁶ მიზრად.“ და ამისთვის მენება, მამაო, წარსლვის.¹⁷ შემინდვე, რამთა მრავალნი ეპოვე¹⁸ ტრფილნი (56v) ენებისა ჩემისანი.

43. გარქუ შენ, მამაო ზოსიმე, თუ ნუ მაიძულებ თქუმად¹⁹ სირცხელისა²⁰ ჩემისა,²¹ რამეთუ ეძრწი, უწყის უფალმან, თხრობად და ჰაერთა შევაგინებ სიტყვთა ჩემითა.“ხოლო ზოსიმე ცრემლითა²² დააღტობდა ქუეყანასა და ეტყოდა: „იტყოდე, დედაო სულიერო, იტყოდე და ნუ გარდაჰქუთ თხრობასა მას სულთა სარგებელსა.“

44. ხოლო მან²³ იწყო კუაღად სიტყვსავე თჳსსა და თქუა ვითარმედ: „მას ჭაბუკსა, რომელსა ვეტყოდე, ესმა რამ სიტყუათა ჩემთა სიხენეშე, სიცილით თანაწარმქდა. (57r)ხოლო მე დავაგდე კელთაგან ტარი, რამეთუ-იგი მაქუნდა მაშინ და მიერბიოდე ზღუად, სადა-იგი სხუანიცა მივიდოდეს. და ეიხილენ ჭაბუკნი ვინმე ზღუს პირსა მდგომარენი, ვითარ ათნი ოდენ, უწყსონი სახითა და აღმიჩნდეს იგინი მოზაგებულ ნებისა ჩემისა, რომელნი-იგი სხუათაცა მათ მოვლოდეს. და შევეარდი შორის მათსა ურცხვნოებით, ვითარ-იგი ჩუეულ²⁴ (57v)ვიყავ და ვარქუმათ: „წარმიყენათ მეცა თქუენ თანა, ვიდრედ²⁵ ესა უფალთ²⁶ და არა უკმარ ეგაოო.“ და სხუანიცა ბილწებისა სიტყუანი²⁶ ეთქუენ²⁷ და ყოველნი აღესპრენ სიცილად. ხოლო მათ იხილეს რამ ესევითარი იგი ურცხვნოებისა წესი ჩემი, აღმიყვანეს ნაგად მათ თანა და რომელთა-იგი მოვლოდეს, მოიწინეს და წარეგმართენით სლვად. ხოლო მიერთგან ვითარ-მე მიგითხრა, კაცო ღმრთიან²⁸ რომელმან ენამან თქუას, (58r)ანუ რომელმან სასმენელმან შეიწყნაროს, რაოდენსა-იგი²⁸ ზღუასა²⁹ მას შინა და სლვასა მას ემესა ვაიძულებდ საწყალობელთა მათ ქმნად. არა არს სახე ბილწებისა, თქუმული და გამოუტყელი, რომლისა არა ეექმენ უზადრუტა მათ მასწავლელ. და აწ გულსავე იყავ, მიეკრს, ვითარ თავს-იდვა ზღუამან³⁰ ბოროტნი ჩემნი! ვითარ არა განაღო ქუეყანამან პირი თუსი და ცოცხლი³¹ ჯოჯოხეთს შთამხადა, რომელმან (58v)ესოდენითა მათ სულთა საფრე დაუგე. არამედ ვითარ ჩანს ღმერთი სულგრძელ მექმნებოდა და მოვლოდა სინანულსა ჩემსა, რამეთუ არა კნებავს მას სიუდილი ცოდვილისა,³² არამედ მოვლის სულგრძელობით მოქცეასა და სინანულსა.*

¹ შეგინება E. ² თიბიდელოთა E. ³ ღიევილოთა E. ⁴ ზღუად E. ⁵ და E. ⁶ ეკითხ E. ⁷ სადა E. ⁸ მიისწრაფვიან E. ⁹ რათა E. ¹⁰ - შტარიმად E. ¹¹ წარსლეს E. ¹² მრქუა E. ¹³ - შენდა E. ¹⁴ - მე E. ¹⁵ - მე E. ¹⁶ მათ E. ¹⁷ წარსლეს E. ¹⁸ ეპოვენი E. ¹⁹ თქუად E. ²⁰ სირცხელსა E. ²¹ ჩემსა E. ²² ცრემლითა E. ²³ - ხოლო მან E. ²⁴ ჩემულ E. ²⁵ ხელად E. ²⁶ საქმენი E. ²⁷ ეთქუენ E. ²⁸ რაოდენსა E. ²⁹ ზღუასა E. ³⁰ ზღუამან E. ³¹ ცოცხლი E. ³² ცოდვილისა E.

* ზეიჯო¹ საუფლოში დაბრუნება: „მამაო ჩემო! მე მივარქუე ჩემი სახლი, ჩემი სიძალქულის(αφ᾽ἐμοῦ) საუფლო, აწ მიმიდე შენს წიადო“, (Ex Am II, *exégese de l'Âme*, „სულის განმარტება“, 6 128, 36-129, 2); „სული გვიამბობს, რომ მან თვისი სხეული (ὄψα) მეპოვება (εὑρίσκει) შესწირა და ყველას მიეცა; მაგრამ აღიარა ცოდვანი: „მე შეძავი ვარ; არა მარტო ერთ მამაკაცთან, არამედ მრავალთან მქონდა ურთიერთობა“, cf. M. Scoppello, *Femme, Gnose et Manichéisme*, p. 119-120.

¹ მიზრი - საფარსი.

² შდრ. მათ. 9:13; მარ. 2:17; ლუკ. 5:32.

45. ესევეითარიტა სახითა უკუშ ალგედ იმრუსალემს და რაოდენი დღე დაეყაე ქალაქსა შინა პირველ დღესასწაულისა მითვე სახითა და უძერგისთა ეიოფოდე, რამეთუ არა კმა-ეიყვენ ჭებლუქნი იგი ოდენ, რომელნი სლვასა მასთანა ზღვსასა ჩემთანა იყვნეს, არამედ (59r)სხუანიცა მრავალნი შევაგინენ უცხონი და მოქალაქენი.

46. ხოლო მოიწია რამ წმიდამ იგი ჯუარათაპრობისა დღესასწაული, მე, ვითარცა პირველ, მიმოვიდოდე და სულებსა ჭაბუკთასა ენადირებდი მიცემად წარსაწყმედელსა. და ვხედვედ უკუშ განთიად მსთუად ყოველთავე სრბით ეკლესიად შემაგალთა და წარვედ მეცა და ვრბოდე მათ თანა, ვიდრე ეზოდმედ (59v)ეკლესიისა. და მოიწია რამ ვამი აღკურობისა წმიდისა ჯუარისა,¹ ევტენებოდე და ევტულებოდე ერისა მის თანა შესლვად ეკლესიად. და ვიდრე კარადმედ ტაძრისა მის, სადა ცხოველყოფელი² იგი ძელი იყო, რომითა და ჭირითა მრავლითა მივიწვიოდე. ხოლო ზღურბლსა რამ კარისასა დავედი ფერკი, სხუანი³ იგი⁴ ყოველნივე დაუყენებულად შევიდოდეს⁵ და⁶ მე ძალი საღმრთოთი მაყენებდა და არა შემინდობდა შესლვად. (60r) და უკუმაჰეინან⁸ და მართალ⁹ უკუნმაჰეინან და მხოლოდ¹⁰ კუალად ეზოსა¹¹ ეიოთი.¹² ხოლო ეპკონებდი თუ დედობრივისა უძღურებისაგან შემემთხუეის¹³ ესე. კუალად შევერთი სხუათა¹⁴ თანა და წინააღმდეგობოდე, რაოდენცა¹⁵ ძალ-მიც და ევტულბობდი შესლვად. ინდობდა. არამედ ეკუად ეშურებოდე, რამეთუ კუალადცა მი-რამ-ევახილი¹⁶ კარსა უბადრუკი ესე, სხუანი¹⁷ იგი¹⁸ შეიწყნარნის ტაძარმან მან¹⁹ დაუყენებულად (60v) და მე საწყალობლსა ოდენ არა შემადამედ ვითარმცა მქედობათა ამისთვის განწესებული, რათა არა შემიშვან. ესრეთ უხილავი რამე ძალი მაყენებდა და კუალად ეზოდე უკუნმაჰეინან. ესე სამგზის და ოთხგზის შემემთხვა. დაეშვერ და დაიწვნა ყოველი ძალი ჩემი და ვერღარა მეძლო ტენებასა ერისასა შესლვად, არამედ წარვედ და დავედგ ყურეთა ერისა ზომასასა. ძლით სადმე მოუვეე (61r)დღებებასა ჩემსა ცნობად მიზუხისა მის, რომელი მაყენებდა მე ცხოველსყოფელისა მის ჯუარისა ხილვად. რამეთუ შეახო თუალთა გულისა ჩემისათა სიტყუამან მან განცხოველებულმან და მიჩუშნა, ვითარმედ მწურე იგი საქმეთა ჩემთა იყო, რომელი დამიჭმეიდა მე კარსა. ვიწყე უკუშ ტირილით გოდებდა და სულთ-ვითქუმდ სიღრმით გულისა ჩემისათა და (61v)ველითა ვიცემდ²⁰ მეკრდსა.

47. ხოლო ვითარ-იგი ეტიროდე, ვიხილე ზედაკერძო ადგილისა მის, სადა ედგე, აღმოსავალით კერძო ხატე ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა.²¹ და მივხედნე მას მიუღრეკელითა თუალთა²² და ვეტყვოდე²³ „ქალწულო დედოფალი,²⁴ რომელმან სიტყუად ღმრთისამ ვორციელად პშეე! უწყი მე, ვითარმედ არა ჯერ-არს²⁵ არცა სამართალ ბილწისა ამის და შეგინებულისა მიხედვად ხატსა შენსა ყოვლად წმიდისა მის ქალწულისასა, (62r)რომლისა სულნი და ვორცი ყოვლად წმიდამ და უბიწო არიან. რამეთუ სამართალ არს და ჯეროან,²⁶ რათა გააგდე შეზღაღული ესე და ბილწო წმიდასა მაგას და უმანკოსა. გარნა ეინათგან²⁷ ამისთვის კაც იქმნა ღმერთი იგი, რომელი შეე²⁸ შენ, ვითარცა მესმის, რათა მოუწოდს ცოდვითა სინანულად.* გვედრები შემეწიე მე, რომელსა არავინ მაქუს შემწედ ჩემდა.* ბრძანე, რათა შემედლოს მე შესლვად²⁹ ეკლესიად. ნუმცა დაეკლდები (62v)პატრონისა მის ძელისა ხილვად, რომელსა შეემსჭუალა ვორცითა შენგან შობილი ღმერთი და სისხლი თვის მისცა ჩუენთა ცოდებათთვის საცსურად.

¹ ჯუარისა E. ² ცხოველსყოფელი E. ³ ყოველნი E. ⁴ -იგი E. ⁵ ყოველნი E. ⁶ შევიდოდენ E. ⁷ -და E. ⁸ უკუნმაჰეინან E. ⁹ მართალ E. ¹⁰ მხოლოდ E. ¹¹ ეზოსა E. ¹² ეიოთი E. ¹³ შემემთხვა E. ¹⁴ სხუათა E. ¹⁵ რამცა ოდენ E. ¹⁶ მი-რამ-ევახილი E. ¹⁷ ყოველნი E. ¹⁸ -იგი E. ¹⁹ ტაძარ E. ²⁰ ვიცემდ E. ²¹ მშობლისა E. ²² თუალთა E. ²³ ვეტყვოდე E. ²⁴ დედოფალი E. ²⁵ არცა E. ²⁶ ჯეროან E. ²⁷ ეინათგან E. ²⁸ პშეე E. ²⁹ შესლვად E

* შდრ. მათ. 9:10, 13; 12:7; მარ. 2:17; 10:32; ლუკ. 5:32; შდრ. პელაგია ანტიოქელის ცხოვრება, აღუქმანდრიელი მეძაიის ცხოვრება. * იაკობ დე სარუეი და „სულის განმარტება“ (Nag Hammadi II, 6): შესაუბრა: „სული ქერიდებდა(ჯრბ), ღარიბდებდა და ხდებდა მარტოსული(ἐρημικός); არავინ ჰყავს შემწე და არავის აინტერესებს მისი წუხილი და სევდა“ (Ed. Am II, 6 128, 18-20), cf. M. Scoppello, *Femme, Gnose et Manichéisme*, p. 119.

48. ბრძანე, დედუფალო, რამთა განმეღოს მე კარი თაყვანისცემად ჯუარისა და შენ მიგცე შენგან შობილსა ღმერთსა თვე(ს)მდებად ჭეშმარიტად, რამთა არღარა შეეგინე ჯორცნი ჩემნი საქმითა ბილწებისათა. არამედ რომელსაცა ყოველსა ძელი ჯუარისაა შენისა ეიხილო, მეკსეულად სოფელსა და ყოველთა (63r)საქმეთა სოფლისათა განეგშორო და განვიდე, ვინამცა თავსმდებან მან ცხორებისა ჩემისამან წარმიძედუ ესრეთ.”

49. ესერა ეთჳ¹ ვითარცა გულსაცება რამე მოვიდა გულსა ჩემსა და სახიერებასა ღმრთისმშობელისასა მიეხედენ და წარემართე ადგილისა მისგან, რომელსა ედგე და ვევედრებოდე. და კუალად მივედ და შევეერთე შემავალთა მათ თანა. და არაენი იყო მაყენებელ ჩემდა (63v)მიახლდებად კარსა მას ტაძრისასა. შემოიყრა უკუ² ძრწოლამან და შიშმან და ყოვლითურთ³ განაკრებულ ვიყავ. ხოლო მივიწიე რამ კარად, რომელი-იგი პირველ დაჴშულ ჩემდა იყო, [მაშინ ყოველივე იგი ძალი, რომელი პირველ მაყენებდა,]⁴ უფროსად შემწე ჩემდა იყო. ესრეთ უშრომელად შევედ და წმიდასა მას წმიდათასა⁵ თაყვანის-ვეც⁶ და ცხოველყოფელი ჯუარი ეიხილ და განვიცადენ საიდუმლონი ღმრთისანი,⁷ ვითარ (64r) მზა არს იგი სინანულისა შეწყნარებადუ

50. დაეგრადი უკუ⁸ ქუეყანასა ზედა და შევემთხვე წმიდასა მას ადგილსა, რომელსა დადგეს ფერკნი უფლისანი და ივლოცე მკურნალობითა ცრემლითა და ვრბოდე მისლედ წინაშე თავსმდებისა მის⁹ ჩემისა. მივიწიე უკუ¹⁰ ადგილსა მას, რომელსა კელისწერილი¹¹ იგი აღთქმისა ჩემისამ¹² დაიწერა. და მოვიდრიკენ მუკლნი წინაშე ხატსა მას წმიდისა¹³ და¹⁴ მას¹⁵ ქალწულისა ღმრთისმშობელისა მარიაშისა (64v)და ესრეთ ვიტყვოდი:

51. „გმადლობ შენ, წმიდაო დედუფალო,¹⁶ რამეთუ წყალობა შენი აჩუშნე ჩემზედა და არა მოიძაგე უღირსისა ამის ვედრებამ.¹⁷“

52. ეიხილ მე დიდებამ, რომელსა სამართლად ვერ ეიხილაეთ ცოდვილნი. დიდებამ ღმერთსა, რომელი შენ მიერ შეიწირაეს ცოდვილთა სინანულსა. რამ მოვიგონო, ანუ რამ ვთქუა სხუამ ცოდვილმან და უღირსმან.

53. აწ უკუ¹⁸ ეამი არს, წმიდაო დედუფალო, აღსრულებად აღთქმისა, რომლისათეს თავსმდებ (65r)მექმენ. აწ სადაცა ბრძანო, მიმიძედუ, აწ უმეტესად მექმენ მასწაველელ ცხორებისა ჩემისა და წარმიძედუ გზასა სინანულისასა.“¹⁹ და ამას რამ ვიტყვოდი, მესმა კმამ შორით, რომელი იტყოდა: „უკუეთუ იორდანე წიაღ-ულო, კეთილი განსუშნებამ კოო.“ ხოლო ესე რამ მესმა კმამ¹⁸ იგი ჩემდა მომართ თქმული, გულისკმა-ეყავ და ცრემლით კმამ-ეყავ¹⁹ ღმრთისმშობლისა მიმართ და ღაღად-ეყავ: „დედუფალო,

54. (65v)დედუფალო,²⁰ ნუ დამიტევებ მე!“ და ესე რამ²¹ ვთქუ, განვედ ეზოდსა²² მისგან ეკლესიისა და ეიდოდე²³ ხოლო გამო-რამ-ვიდოდე, მიხილა ვინმე და სამი დანგი* მომცა და მრქეა²⁴ „მიიღე ესე, დედაო.“ და აღვიღე იგი და სამი პური ვიყიდე საგზლად გზისა ჩემისა და ეკითხე პურისა მსიოდელსა მას, თუ რომელი არს გზამ²⁵ იორდანელ მიმეყანებელი.²⁶ და მისგან ვისწავე ბჭე იგი ქალაქისად,²⁷ რომელ²⁸ იორდანელ მიიყანებდა.²⁹ და (66r) განვედ მოსწრაფედ და ეიწყე სლედ ცრემლით.³⁰

¹ ეთჳ E. ² უკუ E. ³ ყოვლით კერძო E. ⁴ მაშინ ყოველივე ძალი რომელი პირველ მაყენებდა E. ⁵ წმიდათასა E. ⁶ თაყვანის-ვეც E. ⁷ რამ E. ⁸ უკუ E. ⁹ მის E. ¹⁰ უკუ E. ¹¹ კელიწერილი E. ¹² ჩემისა E. ¹³ წმიდასა მას E. ¹⁴ და E. ¹⁵ აღვიდისა E. ¹⁶ დედუფალო E. ¹⁷ ვედრება E. ¹⁸ კმა E. ¹⁹ კმა E. ²⁰ დედუფალო E. ²¹ ესერა E. ²² ეზოსა E. ²³ და ეიდოდე E. ²⁴ მრქეა E. ²⁵ გზა E. ²⁶ მიმეყანელი E. ²⁷ ქალაქისა E. ²⁸ რომელი E. ²⁹ მიიყანებდა E. ³⁰ ცრემლითა E.

*იაკობ სარგეი და „სტულის განმარტება“(Nag Hammadi II, 6) მეძაუიბის შესახებ: „ეს მე ვარ, მეძაუი, რომელიც ჯერდეს ემთხიო. მან მე გამათავისუფლა და ამოვირდა ჩემი უფლისა სამეფოს დარაჯი ვარ. მაგარა შენ, თავისუფალი მეუღლდე, რომელიც ეგვიპტიდან წამოვიყვანეს, ჯერას აცემ შენს ქმარს“(Hom. VI, 74-78) in M. Scopolio, *Femme, Gnose et Manichéisme*, p. 120.

ხოლო იყო მესამე¹ ოდენ ჟამი, ოდეს ჯუარი *ქრისტესი* ეიხიდე და ქალაქით გამოვედ. კითხვით² უკუ³ ვისწავებდ გზასა მას და მიმწუხრამდე მივიწიე ტაძარსა წმიდისა *იოანე ნათლისმცემლისა*სა, რომელ არს მახლობელად *იორდანესა*. და თაყუანის-ვეც ტაძარსა მას და მერმე შთავედ *იორდანესა*⁴ და კელნი და პირი წმიდითა მით⁵ წყლითა დავალტევე⁶ (66v) და მივედ ეკლესიად და ევზიარე წმიდასა *ქრისტეს* საიდუმლოთა ტაძარსა მას *ნათლისმცემლისა*სა. და ნახევარი ერთისა პურისა შევჭამე და წყლისა მისგან *იორდანისა* ვსუ. და მივიწიე მდინარისა კიდესა ღამესა მას და განთიად ვიოვე მუნ ნაჲ მცირე და შევედ შინა და წიად-ველე *იორდანე* და კუალად ეხადოდე წინამძღუარსა მას ჩემსა, რამთა მიმოძღვეს, ეინაცა მას სათნო-უნნს და ეიდოდე, ვიდრემდის (67r) მოვიწიე ამას უდაბნოსა.

55. ხოლო ამიერთგან ვიდრე აქა დღემდე განევშორე და ამას უდაბნოსა განეისუზნე და მოველი ღმერთსა, მაცხოვარსა ჩემსა, რომელი იქსნის სულმოკლეობისაგან და ნიაქარისა ყოველნი, რომელნი სინანულით მისსა მიილტიან.“

56. მიუგო *ზოსიმე* და პრქუა მას: „რამოდენი უკუ⁷ წელიწადია, დედაო სულიერო, ეინადთან ამას უდაბნოსა იყოფები?“ პრქუა მას დედაკაცმან მან: „ორმოცდაშვიდი წელი არს, ეინადთან ქალაქით *იბრუსალემით* (67v) გამოვედ.“

57. პრქუა⁸ მას *ზოსიმე*: „და რამ იყო საზრდელ შენდა, წმიდაო ღმერთისაო?“ მიუგო დედაკაცმან მან და პრქუა⁹: „ორი პური და ნახევარი გამოვიდე,¹⁰ *იორდანე*¹¹ რამ¹² წიად-ველე,¹² რომელნი იგი განვქმეს და ვითარცა ქვაი იქმნეს,¹³ რომლისაგან მცირე-მცირედ¹⁴ ეკამდე¹⁵ მრავალჟამ,¹⁶ ვიდრემდის დილინეს.“

58. პრქუა მას *ზოსიმე*: „და ესრეთ უშრომელად გარდაიჲდენა¹⁷ ესოდენი წელი და¹⁸ არა შეგაშფოთა ანახლადთან¹⁹ (68r) მან²⁰ შეცვალებამან ცხორებისა შენისამან?“

59. მიუგო დედაკაცმან მან და პრქუა: „საქმე მკითხე მე, მამაო *ზოსიმე*, რომლისა თქუმადცა ვმრწო. რამეთუ უკუეთუ მოვიდე აწ ქსენებად ჭირთა მათ²¹ რომელნი²² თავს-ეისხნ და განსაცდელთა სიმრაველნი და გულისსიტყუათა მათ, რომელნი ბოროტად შემაურებდეს, მეშინის, ნუუკუე²³ კუალად მათე შემაურეონ²⁴ მე.“

60. მაშინ²⁵ *ზოსიმე* პრქუა მას: „ნურას დაუტეობ²⁶ (68v) დედუფალო ჩემო, რომელი არა მითხრა, ეინადთან ერთგზის გიწიყეს თქმად ყოველთავე, ჯერ-არს და უკლებელად წარმოთქმა.“ პრქუა მას ნეტარმან მან:

61. „გრწმენინ, მამაო, ათწდამეტი წელი დავყავე უდაბნოსა ამას ბრძოლად მვეცთა უწყალოთა, რომელნი არიან ბოროტნი გულისსიტყუანი. რამეთუ რაჟამს საზრდელისა მოღება მენების, გულისთქმა მომიჯდის თევისა და ღვნისა და კორცისა, რომელი (69r) იყო *ეგპტეს*. მსუროდა ღვნისათუსცა ჩემდა პირველ საწადელისა, რამეთუ ფრიად ღვნოსა ესუ, ჩემდა სოფელსა რამ იყიყავ. ხოლო აქა არცა თუ წყალი მაქუს და ამისთეს ბოროტად ეიგუმებოდე და ჭირსა მას ხერ თავს-ეიდებდ. და კუალად ქმათა მათ სიმღერისათაი გულისთქმაი ფრიადი მაჭირებენ და მაიძულენ თქუმად გალობათა მათ საეშმაკოთა, რომელნი მესწავლენეს.

¹ მესამე იყო E. ² კითხვით E. ³ უკუ E. ⁴ -თაყუანის-ვეც ტაძარსა მას და მერმე შთავედ იორდანესა E. ⁵ -მით E. ⁶ დავალტევენ E. ⁷ პრქუა E. ⁸ პრქუა E. ⁹ -ოდეს E. ¹⁰ იორდანეს E. ¹¹ -რამ E. ¹² გამოვედ E. ¹³ იქმნეს E. ¹⁴ მცირედ E. ¹⁵ ეკამდე E. ¹⁶ მრავალგზის E. ¹⁷ გარდაიჲდენა E. ¹⁸ -და E. ¹⁹ ანახლადთან E. ²⁰ -მან E. ²¹ მათგან E. ²² რომელ E. ²³ ნუუკუე E. ²⁴ შემაურონ E. ²⁵ ხოლო E. ²⁶ დამიტეობ E.

62. ხოლო მეცხეულად ეიწი ტირილად და მკერდსა ეიცემდ და (69v)მოვიკსენებდი¹ თავსა ჩმსა² აღთქმათა მათ, რომელ აღთქმენ³ თანა^{4,5} გამო-რა-ვიდოდე⁶ უდაბნოდ. და მივიწი გონებთა ხატსა⁷ მას წმიდისა ღმრთისმშობლისა, თავსმდებისა ჩემისასა და შევსტიროდი მას განდევნად ჩემგან ესევეითართა მათ გულისსიტყუათა,⁸ რომელნი სტანჯადეს⁹ გლახაკსა მას სულსა ჩემსა. და ოდეს ფრიად ვიტირი და მკერდსა ვიცი, ვიხილი ნათელი გამოთრქვინებული ჩემზედა და მეცხეულად (70r)დაწყნარებამ¹⁰ დიდი იქმნის ღელათა მათგან.

63. ხოლო გულისსიტყუანი იგი, რომელნი სიძესა¹¹ მიმართ აღმძრვიდეს, ვითარ-მე მივითხრე, მამო, რამეთუ ცეცხლს¹² აღტყინდებოდა გულსა შინა ამის უბადრუკისასა და ყოელითურთ ვიწუებოდე¹³ გულისთქუმითა¹⁴ მით სიძესადათა.¹⁵ ხოლო ესევეითარი რამ ბრძოლმა¹⁶ მომიკდის, დავეარდი ქუეყანასა ზედა და ცრემლითა მიწასა დაეაღებოდ. და ესრეთ გჳრვინებდ, ვითარ-მცა თავადი იგი თავსმდები ჩემი მუნ (70v)დგა და მპარალებდა მე გარდასლვისა მისთვის აღთქმისა ჩემისა და სტანჯუშლთამცა მისთქმიდა გარდასლვისა მისთვის. და არა აღვდე¹⁷ ქუეყანით, დადაცათუ ორ ღლე იქმნის პირსა ზედა მდებარება ჩემი, ვიდრემდის ტკბილი იგი ნათელი არა გამოიმჩნდის და შემაურეებელნი იგი ჩემნი გულისსიტყუანი განიოტნის.

64. ესრეთ უკუშ დაუცადებელად თუაღნი სულისა ჩემისანი თავს-მდებისა მის ჩემისა (71r)მიმართ აღპყრობილ იყენეს და მის მიერ ვითხოვდ შეწვენასა, რომელ არა აქუნდა სხვაი შემწე სივრცესა ამას შინა უდაბნოისასა, გარნა იგი მხოლოდ¹⁸ და ნანდვლევ¹⁹ ჭემარტად მეპოვა შემწე დიდი და კელისამყრობელი სინანულისა. და ესრეთ გარდავლენ ათწდმეტი იგი წლისა ჟამნი მრავლითა ჭირითა და განსაცდელთა. ხოლო მიერითგან და აქა ღლემდე შემწე იგი ჩემი მარადის ჩემ თანა არს და კელსა (71v)აღმიპყრობს მე.“

65. მიუგო ზონიმი და პრქუა²⁰ მას: „და მიერითგან სხუამ საზრდელი,²¹ ანუ სამოსელი არა გეწმარა?“ პრქუა²² მას საყვრელმან მან ღელაკცმან: „პურნი იგი, ვითარცა ზემო ეთქუ, დავლიენ და ათწდმეტსა მას წელსა ღერებითა მით და სხუთა თივითა და ძირებითა,²³ რომელნი მეპოვებოდეს²⁴ უდაბნოსა ამას,²⁵ ვიზარდებოდე.

66. ხოლო სამოსელი იგი, რომლითა იორდანე წიად-ვლე, სივრცეთა ღელათასა განილია (72r) და წარკდა. ფრიადი უკუშ²⁶ ჭირი შემემთხვა სიციხისაგან და სიცივისა, რამეთუ შევიწუებოდე²⁷ სიციხითა²⁸ ზაფხულისადათა²⁹ და ყინელითა ზამთრისადათა³⁰ განეილეოდე, ვიდრელა მრავალგზის დავეარდი ქუეყანასა ზედა და ვითარცა მკუდარი ვიდიე.

67. მრავალთა უკუშ³¹ და მრავალ სახეთა ჭირთა და განსაცდელთა აურაცხელთა და ძლიერთა³² ეწყვებოდეს³³ ათწდმეტისა მის წელიწდისა ჟამთა.

68. (72v)ხოლო მიერითგან ვიდრე ღლენდელად ღლედმდე მრავალსახე იგი ძალი ღმრთისად ცოდვილსა ამას სულსა ჩემსა და ჭორცთა ამათ გლახაკთაი მჟარავს. და ოდეს ესე ოდენ მოვიგონო, თუ რაიოდენთა ბოროტთაგან მიცნა მე უფალმან. საზრდელად განუძლიომელად მაქუს სასოებამ ცხორებისა ჩემისა, რამეთუ მზრდის და მჟარავს სიტყუამ ღმრთისად, მაყრობელი იგი ყოელისავე, რამეთუ : *«არათუ ოდენ*

¹ მოეცსტებდ. ² ჩუნსა. ³ აღთქმენ. ⁴ თანა. ⁵ ღმრთისა. ⁶ გამო-რა-ვიდოდე. ⁷ ტაიარსა. ⁸ გულისსიტყუათა. ⁹ სტანჯადეს. ¹⁰ დაწყნარება. ¹¹ სიძესა. ¹² რამეთუ აღტყინდებოდა. ¹³ ვიწუებოდე. ¹⁴ გულის-თქუმითა. ¹⁵ სიძესათა. ¹⁶ ბრძოლა. ¹⁷ აღვდე. ¹⁸ მხოლოდ. ¹⁹ ნანდვლევ. ²⁰ პრქუა. ²¹ საზრდელი. ²² პრქუა. ²³ წიხითა. ²⁴ მიიხი. ²⁵ მეპოვებოდეს. ²⁶ უკუშ. ²⁷ შევიწუებოდე. ²⁸ სიციხითა. ²⁹ ზაფხულისათა. ³⁰ ზამთრისათა. ³¹ უკუშ. ³² და ძლიერთა. ³³ ეწყვებოდეს.

პურითა ცხოვრების კაცი, არამედ ყოვლითავე სიტყვითა, გამომაგლითა (73r). პირისაგან ღმრთისაი* ვითარცა თქმულ არს, ვითარმედ: «არა აქუნდა მათ საფარველი და ამისთვის კლდე შეიმოსეს, რომელთა-იგი სამოსელი ცოდვისა აღიძარცვსა»*

69. ხოლო ესმა რამ ზოხიმეს, ვითარმედ სიტყუანი წერილისანი ავსენნა მოსესაგან და იოხისაგან და წიგნისა მისგან ფსალმუნთასა, პრქუა მას ზოხიმე: „წერილნი ყოველნი გისწავიან, დედაო სულიერო.“

70. ხოლო მან რეცა განიღმნა და პრქუა მას: „გრწმენინ, მამაო, არა (73v) მიხილავს სხუდა კაცი ამას უდაბნოსა, ვინამთგან იორდანე გამოვლენ, გარანა შენი ხოლო პირი დღეს მიხილავს. ხოლო ფსალმუნებმა, ანუ წიგნის-კითხვამ¹ მცირედით² და არცა³ სხვა ეისი⁴ მასმის, არა თუმცა მე მესწავა. გარანა სიტყუა უფლისამ⁵ ცხოველ⁶ არს და ძლიერ და მან მოსეს კაცსა⁷ მეცნიერებამ⁸. აქამდის⁹⁻¹¹ არს აღსასრული საქმეთა ჩემთა თხრობისა,¹² გარანა რომელ-იგამ¹³ დაწყებასავე¹⁴⁻¹⁵ სიტყუსა ჩემისასა ექმენ. (74r) და¹⁶ აწცა მასვე გვედრები და გაფუცებ ჩუენთვის განკორციელებულსა მას ღმრთისა¹⁷ სიტყუსა,¹⁸ რათა ილოცვიდე ჩემს ცოდვილისა ამის აღმართსა¹⁹ მიმართ.“

71. ესე რამ²⁰ თქუა²¹ მან და სიტყუა თუნი აღასრულა, მოდრკა ბერი მეცესულად თაყუანისცემად ქუეყანასა ზედა და ცრემლით იტყოდა: „პურთხეულ ხარ, ღმერთო, რომელმან მიჩუენ²² როდენსა²³ კეთილსა მიანიჭებ მოშიშთა შენთა, რამეთუ ჭეშმარიტად, უფალო, არასადა (74v) დაუტევენ მეძიებელნი შენნი.“ ხოლო მან უაყრა ბერსა²⁴ და არა შეუნდო სრულიად მუკლთ-მოდრეკად და²⁵ პრქუა მას: „ესე ყოველი, რომელი გესმა, კაცო ღმრთისაო, გაფუცებ მაცხოვრებას²⁶ ჩუენსა, რათა არავის უთხრა, ვიდრე ღმერთმან ქრესტიანი მიიწიწიოს. აწ უკუე²⁷ წარედ მშედობით და კუალად მომავალსა მას წელიწადსა მიხილო მე და მეჩუენო²⁸ მე დაცული მადლითა ღმრთისადათა.²⁹ არამედ ქმენ³⁰ ქრისტეს მცნებისათუ, რომელსა ვითხოვ შენგან: (75r) მარხვათა მომავლისა მისი³¹ წელიწადისა, ნუ წიად-პქდები იორდანესა, ვითარი-იგი წეს არს მონასტერსა შენსა.“ უკრდა უკუე³² ზოხიმეს, ესმოდო რამ, რომელ წესთაცა³³ მონასტრისათა უთხრობდა და ამას ოდენ იტყოდა³⁴ „დიდებამ შენდა, უფალო,³⁵ რომელმან³⁶ ესევეთარნი მადლნი მიანიჭენ მოყუარეთა³⁷ შენთა.“ ხოლო წმიდამან მან³⁸ დედაკაცმან პრქუა მას: „დაადგერ³⁹ უკუე,⁴⁰ მამაო ზოხიმე, ვითარცა თქუე, მონასტერსა შინა, რამეთუ დაღაცათუ გენებოს (75v) გამოსლვის⁴¹ ვერ განგემაჯოს.⁴² ხოლო მწუხრსა დიდისა⁴³ ხუთშაბათისასა,⁴⁴ სერობასა მას დიდებულსა, აღიქუე წმიდა კორცი და სისხლი ქრისტესი⁴⁵ და მოვედ კიდესა იორდანისასა, რომელ არს სოფლით კერძოდ. და მელოდე მე⁴⁶ რათათა მოვიდ⁴⁷ და ეგზიარო ცხოელსყოფელთა მათ ქრისტეს საიდუმლოთა, რამეთუ ვინამთგან ეგზიარე ეკლესიასა მას ნათლისმცემლისა⁴⁸ პირველ⁴⁹ წიად-მოსლვისა⁵⁰ ჩემისა იორდანეს⁵¹ არღარა მიმთხუელ⁵² ვარ (76r) სიწმინდესა მას ვიდრე აქამომდე. და აწ სურვილითა⁵³ მიუთხრობელითა მსურის მისსა. ამისთვის გვედრები სათხოვლსა⁵⁴ ამას ჩემსა, ნუ უგულებელს-ჰყოფ, არამედ ღირს-მყავ ზიარებად წმიდათა⁵⁵ მათ საიდუმლოთა ჟამსა მას, რომელსა უფალმან მოწაფენი თუნნი წმიდისა მის სერობისა ზიარყენა.⁵⁶ და

¹ ფსალმუნება E. ² წიგნის-კითხვა E. ³ მცირედად E. ⁴ რეცა E. ⁵ ეისმე E. ⁶ ღმრთისა E. ⁷ ცხოველ E. ⁸ კაცთა E. ⁹ მეცნიერება E. ¹⁰ აქამდის E. ¹¹ არამედ აწ E. ¹² თხრობისა E. ¹³ რომელ E. ¹⁴ იგი E. ¹⁵ ესთქუ ჩუენ E. ¹⁶ და E. ¹⁷ ღმრთისა E. ¹⁸ სიტყუა E. ¹⁹ ღმრთისა E. ²⁰ ესერა E. ²¹ თქუა E. ²² მიწიწი E. ²³ რაჟაღდენსა E. ²⁴ ბერსა E. ²⁵ არამედ E. ²⁶ ღმრთისა E. ²⁷ უკუე E. ²⁸ მეჩუენო E. ²⁹ ღმრთისადათა E. ³⁰ ქმენ E. ³¹ ამის E. ³² უკუე E. ³³ წესთა E. ³⁴ ზოხიმე E. ³⁵ ღმერთო E. ³⁶ რათამკცა E. ³⁷ მოყუარეთა E. ³⁸ მან E. ³⁹ დადგერ E. ⁴⁰ უკუე E. ⁴¹ გამოსლვა E. ⁴² განგემაჯოს E. ⁴³ დიდსა E. ⁴⁴ ხუთშაბათსა E. ⁴⁵ ქრისტესი და სისხლი E. ⁴⁶ მე E. ⁴⁷ მოვიდ E. ⁴⁸ ნათლისმცემლისა E. ⁴⁹ პირველ E. ⁵⁰ წიად-მოსლვასა E. ⁵¹ იორდანესა E. ⁵² მიმთხუელ E. ⁵³ მათ E. ⁵⁴ სათხოვლსა E. ⁵⁵ წმიდათა E. ⁵⁶ ღირს-ყენა E.

* შდრ. მათ. 4: 3-4; ლუკ. 4: 4.

* შდრ. იოხი 24: 7; 22: 26; ებრ. 1: 37.

მაზახალისა მონასტრისა მის, რომელსა შინა ხარ, ესრეთ¹ არქუ: „ძმარ, ეკრძალე (76v) თავსა შენსა და სამწყსოსა მაგას შენსა, რამეთუ იქმნებოდა მუნ საქმენი რამე, რომელთა ჯერ-არს განმართლებად.“² გარნა არა აწ მნებავს, რამთა უთხრა ესე, არამედ ოდეს უფალმან გიბრძანოს.“

72. ესე რამ³ თქუა⁴ და⁵ ლოცვამ ითხოა⁶ ბერისაგან და შინაეკრძო უდაბნოსა⁷ მას წარემართა. ხოლო ზოსიმე მოიდრიკნა მუკლნი და ამბორს-უყოფდა ადგილსა მას, სადა დგეს ფერკნი მისინი და მისცა ღმერთსა ღიდებაი და მადლობით⁸ (77r) და სიხარულით⁹ სულისათა მოიქცა. და ადიდებდა და აკურთხევდა ქრისტესსა, ღმერთსა ჩუენისა. და წარმოყო უდაბნომ¹⁰ იგი და მოიწია მონასტრად დღესა მას, რომელსა აქუნდა წესი მონაზონთა მათ მოქცევად მონასტრადე. და მას წელიწადსა ღუმნა და ევერის იკადრა თხრობად, რამ იგი იხილა. ხოლო თესგანვე ევედრებოდა ღმერთსა, რამთა ღირს-ყოს კუალადცა ნეტარისა მის ზილად და ელმოდა სიგრიძისა მისთჳს (77v) წელიწადისა და საწაოდა უკეთუმცა შესაძლებელ იყო ერთ დღე ყოფად წელიწადისა მის.

73. ხოლო მო-რამ-იწია¹¹ წინა კურიაჲ იგი წმიდათა¹² მარხათაი,¹³ ოდეს-იგი წესი იყო განსლვისა¹⁴ მის¹⁵ მამათაისა¹⁶ უდაბნოდ,¹⁷ ყვეს რამ ლოცვა¹⁸ და სხუანი იგი ყოველნივე განვიდეს გალობითა. ხოლო იგი შეკურთხობილ იქმნა მკურნალეებითა და შინა დაადგრა. მოექსენა უკუე¹⁹ ზოსიმეს სიტყუამ იგი წმიდისა მის, რომელ თქუა,²⁰ ვითარმედ: „დადაცათუ გენებოს (78r) განსლვად²¹ მონასტრით, არა განგემარჯოს.“ ხოლო მცირედნი რამ დღენი გარდაქდეს, განმრთელდა²² სენისა მისგან და იქცეოდა მონასტერსა შინა.

74. ხოლო მოიქცეს რამ მონასტერსა მონაზონნი და მოვახლა ღამე იგი საიდუმლოსა მის სერობისა,²³ ყო, ვითარცა იგი ნეტარმან მან უბრძანა მას. და მიიქუა მცირითა ბარძმითა წმიდა კორცი და სისხლი ქრისტეს, ღმრთისა ჩუენისა,²⁴ და სფურისა²⁵ შინა შთასხა²⁶ ოსანი²⁷ დამბალი და ღელუ და მიიწია მწყურისა (78v) შელა-ოდენ-ბნელებულ იყო კიდესა იორდანისა. და მოელოდა მოსლვასა წმიდისა მის დედაკაცისასა. და დაყოვნებასა მისსა ზოსიმეს არა მიერულა, არამედ დაუცადებელად ხედვიდა უდაბნოთ²⁸ კერძო და მოელოდა საწადელსა მას. და იტყოდა ბერი გონებასა თესსა: „ნუკუე²⁹ უღირსებამ³⁰ ჩემი დამაყენებელ მისა³¹ იქმნა მოსლიად. [ნუკუე მოვიდა და ვერ მპოა მე და წარვიდა.]³² ამას რამ (79r) იტყოდა, ცრემლთუმი³³ სულთქუმი³⁴ და აღიხილნა ზეცად თუალნი თჳსნი და ევედრებოდა ღმერთსა და იტყოდა :

75. „ნუ დამაკლებ, უფალო, კუალადცა ხილად საუჯე იგი უდაბნოსაი,³⁵ რომელი მირუენ³⁶ მე ნუმცა წარსრულ ვარ³⁷ ცალიერი³⁸ სამხილებელად ცოდვთა ჩემთა.“ ამას რამ ილოცვიდა, კუალად სხუასა გულისსიტყუასა შევიდა და იტყოდა: „რამ-მე უკუე³⁹ ყოფად არს, დადაცათუ მოვიდეს, რამეთუ ნავი არა არს. ვითარ (79v) გამოვლოს იორდანე და ჩემდა მოვიდეს უღირსისა ამის? ვამ მე, ცოდვილსა ამას, უკუეთუ ესე ვითარსა მას კეთილსა დაეკლდე?“

76. ამას რამ იგონებდა, აჰა ესერა,⁴⁰ წმიდამ იგი დედაკაცი მოიწია და დადგა კიდესა ზუდა⁴¹ იორდანისასა. ხოლო ზოსიმე იხილა რამ იგი, აღდგა სიხარულით და ადიდებდა ღმერთსა, არამედ კუალადცა გულისსიტყუამ იგი აურევებდა და იტყოდა: „ვითარ გამოვლოს იორდანე?“ და ამას ესრეთ (80r) იგონებდა, ვითარმედ

ს¹ უკუე E² განმართლება E³ ესერა E⁴ თქუა E⁵ და E⁶ ითხოვა E⁷ უდაბნოსა E⁸ მადლობითა E⁹ სიხარულითა E¹⁰ უდაბნო E¹¹ მო-რამ-იწია E¹² წმიდათა E¹³ მარხათა E¹⁴ განსლვისა E¹⁵ წმიდათა E¹⁶ მამათა E¹⁷ უდაბნოსა E¹⁸ ლოცვა E¹⁹ უკუე E²⁰ სიტყუა E²¹ განსლვად E²² განმართლებად E²³ სერობისა E²⁴ ჩუენისა E²⁵ სფურილსა E²⁶ შთასხარსა E²⁷ ოსანი E²⁸ უდაბნოდ E²⁹ ნუკუე E³⁰ უღირსება E³¹ მისსა E³² ნუკუე მოვიდა და ვერ მპოა და წარვიდა E³³ ცრემლმოდ E³⁴ სულთქუმი E³⁵ უდაბნოსა E³⁶ მირუენ E³⁷ ვამ მე E³⁸ ცალიერი E³⁹ უკუე E⁴⁰ ესერა E⁴¹ თანა E.

გამოსახა სახე ჯუარისად იორდანესა ზედა, რამეთუ საესე იყო მთოვარე ღამესა მას და კეთილად ჩნდა.¹ და ვითარცა-იგი ჯუარი დასწერა, აღჲდა წყალთა მათ ზედა და მისა² მოვიდოდა. ხოლო ზოსიმე ესე რამ³ იხილა, ინება მიდრეკა⁴ მუკლთა და თაყუანისცემად.⁵ და ნეტარი იგი აყენებდა მას, მო-რამ-ვიდოდა⁶ წყალთა ზედა,⁷ და ეტყოდა: „რასა⁸ იქმ, მამო ზოსიმე, არა უწყია ფრიად,⁹ მღვდელ ხარ და წმიდა (80v) საიდუმლო⁹ კელთა გაქუს.“ ამას სიტყვსა ზედა დაჰმორჩილა ზოსიმე.

77. ხოლო გამო-რამ-ვიდა¹⁰ წმიდა იგი მდინარით, პრქუა ზოსიმეს: „მაკურთხე, მამო, მაკურთხე.“ მიუგო ბერმან და პრქუა მას ძრწოლით, რამეთუ განკურნებულ იყო დიდსა მას ზედა საკურნელთასა: „ჰუმარიტად უტყუელ¹¹ არს ღმერთი, რომელმან აღუთქუა მოყურათა¹² თუსთა მიმსაესებად ღმრთისა,¹³ რაოდენ¹⁴ შემძლებელ არს იგი კაცთა მიერ მიმსაესებად¹⁵ მისი.¹⁶

78. დიდებაჲ შენდა, ქრისტე ღმერთო ჩუენო, რომელმან მიიწუნე (81r) მე, მკველისა ამის შენისა მიერ, თუ რაოდენ შორს ვარ საზომისა¹⁷ მის სისრულისა.“ ხოლო დედაკაცმან მან წმიდამან ბრძანა მრწამსისა და მამო ჩუენო¹⁸ წართქუმა.¹⁹ და ესე რამ წართქუეს²⁰ და ლოცვაჲ აღასრულეს, მისცა ამბორის-ყოფად²¹ სიყუარულისა²² ქრისტესისა პირსა ბერისასა. და ესრეთ ეზიარა წმიდათა მათ და უხრწნელთა საიდუმლოთა.²³ და მეყსეულად განიყრნა კელნი ზეცად და სულთ-ითქუნა ძე (81v) ცრემლითა²⁴ მკურეალითა²⁵ ღაღად-ყო.²⁶

79. „აჲ განუტევე მხეველი²⁷ შენი, მეუფეო,²⁸ მსგავსად სიტყვსა შენისა მშულობით, რამეთუ იხილეთ თუალთა ჩემთა მაცხორება²⁹ შენი.“ მაშინ პრქუა ბერსა: „შემინდევ, მამო, და ერთი სხვაჲ ვედრება³⁰ ჩემი აღასრულე: წარვედ აჲ სენაკად შენდა, დაცული მშულობითა ქრისტესითა. ხოლო მომავალსა მას წელიწადსა³¹ მოვედ კუალად მას ნადუარევესა,³² სადა პირველ გიხილე შენ. მოვედ (82r) უტყუელად³³ მცნებისათჳს უფლისა და კუალად მიხილო მე, ვითარცა უფალსა ენებოს.“ ხოლო ბერმან პრქუა მას: „ნეტარ, თუმცა შესაძლებელ იყო ამიერთგანევე შენდა შედგომად³⁴ და მარადის ხედავ³⁵ ღმრთისმოყუარისა³⁶ მაგის პირისა შენისა. არამედ გვედრები, ქმენ³⁷ ერთი ვედრება³⁸ ცოდვილისა ამის ბერისა³⁹ და პირ-იკსენ მცირედ საზრდელსა ამისაგან, რომელ მომიღიეს.“⁴⁰ და მეყსეულად უწევე⁴¹ ტაბაკითა ოსპნი იგი და ლელე. ხოლო მან მიყენა თითნი მისნი და სამი მარცხუალი⁴² ოსპნისა (82v) მიიღო⁴³ და პრქუა: „კმა-არს მადლი იგი სულისა წმიდისა დაცვად არსებასა მას სულისასა.“ და ესე რამ თქუა, მოუგო და პრქუა კუალად ბერსა მას: „ლოცვაჲ ყვე, მამო, გლახაჲსა ამისთჳს. ლოცვაჲ ყვე⁴⁴ და უბადრუკება⁴⁵ ჩემი მარადის გაცხოვედ⁴⁶ ლოცვათა შინა შენთა.“ ხოლო ბერმან ამბორს-უყო ფეცტა მათ წმიდისა და ნეტარისათა და ითხოვედა ლოცვასა თავისა თჳსისათჳს და წმიდათა ეკლესიათათჳს და ყოელისა სოფლისათჳს. და ესრეთ ცრემლით განუტევა იგი წარსლავად. ვერ (83r) ძალ-ღედა დაუყენებელისა მის უმეტესად დაყენება.

80. ხოლო ნეტარმან კუალად გამოსახა სასწაული ჯუარისა იორდანესა მათ ზედა და აღჲდა რამ წყალთა მათ ზედა, მეყსეულად წილკერძო იპოვა. ხოლო ბერი მოიქცა სიხარულითა და შიშითა საესე და აბრალებდა თავსა თუსსა, რამეთუ სახელი წმიდისა მის არა გამოიქითხა. არამედ აქუნდა სასოება⁴⁷ მომავალსა მას წელსა კითხვად.

¹ ჩნდა. ² მისსა. ³ ესერა. ⁴ მოდრეკა. ⁵ თაყუანისცემა. ⁶ მო-რამ-ვიდოდა. ⁷ რასა. ⁸ ფრიად. ⁹ საიდუმლო. ¹⁰ მო-რამ-ვიდა. ¹¹ უტყუელ. ¹² მოყურათა. ¹³ ღმრთისა. ¹⁴ რაოდენ. ¹⁵ მომსაესებად. ¹⁶ ღმრთისა. ¹⁷ საზომისაგან. ¹⁸ ჩუენო. ¹⁹ წართქმა. ²⁰ და ესერა წართქეს და. ²¹ ამბორის-ყოფა. ²² სიყუარულისა. ²³ საიდუმლოთა. ²⁴ ცრემლითა. ²⁵ მკურეალითა. ²⁶ ღაღად-ყო. ²⁷ მხეველი. ²⁸ მეუფეო. ²⁹ მაცხორება. ³⁰ ვედრება. ³¹ წელსა. ³² ნადუარევესა. ³³ უტყუელად. ³⁴ შედგომა. ³⁵ ხედავ. ³⁶ ღმრთისმოყუარისა. ³⁷ ქმენ. ³⁸ ვედრება. ³⁹ ბერისა. ⁴⁰ მოვიღიეს. ⁴¹ უწევა. ⁴² მარცხელი. ⁴³ აღიღო. ⁴⁴ ჯეჲ. ⁴⁵ უბადრუკება. ⁴⁶ გაცხოვედ. ⁴⁷ სასოება.

* შტრ. მთ. 15:26.

* შტრ. ლუკ. 2:30.

* შტრ. კანონიკი მთოვარის ცხოვრება.

81. ხოლო გარდაჰდა რამ წელიწადი (83v) იგი და მოვიდეს კუალად დღენი მარხეთანი, წიად-ვლო *იორდანე*¹ მამამან *ზოსიმე* და წარვიდა მასვე უდაბნოსა ხილვად საკრეულისა მის ღიღისა. და ვითარცა ვლო სიგრძე იგი გზისაჲ² მის და მიიწია არეთა მის ადგილისათა, ხედვიდა მარჯულ და მარცხით, ვითარცა მონადირე კეთილისა³ ნადირისა. და ვითარ-იგი⁴ მყოარ⁵ ჟამ მიმოვიდოდა, იწყო ცრემლით⁶ ევდრებად ღმრთისა⁷ და იტყოდა:

82. „მიწუნე,⁸ მეუფო,⁹ საუნჯე იგი (84r) მაღლისა შენისა¹⁰ დიდი, რომელ დაფარულ არს უდაბნოსა ამას შინა. მიწუნე,¹¹ გევედრები, კორცითა ანგელოზი იგი, რომლისა სოფელი ყოველი არა ღირს არს.“¹² ამას რამ ილოცვიდა,¹³ მიიწია ადგილსა მის ნაღუარევისა¹⁴ სახესა და დადგა კიდესა მისსა და მიხედნა აღმოსავალით კერძო და იხილა ნეტარი იგი აღსრულებული და მდებარე ქუეყანასა ზედა. და კელნი წესიერად დაეწყენეს და პირი მისი იყო აღმოსავალით კერძო.

83. (84v) ესე რამ¹⁴ იხილა, მირბოდა, მოეხუა ფერკთა მათ წმიდათა¹⁵ და ცრემლით დაბანნა იგინი. რამეთუ არცა თუ იკადრებდა სხუასა¹⁶ ასოსა¹⁷ ამბორის-ყოფად, გარნა ხოლო ფერკთა. და ვითარცა მყოარ ჟამ ცრემლოდა¹⁸ და წართქუნა¹⁹ ფსალმუნნი, რომელნი საქმესა მას შემგებანდეს²⁰ და ყო ლოცვაჲ აღსრულებულთა. ეტყოდა თავსა თუესა: „დაფუად-მე²¹ ჯერ-არსა წმიდისა ამის გუამისა, ნუჟუე²² არა სათნო-უნნს²³ ესე ნეტარსა მას.“ და ამას რამ იგონებდა, მიხედნა (85r) თავით კერძო მისსა და იხილა წერილი გამოსახული ქუეყანასა²⁴ ზედა, რომელსა ესრეთ ეწერა:

84. „დაჟუად,²⁵ მამო *ზოსიმე*, ამას ადგილსა გუამი გლახაქისა *მარიამისი*. და მიეც მიწად მიწასაჲ და ჩემთვის უფლისა მიმართ ილოცვედ, რომელი აღვესრულე თუესა²⁶ *ფარმოზის*.²⁷ „აჲ²⁸ *მეკატელეებ*, რომელ არს *ბერძულეებ* თუე *აპრილი*. მასვე დამესა ქრისტეს ენებისასა, ოდეს-იგი საიდუმლოსა დიდებულსა მის სერობისასა ევზიარე.“

85. ესერა²⁹ წარიკითხნა³⁰ ბერმან, (85v) უკერდა წერილი იგი, რამეთუ ასმოდა მისგან, თუ წერილი არა მისწავიესო. და განიხარა, რომელ ისწავა სახელი წმიდისა³¹ მის და ცნა ფრიად, ვითარმედ მასვე ჟამსა, რომელსა ეზიარა წმიდათა³² საიდუმლოთა³³ *იორდანეს* ზედა,³⁴ მეესუელად ადგილსა მას მიიწია, სადა იგი აღესრულა. და რომელსა *ზოსიმე* ოც დღე შრომით ვიდოდა, ნეტარმან მან ერთსა ჟამსა ვლო და მეესუელად სოფლისა ამისგან განვიდა და ღმრთისაჲ მიიცივალა. ხოლო *ზოსიმე* ადიდებდა ღმერთსა და დააღტობდა გუამსა (86r) მისსა³⁵ ცრემლითა და პრქუა თავსა თუესა: „ჟამი არს, გლახაკო *ზოსიმე*, ბრძანებულისა მის აღსრულებად, ვითარმედ რამ-მე ჰყო,³⁶ უბადრუკო,³⁷ ვითარ ჰკუეთო³⁸ სამარე, რამეთუ სათხროლი არა გაქუს.“³⁹

86. და ესე რამ თქუა,⁴⁰ იხილა მახლობელად ადგილისა მის მდებარე მცირე შეშად,⁴¹ მოიღო და იწყო თხრად. გარნა ქმელი იგი ქუეყანად⁴² ყოელადმე არა კმორჩილობდა⁴³ ბერსა და ფრიად შურებოდა იგი და ეერარას იქმოდა. და სულთ-ითქუნა (86v) სიღრმეთაგან გულისათა და მიხედნა მახლობელად წმიდისა მის გუამისა და იხილა ლომი ერთი, მდგომარე მის ზედა და ფერკთა მისთა ჰლოშნიდა.⁴⁴

¹ „იორდანე“ E. ² გზისა E. ³ + მის და პირმეტყულისა E. ⁴ ვითარცა E. ⁵ მყოარ E. ⁶ ტირილით E. ⁷ უფლისა E. ⁸ მიწუნე E. ⁹ მეუფო E. ¹⁰ შენისა E. ¹¹ მიწუნე E. ¹² ჯლოცვიდა E. ¹³ ნაღუარევისა E. ¹⁴ ესერა E. ¹⁵ წმიდათა E. ¹⁶ სხუათა E. ¹⁷ ასოთა E. ¹⁸ ცრემლოდა E. ¹⁹ წართქუნა E. ²⁰ შემგებანდეს E. ²¹ დაფუად-მე E. ²² ნუჟუე E. ²³ სათნო-უნნდეს E. ²⁴ ქუეყანასა (sic) E. ²⁵ დაჟუად E. ²⁶ თუესა E. ²⁷ ფარმოზისა E. ²⁸ ერთსა E. ²⁹ ესერა E. ³⁰ წარიკითხა E. ³¹ წმიდისა E. ³² წმიდათა E. ³³ საიდუმლოთა E. ³⁴ + მარიამ E. ³⁵ მის წმიდისა E. ³⁶ ჯო E. ³⁷ უბადრუკმან მან E. ³⁸ კუეთო E. ³⁹ მაქუს E. ⁴⁰ თქუა E. ⁴¹ შეშა E. ⁴² ქუეყანა E. ⁴³ მოჩილობდა E. ⁴⁴ ლოშნიდა E.

* შტრ. მთ. 16:37 ; იხ. წმინდა თომას სახარება: „იესომ თქვა: „ჰან, ვინც შეიციო სამყარო იპოვა მიცვალებული და ის, ვინც იპოვა მიცვალებული, სამყარო მისი ღირსი არ არის.“ cf. *Œuvres de l'Évangile de saint Thomas*, loggion 56.

87. ხოლო *ზოსიმე* იხილა რამე მკეცი იგი, შეშინდა¹ უფრომად² რამეთუ მოგვსენა სიტყუა³ იგი წმიდისა მისი, რომელ პრქუა⁴ ვითარმედ⁵ „არცა თუ მკეცი მიხილავს.“ არამედ ჯუარათა *ქრისტესითა* შეიბეჭდა⁶ თავი თუსი და პრწმეა, ვითარმედ⁷ დაიცვას იგი ძალმან მან⁸ და მადლმან მისმან⁹ ნეტარისამან. ხოლო ლომმან მან¹⁰ იწყო კუდისა ქნევად და (87r)რეცა სახით მოიკითხვიდა¹¹ ბერსა. მაშინ *ზოსიმე*¹² პრქუა ლომსა მას: „მკეცი, დედას ამას უბრძანებებს დაუფლავ¹³ გუამისა მისისა.¹⁴ და მე მოხუცებულ ვარ და ვერ ძალ-მიც საფლავისა აღმოკუთად¹⁵ რამეთუ არცა სათხროლო მახუის და ესოდენსა სიგრძესა გზისასა წარსლევად და მოდებად სათხროლისა¹⁶ ვერ შემძლებელ ვარ. ამისთვის უკუ¹⁷ ქმენ¹⁸ შენ საქმე ესე ბრჭაღლითა შენითა, რამთა დაჟამარხო გუამი (87v)წმიდისა ამის.“ და მეყსეულად სიტყუასა¹⁹ ამას თანა იწყო ლომმან მან²⁰ წინათა²¹ ფერკითა თხრად და აღმოკუთა²² საფლავი, რომელი კმა-ყოფოდა დამარხვად გუამისა მის²³.

88. ხოლო ბერმან კულადცა ფერკნი იგი²⁴ წმიდისანი²⁵ ცრემლითა დააღტენა და ფრიად ევედრებოდა აწ უმეტესად მეოხებად ყოველთათჳს *ქრისტეს* მიმართ. და ესრეთ დაჰმარხა გუამი მისი, ვიდრელა ლომი იგი²⁶ მუნ დგა. და არარაი სხუა²⁷ ემოსა გუამსა მას, გარნა ძუელი²⁸ იგი (88r)საბალარდნელი, რომელი პირველ მისცა მამამან *ზოსიმე*. და ვითარცა²⁹ ყოველივე წესი დამარხვისა³⁰ მისისა³¹ აღასრულა, მაშინ ლომი იგი შინაკერძო უდაბნომსა³² მის წარვიდა, ვითარცა ცხუარი. ხოლო *ზოსიმე* მიიქცა თუსავე³³ გზასა, აკურთხევდა და უგალობდა *ქრისტესა* ღმერთსა ჩუენსა. და მო-რამ-იწია³⁴ მონასტრად, ყოველივე მონაზონთა მათ მიუთხრა და არარაი დაუფარა, რადენი იგი იხილად და რამ-იგი ესმა. და ყოველთა, რომელთა ესმა, განკურნებულ იყვნეს (88v)დიდებულებათა³⁵ მათთვის ღმრთისათა³⁶ და შიშითა³⁷ და სარწმუნოებით აღასრულებდეს საკსენებელსა მას³⁸ ნეტარისა *მარიამისა* და *იოანე* მამასახლისმან პოენა, ვიეთნიმე³⁹ მონასტერსა თუსსა, რომელსა⁴⁰ ეკმარებოდა განმარტლებად⁴¹ ცთომილთა მათთა, რამთა არა ამას ზედამცა⁴² ცუდ და უსარგებლო იქმნას სიტყუად წმიდისა⁴³ მის.

89. ხოლო მამამან *ზოსიმე* დაყენა ჟამნი ცხორებისა მისისანი მას მონასტერსა შინა და აღესრულა მოხუცებული (89r)ასისა წლისა,⁴⁴ ვითარცა იტყოდეს მამანი იგი.

90. და აღესრულებოდა მონასტერსა მას შინა წლითი წლად⁴⁵ საკსენებელი ნეტარისა *მარიამისი* და მიუთხრობდეს მამანი იგი საქმესა მის ურთიერთას და ყოველთავე სარგებელად სულთა ესმის და სახედ ცხორებისა კეთილისა.

91. ხოლო მე ყოველნივე, რომელი მესმა მამათა მათგან⁴⁶ რომელნი თაულითა მხილველ ყოფილ იყვნეს ნეტარისა *ზოსიმესა* და პირისაგან⁴⁷ მისისა თხრობად⁴⁸ (89v)ესე ესწავა, წიგნსა ყოველთავე ამას⁴⁹ შინა⁵⁰ აღესწერე ძალისაებრ ჩემისა. და არცა ერთი სიტყუად გარეგან ჭეშმარიეებისა შევსიძინე, არამედ ყოველივე, ვითარცა ნეტარსა⁵¹ *ზოსიმეს* მამათა მათდა ეთხრა, ესრეთ⁵² აღესწერე.

¹ შეშინა E. ² ფრად E. ³ სიტყუა E. ⁴ თქუა E. ⁵ ვითარმედ E. ⁶ შეოჭრუა E. ⁷ უნებელად E. ⁸ მან E. ⁹ მის E. ¹⁰ მან E. ¹¹ მოიკითხდა E. ¹² ბერმან E. ¹³ დაუფლა E. ¹⁴ მისისა E. ¹⁵ აღმოკუთად E. ¹⁶ სათხროლისა E. ¹⁷ უკუ E. ¹⁸ ქმენ E. ¹⁹ სიტყუასა E. ²⁰ მან E. ²¹ წინათგან E. ²² აღმოკუთად და თხრად E. ²³ მისისა E. ²⁴ იგი E. ²⁵ წმიდისა E. ²⁶ იგი E. ²⁷ სხუა E. ²⁸ ძუელი E. ²⁹ ვითარცა E. ³⁰ დამარხვისა E. ³¹ მისისა E. ³² უდაბნომსა E. ³³ თუსავე E. ³⁴ მო-რამ-იწია E. ³⁵ დიდებულებათა E. ³⁶ ღმრთისათა E. ³⁷ შიშითა E. ³⁸ მან E. ³⁹ ეთნიმე E. ⁴⁰ რომელსა E. ⁴¹ განმარტლებად E. ⁴² ზედა E. ⁴³ წმიდისა E. ⁴⁴ წლისა E. ⁴⁵ წლითი წლად E. ⁴⁶ მათგან E. ⁴⁷ პირისა E. ⁴⁸ თხრობა E. ⁴⁹ ყოველივე E. ⁵⁰ შინა E. ⁵¹ მას E. ⁵² ესრეთ E.

* *პაულე თეზელის ცხოვრების კოპტური ვერსია: „ის (ანტონი) მივიდა გამოქცეულთან, გამბოვარცხელსაჲს იტირა, შემოსა იგი და აიღო მისი კუთხილი პალმის ფოთლის ტანსაცმელი. მაგრამ მერად შემოთრებული იყო ცხედრის დაკრძალვის გამო: და აი, ორი ლომი მოვიდა. მათ ცხედარს ერსება დაუწყეს და თავით ანიშნებდნენ აბტორს, რათა მათთვის ნება დაერთო გაკეთებინათ, რას სურდათ. იგი მიხვდა, რომ ისინი უფლის მიერ იყვნენ წარმოგზავნილნი. მან გახაზა ცხელი და ლომები შეუდგნენ თხრას იქამდე, სანამდე უთხრა მათ: „საკამრისო“. და მან დაკრძალა მიცალბული“.* cf. E. Amélineau, *La vie de Paul de Thèbes in Xéniste des monastères*, p. 15

92. ხოლო ღმერთმან, მოქმედმან მან დიდთა საკურველებათამან, რომელი ნიჭითა მით კეთილთა¹ მისთადა² ახარებს ყოველთავე, რომელნი მისა მიივლტოდინ, მიეცინ მადლი და წყალობა³ ყოველთა, რომელნი მიემთხუნენ სულისა სარგებელსა ამას თხრობასა და აღმოიკითხენ ესე (90r) და სასყიდელი შრომისა⁴ ამის და სარგებელისა მათისა⁵, რომელნი ამას იკითხვიდენ.⁶ მიანიჭენ მას, რომელმან აღწერა ამის სულიერისა ცხოვრებისა,⁷ გუბრძანა და ყოველნივე ღირს-გუყუენინ ნაწილსა მას და მადლსა ამის ნეტარისა მარიაშისა, რომლისათჳს იყო სიტყუად ჩუენი.

93. (90v)ლოცუთა და მეოხებითა ყოველთა⁸ წმიდათა⁹ და სათნოთა მისთადათა,¹⁰ რომელნი სათნო-ეყენეს მას საქმითა და გულისკმისყოფითა, რამეთუ მისი არს დიდებაჲ, პატივი და სიმტკიცე მამისა და ძისა და ხულისა წმიდისა აწ და მარადის და უკუნიითი უკუნისამდე, ამენ.†

¹ კეთილთა E. ² მისთადა E. ³ წყალობა E. ⁴ შრომისა E. ⁵ მათისა E. ⁶ იკითხვიდენ E. ⁷ -ცხოვრებისა E. ⁸ ყოველთა E. ⁹ წმიდათა E. ¹⁰ მისთადა E.

ცხოვრება და მოქალაქობა და სინანული ღირსისა
მარიამ მეგვტელისა, რომელი იყო მეძაქე¹
613r-621r

1. (613r) გუთხრობდეს წმიდანი მამანი წმიდისა მარიამისთვის² ვითარმედ³ ზოსიმეს გულმან უთქუა განსლვამ უღაბნოდ. სასოება აქუნდა, რამეთაცა პოვა ვინმე მამათაგანი, რომელი უღაბნოს იქცევიან, რამცა ასწავა ვინმე მას, რომელმცა ყო.⁴
2. და⁵ წარმართა იგი დღისა გზასა და მათესა ჟამსა⁶⁻⁷ მიხედნა⁸ აღმოსავლით.⁹ აღასრულებდა რამ იგი¹⁰ წესსა კანონისასა, რამეთუ დაეწესნეს ჟამნი დღისანი.
3. და ვითარცა გალობდა და მუკლნი მოედრიენეს,¹¹ იხილა მარჯუენით კერძო,¹² ვითარცა არრდილი სახმ კაცისა და შეეშინა, ეგონა ყოვლად საუცარი რამე არს.¹³
4. მაშინ დაიწერა ნიში ჯუარისანი¹⁴ და¹⁵ აღასრულა ლოცვა¹⁶ და მოიხილა¹⁷ სამხრით კერძო და იხილა კაცი¹⁸ შიშუელი მიმავალი¹⁹ და იყო, ვითარცა მელანი კორციტა,²⁰ სიცხისაგან დიდისა²¹ დამწუარ და [თმათა თვისა მისისა] სეტყა იყო, ვითარცა თოვლი.²²
5. ესე ვითარცა იხილა ზოსიმე,²³ მხიარულ იქმნა საკურველსა მას²⁴ ხილვასა,²⁵ იწყო მან სადამთ იგი იელტოდა²⁶ და მიუდგა. ჩნა²⁷ და უხაროდა, რამეთუ არასადა ეხილვა ეგოდენთა დღეთა სახმ კაცისა და ეძიებდა²⁸ ცნობად, ვითარმედ რამ-მე არს ხილვამ ესე. ჰგონებდა, ვითარმედ დიდთა ბერთაგანი ვინმე იყოს.
6. ესე²⁹ ვითარცა იხილა ზოსიმე, სიბერე დაევიწყდა და შრომა იგი³⁰ გზისა მის³¹ და³² შეუდგა, რამეთაცა ეწია მას.³³ ესე სდევდა და იგი იელტოდა. და მცირედ³⁴ რამ³⁵ მიეწია³⁶ მეოტსა (613v)მას, ვითარცა კმამ ოდენ ესმოდა.³⁷ იწყო ზოსიმე³⁸ და ღაღადებდა ცრემლით: „რასა³⁹ ელტი მე, ბერსა ცოდვილსა, წმიდა⁴⁰ ღმრთისაო! მელოდე მე,⁴¹ ვინცა ხარ მასვე ღმერთსა,⁴² რომლისათვის მკედრ იქმენ უღაბნოსა ამას. მელოდე არადირისსა ამას, მასვე სასოებასა, რომელსა მოელი ღმრთისაგან შრომათა შენათვის. მომეც მე ლოცვა⁴³ და კურთხევა⁴⁴ ყოველი⁴⁵ შენი ბერსა ამას მასვე ღმრთისა, რომელმან ცოდვილნი არა მოიბატნის.“⁴⁶
7. ამას რამ ეტყოდა ზოსიმე ცრემლით,⁴⁷ მიიწინეს⁴⁸ ადგილსა ერთსა⁴⁹ ქვესა⁵⁰ რასმე⁵¹ კმელსა. მეოტი იგი წილ-ვდა მიერ კერძო, ხოლო ზოსიმეს არღარა⁵² ძალ-ედვა სირბილად.⁵³ და დღდა⁵⁴ ამიერ კერძო⁵⁵ ქვესა და ხედვიდა⁵⁶ მიძარი და ვერ⁵⁷ იკადრებდა [სიტყუად, არამედ]⁵⁸ გულსა შინა ოდენ იტყოდა: „უფალო, შემეწყვლად მე.“ და შესძინა ღაღადებად ცრემლითა და ტიროდა და იტყოდა, რამეთაცა ასმინა მას.

¹ თუესა აპრილსა, ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა დედისა მარიამ მეგვტელისა BC. ² წმიდისა მარიამისთვის BC. ³ წმიდისა მარიამისთვის BC. ⁴ წმიდისა მარიამისთვის BC. ⁵ ვითარ გუთხრა ჩუენ მსლვამ უღაბნოს, რამცა ისწავა მამათაგან, რომელი იყოფიან მუნ BC. ⁶ ვითარცა BC. ⁷ და ელო ოცისა დღისა გზას BC. ⁸ მიწვეწულ იყო ღმრ BC. ⁹ მიწვეწულ BC. ¹⁰ რამ იგი BC. ¹¹ და ვითარცა გალობდა მუკლნი მოედრიენეს C. ¹² კერძო BC. ¹³ საუცარსა რასამდე სხედეს BC. ¹⁴ მიწვეწულ BC. ¹⁵ უგანშირთა ვამი ლოცვისა და BC. ¹⁶ აღასრულა ლოცვა BC. ¹⁷ იხილა BC. ¹⁸ კაცი BC. ¹⁹ შიშუელი იყო, რომელსა ხედვიდა BC. ²⁰ მელანი იყო კორციტა BC. ²¹ და შრისა BC. ²² თმა თვისა მისსა, ვითარცა თოვლი და მატყლი BC. ²³ ზოსიმე BC. ²⁴ ჟამსა BC. ²⁵ და B. ²⁶ მასცა სადამთ იგი მიუდგოდა და მიუდგა იგიცა BC. ²⁷ ჩნა BC. ²⁸ ზოსიმე BC. ²⁹ ესე BC. ³⁰ ოგი BC. ³¹ მის BC. ³² და B. ³³ მას BC. ³⁴ მცირედ C. ³⁵ რამ BC. ³⁶ მიწვეწულ BC. ³⁷ ვინა C. ³⁸ ისმოდა B. ესმოდა C. ³⁹ ღაღადებდა ზოსიმე ცრემლითა BC. ⁴⁰ რასა BC. ⁴¹ მონა BC. ⁴² მელოდე მე C. ⁴³ ღმრთისა C. ⁴⁴ ლოცვა BC. ⁴⁵ კურთხევა BC. ⁴⁶ ყოველი BC. ⁴⁷ მოიბატნისა B. ⁴⁸ ცრემლითა BC. ⁴⁹ ორნივე BC. ⁵⁰ ერთსა BC. ⁵¹ ხედვა BC. ⁵² რასამდე BC. ⁵³ ეკადრება BC. ⁵⁴ სირბილი BC. ⁵⁵ ღვა BC. ⁵⁶ კერძო BC. ⁵⁷ ამიერ მის BC. ⁵⁸ ვერას BC. ⁵⁹ არამედ B.

8. მაშინ მეორემან მან მიუგო მას: „მამაო *ზოსიმე*!¹ შემიძღვე მე ღმრთისათვის, რამეთუ ვერ ძალ-
მიც მოქცეა² და ხილვად შეჩნდა, რამეთუ დედაკაცი ვარ და შიშულ ვარ. ხოლო უკუეთუ გნებავს
ცოდვილისა დედაკაცისა მინიჭებად ლოცვათ, მომიგდე ძონსი ეგე, რომელ გმოსიყეს³ შენ, რათა
დავიფარნე⁴ კორცინ ჩემნი და მივიქცე შენდა და მოვიღო ლოცვათ შენგან.“⁵

9. მაშინ განკურვებამან შეიპარა, ვითარცა ესმა, [რამეთუ სახელ-სდეა მას⁶ რამეთუ ჩახულ
იყო⁷ და⁸ ბრძენ და ღმრთისა მიერ გულისცმა-ყო და თქუა: „წმიდათა⁹ წინასწარმეტყუელთა¹⁰
მადლითა გამო-ვინებურ-წყინებულ¹¹ არს ესე.“

10. და ვითარ ესმა ბრძანებამ მისი, მსწრაფლ¹² განიძარცუა¹³ ძუელი იგი სამოსელი და
მიუგლო.¹⁴ ხოლო მან შეიმოსა და მოიქცა ბერისა¹⁵ და პრქუა: (614r) „რამისათვის ჯერ-გინდა¹⁶
ცოდვილისა დედაკაცისა ხილვად მამაო?¹⁷ რასა¹⁸ კვიბე ჩემგან, ანუ რამისა სასწავლად მოხუდ?
რამისათვის ჰყავ ესოდენი შრომა?“

11. ხოლო მან¹⁹ მოიდრიკნა მუქლნი ქუეყანად და ითხოვდა კურთხევასა მისგან. და მინცა
მოიდრიკნა მუქლნი და სთხოვდა კურთხევასა და არა იყო სმენა, არამედ ურთიერთსა სთხოვდა²⁰
კურთხევას.

12. და პრქუა დედაკაცმან მან: „შენდა ჯერ-არს, მამაო *ზოსიმე*!²¹ კურთხევამ და ლოცვამ,
რამეთუ შენ გაქუს პატივი მღვდელობისა, რამეთუ მრავალგზის საიდუმლოსა²² შესწირავ
ღმერთსა.“²³

13. მაშინ *ზოსიმე*²⁴ უფროდისა შიშსა შეეარდა და მოაკლდებოდა კვამ მისი უძლურებითა და
პრქუა²⁵ მას²⁶ „დედაო სულიერო, რომელმან მოაკუდინენ გულისთქუმანი,²⁷ მაუწყებს შენსედა
მონიჭებული მადლო,²⁸ შენსედა რამეთუ²⁹ პირველად სახელი ჩემი მიწოდე და აწ მღვდელობამ ჩემი.
აწ მაკურთხე³⁰ და ჩემთვის ლოცვა ყავ.“³¹ სრული და სულიერი დედაო.“

14. მიუგო დედაკაცმან და პრქუა³² „კურთხეულ არს ღმერთი, რომელმან ყო ცხორებამ კაცთა
ერთობით.“ *ზოსიმე*³³ თქუა: „ამე.“³⁴

15. და პრქუა დედაკაცმან მან: „რომლისა მადლისათვის მოხუდ³⁵ მამაო,³⁶ ხილვად შიშული
ესე ყოვლისა სათნოებისაგან და [შენ ინებე ხილვად ჩემდა?]³⁷ არამედ ვიტყუ: მადლმან სულისა
წმიდისაგან მოგყვანა შენ,³⁸ რათა მცირე³⁹ მსახურებამ შემდგომად წელიწდისა⁴⁰ აღასრულო.“

16. ხოლო აწ მითხარ მე,⁴¹ ვითარ არს ნათესაჲ ქრისტეანეთად? ვითარ არიან მეფენი? ვითარ
ამსახურებენ ეკლესიათა?“

17. ხოლო *ზოსიმე*⁴² პრქუა: „ლოცვითა წმიდითა შენითა,⁴³ ღირსო და სულიერი დედაო,
მშუღლად მოანიჭა ღმერთმან ყოველთავე. არამედ გვევდრები, შეიწირე ვედრებამ ბერისა⁴⁴ (614v) და
ილოცე ღმრთისა მიმართ⁴⁵ ყოვლისა სოფლისათვის და ჩემთვის⁴⁶ ცოდვილისა,⁴⁷ რათა არა უნაყოფო
იყოს მოსლეამ ჩემი უდაბნოსა ამას.“

18. ხოლო *მარიამ*⁴⁸ პრქუა⁴⁹ „შენდა ჯერ-არს, მამაო, ლოცვამ ჩემთვის⁵⁰ და ყოველთათვის⁵¹
რამეთუ მღვდელი ხარ,* ვითარცა-ესე გარქუ შენ, არამედ [გულსმოდგინებამ შემიგავს, რათა
ბრძანებული შენი მორჩილებით ადვანსრულო.“⁵²

¹ ზოსიმე BC. ² მოსლეად BC. ³ გმოსია BC. ⁴ დაიბურნე BC. ⁵ შენი C. ⁶ ზოსიმეობით სახელისდებამ BC. ⁷ კაცი იგი BC. ⁸ ღმრთო BC. ⁹ წოდება BC. ¹⁰ წინასწარმეტყუელებისა B. ¹¹ განბრწყინებულ B. ¹² მსწრაფლ-ყო ბრძანებამ მისი BC. ¹³ განიძარცუა B. ¹⁴ მას BC. ¹⁵ ბერისა C. ¹⁶ ჯერ ინიე C. ¹⁷ მამაო BC. ¹⁸ რასა C. ¹⁹ ზოსიმე BC. ²⁰ სთხოვდეს BC. ²¹ ზოსიმე BC. ²² საიდუმლოსა BC. ²³ უფალსა BC. ²⁴ ზოსიმე BC. ²⁵ იტყოდ BC. ²⁶ მას BC. ²⁷ ენებანი BC. ²⁸ შენსედა C. ²⁹ რომელმან C. ³⁰ მაკურთხე BC. ³¹ მაკურთხე C. ³² აქედ C. ³³ და პრქუა BC. ³⁴ ზოსიმე BC. ³⁵ აშენი C. ³⁶ მოხუდი BC. ³⁷ შენ ინებე ხილვად ჩემდა BC. ³⁸ შენ BC. ³⁹ მცირედ BC. ⁴⁰ წელიწადისა C. ⁴¹ მე BC. ⁴² ზოსიმე BC. ⁴³ თქუენითა BC. ⁴⁴ ლოცვა ბერისა C. ⁴⁵ ღმრთისა მიმართ BC. ⁴⁶ ჩემთვის BC. ⁴⁷ ამის BC. ⁴⁸ მან BC. ⁴⁹ მას BC. ⁵⁰ ჩემთვის BC. ⁵¹ ყოვლისა სოფლისა C. ⁵² შემოგავს მორჩილებად ადვანსრული ბრძანებული შენი გულსმოდგინებლ BC.

* ზღრ. მათ. 9:13; მარ. 2:17; ლუკ. 5:32.

* ზღრ. კანონიკი მხოვარის ცხორება.

19. და ესე ვითარცა თქუა, მოიქცა აღმოსავლად,¹ აღიხილნა თუალნი სიმაღლესა ცისასა² და ცრემლოდა,³ ჴელნი განიჴურნა და იწყო ლოცვად დუმილით. ჴმაჲ მისი არა იხმოდა, რომლისათჴს ზოსიმ⁴ ერთიცა სიტყუად(sic) ვერ დაისწავა,⁵ ვითარ-გი იტყოდა ძწოლოთ, ვერას⁶ იტყოდა,⁷ მოწამედ⁸ სადოდა;

20. რამეთუ იხილა დედაკაცი იგი ლოცვასა შინა აღმაღლებულად⁹ იყო ქუეყანით, ვითარ წყრთა¹⁰ ერთ, ჴაერთა¹¹ დგა და ილოცვიდა.¹²

21. ვითარცა იხილა ზოსიმ¹³ ჴფრომსდა შიშსა შევარდა და დაეცა ქუეყანასა ჴედა. დაეჭვდა:¹⁴ „ნუჴუჴ¹⁵ სული რამე არს და ლოცვასა მანუენებს ჴუ¹⁶

22. მოიქცა დედაკაცი იგი და ჰრქუა: „რამსათჴს, მამო, გულისსიტყუანი შეგაწუხებენ და გაცთუნებენ შენ მით ვითარ, სული რამ-მე ვარა¹⁷ და ლოცვასა გაჩუენებ?¹⁸ დიოჯერე, მამო, ცოდვილი დედაკაცი ვარი და ნათლისღებაჲ მომიღებებს¹⁹ და სული არამ ვარ, არამედ მიწაჲ და ყოელადე არადირსი. ნუ რას სულსა მამსგავსებ მე.“

23. ესე²⁰ თქუა და დაიწერა ნიში ჴჴურისაჲ და ჰრქუა:²¹ „ღმერთმან გიცნეს²² ბოროტისაგან, მამო ზოსიმ²³ და საქმეთაგან მისთა,²⁴ რამეთუ მრავალ არს მადლი მისი²⁵ ჩუენდა მომართ.“

24. და²⁶ დაეარდა ბერი და²⁷ მოეხუა ჴერქთა მისთა და ეტყოდა ცრემლით: „გაჴუ(ე)ბ შენ,²⁸ ჴირსისა ღმერთსა ჩუენსა, რომელი იშუა ქალწულისაგან, რომლისათჴსცა²⁹ მოაკდრინე³⁰ ჴორცინი შენნი. ნუ დამიმაღლე მონასა შენსა. მითხარ,³¹ ვინა³² ხარ ანუ სადაჲ ხარ შენ, (615)ანუ რომლისა სახისათჴს დაიძკდრე უდაბნოჲ ესე?³³ ნუ დამიმაღლე შენსა ყოელსაჲ, რამთა განეთქუა დიდებაჲ³⁴ ღმრთისაჲ, რამეთუ სიბრძნე³⁵ დაჴარული არა არს, [რომელი არა გამოცხადნის],³⁶ ვითარცა წერილ არს,³⁷ არათუ სიქადულისათჴს, არამედ რამთა არწმუნო სიბერესა ჩემსა. მრწამს ღმრთისა მამართ, რომლისათჴსცა³⁸ ცხოველ ხარ და ჴმოქალაქობ, რამეთუ ჴან მომიძლუა მე უდაბნოსა ამას, რამთა განეცხადო შენი ყოელი ესე.³⁹ უჴუეთუმეცა ესე⁴⁰ არამ⁴¹ უნდა ღმერთსა, არამცა მეხილვე⁴² შენ და არცამცა მეძლო მოსლვად შენდა⁴³ ესოდენტა ამით გზათა, რომელსა სენაკით⁴⁴ ჩემით ვერ მეძლო გამოსლვა.“⁴⁵

25. ესე რამ ჰრქუა ზოსიმ⁴⁶ აღადგინა იგი დედაკაცმან მან⁴⁷ და ჰრქუა:⁴⁸ „მრცხუენიდა,⁴⁹ მამო, შემინდევ. [სირცხული არს საქმეთა ჩემთა თუ ვიტყოდი],⁵⁰ ვითარ იხილდ ვიოტოცა ჩემთა, უჴუეთუ განეაშიშვნენ საქმენი ჩემნი, [რამთა გულისკმაჴენე],⁵¹ რადენი⁵² სირცხული მოიწია ჩემსედა.

26. არა ვითარ შენ ჴგონებ, ვითარმედ⁵³ სიქადულისათჴს არა ვინებ თხრობად.⁵⁴ ჴურჴერი ეშმაკისაჲ ვიყავ მე და⁵⁵ ესე უწი,⁵⁶ უჴუეთუ ვიწყო მე თხრობად საქმეთა ჩემთა⁵⁷ და ვიტყოდი,⁵⁸ ვერ შემძლებელ ვიყო მე თხრობად და შენ სენადა⁵⁹

27. ხოლო [აწ ვიწყო მცირედ და ვიტყოდე პირველად]⁶⁰ გაჴუცებ შენ,⁶¹ ნუ დამივიწყებ მე⁶² ლოცვასა, რამთა ეპოეო მე⁶³ წყალობაჲ დღესა მას საშჴელისასა.⁶⁴ ხოლო ბერი იგი ცრემლოდა⁶⁵ დაუცხრომელად.

¹ აღმოსავლეთ B. ² ცათასი B. ³ ცრემლოდა C. ⁴ ჴოსიმ BC. ⁵ დაისწავლა BC. ⁶ ვერას BC. ⁷ ხოლო BC. ⁸ ღმერთსა BC. ⁹ და აღმაღლებულ BC. ¹⁰ ამაღლებულად C. ¹¹ მწყრთა C. ¹² აზრ BC. ¹³ ღმრთისა მამართ BC. ¹⁴ ჴოსიმ ესრეთ BC. ¹⁵ დაეჭვდა BC. ¹⁶ ნუჴუჴ BC. ¹⁷ ლოცვასა რცა თუ მანუენებს BC. ¹⁸ ვარა BC. ¹⁹ გაჩუენებო BC. ²⁰ მოსიგ BC. ²¹ ესრეთ BC. ²² თქუა BC. ²³ დაეგხსინი რუენ BC. ²⁴ ჴოსიმ BC. ²⁵ საქმეთა მისთაგან BC. ²⁶ ღმრთისა C. ²⁷ მაშინ BC. ²⁸ და BC. ²⁹ შენ BC. ³⁰ რომლისათჴს BC. ³¹ წარაგენ BC. ³² მითხარ BC. ³³ ვინა BC. ³⁴ უდაბნო ესე დაიძკდრე BC. ³⁵ დიდებულება BC. ³⁶ სიბრძნე BC. ³⁷ რომელი არა გამოცხადნის B. ³⁸ რამეთუ საჴუწე დაჴარული არა არს C. ³⁹ ხოლო მითხარ ყოელი BC. ⁴⁰ რომლისათჴს BC. ⁴¹ ესე BC. ⁴² ესე BC. ⁴³ არა BC. ⁴⁴ მენახო BC. ⁴⁵ აჴა BC. ⁴⁶ სენაკით BC. ⁴⁷ გამოსლვა BC. ⁴⁸ ჴოსიმ BC. ⁴⁹ მან BC. ⁵⁰ მას BC. ⁵¹ მრცხუენიდა BC. ⁵² სირცხულისა საქმეთა თუჴმად BC. ⁵³ რამთა გულისკმაჴენე BC. ⁵⁴ მრცხუენი BC. ⁵⁵ ვითარცა BC. ⁵⁶ თხრობად შენდა რამეთუ BC. ⁵⁷ და BC. ⁵⁸ უწყოდ BC. ⁵⁹ რმთა საქმეთა ვიწყო თხრობად BC. ⁶⁰ პირველად მე BC. ⁶¹ ვერ შემძლებელ იყო იყო სენად BC. ⁶² აწ ვიწყო მცირედ და ვიტყოდი BC. ⁶³ აღმოსავლ BC. ⁶⁴ მე BC. ⁶⁵ მე B. ⁶⁶ განკითხვისასა B. ⁶⁷ ცრემლოდა C.

28. და იწყო დედაცემან მან თხრობად და (615v) თქუა:¹ „მე, მამო, მეგეტელი ვიყა² ცხორებასა³ მშობელთა ჩემთასა [ვიყა მათ თანა ათორმეტ წელ და ამისსა] შემდგომად არღარა თავს-ვიდედ ზრდად მათი, ურჩ ვექშენ და მივედ ალექსანდრიად.

29. პირველად ქალწულებად⁴ ჩემი თუთ განეცრწენ,⁶ რამეთუ უძღვბ ვიყა და ვერ დაეითმენი გულისთქუმასა კოროცა ჩემთასა,⁷ მოყუარე ვიყა ათწლემეტ წელ.⁸

30. შენდობა ყაე,⁹ მამო, ჩემზედა,¹⁰ ესრეთ აღეასრულენ ესოდენნი წელნი¹¹ ურიცხვსა¹² ერსა წინა, რამეთუ¹³ წარსაღებელსა არას წარვიღებდი უნებლიაით(ცათა)(sic)¹⁴ თუ¹⁵ ეინ მომცემნ,¹⁶ არა წარვიდი.

31. ამისთვის რამათმცა მრავალნი მოვიდოდეს ჩემდა¹⁷ უსასყიდლოდ, ვიდოდე ყოველთა¹⁸ თანა. არა თუ მდიდარი ვიყა და მისთვის არა წარვიღებდი, არამედ მკოდოვი¹⁹ ვიყა და მრავალგზის სელსა²⁰ ექსოდნი²¹ და მით ეიზარდებოდე. ტრფიალებდა მაქუნდა²² და ესრეთ ეიმწუებოდე²³ მწყურესა მას ეშმაკისასა. მეგონა ესრეთ²⁴ ცხორება.

32. ვიხილე ერთსა ზაფხულსა სიმრავლმ²⁵ მამათა²⁶⁻²⁷ მეგეტელთა, სწრაფით მივიდოდეს²⁸ ზღუად. და ეკითხე²⁹ ჭაბუქსა ვისმე³⁰ „ვიდრე მიისწრაფინ³¹ მაჩები ესე?“ მან მრქუა:³² „იმრუსალემდ, რამეთუ³³ დღმ არს³⁴ აყრობად პატიოსნისა ჯუჟარისა.“

33. [და მე ვარქუ:³⁵ „არა-მემცა წარმიყენასა?“ და მან მრქუა:³⁶ „უკუეთუ გაქეს³⁷ სანაემ³⁸ და საგზალი, არაენ გაყენებსა და მე ვარქუ მას: „სანაემ³⁹ და საგზალი შინაცა არარად⁴⁰ მიც, არამედ აღუქდე ნავსა მას და წარმიყენონ,⁴¹ უნდეს და⁴² არა უნდეს, რამეთუ მაქუს სასყიდელი ნავისა.“

34. ამისთვის მინდა წარსლეად, რამათმცა მრავალნი ეპოვენ,⁴³ რომელნი თანამეყვნენ.⁴⁴ (616r)ამისთვის გარქე შენ, მამო,⁴⁵ ვითარმედ ნუ მაწუენ თქუამდ ურცხვნობასა⁴⁶ ჩემსა, რამეთუ დღეს,⁴⁷ ვითარცა უწყის უფალმან⁴⁸ შეგაგინებ შენცა⁴⁹ [და თავსაცა ჩემსა]⁵⁰ სიტყუთა ჩემთა.“ ხოლო ზოსიმე⁵¹ თქუა: „იტყოდე, დედაო ჩემო,⁵² და ნუ დაპბროლდები.“

35. ხოლო მან იწყო პირველსავე მას სიტყუასა:⁵³⁻⁵⁴ „ჭაბუქსა მას განეცინნეს. ხოლო მე დაეაგდე სასთავი იგი ჩემი და მიერბიოდე ზღუად, ვინამცა⁵⁵ იგინი მირბიოდეს.

36. ხოლო მე⁵⁶ ვიხილენ ათინ ჭაბუკნი ზღუს კიდესა, ვითარცა ვეძიებდი [შეოდენ-მეტყუებოდეს მე]⁵⁷ იყენეს სხუანიცა ნავსა მას შინა. ურცხვნოდ შევედ მე⁵⁸ მათ თანა, ვითარცა იყო წესი ჩემი და ვარქუ:⁵⁹ „წარმიყენათ, ვიდრეცა ხუალთ, რადთა ეპოვო⁶⁰ მე⁶¹ თქუენ შორის უცნობელად.“ და შევიძინე უღუზჭირესთა სიტყუათა და ყოველთა განეაცინენ.

37. ხოლო მათ ვითარცა იხილეს ურცხვნობად ჩემი, შემიწყნარეს და⁶² შემოვიდეს ჭაბუკნი იგი, რომელნი ვიხილენ ზღუსა⁶³ კიდესა და წარპმართეს⁶⁴ ნავი იგი.⁶⁵

¹ და თქუა BC. ² ვარ C. ³ ცხორებასი BC. ⁴ და ვითარ ვიყა ათორმეტისა წლისად მისა BC. ⁵ სიქალწულე BC. ⁶ განეცრწენ B. ⁷ ხორცთასა C. ⁸ წელსა BC. ⁹ შემიზედა BC. ¹⁰ -ჩემზედა BC. ¹¹ დღენი იგი BC. ¹² ურიცხვსა BC. ¹³ -რამეთუ BC. ¹⁴ უნებლიცა BC. ¹⁵ თუ BC. ¹⁶ ვის მოცემად BC. ¹⁷ ჩემ თანა BC. ¹⁸ მათ თანა BC. ¹⁹ მკოდოვი C. ²⁰ სულგასი(sic) C. ²¹ ესოდენნი BC. ²² მაქუნდა BC. ²³ ეიმწუებოდე BC. ²⁴ ესრეთ BC. ²⁵ სიმრავლე BC. ²⁶ -მამათა BC. ²⁷ აღუბელთა და BC. (sic) ²⁸ ზღუად მირბიოდეს BC. ²⁹ ეკითხე BC. ³⁰ ვისთა BC. ³¹ მისწრაფინ BC. ³² -მე BC. ³³ -ამოასი (sic) BC. ³⁴ -არს BC. ³⁵ და ვარქუ მას BC. ³⁶ -მე BC. ³⁷ გაქეს BC. ³⁸ სანაემ BC. ³⁹ სანაემ BC. ⁴⁰ არა BC. ⁴¹ წარმიყენონ მე BC. ⁴² უნდეს BC. ⁴³ ეპოვენ BC. ⁴⁴ მევედ BC. ⁴⁵ -მამო BC. ⁴⁶ -მას BC. ⁴⁷ ვირწი BC. ⁴⁸ აღა BC. ⁴⁹ და პაერთა BC. ⁵⁰ თავსაცა ჩემთა სიტყუათა ჩემთა BC. ⁵¹ ზოსიმე BC. ⁵² იტყოდე BC. ⁵³ და პრქუეა C. ⁵⁴ ვარქუ რაა ჭაბუქსა მას ესრეთ C. ⁵⁵ სადათა C. ⁵⁶ -მე BC. ⁵⁷ შეოდენ-მეტყუებოდეს მე BC. ⁵⁸ -მე BC. ⁵⁹ ვარქუ მათ BC. ⁶⁰ ეპოვი BC. ⁶¹ -მე BC.

38. ვითარ გითხრობდე შენ,¹ კაცო ღმრთისაო? ვერცაღა ენაი სიტყუად² და ყურნი სმენად ვერ³ შემძლებელ არიან, რომელნი ბოროტნი⁴ ექმნენ ნავსა მას შინა.

39. და ვითარ კმელად გამოვედით, რომელთაცა იგი არა უნდა ჭაბუკთა უნებლიადთ დაწუვდით. ვერცაღა⁵ ენაი შემძლებელ არს თქუამდ⁶ საწყალობელთა მათ ჭაბუკთათუს, რომელთა ბოროტის მოძღუარ ეექმენ. განკურნებულ არს სულთ ჩემი, [ვითარ მითაესა ზღუამან და ცხოველიმცა არა "შთამთქა"⁷ ჯოჯოხეთად, (616v)რამეთუ⁸ ესოდნთა სულთა საცთურ⁹ ეექმენ. არამედ ვითარ ეპკონებ, ინება უფალმან ძიებამ სულისა¹⁰ ჩემისაჲ, რამეთუ არა კნებავს სიკედლიო¹¹ ცოდვილისაჲ, არამედ სინანულსა¹² და მოქცევასა მოელის.*

40. და ვითარ¹³ მივიწინით იმრუსალემდ, რადენთამე დღეთა¹⁴ ეიქცოდენ¹⁵ უწინარმს¹⁶ დღესასწაულისა მის¹⁷ და ვიძიენ მსგავსნივე¹⁸ [ჩემნი, ვითარნიცა მინდეს]¹⁹ რამეთუ არა²⁰ მევენეს ჭაბუკნი იგი ზღუასა მას შინა, არამედ სხუანიცა ეიქმიენ²¹ მოქალაქენი და უცხონი.

41. და ვითარ²² მოიწია ღმრთი იგი აჟურობამ პატიოსნისა ჯუარისაჲ, მე²³ ვითარცა პირველ ვიდოდე,²⁴ სადაცა ეპკოვებდი ჭაბუკსა, საბრკესა უგებდი. ცისკარსა²⁵ ყოველნივე ეკლესიად მირბოდეს, მივედ მეცა მათ თანა²⁶ ვითარცა მოიწია აჟურობამ პატიოსნისა ჯუარისაჲ, შევსძლევდი უნებლიადთ შესლვად ტაძარსა მას ერსა თანა. და ვითარცა მივიწიე კარსა²⁷ ტაძრისა მის²⁸ შედმართ²⁹ ჩნდა კართი ტაძარი იგი,³⁰ სადა იგი ცხოელსმოყუდი³¹ ძელი ჯუარისაჲ თაყუანის-იცემებოდა. ძლით და ჭირით მე უბადრუკი ესე მივიწიე³² და ვითარცა ფერკი შეუდგი³³ ზღურბლსა კარისასა,³⁴ ეიპოვე ეზოში მდგომარე. [ყოველნი დაუბრკოლებლად შევიდიან,³⁵ ხოლო მე³⁶ მაყენებდა ძელი იგი ღმრთისაჲ და არა შემინდობდა შესლვად, [გამომადგის მე კიდე ვხედვედი მე თავსა ჩემსა მდგომარესა ეზოსაჲ შინა].³⁷

42. და³⁸ მეგონა მე, ვითარმედ უძღურებთა დედაკაცობისაჲთა შემემთხვა ესე.³⁹ და⁴⁰ კუალად შევერთე სხუთა, შევიმტკიცე თავი ჩემი და ეშურებოდე ოდენ ცოდად. და ვითარ მივიწიე ზღურბლად და ფერკი დაედგი, ყოველნი ტაძარსა მას შინა იპოვნიან, ხოლო მე საწყალობელი ესე⁴¹ ტაძარმან⁴² არა შემიწყნარის. [ყოველთა შევლიან,⁴³ (617r)ვითარცა მკვდართა შესავალი⁴⁴ და⁴⁵ მე მარტოსა დამიკვიან, რამეთუ⁴⁶ ძელი ჯუარისაჲ მაყენებდა [მე შესლვად]⁴⁷ და გამომადგის მე⁴⁸ ეზოსა მას ტაძრისასა. ესე სამგზის და ოთხგზის შემემთხვა.⁴⁹

43. და⁵⁰ შემდგომად ამისსა,⁵¹ განედგე⁵² და უკუნადგე ერთსა ადგილსა,⁵³ ყურესა⁵⁴ მის ტაძრისასა და ძლით მომეგონა მიზეის⁵⁵ ცოდვათა ჩემთაჲ, ვითარმედ მაყენებს მე⁵⁶ პატიოსანი ჯუარი, რამეთუ შემახო თუალთა გულისა ჩემისათა სიტყუამან ცხორებისამან და მიჩუენებდა, ვითარმედ სიმრავლემან ცოდვათა ჩემთამან დამაყენა მე შესლვად.

¹ -შენ BC. ² +ვერ შემძლებელ არს BC. ³ -ვერ BC. ⁴ -ბოროტნი BC. ⁵ ვერცა BC. ⁶ სიტყუად BC. ⁷ +ვითარ მითაესა ზღუამან და კუეკანან ცოცხალევეშე შთამთქა მე C. ⁸ რომელი BC. ⁹ საბრკე BC. ¹⁰ სინანულისა BC. ¹¹ სიკედლი BC. ¹² -სინანულსა BC. ¹³ -და ვითარ BC. ¹⁴ და ღმრთი რადენიმე BC. ¹⁵ +შენ BC. ¹⁶ უწინარეს BC. ¹⁷ -მის BC. ¹⁸ მსგავსნი BC. ¹⁹ ვითარნი მინდეს BC. ²⁰ +ხოლო თუ იგინი მეყუნეს, რომელნი იყუნეს BC. ²¹ ეიხუმიენ BC. ²² -ვითარცა BC. ²³ -მაყენებ BC. ²⁴ -და BC. ²⁵ +იოდენ BC. ²⁶ +და BC. ²⁷ კარად BC. ²⁸ -მის B. ²⁹ ტაძრისასა C. ³⁰ +ჩემდა ჩნდა C. ³¹ -ტაძარი იგი BC. ³² ცხოველსმოყუდი B. ³³ ვითარცა BC. ³⁴ კარისასა BC. ³⁵ ყოველნი დაუბრკოლებლად შევიდიან B. ³⁶ -მე BC. ³⁷ გამომადგის მე კიდე, ვხედვედი მე თავსა ჩემსა მდგომარესა ეზოსაჲ შინა BC. ³⁸ -და BC. ³⁹ -ესე B. ⁴⁰ -და BC. ⁴¹ ესე BC. ⁴² +მან BC. ⁴³ -ყოველთა შევლიან BC. ⁴⁴ +იგი BC. ⁴⁵ -და BC. ⁴⁶ მე BC. ⁴⁷ -მე შესლვად BC. ⁴⁸ -მე BC. ⁴⁹ შემემთხვა BC. ⁵⁰ -და BC. ⁵¹ უკუანაჲ BC. ⁵² დაედგე BC. ⁵³ -ადგილსა BC. ⁵⁴ ყურისა BC. ⁵⁵ +იგი BC. ⁵⁶ მით BC.

* შდრ. მათ. 9:13; მარ. 2:17; ლუკ. 3:32.

44. და¹ ვიწვე ტირილად და ცემად მკერდსა და სულთ-ვითქუემდ სულ-თქემითა² სულისა ჩემისა³ და ეტიროფი მწარედ. და⁴ ვიხილე ადგილსა, რომელსა ვეღებ ზედა ჩემსა ხატი წმიდისა დედოფლისა ჩემისა ღმრთისმშობელისა მდგომარმ⁵ და ვარქე⁶ მას მოდრეკითა თოლითა: „წმიდაო ქალწულო⁷ დედოფალო, რომელმან სიტყუაი ღმრთისაი კოროცოლად ჰშვე: ვიცი ესე ჭეშმარიტად, რამეთუ არა ჯერ-არს ჩემდა სახელის-დებად და კურთხევად შენდა, რომელი-ესე შევიფიქრობითა⁸ უსჯულოებითა⁹ ვითარმცა ვიხილე ხატი შენი ქალწულისა უბიწოხსაი, რამეთუ სული და კორცნი შენნი¹⁰ უბიწონი¹¹ არიან და მე შენგან საძულეო¹² და საძაგელ ვარ. ხოლო¹³ მასმეის ღმრთისაი,¹⁴ რომელმან შექმნა ხატი,¹⁵ რამეთუ მოურწოდს ცოდნათა სინანულად.“ შემეწიე მე, საწყალობელსა ამას, რომელსა არა მაქუც შემეწმ¹⁶ ბრძანე ჩემთვისცა შეწევნაი¹⁷ და შმნდობამ¹⁸ ყავ, რათა ეკელესიასა ამას ღირს ვიქმნე შესლვად და ნუ (617v)დამაკლებს ხილვად ძელსა¹⁹ მისსა, რომელსა ზედა კორციელად²⁰ დაემსჭუალა²¹ ღმერთი, რომელი შენგან იშვა და სისხლი მისი დასთხია ჩუენისა ცნისათეს. ბოძანე, ღმრთისმშობელო, ჩემთვისცა განდებამა კარისაი, საღა-იგი ძელი ჯუჯარისაი თაყუანის-იცემებისა და შენ მიგვე თაეს-დებამ²² შენგან წმობისა ღმერთსა, რათა არღარა შევაგინებ კორცნი ესე ჩემნი²³ ეშმაკისაგან საძაგელისა. არამედ რაგამს²⁴ ძელსა ჯუჯარისა ძისა შენისა²⁵ თაყუანის-ესცე და ღმრთისა ჩემისასა, სოფელი და ყოველი რამ არს შინა²⁶ სოფლისაი დაუტეო, და მოვიძულო თავი ჩემი²⁷ და შენ ღმრთისა ჩემისა თანა თავს-დებისა და შემეწყნარებელისასა,²⁸ სადაცა მიბრძანო,²⁹ მუნცა³⁰ წარვიდე.“

45. და³¹ ესე ვითარცა ვთქუ, სარწმუნოებამ შევიმოსე,³² ვიხილე³³ რამ³⁴ მეოხებამ წმიდისა ღმრთისმშობლისაი,³⁵ რომელი მეტყოდა³⁶ „წარვედ³⁷ ამიერ ადგილთა,³⁸ საღა-იგი დებ.“³⁹⁻⁴⁰ ევდრებამ დაეასრულე და მივიდე⁴¹ კარსა⁴² და შემაგალოთა შევეერთე და [არაჲნი იყო მუნ მამბრებელე ჩემდა]⁴³ და ეიპოვე⁴⁴ ტაძარსა მე მას შინა. და შემბიყრა მე ძრწოლამან და შევიმუსრეველ⁴⁵ და მივიწიე ბჭეთა, რომელნი პირველად დამეკშუოდეს.⁴⁶ მუნთქუესე, ვითარცა მაგირეებელთა, შემბიყრეს და ეიპოე მუნ შინა უშრომელად⁴⁷ წმიდასა მას შინა, წმიდათასა და ცხოველმყოფელისა ჯუჯარისა ხილვასა⁴⁸ ღირს ვიქმენ და საიდუმლოთა⁴⁹ [ღმრთისათა ღირს ვიქმენ თაყუანისცემად]⁵⁰

46. და ვისწრაფე⁵¹ გამოსლვად თავს-მდებისა ჩემისა წმიდისა ღმრთისმშობელისადა მოვედ მასე ადგილსა⁵² და ესე სიტყუანი ვთქვენ.⁵³

47. (618r), შენ, მოყვარეო სახიერებისაო, შენ იჩინე⁵⁴ კაცთმოყუარებამ და არა⁵⁵ უზულუბელს-სევე ევდრებამ ჩემი⁵⁶ უღირსისაი და⁵⁷ ვიხილე დიდებამ, რომელი მრავალთა მართალთა ვერ იხილეს მაშინ⁵⁸ შეიწირა შენ მიერ.⁵⁹ აწ აღეასრულო აღნათქუემი⁶⁰ იგი ჩემი. აწ საღა გნებაეს მიმიძელუ და მექმენ მე ცხორებისა მოძღუარ და ჴელისამაყრობელ გასა საინანულისასა.“

¹-მე BC. ²-და BC. ³ სულთქემითა BC. ⁴-და BC. ⁵ მდგომარე BC. ⁶ ვარქე BC. ⁷-ქალწულო B. ⁸ დედოფალო C. ⁹ უსჯულოებითა B. ¹⁰ შენი BC. ¹¹ უბიწონი BC. ¹² საძულელ BC. ¹³ ხოლო BC. ¹⁴ მასმეის BC. ¹⁵ სიტყუაი BC. ¹⁶ შემეწიე BC. ¹⁷ მასმეის BC. ¹⁸ მასმეის BC. ¹⁹ ძელსა BC. ²⁰ კორციელად BC. ²¹ დაემსჭუალა BC. ²² თაეს-მდებამ BC. ²³ ჩემნი BC. ²⁴ რამეთუ BC. ²⁵ შენისა BC. ²⁶ თაყუანის BC. ²⁷ თავი BC. ²⁸ ღმრთისა BC. ²⁹ მოვიძულო BC. ³⁰ მუნცა BC. ³¹ და BC. ³² ვიხილე BC. ³³ რამ BC. ³⁴ მეოხებამ BC. ³⁵ ღმრთისმშობლისაი BC. ³⁶ მეტყოდა BC. ³⁷ წარვედ BC. ³⁸ ადგილთა BC. ³⁹ დებ BC. ⁴⁰ ევდრებამ BC. ⁴¹ მივიდე BC. ⁴² კარსა BC. ⁴³ მამბრებელე BC. ⁴⁴ ეიპოვე BC. ⁴⁵ შემბიყრეს BC. ⁴⁶ მუნთქუესე BC. ⁴⁷ უშრომელად BC. ⁴⁸ ხილვასა BC. ⁴⁹ საიდუმლოთა BC. ⁵⁰ ღმრთისათა BC. ⁵¹ ვისწრაფე BC. ⁵² ადგილსა BC. ⁵³ ვთქვენ BC. ⁵⁴ იჩინე BC. ⁵⁵ არა BC. ⁵⁶ ჩემი BC. ⁵⁷ და BC. ⁵⁸ მაშინ BC. ⁵⁹ მიერ BC. ⁶⁰ აღნათქუემი BC.

48. ამას რამ ეიტყოდე, მესმა¹ ცმაი, რომელი მეტყოდა მე² „იორდანიო ვიდოდე“³ და [კეთილი პაოო და განსუენება: „ქ“ ვითარცა მესმა ცმაი ესე, მუნიო კერპო წარვემართე და ცერემლორე,⁴ ცმა-ყაე ღმრთისმშობელისა მიმართ: „ღმრთისმშობელო,⁵ ნუ დამაგდებ მე!“ და გამოუდევ უზოას⁶ მისგან ტაპრისა და⁷ მიხილა ეინგე და მომცნა სამნი *ფოლნი* და მრქუა მე: „მიიხუენ ესე, დედაო.“ და სამნი პურნი მითა ეიყიდენ და იგინი წარეიხუენ ეელოგად და საგსლად. და ეკითხე გზადცა რომელმან-იგი პური მომეცინა⁸ [და ვარქუ მას:]¹¹ „სადათ¹² მიეალს გზაი *იორდანედ*?“ და ვისწაე ბჰე¹³ ქალაქისა და ერბიოდე ტირილით.

49. იყო ეამი მესამე, რაჟამს ეიხილე ძელი პატიოსანი [და მიეილე საგზალი იგი]¹⁴⁻¹⁵ და მიეიწიე ტაპარსა მას¹⁶ *წმიდისა წინამორბედისასა*, რომელ არს კიდესა *იორდანისასა*. და განეწმიდე თავი ჩემი წყლითა¹⁷ და ვესიარე უკრწნელსა მას¹⁸ *ქრისტეს* საიდუმლოსა და შეეგომე[sic]¹⁹ პურისა მის²⁰ ნახევარი და ვოვე²¹ მცირე ნავი და წიად-კვედ *იორდანესა*. და ესთხოვე წინამძღუარსა²² ჩემსა წმიდასა²³ ღმრთისმშობელსა [და ვარქუ:²⁴ „მიმიძელე“²⁵ მე, ვიდრეცა-იგი (618) სადათ-იგი სათნო არს შენდა.“²⁶ და წარვედ²⁷ უდაბნოდ²⁸ და მიერთებან აქამომდე აღვიმადლე, განეეშორე, მოველოდე ღმერთსა მაცხოვარსა ჩემსა.“²⁹

50. *ზოსიმე*³⁰ პრქუა: „რაედენი წელი არს,³¹ ეინაითგან აქა იქცევი?“ [ხოლო მან მიუგო და პრქუა:]³² „[ორმეოცდაშუდი წელი არს,]³³ ეინაითგან გამოუდევ ქალაქით.“

51. *ზოსიმე*³³ პრქუა: „რამ გეპოებინ აქა საზრდელი ჯორცთა?“ [პრქუა მას *მარიამ*] ³⁴ „ორი იგი პური და ნახევარი მაქუნდა,³⁵ ოდეს წიად-მოვედ *იორდანესა*,³⁶ რომელნი განვცემე, ვითარცა ლოდნი³⁷ და³⁸ [ვიდრე აქამომდე ვჰამდი და აწ დამელინეს.]“³⁹

52. პრქუა მას *ზოსიმე*⁴⁰ „გუული არა გითქუმიდაა პირველთავე⁴¹ მათ საქმეთა საქმედ?“⁴²

53. [პრქუა მას *მარიამ*]⁴³⁻⁴⁴ „დიდსა მკითხავ, მამაო *ზოსიმე*,⁴⁵ რომელთათუხ ეძწი.⁴⁶ უკუეთუ⁴⁷ მოვიცსენენ, [რომელთა დაუთმე გულისსიტყვათა, მეშინის]⁴⁸ პრქუა *ზოსიმე*⁴⁹ „ნუ რას დაუტყეებ,⁵⁰ რომელი არა მითხრა მე.“⁵¹

55. ხოლო იგი იტყოდა:⁵²⁻⁵³ „ათშუდმეტი წელი ამას უდაბნოსა დაეყავ. მიმოვიდოდე და [გული მითქუმიდა]⁵⁴ თეწისა და ჯორცისა, რომელი მაქუნდა *გეპატეს* და ღვინის⁵⁵ მსუბელი ეიყავ და აქა წაიღოცა არა მაქუნდა. და დაეუწუებოდე⁵⁶ და დაეიტრაჯებოდე⁵⁷ და ცმაი იგი როსკითაჲ,⁵⁸ რაჲ⁵⁹ მესწაეა ეშმაკთა, მომასმინის.⁶⁰ მომეცსენის პაემანი იგი, რომელი დაედვი ეიდრე გამოსლვადმდე ჩემდა⁶¹ უდაბნოდ [მომივდის გულსა. და შეესტიროდი ხატსა მას დედოფლისაი წმიდისა ღმრთისმშობელისასა თავს-დებისა მის ჩემისასა, რათამცაქ⁶² განდევნა გულისსიტყვაი იგი გულისსაგან ჩემისა.

1- შინით BC. 2- მე BC. 3- იელტოდე C. 4- კეთილი გეკოს B. 5- ეცრემლორედ და C. 6- ღმრთისმშობლის მიმართ BC. 7- ღმრთისმშობელო BC. 8- ესოცა C. 9- გამოს-რამ-ვიდოდე BC. 10- მომცნა BC. 11- და ვარქუ მას B. 12- სადათ C. 13- გზა BC. 14- და მიეილე საგზალი იგი BC. 15- და სლვა დასასურულსა შრისას BC. 16- მას BC. 17- მითი BC. 18- მას BC. 19- შეეგამე BC. 20- მის BC. 21- ვოვე BC. 22- მას B. 23- ადელოდელსა B. 24- და ვარქუ BC. 25- მიმიძელე BC. 26- სადათ-იგი BC. 27- წარმოუდევ BC. 28- უდაბნოსა ანის BC. 29- აქამომდე განეეშორე და მოველოდე ღმერთსა მაცხოვარსა BC. 30- *ზოსიმე* B. 31- რაედენი გაქუს დედოფალი BC. 32- მიუგო და პრქუა BC. 33- ორმეოცდაშუდმეტი წელი მაქუს BC. 34- პრქუა მას *ზოსიმე* BC. 35- ხოლო მან პრქუა BC. 36- მაქუნდეს BC. 37- *იორდანეს* BC. 38- ეანი BC. 39- ათშუდმეტი წელი მით ვიზარდებოდე BC. 40- ეიდრე აქამომდე ვჰამდი და აწ დამელინეს BC. 41- *ზოსიმე* პრქუა მას BC. 42- კიოვლთა B. პირველსა C. 43- საქმედ BC. 44- მიუგო მან და პრქუა BC. 45- საქმესა BC. 46- *ზოსიმე* BC. 47- ეცრქუ BC. 48- ოდეს BC. 49- რომელთა დაუთმე გულისსიტყვათა, მეშინის BC. 50- *ზოსიმე* BC. 51- დაუტყეობ BC. 52- მე BC. 53- უთხროდა BC. 54- მე. მამაო BC. 55- გულმან მრქეს BC. 56- რამეთუ BC. 57- დაეიწუებოდე BC. 58- დაეიტრაჯებოდე BC. 59- მქაჲთა BC. 60- რომელ BC. 61- მომასმინიან BC. 62- ჩემდა BC. 63- მომეცსენის ხატი წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთისმშობლისა გულსა ჩემსა რამ BC.

56. (619^რ)ამას რამ ვიტყოდი,¹ ნათელი ვიხილი გარემოის ჩემსა ბრწყინვალე, ხოლო გულმისტიკურად,² ვითარცა ცეცხლი, აღატყდები ჩემზედა ჯორცთაგან და დამწვანე მექ³ ესერი მოვლ⁴ ათმუდმეტე იგი წელი ტანჯულმან და⁵ მიერთიან აქამომდე შემწვან ჩემმან წმიდამან ღმრთისმშობელმან⁶ არა დამიტევა მე.⁷

57. პრქუა მას ზოსიმე⁸ : „არა სადა გინდაა, დედოფალო, საზრდელი, გინა სამოსელი“⁹ ხოლო მან პრქუა მას¹⁰ „პირველ, ვითარცა-იგი გარქუ შენ, შეეჭამენ პურნი იგი ორნი და ნახევარი და ათმუდმეტსა წელსა ყუაიელითა ვიზარდებოდე.“¹¹ ხოლო სამოსელი¹² წიად-რამ-მეოცედ იორდანესა, დაძულდა და შეიჭამა.¹³ ყინელითა და სიცხითა¹⁴ ტკივილი ვიდრე¹⁵ სიკვდილამდე დაეთმინე. მიერთიან შემოსილ და დაფარულ ვარს¹⁶ მე სიტყუთა ღმრთისა, რამეთუ: „არა ხოლო თუ პურითა ცხონდების კაცი, არცაღა თუ“¹⁷ სამოსლითა“¹⁸

58. ვითარცა ესმა ზოსიმეს¹⁹ [ვითარმედ პასუხი წიგნთაგან მიუგო],¹⁸ პრქუა მას: „დედოფალო, იცოდეა სწავლა“¹⁹ ხოლო მან განიცინა²⁰ და პრქუა.²¹ „გარწმუნე²² ღმერთმან²³ მამაო, არა მიხილავს პირი კაცისა, ვინათგან წიად-მოეცემა²⁴ იორდანესა თუნიერ შენსა დღესა²⁵ და არცა მაცისა.²⁶ და სწავლადეა არა ვიცოდე, არცა წიგნის-კითხვად²⁷ ვიცოდე.“²⁸ ხოლო ღმერთმან ასწავის კაცთა მტკივნეულბა. აქამომდე არს თხრობა ჩემი²⁹ შენდა მიმართ, [რომელ ექმენ].³⁰ არამედ გაფუცებ შენ ღმერთსა ცხოველსა,³¹ მილოცე მე.³² უდებსა ამას უფლისა მომართ.“ [და ესე ვითარცა თქუა].³³ დაასრულა, [იწყო ბერმან მუკლთა მოდრეკად და ცრემლითა ედრებად ღმრთისა]³⁴ და იტყოდა: „კურთხეულ არს უფალი,³⁵ რომელმან ყვის საკერეელი მხოლომან. მრწამს, რამეთუ³⁶ არა დაუტყვის, რომელი (619^რ)ეძიებენ მას.“³⁷

59. ხოლო მან არა უფლო³⁸ ბერსა მუკლთა მოდრეკად, არამედ³⁹ ეტყოდა მას.⁴⁰ [„ესერაო იხილექ“⁴¹ მამაო, გაფუცებ შენ⁴² სამებასა წმიდასა, ნუვის უთხრობ, ვიდრემდის განეცდო მე ამიერ ქუეყანით. არამედ წარვედ მშუდობით და მომავალსა წელიწადსა კუალად⁴³ მიხილე მე⁴⁴ სახელითა ღმრთისათა. არამედ ყვე ესე, რომელსა გამცნებ: მარხვანი ესე, რომელ მოვლენ, ნუ წიად-მოხუდად იორდანესა, ვითარცა არს წესი თქუენი, არამედ იყავ მონასტერსა შინა შესნა.“⁴⁵

60. ვითარცა ესმა ბერსა, ვითარმედ უთხრა წესი მონასტრისა, განუკრდა ფრიად⁴⁶ და ადიდებდა ღმერთსა. ხოლო მან პრქუა: „შენ დაადგერ მონასტერსა მარტო, გინდესცა თუ ვერ გამოხედ. ხოლო წმიდასა ხუთშაბათსა მომგუარექ“⁴⁷ მე⁴⁸ უტრწნელი ცორცი და სისხლი ქრისტესი ბარძიმითა [და მელოდე წიად იორდანესა],⁴⁹ რამათა ვეზიარო საიდუმლოსა⁵⁰ ცხოვლმყოფელსა⁵¹ ნიჭსა, რამეთუ რაჟამს ვეზიარე ტაძარსა მას⁵² წინამორბედისასა, ეიდრე წიად-მოსლვადმდე ჩემდა, მიერთიან არღარა ზიარებულ ვარ.“

61. [და ესე ვითარცა თქუა],⁵³ წარიელტოდა სიერცესა უდაბნოისასა. ხოლო ბერი მოიქცა მონასტრადექ⁵⁴ და არაფის უთხრა რამ-იგი იხილა. და⁵⁵ ვითარცა მოიწინეს [დღენი იგი წმიდათა მარხვათანი],⁵⁶ პირველსა კურიაქსა ყოველნი გამოვიდეს

¹ ვყოფილ C. ² კურცათი BC. ³ აღატყდები და დამწვან მე BC. ⁴ მოვლ BC. ⁵ და BC. ⁶ წმიდამან ღმრთისმშობელმან BC. ⁷ ზოსიმე BC. ⁸ საზრდელი C. ⁹ მას BC. ¹⁰ პური იგი, ვითარცა გარქუ. შეეჭამენ. ათმუდმეტსა წელსა მით ვიზარდებოდე BC. ¹¹ -რომელ მამოსა BC. ¹² დიორი BC. ¹³ სილი BC. ¹⁴ ტკივილი BC. ¹⁵ და დაფარულ BC. ¹⁶ აცათუ BC. ¹⁷ სილი BC. ¹⁸ -ვითარმედ პასუხი წიგნთაგან მიუგო BC. ¹⁹ სწავლა იცოდე BC. ²⁰ განიცინა BC. ²¹ მას BC. ²² გარწმინა BC. ²³ -ღმერთმან BC. ²⁴ გამოვლ წიად BC. ²⁵ შესნა C. ²⁶ მეცისა აქამომდე BC. ²⁷ არამედ მასმოლა, ვითარმედ BC. ²⁸ -ეიცოდე BC. ²⁹ ჩემ თხრობა BC. ³⁰ რომელი მექმენ მე BC. ³¹ -ცხოველსა BC. ³² -მე BC. ³³ ესერი თქუა სიტყუა იგი BC. ³⁴ ხოლო ბერმან მოდრეკად მუკლთა და ცრემლითა დადრება BC. ³⁵ ღმერთი C. ³⁶ ვითარმედ BC. ³⁷ არა უფლებდეს-სქენის მეძიებელი თქნი BC. ³⁸ უტყუა BC. ³⁹ ადიდებდა BC. ⁴⁰ და პრქუა მას BC. ⁴¹ რადენი ესე იხილე BC. ⁴² რადენი ესე იხილე C. ⁴³ -შენ BC. ⁴⁴ -კუალად BC. ⁴⁵ -მე BC. ⁴⁶ შინა შესნა BC. ⁴⁷ -ფრიად BC. ⁴⁸ ხუთშაბათსა მწუხრი მომართ BC. ⁴⁹ -წმიდა და BC. ⁵⁰ წიად იორდანესა და მელოდე BC. ⁵¹ -საიდუმლოსა BC. ⁵² ცხოვლმყოფელსა BC. ⁵³ -წმიდისა BC. ⁵⁴ ესერი თქუა BC. ⁵⁵ მონასტრად C. ⁵⁶ და B. ⁵⁷ წმიდანი მარხვანი BC.

გალობით.¹ ხოლო *ზოსიმე*² შეედეგა საღმობამ ჭურეებისა და მოეცენა სიტყუად იგი წმიდისა მის, რომელ პრეტა ეითარმელ,³ გინდესცა თუ⁴ ეერ გამოხვედყო. და იქცეოდა მონასტერსა შინა.

62. ეითარცა მოიწია დიდი⁵ ხუთშაბათი,* წარიყვანა ბარძიმითა უკრწნელი კორცი და სისხლად *ქრისტესი* და [აღიღო კანისკი და ჩაიდუა ლევე კმელი⁶ და დანაკის-კუდი და ოსანი და მივიდა⁷ ღამე⁸ და (620r)დაჯდა კიდესა *იორდანისასა* და მოელოდა⁹ წმიდასა მას.

63. და ეითარცა დაეყოვნა¹⁰ უდაბნოით¹¹ მოსლემად, ეტყოდა თაესა თესსა: „ანუ მე ჩემმან უღირსებამან დააყენა¹² და [ვერ მოვიდა ნეტარი იგი.]¹³ ანუ მოვიდა და არა მოვიდა.“

64. და ამას რად იტყოდა ტირილით,¹⁴ აღიხილნა¹⁵ ზეცად და თქუა: „ღმერთო, ნუ დამაკლებ მე ხილვად, რომლისა მწადის მე ხილვად.“¹⁶ და განიზრახვიდა: „უკუეთუ მო-ცა-ვიდეს,¹⁷ ნავი არა არს, ეინად წიალ-მოვლეს *იორდანესა* ჩემდა უღირსისასა.“

65. ეითარცა ამას განიზრახვიდა [ნეტარი იგი ბერი.]¹⁸ წმიდამ იგი დედაკაცი მოიწია და დადგა წიალ-კერძო *იორდანესა*. ხოლო *ზოსიმე*¹⁹ აღდგა სიხარულით და იხილა იგი წიალ-კერძო, რამეთუ მთოეარმ²⁰ იყო ღამესა მას.

66. ხოლო²¹ მან დასწერა ჯუარი წყალთა²² მათ და შემოქდა მდინარესა²³ მას ზედა²⁴ და მოიწია²⁵ [და მოვიდა ამიერ კერძო.]²⁶ [თაყუანის-სცემდა ნეტარი *ზოსიმე*, ეითარცა უნდა მას.]²⁶

67. ხოლო წმიდამ²⁷ იგი აყენებდა მას²⁸ და ეტყოდა: „მამაო, ნუ დაშურები,²⁹ [რამეთუ მღვდელი ხარ და კელთა გყავს საიდუმლო *ქრისტესი*.]³⁰ ესე თქუა [და გამოქდა წყალთა მათგან.]³¹ და³² პრეტა *ზოსიმეს*³³ „მაკურობე³⁴ მე, მამაო.“

68. ხოლო ბერმან³⁵ მიუგო: „კეშმარიტ არს ღმერთი, ეითარცა წერილ არს: *«ნეტარ იყენენ წმიდანი გულისთა, რამეთუ მათ ღმერთი იხილონ.»*³⁶

69. ხოლო წმიდამ³⁶ იგი ითხოვდა ბერისაგან, რადთა წართქვას³⁷ მრწამსი და მამაო ჩუენო და ეგრეთ³⁸ საიდუმლოსა მას ეზიაროს. და ეითარცა ეზიარა, აღიყენა კელნი თესნი³⁹ ზეცად წმიდამან⁴⁰ და ცრემლოდა და⁴¹ სულთთქემით(sic)⁴² იტყოდა: „აჲ განმტევე მე, მკეველი შენი, უფალო, მსგავსად სიტყუსა შენისა მშუდობით, რამეთუ იხილეს თუალთა ჩემთა მაცხოვარებამ შენი.* [რამეთუ ღირს ვიქმენ ნიჭთა შენთა ზიარებად დღეს.“ და პრეტა ბერსა:]⁴³ „შემინდეს, მამაო, ერთსა გული მითქუამს,⁴⁴ რადთა იგიცა⁴⁵ აღასრულო. წარვედ მონასტრად შენდა⁴⁶ და დაგიცევ⁴⁷ ღმერთმან მშუდობით. მომავალსა წელიწადსა მოვედ ქეესა მას, სადა-იგი⁴⁸ პირველად შენ⁴⁹ გიხილე (620v)და მუნ⁵⁰ მიხილო მე, ეითარცა იგი [სახიერება ღმერთსა ჯერ-უნდეს.]"⁵¹

¹ გალობითა B. გალობითი C. ² ზოსიმე C. ³ ეითარმელ C. ⁴ არა C. ⁵ წმიდამ C. ⁶ შთასხა კანისკა ლევე კმელი B. ⁷ შთასხა კანისკისა ლევე კმელი C. ⁸ ღამე B. ⁹ ელოდა BC. ¹⁰ დაეყოვნა BC. ¹¹ უდაბნო უდაბნოთ კერძო ზედივად BC. ¹² დააბრკოლა BC. ¹³ არა მოვიდა C. ¹⁴ ცრემლით BC. ¹⁵ ათუ-ღლი თესნი C. ¹⁶ მე ხილვად B. ¹⁷ მოვიდეს BC. ¹⁸ ნეტარი იგი ბერი BC. ¹⁹ ზოსიმე BC. ²⁰ მთოეარე BC. ²¹ წმიდამან B. ²² მდინარეთა B. ²³ მდინარესა C. ²⁴ წყალთა მათ BC. ²⁵ მოვიდოდა BC. ²⁶ და მოვიდა ამიერ კერძო B. ²⁷ იწყო ზოსიმე თაყუანისცემად BC. ²⁸ წმიდამ BC. ²⁹ მას BC. ³⁰ ნუ დაშურები BC. ³¹ რამეთუ მღვდელი ხარ და კელთა გყავს საიდუმლო ქრისტესი. არა ჯერ-არს თაყუანისცემად BC. ³² და გამოვიდა რად ხელად BC. ³³ და BC. ³⁴ ზოსიმეს BC. ³⁵ მაკურობე B. ³⁶ მან BC. ³⁷ წმიდამ BC. ³⁸ წართქვას C. ³⁹ წართქვას C. ⁴⁰ წმიდასა B. ⁴¹ თესნი BC. ⁴² წმიდამან BC. ⁴³ და BC. ⁴⁴ სულთთქემთა და B. სულთ-იქნა C. ⁴⁵ რამეთუ ღირს ვიქმენ ნიჭთა შენთა ზიარებად დღეს. მერმე პრეტა ზოსიმეს BC. ⁴⁶ რამეთუ ერთსა გული მითქუამს B. ⁴⁷ იგი B. ⁴⁸ შენდა BC. ⁴⁹ დაგიცევ BC. ⁵⁰ სადა BC. ⁵¹ შენ BC. ⁵² მუნ BC. ⁵³ სახიერება ღმერთისასა უნდეს C.

* შდრ. „და ეითარცა განსრულდა წელიწადი იგი ნებითა ღმრთისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა და მოქდა დღი ხუთშაბათი დიდი. შევიზაღე საკმარი სოფელი, რომელსა იგი ჩუეულ იყო და სული ჩემი განწადებულ იყო, რათაი მოვიდეს წმიდა იგი ბერი, ეითარცა აღმთქუა. დღესა ხუთშაბათსა. და აჲ, მოვედ წმიდა ბერი, ცხოვრება და განგება სისხლსა, რომელი იყო ახლელ მუჟისა ეგრეტელისა, კ. კკელიძე, კომენი, 210-211.

* შდრ. მათ. 5:8.

* შდრ. ლუკ. 2:30; 23:46.

* შდრ. მათ. 15:26.

70. ხოლო ზოსიმე¹ პრქუა მას² „გავედრები, დედოფალო,“³ მიიღე საზრდელი, რომელ მომიღებეს.“ და უწუენ⁴ კანისი იგი. ხოლო წმიდამან⁵ სამი მარცუალი [ოსპინსა ადილო კელითა]⁶ და შესუა პირსა [ოუსსა, რომლითა საიდუმლო იგი დაიცვა]⁷ და თქუა: „მეყოფის ესე მე მადლითა სულისა წმიდისათა.“

71. მერმე პრქუა ბერსა: „ლოცვას⁸ შენსა წმიდასა⁹ ნუ დამიტევებ და [მიმდები გავსომცა]¹⁰ და დასწერა ჯუარი იორდანესა და შეკდა წყალთა მათ და წიაღ-კა¹¹ კმელად.“¹²

72. ხოლო ნეტარი ზოსიმე¹⁴ სიხარულით¹⁵ მოიქცა მონასტრად¹⁶ და აბრალეზდა თავსა თუსსა და თქუა: „ეითარ არა ეკითხე¹⁸ სახელი მისი.“

73. და ეითარცა¹⁹ აღესრულა წელიწადი იგი, წარვიდა ნეტარი ზოსიმე²⁰ უდაბნოდ. და ეითარცა მიიწია, პოვა ნიშანი ადგილსა მას. აღიხილნა ზეცად და იტყუდა ევდრებით: „მირენე მე, უფალო²² ღმერთო, [საუნჯმ იგი დაფარული და წარუტყუენველი, რომელი უდაბნოსა შინა დაგიმალავს.“²³

74. ამას რამ იტყუდა, ადგილსა მას მიიწია და კვეი იგი იხილა აღმოსავლით კერპო და წმიდა იგი [მდებარე აღსრულებული]²⁴ მიისწრაფა და [ამბორს-უყო მას ტირილით]²⁵ და იწყო ფსალმუნთა თქუმა²⁶ რომელნი შეკვანდეს.²⁷

75. და თქუა გულსა თუსსა: „დაფლავი უნდესა²⁹ ნაწილთა ამათ წმიდათა,³⁰ ანუ რამე ჩნებავს³¹ და სათნოდ³² არს მისა.“ ამას რამ იურეოდა, (621r)იხილა სასთუნალ მისა³³ წერილი ერმთ: „დაფლავი, მამო, ამას ადგილსა გლახაკისა მარიაშის გუამი. მიუთუაღე მიწა მიწასავე³⁵ და მე მიმოცევი,“³⁶ რომელი აღესრულა თუესსა³⁷ აპრილსა,³⁸ დღესა დიდსა პარასკევსა,³⁹ [ჯუარცუმას მისა ღმრთისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა.“⁴⁰

76. ესე ეითარცა წარიითხა ზოსიმე⁴¹ განიზრახვიდა, თუ ვინმე დასწერა⁴² ესე, [ეითარცა-იგი მან თქუა, ეითარმედ წერამ არა ეიცოდეთ].⁴³ განიხარა ზოსიმე⁴⁴ სიხარულითა,⁴⁵ რამეთუ არა იცოდა სახელი მისი. გულისკმა-ყო და ცნა:⁴⁶ რომელსა ჟამსა [ეზიარა საიდუმლოთა ღმრთისათა იორდანისა],⁴⁷ მიიწია მას ადგილსა და აღესრულა, რომელ-იგი ზოსიმე⁴⁸ მიეღო შრომით ოცსა დღესა, წმიდამ ესე მარიამ⁴⁹ წამსა თულისასა მიიწია და შეკვედრა სული თესი უფალსა.

77. [ხოლო ზოსიმემ ადიდებდა ღმერთსა და ცრემლით იტყუდა:]⁹ „ბრძანებული შენი აღესრულე,⁵⁰ არამედ რამ გყო, რამეთუ სათხროლი კელთა⁵¹ არა მაქვს?“ ესე ეითარცა თქუა, იხილა განმორებულად სათხროლი,⁵² მოიღო კელთა თუსსათა⁵³ და იწყო თხრად. ხოლო კმელი იყო ქუეყანად იგი და არა ერჩდა ბერსა. შურებოდა და არა ძალ-ედვა. და და სულთითკემიდა.⁵⁴

78. იხილა ლომი დიდი, დგა გუამსა⁵⁵ მისთანა [წმიდისასა და ქლოშნიდა ფერკთა მისთა].⁵⁶ შიშმან შეიპყრა ზოსიმე⁵⁷ ჯუარი დასწერა⁵⁸ და პრწმენა, ეითარმედ არარა⁵⁹ აენოს მას.

¹ ზოსიმე BC. ² მას BC. ³ გვედრები დედოფალო BC. ⁴ ისმინე თხოვნა ჩემი B. ისმინე თხოვნა ჩემი C. ⁵ უწუენ B. უწუენ C. ⁶ ნეტარმან მან თითითა B. ⁷ ადილო ოსპინი BC. ⁸ თუსსა, რომლითა საიდუმლო იგი დაიცვა BC. ⁹ ლოცვა ევე ჩემო BC. ¹⁰ შენსა ზოდას BC. ¹¹ მიმდები გავსომცა BC. ¹² წყალ-ვიდა BC. ¹³ კმელად BC. ¹⁴ ბერი იგი BC. ¹⁵ და შიშით BC. ¹⁶ მონასტრად BC. ¹⁷ და თქუა BC. ¹⁸ ეითარ არა ეკითხა სახელი მისი BC. ¹⁹ ეითარ BC. ²⁰ ნეტარი ზოსიმე BC. ²¹ ევდრებით BC. ²² ღმერთო BC. ²³ წარუტყუენველი იგი საუნჯე, რომელი უდაბნოსა ამას დაგიმალავს BC. ²⁴ მკუდარი მდებარე BC. ²⁵ და მოჰყა ფერკთა მისთა ტირილით BC. ²⁶ იტყუდა BC. ²⁷ შეუვაღდეს BC. ²⁸ გულსა თუსსა BC. ²⁹ დაფლავი-მე უნდესა BC. ³⁰ წმიდათა C. ³¹ ჩნებავს C. ³² სათნოდ მისსა C. ³³ მისსა B. ³⁴ დაწერილი ესრეთ BC. ³⁵ მიწასა BC. ³⁶ და მიმოცევე BC. ³⁷ თუესსა BC. ³⁸ აპრილსა BC. ³⁹ პარასკევსა BC. ⁴⁰ ჯუარცუმას უფლისასა BC. ⁴¹ ზოსიმე BC. ⁴² დაწერა BC. ⁴³ რამეთუ ერქუა წმიდასა მას ეითარმედ წერამ არა ეიცოდა BC. ⁴⁴ ზოსიმე BC. ⁴⁵ დიდილით BC. ⁴⁶ რამეთუ BC. ⁴⁷ საიდუმლოსა ეზიარა იორდანესა ზედა BC. ⁴⁸ წმიდა ზოსიმე BC. ⁴⁹ ცრემლით იტყუდა ზოსიმე BC. ⁵⁰ აღესრულა C. ⁵¹ ჩემითა C. ⁵² მდებარე B. სათხროლი C. ⁵³ კელთა თუსსა BC. ⁵⁴ და ეითარ სულთითკემიდა BC. ⁵⁵ კორცთა BC. ⁵⁶ წმიდისასა და ქლოშნიდა ფერკთა მისთა B. იხილა ლომი მდებარე კორცთა თანა მის წმიდისათა და ლოშნიდა კორცთა მისთა C. ⁵⁷ ბერი BC. ⁵⁸ დაიწერა C. ⁵⁹ არა C.

79. ხოლო ლომმან მან იწყო მიახლებად ბერისა და [ამბორს-უყოფდა]¹ ფერკთა მისთა. ხოლო ზოსიმმ² პრქუა მას³ „ჩემდა ბრძანებულ არს ნაწილთა ამათ დამარხვამ⁴. [ხოლო მე ბერი ვარ და კარგი სათხოვლიცა არა მაქვს. არამედ აწ სახელითა ღმრთისა ჩუენისათა ყავ შეწვენამ და ქვენ ფრჩხილითა შენითა და დაადრმე ადგილი ესე, რამთა მიეფარნეთ კორცნი წმიდისა და ნეტარისა ამის დედაკაცისანი.“

80. და მორჩილ იქმნა ლომი იგი ბრძანებასა ბერისასა და დაადრმო ქუეყანამ იგი ვიდრე ეყოფოდა და მიუთუალნეს კორცნი იგი მიწასა და დაფარნეს წმიდანი იგი ნაწილნი შეწვენითა მის ლომისამთა.⁵

81. (621v)ხოლო ბერი სთხოვდა მეოხებასა წმიდასა მას ცრემლითა ყოველთათჳს და [ეითარცა დაფარნეს კორცნი მისნი, ადიდებდეს ღმერთსა].⁷

82. მაშინ წარემართნეს ორნივე. ლომი იგი წარემართა უდაბნოდ, ეითარცა ცხოვარი მღოფრი,⁸ ხოლო ნეტარი ზოსიმმ⁹ კმადლობდა¹⁰ და აკურთხევდა ღმერთსა,¹¹ [რამეთუ ესე ეითარცა ღირს იქმნა ხილვად].¹²

83. ეითარცა მოიწია მონასტრად, მოეგებუოდეს ძმანი [და ეტყოდეს: „სადა იყავ, მამაო, ამას დღესასწაულსა ო“].¹³

84. ხოლო ზოსიმმ¹⁴ უთხრა მათ ყოველი, რომელი ესმა და იხილა.¹⁵ [განკურდეს ყოველნი და შიშით ადიდებდეს ღმერთსა და აღასრულებენ საცსენებელსა წმიდისა მარიამისსა].¹⁶

85. ხოლო ზოსიმმ¹⁷ აღესრულა მონასტერსა მას შინა ასდაათისა წლისამ,¹⁸ მადლითა საესმე უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომლისა არს დიდებამ უკუნიით უკუნისამდე, ამენ.[†]

¹ კლოწნიდა BC. ² ზოსიმე BC. ³ -ესე BCყ ⁴ -ნაწილისა ამის დამარხვად ადგილსა ამას და უწუნა ადგილი იგი BC. ⁵ -ხოლო მე ბერი ვარ და კარგი სათხოვლი არა მაქვს, არამედ აწ სახელითა ღმრთისა ჩუენისათა ყავ შეწვენა და ქვენ ფრჩხილითა შენითა და დაადრმე ადგილი ესე, რამ მიეფარნეთ კორცნი წმიდისა და ნეტარისა დედაკაცისანი.“ და მორჩილ იქმნა ლომი იგი ბრძანებასა ბერისასა და დაადრმო ქუეყანამ ვიდრე ეყოფოდა, და მიუთუალნეს კორცნი იგი მიწასა და დაფარნეს წმიდანი იგი ნაწილნი შეწვენითა მის ლომისათა BC. ⁶ -და მსწრაფდ აღმოთხარა წინათა ფერკითა ლომმან მან BC. ⁷ და დაკურსდა გუამი წმიდისა მის ქუეყნისა თანადგომითა ლომისათა B. ლომისათა C. ⁸ -მღოფრი BC. ⁹ ზოსიმე B. ¹⁰ -კმადლობდა BC. ¹¹ -და წარემართა მონასტრად თუსა BC. ¹² -რამეთუ ესე ეითარცა ღირს იქმნა BC. ¹³ -და ეტყოდეს: „სადა იყავ, მამაო, ამას დღესასწაულსა?“ BC. ¹⁴ ზოსიმე BC. ¹⁵ -და ესმა წმიდისა მისგან BC. ¹⁶ განკურდეს ყოველნი შიშით და მარიამის აღასრულებდეს საცსენებელსა მის წმიდისა BC. ¹⁷ წმიდამ მამამ ზოსიმე BC. ¹⁸ ასისა წლისამ მონასტერსა შინა თუსა BC.

წმინდა აბრაჰამისა და მისი ძმისწული მარიამის ცხოვრება

(29 ოქტომბერი, Vს.)

*ცხოვრება წმინდა აბრაჰამისა და მისი ძმისწული მარიამისა*²¹⁸ Vს.-ის პატიოგრაფიული ნაწარმოებია. აბრაჰამის შესახებ შექმნილი თხზულება ორ ნაწილად იყოფა: პირველი ნაწილი შეიცავს წმინდა აბრაჰამის, მწირისა და მღვდლის მოღვაწეობას, ხოლო მეორე გვიამბობს მისი მონაწილე ძმისწული მარიამისა და მისი ღვაწლის შესახებ.

აბრაჰამი-ქიდუნელი მწირი

წმინდა აბრაჰამი ცნობილია ქიდუნელი ასკეტის (300-370წწ.) სახელით, რომელიც *ედესის* მახლობლად მდებარე პატარა დაბის *ბეთ ქიდუნას* სახელწოდებიდან მომდინარეობს. იგი დაიბადა 300წელს *მესოპოტამიაში*, ქალაქ *შიდანაში*. როდესაც ოცი წელი შეუსრულდა, საკმაოდ შეძლებულმა მშობლებმა მისი დაქორწინება გადაწყვიტეს. ქორწილის შემდეგ, რომელიც შეიდიოდა დღის განმავლობაში მიმდინარეობდა, აბრაჰამი ფარულად გამოვიდა სახლიდან, დატოვა მეუღლე, მიაკვლია ქალაქიდან ორ მილზე დაშორებულ გამოქვაბულს, იქ დაშეიკრდა და ასკეტი მეუღლანოვს მოღვაწეობას შეუდგა. წმინდანმა მრავალი წელი უმკაცრეს მონანიებასა და თვითგვემში გაატარა. მშობლების გარდაცვალების შემდეგ აბრაჰამს ქონება მემკვიდრეობით გადაეცა. მან სთხოვა მეგობარს, ყველაფერი ღარიბებისა და ოსლებისთვის გაენაწილებინა. ამავე დროს, იგი ამოქოლილ სენაკში ცხოვრებას განაგრძობდა, რომელსაც მხოლოდ პატარა სარკმელი ჰქონდა, საიდანაც მცირე საკვებს იღებდა. აბრაჰამს თხის ტყავის ბეწვიანი მოსახამის (ხალენის) გარდა არაფერი გააჩნდა.²¹⁹ დღეში ერთხელ იკვებებოდა, ჭილიფზე წვებოდა დასაძინებლად, მაგრამ ხშირად შიშველ მიწაზე ეძინა. ორმოცდაათი წლის მანძილზე წმინდანი მხოლოდ ხალენით იყო შემოსილი და მისი გარდაცვალების შემდეგ ეს საგანი მრავალ ადამიანს გადაეცა.

აბრაჰამის სენაკის ასლოს წარმართებით დასახლებული სოფელი იყო, რომლებიც ფანატრიკურად იყვნენ მიჯაჭვულნი ცრუ რელიგიაზე და ყოველთვის დაუნდობლად ექცეოდნენ ყველას, ვინც მათ დამოძღვრას მოინდომებდა. ედესის ეპისკოპოსმა თანამოღვაწეებს შესთავაზა ამ სოფელში აბრაჰამი გაეწვანათ. მას მიაჩნდა, რომ მხოლოდ აბრაჰამს შეეძლო მათი მოქცევა. სოფელში მისვლისთანავე წმინდა მამამ დაამსხვრია კერპები და დაამხო მათი საკურთხეველი. ხალხის რვაეჭია უდიდურესად ეანდალური იყო; ისინი მივარდნენ მღვდელს და უმოწყალოდ გვემეს. სამი წლის განმავლობაში აბრაჰამი სოფელების მიერ მიეწეებულ ფიზიკურ ტანჯვას განიცდიდა: მას მუშტებით სცემდნენ, ამათრახებდნენ, თოკით ფეხებზეკერულს ათრევდნენ. მიუხედავად ამისა, მღვდელი ყოველდღიურ წირვას აღაწევდა. და ბოლოს ღმერთმა შეისმინა მისი ლოცვა და სოფლის მცხოვრებლები მივიდნენ ეკლესიაში და სთხოვეს მას დაემოქმედრა. წმინდა აბრაჰამმა მონათლა სოფლის მცხოვრებნი, დარჩა იქ რამდენიმე ხანს და შემდგომ ეკლავ თავის სენაკში დაბრუნდა.

აქ მთავრდება *წმინდა აბრაჰამის ცხოვრების* პირველი ნაწილი და ავტორი გვიცხადებს, რომ თხზულების მეორე ნაწილში სურს გვიამბოს კიდევ ერთი არამეფელებრივი ამბავის შესახებ, რომელიც წმინდანს მოხუცებულობის დროს გადახდა.²²⁰

აბრაჰამი და მარიამი

აბრაჰამის *ცხოვრების* მეორე ეპიზოდი მის ძმისწულ *მარიამს* ეხება, რომელიც აღსარდა და ჯოჯოხეთისგან დაიხსნა. მარიამმა ცოდვა მოინანიო, უფალს დაუბრუნდა და სიცოცხლე ნეტარებაში დაასრულა.²²¹ წმინდა მარიამის ამბავი საკმაოდ ორიგინალურია: წმინდა აბრაჰამის ერთგული მოწაფე დაუფლავდა და მუხლანუხრებლად მიჰყვებოდა უფლის გზას. შემდეგ მან მიატოვა უდაბნო, რათა უწმინდურ ადგილას წასულიყო, მაგრამ საბოლოოდ ისევე უდაბნოს მიაშურა.

გთავაზობთ მოკლე შინაარსს:

²¹⁸ BHG, 6: cf. BHR, 7.

²¹⁹ შერ, "ხალენი"-ეკლავიის ცხოვრება, კანონიკი მხიჯარის ცხოვრება; მთ. 3:4.

²²⁰ C. Richard, *Abnig des Vus des saints*, p. 248-255; E. Amélineau, *Histoire des monastères*, p. 20.

²²¹ Cf. *ibid.*, p. 13; C. Richard, *Abnig des Vus des saints*, p. 248-255; cf. K. Cooper, "Matthilda's Wish" in *Narrativity in Biblical and Related Texts*, p. 263-264.

ζηλῶσας, ἐπιστολᾶς δὲ Ἀββᾶν καὶ Ζενοβιον, Ἀβραᾶν τε καὶ Μαρῶν καὶ Συμαῶν (და ძალიან ბერი მოწაფე იყო, რომლებიც მოუთმენლად სწავლის ძიებაში იყვნენ; მათ შორის ყველაზე ცნობილი იყვნენ აბასი, ზენობიოსი, აბრაამი, მარასი და სიმეონი).²²⁰

ფერეწი ასურის ცხოვრების ქართული ვერსია ორი სახელგანთქმული, სწავლული სირიელის მეგობრობას ადასტურებს, რომლებიც შესანიშნავად იცნობდნენ მათი ქვეყნის კულტურას, მწერლობას და ცივილიზაციას. გთავაზობთ ცხოვრების ქართული ვერსიის ტექსტიდან ამოღებულ რამდენიმე ფრაგმენტს, რომელიც აღწერს წმინდა აბრაამის მოღვაწეობის ეპიზოდებს კერძოთავენიშვნელობით სოფელში:

„იყო კაცი ერთი ურასისა²²¹ ქალაქისა წარჩინებულთაგანი, სახელი ერქუა აბრაამ. ამას შეეყენა თათი თუსი [?] გარეშე წელთა მრავალთა და ფრიად ძლიერად მმარხველი იყო და უხეშთაესითა მოღუაწებითა შემოიბოღი იყო. და ღიღისა სულგრძელებისა მისისათჳს გამოიყვანა კათალიკოზმან დაუღუდებისა მისისაგან და წარაღიწა იგი სოფელსა რომელსა-მე წარმართთასა, რათა მოეციენეს იგინი ტეშმარტისა ღმრთისა. და მიიღა მათა, ამხილებდა მათ და ეტყუდა, რათა მოეციენ ღმრთისმეტყველთა. მათ მაშინ გუგუიდა და ქვისა დაკრებითა განრდევნიდეს მას. შემდგომად ამისა განვიდა მონაგები თუსი და სამკუდრებელი და აღაშენა სოფელსა მას შინა ეკლესიად დიდებული. და დადგრა მხილებასა მათსა და ევდრებასა სამ წელ, რათა მოეციენ ღმრთისმსახურებდ. და ეთარცა იხილა ღმრთიშან სულგრძელებად მისი მათ სუდა მრავალთა მოთმინებითა მისითა და სულგრძელებითა მიუქცეს ღმრთისმეტყველებად. ხოლო მან მონათლა მონათლბა იგინი ყოველინეც და მოვიდეს ეკლესიასა ღმრთისასა და სარწმუნოებასა ტეშმარტსა. მაშინ მოვიდა ნეტარისა კათალიკოზისა, რათა მოსცეს მათ კურთხევაი ხუცობისა და დიაკონობისა და ყნა იგინი ესრეთ და მაშინდა კულად იქცა დასაუღუდელსა თუსსა.

ხოლო ნეტარი ფერეწი მეგობარი იყო ამის პატიოსნისა კაცისა და იცოდა მან განგებულებისა მისისა...²²²

ფერეწი ასური და უცნობი ავტორი

ფერეწი ასურის ცხოვრების ეპიზოდებში წმინდა აბრაამის წარმართთა სოფელში გადატანილი ფიზიკური ტანჯვაა გადმოცემული. მაგრამ აღნიშნულ ნაწარმოებში არსად იძებნება ცნობა მისი მძიმეული მართაობის შესახებ და აგრეთვე არაფერია ნათქვამი აბრაამზე, რომელმაც იგი ცოდვებისგან დაიხსნა. ანალოგიურ ფაქტს ეხედავთ წმინდა აბრაამისადმი მიძღვნილი პოპოლიის ქართულ ვერსიაში, სადაც მართაობი არსად არ მოიხსენიება. მიუხედავად ამისა, რატომ მიიჩნევენ ყველი მკვლევარები ფერეწი ასურს ნაწარმოების ავტორად? ეს სახელი ყველა ბერძნულ და ლათინურ ვერსიაში ფიგურირებს. გთავაზობთ ცხოვრების ფრაგმენტებს, სადაც სახელი ფერეწი იძებნება, თუმცა მისი ვინაობა სრულიად უცნობია:

AASS: πῶς ἡ μὲν ἀσσυρία τὸν ἐφραΐμ αὐτὸν ἔφραϊμ; („სად არის მეგობარი ფერეწის მოძღვრებ?“), p. 746

P.L. 73: Ubi monita collegae ejus Ephraem?, col.654;

A,B: „სადა არიან სწავლანი იგი ფერეწისნი?“, 1307,441r;

AASS: Ἰδοὺ γὰρ καὶ ὁ ἀπὸ αὐτῶν ἦεν Ἐφραΐμ κληεῖν, („აი, ჩვენი საყვარელი ფერეწის ტირის“), p. 747

P.L. 73: Ecce enim et charissimus (sic) Ephraem pro te nimium dolet, col. 657;

A: ამა ესერა საყვარელიცა იგი ჩუენი ფერეწი ტირს, 1314;

B და მეცა ვეუდრე ღმრთისა შენ წილ საყუარელისა მის ჩუენისა ფერეწის თანა, 444r.

რომელ ფერეწს ეხება ნაწარმოები? შესაძლოა თუ არა ვივარაუდოთ, რომ თხზულების ავტორი არა ფერეწი ასური, არამედ ვინმე ფერეწია, რომელიც არა IV-ში, არამედ V-VI საუკუნეებში ცხოვრობდა.²²³

სავარაუდოა, რომ სოზომენის მიერ ეკლესიის ისტორიაში მოხსენიებული ვინმე ფერეწი, აბრაამის ერთ-ერთი მოწაფე იყო. მან თანამოღვაწეთათვის დაწერა თხზულება, რომელიც მისი მასწავლებლის ცხოვრებაზე მოგვითხრობს. ეპილოგში ავტორი წერს: „და მე, გლახაკმა და ცოდვილმა, ვესაუბრე ჩემს მოძღვარს, ადამიანთა შორის საუკეთესოს და უნაკლოს.“

ბ. გარდი უნდობლობას უცხადებს ფერეწი ასურის ცხოვრების ავტორობის შესახებ გამოყვებულ ჯარს. ავტორის აზრით, ეფესოს დიაკონის ფერეწი ასურისა და ცხოვრებაში მოხსენიებულ ვინმე ფერეწთან გაიგივება რეალობას არ ექვემდებარება. სამაგიეროდ, შესაძლებელია ცხოვრების მთავარი

²²⁰ Sozomène, *ŒE*, III, 16, 3-5.

²²¹ ურასი. დეესა (არამ. ურასი (*Urhal*), არაბ. ურ (*Ur*), თანატურკ. ურჟა (*Urja*).

²²² გ. იბრაჰიმოვი, *მამია ცხოვრება*, 229-230; G. Garitte, «Vies géorgiennes de s. Syméon Stylite et s. Ephrem», *LSCG*, 7, 15-16

²²³ P. Guérin, *Œe des saints*, 3, p. 474.

პერსონაჟი და აბრაჰამი, რომელსაც გარკვეული აიოფთეგემები მიეწერება, ერთი და იგივე პიროვნება იყო.²³⁴ დაქვანთ, რომ დიდი პოეტისა და თეოლოგის ფერმე ასურის ერეკლე და შესანიშნავ ლიტერატურულ მემკვიდრეობაში არსად ფიგურირებს მარიაჰის სახელი. ფერემა ბიბლიური ადგილებს კომენტარების გარდა, მრავალი რამდენიმე ასეტიკური მოძღვრება ჩამოაყალიბა.²³⁵ საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ფერემ ასური მხოლოდ სირიულ ენაზე წერდა, ხოლო მოგვიანებით მის ნაშრომთა უმრავლესობა ბერძნულად იქნა თარგმნილი.²³⁶

ს. ბროკის ცნობით, ფერემ ასურის, წმინდა აბრაჰამისა და მისი ძმისწული მარიაჰის ცხოვრების ავტორების შესახებ არსებულ აზრი მცდარია. სირიულ წარმომავლობის ნაწარმოები, V-VI საუკუნეებში შეიქმნა სირიაში არა ფერემ ასურის, არამედ უცნობი ავტორის მიერ.²³⁷ მეცნიერის აზრით, ეს გარემოება გამოიწვია ფერემ ასურის ცხოვრების ტექსტში არსებულმა ფრაზამ, რომელიც აბრაჰამის ცხოვრებიდან მომდინარეობს.²³⁸

ბროკის ნაშრომის მიხედვით, აბრაჰამი და მარიაჰი მოხსენიებულნი არიან სირიულ კრებულში, სახელწოდებით ფენკითი (*Fenqitha*), რომელიც ცამეტ პომილიას მოიცავს. ავტორი წერს, რომ შესასაუკუნების გარკვეულ ხელნაწერებში დატულია აბრაჰამისადმი მიძღვნილი პიმნები და აგრეთვე მონანიების ტექსტი, რომელიც მარიაჰს მიეწერება. მაშასადამე, აბრაჰამის ცხოვრება ჯერ კიდევ უფლებს დროს ითარგმნა ბერძნულად და ლათინურად და დიდი პოპულარობა ხელა წილდა.²³⁹ X საუკუნეში ცნობილმა მოწაზნმა როსიტა დე განდერესლიმ მარიაჰის ცხოვრების შესახებ პიქსა შექმნა, სადაც ემოციებით აღსავსე დიალოგებში ავტორი ხაზს უსვამს ფერემის პერსონაჟს, როგორც აბრაჰამის უახლოეს და ერთგულ მეგობარს. ეპილოგში ფერემი წარმოდგენილია ხანდაზმული კაცის როლში, რომელმაც მისი მეგობრების აბრაჰამისა და მარიაჰის გარდაცვალების სიმძიმე მის მხრებზე გადაიტანა.²⁴⁰

გ.ჯ. ბრუკისა და ჯ.დ. კეისტლის ცნობით, აბრაჰამის ცხოვრების სირიული ტექსტი V საუკუნეში შეიქმნა. ნაწარმოები პაგიოგრაფიული თხზულებისთვის დამახასიათებელი საშუალო იგივე ელემენტს შეიცავს. ხოლო რაც შეეხება აბრაჰამ განდევნილ, როგორც ისტორიულ პერსონაჟს, ბევრ VI საუკუნის კლესის ქრონიკებში ფიგურირებს.²⁴¹

მოყვანილი არგუმენტების ნიადაგზე საუბრად, რომ წმინდა აბრაჰამისა და მისი ძმისწული მარიაჰის ცხოვრება, რომელიც სირიულ ლექსებიდან მომდინარეობს, დაიწერა უცნობი ავტორის მიერ, ნაწარმოების წარმატება განპირობებული იყო ქრისტიანულ სამყაროში საკმაოდ პოპულარული მონანი დევების თემათ, რომელიც ბიზანტიურმა პაგიოგრაფიამ შეისისხლხორცა. გაეითვალისწინეთ რა მეტელეგების ასრი ავტორისა იდენტიფიკაციისა და ნაწარმოების სიუჟეტის რეალობის შესახებ, ცხოვრების ანალიზის სხვაგვარად წარმართვა შეეცადეთ. ტექსტში შესაძლოა ყურადღება გამახვილდეს მტვად საინტერესო და ამავე დროს პაგიოგრაფიული თხზულებისთვის ერთგვარად უჩვეულო ელემენტზე: აბრაჰამს უდაბნოში საცხოვრებლად მცირეწლოვანი ბავშვი მიჰყავს.

პატერიკის მიხედვით, ანაქორეტებს ეკრძალებათ მცირეწლოვანი ბავშვების უდაბნოში წაყვანა და მათთან ერთად ცხოვრება. A-168(XVII). ხელნაწერში დატული პატერიკის ეპიზოდი ექვს ადგილებს იმის თაობაზე, რომ აბრაჰამისა და მარიაჰის ცხოვრება რეალურად არსებულ ფაქტურზე არ არის აგებული. გთავაზობთ VI თავიდან ამოღებულ ეპიზოდს: „იტყოდეს ჰერნი, ვითარემდ წარვიდა ორგნს ეშმაკი და პრეკა კარსა კრებულთამსა. და გამოვიდა მიერ ყრამი, რათა მისცეს პასუხი. იხილა რამ ეშმაკმან ყრამი იგი, თქუა: „უკუეთო ყოვლად შენ აქა ხარ, მე არღარაა საჭმარ ვარ.“ თქუეს წმიდათა მამათა: „არა გამოიყვანეს ღმერთი ყრამთა უდაბნოდ, არამედ ეშმაკი დასცეს და დაამკუნეს, რომელთა ენებოს ღმრთისმსახურებით ცხოვრება.“

ეს ფრაგმენტი მიუთითებს, რომ ცხოვრებში განვითარებული კონკრეტული მოვლენა საშონასტრო წესებს ეწინააღმდეგება. ვეტიკობთ, ეს თავისთავად დაუშვებელია; წმინდა აბრაჰამი, რომელიც საკმაოდ განსწავლული ლეიტისმსახური იყო, საუკუთა მსგავსი მცდარი გადაწყვეტილება მიეღო და საეკლესიო კანონი დაურღვია.

ავტორი შთაბეჭდვად აღწერს მარიაჰის ორ საპირისპირო მხარეს; ნაწარმოების დასაწყისში იგი ქრისტიანი ქალის სამაგალითო სახეს ქმნის, ხოლო შემდგომ სამიტიტნოს ტიპური მეძაჟის როლში გვევლინება. მარიაჰის ასეტიური აღზრდა, განუწყვეტილი მარხვა, ღამეების განმავლობაში ფსალმუნების გალობა იცვლება სირიული დეკადანსით და ჯოჯოხეთში შთანთქმით. მტვრამ

²³⁴ Cf. B. Ward, *La vie ou l'art de prostituées*, p. 145.

²³⁵ Cf. P. Bedjan, *Acta Martyrum et sanctorum*, IV, fol. 490.

²³⁶ Cf. W. A. Jurgens, *The Faith of the Early Fathers*, I, p. 309.

²³⁷ „Life of Mary, the Niece of Abraham of Qidun“ in S. Brock, S. A. Harvey, *70f4116m*, p. 27-29.

²³⁸ S. Brock, *L'œil de lumière*, p. 102.

²³⁹ S. Brock et S. A. Harvey, *70f4116m*, p. 29.

²⁴⁰ B. Ward, *La vie ou l'art de prostituées*, p. 147-148.

²⁴¹ G. J. Brook, J.-D. Kaestli, *Normativity in Biblical and Related Texts*, p. 260-265.

ნაწარმოების ფინალში უკიდურესად დაცემულ პიროვნებას ავტორი უკიდურესი მონანიე ქალის სახით წარმოგიდგენს, რომელიც განუწყვეტელი ლოცვა-ვედრებით ინანიებს ცოდვეს.

მარიამისა და აბრაჰამის შეხვედრის სცენას სიუჟეტური პარალელები ეძებება *ტახისა ცხოვრებასთან* და ნენეს მიერ ზემოთ შესწავლილ პატრისტიკულ თხრობებთან: *მამისა სერაპიონისთვის* და *მამა იოვანე მოკლისათვის*. წმინდა აბრაჰამისა და მისი ძმისწულის მარიამის ცხოვრება ერთ-ერთი შესანიშნავი პაგიოგრაფიული ნაწარმოებია, რომლის წყარო ლეგენდებში და „სულის მარგებელ“ თხრობებშია საძიებელი.

წმინდა აბრაჰამისა და მისი ძმისწული მარიამის მოხსენიების დღე 29 ოქტომბერია.

აბრაჰამისა და მარიამის ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში

ხელნაწერები

ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში *ცხოვრების* მხოლოდ კიმენური რედაქცია არსებობს.²⁴² უძველესი რედაქციები დაცულია პარხლის მრავალთავეში და ბოდლეს კრებულში. პარხლისეული რედაქცია გამოისცა ს. ყუბანეიშვილმა ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათიაში.²⁴³ ჩვენ ნაშრომში პირველად ქვეყნდება *ცხოვრების* ბოდლეს პაგიოგრაფიულ კრებულში დაცული რედაქციის ტექსტი.

ცხოვრების ტექსტი დაცულია შემდეგ ხელნაწერებში: A-95 (Xს.) 621r-628v; ბოდლ. I (Xს.) 436r-442r; A-382 (XVს.) 353r-355r; H-972 (XVIIს.) 286v-291r; S-300 (1779წ.) 214r-217; A-643 (XIXს.) 24r-30r; A-1121 (1854წ.) 43v-46r; H-1370 (1871-1884წწ.) 199v-203v; S- 3276 (XIXს.) 13v-18v; S-4624 (1812წ.) 238-241; A-381 (1837-1838წწ.) 244r-248r.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ არსებობს *აბრაჰამის ცხოვრების* ქართული რედაქციები, რომლის სათაურშიც მარიამის სახელი არ ფიგურირებს: *ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა მამისა ჩუენისა აბრაჰამისა*. გთავაზობთ ხელნაწერებს, რომლებმაც *ცხოვრების* ტექსტი შემოვიტანა: S-384 (XI-XIIსს.) 496r-521v; S-1276 (XI-XIIსს.) 270v-287r; A-1053 (XIIს.) 221r-244r; A-188 (XIIIს.) 1r-6r; ქუთ. (XVIს.) 629v-651v. არსებობს წმინდა აბრაჰამის *ცხოვრების* სეინაქსარული ტექსტი: A-97 (Xს.); A-193 (Xს.); H-2211 (Xს.); Jer. 24-25 (Xს.); Sin. 4 (Xს.); Ath. 30 (Xს.).²⁴⁴

ქართული რედაქციების მიხედვით *ცხოვრების* ავტორი ეფრემ ასურია. მრავალმა ქართულმა ხელნაწერმა შემოვიტანა ეფრემის ნაწარმოებთა თარგმანები, თუმცა არცერთ მათგანში წმინდა აბრაჰამის ძმისწული მარიამი არ მოიხსენიება. მრავალრიცხოვანი ხელნაწერები, რომლებშიც ეფრემის თხზულებების ქართული ვესიებია დაცული, IX-X საუკუნეებით თარიღდება. კ. კეკელიძის ცნობით, ძირითადად ეს თხზულებები ქართულად ითარგმნა IX საუკუნეში.

რაც შეეხება *ეფრემ ასურის ცხოვრებას*, ზ. ბუტიას ცნობით, *ცხოვრების* სირიული ვერსია VIII საუკუნით თარიღდება, ხოლო IX საუკუნეში ქართულად ითარგმნა. ავტორის ახრით, *ცხოვრების* ქართული თარგმანი სირიულ ორიგინალზე უფრო ადრეული უნდა იყოს, მაგრამ იგი მომდინარეობს არა სირიულიდან, არამედ არაბული ნუსხიდან.²⁴⁵ ხოლო ჟ. გარიტის ახრით, თარგმანის წყარო არა არაბული, არამედ სირიული ორიგინალია.²⁴⁶ ბოდლეს რედაქცია კრებულის 436r-442r მოიცავს.²⁴⁷

კიმენური რედაქციების შედარება

აბრაჰამისა და მარიამის ცხოვრების უძველესი რედაქციები დაცულია პარხლის მრავალთავეში A-95 (621r-628v) და ბოდლეს პაგიოგრაფიულ კრებულში ბოდლ. I. (436r-442r).

სათაურები

რედაქციების სათაურები ერთმანეთისგან სხვაობს:

A: თუესა ოკდონებრსა კთ, ნეტარისა აბრაჰამისათეს, ვითარ იგი სიბრძნით და საკურველად გამოიყენა მარიამ ძმისწული თესი მეტეობისაგან, 621r.

²⁴² ქა (პ.) 1, 390. კ. კეკელიძე, *გეოგრაფია*, 5, 137.

²⁴³ იხ. ს. ყუბანეიშვილი, *ქრესტომათია*, 1, 312-317.

²⁴⁴ კ. გაბაისშვილი, *პაგიოგრაფია*, 117.

²⁴⁵ B. Outier, «Un manuscrit Thélisi A-249: un recueil traduit de l'arabe et sa physionomie primitive», *BO*, 35, p. 105-106.

²⁴⁶ G. Garitte, «Vie géorgienne de s. Syméon Stylite l'ancien et de s. Ephrem», *CSCO*, 7, p. 78-117.

²⁴⁷ P. Peeters, «De Codices», *AB*, 31, p. 317. კ. ჟურციკიძე, «ბოდლეს N°1», *მშო*, 20, 387.

B: თუესა ოკლონბერსა კთ, თქუმული წმიდისა *ეფრემისი აბრაჰამ მონაზონისათეს* და მისწულისა მისისა *მარიაშისთეს*, 436r.

A რედაქციის სათაური აკლებს ეფრემის სახელს, ხოლო **B** მიხედვით ნაწარმოები დაწერილია ენმე წმინდა ეფრემის მიერ, რომლის ვინაობაც უცნობია. ფაქტია, სათაურში არსად კონკრეტდება ეფრემის ვინაობა. არსად არ არის მინიშნებული, რომ თხზულების ავტორია ეფრემ ასური, რომელიც წყაროებში ხშირად ედესის დიაკენის ტიტულით მოიხსენიება. აღსანიშნავია, რომ თითქმის ყველა გვიანდელი ნუსხა ბოძლეს რედაქციიდან მომდინარეობს. არ აღმოჩნდა არცერთი პარხლის (**A**) რედაქციასთან თანხვედრი ტექსტი.

მოგვიანო ნუსხების სათაურები

A-382(XVს.): თუესა ოკლონბერსა კთ. თქუმული წმიდისა ეფრემისი, აბრაჰამ მონაზონისათეს და მისწულისა მისისა *მარიაშისთეს*, 353r.

H-972(XVს.): თუესა ოკლონბერსა კთ. თქუმული წმიდისა *ეფრემისი მონაზონისა აბრაჰამ მონაზონისათეს* და მისწულისა მისისა *მარიაშისთეს*, 285v.

ბერძნულში

B რედაქციის ტექსტში ბერძნულში შეინიშნება, ხოლო **A** რედაქციაში იგი არ დაიძებნა. მაგალითად,

A: რომელი ერგასისა წელსა *ჭილსა* ზედა მისწეი, 1313.

B: რომელი ერგასისა წელსა *ფსიადსა* ზედა მისწეი, 443v.

A-ში მოცემულია ზილი, ხოლო **B** ინარჩუნებს სიტყვის ბერძნულ ფორმას: *ψιμαδς*, . ქართულ ტექსტში – ფსიადი.²⁴⁸

კლება

B რედაქციაში ფრაგმენტების კლება შეინიშნება; იგი აკლებს **A-ში** მოცემულ ეპიზოდებს. იშვიათად ამბტებს განსხვავებულ ფრაზას:

A: „რამისათეს ესრეთ დამაგდე მე და მწუხარებასა დიდსა შემაგდე მე, შეილო ჩემო, უკუეთუ ცოდოს ვინმე და დაადგრეს მას ზედა, დაიმკდროს მან ჯოჯოხეთი ქუესქნელისა და იყოს ტირილი თუალთა და ღრჭენა კბილთა. ხოლო რომელმან მოაქცოს ცოდვისაგან, ინანდეს და ილოცვიდეს ღმრთისა მიმართ, მიუტევეს მას თანა-ნადებნი მისნი და განწმიდოს იგი ცოდვისაგან.“ 1314.

B: „რამისათეს ესრეთ დამაგდე და მწუხარებასა დიდსა შემაგდე“ ვინა არს უცოდველი, გარნა ღმერთი ხოლო,“ 439v.

ზემოთ მოცემულ ფრაგმენტებში მნიშვნელოვანი კლება შეინიშნება; ეპიზოდმა სრული ტრანსფორმაცია განიცადა.

ფრაზა „და იყოს ტირილი თუალთა და ღრჭენა კბილთა“ ფიგურირებს სინური მრავალთავის (Sinaï, le cod. 32-57-33) ანდერძში, რომელიც უმეტესსა ჩვენამდე მოღწეულ ხელნაწერთა შორის. იგი 864 წლით თარიღდება: „მოგუკსენენით ღმრთისათეს წმიდათა ღოცებათა თქუენთა შინა, რამთა თქვენ მიერ განვერენით ჩუენ დღესა მას საშინელსა განკითხვისა ჩუენისასა ტირილისაგან თუალთა და ღრჭენისაგან კბილთა“, სინური მრავალთავი, 273v-274r. უნდა აღინიშნოს, რომ ფრაზა „ტირითი თუალთა“ სახარების სომხურ ვერსიაში იძებნება, ხოლო სახარების ქართული ვერსიები დაცულია ოპიზას და ჯრუჭის ხელნაწერებში. სინური მრავალთავი გადაიცრა საბაწმინდის მონასტერში 864 წელს.²⁴⁹ ამ ხელნაწერში დაცული რამდენიმე თხზულება უნიკალურია, რომელიც არცერთ ქართულ ხელნაწერში არ იძებნება. ზემოთ მოყვანილი ფრაზა **B** რედაქციაში არ ფიგურირებს, რომელიც ნათელჰყოფს რედაქციათა შორის სხვაობას და ამავე დროს **A** რედაქციის განსაკუთრებულ სიმძლავრეზე მიუთითებს.

ქართული ვერსია და ბერძნული ორიგინალი

ცხოვრების ქართული ტექსტები შეჯერდა ბერძნულ გამოცემულ ტექსტთან – Acta Sanctorum (Martii, II, p.741-748). პირველი ხუთი გვერდი მოიცავს წმინდა აბრაჰამის ცხოვრებას. მარიაშისა და აბრაჰამის ისტორია 745 გვერდიდან იწყება.

²⁴⁸ *ψιμαδς* cf. *APC*, p.1799; ფსიადი, ფსიადი, ფსიადი, ჭილობი, cf. *აბუბლაძე, ლექსიკონი*, 448.

²⁴⁹ G. Garitte, «Une édition intégrale du grand homélaire du Sinaï du 864», *ŒF*, p. 27-35; N. Mar, «Le Synaxaire georgien», *ΦΔ* 95, p.639-631.

AASS: Τοις Ἀγίοις Ἐφραίμ εἰς τὸν βίον τὸν μακαρίου Ἀβραάμ(წმინდა ეფრემის (თხრობა) ნეტარი აბრაამის ცხოვრების შესახებ), გვ. 745

A სათაური სხვაობს; მასში წმინდა ეფრემის სახელი არ ფიგურირებს: ნეტარისა აბრაამისთვის, ვითარ იგი სიბრძნით და საკურეულად გამოიყვანა მარიამ, მძისწული თუსი მეგობრისაგან(621r).

B მგზავლად თანხედება ბერძნულს, თუმცა სათაურის ბოლოს მატებას ეხვადეთ: თუესა ოკლონბერსა კ.თ. თქმული წმიდისა ეფრემისი აბრაამ მონაზონისათეს და მძისწულისა მისისა მარიამისთვის.

შესავალი

A შესავალში მსუბუქი კლება შეიმჩნევა, ხოლო **B** მიჰყვება ბერძნულს, თუმცა ამ უკანასკნელში აბრაამის სახელი არ გვხვდება:

AASS: Βούλομαι ὁ ἁγιοταῖς, δι' ἡγουσάμου ἡ ὁμοιοῖς ἡμῶν παρὰ δόξου ἀπ' ἡμῶν, ὁ ἑκείνου ἐν τῷ γυρίῳ αὐτοῦ ὁ Μακάριος τοῖς γυρὶ σὺν σὺν τοῖς καὶ παρὰ δόξου ὁμοιοῖς ὁμοιοῖς, καὶ πλὴρως ὁμοιοῖς καὶ ἡγουσάμου(მსურს, ჩემო საყვარლებო, ყველას გაიმბოთ საოცარი საქმე, რომელიც ნეტარმა სიბერის დროს აღასრულა, რადგან იგი ბრძენთა და განათლებულთათვის ჭეშმარიტად საოცარიო და სარგებლოდით და უძილო ღამეებით აღსავსე), 745, E.

A: მგზავს საყვარელს, თქვენსა მაგას ერთობასა სმენად დიდებული საქმს, რომელი ქნა წმიდამან აბრაამ ქაშა მას სიბერისა მისისასა, რამეთუ გონიერთა და სულიერთა ნანდულეუ საკრეულ არს და სავსე სარგებელითა და ცრემლითა, 1305.

B: მგზავს, საყვარელსო ჩემო, თქვენსა მაგას ერთობასა სმენად დიდებული იგი საქმე აბრაამისი, რომელი ქნა ქაშა მას სიბერისა მისისასა, რამეთუ გონიერთა და სულიერთა ნანდულეუ საკრეულ არს, რომელი მოიპოვეს მღვდრობითა და ცრემლითა, 440r.

ქვემოთ მოყვანილ ფრაგმენტებში კლება-მატება შეიმჩნევა:

AASS: καὶ εἰσαλθὼν εἰς τὸν τῶν τῶν πατριῶν, ἡγουσάμου ἐν αὐτῷ, περιεβλεπετο ὁ καὶ καὶ τὸν ἰδεὶν αὐτῷ(და როდესაც იმ ადგილას მივიდა, სადაც სასტუმრო იყო, შევიდა და ათვალიერებდა გაეროს, რათა იგი დაეხაზა), 746, D.

A: და ვითარცა მივიდა ნეტარი ესე აბრაამ ადგილსა მას და შევიდა ყოველსა შესაკრებელსა მას და მიმოხედვიდა აქა და იქი, რამეთუ იხილა მარიამ, 1310.

B: და ვითარცა მივიდა ნეტარი იგი ესე ადგილსა მას, შევიდა იგი ყოველ(სა)შესავალსა²⁵⁰ მას. სადა იგი იყო მძისწული მისი და მიმოხედვიდა აქა და იქი, რამეთუ იხილა იამეარი, 442v.

ბერძნულ დედანთან განსხვავებანი

ამ ფრაგმენტებს მოსდევს **B** რედაქციის ეპიზოდი, რომელიც გამოქვეყნებულ ბერძნულ ტექსტთან შედარებით ერთიანად თავისუფალი თარგმნის სტილს ამჟღავნებს:

AASS: Ὁ δὲ παρὼν(sic) ἰδὼν τὴν ἡλικίαν τῆς πολιᾶς αὐτοῦ, κατ' ἐχῶν αὐτοῦ, εἰπε ἀποκριθεὶς εἰπεν: "Ἐστὴν, καὶ πάτω ἄρτια", ἦν γὰρ ἡ μακαρία ὑπερβύσας περὶ αὐτὸν ὁ Μακάριος: Τὴς ἡλικίαι: Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ: Μαρία(როდესაც სასტუმროს მებატრონემ დაინახა მისი ასაკი და თეთრი თმა, (გულში) გაკიცხა და უპასუხა: „არის ერთი და ნამდვილად მშვენიერი.“ რადგან ნეტარი(ქალი) ჭეშმარიტად მებრძოლ ღამასი იყო. ნეტარმა უთხრა: „რა ჰქვია მას?“ მან უთხრა: „მარიამი.“), გვ. 746, F.

A: ხოლო მან იხილა პასაკი მისი და მცენი მისნი, განგმო იგი გულსა შინა თესსა, რამეთუ იყო ნეტარი ესე მოხუცებულ ფრიად და პრქუა მას: „ჰმ, არს.“ პრქუა მას აბრაამ „სახელი არა მქვან?“ ხოლო მან პრქუა მას: „სახელი მარიამ“ 442v.

B განსხვავდება ბერძნულსაგან: **AASS:** Οὕτως αὖτοι καὶ ὁμοιοῖς, 746(ვაი, ჩემს თავს მარტოს); **B:** „ვაი მე, ცოდვილსა“ 443r; **A:** „ვაი მე მარტოსა“ 1311.

²⁵⁰ ყოველ შესავალი, ბერძ. კალკი პატრიქიონ

კლება ბერძნულ ტექსტში; პარალელი ლათინური ეგრისისთან

ბერძნული ტექსტი აკლეს ქართულში წარმოდგენილ ფრაგმენტებს, ხოლო ეს უკანასკნელი ცხოვრების ლათინურ ეგრისაში ფიგურირებენ (P.L. 73):

P.L. 73: non dixit in corde suo, quomodo aspectus viri huius, patrum mei aspectum similat?, col.655.

A: და არა თქუა, ვითარმედ ჰგავს ხატი იგი მისი ხატსა მამისმისა მისისასა, 1311.

B: არა რამე თქუა ნეტარმან გულსა თუსსა, ვითარმედ ჰგავს ხატი იგი მისი ხატსა მას მამისმისა მისისასა, 443r-v.

ქართული ეგრისა და Vitae patrum

ქვემოთ მოცემული ფრაგმენტი სხვაობს ბერძნულთან და უახლოვდება ლათინურს:

AASS: Τέχασον πᾶν Μαρίας, οὐ ζῶντας σε; Οὐκ ἔγω εἰμι ὁ πατήρ σου Ἀβράμης. Τέχασον, οὐ γαρῖν σε; Οὐκ ἔγω εἰμι ὁ ἀναψῆξας σε; Τί σοι ἐμῆτο; Πού τὸ ἔχημα τὸ ἀγγελοῦ; (ჩემო შეილო, მარიამ, ვერ მიცანი? განა მე შენი მამა აბრაჰამი არა ვარ? მე ის არა ვარ, ვინც შენ აღგზარდა? ვინ მოგკლა? სად არის შენი ანგელოზის სახე?), გვ. 747.

P.L. 73: Filia mea Maria, non me agnoscis? Viscera mea, nonne ego sum qui te nutrivī? quid tibi factum est, o filia mea? Quis te interfecit? Ubi est ille habitus angelicus?, fol. 637.

A: „შეილო ჩემო მარიამ, ვერ მიცანა? მე ვარ მამისმამი შენი აბრაჰამი. შეილო ჩემო და ნაწლევო ჩემო, არა მიცანა? მე ვარ, რომელმან განგზარდე შენ. რამ ესე კქმენ, შეილო ჩემო, ანუ ვინ მოგკლა შენ? სადა არს ხატი იგი შენი ანგელოზებრი?“ 1313.

B: „შეილო ჩემო მარიამ, ვერ მიცანა მე? მე ვარ მამისმამი შენი აბრაჰამი. შეილო ჩემო, ვერ მიცანა? მე ვარ, რომელმან განგზარდე შენ. რამთა კქმენ ესე, შეილო ჩემო? ვინ მოგკლა შენ? სადა არს ხატი შენი ანგელოზებრი?“ 444r.

ზემოთ მოყვანილი ფრაგმენტი საკმაოდ ყურადსაღებია, რადგან A რედაქციაში და ლათინურში ფიგურირებს სიტყვა „ნაწლევო“—«viscera», რომელსაც ბერძნული და B აკლეს. გთავაზობთ ფრაზას: «viscera mea»- ნაწლევო ჩემო: “Non loqueris mihi, pars viscerum meorum?” („და არას მტყუა, ნაწლევო ჩემო“).²⁵¹

აღნიშნული ტექსტობრივი პარალელი მნიშვნელოვანი დეტალია, რომელიც თარგმანის წარმომავლობაზე მიანიშნებს; ამ სიტყვის A-ში და ლათინურში არსებობა გვინფერებს, რომ ქართული თარგმანი არ მომდინარეობს გამოცემული ტექსტიდან, არამედ უცნობი ბერძნული დედნიდან, რომელიც შემდგომ ლათინურად ითარგმნა, შეტანილი იქნა მამამთა ცხოვრებაში (*Vitae de Patris*) და გამოიცა ლათინური პატროლოგიის 73-ე ტომში (*Patrologia Latina*, 73). მაგრამ ეს საკითხი ამით არ ამოიწურება; ქართულ რედაქციებში აღმოჩნდა სხვა პარალელი, რომელიც ამტკიცებს, რომ ცხოვრების სოფიერითი ეპიზოდი პატრისტიკული ლიტერატურიდან მომდინარე იდეებსა ჩამოყალიბებული.

ს. ბროკის ცნობით, აბრაჰამის ცხოვრებაში აისახება უძველესი იდეა, როდესაც წმინდანი ქისრულობს სხვის მიერ ჩადენილ ცოდვებსა და არასწორ ქმედებებს. მაშასადამე, განკითხვის დღეს მათ ნაცვლად იგი წარსდგება უფლის წინაშე, როგორც პასუხისმგებელი მათი მომავალში მართებული საქციელისა.²⁵²

ქართულ რედაქციებში მიკეღებული ფრაგმენტი ადასტურებს ბროკის არსს, თუმცა კელევის შედგენად აღმოჩნდა, რომ ეს უძველესი იდეა მომდინარეობს პატრიოტიდან და კერძოდ ანონიმური აპოფთეგმებიდან, რომლებიც გვ. ნომ თავისი ცნობილი ანონიმური აპოფთეგმების (*Histoires des solitaires égyptiens*) კოლექციაში გამოაქვეყნა. გთავაზობთ აპოფთეგმის სიუჟეტს: ერთი ქალაქის ეპისკოპოსმა იმრუშა. ერთ დღეს ეკლესიაში მან აღსარება წარმოთქვა ხალხის წინაშე და აღიარა, რომ მიიმედა შესცოდა. შემდეგ თავისი სტიქიარი საკურთხეველზე დადო და აცნობა მრევლს, რომ მას აღარ ძალუქდა მათი ეპისკოპოსი ყოფილიყო. მაშინ, უკლებლივ ყველამ ტირილი დაიწყო და შეჰყვირა: ‘H ἄμαρται ἀπὸρ ἐφ’ ἡμᾶς, πᾶσινα μῆσιον ἐν τῷ πατοῦσῳ’ („დაე, შენი ცოდვები ჩვენზე იყოს, მაგრამ შეინარჩუნე შენი საეპისკოპოსო“).²⁵³

გთავაზობთ ბერძნულ და ქართულ ტექსტობრივ პარალელებს: AASS: ‘Ἐκ’ ἐμῆ’ ἡ ἄμαρτια σου, ὦ τέχασον, ἐκ τῶν ἡμεῶν πᾶν ὁ Θεὸς ἐν ἡμέρῃ τῇ ἄμαρτιᾳ σου πατήρ’ („დაე ჩემზე იყოს შენი ცოდვა, ჩემო შეილო; დაე, ღმერთმა ჩემი ხელებით მოიძიოს შენი ცოდვა“), 747

²⁵¹ Viscus, eris n= «viscères», «ნაწლავი», «შიგნეული», cf. JPC, 1085.

²⁵² S. Brock, S. Harvey, *History of the Church*, p. 28.

²⁵³ F. Nau, «Histoires des solitaires égyptiens», *ROC*, 2(XII), p. 62-63.

A, B: „იმ ზედა იყავნ ცოდვაჲ ეგჲ, შუილო ნემო. ჳკლთაგან ნემსოა იძიოს ღმერთჲან ცოდვაჲ ეგჲ. შუილო ნემო“, 1314.

ზემოთ მოყვანილი მოტივები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. პარალელუბის შეჯერება გვარწმუნებს, რომ ფრაგმენტების დამაკავშირებელი დეტალები საკმაოდ კონკრეტულია და არა შემთხვევითი. ჳკვსვარეშია, რომ ს. ბროკის მიერ *ცხოვრებაში* აღნიშნული ეს უძველესი იდეა პატრიკიდან მომდინარეობს.

სირიული ვერსია

ს. ბროკი გეთავაზობს *ცხოვრების* სირიულ ვერსიას, რომელიც შეჯერდა ბერძნულ, ლათინურ და ქართულ ვერსიებთან. ბერძნული ვერსია აკლებს ფრაზას, რომელიც წარმოადგენილია ქართულ, ლათინურ და სირიულ ვერსიებში:

სირ: The situation was as follows (ხოლო საქმე შემდეგში იყო), cf. S. Brock, *Life of Mary*, p. 29; P.L. 73: Res vero gesta hujusce modi est, col. 651; A, B: ხოლო საქმე იგი ესე არს, 621r; 440r.

ქართული რედაქციების რამდენიმე ფრაგმენტი თანხედება სირიულს, ხოლო ბერძნულ ფრაზას კლებას აძლევს:

AASS, გვ. 747: Προς γὰρ ἡς ἐχάρησιν μετάνοιαν σὺν καὶ δάσκαλῶν ἐστὶν ὁ ἡμετέρος (ჩვენი მონანიება ილუზიაა მის (სინანულთან) შედარებით).

სირ: Compared with hers, our repentance is a mere shadow; compared with hers, our supplications are just as dreamlike (ჩვენი მონანიება აჩრდილია მის (სინანულთან) შედარებით; ჩვენი ევდრება მხოლოდ ილუზიაა მის (ვედრებასთან) შედარებით), S. Brock, p. 36.

A, B: ხოლო ჩუენი ესე სინანული მისისა სინანულისა წინაშე აჩრდილი არს და ჩუენი ესე ევდრება მისისა მის ევდრებისა წინაშე სიზმარი არს, 1316; 445r.

ქვემოთ მოყვანილი ფრაგმენტი ბერძნულ ტექსტში არ არსებობს, სამაგიეროდ მას ეხედებით ქართულში, ლათინურში და სირიულში:

P.L. 73: Hora autem illa quando quievit migraturus ad Dominum, pene universa civitas congregata est. Et unusquisque eorum eum omni devotione castissimo ejus corpori appropinquans, benedictionem sibi ex vestimentis ejus diripuit. Et si quascunque languore id quod direptum est contigit, sine aliqua mora sanitas subsecuta est (და იმ დროს, როდესაც მან განისვენა, რათა უფალთან წასულიყო, თითქმის მოელი ქალაქი შეიკრიბა. და თითოეული თაყვანისცემით უახლოვდებოდა მის წმინდა სხეულს და მისი სამოსის (ნაწილს) სულის (ცხოვრებისთვის) გლეჯდა. თუ რაიმე სნეულებით შეპყრობილი შეეხებოდა მისი ტანსაცმლის ავლევად (ნაწილს), დაუყოვნებლოდ ინკურნებოდა.), col. 660

სირ: p. 36: On the day when he died the entire town gathered; everyone was eager to follow the saint's body in the funeral cortege. People grabbed bits of his clothes to afford themselves salvation. Everyone who had some sickness applied to their bodies whatever part of his clothing had been removed, with the result that they received healing (მისი გარდაცვალების დღეს მთელი ქალაქი შეიკრიბა; ყველა ესწრაფოდა სამგლოვიარო პროცესიაში გაეცილებინა მისი წმინდა სხეული. ხალხი (სულის) ხსნისთვის მისი ტანსაცმლის ბოლოს გლეჯდა. ყველა, ვინც რაიმე სნეულებით იყო შეპყრობილი, ტანზე მისი ტანსაცმლიდან მოგლეჯდა ნაწილს იდებდა. ამის შედეგად ისინი ინკურნებოდნენ).

A, B: ხოლო ეამსა მას განსუენებისა მისისასა შეერბა ერთბაშად ყოველი იგი ქალაქი და კაცადკაცად მიეახლებოდა წმიდათა მათ ჳორცთა მისთა და მოიცავებდეს სამოსლისა მისისა ნაკერსხედა და რადენთა სნეულთა შეახეს, განიკურნებოდეს, 442r, 1317.

ქართული რედაქციების წარმომავლობა (დასკვნა)

ტექსტების შედარების განგრძობა ზედმეტად მიგვანინა, რადგან განსხვავებებს რედაქციების წარმოშობისა და ბერძნული ორიგინალის გარკვეული საკითხისაკენ მიეყვანათ.

გვსვარეშა, რომ ქართული თარგმანი ბერძნულიდან მომდინარეობს. მაგრამ ამავე დროს მნიშვნელოვანი ფრაგმენტებით იგი სხვაობს ბერძნულისაგან და თანხედება ლათინურს, რომელიც უცნობი ბერძნული ორიგინალიდან მომდინარეობს. საგანგებოდ აღსანიშნავია, რომ ქართული გეთაუზობს პარალელუბს აგრეთვე სირიულ ვერსიასთან. ნუთუ შესაძლებელია დავასკვნათ, რომ ქართულში კლება-მატების პროცესი სირიულ ევრსიის არსებობით არის გამოწვეული?

მაგრამ რატომ აღმოჩნდა ბერძნულში გამოკლებული ფრაგმენტები ქართულ თარგმანში, რომელსაც სირიულიდან და ლათინურიდან არ მომდინარეობს?

უფრო მეტი, რომ ამაზაპისა და მარიამის *ცხოვრების* უძველესი ქართული რედაქციები, რომლებიც რეგულარულად სხვაობენ ბერძნულ გამოცემულ ტექსტთან, მომდინარეობენ უცნობი ბერძნული ნუსხიდან, რომელიც დღემდე მიუყვლეველია.

ცხოვრება წმინდა აბრაჰამისა და მისი ძმისწული
მარიამისა

ბოდლე №1 (XI ს.), პაგიოგრაფიული კრებული
კიმენი

თუესა ოკლონბერსა კთ
თქუმული წმიდისა ეფრემისი
აბრაჰამ მონაზონისათჳს და ძმისწულისა
მისისა მარიამისთჳს¹
436r-442r

1. (436r)მნებაეს, საყუარელნო ჩემნო,² თქვენსა მაგას ერთობასა სმენად დიდებული საქმმ აბრაჰამისო,³ რომელი ქმნა⁴ ჟამსა მას სიბერისა მისისასა, რამეთუ გონიერთა და სულიერთა ნანდვლვე საკრველ არს, [რომელი მოიპოვეს მღვდარობითა]⁵ და ცრემლითა. ხოლო საქმე მისი ესე არს:*

2. რამეთუ ესუა ნეტარსა მას მამე კორციელად, რომელსა ესუა ასული, სახელით მარიაჲ. და აღესრულნეს მშობელნი მისნი და დაშთა ყრმად იგი ობლად. და მოიყვანეს იგი მეცნიერთა და მოგუარეს იგი⁶ მამისძმასსა მისსა, რამეთუ იყო შვიდისა წლისა ოდენ.⁷

3. ხოლო ნეტარმან მან ბრძანა ყოფად მისი გარეშესა მას სახლსა. და იყო საშოვალ⁸ მათსა მცირე სენაკი,⁹ რომელსა შინა დაასწავა „დავითი“ და სხუანი წიგნნი და მის თანა ღამესა ათვენ და გალობნ. და ვითარცა ბერი იმარხან, ეგრეცა იგი. და გულსმოღვინებასა წარებატებოდა (436v)ისწრაფდა აღსრულებად ყოველთა სათნოებათა.

4. ხოლო¹⁰ ნეტარი იგი ბერი¹¹ მრავალგზის ევედრებინ ღმერთსა ცრემლითა მისთჳს, რადთა გონებაჲ მისი იყოს ღმრთისა თანა და რადთა არა შეიკრას გონებაჲ მისი რომელითმე ქუეყანისა საქმითა და ზრუნებითა. რამეთუ მამამან მისმან ფასი დიდძალი დაუტევა მას და ესე¹² ბრძანა ნეტარმან მან [ფასისა მის მიცემად]¹³ გლახაკთა და ობოლთა.¹⁴

5. და ესე⁶ ნეტარი ყრმად დღითიდრე ევედრებინ მამისძმასა თჳსსა და ეტყუნ მას:¹⁵ „მამაო, ელოცაჲ¹⁶ სიწმიდესა შენსა. ილოცე¹⁷ ჩემთჳს, რადთა განეყრე მე ბოროტთაგან გულისსიტყუათა და ყოელისაგან მანქანებისა და მრავალთაგან საბრკეთა ეშმაკისათა.“

6. და ესრეთ გულსმოღვინედ შურებოდა ყოველთაჲ წესსა მას¹⁷ მონაზონებისასა თჳსისასა.¹⁸ და უხაროდა ფრიად¹⁹ მამისძმასა მისთჳს,²⁰ რამეთუ ჰხედვიდა²¹ კეთილსა მას გულსმოღვინებასა მისსა და ცრემლთა და სიმდაბლესა და ყუდროებასა და სიმწედესა და ღმრთისა მიმართ სიყუარულსა. და ოც წელ შურებოდა ნეტარისა მის თანა, ვითარცა²² ტარიგი წმიდაჲ და ვითარცა ტრედი უბიწო.

¹ თუესა ოკლონბერსა კთ ნეტარისა აბრაჰამისთჳს, ვითარ-ოგი სიბრძნით და საკრველად გამოიყვანა მარიაჲ, ძმისწული თჳსი მფეოებისაგან. A. ²-ჩემნო A. ³-აბრაჰამისი A. ⁴-წმიდამან აბრაჰამ A. ⁵-რომელი მოიპოვეს მღვდარობითა A. ⁶-იგი A. ⁷-ოდენ A. ⁸ საშოვალ A. ⁹ სარკმელი A. ¹⁰ და რამეთუ A. ¹¹-ბერი A. ¹² ამისი A. ¹³-ფასისა მის მიცემად A. ¹⁴-მაცემად A. ¹⁵ და ესეცა A. ¹⁶-ჰას A. ¹⁷ ელოცე A. ¹⁸-თჳსისა A. ¹⁹-ფრიად A. ²⁰ მისსა A. ²¹ ხედვიდა A. ²²-ვითარცა A.

* შეკრებული: A-95-ში დაცული ტექსტთან, 621r-628v (A) სათაურით: „თუესა ოკლონბერსა კთ ნეტარისა აბრაჰამისთჳს, ვითარ-ოგი სიბრძნით და საკრველად გამოიყვანა მარიაჲ, ძმისწული თჳსი მფეოებისაგან“; იხ. ს. ყუბანეიშვილი, *რეკლი ქართული ლიტერატურის ქრესტოთია*, I, p. 312-318; *ცხოვრების ტექსტები*. დაცული შემდეგ ხელნაწერებში: A-382(XV ს.)353r-355r (რედ.) და H-972(XVII ს.)120r-125r (რედ.) ბოდლე-1(B) რედაქციის ეარიანტებს წარმოადგენს.

* ბერძნულ წყაროში აღნიშნული ფრაზა არ ფიგურირებს; იგი იმეხნება სირიულ და ლათინურ ვერსიებში, cf. S. Brock et S. Harvey, Mary, the Niece of Abraham of Qidun in *Notae Sionae*, p.29: „The situation was as follows“; cf. P.L. 73, col. 651-652: *res vero gesta iuxta modum est*.

7. და ვითარცა აღესრულნეს ოცისა წლისა ჟამნი, აღბორგნა ეშმაკი მის ზედა და უმზირდა, რამეთუ¹ მონადირა იგი, რამთა ესრეთ ოდენმცა შეუძლო მწუხარებასა და ზრუნებას² შეგდებად ნეტარისა მის და რამეთუცა გონება მისი განაშორა ღმრთისაგან.

8. იყო ვინმე, რომელსა სახელი ოდენ ზედა ედვა მონაზონებისად, რომელი მოვიდის ნეტარისა მის მიზეზითა სიყუარულისადათა მრავლითა მოსწრაფებითა^(437r) და ხედავენ ნეტარსა მას ყრმასა სარკმლით, რომლისაგან იქმნა იგი ტრფიად და უნდა შემთხუვევდეს მისი, რამეთუ ვითარცა ცეცხლი აღგზნა გულსა მისსა სიცხილი იგი ტრფიადებისად. და უმზირდა იგი³ მრავალჯამ, ვიდრე წელიწად ერთადმდე, ვიდრე არა მოაუძღურა გონება მისი. და განადლო სარკუმელი სენაკისა თვისისა⁴ და გამოვიდა მისა და შეივინა მის თანა მწერითა უშჯულოებისადათა.⁵

9. და შემდგომად საქმისა მის უშჯულოებისა,⁶ განუერთა⁷ გონება მისი⁸ და იცემდა პირსა თვისსა და გარდაიბო ძაძისა იგი სამოსელი და უნდა მოშთობად თავისა თვისისად მწუხრებისა მისგან.

10. და თქუა გულსა თვისსა:⁹ „მე ამიერთგან მოეკუედი და წარწყმდეს ღლენი ჩემნი და ნაყოფი შრომათა ჩემთა, მარხვანი იგი ჩემნი და ცრემლი ჩემნი არად შეირაცხნეს. ღმერთი განუარისხმ¹⁰ და თავი ჩემი მოვიკად და მაშისმამ ჩემი ჭუმბულ ყვავ¹¹ და საიციხელ ეშმაკისა ეიქმენ. ამიერთგან რაისადა ცოცხალ ვარ უბადრუკი ესე?

11. ვამ მე, რამ ესე შემემთხვა! ვამ მე, რამ-ესე ყვავ! ვამ მე, რამ-ესე მგენო! ვამ მე, ვინა-ესე გამოეკრდი, ვითარ დაბნეილდა გონება ჩემი!¹² ვერ ეცან,¹³ ვითარ მიბრკუმა, ვერ გულისცმად-ყვავ¹⁴ და ვითარ შევივინე, არა ვიც.¹⁵ ღრუბელმან ბნელისამან¹⁶ დაფარა გული¹⁷ ჩემი, რამთა არა ეცნა,¹⁸ რაისა-იგი¹⁹ ეიქმოდე. აწ სადამე დაეყვარო, ანუ ეიდრემდე ეიდრდე?²⁰

12. სადამე²¹ არიან მოძღვრებანი იგი წმიდისა მამისძმისა ჩემისანი? ანუ სადა არიან სწავლანი იგი *ეფრემისნი*, მოყვისისა მისისანი, რაჟამს მასწავებულ და მეტყუელ: „ეკრძალე თავსა შენსა და (437v) შეუგინებელად სიძესა მას უუდავსა, რამეთუ სიძე იგი შენი წმიდა არს.“

13. ღმერთი მოშურნე არს და ვერღარა შემძლებელ ვარ თუალთა ახილვად ზეცად, რამეთუ მოეკუედ ღმრთისაგანცა და კაცთაგანცა. რამეთუ აწ მიახლებად სარკუმელსა მას ვერ ელ-მეწიფების. ვითარმე უკუე ვიკადრო ცოდვილმან ამან და საესეგან არაწმიდებითა სიტყუად წმიდისა მის თანა, და თუ ვიკადრო სიტყუად,²² ცეცხლი გამოვდეს სარკმლისა მისგან და შემწუას მე. უმჯობეს არს ჩემი²³ სხუად სოფლად წარსლვად, სადა არავინ მიცოდის მე, რამეთუ ერთვე მოეკუედ და არღარა არს სასოვბად ცხორებისა ჩემისად.“

14. და აღდგა მეყსეულად და წარიელტოდა²⁴ სხუად ქალაქად და შეიცვალა სამოსელი თვისი⁴ და დადგა იგი ყოველთა შესაეაღსა მას.*

¹ ვითარცა A. ² ზრუნება A. ³ მას A. ⁴ თვისისა A. ⁵ ურწმუნოებისათა A. ⁶ ურწმუნოებისა A. ⁷ განუერთა A. ⁸ გონებასა მისსა A. ⁹ გულსა თვისსა A. ¹⁰ განუარისხმ A. ¹¹ მწუხარებასა და ჭირში შევადგე A. ¹² ვერ ეცან, ¹³ ვითარ მიბრკუმა, ¹⁴ გულისხმა-ყვავ A. ¹⁵ უწი, ¹⁶ ბნელმან A. ¹⁷ გონება A. ¹⁸ რამეთუ არა ეცნა A. ¹⁹ ვიდრემდე ეიდრ A. ²⁰ სადა A. ²¹ აწმიდისა მის თანა A. ²² ჩემსა A. ²³ წმიდა A. ²⁴ მისი A.

*Περὶ ἐκείνουθεν Περδύβου: «Καὶ αὐτοῖς ἐν τῷ θανάτῳ τῆς ἀνάγκης ἐπέβλεπε τὸν ἀποπροσέχον ὄντ', καὶ τοῦτα σὺν ἑαυτῷ. Τοῦτα δὲ τοῦτο σὺν ἑαυτῷ, τὸ πρὸς αὐτὸν ἰσχυρὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ὅτι ἐστὶν ἐκείνου τοῦ ἀποπροσέχοντος. („დაცემული ქალწული“-და მან გააღო თვისი სენაკის პატარა კარი, შეივინა, ვინც მას ეტრფიადებოდა და წაბიძღა მასთან. ეს იმითმე მოხდა, რომ იგი ასაკუთრ ცხოვრებას სულიერებითა და ღუთის სიყვარულით არ მისდევდა), cf. P. G. 34, *2fistion Lauriaque*, chapitre 25, col. 1097.

*ყოველთა შესაეაღსა: სირიული ეგრისის მიხედვით: *elaw taverna* - syr. *ⲡⲁⲗⲏⲃⲁ*, მომდ. ბერძ. *ταβερνεον*, cf. S. Brock, S. Harvey, *Notre Vierge*, p. 31; „შენ აღმართე გარყვნილების (ⲡⲱⲣⲉⲓⲟⲛ), სახლი, შენ შეტყუენი ყოველ გზასა და გზაჯვარედინზე სამეფაი (ⲡⲱⲣⲉⲓⲟⲛ) სახლი“, (*Ex Am II, 6 130.13-16*) in M. Scoppello, *Femme, Gnose et Manichéisme*, p. 119.

15. ხოლო რაუამს ესე შემთხვევად იყო მისა, იხილა ნეტარმან¹ მან ბერმან² ჩუენებად საშინელი: ვეშაი დიდი და ისტენდა³ ძლიერად, საბაველ იყო ხილვად, რომელი გამოვიდოდა ადგილით თუსით და მოვიდა⁴ სახლადმდე ნეტარისა მის და კაოვა ტრედი⁵ სპეტაკი და შთანთქა იგი და მიიტყა იგი ადგილადვე თუსსა.

16. განილდა ნეტარმან მან და შეწუნა ფრიად და ტიროდა მწარედ და იტყოდა: „დევნამ რაიმე აღადგინოსა ეშმაკან⁶ ესკლეისათა ზედა და მრავალნი განადგინნეს სარწმუნოებისაგან, ანუ განეთოლვა⁷ რამე იოსა და ცდომამ ეკლესიათა ღმრთისათამ, ანუ კაცნი მის დაბისანი კუალად მოიტყინეს კერპთმასხურებად.“⁸

17. ილოციედა ნეტარი ესე ღმრთისა მიმართ და თქუა: „წინამსწარმცნობელი და კაცთმოყუარეო ღმერთო, შენ მხოლომან იცი, რამ არს ჩუენებად ესე.“

18. (438)და მერმე მორესა დღესა კუალად⁹ იხილა იგივე ვეშაი, გამოსრული ადგილით თუსით და მომავალი სახლად მისა. და დაედა თავი თუსი ფერკთა ქუეშმ ნეტარისა მის¹⁰ და განსქდა და გამოვიდა ტრედი¹¹ იგი ციცხალი და არარამ იოჲა ბიწო მის თანა ყოელადვე.¹⁰

19. და ვითარცა¹¹ განილდა ნეტარმან მან, მეყსეულად უწოდა ქალსა¹² მას ერთგვის და ორგვის და პრქუა:¹³ „რამათეს დაციონე? დღეს ორი დღე არს აღებად პირისა¹⁴ შენისა¹⁵ და დიდებად ღმრთისა.“¹⁶ ვითარ მან არარამ¹⁷ მიუგო, რამეთუ ორი დღე აქუნდა,¹⁸ ენიამთვან¹⁹ არღარა გალობდა მსგავსად ჩუმულებისა.²⁰

20. მაშინ გულისკმად-ყო²¹ ნეტარმან მან და სულთ-ითქუნა, ტიროდა მწარედ და თქუა: „ეამ მე, ვითარ²¹ ტარიგი იგი ჩემი მეგლმან მიმტაცა და შეილი ჩემი წარმეტყუნა.“²²

21. აღიმადლა ცმა თუსი და ტიროდა და თქუა: „მაცხოვარო სოფლისაო, მოაქციე ტარიგი იგი შენი საღვრად ცხობებისად, რამთა არა შთავიდეს სიბერე ჩემი მწუნარებით ჯოჯოხეთად²⁴ ნუ უგულებელს-ყოფ ევდრებასა ჩემსა, ქრისტე, არამედ მოაელინე მსწარად მადლი შენი და დაციე იგი პირისაგან ეშმაისა.“

22. ხოლო არიან ორნი დღენი, რომელ იხილნა ჩუენებასა მას შინა ნეტარმან²⁵ ორნი წელი, რომელ-იგი დაუენა მძისწულმან მისმან გარე. მიერითვან ჰყოფდა იგი ევდრებასა მისთეს დღე²⁶ და ღამე²⁷ ღმრთისა მიმართ.

23. ხოლო შემდგომად ორისა წლისა, ესმა მას სადა-იგი²⁸ არს²⁹ და ვითარ-იგი იქცევის.³⁰ და ქლოცვიდა ვისმე მეგობარსა თუსსა და მიაუღლინა იგი,³¹ რამთა ჭეშმარიტად გამოიკითხოს მისთეს და დაისცის ადგილი, სადა-იგი³² იყოფის.³³ მაშინ წარვიდა მოციქული (438v)იგი და გამოიკითხა ჭეშმარიტად მისთეს და იხილამ თუთ იგიცა. და მოვიდა და უთხრა ნეტარსა მას ყოველი თითოეულად და ასწავა³⁴ ადგილიცა³⁵ იგი.

24. ხოლო ნეტარსა მას პრქმენა და თქუა: „ჭეშმარიტად იგი არს.“³⁶ და პრქუა მეცნიერსა მას მისსა, რამთა მორათუეს მას სამოსელი საერისკაცო და ცხენი და ღრპჯანი³⁷ ერთი. და ყო ეგრეთ.³⁷ ვითარცა უბრძანა მას.

25. და განაღო კარი სენაკისა³⁸ მისისა³⁹ და გამოვიდა და შეიმოსა სამოსელი იგი საერისკაცო და დაიდგა ქელი⁴⁰ თავსა თუსსა⁴¹ და მოიღო ღრპჯანი იგი და დაჯდა ცხენსა მას ზედა და წარემართა ქალაქსა მას, ვითარცა მსტოვარი ეინმე, რომელსა⁴² ეგულებინ განმსტორობამ სოფლისა,⁴³ გინა ქალაქისა სხუამ ხატი შეიმოსის და არა საცნაურ იყოს.

¹-ბერამან A. ²-მან ბერმან A. ³სტენდა A. ⁴ვიდრე A. ⁵განდგომამ A. ⁶კერპთმასხურებას A. ⁷კაცთმოყუარეო A. ⁸კუალად A. ⁹ნეტარისა მის A. ¹⁰მის თანა ყოელადვე A. ¹¹ვითარცა A. ¹²ქალსა A. ¹³თქუა A. ¹⁴პირისა A. ¹⁵შენისა A. ¹⁶ღმრთისა A. ¹⁷არარამ A. ¹⁸აქუნდა A. ¹⁹რამათეს A. ²⁰ჩუენულებისა A. ²¹გულისკმად-ყო A. ²²ვითარ A. ²³წარმეტყუნა A. ²⁴ჯოჯოხეთა A. ²⁵ბერამან A. ²⁶ღმრთისა A. ²⁷ღამე A. ²⁸სადა A. ²⁹იყო A. ³⁰იქცეოდა A. ³¹იგი A. ³²სადა A. ³³იყოფილის A. ³⁴ასწავა A. ³⁵ადგილი A. ³⁶ხოლო ნეტარსა მას პრქმენა ჭეშმარიტად, რამეთუ იგი არს A. ³⁷ეგრეთ A. ³⁸სახლისა A. ³⁹თუსისა A. ⁴⁰მარფი A. ⁴¹მისსა A. ⁴²რომელსა A. ⁴³განმსტოვრებად სოფლისა A.

* მტრები-ღმრთის სული, მისი თანდასწრება, მისი ქედგება: შდრ. მათ. 3:16; მარკ. 1:10; ლუკ. 3:21; იოე. 1:32; შდრ. ჰელაია ანტოქელის ცხოვრება (ნინოსის სიზმარი).
* ზღრ. ნინოსის სიზმარი.

26. ეგრეცა ესე ნეტარი აბრაჰამ ხატითა მით საერისკაცოთა მივიდა, რამთა მტერი იგი აოტოს.
27. მოვედით და დაგიკრდინ, საყუარელნო ჩემო, მეორე¹ ესე აბრაჰამ, რამეთუ პირველ იგი განვიდა შეუფთა ბრძოლად და მოსრნა ივინი და მოაქცია ღოთ, მძისწული თესი ტყუეობისაგან.* ხოლო მეორე² ესე აბრაჰამ განვიდა ბრძოლად თუთ მის ეშმაკისა და სძლო მას და მოაქცია მძისწული თესი.
28. და ვითარცა მივიდა ნეტარი ესე³ ადგილსა მას, შევიდა იგი ყოველთა შესაელსა⁴ მას, [სადა იგი იყო მძისწული მისი⁵] და მიმოიხილვიდა აქა და იქი, რამათცა იხილა იამეარი⁶ და ვითარცა წარქდა ჟამი ერთი და ეერსადა იხილა იგი, განიღმა და პრქუა მოლუაწესა მის ადგილისასა: „მეგობარო, მესმა, ვითარმედ გივის ვინმე აქა ქალი ქმულკეთილი და მნებავს, რამათცა ეიხილო იგი.“
29. ხოლო მან, ვითარცა იხილა პასაკი იგი მისი და მკცნი მისნი, (439r)განგმო იგი გულსა შინა თუსსა, რამეთუ იყო ნეტარი ესე მოხუცებულ ფრიად და პრქუა მას: „შ, არს.“⁷ პრქუა მას⁸ აბრაჰამ „სახელი რამ პრქუან?“⁹ ხოლო მან პრქუა¹⁰ მას: „სახელი¹¹ მარიამ.“
30. მაშინ მხიარულთა პირითა პრქუა ნეტარმან მან:¹² „მოუწოდე მას, რამთა დღეს ეიხარო¹³ მის თანა, რამეთუ ფრიად¹⁴ პამბავისა მისისათეს ეეტრფიადე მას.“ ხოლო მან ვითარცა¹⁵ უწოდა,¹⁶ მოვიდა მისა. და ნეტარმან მან, ვითარცა იხილა იგი [შემკულებასა მას შინა მისსა და ხატსა მესაეთასა,¹⁷ აღვიდო პირი მისი ცრემლითა და ითმენდა ფრიად, რამთა არა ცნას და იელტოდეს მისგან.¹⁸
31. და ვითარ დასხდეს ივინი სერად, მიერთგან იწყო სიმღერად მის თანა¹⁹ განსაკრებელმან მან კაცმან²⁰ ხოლო იგი აღდგა და ამბორს-უყოფდა ქედსა მისსა. და ეცა სულწნელებამი მონაზონებისა მისისა და მოექსნენსა ღვინი მარხეისა მისისანი. სულთ-ითქუნა და ცრემლი გარდამოსთხინა და თქუა: „გამ მე, ცოდვილსა.“²¹
32. ხოლო მოლუაწესა მას მისსა დაუკურდა და პრქუა მას: „რამ არს, დეოდოლო ჩემო მარიამ, დღეს გაქუს აქა ჩუენ თანა ორი წელი და არასადა მესმეს შენი სულთქუმანი და არცა ესევეთარი სიბეჭედი. აწ რამ-ესუ²² პყად შენ?“ მან პრქუა მას: „უკუეთუმცა მომეუდარ ვიყად სამისა წლისა წინა, ნეტარმცა ვიყად.“
33. ხოლო ნეტარმან მან რამ იხილა, ნუკუშ იცნას იგი და იელტოდეს. პრქუა მას სასტიკად: „აწ ვითარ მოხუცდ²³ ჩემდა, მოგეგონენსა ცოდვანი შენნი?“
34. და არამედ²⁴ თქუა [ნეტარმან მან გულსა თუსსა,²⁵ ვითარმედ ჰგავს ხატი იგი მისი ხატსა მას მამისმისა მისისასა, ანუ ვითარმედ არა ცნა, რამეთუ პასაკი იგი მისი

¹ მეორე A. ² მეორე A. ³ აბრაჰამ A. ⁴ შესაკრებელსა A. ⁵ სადა-იგი იყო მძისწული მისი A. ⁶ მარიამ A. ⁷ სადა არს ნაწდღვედ შუბრერი იგი, რამეთუ იყო ნეტარი იგი ქმულკეთილ ფრიად A. ⁸ ნეტარმან A. ⁹ მას A. ¹⁰ +მოვიდა A. ¹¹ სახელი A. ¹² - ნეტარმან და A. ¹³ ეიხარო A. ¹⁴ ფრიად A. ¹⁵ - ვითარცა A. ¹⁶ მოუწოდა A. ¹⁷ შემკულებასა სხითა მესაეთასა ყოვლად A. ¹⁸ - მისგან A. ¹⁹ მისა A. ²⁰ +მან A. ²¹ მარტოსა A. ²² არა A. ²³ მოხუცდ A. ²⁴ არა A. ²⁵ -ნეტარმან მან გულსა თუსსა A.

* ოსმია, ოსო - დრაკანი. ოქროს ფული (იხ. ზ. სარგველაძე, სიტყვის კონა, გვ. 78); ოქროს ფულის ერთეული; ოქროს დრაკანი(drahkan(i)) ან დრაკანი(drahékan(i)): 30 შაური, 1 მანეთი და ნახევარი(rouble et demi). drahkan(i) იგივე drahkan(i)-dakhkan(i), დრამან-დრამის სახეცვლილი, პიბრიდული ფორმა, cf. J. Karat, *Précis de numismatique géorgienne*, p. 16-17.

* შდრ. ტასია მეგუბეტლის ცხოვრება, A. 95, fol. 126-6. სტარაქოზი¹ ნიშნისათვის იხილეთ ოსმია, ზედა ქაზ² იხილეთ ოსმია (დრაკან-ი drahkan-i) და გაემართა მისთან (ტასისთან), cf. F. Nau, *Histoire de Thébé*, p. 40.

* შდრ. დაბ. 14:15, 16.

* A რედაქციით „ცოდვილის“ ნაცვლად, ფიგურირებს „მარტო“(„გამ მე მარტოს“), რომელიც ბერძნულს შეესაბამება: Kαὶ εἶπε: „Ἀβὴλ, Οὐαὶ, καὶ πόσο!“ (და მან თქვა: „ავი მე, მარტოს“) cf. AASS., col. 746; „სული დაქერიდა(წოდა), დაგლახადა და მარტოსული გახდა. აღარაინ იყო მისი შმწუდ, არაინ იზარებდა მის წუხილს“(Ex Am II, 6 128, 18-20); „მე მარტოსული ვიყავი, რადგან არასდროს ვყოფილვარ ღვთისმოსავი“, (Hom. VI, 58-60), იაკობ დე სარუგი და „სულის განმარტება“, cf. M. Scoppello, *Prima, Gnosa et Menechisma*, p. 119.

(439v)პგენად¹ პასაკას მამისძმისა მისისასა. არამედ მხოლომან და კაცთმოყუარემან ღმერთმან ესრეთ ჯერ-იჩინა, რამათ არა იცნას იგი.

35. და გამოიღო ბერმან² დრაკანი იგი და მისცა მოღუწვისა მას და პრქუა: „მოგვზადე ჩუენ სერი კეთილი, რამათა ეიხართო ჩუენ დღეს მაგის ქალისა თანა, რამეთუ შორით მაგისთვის მოსრულ ვარ.“

36. შ, ნანდელე გულისკმისყოფა სულიერი! შ, ნანდელე გონებათ ესე ცხორებისა, რომელმან-იგი ერგასისთა წელთა მონაზონებისა მისისათა პურისა გემოი არა იცოდა. მაშინ მან კორცი ჭამა,³ რამეთუ იკსნეს სული წარწყმედული. წმიდათა ანგელოზთა დაუკურდა ცათა შინა,⁴ ეთიარ-იგი გულსმოდგინედ და შეუორგულებულად ჭამდა და სუმიდა,⁵ რამათა მწერისაგან გამოიტაცოს დანთქმული სვილი. ჰომ, სიბრძნე ბრძენთაი! ჰომ, გულისხმისყოფა მეცნიერთაი! ჰომ, უღებებამ ცხოვრებისათეს! ესევეითარმან მან საცოველმან განმზრახველმან ესე ყოველი ქმნა, რამათა პირისაგან ვეშაპისა გამოუღოს სული შთანთქმული.

37. შემდგომისა ჭამისა და განცხრომისა მათისა, პრქუა ნეტარმან მან ქალმან: „უფალო, აღდგე და შევიდეთ სასუნებულად და დავიძინოთ.“ და მან პრქუა: „გუაღე, შევიდეთ.“ და ეთარ შევიდეს ივინი და ნეტარმან მან იხილა ცხედარი დაგებული,⁶ აღქდა და დაჯდა მას ზედა გულსმოდგინედ.

38. აწ ეთიარმე გიწოდო შენ, ანუ ეთიარმე სახელ-გდგა შენ, სრულო მოღუწო ქრისტისა! არა ეიცი, მმარხველ პრქუა შენ, ანუ უღებ ბრძენ, ანუ არა ბრძენ განმზრახველ, ანუ განუზრახველ, რომელი ერგასისა წელთა ფსიადსა⁷ ზედა მისწვი, ეთიარ გევეითარსა ცხედარსა ზედა დაშჯედ.⁸

39. (440r)არამედ ესე ყოველი ჰყავ საქებულად და სადიდებლად ქრისტესსა. სადგურნი მიელნ⁹ კორცი ჰჭამე და ღუნოი ქსუ,¹⁰ ყოველთა შესავალსა შეხუედ, რამათა იკსნე სული წარწყმედული. ჩუენ ორგულებასა შეეცვეით სარგებელისაცა¹¹ სიტყუად¹² ოდენცა მოყუისსა მიმართ.

40. და ეთიარ¹⁴ ჯდა¹⁵ წმიდა იგი ცხედარსა ზედა, პრქუა მას მარიამ. „უფალო, წარგუადენე ჰამილი შენნი.“ ხოლო მან პრქუა მას: „დაკრძალე კარი და¹⁶ მოედ და წარმუადენ.“ ხოლო მარიამ აცილობდა¹⁷ მას პირველ ჰამლთა წარცვად და მან არა თავს იდგა ესე.¹⁸ მაშინ დაკრძალა კარი¹⁹ და მოვიდა მისა.

41. ხოლო ნეტარმან მან²⁰ პრქუა მას: „დედოფალო ჩემო მარიამ, მო-რე-მეახლე მე.“²⁴ და იგი მიეხლა. მაშინ უყრა კელი მაგრიად, რამათა ნუუქუმ²¹ ივლტოდის²² და რეცა თუ ამბორს-უყოფდა მას. და აღიქდა ქუდი თავისაგან თუსისა, აღიხილნა და პრქუა მას: „შეილო ჩემო, მარიამ, ვერ მიცანა? მე ვარ, მამისძმა შენი აბრაჰამ. შეილო ჩემო,²³ ვერ მიცანა? მე ვარ, რომელმან გაგზარდ შენ. რამათა კქმენ ესე, შეილო ჩემო? ვინ მოგულა შენ? სადა არის სატი იგი ანგელოზებრი, რომელი გემოსა, შეილო ჩემო? სადა არიან მარხვანი იგი შენნი, შეილო ჩემო და ტირილნი? სადა არიან მღუძარებანი იგი და ქუეყანასა ლოანი? ვინ სიმადლისაგან ცათასა ჯურღმულსა ამას გარდმოგაგდო?

¹ ჰაეს A. ² ნეტარმან აბრაჰამ A. ³ ღუნოი სუა A. ⁴ საცოველებისა მიხთვის წმიდისა აბრაჰამისა A. ⁵ სუმიდა A. ⁶ მაღალდ A. ⁷ ტილს A. ⁸ დაშჯედი A. ⁹ მიელნ A. ¹⁰ სუ A. ¹¹ სარგებელისაცა A. ¹² სიტყუასა A. ¹³ აწუენისა არა ეიხარებთ A. ¹⁴ ეთიარცა A. ¹⁵ ჯდა A. ¹⁶ მაშინ A. ¹⁷ აცილობდა A. ¹⁸ ესე A. ¹⁹ მარიამ A. ²⁰ აბრაჰამ A. ²¹ მე A. ²² არა განერეს და A. ²³ ნაწლეო ჩემო A.

* შტრ. ტაძა შეგეტყულის ცხოვრება, A 1267: „და პრქუა მას: „მოგუაღე შინაგან.“ და ეთიარცა შევიდეს, იხილა ცხედარი დაგებული მაღლი და აღქდა ქალი იგი მას ზედა და უბრძანა ბერსაცა აღსდგომი მისი თანი; იხ. აგრეთვე მას სურათისთვის, 504r, H 66 ჰამისთა ელე ჰბეს: ანთრ: *Εισέλθαις ελς τὸ ταφαιόν. Καὶ φησιν αὐτῷ: Ἐισέλθαις ελς αὐτὸν, ὅπως ἀποὶ τὴν ἐκτετακμένην στήλην, cf. F.Nau, *Manuscrit de Thel*, p. 42; შტრ. Abraham (Abramius) anachoreta et Maria eius nephis paenitent. - Oct. 29, 19: ელს ἡ ἀσπίς: Ἀσπίς, *Εισέλθεις ελς τὸν ταφαιόν*.“ ო ἑλσ: *Εισέλθαις ελς αὐτὸν, ὅπως ἀποὶ τὴν ἐκτετακμένην στήλην* (უთხრა მას ანაღაზრდა ქალმა: „უფალო, აღეკით, შევიდეთ ოთახსა და დავიძინოთ.“ მან მიუტო: „შევიდეთ.“ ოდესუცა შევიდნენ მან მაღალზე დაგებული საწოლი დაიხსა) *AUS*, Mar., II, p. 746.*

42. შეილო ჩემო, რაისათეს არა მითხარ, ოდეს-იგი სცოდენ¹ და მემცა ევედრე ღმერთსა შენ წილ საყუარელსა მის ჩუენისა *ეფრემის* თანა. რაისათეს ესრეთ დამაგდე და მწუხარობასა დიდსა შემაგდე² ვინა არს უცოდველი, გარნა ღმერთი ხოლო.“³
43. (440v)და პრქუა ნეტარმან მან⁴ ტირილით: „არარას მომიგება, შეილო ჩემო *მარიამ*⁵ ჩემ ზედა იყვენ ცოფადი ეგე, შენი, შეილო ჩემო. მე სიტყუად მიესცე⁶ *ღმერთსა დღესა მას საშველისასა, მე ვინადღე ცოდვისა მავის შენისათეს*.“⁷ და შუალამედ⁸ ტირილით კლოცვიდა მას⁹ და ასწავებდა.
44. და მოილო მცირედ კადნიერებად *მარიამ* და პრქუა მას ტირილით: „უკუეთუ შენდა მიმართ მიხედვადცა ეერ ძალ-მიც სირცხულითა პირისა ჩემისამთა, ვითარ მე ლოცვად¹⁰ ღმრთისა მიმართ კელ-ვიწიფო,“¹¹ რამეთუ შევიგინე მე არაწმიდებითა მწერისათა.“¹²
45. პრქუა მას ნეტარმან¹³ მან: „ჩემ ზედა იყვენ ცოფადი ეგე, შეილო ჩემო.“¹⁴ კელთა ჩემთაგან იდიოს ღმერთმან.¹⁵ გარნა შენ ისმინე ხოლო ჩემი¹⁶ და მოვედ და წარვიდეთ ადგილსა ჩუენსა, რამეთუ აჰა ესერა, საყუარელიცა ჩუენი *ეფრემ* ტირს და ევედრების შენთს ღმერთსა.¹⁷ შეიწყალე ესე სიბერე ჩემი, გლოცავ შენ, შეილო ჩემო,¹⁸ შეიწყალენ მკცენი ესე ჩემნი, შეილო ჩემო,¹⁹ აღდეგ და მოვედ ჩემ თანა.“
46. ხოლო მან პრქუა მას: „უკუეთუ უწყი, ვითარმედ შემძლებელ ვარ სინანულად და შეიწყნაროს ღმერთმან სინანული ჩემი,²⁰ აჰა ესერა, მოვალ, შეუვრდები და ეძლოცავ სიწმიდესა შენსა და ამბორს-უყოფ წმიდათა²¹ ფერკთა შენთა, რამეთუ ესრეთ წყალობად ჰყავ ჩემთეს და მოხუედ აჰა, რამთა გამომიყვანო მე მწერისაგან²² არაწმიდებისა.“
47. და დადვა თავი თუნი ფერკთა მისთა თანა, ტიროდა²³ ღამე ყოველ და იტყოდა: „რამე მიგაგო შენ, უფალო, ამის ყოველთეს?“²⁴
48. და ვითარ ცისკარ ოდენ იყო, პრქუა ნეტარმან²⁵ მან: „შეილო, აღდეგ და წარვიდეთ ადგილსა ჩუენსა.“²⁶
49. (441r)ხოლო *მარიამ* მიუგო და პრქუა²⁷ „მიც მე აჰა ოქროი და სამოსელი ფრიად²⁸ რაისა²⁹ პბრძანებ მისთეს?“³⁰ პრქუა მას ნეტარმან მან³¹ „დაცადე³² იგი აჰა, რამეთუ ეგე ყოველი ნაწილი არს უკეთურისა მის.“³³
50. და აღდეგს და განვიდეს³⁴ და აღსუა იგი ნეტარმან³⁵ ცხენსა მას და წინაუძლოდა³⁶ მას და წარვიდეს³⁷ სიხარულითა.³⁸ ვითარცაღა იგი მწყემსმან მან, რამე პპოვის³⁹ ცხოვარი წარწმედელი⁴⁰ და აღისუს იგი მკართა თესთა ზედა,* გერეცა წმიდამ⁴¹ იგი სიხარულითა გულისამთა⁴² მივიდოდა.⁴³

¹ „შეილო ჩემო A. ² „შეილო ჩემო, უკუეთუ ცოდვის ვინმე და დაადგრეს მას ზედა, დაიმკდროს მან ჯოჯოხეთი ქუესტნელისათ და იგი იყოს ტირილი თუალთა და ღრქენა კილითა. ხოლო რომელმან მოაქციოს ცოდვისაგან, ინანდეს და ილოცოდეს ღმრთისა მიმართ, მიუტევენს მას თანანადებნი მისნი და განიწმიდოს იგი ცოდვისაგან. (შდრ. მათ. 23:30; 24:51; 8:21; 13:50; ლუკ. 14:28) ხოლო მარიამს ვითარცა ეგმა ესე, იქმნა ვითარცა ჰყავ უსულო კელთა შინა მისთა შიშისაგან და სიტყულისა. A. ³ – ვინ არს უცოდველი, გარნა ღმერთი ხოლო A. ⁴ პრქუა ნეტარმან მან A. ⁵ ზედა არას მეტყუა, ნაწლევო ჩემო A. ⁶ მიუგო A. ⁷ „შეილო ჩემო A. ⁸ შუალამედ A. ⁹ ევედრებოდა A. ¹⁰ ლოცვად A. ¹¹ ეკიდარო ან ეფილო A. ¹² მწერისათა A. ¹³ წმიდამან აბრაამ A. ¹⁴ ჩემო A. ¹⁵ ცოდვადი ეგე, შეილო ჩემო A. ¹⁶ „შეილო ჩემო A. ¹⁷ აღდეგ და დამე A. ¹⁸ შეილო ჩემო A. ¹⁹ ნაწლევო ჩემო A. ²⁰ ზედა მომიტევენს ღმერთმან შეცოდებინა ჩემნი A. ²¹ წმიდათა A. ²² ამისაგან A. ²³ აწმადე A. ²⁴ რამე მიგაგო, უფალო ჩემო, რამეთუ ესრეთ წყალობად ჰყავ ჩემთეს A. ²⁵ წმიდამან აბრაამ A. ²⁶ ჩუენადე A. ²⁷ უფალო ჩემო A. ²⁸ ზედა ეერცხლი A. ²⁹ ფრიად A. ³⁰ უფალო ჩემო A. ³¹ ნეტარმან მან A. ³² დაცადე A. ³³ მათყურისათ A. ³⁴ განვიდეს ორნივე ერთად A. ³⁵ წმიდამან აბრაამ A. ³⁶ წინაუძედა A. ³⁷ მივიდოდა A. ³⁸ აღიდა A. ³⁹ პოვის A. ⁴⁰ წარწმედელი A. ⁴¹ წმიდა A. ⁴² გულითა თესისათა A. ⁴³ უფალო A.

* შდრ. ლუკ. 5:21.

*უბეკ. 18:19-21; მსგავს იდეაზეა აგებული ერთ-ერთი ანონიმიური აპოფთეგმა, რომელიც მოგვიხსენებს ცოდვილ ეპისკოპოსზე. იგი წარწმედისგან ისხნა მრევლმა, რომელმაც მას შემდეგი სიტყვებით მიმართა: 'H ἄμαρτος ἀνὴρ ἐξ' ἡμῶν, πιστὸν πιστὸν ἐκ τοῦ ἀποστόλου' („დაე, შენი ცოდვა ჩუენზე იყოს, ოდენად არ მიატყო საესიკოპოსო“); nb. F. Nau, „Histoires des solitaires égyptiens“, RDC, 2(XI), p.62-63.

51. და ვითარ მივიდეს¹ იგინი ადგილსა² თვისა, შეაყენა³ იგი შინაგანსა მას სენაკსა.⁴ და მიერიოთა ნეტარი იგი ქალი ძაძითა და ნაცრითა, მღუპარებითა და ტირილითა, სიმდაბლითა და მარხვითა და სიმშდითა შურებოდა გულსმოდგინედ და ინანდა. ჭეშმარიტად ესე არს სინანული და ეედრება.

52. ვინმე-მცა უკუშ რადენცა უწყალო იყო და ესმოდა კმაღ ტირილისა მისისა და არამცა ტიროდა მის თანა? ანუ ვინმე-მცა უწყალო და გულფიცხელ ისმენდა გოდებასა მისსა და არა აღიღებდა ღმერთსა?⁵ რამეთუ ჩუენი ესე სინანული მისსა მას სინანულისა თანა არდილ არს და ჩუენი ესე ეედრება მისსა მას ესე ეედრებასა თანა სიზმარი არს.

53. ესრეთ ურცხვენლად⁶ ეედრებოდა უფალსა,⁷ რამათა მიუტეოს მას, რად-იგი ქნა⁸ და რამათა იხილოს სასწაული, რამეთუ შეიწყნარა იგი ღმერთმან. და რაჟამს კაცთმოყუარემან ღმერთმან იხილა სინანული იგი მისი, მიერთიან კურნებასა ჰყოფდა ღოცვითა მისითა.

54. და ცხონდა ნეტარი ესე აბრაჰამ ათხუთმეტ წელთა სხუა და ხედვიდა კეთილსა მას მისსა სინანულსა და უძკეველსა⁹ მას მისსა გულსმოდგინებასა და აღიღებდა და აკურთხევდა ღმერთსა.¹⁰

55. (441v) და აღესრულა ნეტარი იგი¹¹ სამოცდაათისა წლისა.¹² ხოლო მონაზონობდა იგი ერგასის წელ გულსმოდგინედ სიმდაბლითა და სიყუარულითა. არასადა თუალ-ახუნა,¹³ კაცსა, ვითარ-იგი მრავალთა ჩუეულებად არს ყოფად რომელსამე პატივისყოფად¹⁴ და რომელსამე შეურაცხებად. და არა ცვალა კანონი მონაზონებისა¹⁵ თვისისა და არცა უდებ იქნა, არცა მცონარ, არამედ ესრეთ იყო, ვითარცა დღითიდღე¹⁶ მოსიკუდიდი.

56. ესე არს წესიერება ნეტარისა აბრაჰამისი¹⁷ და ესე არს მოთმინება მისი და ვითარ ცხონებოდა იგი და ღუაწლი მოთმინებისა მისისა. რამეთუ ესრეთ გამოვიდა იგი სამკვდრებელისაგან¹⁸ თვისისა და არა უკუნიცა, არცა ჭირითა მით დაბისათა,¹⁹ არცა ბრძოლათა მათგან და უცნებათა ეშმაკისათა შემინდა და მომედგრა.

57. ხოლო უდიდესი და უსაკრეველესი სიმკნე²⁰ მისი არს ტარიგისა მის მისისა მარიამისთვის, ვითარ-იგი სულიერებისათა მით სიბრძნითა გულისკმისყოფასა მას ვიტყუ და მეცნიერებასა, რომლითა ჰპოვა იგი და მოსტაცა პირისაგან ეშმაკისა და დათრგუნა იგი და საკმელი პირისაგან მისისაგან გამოუღო.

58. ესე ღუაწლი და შრომანი არიან ნეტარისა აბრაჰამისნი. ხოლო ამისთვის დაეწერენით ნუგეშინისა ცემელად გულსმოდგინეთათუ²¹ და რომელთა უნდეს წადიერად²² მონაზონებასა საკებელად და სადიდებლად ღმერთისა, რომელმან მომცის²³ ჩუენ ყოველითა მადლითა მისითა უმჯობესი იგი. ხოლო სხუანი სათნოებანი მისნი სხუასა ადგილსა დაეწერენით.²⁴

59. და ჟამსა მას განსუენებისა მისისასა შეკრბა ერთბამად ყოველი იგი ქალაქი და კაცად-კაცი (442r) მივახლებოდა²⁵ წმიდათა მათ კორცთა მისთა და მოიტაცებდეს სამოსლისა მისისა²⁶ ნაყურთხევად²⁷ და რადენთა სნეულთა შეახეს,²⁸ განიკურნებოდეს.*

¹ ადგილად ღმერთსა A. ² მოვიდეს A. ³ თვისა A. ⁴ შეიყენა A. ⁵ სადა-იგი თუთ იყოფოდა და გარეშესა თუთ შეეყენა A. ⁶ რადუნ ვინ უწყალო და გულფიცხელი ისმენდა მისსა მას გოდებასა და ტირილსა, ვინ-მცა არაშურუნეველ ეყო, ტირნ მისთავე და აღიღებ ღმერთსა A. ⁷ დაუცხრომლად A. ⁸ ღმერთსა დღმ და ღამშ A. ⁹ + ცოდვიან A. ¹⁰ - უძკეველსა A. ¹¹ + ყოველსა ამასს კეთილსა ხუდა A. ¹² წმიდათ A. ¹³ წელ A. ¹⁴ თუალ-ახუნა A. ¹⁵ პატივისცემად A. ¹⁶ მონაზონებისა A. ¹⁷ დღითიდღედ A. ¹⁸ ესე არს წესიერება ნეტარისა აბრაჰამისი და A. ¹⁹ სასწაულისა A. ²⁰ დაბისათა A. ²¹ სიმკნე A. ²² ყოველთა A. ²³ გულსმოდგინედ A. ²⁴ მოცა A. ²⁵ დაეწერნით A. ²⁶ მოსწარყებთა A. ²⁷ მისისაგან A. ²⁸ + ფესუსა მას A.

* ლუკ. 15:5.

* მტრ. მათ. 9:21; 15:26; მარკ. 5:28; ლუკ. 8:44.

60. და ცხონდა ნეტარი ესე ქალი¹ ხუთ² წელთა სხუა და გარდარეულად შურებოდა, ცრემლითა დღმ და ღამმ ევედრებოდა უფალსა.³ და არნ მრავალგზის ღამმ, რომელნი თანაწარპულენედ მას ადგილსა და ესმის ჳმად იგი ტირილისა მისისაჲ⁴ და დგიან და მის თანა ტიროდიან და აღიდებენ ღმერთსა.

61. ხოლო ჟამსა მას სიკუდილისა მისისასა ყოველთა, რომელთა იხილეს პირი მისი, [მისცეს ღიდებამ ღმერთსა ღიდისა მისთვის ბრწყინვალეობისა პირისა მისისასა,* რომელმან აღიდა იგი, რამეთუ მისი არს ღიდებამ უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.†]‡

¹ ნეტარი იგი მარიამ A ² ხუთთა A. ³ ღმერთსა A. ⁴ მისისა A. ⁵ რამეთუ განბრწყინდა, ერთარცა მზე, აღიდებლეს ღმერთსა ღიდებულსა, რომლისაჲ არს ღიდებამ და პატივი აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ! A.

*ზღრ. მათ. 17:2; მარკ. 9:3; ლუკ. 9:29; ზღრ. პელაგია ანტიოქელის ცხოვრება, ანასტასია პატრიკიას ცხოვრება, კანონიკე მძოვარის ცხოვრება.

თავი VII

ცხოვრება ქალწულისა კანონიკისა, რომელი იყო ასული მთავრისა კონსტანტინოპოლელისაჲ და იქმნა მხოვარ (მხოვარი, Βοσφι)²⁵⁴

კანონიკე ქალწულის ცხოვრება მოგვითხრობს ახალგაზრდა ქალის ამბავს, რომელმაც ქორწინებაზე უარყო და გადაწყვიტა უფლისთვის შეეწირა თავი.

სიუჟეტი

გთავაზობთ ბერძნული ტექსტის მოკლე შინაარსს:

აბბა სილასი,²⁵⁵ წარმოშობით არაბი, ფარანის მონასტრის მახლობლად, გამოქვაბულში იყო დამკვიდრებული. ერთ დღეს ბერი მისი მეგობარი ანაქორეტის მოსანახულებლად წავიდა, რომელიც კალამონის უდაბნოში მდებარე ერთ-ერთ გამოქვაბულში ცხოვრობდა. მაგრამ აბბა სილასს გზა დაეხანა ბორცვებში, მოსწყურდა, სიცხემ ძლიერ შეაწუხა და მოულოდნელად გამოქვაბულის შესასვლელი დაინახა. როდესაც იქ შევიდა, მიწაზე მჯდომი ბერი დაინახა, რომელიც საჭურისი ეგონა. მაგრამ იგი ცდებოდა; მის წინაშე კონსტანტინეპოლელი მთავრის ქალწული იყო, რომელსაც ღმერთისთვის შეეწირა თავი. იგი ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული, ოცდარვა წელი ამ განმარტებულ გამოქვაბულში ცხოვრობდა. ქალმა ბერს ყოველივე მოუთხრო.

ნაწარმოებში მოქმედება ბიზანტიასა და პალესტინას შორის ეითარდება: ბიზანტიის სამეფო კარის არისტოკრატიული წრის ახალგაზრდა ქალწული მამის მეგობარი მთავრის ვაჟზე დანიშნეს. იგი მხოლოდ ჩვიდმეტი წლის იყო, მაგრამ გადაწყვეტილი პქონდა მიეტოვებინა მიწიერი ცხოვრება და უფლის გზას გაჰყოლოდა. როდესაც მამამ მას შეახსენა, რომ ქორწილის დრო ახლოვდებოდა, ქალიშვილი დათოანხმა, მხოლოდ ერთი პირობით, რომ ქორწილამდე მარტო გაემგზავრებოდა იერუსალიმში წმინდა ადგილების მონახულებლად და სალონადი. მას მხოლოდ ერთი მიზანი ამოქმედებდა—სამუდამოდ დარჩენილიყო პალესტინის წმინდა მიწაზე. იერუსალიმში წმინდა ადგილების მონახულებისა და ეკლოგიის გაცემის შემდეგ იგი იერიკის გზით მდინარე იორდანეს ნაპირზე მდებარე ერთ-ერთ დაღვარაში გაემართა, რომელსაც *კორათა* ეწოდებოდა. ქალწულმა იქ დამკვიდრებულ ანაქორეტს ზრახვა გაუმიხილა და შეეფიცა, მისთვის ბერის ტანსაცმელი მიეცა. წმინდა მამა მის სურვილს დაემორჩილა. უფლის ნებით, ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული მთავრის ქალწული უდაბნოსკენ გაემართა და ერთ-ერთ გამოქვაბულში განმარტოვდა.

აბბა სილასი განდევნილი ქალის გამოგზნობამ განაცვიფრა; მიხედავად უდაბნოს მძიმე კლიმატისა, მას სიღამაზე და ახალგაზრდობა შეენარჩუნებინა. ბერმა ქალწულს საკვები შესთავაზა. და როდესაც ასკეტმა ქალმა უპასუხა, რომ მას უფალი კვებავდა, აბბა მიხედა, რომ იგი „წმინდა მხოვარის“ წინაშე იმყოფებოდა. მეუღლები კვლავ მონიდრობდნენ ქალწულთან შეხვედრა, მაგრამ მის სამყოფელს ვეღარ მიაკვლია. განდევნილი ქალი სამუდამოდ გამქრალიყო.

სულის მარგებელი თხრობანი, პარალელები

თხზულება ახალგაზრდა არისტოკრატის შესახებ ბიზანტიურ პავთოგრაფიაში დამკვიდრებულ „სულის მარგებელი“ თხზულებების სიუჟეტის გვახსენებს. მაგალითად მოგვყავს ანასტასია პატრიკიას ცხოვრება, რომლის მთავარი პერსონაჟი კონსტანტინეპოლიდან ეგვიპტეში საიდუმლოდ გაიქცა, რათა იმპერატორი იუსტინიანეს ბილწი განზრახვებისთვის თავი აერიდებინა. იგი ოცდარვა წლის მანძილზე, სიკეთეს უდაბნოში მდებარე გამოქვაბულში ასკეტურ ცხოვრებას ეწეოდა.²⁵⁶

ნაწარმოები აგრეთვე მართამ მეგეტელის განსაკუთრებულ ცხოვრებას გვაგონებს, რომელმაც ღვთისმშობლის შემეწობით ორმოცდაშვიდი წელი იორდანის უდაბნოში გაატარა.²⁵⁷

²⁵⁴ სათაური ამოღებულია ბოლდუს ხელნაწერში დაცული ტექსტიდან, 482r-485v; იხ. ც. ჯურციკიძის კატალოგი, მრთ. 20, 388.

²⁵⁵ სილონიუს ვარიანტი-ქართულ ვერსიაში აბბა სილასის ნაცვლად თხზულების მთავარი პერსონაჟი მამა სილოვანია.

²⁵⁶ Cf. BHG 79; 80; AASS, Martii, II, 10 mars, p. 40-43; L.Cugnet, *Une et deux de Daniel et Sedit*, p. 9-12; p. 5-12; p. 68-75; B. დვალის, *შუა საუკუნოა ნოველები*, 1, 85-89; ც. ჯურციკიძე, 2. დვალის, *ამბა დანიელის ატეორობითი*, მაც. 1-4, 97-106; S. Brock et S. Hawry, *«Anastasia» in «The Phoenix»*, pp. 142-149.

²⁵⁷ BHG 1042, P.G. 87, 3, col. 3697-3726.

გავიხსენოთ კირილე სკეითოპოლისის მიერ მოთხრობილი ვინაჟე *მარიაშის* ისტორია, რომელიც ეკლესიის მაგალობელი იყო. ახალგაზრდა კაცის ცთუნებისთვის თავი რომ დაედო, იგი უღაბროში განმარტოვდა.²⁵⁸ აქვე უნდა მოვიხსენიოთ *კანონიკე შიშეელის* (*Canonica Nuda*) თავგადასავალი-ანონიმური თხრობა, რომლის სიუჟეტი უშუალოდ კავშირშია *კანონიკე მხოვრის ცხოვრებასთან*²⁵⁹ იოვანე მოსისის „ლიონაროც“ გადმოცემის მსგავს თხრობებს ქალწულებსა და მებაბეების შესახებ, რომლებმაც მიატოვეს ამქვეყნიური ცხოვრება და მსხვერპლად შეეწირნენ უშალს.²⁶⁰

ცხოვრების დედანი უცნობი იყო ქართულ პაგიოგრაფიაში. თხზულების ბერძნულ ტექსტს მივაკელით ბ. ფლუზენისა და ჟ. პარამელის ნაშრომში: «De Syncletica in Deserto Iordanis»²⁶¹. პარალელების ანალიზამდე, რომელიც ჩვენს თხზულებას „სულის მარგებელ“ ნაწარმოებებთან აკავშირებს, შევეცდებით შევისწავლოთ ნაწარმოების წყარო და ტექსტის წარმომავლობა.

აბბა სილასი (Σιλᾶς) და მამა სილოვანე

ნაწარმოების სიუჟეტი ძირითადად პალესტინაში ვითარდება. ეჭვგარეშეა, რომ თხზულების უცნობი ავტორი შესანიშნავად იცნობს გეოგრაფიულ ადგილებს. *ცხოვრების* ავტორი უცნობია, ხოლო მოხრობელად ფარანის მონასტრის ახლოს დამკვიდრებული, ენზე აბბა სილასი, წარმოშობით არაბი ასკეტი გვევლინება. ვინ არის აბბა სილასი და არსებობდა თუ არა იგი რეალურად? უკლებლივ ყველა ქართული რედაქცია ნაწარმოების მთავარ პერსონაჟად აბბა სილასის ნაცვლად აბბა სილოვანეს მოიხსენიებს. უძეგლე A, B რედაქციებშიც აბბა სილასი აბბა სილოვანე ეცვლის.

ბ. ფლუზენის და ჟ. პარამელის ცნობით, ნაწარმოები შეიქმნა არა უგვიანეს VI საუკუნისა. ავტორის მიერ მოხსენიებული სამი მონასტრის სახელი, იერუსალიმის მახლობლად მდებარე ფარანი, კალამინი და კოპათასი (Κοπαθᾶς) დღეა მითითებს, რომ ავტორი კარგად იცნობს პალესტინის სამონასტრო ინსტიტუტებს და ატრფევ იერუსალიმიდან იერიქოსკენ მიმავალ გზას, წმინდა გოლგოთას და ა.შ.

აბბა სილასის შესახებ ინფორმაცია არ გავაჩნია, ხოლო მამა სილოვანე მრავალგზის მოიხსენიება აპოფთეგმათა ცნობილ კრებულში.²⁶² იგი V საუკუნის მეორე ნახევარში ცხოვრობდა და სკიტეს სახელგანთქმულ წმინდა მამათა საზოგადოებას მიეკუთვნება. თავის მოწაფეებთან, ზენონთან და მარკონთან²⁶³ ერთად იგი მოხსენიებულია *იოანე მოკლე ცხოვრების* კოპტურ ეგვრისაში დანარჩენი წმინდა მამათა გვერდით, როგორებიც არიან აბბა მაკარი, აბბა ისიდორე. აბბა პამირი, აბბა ბესარიონი, აბბა არსენი, აბბა ეფრემ ასური და სხვ. სკიტეში მისი მოღვაწეობის ხანგრძლივობა დაუდგენელია. წარმოშობით პალესტინელი, გეგობტიდან სინაზე გაემგზავრა, სადაც მონასტერი დაარსდა. ამის გამო მას „სინას განდგომელს“ უწოდებდნენ, ხოლო მასზე შექმნილ აპოფთეგმათა უმრავლესობა სწორედ სინურ პერიოდს მიეკუთვნება.²⁶⁴ პალესტინაში მამა სილოვანემ სოფელ გერაროსთან არსებულ ხეობასთან(Γεραρός),²⁶⁵ ქალაქ ელეუთეროპოლისის²⁶⁶ მახლობლად მეორე მონასტერიც დააარსა. *სოზომენი* თავის „საეკლესიო ისტორიაში“ მას ამგვარად მოიხსენიებს: „სილოვანე (Σιλᾶνός). იგი დიდხანს იმყოფებოდა ეგვიპტეში. მოგვიანებით დასახლდა სინას მთაზე, დააარსა დიდი მონასტერი წმინდა მამათათვის, რომელსაც მოგვიანებით წმინდა ჯაქარია (Ζαχαρίας ὁ Μεσσηνσιος) ჩაუდგა სათავეში.“²⁶⁷

²⁵⁸ E. Schwartz, *Œuvres de Scythopolis*, p.233-234; G. Garitte, «La version géorgienne de la Vie de saint Cyrille par Cyrille de Scythopolis et son modèle arabe», *ŒG*, 28, p. 92-105.

²⁵⁹ John Wortley, *Les réclis égyptiens de Paul, évêque de Memphise et d'autres auteurs*, p. 20-24.

²⁶⁰ PG, 87, 3, col.2852-3112.

²⁶¹ B. Flusin et J. Paramelle, «De Syncletica», *ЖЗ*, 100, p.299-305.

²⁶² P.G. 65, col. 408-412. «Περὶ τοῦ δόξῃ Σιλᾶσιανῶν(მამა სილოვანეზე).

²⁶³ M. van Parys, «Abba Silvan et ses disciples. Une famille monastique entre Scété et la Palestine à la fin du 4ème siècle et dans la première moitié du 5ème siècle», *JR*, 61, p. 315-331, p. 451-480.

²⁶⁴ J. C. Guy, *Les apophlegmes des Pères, collection systématique*, p. 61

²⁶⁵ ქალაქი გერაროსი (Γεραρός) მდებარეობს ლაზიანდ ოთხ კილომეტრზე.

²⁶⁶ Eleutheropolis („თავისუფალი ქალაქი“), პალესტინაში რომელია მიერ დარსებული ქალაქი, რომელიც ბერძნულ სახელს ატარებდა. იგი მდებარეობდა 53 კმ. იერუსალიმის სამხრეთ-დასავლეთით.

²⁶⁷ სოზომენი მას მოკლედ მოიხსენიებს და აღნიშნავს, რომ 380 წელს იგი ეგვიპტეში ბერი იყო. Σιλᾶνός δέ, ὁν ἴδω ἦν ἄνθρωπος πρὸς τὸν ἄρχιεπίσκοπον Πασκασίου τῷ, ἔν, οἷμα, κατὰ τὴν Ἀγιοπαιδὸν ἐκλῆροσιν ὄντος, ἔπειτα δὲ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ ὁρίσθη τὸν διὰ τῶν ἁγίων, ὡς τῶν Γεραρίων ἐν τῷ ἑαυτῶν, πύλῳ τῶν καὶ ἑκτοῦ αὐτοῦ ἁγίου καὶ τῶν ἁγίων. *Πληροφορίες*, *PG*, 8, p. 177-178; S. Vailhé, «Repertoire alphabétique des monastères de Palestine», *ROC*, 5, p. 281-282. პეტრე იბერის *ცხოვრების* ასურული ეგვრისა გვიმოწმებს, რომ ზენონი დიდი სილოვანეს მოწაფე იყო: „წმინდა ზენონმა, მუდამბრძოლ და წინასწარმეტყველმა, დიდი და ყველაზე ცნობილი სილოვანესის მოწაფე, ურჩია მათ, რომ ისევ მონასტერში დაბრუნებულიყვნენ“, *cf.* ი. ლოლაშვილი, *ცხოვრება პეტრე იბერისა, ასურული რედაქცია*, 118.

„მაშ სილოვანე მის მიერ პალესტინაში დაარსებულ მონასტერში ეგვიპტურში სამონასტრო ცხოვრების ტრადიციები დანერგა; ყოველ ბერს საკუთარი სენაკი ჰქონდა და წინამძღვარი თვით მიდიოდა მათთან. ამ წესს მამა სილოვანე შაბათს და კვირას ასრულებდა. იგი თავის მოწაფე ზნუნთან და სხვა მამებთან ერთად იოვანე მოკლეს ცხოვრების კოპტურ ვერსიაშიც არის მოხსენიებული. ესენია: აბბა მაკარი, აბბა ისიდორე, აბბა ჰამო, აბბა ბესარიონი, აბბა არსენი, აბბა ეფრემ ასერი და ა. შ.“²⁶⁸

აქოვთეგმათა ქართული ვერსიის ცნობით, მან არ შეცვალა ცხოვრების წესი და იგი პალესტინაში ცხოვრობდა სიკეთის დამთავრების მიხედვით.²⁶⁹ მამა სილოვანე პალესტინაში გარდაიცვალა.

გეოგრაფიული ადგილები

თხზულებაში აღწერილია ფარანის²⁷⁰ მონასტერი და კალამონის უდაბნო. იოვანე მოსხი, რომელიც 538 წელს კილიკიაში დაიბადა, ფარანის ლავრაში 558 წელს მოვიდა. იგი ათი წლის განმავლობაში დარჩა ფარანის ლავრაში, სანამდე საბოლოოდ დატოვებდა პალესტინას (568წ.). მოსხის წასვლიდან მცირე ხანში, V საუკუნის ბოლოს, დაიწყო ფარანის ლავრის დეკადანსი. ხოლო 614 წელს, სპარსელთა შემოსევის დროს, უკლებლივ ყველა ბერმა მიატოვა მონასტერი და გამოქვაბულები სამუდამოდ დაცარიელდა.²⁷¹

კალამონის²⁷² უდაბნო, სადაც აბბა სილოვანეს მეგობარი მეუდაბნოე იყო დამკვიდრებული. გალილეიდან ლაზსაქენ მიმავლი გზის მახლობლად მდებარეობდა, მდინარე იორდანეს მარჯვენა ნაპირზე.²⁷³ ხოლო შეეხება კოპრათას ლავრას, მის შესახებ საკმაოდ მწირი ინფორმაცია არსებობს. ეს ლავრა მხოლოდ იოვანე მოსხის „ლიმონარიის“ XX და XCI თავებში მოიხსენიება.²⁷⁴ თხზულების XCVII თავში გადმოცემულია, რომ იოვანე მოსხმა ათი წელი ილიოტების (ლავრა უნა Αἰλωτων), ლავრაში გაატარა, რომელიც იორდანეს ნაპირას, კოპრათას ლავრის მახლობლად მდებარეობდა.²⁷⁵ „ლიმონარიის“ XX თავში მოხსენიებული ფრაზისა, *ἐν τῇ ἐρημῇ τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου* (და მითხრა) და ნაწარმოების ქრონოლოგიის მიხედვით თხზულებაში აღწერილ მოვლენას ადგილი ჰქონდა 533-534 წლებში.

²⁶⁸ É. Amelineau, *Histoire des monastères*, p. 323

²⁶⁹ „ხოლო მამა სილოვანე ეთიარცა გამოიდა პალესტინედ, იქნა თავისა სენაკი მდინარისა მახლობელად და მრეკა ერეკე ცხოვრობდა. ეთიარცა-იგი სიკეთს და ესრეთ აღასრულნა ნეშტნი იგი ეამთა მისთანი“, cf. მ. დვალა, *შუა საუკუნეთა სწავლები*, I, 231.

²⁷⁰ ქართ. ვერს. ფარანისსა-A; ფარანისსა-B; ფარანის მონასტერი (Φαράν) დააარსა წმინდა ბაიტიკონმა 330 წელს(საბირთ პალესტინაში 350წ.). იგი მდებარეობდა 12-14კმ. იერუსალიმის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, იერიქოსა და მდ. იორდანეს მახლობლად. ფარანის გამოქვაბული ნიშნავს ფარანის „მონასტეროა გაერტანებას“, ანუ „ფარანის სოფელს“. იგულისხმება მრავალრიცხოვანი ლავრა, სადაც ბერები გამოქვაბულებში, ან სენაკებში ცხოვრობდნენ და საკუთის მისაღებად და ღოკვის დროს ირტებოდნენ, cf. T. Opatowicz, *Παλαιστοχρονισμός* c IV до VI вв., pp. 32-33; „ფარანის ლავრა მდებარეობდა უწირ ჭობაში, რომლის სიღრმე დაახლოებით 60მ-დან 100 მ. აღწევს და ლოცვების ეფრის გამო სრულიად ნაცრისფერია. ორმეტყობადაა გამოქვაბული, ზოგიერთი უზენაესი, ზოგიერთი კი ადამიანის ხელით გამოკვეთილი, ლოცვების გასწერ კარგად მოწანს. თითოეულ გამოქვაბულს ადამიანის სიმაღლის პატარა შესასვლელი აქვს, რომელიც ჭობის გადასერგებს. ფარანის ლავრას პატარა მდინარის სახელი დარჩება, რომელიც იორდანეში ჩაედინებოდა“, cf. S. Vailhé et S. Pétrides, *Saint Jean et Saint Élisabeth*, p. 22-23; ალადი ქელენიკოელი „ალესაიკონში“ აღწერს თავისი ცხოვრების რამდენიმე ეპიზოდს, რომელიც ფარანის (Φαράν) მონასტერში გაატარა, იხ. Y. Hirschfeld, *The Judean Desert Monasteries in the Byzantine Period*, p. 18-33.

²⁷¹ P.G. 87, 3, col. 3021.

²⁷² ქართ. ვერს. „კალამონი-A, კალამონი-B; კალამონის (თანამ. კასრ-პაქელ) მონასტერი V საუკუნეში დაარსდა. იგი მდებარეობდა 40კმ. იორიქოს სამხრეთ-აღმოსავლეთით, გალილეიდან 3 კმ. დასავლეთ მიმავლ გზაზე, წმინდა ეფრემის ღვთა. პალესტინელის (†473წ.) ცხოვრება გაემცნოს, რომ V საუკუნეში კალამონის გამოქვაბულებში ბერები მდებარეობდნენ იორდანის ლავრას პატარა მდინარის სახელი დარჩება, რომელიც იორდანეში ჩაედინებოდა“, cf. S. Vailhé et S. Pétrides, *Saint Jean et Saint Élisabeth*, p. 22-23; ალადი ქელენიკოელი „ალესაიკონში“ აღწერს თავისი ცხოვრების რამდენიმე ეპიზოდს, რომელიც ფარანის (Φαράν) მონასტერში გაატარა, იხ. Y. Hirschfeld, *The Judean Desert Monasteries in the Byzantine Period*, p. 18-33.

²⁷³ H.M. Cyprianos, *Συναγωγή Συναγωγών*, pp. 40-42.

²⁷⁴ H.M. Cyprianos, *Συναγωγή Συναγωγών*, p. 47.

²⁷⁵ Καὶ ἐνταῦθα ἦλθεν εἰς τὴν λατρίαν τοῦτον τοῦ Κωνσταντίνου (და დაუყოვნებლივ იგი კოპრათას ლავრაში მოვიდა), P.G. 87(3), col. 2868.

B: καὶ ἔπειτα ἐτόντο εἰς τὴν λατρίαν τοῦ Κωνσταντίνου (და ბერმა იგი კოპრათას ლავრაში დაიკავა) cf. P.G. 87(3), col. 2949.

²⁷⁶ Τοῦτοντος ἀνέβη ἐπὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου. Ἐπειτα ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἔρχο ἔλκε (და მე იგი ენახე ილიოტების ლავრაში. ის იქ მრავალი წლის განმავლობაში ცხოვრობდა), cf. P.G. 87(3), col. 2917.

მთხრობელმა კოპრათას გამოქაბულში კიდევ ოცდათხუთმეტი წელი იცხოვრა(534+35=569). აქედან გამომდინარე, საეარაუდოა, რომ იოვანე მოსხი იორდანეს პირას მდებარე ლავრაში და გამოქაბულზეში სრულიად განმარტებული ცხოვრობდა.²⁷⁶

კანონიკი მხოვარის ცხოვრების ბერძნულ ტექსტში კოპრათას ლავრა გაიგივებულია ეგვიპტელების ლავრასთან.²⁷⁷ ხოლო იოვანე მოსხი კოპრათას ლავრასთან დაკავშირებით კომენტარს არ აკეთებს.

ეგვიპტობთ, ეს საეთიხი სხვაგვარად უნდა გადაიჭრას: „ლიმონარის“ ტექსტში ცხადყოფს, რომ მასში მოხსენიებული ეგვიპტელებისა და კოპრათას ლავრები ორ სრულიად დამოუკიდებელ, განსხვავებულ ადგილებს წარმოადგენს. ანტორი არ გვაწვდის ინფორმაციას კოპრათას ლავრის შესახებ, ხოლო LI თავში მოკლედ მოიხსენიებს ეგვიპტელების ლავრას და განგვიმარტავს, რომ იგი თორმეტი ათასი მილით იყო დაშორებული ქ. ანაზარბუსიდან (თანამედრ. ქ. ნავარზა). ანაზარბუსი კილიკიის ანტიკური ქალაქი იყო, რომელიც ანატოლიაში მდებარეობდა. მიწისძვრისგან განადგურებული ქალაქი იმპერატორმა იუსტინე I-მა ააშენა და 525 წელს ანაზარბუსის იუსტიპოლიისი ეწოდა.²⁷⁸ ტექსტის მიხედვით, ეგვიპტელთა ლავრაში ერთი მეუღლანოვ ცხოვრობდა, სახელად იულიანე (იულიანოს, იხ. ქვემოთ), რომელმაც სამოყვაროთი წელი ამ ლავრაში გაატარა და იოვანე მოსხის მოსვლამდე ხუთი წლით ადრე გარდაიცვალა.²⁷⁹

მასადაამე, „ლიმონარის“ მიხედვით, V საუკუნეში დაარსებული ეგვიპტელთა ლავრა პალესტინაში არ მდებარეობდა. შესაძლოა, რომ თვით ხელნაწერის გადამწერი ინფორმირებული არ იყო კოპრათას ლავრის შესახებ; მეთხველისთვის უკეთ რომ აეხსნა ამ უკანასკნელის წარმომადგენლობა, იგი ეგვიპტელთა ლავრასთან გააიგივა. აქვე დავძენთ, რომ გადამწერები ხშირად მიმართავენ მსგავს კლება-მატებს, რომელსაც ძირითადად განმარტებითი ხასიათი აქვს.

ჩვენი ყურადღება ერთ დეტალზე გამახვილდა: ეგვიპტელთა ლავრაში დამკვიდრებული ბერი იულიანეს პერსონაჟს და კანონიკი მხოვარის ცხოვრებაში აღწერილი კოპრათას ლავრის მედიდრი მეუღლანოვის შორის გარკვეული პარადოქსის გაეღება შეიძლება; ორივეს სახარება აქვს და ეგვიპტელი ბერების მსგავსად, ხალხით არიან შემოხილინი. ჩვენი პიოთეზა რეალურ ფაქტებს არ ეყრდნობა, მაგრამ გასათვალისწინებელია, რომ შესაძლოა, „ლიმონარის“ ერთ-ერთი პერსონაჟი მთავრობებში ცხოვრების ანტორმა საკუთარ თხზულებაში ახალ სახეს შექმნა და სიუჟეტის შესაღამაზებლად დაურთო სხვა ორი ბერის სახეც, რომლებიც თხრობის განვითარებაში არ მონაწილეობენ.

მინოვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ჩვენს მიერ შესწავლილ უძველეს ქართულ რედაქციებში ეგვიპტელთა ლავრა არსად არ იხსენიება. უფრო მეტიც, ცხოვრების არცერთ გვიანდელ ქართულ ნუსხაში ეს უკანასკნელი არ ფიგურირებს.

მაგრამ რატომ მიმართავს ბერძენი ანტორი კოპრათას ლავრის განსამარტებად ეგვიპტელთა ლავრას? შესაძლოა, რომ ამ ორი ტოპონიმის აღრევა სამ ელემენტს დაუეკუშიროთ: 1) გადამწერს ხელთ ჰქონდა ტექსტი, რომელშიც ეგვიპტელთა ლავრა იყო წარმოდგენილი; 2) გადამწერს არ ჰქონდა ინფორმაცია კოპრათას ლავრის გარშემო; 3) გადამწერმა ლიმონარის LI თავის სიუჟეტით ისარგებლა.

გარდა ამისა, ერთი საეთიხი კვლავ გაურკვეველი რჩება. არსად არ აღმოჩნდა ინფორმაცია წარმოშობით არაბი, აბბა სილასის იდენტიფიკაციისთვის, რომლის შესახებ ბერძნული ტექსტი გვიამბობს: *Τῆς τῶν πνευματικῶν ἀρχῆς πατρὶας, Σίλας ὁπίσται, Ἀραφ τῷ ὕψει*.²⁸⁰ სამაგიეროდ, ქართული რედაქციების მთავარი პერსონაჟი, სიტყვით მაშის აბბა სილოვანეს სახელი კარგად არის ცნობილი, იგი აპოფთეგმებშიც ხშირად მოიხსენიება და ბიოგრაფიული ცნობების მიხედვით, იგი შესანიშნავად ერწყმება პალესტინურ მეუღლანოვებს.

²⁷⁶ Cf. И.М.Смирнов, *Синайские Пустыни*, p. 47.

²⁷⁷ *Ἐρχομεθα οὖν ἐπὶ τὰ μέρη εἰς τὰ ὁρίματα τοῦ Κοκραβῆς εἰς τὴν καλοσύνην λαύρου τῶν Ἀλυταῶν*, (ჩვენ წავებით ერთი ადგილისკენ, სადაც კოპრათას გამოქაბულზე იყო, რომელზეც ეგვიპტელთა ლავრა ეწოდება), cf. *ცხოვრების ბერძნული ტექსტი* in B. Flusin et J. Parnelle, *«De Syncretica»*, № 100, p. 310-311, 8.

²⁷⁸ Evagrius, *ŹE* VIII.

²⁷⁹ *Ἀναστρέψαντες, μαθητοὶ καὶ ἐξ ὧν δευτέρως Κιλίαςος. Ἐν ταύτῃ ἄς ἀπὸ οὐραίου δεικνύει, λαύρα ἐστὶν ἡ ληγομένη τῶν Ἀλυταῶν. Διοφύστωτος γὰρ ἡμῶν οἱ Πατέρες τοῦ τόκου ἐκείνου, ἐν τῇ τῶν πέντε ἐκκομῇ ἐκείνῃ γέννησιν ὁπίσται. Τοῦτο ἐπαρρητοῦσθαι λέγουσιν, ὅτι περὶ τὰ βῆβαια ἵστανται ἐπὶ ἐκείνου εἰς τὸ ὁρίσθαι μακρὸν, μὴ ἠτοίμασθαι τὴν κατὰ τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων, καὶ ὁ ὁπότερος ὑπάρχει, καὶ ὁπότερος καὶ μετὰ τὴν αἰῶνα καὶ κατὰ τὸν αἰῶνα.*» cf. P.G. 87(3), col. 2906-2908; *„ქალაქის ანაზარბუსისა, რომელ არს საკათალიკოსო, ვითარ ათორმეტით მილიონით არს ღაღრა, რომელსა ეწოდების მეგეტელთა. ამას მრანტელებს შინა იყო ბერი ენიმე, რომელი გარდაიცვალა ეფინარშს ხუთისა წლისა, სახელით იულიანოს. მას დაჯერო ქრებას შინა მცირესა სამეფოდათი წელი და არაღრეს სარა რაჲ მოეყო ამის საწვთროსა საქმარი, არამედ ერთი პალკატრი და ფიჩე და კათახა ერთი ძეგლისა და სახარება“*, cf. ა. აბულაძე, *ლიმონარი*, p.26.

²⁸⁰ *Τῆς τῶν πνευματικῶν ἀρχῆς πατρὶας Σίλας ὁπίσται, Ἀραφ τῷ ὕψει* (ერთ-ერთი სულერი მაშა, სახელად სილასა წარმოშობით არაბი), cf. B. Flusin, J. Parnelle, *«De Syncretica»*, № 100, p. 305.

კანონიკე მძოვარის ცხოვრების სიუჟეტი მნიშვნელოვან დეტალს შეიცავს, რომელიც ნაწარმოებს უშუალოდ ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალების თემასთან აკავშირებს.²⁸¹ კოპრათას ლაზარში მოღვაწე ბერის მიერ მიძღვნილი მამაკაცის ტანსაცმლით შემოსილი ქალი, უფლის ნებითა და წინამძღოლობით, უდაბნოში დასამკვიდრებლად მიდის. ეს სამოსი განსაკუთრებულია: იგი ბერის სქემას (ჯუჟა)²⁸² წარმოადგენს. ხოლო სასულიერო პირის მიერ ახალგაზრდა ქალისთვის აღნიშნული წმინდა სამოსის მინიჭება სამონასტრო ცხოვრებაში მისი აღიარების უტყუარი დასტურია. მაშასადამე, ქალწული ბერის სოხოს განსაკუთრებულ ტანსაცმელს, რომელსაც კინოვიტები ატარებდნენ. თუმცა მან უარყო კინოვიტური(სამონასტრო) ცხოვრების წესი, განმარტოვდა უდაბნოში და ასკეტური ცხოვრების წესი ირჩია.

ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალების თემა აღსავსაა მისტიციზმით და ამავე დროს მეტად რომანტიკულია, რომელშიც ფესვები ჯერ კიდევ ადრეულ ბიზანტიურ პაგიოგრაფიაში გაიდგა. ახალგაზრდა კანონიკე მამაკაცი ტანსაცმელში ჩაცმულ დედათა ჯგუფს მიეკუთვნება, რომლებიც განდევნილი ყოფიან მისდევდნენ.

ბიზანტიური პაგიოგრაფიის დიდ გაღვრებაში საკმაოდ ცნობილია წმინდანთა სახელები, რომლებმაც სხვადასხვა მიზეზის გამო შეიცვალეს სახელი, წარმოშობა, შეინიღბეს სქესი, მიატოვეს ამქვეყნიური ცხოვრება, რათა საკუთარი არსება უფლისთვის მოეტანათ მსხვერპლად. ხშირ შემთხვევაში ისინი საჭურისებად იყვნენ მიჩნეულნი, როგორც *ჟელაგია*, *მარინა*, *ანასტასია* და ჩვენი საკვლევი თხზულების მთავარი პერსონაჟი. წარმოგვიდგენენ განდევნილ ქალთა ჩამონათვალს:

ანასტასია /საჭურისი ანასტასი- (ქართ. ევრს. ანასტასია პატრიკია), (Vs., 10.III);²⁸³

ანნა /ეფემიანე

(IX ს., 20.X ს.);

აპოლინარია/დოროთეოსი

(467-472 წწ.);

ათანასია, (ანდრონიკეს მეუღლე)

(VI ს. 9.IX);

ეფენია/ეფენიოსი

(სირ.ევრსია(778წ.), ქართ. ევრს. 11.II);

ეფუროსინე /სმარაგდუსი

(VI-VIII ს.);

(კილარია/კილარიონი

(კოპტ. ევრს., VI ს. ?);

მარინა/მარინოსი-1 (ქართ. ევრს. მავრიანე, მარიამი,

ეფენიოსის ასული), (VI-VIII ს.);²⁸⁴

მარინა 2

(XI-XIII ს.);

მეტრონა/ბაბილასი

(V ს.);

ჟელაგია/საჭურისი ჟელაგია-

(Vs., 8.X ს.);²⁸⁵

თეოდორა/თეოდორე

(V ს. 28.IV ს.).

ამ წმინდანთა ცხოვრების ბერძნული დედნები ძირითადად VII ს-სა და VIII ს-ის პირველ ნახევარში შეიქმნა. მხოლოდ ორი ტექსტია ადრეული: *ჟელაგია ცხოვრება*, რომლის ჩამოყალიბების ეპოქა ტრადიციულად V საუკუნე რეზება და *მარინას ცხოვრება* (ქართ. რედაქციებში – მავრიანე და მარიამი, ეფენიოსის ასული). ამ უკანასკნელის წყაროები IV ს-ის „სულის მარგებელ“ ანუ პატერიკულ ლიტერატურაშია საძიებელი. ეფიქრობთ, *მარინას ცხოვრების* ბერძნულ რედაქციასა უმრავლესობა ამ დროს ჩამოყალიბდა, ან შესაძლოა უფრო ადრეულ ეპოქაშიც.²⁸⁶

კანონიკე მძოვარის ცხოვრების სიუჟეტი V-VI საუკუნეების პალესტინისკენ გვიწევს. ხოლო პალესტინის მნიშვნელოვან რეგიონებში განსწავლული ანტორი მიმართავს თხორობის მიმზიდველ და ამავე დროს რეალისტურ სტილს.

კანონიკე მძოვარის ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში

ხელნაწერები

კანონიკე მძოვარის ცხოვრების მხოლოდ კიმენური რედაქცია არსებობს, რომელიც მრავალრიცხოვან ხელნაწერშია დაცული. გვიანდელი ხელნაწერები XVIII-XIX საუკუნეებით

²⁸¹ იხ. E. Pataigne, «La femme déguisée», SM, 3, série 17/2, p. 597-623.

²⁸² ჟუჟა, *ჟოჟ*, *ჟო*; ანაფორა, „სქემის მთავარი ნაწილი კოლონიზირა, რომელიც წარმოადგენს უხახლო კაბას და მოქსოვილია მატყლით“. სქემის დანარჩენი კომპონენტებია: ტყეის ქაბარი, რომელიც კოლონიზირის წელზე ერტყმის და ანაფორის, *ჯოჯობით* შემკული ოღარი, რომელიც ეშვება მხრებიდან და მკერდზეა გადაჯვარედინებული“, cf. J. Pargoire, *L'Église Byzantine du 5e s. 447*, p. 66-73; B. Flusin, J. Parnelle, «De Syncretica», *JB*, 100, p. 311.

²⁸³ BHG, 3, 79-80; L. Clugnet, *Ve et révisé de Daniel de Seltz*, p. 9-20; S. Brock, S. Harvey, *Holy Women*, p. 142-149.

²⁸⁴ BHG, 3, 1163; L. Clugnet, *Ve et révisé de sainte Marine*, p. 36-45.

²⁸⁵ BHG, 3, 1478-1479; H. Usener, *Legenden der heiligen Pelagia*, P. Petimengin, *Pelagia la pénitente*.

²⁸⁶ E. Pataigne, «La femme déguisée», SM, 3, 17/2, p. 597.

თარიღდება. ხოლო კიმენური რედაქცია პარხლის მრავალთავეში და ბოლდეს კრებულშია დაცული. ჩვენს ნაშრომში გამოცემული ტექსტი პარხლის ხელნაწერიდან არის ამოღებული. ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ ცხოვრების დედანი უცნობი იყო. ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში მრავალი ძეგლია, რომელთა ორიგინალები დღემდე უცნობი რჩება. ხანგრძლივი ძიების შემდეგ მივაყვლით ბერძნულ ტექსტს, რომელიც თანხედება ქართულ რედაქციებს, მაგრამ განსხვავებული სათაური აქვს.

გთავაზობთ ხელნაწერთა ნუსხას, რომელთა საშუალებითაც ცხოვრების ტექსტზე ჩვენამდე მოაღწია. ტექსტების შეჯერების საშუალებით დადგინდა, რომ ყველა გვიანდელი რედაქცია ბოლდ.(B)-ში დაცული ტექსტის მოგვიანო ნუსხებია: A-95 (X ს.) 628v-631r; ბოლდ.(X) 248r-249v; A - 382 (XV ს.) 73v-75r; H-972 (XVI ს.) 320v-323v; S-134 (XVIII ს.) 149r-153v; A-649 (1785წ.) 83r-31v; S-300 (1779წ.) 220v-222r; S-4932 (1791წ.) 203-297; Q-300 (XIX ს.) 280-285; S-3640 (XIX ს.) 46v-50r; H-1379 (XIX ს.) 5r-7r; H-1370 (1871-1884) 49r-52r; H-1762 (XIX ს.) 36v-41v; Q-882 (XIX ს.) 28v-31v; H-947 (1864წ.) 37v-42v; H-286 (1853წ.) 349-352; H-1313 (XIX ს.) 39r-44r; A- 851 (XIX ს.) 39v-43r.²⁸⁷

ცხოვრების ტექსტზე ჩატარებული ტექსტოლოგიური სამუშაო უძველესი რედაქციების გვიანდელთან და აგრეთვე ბერძნულ ტექსტთან შედარებას მოიცავს. A, B რედაქციებისა და A-382 (XV ს.), H-972 (XVI ს.) ხელნაწერებში დაცული ტექსტების შედარებას ორ დასკვნამდე მივყავართ: უძველესი რედაქციები ავტონომიური, დამოუკიდებელი თარგმანებია, ხოლო XV-XVI საუკუნეების ნიმუშები B-ს ეარიანტები. არცერთი გვიანდელი ნუსხა A-დან არ მომდინარეობს, უკლებლივ ყველა ბოლდეს რედაქციას ეყრდნობა.

ქართული რედაქციების შედარება

სათაურები

A: ცხოვრება ქალწულისა ერთისა, რომელი იყო ასული მთავრისა ვისმე კონსტანტინეპოლისისა და იქნა იგი მძოვარ. ესე არს კანონიკე ქალწული, 628 v.

B: ცხოვრება ქალწულისა კანონიკისი, რომელი იყო ასული მთავრისა ერთისა კონსტანტინეპოლისისა და იქნა მძოვარ, 482r (Historia canonica virginis, quae filia erat principis Constantinopolitani et facta est "pascens". (Божия) ²⁸⁸

კანონიკე ქალწული

ქართული სათაურები თანხედება, თუმცა აქ უცნაური ფენომენი შეიმჩნევა: A რედაქცია მთავარი პერსონაჟის სახელს, ანუ სიტყვა *კანონიკეს* აკლავს. ხელნაწერში სათაურისა და პარაგრაფის პირველ სტრიქონს შორის მკრთალი, წერილი ასოებით შესრულებული წარწერა ფიგურირებს: „ესე არს კანონიკე ქალწული“. ხელნაწერთა კატალოგის მიხედვით ეს წარწერა გვიანდელია, შესრულებული უცნობი გადამწერის მიერ.²⁸⁹

კვლავ ერთი დეტალი იქცეეს ჩვენს ყურადღებას: რატომ ფიგურირებს სიტყვა *კანონიკე* მხოლოდ B რედაქციაში? რაც შეეხება გვიანდელ მინაწერს, ვფიქრობთ, ერთ-ერთი ნუსხის გადამწერმა, რომელიც ნაწარმოების სიუჟეტს კარგად იცნობდა, აღნიშნული სახელწოდება თავისი ინიციატებით ჩაამატა.

კვლავ ერთი კითხვა: რატომ გთავაზობს B რედაქცია ე.წ. ტერმინ *კანონიკეს*, რომელიც ახალგაზრდა კონსტანტინეპოლელი ქალწულის სახელს არ წარმოადგენს? ეს სპეციალური ტერმინი სიუჟეტიდან გამომდინარეობს და ნაწარმოების პალესტინურ წარმომავლობას ადასტურებს; ტერმინი *კანონიკე* საკმაოდ გავრცელებული იყო VI საუკუნის პალესტინაში, სადაც მონაზონთა და ქალწულთა სამონასტრო ცხოვრება ყვაოდა. ბიზანტიის იურისპრუდენციის მიხედვით, მონაზვნების ორი კატეგორია არსებობდა. პირველი კატეგორიის დასახასიათებლად გამოიყენებოდა ტერმინები *მონასტრია* (*monastria*), ან *ასკეტრია* (*ascetria*), ხოლო მეორე კატეგორიას კანონიკე (*canonica*) ეწოდებოდა.²⁹⁰ ჩვენი აზრით, პალესტინის სამონასტრო ინსტიტუტების სპეციფიკაში საკმაოდ გათვითცნობიერებულმა ქართველმა მთარგმნელმა, ან გადამწერმა თვით განმარტა ტერმინი *კანონიკე* – „ქალწული კანონიკე“, ანუ ასკეტი მონაზონი.

²⁸⁷ კ. კაკელიძე, *ტრიუდები*, 5, 130; ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 65, 248.

²⁸⁸ P. Peters, «De Codices», *MA* 31, p. 317; ც. ჭყავიძე, «ბოლდე №1», *მრთ*, 20, 388.

²⁸⁹ *ქაბა* I, 390.

²⁹⁰ J. Pargoire, *L'Église byzantine de 527 à 847*, p. 67-69.

A.B სათაურებში ქალწული მოხსენიებულია ტერმინით *მძოვარი Pascens*, (Βασίς),²⁹¹ (A, 628v, B, 482r), რომელიც ნიშნავს „ჟინც ძოვს“. მაგრამ რა მიზნუვლობას ეყვდნ იგი ქართულ თარგმანებში? „VI საუკუნის ბიზანტიისა, სადაც ღვთისმეტყველება ძველად, ბერძენის სამი კატეგორიისა სტრუქტურადაა დამყვანი. საშუალო და რჩეული. ხოლო ცხოვრების წესისა და მარჯვის მიჯნედით, აღსდგირი მამები ორ ძირითად ჯგუფად იყოფილდნენ: ასევე მუდამდაბობები, რომლებიც სრულად მარცხი. ან სხვა ბერის თანხლებით მონასტრებიდან მოშორებული ცხოვრობდნენ და კინოვებები,²⁹² რომლებიც მონასტრში კოლექტიურად ცხოვრობდნენ, საერთო წესის მისდევდნენ და გეოგრაფიულდნენ წინამძღვარს.“

ასევე შეუდარბოეთა ჯგუფის მრავალი განმტოებები გაანდა. თითოეული დაჯგუფების სახელწოდება იმ ადგილების სპეციფიკით იყო განმტოებული, სადაც ისინი ასევე (ჯგუფებს) ჩართდნენ: განდებლების საცხოვრებელი ნაულებად ორბინალური იყო - ისინი უდებოებში ან მთებში განმტოებულ. ოხოლორებულ გამოქებალებში იყენენ დამკვიდრებულნი;

მესვეურები ანუ სტილიზებრიკონიტები⁸⁹ კი ცხოვრების განსაკუთრებულ სტილს მისდევდნენ - სვეტის თავზე მოთავსებულნი, ისინი არსებობის უკიდურეს ასექტურ წესს იცავდნენ;

დენდრიტები ზეგზე ცხოვრობდნენ.²⁹⁴
 ხოლო განდევნილებს შორის არსებობდა ასეცთა ერთი ჯგუფი, რომელსაც ბოსკი ეწოდებოდა. ისინი ცეცხლისა და საცხოვრებლის გარეშე ცხოვრობდნენ და მხოლოდ ბალახისა და მცენარეული კულტურების ძოვით ირჩევიდნენ თავს.²⁹⁵

ლავერების შექმნამ საკმაოდ მრავარი(ცხოვანი მუდამბოყ ასეკტი შეკრიბა. საბა განწმენდილმა ბუერი მთიანი დამკვიდრა მის მიერ დარსებულ კერაში: „მან(საბამ) დავიწყო კველას მიღება, ვინც მას მიმართულა. წმინდანთა ბუერი აქეთ-იქით გაფანტული სივარი(Bosko) მიდოიდა, რათა მის სათიბისკომოს შეკრიბოდა.“²⁶

ოვანე მოსხის „ლიმონარის“ ხშირად გეხედება ტერმინი მთხჯე (ქართ. „მოუვარი“) ასევეტა განასკუთრებული კატეგორიის დასახასიათებლად, ესენი არიან *მოუვარი* ანაკორეტების ჯგუფი, რომლებიც ბალახისმკვამლე ცხოველთა მსგავსად, მხოლოდ ენერგეულით იკვებებიან. დაეძინა, რომ ეს ტერმინი ზოგადია და არცეცხლდება მათზე, ჟინც მხოლოდ მიწის პროდუქტით არსებობდა.

სწორედ ამაში მდგომარეობს ასევე მისი არსი: ცხოვრება ბალახისმჭამელთა მსგავსად – მხოლოდ უფლის მიერ მონიჭებული ძეგნით. ტერმინი „ლიბონარის“ ქართულ ევრსიაში პირველად უფლის მოთვარი „ლიბონარის“ ქართულ ევრსიაში

როვანე მოსხი არა მარტო პალესტინის დიდი და ცნობილი საშინასტრო ინსტიტუტების სტუმარი იყო, იგი ხშირად ეწეოდა ხოლმე იორდანეს ნაპირზე მდებარე გაიოქებაულებს, რათა შეესაბამებოდა მხოვრების შეხვედრება და ესაუბრა მათთან. ასევე ბერებთან ურთიერთობით გამოჩენულმა შთაბეჭდილებებმა შთააგონა მწერალს მრავალი თაობისთვის შექმნილი მრავალი „სულის მარგებელი“ თხრობა, რომელთაც სახელგანთქმულ მოქალაქეებთან(მთიანე) მოისმინა.²⁹⁷

სოზოშენის ცნობით, ბოსკიში (*boskisme*) IV საუკუნის მეორე ნახევარში წაისახა.²⁹⁸ ეტორი როდესაც ავტორი სიგორის მთასთან მცხოვრებ მძოვრებს აღწერს, მიუთითებს, რომ სწორედ მძოვართა ამ ჯგუფმა დასაბამი მისცა ახალი მოძღვრებას – ბოსკიშის.²⁹⁹

²⁰ Bochari, *წივის, საცუბი, წიხაბი, მუკესი წიხაბი* (მცენარეულობი), cf. *ԾԲԸ* p. 301 Pascens = Pasco, pavi, pastum=ძივა, cf. *ԹԲ* p 729; cf. J. Wortley, “*Graciers*” (წიხაბი) in the Judean Desert, *SHOC*, p 37-48; R. Rubin, «The Melagria: On Anchorites and Edible Roots in Judean Desert», *ՀԱ*, 52, pp. 347-352.

270 კიხოვიტა-მონასტერში, ზეშთა სახოვაღაღობაში გავრთიანებულა ბერი (ანტ. ანქიურეტი, გარღეცილი). ზეშთ. Κησὸνίδης ὁ. “ერთაღ ცხოვრება”, “საერთო საცხოვრებელი”; ლათ. cenobita<cenobium=“მონასტერი”.

20 ბესიუტე (Syrjute) > ბერძ. *σύνετος* "სუეტო".
21 დენდრიტი (dendrite) > ბერძ. *δένδρον*, "ხე".

¹⁰ J. Pargoire, *L'Église Byzantine de 527 à 847*, p. 67-70; A. Voobus, «History of Asceticism in the Syrian Orient», *CSCO*, pp. 24-25.

¹²⁶ B. Flusin, *Miracle et histoire dans l'œuvre de Cyrille de Scythopolis*, p. 142.

198 С. И.М.Смирнов, *Синайский Патрик*, 47-48.
199 Д. Д. Д. Д. Д. «Эпизод из начальной истории египетского монашества», *Древняя история*, 7, 76-101.

[illegible]

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ადრეულ ქრისტიანობაში ასკეტიზმის მრავალი ფორმა არსებობდა, რომელიც თვალსაჩინოდ აისახება ქართულ პაგიოგრაფიულ ლიტერატურაში. ნათარგმნი ცხოვრების ტექსტები ცხადყოფენ და გვიდასტურებენ ასკეტიზმის სხვადასხვა სახის ტერმინს, მრავალგზის მოხსენიებულს პაგიოგრაფიულ ნაწარმოებებში. მაგალითად: “მშოვარი”, “მღუშარე”, “უძილო”, “მჭირალი”, “მესვეტე”, “საღოსი”.³⁰⁰ ტექსტში ტერმინების მრავალისა და კანონიკის არსებობა შეთხვევითი არ არის. ვფიქრობთ, ეს ინიციატივა ქართველი მთარგმნელისგან მომდინარეობს, რომელიც საკმაოდ გათვითცნობიერებულია პალესტინის სამოხატო ინსტიტუტების სპეციფიკაში. მან ტერმინები *მშოვარი* და *კანონიკე* ერთმანეთს დაუკავშირა, რათა ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალწული განდევნის სახეში ასკეტიზმის სიმბოლური სახე ჩამოეყალიბებინა. მიუხედავად A რედაქციაში უმნიშვნელო კვლებისა, შედარებამ აჩვენა, რომ A,B რედაქციები სრულიად თანხედებიან ერთმანეთს.

ძველი ქართული რედაქციები და ბერძნული ორიგინალი

BHG 1318W-ისა და განსაკუთრებით, ანონიმური პატერიკული თხრობების შესწავლის შედეგად მივაკვლიეთ ბერძნულ ტექსტს, რომელიც ანალოგიურ სიუჟეტზეა აგებული.³⁰¹

ბერძნული მოდელი

[1318W.—სათაური: Διήγησις περὶ τῆς στυχληταιῆς τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ τῶν Ἰορδάνου(ამბავი არისტოკრატი (ქალის) შესახებ, რომელიც იმყოფებოდა იორდანის უდაბნოში).

შესავალი: Τῆς τῶν πνευματικῶν ἀγίων πατέρων Σιλᾶς ὁνόματι, Ἀραβὶς τῷ γένει, καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ σπῆλαια Φαρίν τῆς κατὰ Ἱερσάμ διουμένης... — Des. εἴτε εἰς τὴν ἐσώτεραν ἐρημὸν ἔφυσεν, εἴτε καὶ ᾤλῳας πᾶς ἐκείνου αἰὲς ἦσαν, οὐκ οἶδμεν... ἢ τὰς εὐχὰς... ἀμὴν (ერთი სულიერი მამა, სახელად *ხილასი*, წარმოშობით არაბი, დამკვიდრებული იყო *ფარანის* გამოქვაბულში, იერუსალიმის მახლობლად, უამბობდა... — ან უდაბნოს სიღმეში გაიქცა, ან ჩვენ დაგვეჩაღა, არ ვიცო... ლოცვებით... ამენ). De qua catal. Vatic. 233⁸; Analecta Bollandiana, 19 (1900), 83³⁴ Cf. cod. Venet. Marc. II 101 (Nan. 123), anni 1592, fol. 146^v-150.³⁰²

ბ. ფელუსენი და ქ. პარამელი ნაშრომში წარმოგვიდგენენ ბერძნულ ხელნაწერებში დაცულ რედაქციებს, რომელთაგან ყველაზე ადრეული XII საუკუნით თარიღდება: *Vatican*, (*barb. 318*). გთავაზობთ ხელნაწერთა ნუსხას, რომლებიც ყველაზე ადრეულია სტატიაში წარმოდგენილ მრავალრიცხოვან ხელნაწერთა შორის: *Vatican*, *barb. 318*(XII ს.), ხელნაწერი მენოლოგიოს არ წარმოადგენს; მასში დაცულია *წმინდანთა ცხოვრებანი* (რედ. b); *Athènes, Bibl. nat.*, 513(XIII-XIV სს.) (რედ. a); *Paris, Bibl. Nat. Coislin 378*(XIII-XIV სს.); *Vatican, Reg. gr. 44*(XVI ს.); *Venise, Bibl. Marc. gr. XVI-XVII სს.)* და ა.შ.³⁰³

ატორების აზრით, **b** რედაქცია, ანუ ეპიტაქიის ბიბლიოთეკაში დაცული XII ს.-ის ხელნაწერი იშვიათი ფენომენია, რადგან ტექსტი ყველაზე ახლოს არის ორიგინალთან. სტატიაში გამოცემული კრიტიკული ტექსტი თითქმის თანხედება ქართულ რედაქციებს, თუმცა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, გარკვეული წყაროების მიერ გამოწვეული განსხვავებები შეინიშნება.

სათაურები

ჩვენი ყურადღება ძირითადად სტატიაში წარმოდგენილ სამ ბერძნული რედაქციაზე გასახილდება. მათი სათაურები არა მარტო ერთმანეთისაგან სხვაობს, არამედ ისინი ქართული რედაქციებისგანაც განსხვავდებიან:

რედ. **a**: Διήγησις περὶ τῆς στυχληταιῆς τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ τῶν Ἰορδάνου(ამბავი არისტოკრატი (ქალის) შესახებ, რომელიც იმყოფებოდა იორდანის უდაბნოში);

რედ. **M, E**: Περὶ τῆς θυμασιᾶς παρθένης τῆς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως (კონსტანტინეპოლის საოცარი ქალწულის შესახებ);

რედ. **b** : Βίος τῆς ἀγίας παρθένης ἐλπίστῆς δέσποινας(ცხოვრება ვინმე წმინდანი ქალწულისა, გაკუთრთხე უფალთ).

მიღების დრო დგებოდა, თითოეული მათგანი იღებდა ცელს, მიდიდა მთებში და ბალახისმჭამელი ცხოველების მსგავსად. მცენარეებით იკვებებოდა, cf. Sozomène, *HE* VI, 33; Migne, 67, col. 1392-1393.

³⁰⁰ ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 54.

³⁰¹ B. Flusin et J. Paramelle, «De Syncretica», *AA* 100, p. 291-317.

³⁰² BHG, III, p. 177-178. [1318W.]

³⁰³ B. Flusin, J. Paramelle, «De Syncretica», p. 291-300.

სილასი და სილოვანე

ბერძნულ ტექტში მოხრობელი და მთავარი პერსონაჟი აბბა *სილასია*, წარმოშობით არაბი; ხოლო ქართული რედაქციები ასახელებენ *მამა სილოვანეს*, რომელიც, სავარაუდოდ სახელის ბერძნული ფორმაა:

A: იყო ვინმე ერთი მამათავანი, რომელსა ერქუა *სილოვანე* და ჯდა იგი მონასტერსა *ფარანისა*სა ქუბასა შინა მახლობლად *იერუსალმისა* უთხრობდა ძმათა და პრქუა, 628r

B: იყო ერთი მამათავანი, რომელსა ერქუა *სილოვანე* და ჯდა იგი სენაკსა შინა მონასტერსა *ფარანისა*სა, მახლობლად *იერუსალმისა* უთხრობდა ძმათა და პრქუა, 482r

განსხვავება, პარალელი

ქართული ტექსტების კომპოზიციის ბერძნულთან ურთიერთმიმართებამ ქართული თარგმანის ერთგვარი თავისუფალი სტილი გამოკეთა. ფრაზების კონფიგურაცია სხვაობს ბერძნულთან, ხოლო ქვემოთ მოყვანილი ფრაგმენტი ტექსტობრივ პარალელს ავლენს *ნისიმეს ცხოვრების* ქართულ ეკრისიასთან, რომელიც არაბულიდან არის ნათარგმნი:

ბერძ: Έγὼ δὲ οὕτῃ ἡδέως εἰχὼν παροισμῆσαι γὰρ καὶ, οὐ μόνον ἐφ'αφ'ᾧ τὸν ὄμιον σπαιχὸν τοῦ γοῦεναι καὶ, ὡς καὶ γὰρ οὕτως καὶ παροισμῆσαι ἐπ'αφ'ᾧ καὶ παρὰ αὐτοῦ σπαιχῶν τὸν ὄμιον ταῦτ' ἐπὶ τῷ π. 309, 5(არ მსურდა ქორწინებაზე მესაუბრა, მაგრამ არ შემეძლო ჩემი ზრახვები ჩემის მშობლისთვის გამეხილა. განსაკუთრებით მსურდა თავისუფალი დრო მქონოდა, რათა მელოცა და ეუხმობდი ღმერთს შემეწოებისთვის.)

A: „ხოლო მე არა მინდა და ვერ უთხრობდი მამასა ჩემსა. და რაჟამს მოვიცალი, ეილოციედი ღმრთის მიმართ, რათა განმარინოს მე საწუთროსა ამას წარმავალსა,“624v

B: „ხოლო მე არა მინდა და არა უთხრობდი მამასა ნებასა ჩემსა. და რაჟამს მოვიცალი, ეითხოდდი ღმრთისაგან, რათა განმარინოს საწუთროსა ამისაგან ცხოვრებისა,“483r.

ნისიმეს ცხოვრება აღტირდა და თქუა: „უკუეთუ ნება ღმრთისა იყოს, რათა აღესრულნეს მშობელნი ჩემნი უწინარეს ჩემსა მიცემად ქმარსა, განვეგრე მე ამას საწუთროსა,“304

ბერძნულის გაველენა

განსხვავებების მიუხედავად, ბერძნულის გაველენა მკაფიოდ ჩანს ზოგიერთი ფრაზის კონსტრუქციაში:

ბერძ: Έγὼ δὲ ἔχουσα ἑνὸς μὲν καὶ τοῦ ἀπαλλάττειν καὶ τοῦ ἀπαύειν τὸν πατέρα μου, p. 310-311,7 (მხოლოდ ერთი საზრუნავი მქონდა, განეშორებოდი ამ უსარგებლო და ცრუ ცხოვრებას).

A, B: „და მე გაეიზრახევედ, თუ ვითარ განვეგრე საწუთროსა ამას წარმავალსა“, A, 630r, B, 483v.

კლება

შეინიშნება ზოგიერთი ფრაგმენტის კლება:

ბერძ: Δέομαι οὖν, ἀναστῆναι σὺν ἑνὶ τῶν μετ' ἐμοῦ καὶ ἰερεῶν ὁμοῦ, ἐκ μακαρίων γὰρ χροῖσι τοῖς ἐπιμυσμ. 'Ο δὲ γέρων ἐρὼς μὲν οὖτος: "Ὅρα μὴ παραισῶς ἐπ'ἐμῷ τῷ σπαιχῶν. "Ἡμεῖς γὰρ ἄλλ' ἢ ἀπὸ τῆς ἡλικίας τρεπόμεναι ἔμεν ἀνθρώποι. Ἐγὼ δὲ προσπαθῶναι αὐτῶν καὶ παροισμῶναι τριακοντα ἡμέρας τοῦ παρῆναι μοι, p.313, 11(„ გთხოვ, რომ ადგე და ჩამაცეა შენი წმინდა სამოსი, რომელიც დიდხანია ასე მწადა“. ბერძა მითხრა: „ნახე, რომ ბერების საცთუნებლად არ იყო მოსული.“ რადგან ასაკით ახალგაზრდა ყვავილი იყავი და მეტად მდიდრულად მორთული. მუსლი მოვიყარე მის წინაშე, გადაუდგე სამასი ოქროს მონეტა (ნომისმა) და ეუთხარი: „ოცოდე, წმინდა მამაო, უნდა ბერის სამოსის ღირსი გამხალე, ჩამაცეა შენი ძაძა და მომცე შენი წიგნები.“

მოცემულ შემთხვევაში A საგრძნობლად შემოკლებულ ფრაგმენტს გეთავაზობს, ხოლო B მცირე განსხვავებებით თანხვდება ბერძნულს:

A: „არამედ გვედრები, რათა აღსდგე და შემოსო მე წმიდა სქემა და მომცე წიგნნი შენნი.“

B: „არამედ გვედრები, აღსდგე და შემოსო მე წმიდა სქემა და მომცე წიგნნი, რამეთუ მრავალგამოტან მსურის რათა ღირს ვიქნე.“ და მრქუა მე ბერმან: „იხილე, ნუუკუმ განსაცდელად მორსულ იყო მონაზონთა ზედა.“ ამისათვის, რამეთუ სრულსა პასაკსა სიჭაბუკისასა ვიუყე და

³⁰⁴ კ. კეკელიძე, კომენი, I, 202.

ხატითაცა ფრიად შუენიერ. და დაეაგდე თავი ჩემი მის წინაშე და მიეცე სამასი დრაქანი, რომელი იყო ჩემთანა და ვარქუ : „უწყოდე, მამაო რამეთუ შენდა ბრძანებულ ღმრთისაგან, რასთა შემოსო სქემა და მომცნე წიგნი შენი.“ 484v

გეოგრაფიული ადგილების ტრანსკრიპცია

A რედაქციაში ტოპონიმის ზუსტი ტრანსკრიფციაა წარმოდგენილი, ხოლო B ბერძნულსგან განსაკუთრებით სხვაობს. მოცემულ მაგალითებში ვიშოვებთ B რედაქციის გვიანდელ ვარიანტებს (C,D):

A ფარა-ნისასა	B,C,D ფარა-ნისას;
A კალ-ა-მონისასა	B,C,D კალ-მონისასა;
A კა-ბრათა	B,C,D ნა-ბრათან.

B რედაქციაში კოპრათ(Κοπραθ) უჩვეულო ფორმით „ნაბრათან“ არის გადმოსული, რომელიც შესაძლებელია იგივე ტოპონიმის არაბული ტრანსკრიპციიდან „ყაბრათა“ მომდინარეობდეს, რომელიც „ალ-ბუსთანის“ 48-ე თავში ფიგურირებს. „ალ-ბუსთანის“ „ლიმონარის“ არაბული ევერსიას, რომლის ტექსტი X საუკუნის სინური წარმოშობის არაბულ ხელნაწერშია დაცული.³⁰⁵ ცხოვრების ქართული ფრაგმენტი, რომელიც ბერძნულთან სხვაობს, აქვებს გეგვიპტელების ლაერას:

ბერძ: Περχάμαθ οὖν ἐχὼ ἄμυσ τὰ μέρη εἰς τὴν ὁρίαν τὴν Κοπραθ εἰς τὴν ἀδισαύην λευρὰς τῶν Αἰγυπτίων, p. 310-311, 7 (მოვედით კოპრათის გამოქაბულთან, რომელსაც გეგვიპტელების ლაერას უწოდებენ).

- A: მოვედ ამას ადგილსა, რომელსა პრქუან კაპრათა;
B: და მოვედ ამას კერძოსა ადგილსა, რომელსა პრქუან ნაბრათან.

Κοπραθ, Κοπραθ, კოპრათა, ნაბრათან – სემიტური კვალი

მიუხედავად ბერძნულის გავლენისა, ქართულში, განსაკუთრებით B რედაქციაში, სემიტური წყაროს ნიშნები იგრძნობა. ქართულ თარგმანში აღმოსავლური ენის კვალის გამოვლენა და შესაძლებელია რედაქციის დადგენა საკმაოდ რთულ და სახიფათო სფეროს წარმოადგენს. განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც დედანი ხელთ არ გვაქვს. მაგრამ ტექსტთა შეჯერება, გეოგრაფიული სახელების ტრანსკრიფციის ანალიზი და ფრაზების კონსტრუქცია ბადებს პიოთუხას ცხოვრების უცნობი არაბული წყაროს შესახებ.

მაგ.: A რედაქციაში ფიგურირებს კაპრათა, მომდინარე ბერძნული ფორმიდან: Κοπραθ, Κοπραθ, რომელიც „ლიმონარის“ ბერძნულ ევერსიაში გვხვდება (თავი XX და CXI). B რედაქციაში ეს უკანასკნელი ჩანაცვლებულია ფორმით ნაბრათან. სიტყვის უცნაურმა კონფიგურაციის გამო არაბულიდან ნათარგმნ ტექსტებში შესატყვისი ფორმის მოძიება შეეცადათ.

„ლიმონარის“ ქართულ ტექსტში XX, CXI თავები გამოკლებულია; შესაბამისად, აღნიშნული სიტყვა არ დაიძებნა, თუმცა „ალ-ბუსთანში“ ბერძ. Κοπραθ (ქართ. კაპრათა=ნაბრათან) ჩანაცვლებულია ფორმით: „ყაბრათა“ ან „ყაბრათა“.³⁰⁶ სიტყვის ქართული თარგმანი შესაძლოა მომდინარეობს არაბულიდან შემდეგი არგუმენტების გამო:

1. არაბულში მოკლე ხმოვნები არ აღინიშნება. ამის გამო მთარგმნელმა კოპრათა=ნაბრათან ინტერპრეტაციისა, არ იცნობდა არა აღნიშნულ ტოპონიმს, ხმოვნები არაზუსტად გადააწაწილა. საგულისხმოა ის გარემოებაც, რომ თანხმოვანი /ჰ/ /ზ-თი ჩანაცვლება გამოწვეულია არაბულ ენაში /ჰ/ არარსებობით. ხოლო თანხმოვნების /ყ/-სა და /ზ/ მონაცვლეობა კი -მცდარი გრაფიკით. იგივე ფენომენს ვხვდებით სიტყვა ფარანის ტრანსკრიფციაშიც: B რედაქციაში ფიგურირებს არა „ფარანი“, არამედ „ფარამ.“ ანალოგიური ტრანსკრიპცია დაიძებნა „ლიმონარის“ ქართულ ტექსტში, რომლის წყარო არაბულია: მონაზონი ფარამა მონასტრისა.³⁰⁷

2. ფეჟირობთ, არაბულის გაგვლენით არის გამოწვეული ხმოვანის /ჰ/ კლება, ანუ არაბული ალიფ-ის ზედმეტად მიჩნევა. მაგ.: „კალამონის“ ნაცვლად B რედაქციაში ფიგურირებს „კალმონისასა“. ამ უკანასკნელს იგივე ფორმას ვხვდეთ ქართულ „ლიმონარშიც“.

³⁰⁵ რ. გეარამია, *ალ-ბუსთანის*, თავი 48(XCI), გვ. 101, არაბ. ტექსტი: 297v.

³⁰⁶ Idem 297v.

³⁰⁷ Cf. n. აბულაძე, *ლიმონარი*, 17. G. Garitte, «La version géorgienne du Prê Spirituel», 2, JY 232; G. Garitte, «Histoires édifiantes géorgiennes», OTZ, 36, p. 396-423.

3. ფრაზების ხშირი დაწევა *ხოლო-თი* და განსაკუთრებით და კავშირის სიხშირე, რომელიც სასენი ნიშნის დასმისას სირთულეს ქმნის, საგარაუდო უცნობი არაბული წყაროს შეგავლენასუ მიუთითებს. მაგ.: წარმოდგენილ ფრაზაში და შეიღვჯურ ფიგურირებს:

და შეიღვჯურნი ბორცუანსა მას და მომეწიფა სიციხე და მომეწიფრა და შემაურვა ფრიად წყურვილმან და სიმაშურალმან და ეილოცევედ ღმრთისა მიმართ და ესთხოვე, რაჲდა არა ქუეხულ-მეოს ხილავდ პირსა მონისა თუსისსა, 628v.

4. ბერძნულ ვერსიაში წარმოდგენილ სუბორდინაცია ქართულ რედაქციებში პარატაქსით იცვლება: Πρωτοεργαστο δὲ με εὐχῶν ποιήσαι. Ἐμοῖ δὲ παρειαχιστοῦτος αὐτὸν μάλιστα ποιήσαι., p. 307-308 (მა6 მთხოვა ლოცვა წარმომეთქვა, ხოლო მე მას ეთხოვე იგივე გაეკეთებინა);

A, B: და მრქუა მე: „ლოცვა ყაე:“ და მე ვარქუე, ეითარმელს, შენცა ლოცვა ყაე“

ტერმინების ინტერპრეტაცია

ქართული ზოგიერთი ბერძნული ტერმინის საიტერესო ინტერპრეტაციას გვთავაზობს. მაგალითად Ἰλαίσταρις, რომელიც ქართულში “მთავრის” ფორმით არის გადმოხული ბიზანტიელი წარჩინულის ტიტულია. ბერძ.: καὶ ἐμφορῆσεν αὐτὸν με ἰλαίσταρις ὡς φῖλός τοις πατρός μου τῷ σὺν αὐτὸν εἰς ὕψαια, p. 39.5 (და მაშინგვის ერთმა წარჩინებულმა მეგობარმა თავის ეაჟზე დამინიშნა); A, B: და დამიწინდა ერთმან ვინმე მთავართაგანმა, მოყუარებან მაშისა ჩემისამან ძისა მისისთეს.

ეს ეხება აგრეთვე ტერმინს παυθέναι. ბერძნულის მიხედვით, ქალწული კოპრათას ლავრაში სამ ბერს ხდება. ერთ-ერთ მათგანს ხალხური აცეია და ფლობს ორ პანდექტს. “ორი პანდექტის” ნაცვლად ქართული “ორ წიგნს” გვთავაზობს:

ბერძ.: Ἐκείνητο γὰρ ἐκεῖ ποτε τρεῖς γρόνους, ἐξ ὧν εἰς ἦν σακχοφρός ἄγιος ἔχων καὶ βίβλια δύο παυθέναι, p. 311, 7.(მაშინ იქ სამი ბერი იყო დამკვიდრებული; ერთ-ერთ მათგანს წმინდა ძაძა ეცეა და ორი პანდექტი ჰქონდა).³⁰⁸

A, B: და მას ჟამსა იყენეს სამნი ნეტარნი ბერნი და ერთსა მათგანსა ემოსა ძაძაჲ და ორნი წიგნიც ხსენეს.

ტერმინი *პაუნტაჲ* შერეულ კრებულს, კოდექსს, სახელმძღვანელოს, ანუ ყოვლის მომცველ წიგნს ნიშნავს. საბაწმინდელი ბერი ანტიოქეს *პანდექტი* ბერებისთვის აუცილებელ საშინასტრო წესდების კოდექსს წარმოადგენს, თუმცა პანდექტში შესაძლოა ძველი და ახალი აღთქმაც შევიდეს. აქედან გამომდინარე, კოპრათელი ბერის ორი პანდექტი, რომელიც ქალწულს უდაბნოში მიჰქვს სხვა არაფერია, თუ არა ახალი და ძველი აღთქმის ორი წიგნი. ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შესაძლოა საქმე გვაქვს უცნობ სემიტურ, კერძოდ არაბულ წყაროსთან, რომელშიც შეიცავს ბერძნული ტერმინების სპეციფიკურ ინტერპრეტაციას, რაც უშუალოდ შესაბამება ქართულს.

ქართული ვერსიის ეპოქა და წარმომავლობა, დასკვნა

ნაწარმოების ფესვები პალესტინურ ტრადიციებში უნდა ეძიოთ: „სულის მარგებელი“ თხრობანი, *წმინდანთა ცხოვრება* უშუალოდ პალესტინასთან არის დაკავშირებული, ხოლო უცნობი ავტორის პალესტინური წარმოშობა უკვე არ იწვევს.³⁰⁹ *კანონიკი მოქაობის ცხოვრება* ანონიმურ საეკლესიო თხრობათა უზარმაზარ კოლექციას მიეკუთვნება, რომელიც ოდიოტან მრავალგვარ სახეცვლილებასა და მეტამორფოზას განიცდიდა. ბერძნულ და ქართულ ვერსიების განსხვავებულ სათაურებს, მაშა სილოვანეს სილასით პარადოქსულ ჩანაცვლებას მიევაფართ პიპრეთსამდე, რომ *ცხოვრება* ერთ-ერთი ანონიმური პატერიკული თხრობის კომპილაციაა, რომელშიც პერსონაჟების სახელები მოგვიანებით არის შეტანილი. მსგავსი უსათაურო, ანონიმური თხრობები უდაბნოში მყოფი ქალწულების შესახებ ბერძნულ პატრისტიკაში უხვად არის წარმოდგენილი. ფიფიქრობთ, არა მარტო ნაწარმოების ანონიმურმა ხასიათმა განაპირობა ბერძნული და ქართული რედაქციები სრულიად განსხვავებული სათაურები, არამედ უცნობმა სემიტურმა წყარომ საშუალება მისცა ქართულ გადამწერს სხადასხეგარად დაესათაურებინათ იგი. ხოლო არაბული წყაროს გაელენა და აღმოსავლური, ანუ სპარსული წარმომავლობის სიტყვები, როგორიცაა “აბარმადი” ერთგვარი დასაყრდენია ქართული ვერსიის წარმომავლობისა და ეპოქის საკითხის პრობლემატიკაში.

ქართულ თარგმანში მოცემული სიტყვა “აბარმადი” ბერძნულ გამოცემულ ტექსტში ჩანაცვლებულია ტერმინით *მაცრედი* (აღმ. მაცრად, მაცრავ), ანუ “მთავარი” “აღმატებული”. პიროვნება,

³⁰⁸ Cf. ანტიოქი (VII ს.) პალესტინელი, საბაწმინდელი ბერი; შეესწრო სპარსული შემოსევის 614 წლის. ქრისტიანული ზნეობის კოდექსის მიხედვით, „მშნაჲ წერდისი პანდექტი“ ავტორი, cf. «Exzerpte im Pandektes des Antiochus», ZFH 26, pp. 244-250.; *პაუნტაჲ*, cf. Πανθεναι βίβλια, კოვლისშემცველი წიგნები, ენციკლოპედია, cf. DPE, 1227.

³⁰⁹ B. Oumier, «Le manuscrit Tbilissi A-249. un recueil traduit de l'arabe et sa physiognomie primitive», OX 25, pp. 97-106.

რომელიც ახალგაზრდა ქალწულს იერუსალიმში მოგზაურობის დროს ახლავს. სიტყვის ეტიმოლოგია სპარსულია, „*abhar-mad*“ და ნიშნავს არა მარტო „მცველს“, ან „მეთვალყურეს“, არამედ „დამცველს“, „ადვოკატს“. ძველ სპარსეთში არსებობდნენ იურისტები, რომლებიც აკონტროლებდნენ ქორწინების პროცედურას და ამავე დროს ისინი საცოლის პირადი მცველების როლშიც გვევლინებიან. ოფიციალური ქორწინებამდე ძირითადად მათ საქმრო ირჩევდა. აბარმადის ფუნქცია საცოლის მეთვალყურეობაში გამოიხატებოდა და მას ყველგან უნდა ხლებოდნენ. სასანური (224-651) სპარსეთის VI-VII საუკუნეების ლიტერატურაში, სიტყვა /აბარმადი/ თავს იჩენს ტექსტებში, რომლებიც ზოროასტრულ ქორწინებას აღწერენ. ამ შემთხვევაში ტერმინი ეხება იურისტებს, რომლებიც თვალყურს ადევნებდნენ და აკონტროლებდნენ, რათა ქორწინება ღირსებითა და რელიგიური წესების დაცვით ჩატარებულიყო.³¹⁰ პირველი არაბულ-სპარსული სიტყვების ქართულ ენაში შეჭრის ეპოქად VIII-IX საუკუნეები ითვლება;³¹¹ საუკუნეების მანძილზე ქრისტიანული არაბული და სპარსული ენები გამუდმებით თავს იჩენენ და ბერძნულსა და ქართულს შორის ერთგვარი შუამავლის როლში გვევლინებიან.

ზემოთქმული არგუმენტები საშუალებას გვაძლევს ვივარაუდოთ, რომ ბერძნული გამოქვეყნებული ტექსტი *ცხოვრების წყაროს* არ წარმოადგენს. ეფიქრობთ, *კანონიკე მძოვარის ცხოვრების* ქართული ვერსია პალესტინური წარმომავლობისაა, ნათარგმნია დაახლოებით VIII-IX საუკუნეებში და მომდინარეობს უცნობი ბერძნული წყაროდან, მაგრამ არა უშუალოდ, არამედ უცნობი არაბული რედაქციის მეშვეობით, რომელიც შესაძლებელია საბაწმინდის მონასტრის ბიბლიოთეკის ერთ-ერთ პაგიოგრაფიულ-ასკეტიკურ კრებულში ფიგურირებდა.

³¹⁰ cf. J. Amouzgar, A. Tafazzoli, *Origen*, II, p. 537; D.N. Makenzie, *A Concise Persian Dictionary*, p. 2; აბრამაძე, მოურავი, მონასტრის ხელისუფლებანი, იხ. ზ. სარჯველაძე, *სიტყვის კონა*, 2001, 5; აბრამაძე, ეზოს-მოძღვარი, ნაზირი, იხ. სულხან საბა, *ღვესკორი*, 35; აბრამაძე (abramad) ან აბრამაძი წარმოადგენს სასახლის მსაველს, იხ. M. Brosset, *Histoire de la Giorgie*, p.169; აბრამაძი ნიშნავს აგრეთვე სასახლის მთავარ ხაზინადარს, cf. A. F. Haxthausen, p. 114.

³¹¹ ი. აბულაძე, *ლიმონარი*, 15.

ცხოვრება კანონიკე მძოვარისა

პალესტინა
ფარანის მონასტერი

ცხორებაჲ ქალწულისა ერთისამ,
რომელი იყო ასული მთაერისაჲ ეისმე
კოსტანტინეპოლელისაჲ და იქმნა იგი მმოვარ
ესე არს კანონიკე ქალწული¹
628v-636v

1. ?628v) იყო ვინმე ერთი მამათაგანი, რომელსა სახელი ერქუა *სილოვანე* და ჯდა იგი² მონასტერსა *ფარანისას*³ ქუაბსა შინა მახლობელად *იმრუსალემსა*. უთხრობდა ძმათა და პრქუა ვითარმედ : „იყო კაცი ვინმე მმოვარი და იყოფოდა ქუაბსა შინა⁴ *კალამონისას* და დიდად⁵ მეგობარი იყო ჩემი⁶ და მაქუნდა ჩუეულებად საუფულოთა დღესასწაულთა⁷ მოყითუალი [იგი და ვიკუროხი მისგან⁸] და მი-ნურად-ვართე,⁹ საკმარი მცირედუ¹¹
2. და ვითარ მოიწია აღესებაჲ, აღვიღე ცერცვ დამბალი მცირედ და ოსპნი და პური და წარუედ¹² მოძიებად მისა,¹³ რადთა მივიდე წმიდისა მის. და დაფარა¹⁴ ჩემგან ღმერთმან¹⁵ ადგილი იგი და ფრიად ვეძიებად ადგილსა¹⁶ მას მისსა¹⁷ და ვერ მივემთხუე ქუაბსა მას.¹⁸
3. და შეეძრწუნდი ბორცოვანსა მას და¹⁹ მომეწიფა სიცხე,²⁰ მომეწეურა²¹ და შემავრეა ფრიად²² წყურვილმან და სიმაშურალემან²³ და ეილოცეედ²⁴ ღმრთისა მიმართ და ესთხოვე, რადთა არა უუებულ მყოს ხილვად პირსა მონისა თუსისასა.²⁵
4. და ამას რამ განეისრახედე, ვიხილე კუალი კაცისაჲ. და ვითარ განეიცადე, ეკან, ვითარმედ არასრულისა კაცისაჲ არს (629v)არამედ ყრმისაჲ, ანუ დედაკაცისაჲ. და ვითარ²⁶ მიუდგე კუალსა მას, წარმიწმედა²⁷ და შეეწუხენ. მივიხედენ და ენახე²⁸ ვითარცა²⁹ შეკრებულ³⁰ რამდენ ჩაღმა³¹ და მი-რად-ედე მის ზედა და გარდაეყვარე ადგილისა მისგან.
5. და ვიხილე მცირედ³² შესავალი ქუაბად და არა ეინებე შესვლად³³ პირველ კითხვამდე. წამად-ეყაჲ³⁴ და ეთქუ³⁵ „მაკურთხე მე, მამაო!“ და [არაენ რად]³⁷ მომიგო. და მეორედ და მესამედ.
6. და ვითარ არარად-ეინ მომიგო, შევიმართე და შევედი³⁸ და ეპოვე მონაწონი, მჯდომარე მღუმრიად და თაყუანისუცით ურთიერთას და მეგონა ფრიად³⁹ საჭურისი არს, და მრქუა მე⁴⁰ „ლოცვა ყაე.“ და მე ვარქუ ვითარმედ: „შენცა ლოცვა ყაე.“
7. და ვითარ⁴¹ განავარტმელე სიტყუაჲ,⁴² მაშინ მრქუა მე: „შენდა ჯერ-არს,⁴³ მღდელი ხარ.“ ხოლო მე უვარ-ეყაე (629v) და წადიერ-ეყაე, რამეცა არა ცნა და მრქუა მე: „მამაო, შენ ხუცესი ხარ და არა გიღირს ტყუელი, არამედ შენ ლოცვა ყაე.“ და განეკურდი მე⁴⁴ და ელოცე⁴⁵ და [იტყოდ გულსა შინა ჩემსა: „საჭურისი-მე არს, ანუ დედაკაცი?“]⁴⁶

¹ ცხორებაჲ ქალწულისა კანონიკისა, რომელი იყო ასული მთაერისა ერთისა კონსტანტინეპოლელისაჲ და იქმნა მმოვარ B. ² სწავლა B. ³ ფარანისა B. ⁴ ქუაბსა შინა B. ⁵ კალამონისა B. ⁶ დიდად B. ⁷ ნეშტა B. ⁸ სასწაულთა B. ⁹ იგი და ვიკუროხი მისგან B. ¹⁰ ვართუ B. ¹¹ და ვიკუროხი მისგან B. ¹² მსგავსად ჩუეულებსა B. ¹³ მოძიებად მისა B. ¹⁴ დაეყარა B. ¹⁵ ღმერთმან B. ¹⁶ ქუაბსა მას B. ¹⁷ მისსა B. ¹⁸ ქუაბსა მას B. ¹⁹ კედეგსა შინა B. ²⁰ სიცხე B. ²¹ ყურად B. ²² ფრიად სიკბან და B. ²³ სიმაშურალემან B. ²⁴ ელოცე B. ²⁵ მისისასა B. ²⁶ ვითარცა B. ²⁷ წარწმედა B. ²⁸ და დავაზად B. ²⁹ ვითარცა B. ³⁰ შეკრებილი B. ³¹ ვითარცა კაცისა ერთსა ადგილსა B. ³² მცირედ B. ³³ რასმე შევედ B. ³⁴ სხად-ეყაე B. ³⁵ ვარქუ B. ³⁶ მე B. ³⁷ არაენ რად B. ³⁸ შევედ B. ³⁹ ფრიად B. ⁴⁰ მე B. ⁴¹ ვითარ B. ⁴² თხოვი B. ⁴³ ლოცვის რამე B. ⁴⁴ მე B. ⁴⁵ ელოცე B. ⁴⁶ და დავსვლით და გულს ეკრეოდ, ვითარმედ დედაკაცი არს არუ საჭურისი B

8. და მან¹ მრქუა მე: „რად ესრე² განამრავლე გულისსიტუეა³ ჩემოვს?“ და კუალად უვარყაე⁴ და თოტუ⁵ „არას გულსა ესზრახავ⁶ შენოვს.“ და⁷ მრქუა მე: „რად არა გულსა ესზრახე და იტყუ⁸ საჭურისი-მე არსა,⁹ ანუ დედაკაცი?“
9. ხოლო¹⁰ დამიკვრდა და დავეარდი ქუეყანასა ზედა და მრქუა მე:¹¹ „აღმითქე¹² მე ვინაშე უფლისა,¹³ რამთა არავის უთხრა[ს]იცი[ცხლესა] ჩემსა, რომელი გაუწყო¹⁴ შენ და მე გითხრა შენ საქმეს ჩემი ყოველი:¹⁵ [ვინაჲ ვარ.]¹⁶ ანუ ვინაჲ¹⁷ მოვედ მე¹⁸ აქა.“
10. ხოლო მე ვარქუ მას:¹⁹ „შენ იცი სულითა შშნითა²⁰ წმიდითა, რომელი დამკვდრებულ არს შენ თანა, რამეთუ მინებს ცხონებაჲ.“ და აღუთქე,²¹ რამთა არა გაიმოცხადო.²²
11. (629v) და იწყო და მითხრობდა საქმეთა მისთა და მრქუა: „მაჰაო, მე დედაკაცი ვარ, ²³ სასული ვიყაე ერთისა დიდისა²⁴ მთავართაგანისაჲ კონსტანტინეპოლისაჲ. და დამიწინდა ერთმანე ვინმე მთავართაგანმან, მოყუარემან მამისა ჩემისაჲჲ ძისა მისისათჳს. ხოლო მე არა მინდა და ვერ²⁵ უთხრობდი მამასა²⁶ ჩემსა.
12. და რაჲმს მოვიცალი, ვილოცვიდი [ღმრთისა მიმართ, ²⁷ რამთა განმარინოს მე²⁸ საწუთროჲსა ამის ცხორებისაგან.²⁹ და შემდგომად რადვენთაჲ დღეთა, მრქუა მე მაჰამან ჩემმან.³⁰ „ასულო ჩემო, რამეთუ ჟამი ქორწინებისა³¹ შენისაჲ მოიწია³² და დაწინდებული შენი მასწრაფებს მე.“³³
13. ხოლო მე ვარქუ მას:³⁴ „არა ეგების.³⁵ ვიდრე³⁶ არა პირველად აღევასრულო, რომელი აღმითქვამს³⁷ ღმრთისად.“³⁸ და მრქუა მე:³⁹ „რად აღმითქვამს?“⁴⁰ და მე ვარქუ: „აღუთქუ ღმერთსა, რამთა პირველ ველოცო იმრუსადემს.“ და მან მრქუა მე: „პირველად შევედ ქმარსა⁴¹ შინა, და ოდეს გარდაქდენ დღენი ქორწილისა⁴² შენისანი,⁴³ თანაწარყვანო⁴⁴ ქმარი შენი და წარვედო.“⁴⁵
14. ხოლო მე ვარქუ:⁴⁶ „რამთა ვილოცო წმიდათა ადგილთა ქალწულებით და ნუ დამაბრკილებ ამისგან, რამთა არა პატივი აწჳს⁴⁷ ღმრთისაგან და⁴⁸ იურელი მას შინა.“
15. და ვითარცა ესჲა ესე, მრქუა:⁴⁹ „წარგავლინო.“ და ამიკასმნა⁵⁰ მონანი და მკვეღლი და⁵¹ მსახურნი და მოიცა სამათასი დრაქმანი. რამთა განაჟო წმიდათა ადგილთა და მონასტერთა.
16. [და ნებითა ღმრთისათა წარვედ]⁵² და მივიწიე იმრუსადემს. და მოვილოცენ⁵³ წმიდანი ადგილნი და⁵⁴ განვედ მონასტერთა მოხილვად და⁵⁵ მიცემად მკლესიათა ეფლოგიად⁵⁶ და⁵⁷ ნეტართა მამათა. და მოვედ ამას⁵⁸ ადგილსა, რომელთა ⁵⁹ პრქან (sic) კაპრათა.⁶⁰ და მას (630r)ჟამსა იყენეს⁶¹ სამნი ნეტარნი ბერნი და ერთსა მათგანსა ემოსა ძაძად და ორნი წიგნნი ესხნეს.

¹ -მან B. ² ესთენ B. ³ +შენი B. ⁴ უარყაე B. ⁵ ვარქუ მას B. ⁶ ესზრახე B. ⁷ ხოლო მან B. ⁸ +უთარმედ B. ⁹ საჭურისი მე არს B. ¹⁰ და B. ¹¹ მე B. ¹² აღმითქუ B. ¹³ ღმრთისა B. ¹⁴ რად გამოვიცხადო შენ B. ¹⁵ -და B. ¹⁶ ვინ ვარ მე B. ¹⁷ ვინ B. ¹⁸ -მე B. ¹⁹ -მან B. ²⁰ შშნით B. ²¹ აღუთქუ B. ²² განეცხადო ცხორებისა მისა B. ²³ +და B. ²⁴ დიდია B. ²⁵ არა B. ²⁶ -ნებასა B. ²⁷ ღმრთისაგან B. ²⁸ მე B. ²⁹ ამისგან ცხორებისა B. ³⁰ -განემსად B. ³¹ ქორწილისა B. ³² მოწყენულ არს B. ³³ მე B. ³⁴ მას: კაპრათა B. ³⁵ კორწილი ჩემი B. ³⁶ ვიდრემდის B. ³⁷ აღუთქუ B. ³⁸ ღმრთისად B. ³⁹ -მე B. ⁴⁰ აღუთქუ B. ⁴¹ ქმრისა B. ⁴² ქორწილისანი B. ⁴³ -შენისანი B. ⁴⁴ წარყვანო B. ⁴⁵ +და წარხდო ორნივე და ილოცეთ და აღასრულო, რომელი აღუთქუ ღმერთსა B. ⁴⁶ -უთარმედ B. ⁴⁷ მოთხოუ B. ⁴⁸ +შენ B. ⁴⁹ -მე B. ⁵⁰ აღმიკასმნა B. ⁵¹ -და B. ⁵² -და ნებითა ღმრთისათა წარვედ B. ⁵³ -უთარ B. ⁵⁴ -და B. ⁵⁵ -და ილოცად B. ⁵⁶ ეფლოგიისა B. ⁵⁷ -და B. ⁵⁸ -კეპრათა B. ⁵⁹ რომელსა B. ⁶⁰ ნაბრათან B. ⁶¹ -მე B.

* მღერ. მათ. 9:4, (καὶ εἰς τὸ Ἰησοῦν τῶν δούλων σου ἀνέειπεν: “[ὅτι τὸ πνεῦμα σου ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν];” აფხაზ კო. იცოდა მათი აზრები და უთხრა: „რატიჲმ ფიქრობი თქვენს გულში ზორობს.“)

17. და მე განვიზრახე, თუ ვითარ განვერც საწუთროსა ამას¹ წარმავლსა და ვეძიებდ მონაზონსა, რომელი² შემძლებელ იყოს³ [საიდუმლოთა დაფარვად უნებელად]⁴ რამთა შევსი⁵ შემოსოს⁶ წმიდა⁷ სქემა⁸ მონაზონებისა. და ვითარცა ვიხილე ბერი იგი ბონდოსანი, ეთქუ გონებასა⁹ „უკუეთუ ენებოს ღმერთსა⁷ ესე შემძლებელ არს აღსრულებად ნებასა ჩემსა.“⁸

18. და რაჟამს აღვასრულეთ ღოცვამ და მიცემამ, მივიქცეით⁹ იმრუსალემ⁹ და დავეყოთ რადენიმე დღმ. და მსახური ჩემი განმზანდნეს წარსლად.

19. ხოლო მე¹⁰ დავეჯდ ფარულად და დავეწერე ორი წიგნი¹¹ ერთი მამისა ჩემისა და ერთი აბარმადისა, რომელი იყო ჩემთანა და ვაუწყე მათ შინა ვითარმედ: „თავი ჩემი შემეწირავს¹² და ნულარა¹³ ?630V)მეძებთ მე,¹⁴ რამეთუ ვერ შემძლებელ ხართ ჩემდა მოძიებად, რამეთუ განვედ უდაბნოდ, სადაცა ღმერთი მიმიძღვს.“ და შეუპყრენ¹⁵ წიგნი იგი სამოსელსა ჩემსა, რომელ¹⁶ მეუღლებოდა გზასა შემოსად.

20. და ვითარცა გუნდა გამოსლვამ იმრუსალემით, აკიდეს¹⁷ და წარემართნეს ყრმანი. ხოლო მე ვარქუ აბარმადსა ჩემსა¹⁸ „მინებს რამთა წმიდასა ადგომასა¹⁹ ვილოცო.“ და მან მრქუა მე: „სააღლენი²⁰ წარსრულ²¹ არიან და სამოსელი შენი აქა არა არს და არცა ვინ არს, რომელი შენ²² წარმოგყვეს და ვითარ წარხვდ, ვითარცა ერთი შეურაცხი?“

21. ხოლო მე ვარქუ²³ „მეტა ესრევე მინებს²⁴, რამთა არავინ მიცნას.“ და მან მრქუა მე: „წარიყვანე ესე ქალი და წარვედ და მოისწრაფე,²⁵ რამთა მიეცწინეთ მოყუასთა ჩუენთასა.“²⁶ და წარვიყვანე²⁷ ქალი იგი და წარვედ.

22. და ვითარცა მივედ²⁸ წმიდასა გოლგოთასა²⁹ ვარქუ ქალსა³⁰ „მელოდე აქა, რამთა შევიდე წმიდასა ადგომასა და³¹ ვილოცო და მოვიდე.“³² და წარვედ და გამოვედ ქალაქით და მოვედ³³ გზასა იერიქოსასა³⁴ და შევეენითა³⁵ ღმრთისათა მივედ³⁶ ბერისა მის, რომელსა³⁷ ძაძამ ემოსა.

23. და ვითარცა³⁸ მიხილა მე,³⁹ განკურდა⁴⁰ და მრქუა მე: „რამ არს ესე?“ და მე ვარქუ⁴¹ „გამოსრულ ვარ ძიებად ღმრთისა და მოვედ შენდა, ვითარცა შენ⁴² მხედავ. არამედ გეუდრებო, რამთა აღსდგე და შემოსო მე⁴³ წმიდა⁴⁴ სქემა⁴⁴ და მომცნე წიგნი შენი.“

24. და ვითარცა იხილა⁴⁵ წადიერებამ ჩემი, აღდგა და მომპარსა თავი და შემოსო მე⁴⁶ სქემა⁴⁶ სამოსლითა ძაძისათა და სიხარულით მივეც სამოსელი ჩემი და სამკაული, რომელი მემოსა და დავეც მას თანა იგი დღმ.⁴⁷

25. და ვითარცა განთენა მეორე⁴⁸ დღემ, ვარქუ⁴⁹ მას⁵⁰ „აღდე⁵¹ და ღოცვა ყავ ჩემთვის, მამო,⁵² და წარვიდე.“ და ვითარცა⁵³ ესმა ესე⁵⁴ ბერსა ტიროდა⁵⁵ და მრქუა მე⁵⁶ „ვიდრე წარხულ⁵⁷ ასულო?“ ხოლო მე ვარქუ⁵⁸ „ვიდრეტა მიმიძღუეს ღმერთი ღოცვითა შენითა წმიდითა.“⁵⁹

1-ამას B. 2 რომელიცა B. 3 იყო B. 4 დაფარვად საიდუმლოსა ჩემისა უნებელად B. 5 შემოსოს B. 6 ჩემსა B. 7 ჰრისტეს B. 8 ჩრისა ჩემსა B. 9 შევიქცეით B. 10-ხოლო მე ვაუწყებდ მათ თანა-წარსლვასა და B. 11 ორი წიგნი B. 12-ღმრთისა B. 13 ჩემ B. 14-მე B. 15 ადგილად B. 16 შეუქცეო სამოსელსა ჩემსა რომელი B. 17 აკიდეს B. 18-ჩემსა B. 19-წმიდათა ადგომასა და გოლგოთას პირველ განსლვასა ჩემსა B. 20 სატუთონი B. 21-წარსულ B. 22-თარა B. 23-ვარქუ B. 24-მოსლვას B. 25 მოსრულავს B. 26-ჩემთა B. 27-წმიდათა B. 28-წინაშე B. 29-გოლგოთასა B. 30-მას B. 31-და B. 32-და მოვიდე B. 33-და მოვიდე B. 34-იერიქოსას B. 35-და ძაძითა B. 36-მოვიდე B. 37-იგი B. 38-რაჟამს B. 39-მე B. 40-აჟრიალ B. 41-ვარქუ B. 42-ესე B. 43-მე B. 44-რამეთუ მრავალგანთენად მსურს რამთა ღრის ყოჩნე. და მრქუა მე ბერმა: „სიხლუ, ნუკუემ განსაცდელად მოსრულ იყო მოჩაზროთა ზება?“. ამისთვის რამეთუ სრულსა ძაძასა სიჯაბუკისასა ვიყავ და ხატითაცა ჟროად შეუჩნერ. და დაეჯდ თაჟ ჩემი მის წინაშე და მივეც სამოსი ღრძაქანი, რომელი იყო ჩემთანა და ვარქუ: „რამეთუ, მამო, რამეთუ შენდა ბრძანებულ ღმრთისაგან, რამთა შექმოსო სქემა და მომცნე წიგნი შენი. და ყო ვდრეთ.“ 45-რტირილი B. 46-მე B. 47-ღამე B. 48-მეორე B. 49-ვარქუ B. 50-მას B. 51-მამო B. 52-მამო B. 53-ვითარ B. 54-ესე B. 55-გული აღსრულა, ტიროდა B. 56-მე B. 57-წარსულ B. 58-ვარქუ B. 59-წმიდათა B.

ცხოვრება წმინდა მარინასი

(12 თებერვალი, V-VI სს.)

წმინდა მარინას შესახებ შექმნილი მომხიბლავი ცხოვრება საკმაოდ პოპულარული იყო V-IX საუკუნეების ბიზანტიურ პაგიოგრაფიაში, ხოლო მთავარი პერსონაჟი ბერის ტანსაცმელში ჩაცმულ დედათა ჯგუფს განეკუთვნება.³¹²

თხზულება

ერთმა დაქვერეუბულმა კაცმა მონასტერში დამკვიდრება გადაწყვიტა. მას ახალგაზრდა ქალიშვილი ჰყავდა, სახელად *მარინა*, რომელსაც მამასთან განშორება არ სურდა. ამ უკანასკნელმა შეიღოს გადამარსა, ჩააცვა კაცის სამოსი, დაარქვა მამაკაცის სახელი *მარინოსი* და მონასტერში წაიყვანა. მამის გარდაცვალების შემდეგ ახალგაზრდა ქალიშვილი მონასტერში დარჩა და იქ მყოფ ბერებს შრომისმოყვარეობითა და სამაგალითო საქციელით ანცვიყრებდა.

ერთ დღეს მონასტრის წინამძღვარმა უხმო *მარინოსს* და დაავალა სხვა მძებთან ერთად მონასტრის საქმეების მოსაგვარებლად წასულიყო. გზაზე ერთი სამიკიტრო იყო, სადაც ბერები დასასვენებლად და წაასახმსებლად ჩერდებოდნენ. მიკიტრის ახალგაზრდა ქალწული ჰყავდა, რომელმაც ბერების წასვლის შემდეგ ვინმე მხედართან შესცოლა. მხედარმა ქალს უთხრა, რომ თუ მამამისი მომხდარს შეიტყობდა, მას ყველაფერი ახალგაზრდა ბერი *მარინოსისთვის* გადაეხრებოდა. როდესაც მიკიტრმა შეიტყო *მარინოსის* „დანაშაული“, მონასტერში წავიდა, რათა წინამძღვართან ეჩივლა. წინამძღვარმა *მარინა* დაიბარა და საქმის ვითარება გამოჰკითხა. იმის შიშით, რომ მისი ვინაობა არ გამჟღავნებულიყო, *მარინამ* თავი არ იმართლა. წინამძღვარი საშინლად განრისხდა და იგი მონასტრიდან გააძევა, მაგრამ ქალი არსად არ წავიდა. იჯდა მონასტრის კედლებთან და სიცილითა და სიციხით იტანჯებოდა. როდესაც მიკიტრის ქალიშვილმა იმშობიარა, ბაბუამ ნეწლი *მარინას* მიუყვანა და გასაზრდელად დაუტოვა. ქალმა ბაბუეის აღზრდა ითავა, მაგრამ რათა მისთვის საცემი და ტანსაცმელი მოეპოვებინა, იძულებული გახდა მთხოვრობა დაეწყო. მძეი ხედავდნენ *მარინას* ტანჯვას, მიუდინებ წინამძღვართან და შეუუდრნენ, რომ *მარინოსი* მონასტერში შეეშა. წინამძღვარი დათანხმდა, მაგრამ უდანაშაულო ქალი იძულებული იყო ცოცხა უშკარეს პირობებში მოენანიებინა. სასჯელის სიმძიმის მიუხედავად, მან თავი განსაკუთრებულ მოთმინებითა და თავმდაბლობით გააძლიერა.

როდესაც გარდაიცვალა, ცხედრის გაპატრონების დროს ბერებმა აღმოაჩინეს, რომ იგი ქალი იყო. მაიო ზიზიდი დაუყოვნებლივ აღტაცებით შეიცვალა და *მარინა* არა მარტო მონასტრის ძმების, არამედ მთელი ქრისტიანი ერის სათაყვანო პიროვნება გახდა.

ბოლანდისტების ცნობით წმინდა *მარინა* გარდაიცვალა 750 წელს. მისი წმინდა ნაშთი კონსტანტინოპოლიდან ფენეკიაში იქნა გადასვენებული.³¹³

ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალი

ბიზანტიურ პაგიოგრაფიაში *მარინა* ერთ-ერთი ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული მონასტერში მოღვაწე დედაა.

გადამცემი წმინდა დედების თემა მრავალი მოტივით იყო გამოწვეული: ფსიქოლოგიური, სოციალური, რელიგიური, თეოლოგიური. ქრისტიანობის ისტორიის პირველ საუკუნეებში სამონასტრო ტრადიციებში ნასახული გადაცემული ქალების პოპულარული თემატიკა ჯერ ზეპირსიტყვიერების გზით ვრცელდებოდა, ხოლო მოგვიანებით საბოლოოდ დამკვიდრდა ქრისტიანულ ლიტერატურაში. შეიქმნა მრავალი პაგიოგრაფიული ნაწარმოები, რომლებიც ასევე დედების როლს ეძღვნება. ეს წმინდანები ლიტერატურულ არენაზე IV საუკუნეში ჩნდებიან:

³¹² L. Clugnet, *Ve et office de sainte Marine*, ცხოვრების სირიული ვერსია თარგმანა ყ. ნაი, იხ. F. Nau, in *ROC*, 6, p. 276-290; კოპტური ვერსია იხ. H. Hyman, *ROC*, 7, p. 136-153; გოთიკური ვერსია იხ. E. Pereira, *ROC*, 8, pp. 614-622; არაბული ვერსია, იხ. I. Guidi et E. Blochet, *ROC*, 7, p. 245-264; AASS, IV, juillet, p. 286-287; P. L. 73, col. 691-694; P. G. 115, col. 348-355; M. Richard, «La Vie ancienne de sainte Marie», *OC* I, p. 82-115; A.M. Talbot, «Life of St. Mary/Marinos», in *Sixty Women in Byzantium*, E. Patlagean, «La femme déguisée», p. 597-623; N. Giron, *Légendes cypriotes*, p. 14-16.

³¹³ P. Guérin, *Vies des saints*, 7, p. 134-136.

I-II საუკუნეებში გვიწოდებოდა, როგორც მახარებლები (ევაგელისტები); II-III საუკუნეებში – მოწამეები; IV-VII საუკუნეებში – ასკეტები, სულიერი დეიდები, მონასტრის წინამძღვრები; VIII-IX საუკუნეებში მოღვაწეობენ, როგორც მონაზვნები, ქირიკები და დეიდები.³¹⁴

ქალადი ჰელენოპოლელი „ლაჟსაიკონში“ ხორბას ახსამს მუედაბრეუ დედას და განსაკუთრებულ სახელს უწოდებს: „ანდროგინი (ანდროგინოზი) ღმერთში“.³¹⁵ აღსანიშნავია, რომ ს. ბროკის ცნობით, მამაკაცის ტანსაცმელში ჩაცმული დედის თემატიკას სირიული წარმომავლობა აქვს.³¹⁶

IX საუკუნის შემდეგ ეს სიუჟეტი თანდათან ქრება, მისი ღირებულება იკარგება და შუასაუკუნეების ლიტერატურაში მათ რომანული პერსონაჟები ენაცვლება. ე. პარლაკანი თავის ერთობ საინტერესო გამოკვლევაში გადაცემული ქალების თემაზე აგებულ თეორიულ ცხოვრებას წარმოგიდგენს, რომლებიც არა უგვიანეს V-VII საუკუნეებისა შეიქმნა.

ხელნაწერები, ვერსიები

ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ წმინდა მარინას ცხოვრებას ბიზანტიურ პატიოგრაფიაში დიდი წარმატება ხედა წლად. ნაწარმოების პოპულარობა გაცხდა ბერძნული სამეფაროს სასულერებს, რასაც მრავალი ლათინური, სირიული, კობტური, არაბული, ეთიოპური და სომხური ხელნაწერი ადასტურებს.

ლ. კლუნიემ ერცელი ნაშრომი მიუძღვნა წმინდა მარინას ცხოვრებას. ავტორის ცნობით, ბერძნულ დელანს ეველას მეტად ლათინური ვერსია უახლოვდება, შემდეგ ორი უძველესი ბერძნული რედაქცია და სირიული ვერსია. კობტური, არაბული და ეთიოპური ტექსტები ბერძნული მეტაფორასიდან მომდინარეობენ. ავტორი მიუთითებს, რომ თხზულებას განსაკუთრებული ისტორიული ღირებულება არ გააჩნია, არც გეოგრაფიულ ცნობებს არ გვაწვდის. იგი თავისი სტრუქტურით „სულის მარგებელი“ თხრობის სპეციფიკას უფრო ავლენს, ვიდრე პატიოგრაფიული ნაწარმოებისას. ლ. კლუნიე მიიჩნევს, რომ ცხოვრების ბერძნული დელანი სირიაში, VI-VII საუკუნეებში შეიქმნა.³¹⁷ ხოლო ფ. ნოს ცნობით, რომელმაც ცხოვრების უძველესი სირიული ვერსია თარგმნა, მარინა შესაძლოა დაიბადა სირიაში V საუკუნეში და მისი ასქესის ადგილი ტრიპოლის მახლობლად მდებარე ქანუზინის მონასტრია.³¹⁸

მარსელ რიშარი, რომელმაც აგრეთვე ერცელი ნაშრომი მიუძღვნა მარინას ცხოვრების შესწავლას, გუთავაზობს პიოტრუას, რომლის მიხედვით ცხოვრების ორიგინალი VI საუკუნეში, 525-650 წლებში დაიწერა. ავტორი ხაზს უსვამს სიუჟეტის საინტერესო მხარეს და აღნიშნავს, რომ ცხოვრება ბიზანტიურ ლიტერატურაში არსებული მრავალრიცხოვანი ძეგლების ერთ-ერთი საკუთრის მგავლობაა, რომელიც თვალსაჩინოდ წარმოაჩენს ამ ეპოქის ხელნაწერთა თარგმნის და გაერცელების კულტურას.³¹⁹

წმინდა მარინას ცხოვრების ლათინური ტექსტები დაცულია ქრებულაში მამათა ცხოვრება (*Vitae Patrum*) და *Acta Sanctorum*.³²⁰ როსევიდის ცნობით, სამი მარინა არსებობდა: მარინა ალექსანდრიელი (12.11), მარინა ანტიოქელი, ქალწული და მოწამე (7.VII), რომელსაც ლათინები მარგარიტასაც უწოდებენ³²¹ და მარინა ესპანელი (18.VII). არსებობს აგრეთვე ეგვიპტოსისა და მარინის ცხოვრება (8.II, *Vita Eugenii et Mariae*) და X საუკუნის მეტაფორასული რედაქცია.³²² VIII საუკუნის შემდგომ წმინდა მარინას ცხოვრებამ ტრანსფორმაცია განიცადა; შეიქმნა უამრავი, ახალი რედაქცია, რომლებიც ახლად ჩამოყალიბებული თარგმანებიდან მომდინარეობდნენ. იქნებოდა ახალი ინტერპრეტაციები, კომპილაციები. გადამწერები სახეს უცვლიდნენ და ავრცობდნენ ტექსტებს, უმატებდნენ სახელწოდებას, აღამაზებდნენ დიალოგებს. ხშირი იყო შემთხვევები, როდესაც ცხოვრების ტექსტში წმინდა მარინას წარმოშობის ადგილი არ ფიგურირებდა. ამის გამო გადამწერს საკუთარი სამშობლოს სახელწოდება

³¹⁴ E. Pallagani, «La femme déguisée», p. 600; AASS, Juillet, IV, p. 258; M. Delcourt, «Le complexe de Diane dans l'hagiographie chrétienne», *BRP* 153, p. 3; J. Anson, «The Female Transvestite in Early Monasticism», *VLJ* 8, p. 30; X საუკუნის *კონსტანტინოპოლის სინაკლარის* მიხედვით, III-IV საუკუნეებში ორიგენული მოწამე ქალია; IV-V საუკუნეებში თოთხბეტი წმინდანი; ოთხი-VI საუკუნეში; VII-VIII საუკუნეში ჩნდება მარინა მონასტრის, ხოლო VIII-IX საუკუნეებში მხოლოდ რვა ქალა მოხსენიებული სინაკლარში, cf. M.A. Kirk, *Women of Bible Land*, pp. 271-273.

³¹⁵ A. Lucot, *Mystère Language*, p. 118; ბერძნობრივად (ლათ. androgyneus) პერმანოლიტი, საქურთბო; ანდროგინოზი, ანდროგინი, ორსქესა, პერმანოლიტი, იხ. *BRP* 139; გარკ. 28: «ἀνδρὸς γὰρ ὄντος ἐς τὸ ἄρσεν ἵσταται» (..ოქქენ ეფიველინ, ეპო ხარო ქრისტე უესესს მიყ);

³¹⁶ S. Brock, S. Harvey, *Irish Women*, p. 27.

³¹⁷ L. Clugnet, *Ve et office de sainte Marine*, p. 277.

³¹⁸ F. Nau, «La version syriaque de la Vie de sainte Marthe» in *Ve et office de sainte Marthe*, p. 283.

³¹⁹ M. Richard, «La vie ancienne de sainte Marine, sommée Marinos», *CG*, I, p. 112.

³²⁰ AASS, Juillet, IV, p. 286-287.

³²¹ Idem, p. 280.

³²² P.G. 115, col. 347-354.

შექონდა. ამ არგუმენტით აიხსნება, რომ ბერძნულ მეტაფორასში წმინდა მარინა ბითუნიელია,³²³ ხოლო ლათინურ ვერსიაში იგი იტალიელად გვევლინება.³²⁴

ცხოვრება მარიამის, მარინასი და მარინოსისა / წყაროები, წარმომავლობა

ლ. კლუნიეს ცნობით, შესაძლოა ვინმე მარინა რეალურად ცხოვრობდა სირიაში, ქაღისას ხეობაში. მარონიტების საეკლესიო კალენდრის მიხედვით 17 იელისი ქალწული (Μαριαῖς), მარინას მოხსენიების დღეა, რომელიც ანტიოქიაში (სისილია) ეწაშა. ამ მარტილის სახელი ბერძნულში მონაზონ მარიასთან (Maria) გააიგივეს, რომელსაც მარონიტული ეკლესია ყოველთვის მაიაკაციის სახელით მარინოს-ი (Marinos) მოიხსენიებდა და თავიანს სცემდა.

რაც შეეხება მონაზონ მარინას, მას Μαρια ან Μαριαῖς-ს უწოდებდნენ და 12 თებერვალს მოიხსენიებდნენ. რომაელთა ანტიოქელ მოწამეს უწოდებდნენ არა მარინას, არამედ მარგარიტას და მას 20 იელისს მოიხსენიებდნენ. ისინი სხვა მოწამე მარინასაც მოიხსენიებენ, რომელიც ალექსანდრიაში ეწაშა, და რომლის მოხსენიების დღე 18 იელისია. წმინდა მარგარიტა ალექსანდრიელის ცხოვრება მოწამე ქალთა შორის ერთ-ერთი პოპულარული თხზულება იყო შუასაუკუნეების ლიტერატურაში.

კლუნიეს გამოკვლევის მიხედვით, წმინდა მარინაზე შექმნილი თხზულების ლათინური და ბერძნული ვერსიების შესწავლამ აჩვენა, რომ ყველაზე ადრეული ლათინური ვერსია IX საუკუნეში შეიქმნა. იგი VIII საუკუნის ბერძნული დედნიდან მომდინარეობს და მასში მარგარიტას მარინა ცელის. ორი სახელი მარგარიტა და მარინა თავს იჩენს სხვა თხზულებებშიც, მაგრამ მთავარი ჰერსონაგები მარტივად ქალები კი არა, ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული განდევნილები დელები არიან, რომლებიც ვინაობაც გასაიდუმლოებულია. ამ მიზეზის გამო, მარგარიტა ანტიოქელის, მარგარიტა (გადაცმული განდევნილის) და სხვა მარინების სახელების იდენტიფიკაციის დროს ერთგვარი ქოტური მდგომარეობა იქმნება.³²⁵

მესამე მარინა, ესპანელი ქალწული წამებული, V საუკუნეში ცხოვრობდა. რომაულ კალენდარში 18 იელისს მოხსენიება.

რაც შეეხება სირიულ ვერსიას, ფ. ნო გეაშცნოსი, რომ წმინდა მარინას ღიუგერდა V საუკუნეში შეიქმნა ბერძნულად და მიეკუთვნება პატერიკული თხრობების სერიას, რომელიც მეტად პოპულარული იყო IV საუკუნეში. ამავე ეპოქაში იგი სირიულად ითარგმნა და შეტანილ იქნა მამათა ცხოვრების სირიულ კრებულში (Paradisyas Patrum) იმ თხრობათა შორის, რომელსაც აქლადი ქელეოპოლესს მიეკუთვნება. ავტორის აზრით, ბერძნულმა ორიგინალმა არა მარტო სირიული, არამედ კოტურნი და ლათინური ვერსიები მოგვცა. ბერძნული თხზულება ევებიტისა და სკიტეს მუდებანო მამების თხრობათა კრებულებშიც შევიდა. მიუხედავად იმისა, რომ ტექსტები სათანადო ინფორმაციას არ გვაწვდიან, სავარაუდოა, რომ წმინდა მარინა ალექსანდრიის შემოგარენში ცხოვრობდა.³²⁶

ე. პატლაუნის აზრით ორი წმინდა მარინა არსებობდა: პირველი ცხოვრობდა V საუკუნეში და ეს თარიღი სრულიად მისაღებია, ხოლო ბითუნიის მონასტერში მოღვაწე მეორე მარინას ცხოვრება მოგვიანებით შეიქმნა.

ნაწარმოების შექმნის ეპოქასა და მისი წარმომავლობის შესახებ ფ. ნო ასკენის: „IX ს-ის ლათინურ, სირიულ, კოტურ ხელნაწერებში და VII ს-ის Paradisyas Patrum-ში წმინდა მარინას ცხოვრების არსებობის გამო შეუძლებელია ცხოვრების 750 წლით დათარიღება; თხზულების ჩამოყალიბების დრო V ან VI საუკუნეებით შეიცვალის. ხოლო იმის გამო, რომ მისი საცხოვრებლისა და ეინაობის გარშემო ზუსტი ინფორმაცია არ გავაანინა, მთავარ ჰერსონაგს ქენუბინის მონასტერში უნდა მიეუყინოთ ადგილი, სარწმუნოდ მიგვაჩნია, რომ მარინას მშობლების სახელები და მის სამშობლოდ ბითუნიის დასახლება რომელიმე ავტორის, ან გადაამწერის მიერ იქნა შეტანილი IX-X საუკუნეების მეტაფორასულ რედაქციაში.“³²⁷

აქვე ღიუგერ, რომ ყოფილ ასურისა და მარინას ცხოვრებას პარალელური მოტივი აკავშირებს: ყოფილის ცხოვრების ქართულ ვერსიაში მოცემული ცილისწამების ამსახველი ეპიზოდი უშუალო კავშირშია მარინას ცხოვრებაში მოცემულ ეპიზოდებთან, რომლებიც აგრეთვე ცოდვასა და ცილისწამებას აღწერენ.

³²³ ბითუნი, მეორე აზიის იდეა.

³²⁴ L. Clugnet, *Vie et office de sainte Marine*, p. 280-285.

³²⁵ B. Czeizels, *The Lady as Saint*, p. 216.

³²⁶ F. Nau, *Mystère de sainte Marine*, p. 277-278.

³²⁷ Idem. p. 381.

წმინდა მარინას ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში

ქართულ პაგიოგრაფიაში მამაკაცის ტანსაცმელში ნაცმულ დედებს შუამდგომლობის ქართულ ვერსიებს შორის წმინდა მარინას ცხოვრება ერთ-ერთი მნიშვნელოვან ლიტერატურულ ძეგლს წარმოადგენს.

ბერის ტანსაცმელში ნაცმული დედები ქართულ ხელნაწერებში

თვალსაზრისით გთავაზობთ მამაკაცის ტანსაცმელში ნაცმულ წმინდა დედათა ცხოვრებანისა და მათ შემცველ ხელნაწერთა ნუსხას:

- 1°) «ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა დედისა თეოდორასის», (+74-491 წწ., II. XI) : ბოლდ. I (XI ს.) 426r-434r; A-382 (XV ს.) 334v-337v; A-518 (1708 წ.) 362r-369; S-300 (1779 წ.) 210r-214r; A-649 (1785 წ.) 139r-135v; S-4932 (1791 წ.) 297-305; A-381 (1837-1838 წწ.), 225r-231r; A-643 (XIX ს.) 112v-118r. ტექსტი გამოქვეყნებულია.³²⁸
- 2°) «ცხოვრება და მოქალაქობა ანდრონიკესი ვერცხლის მსიდეკელისა და მეუღლისა მისისა ათანასიასი», (V ს., 9. X): A-95 (X ს.) 636v-637v; ბოლდ. I (XI ს.) 490r-494v.
- 3°) «ცხოვრება და სიმწვე წმიდისა დედისა ეფეროსინესი და მოქალაქობა მამისა მისისა პაფნოტისი», (V ს., 25. XI ს.); ევლასე ადრეული ხელნაწერები: A-95 (X ს.) 1239-1246; Ath. 8 (X ს.) 166r-173r; ბოლდ. I (XI ს.) 442r-448v;
- 4°) «ცხოვრება და მოქალაქობა და მოღვაწეობა ღირსისა დედისა მატრონასი» (1492 წ., 9. XI ს.): XI საუკუნის მეტაფრასი: S-384, 612r-635v.
- 5°) «ცხოვრება ეგვნიოსისა და ასულისა მისისა მარიაშისა, რომელმან გარდაიცვალა სახელი მარიანე», (VI ს., 12. II): ბოლდ. I (XI ს.) 485v-488r; H-972 (XVII ს.) 323v-327v; S-300 (1779 წ.) 222r-223v; ცაგერ. (XVIII ს.) 66r-69v; H-139 (XVIII-XIX სს.) გვ. 614-617; H-1762 (XIX ს.) 32r-36v; A 643 (XIX ს.) 235v-237r; A-851 (XIX ს.) 11v-14v; H-947 (1864 წ.) 33r-37v; Q-882 (XIX ს.) 72v-75v; ქუთ. 320 (1818 წ.) 72v-75v.³²⁹
- 6°) «ცხოვრება წმიდისა მკერინესი». «იყო ენამე კაცი გეგატეს, რომელსა უგულუბოდა მონაზონება და ესუა მას შვილი ერთი ქალი. და ეითარ წარვიდოდა იგი, პრქეა ურამარი მან: „მოგდედე მეცა შენთანა, მამაო...“.

ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში წმინდა მარინას ცხოვრება ორი განსხვავებულიად დასათარგმნად რედაქციით არის წარმოდგენილი: 1. ეგვნიოსისა და მისი ასულის მარიაშის ცხოვრება. უძველესი რედაქციის ტექსტი ბოლდუს კრებულშია დაცული. 2. პეტრესის კატალოგში და კ. კეკელიძის „ეტიუდებში“ თხზულება გამოჩენილია. 2. ცხოვრება წმიდისა მკერინესი. არსებობს მხოლოდ ერთი კიმბურჩი რედაქცია, დაცული პარხლის მრავალთავეში: A-95, 631r-633r.

ეგვნიოსისა და მისი ასულის მარიაშისა და მკერინეს ცხოვრების შესწავლისას აღმოჩნდა, რომ ორივე თხზულება ანალოგიურ სიუჟეტზეა აგებული და მოგვითხრობს ბერის ტანსაცმელში გადაცმული დედის თავგადასავალს, რომელიც მონასტერში იღვწოდა. იგი უსაფუძვლო ცილისწამების მსხვერპლი გახდა, თუმცა ნაწარმოების ორიგინალობა ამით არ ამოიწურება; არსებობს ორი დეტალი, რომელიც ტექსტებს მნიშვნელოვნად განასხვავებს ერთმანეთისგან: საეკლესიო სახელები და გეოგრაფიული ადგილები. ეგვნიოსისა და მარიაშის ცხოვრების დედანი გამოცემულია დ. კლუნიეს ნაშრომში. ხოლო მკერინეს ცხოვრების ორიგინალი უცნობია.³³¹ განვიხილოთ თხზულებათა სიუჟეტი.

ანალოგიური, ამავე დროს განსხვავებული თხზულება

მკერინეს ცხოვრების სიუჟეტი იგივე დეტალებზეა აგებული, მაგრამ ნაწარმოების მთავარი პერსონაჟის როლში გვევლინება არა ეგვნიოსის ქალიშვილი მარიაში, არამედ ახალგაზრდა ქალიშვილი, რომლის ეინაობა სრულიად უცნობია. იგი თხზულებაში მხოლოდ მამაკაცის სახელით, მკერინესით მოიხსენიება, რომელიც მონასტრის წინამძღვრმა შეარქვა.

³²⁸ ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 181.

³²⁹ ც. ჭორცია, *„ბოლდუ N°1, მთი, 20, 389.*

³³⁰ *ქსა(3)*, 390; ა. კეკელიძე, *ეტიუდები*, 5, 131.

³³¹ ე. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 66.

აქედან გამომდინარე, ქართულ ნათარგმნ საგიოგრაფიაში წმინდა მარინას ცხოვრების ორი განსხვავებული უძველესი რედაქცია არსებობს:

1^ა) ცხოვრება წმინდა მავრიანესი.

2^ა) ცხოვრება ეგვიპტისისა და მარიაშისა.

მარიამი, მარინა

ქართულ საგიოგრაფიულ ტექსტებში ბერძნული სახელი *მარინა* წარმოდგენილია შემდეგი ფორმებით: მარიამი და მარინე (ანტიოქელი მოწამე).³³² მათი ერთმანეთისგან გარჩევა სირთულეს არ წარმოადგენს.

მარინა ანტიოქელის პოპულარობას მრავალრიცხოვანი ხელნაწერი გვიდასტურებს; *მარინეს* *ჩაჩები* ტექსტი ოცდაათი ხელნაწერშია დაცული, რომელთა შორის უძველესია: A-95(Xს.) 289r-300r; Sin.62(Xს.)83v-94; S-11(Xსს.) 77r-93r; Jer. 149(XI ს.) 43r-70r; Jer. 107(XI-XII სს.)27v-49r; Jer.152(XI- XIIსს.) 56v-86v; Ath. 28(1003წ.) 195r-209r.

წმინდა მავრიანეს ცხოვრება, პარალელები

მრავალი წმინდა მარინა იყო ცნობილი ხმელთაშუა ზღვის აღმოსავლეთ რეგიონებში. ხოლო ქართულ ნათარგმნ საგიოგრაფიაში წმინდა მარინას ცხოვრების რადიკალურად განსხვავებული ქართული ვერსია არსებობს – წმინდა მავრიანეს ცხოვრება. ცხოვრების დედანი უცნობია და სრულად გაყვებულად დგას. თარგმანის წყარო დაუდგენელია, ხოლო ტექსტში არ იძებნება მინიმუმაც მთავარი პერსონაჟის ენობრივი გარემო. უცნობია აგრეთვე სახელი *მავრიანეს* ეტიმოლოგია, რომელიც არცერთ ტექსტში არ გვხვდება. წმინდანის მოხსენიების დღე უცნობია ან არარსებული. ცხოვრება ტოპონიმებითაც საკმაოდ მწირია. მხოლოდ ერთი გეოგრაფიული სახელი ყოვერითებს – ეგვიპტე (იყო ერთი კაცი ეგვიპტეს), A-95, 631r.

ამ უკანასკნელს ტექსტი რადიკალურად სხვაობს ეგვიპტისისა და მისი ასულის მარიაშის ცხოვრებასთან. თხზულებათა იდენტური სიუჟეტი საკმაოდ საინტერესოა, მაგრამ არაფერია მასში ორიგინალური. პირიქით: მაკარი დიდი ეგვიპტელი, აბბა დანიელ სკიტელი და ყურემ ასურცი, მარინას მსგავსად, უსუსუძელო ცილისწამების მსხვერპლნი გახდნენ.³³³

მაკარი დიდი ეგვიპტელისა და ყურემ ასურის ცხოვრების ქართული ვერსიები: პარალელები

მაკარი დიდის ცხოვრებაც ანალოგიურ ეპიზოდებს შეიცავს. წმინდა მაკარი ერთ შორეულ სოფელში დასახლდა. სოფელებმა მას ახალგაზრდა ქალის შეკვდენაში დასწამეს ცილი და მისი დასჯა გადაწყვიტეს. გათავისობთ ცხოვრების კოპტური ვერსიის ფრაგმენტებს:

კოპტ: ამ სოფელში ერთი ახალგაზრდა, გასათხოვარი ქალიშვილი ცხოვრობდა. იმავე სოფელში ერთი ახალგაზრდა კაცი იყო, რომელიც მას კარგად იცნობდა. და ორივემ შესცოდა.

შემდეგ ერთმანეთს უთხრეს: „როგორ მოვიქცეთ? თუ ჩვენი მშობლები შეიტყობენ, სამუდამოდ მოგვეკეცენ. ამიტომ განეცხადოთ, რომ დამნაშავე აქვე მცხოვრები მეუღლადნოეა და მას გადაუბრალთო ყოველფერში. იგი უცხოა, არაინი იცნობს, მას არაფერს არ დაუჯერებენ და დასჯიან.“ როდესაც ახალგაზრდა ქალის მშობლებმა მომხდარი შეიტყვეს, პკითხეს ქალს: „რა მოხდა? ვინ ჩაიდინა ეს? ყველადფერი გვიამბე.“ და მან როგორც მოილაპარაკა ახალგაზრდა კაცთან იმეგობრად უკანსხა: „ერთ დღეს წავედი ბერთან და მან შესცოდა.“

სოფელები მშობლებთან ერთად აბბა მაკარის სენაკისკენ გაემართნენ, გამოიყვანეს გარეთ და სახიკედლოდ დაუწყეს გეგმა... მშობიარობამდე ახალგაზრდა ქალმა აღიარა ცოდვა და თქვა: „მე სიყვლის ღირსი ვარ, რადგან არა მარტო შევეცოდე, არამედ ღუთისმსახურს ცილი ტყუილურალოდ დავწამე.“³³⁴

აქვე გათავისობთ ყურემ ასურის ცხოვრების ქართული ვერსიის ფრაგმენტს, რომელიც ანალოგიურ მოტივზეა ჩამოყალიბებული:

³³² Cf. H. Usener, *Acta et Marmas et s. Christophori*, p.15-46.

³³³ „ლამარბან“ ბერძნული დღესი CXIV თავი გვიამბობს დანიელ სკიტელზე, რომელსაც ცილი დასწამეს, რომ მან შესცოდა ერთ სოფელში ქალთან და იგი დაუჯერებდა. დანიელმა სოხივე ცილისწამებულს, მშობიარობის შემდეგ ახალშობილი მასთან მიეცათ. ქალმა მომშობიარა თუ არა, ცილისწამებულმა გააგზავნა კაცი სკიტელში, რათა დანიელისთვის ეცნობებინა. აბბა დანიელი მოვიდა, აიყვანა სივლი, გადასწერა მარჯვდარი და უთხრა: „ვინ არის შენი მამა?“ ახალშობილმა დანიელის ცილისწამებულისკენ გაიხიდა და თქვა: „აი, ეს არის მამამწი“. Cf. P. G. 87, 3, col. 2978-2079; ი. აბულაძე, *ლამარბან*, 57.

³³⁴ E. Amelineau, «Vie de Macaire de Scété», in *Histoire de monastères*, p. 66-72.

„არამეთუ იყო მუნ კაცი ეკლესიისა *ნისიზიბის* მნათს, და სახელს მისი *ეფრემე*, და ვითარცა იხილა, რამეთუ ეპისკოპოსმან და ყოველთა შეიღოთა ეკლესიისა შეიყვარეს წმიდას ესე, რამეთუ აღივსო შურითა წინააღმდეგობადად მისა. და რომელთაჲმ დღეთა შინა დაეცა მნათს იგი ერთისა ყოვლს წარწინებულისა მოქალაქისა ასულისა თანა ქალწულისა, და მიუდგა მას კანდელაკისაგან. მაშინ პრქუა მან ქალსა მას: „ოღეს შევაცნას მამამან შენმან, არქუ მას, ვითარმედ *ეფრემ* ესე, რომლისათჳს იტყუან, ვითარმედ წმიდაა არს იგი, შემოვიდა ჩემსა დღესა ერთსა და შემამოხუა ესე.“ და ვითარცა ეუწყა მამასა მის ქალისასა საქმს ასულისა თჳსისაჲ, პრქუა მას: „ეინ არს, რომელმან იადარა და გიყო შენ ესე საქმს?“ მაშინ მიუგო და პრქუა მას: „*ეფრემ* მიყო, ესე, რომლისათჳს იტყუან კაცნი, ვითარმედ წმიდა არს იგი.“ და მეუცხულად წარვიდა იგი ეპისკოპოსისა და პირსა თჳსსა იცემად და პრქუა მას, რომელი-იგი თუხარა მას ასულმან მისმან. მაშინ მოუწოდა ეპისკოპოსმან ნეტარსა მას და იწყო მხიდებდად მისა ამის საქმისთჳს. ხოლო იგი შეურევნულ იქმნა. და იწყო ნეტარმან მან გულისწრაზიად გულსა შინა თჳსსა მისთჳს და არაჲ მიუგო მას სიტყუაჲ. შემდგომად მისა პრქუა: „ჲ, მაჲო, ცეოდე. არამედ გვეედრებო სიწმიდესა შენსა, რამთა მომიტყო და შემინდო ცოდვაჲ ესე.“

და ვითარცა შეა ქალმან ყრმაჲ იგი, აღიქუა მამამან მისმან ყრმაჲ და მოჰმეღრა წმიდასა ღმრთისასა ეპისკოპოსსა. მაშინ ბრძანა ეპისკოპოსმან მოწოდებაჲ ნეტარისა *ეფრემისი*. და ვითარცა მოვიდა, პრქუა მას ქალისა მამამან: „მიოდე აჲ მშ შენი და განსარდე იგი, ვითარცა გნებავს.“ მაშინ ნეტარი *ეფრემ* ტირიდა და თქუა: „ჲ, მაჲო, ცეოდე, გარნა გვეედრებო, რამთა მომიტყოს სიწმიდემან თქუნმან.“ და აღიქუა ყრმაჲ იგი და შევიდა ეკლესიად...იყო დღმ კრიაკმ. და ვითარცა ადასრულეს მისახვედრად სადუმლობისა და ესიარებაჲ კაცნი სადუმელთა კორცთა და სისხლსა პატიოსნათა ქრისტესთა, მაშინ წარმოდგა ნეტარი *ეფრემ* წინაშე ეპისკოპოსისა, და ყრმაჲ იგი ქულთა თანა გამოიღო და პირი მისი აღმოსავალით მოაქცია და ჳმა-ყო ჳმითა მადლითა და თქუა: „შენ გეტყჳ, მ, ყრმაო, და გაუცუტებ სახელსა ღმრთისა ცხოველისასა, რომელ არს შემოქმედი ცათაჲ და ქუეყნისაჲ, აღადგ პირი შენი და უთხარ საზართლო: ეინ არს მამაჲ შენი?“ მიუგო ყრმამან მან ჳმითა მადლითა: „*ეფრემ* მნათს არს მამაჲ ჩემი.“³³⁵

ჲ. გარბიტის მოსასარებით, *ეფრემ* ასურის ცხოვრების ქართული ვერსია სირიულიდან მომდინარეობს, ხოლო ფ. ნოს ცნობით, წმინდა მარინას ცხოვრებას სირიული წარმომადგომლბა აქვს. ავტორი გვაძგნობს, რომ წმინდანი ცხოვრობდა V საუკუნეში, სირიაში, ქანუბნის მონასტერში, რომელიც ტრიპოლის მახლობლად ქაღიშის ხეობაში მდებარეობს.³³⁶ აღსანიშნავია, რომ *ეფრემ* ასურის ცხოვრების დეტალებზე V საუკუნის ისტორიკოსებთან იქნეს თავს, როგორიცაა სოხომენი, თეოდორეტი და ჰალადის „*ლაეცაიკონი*“.³³⁷

ლევენდის წარმომადგომლობა

შესაძლოა, *ეფრემ* ასურის შესახებ არსებული ცილისწამების ლევენდა მისი გარდაცვალების შემდეგ სირიაში, პალესტინაში და ეგვიპტეში გავრცელდა. ხოლო V საუკუნეში უცნობარა ავტორმა ეს მოტივი ახალი თხზულების ჩამოსაყალიბებლად გამოიყენა. თუმცა ერთი დეტალი გაურკვეველია: თუ წმინდა მარინაზე შექმნილი ლევენდა სირიული წარმოშობისაა, რატომ ასახელებს ქართული ვერსია მავრიანეს სამშობლოდ ეგვიპტეს?

ამ კითხვებზე პასუხისთვის კელაჲ ლ. კლუნიეს ფუნდამენტურ ნაშრომს მივმართეთ. ავტორი წერს: „როდესაც გადაამწერი რომელიმე წმინდანის ცხოვრებაზე მუშაობდა, რომლის სამშობლო ტექსტში არ იყო მოხსენიებული, მას სრულიად ბუნებრივად მიაჩნდა, რომ თხზულებაში შეტანა ეგვიპტე, სადაც თვით ცხოვრობდა, ან რომელიმე სხვა, რომელსაც მთავარი პერსონაჟისთვის უფრო შესაფერისად მიიჩნევდა.“³³⁸

ამ შემთხვევაში ქართველ გადაამწერს, ან მთარგმნელს ამ აზრის გავრცელება შეუძლებლად მიგვაჩინა, რადგან ქართული თარგმანის ეგვიპტეში ჩამოყალიბება საკმაოდ შორს დგას რეალობისგან. ამჟამე დროს, ცნობილია, რომ წმინდა მარინას ცხოვრება პალადის სხვა თხზულებებთან ერთად შეტანილ იქნა მამთა ცხოვრების კრებულის სირიულ ვერსიაში (*Paradiseum*

³³⁵ ე. იმნიშვილი, *მამთა ცხოვრებანი*, 212-239; *ეფრემ ასურის ცხოვრების ქართული ვერსია* ორ ხელნაწერშია დაცული: A-249 (X-XIII) Ir-38v et British Museum, Addit. 11281 (XIII) 246-274, cf. F. Conybeare, *A Catalogue of Armenian Manuscripts*, p. 398-408; ცხოვრების დღეანი უცნობია, ხოლო მის ქართულ თარგმანთან დაკავშირებით ორი ურთიერთსაპირისპირო პიპოზიცია არსებობს: ჲ. გარბიტი მიიჩნევს, რომ იგი სირიული ვერსიიდან მომდინარეობს, cf. G. Garitte, «Vie géorgiennes de s. Symeon Stylite l' Ancien et de s. Ephrem»; CSCO, 7, p. 78-117; ხოლო ბ. ურეის აზრით, ცხოვრების ქართული ტექსტი არაჲფლად ითარგმნა, cf. B. Outtier, «Le manuscrit Tbilissi A-249», *ფშ*, 25, p. 97-108.

³³⁶ F. Nau, «Version Syriacque de la Vie de sainte Marthe» in L. Clugnet, *Vie et office de sainte Marthe*, p. 276-277.

³³⁷ P. G. 34, col. 1204 -1209.

³³⁸ L. Clugnet, *Vie et office de sainte Marthe*, p. 6.

მართა) რომელიც VII საუკუნეში სირიელმა ბერმა ენანიუსმა ჩამოაყალიბა.³³⁹ ამ შემთხვევაში შესაძლოა ნაწარმოების წარმოშედლობის დასადგენად ჩვენი შენიშვნები კონსტრუქციული აღმოჩნდეს.

სირაჯ აღ-მულუქი და წმინდა მერიანეს ცხოვრება

მერიანეს ცხოვრების უცნობი დედნის დადგენის პროცესში, მიუკეცლით მიგველ პალაციოსის ლინტერსო პუბლიკაციას სათაურით, «წმინდა მარიანას შემოკლებული ცხოვრება», რომელიც ჩვენი საყურადღებო არაბულ დოკუმენტს შეიცავს. ნაშრომში წარმოდგენილი არაბული ტექსტი დაცულია კრებულში „სირაჯ აღ-მულუქი“ (*Siraj al-muluk*) ანუ „პრინციების ლამაზი“, რომელიც XII საუკუნეში საეპო პოპულარულობით სარგებლობდა. „სულის მარგებელ“ თხრობათა საგნოდ მოზრდილი მოცულობის კრებული „სირაჯ აღ-მულუქი“, მონანიებასა და ქრისტიანული ასკეტიზმის თემას ეძღვნება. ავტორი ესპანელი სუფისტი, აბუ ბეკრ მუჰამედ აღ-ვალიდ აღ-ტურტუბი. მან მისამართულად ჩამოაყალიბა „პრინციების ლამაზი“, რათა მაშინდისანებისთვის მონანიების (az-sohid), ანუ ამკვეთიური ცხოვრების უარყოფის აუცილებლობა ესენებინა. განსაკუთრებით ეს ეხება მეფეებსა და მეფისწულებს.³⁴⁰ თხზულების მიმართ ჩვენი ინტერესი გამოიწვევა არა მონანიების მოტივმა, არამედ არაბული ტექსტის თემატიკამ. რომელიც ბერის ტანსაცმელში ჩაცმული, მონასტერში ბერებთან ერთად მოღვაწე მეფის ასულის ამბავს მოგვითხრობს.

პუბლიკაციაში მოცემულია თხზულების არაბული ტექსტი ფრანგული თარგმანით. გთავაზობთ თხზულების ტექსტის ქართულ თარგმანს:

არაბ.: ერთი ყველაზე სასწაულებრივი ამბავი, რომელიც ისრავლთა ტრადიციების წიგნში (*Livre des traditions sarrasines*) შეგირანეთ, ეძღვნება მეფის ქალწულს, რომელმაც ამკვეთიური ცხოვრება უარყო. ღმერთის მიუძღვნა თავი და მონანიებით გზით ასკეტურ ცხოვრებას ესიარა.

ქალწულმა დატოვა სასახლე და მას ამოდ ეძებდნენ; აღარავის სმენია მისსე და შეუძლებელი იყო მისი ცეალის პოვნა. იქვე ერთი მონასტერი (არაბ. „დაირ“-*Dair*) იყო, სადაც მართლმორწმუნე ბერები ცხოვრობდნენ. ერთი ახალგაზრდა კაცი შეუერთდა მათ, რათა უფლისთვის თავი შეეცირა. ბერები ახლად მოსულს აკვირდებოდნენ და მას უსიამო გულმოდგინებას. ღვთისმსახურებისადმი ძალისხმეას და სამონასტრო წეს-ჩვეულების ერობულების ამწვედნენ. იმდენად ამაღლებული და თავგანწირული იყო უფლისადმი მისი გამეძღვებული სამსახური, რომ თავისი სათნოებით მონასტერში მცხოვრებ ყველა ბერს გადააჭარბა. ღმერთის განგებით, იგი განუწყვეტლივ განაგრძობდა დაწყებულ საქმეს იქამდე, სანამ სიკვდილი არ ეწვია. და ახალგაზრდა კაცმა მას თავისი ეალი გადაუხადა. ამგვარმა დანაკარგმა მონასტერის არამწიქიერი და პირქუში ბერები მეტად დაამწუხრა. მათ ბევრი ცრემლი დაღვრეს და როდესაც ცხედრის გაპატიოსნებას შეუდგნენ, აღმოჩნდა, რომ იგი ქალი იყო. ეკლესა და გამოკითხვა ჩატარდა – იგი მეფის ქალწული იყო. ბერები ყოველთვის უსასტიყო მადლიერებით იყვნენ განწყობილნი მისი საქმიანობის მიმართ, მაგრამ ამ უწყველო ამბავმა მათი აღტაცება და თავგანწირვა უფრო მეტად გააღრმავა.

ბერებმა მოითხოვეს, რომ ახალი და განსხვავებული პატივი მიეცათ ცხედრისთვის; გადაწყვიტეს არ დაეკრძალთ მიცვალებული და ხელით ეტარებინათ იგი. ამგვარად, სხეული განაჩნეს, გახეიეს სელის ტილოთ და გაამზადეს საფლავი. შემდეგ ყველამ მისი სხეული ხელში დაიჭირა. როდესაც რომელიმე დადგომილობა იგრძნობდა, მას დაუყოვნებლივ სხვა ცვლიდა. ბერებს ეხმარებოდა ყველა, ვინც მონასტერში ღვთისმსახურებისთვის მოდიოდა. ხანგრძლივი ცერემონიად იქამდე გაგრძელდა, ვიდრე ცხედიარი არ გაიხრწნა და მისი კიდურები სხეულს არ მოცილდა. და მაშინ იგი დაკრძალეს ღმერთმა შეუნდოს ქალწულს.

როგორც ხედავთ, ზემოთ მოყვანილ თხრობასა და წმინდა მარიანეს ცხოვრებას შორის გარკვეული პარალელიზმი არსებობს.

1. მამაკაცის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალი, რომელიც მონასტერში მოღვაწეობს ბერებთან ერთად; 2. მისი ვინაობა მხოლოდ სიკვდილის შემდეგ ირკვევა.

მთხვევად იმისა, რომ თხზულება ცილისწამების ეპიზოდს აკლავს და ფინალიც განსხვავებული და ერთობ უცნაურია, შესაძლებელია საერთო ნიშნების გამოყოფა. სტატიის ავტორი შესაძლში გვაძინებს რომ თხრობის თემატიკა უშუალოდ კავშირშია პავთოგრაფიაში არსებულ ძველ ქრისტიანულ მონასტრებთან. ეს იდეა ფუფუნება არა მარტო ტექსტში არსებულ

³³⁹ P. Bedjan, *Acta martyrum et sanctorum*, 7, p. 272; ენანიუსე წმინდა ადგილების მოსახსენებლად იერუსალიმში გაემგზავრა, ხოლო ალექსანდრის შუიჯი, ფეოქარეოს სერგეს ეწვია. მისი ნაშრომი *Paradosi Patrum* რბი ტომისგან შედგება: პირველში მოცემულია წმინდა მამათა ცხოვრება, დანართილ ძაღვლის ზურ, ხოლო მეორე მოიცავს წმინდა მამების სიტყვებსა და თხრობებს ნაწარმოებზე. სრულად გავრცელება და აღმოსავლეთის ყველა მონასტერში იგი მასალადად ჩაითვალა. Cf. E. A. Budge, *The book of Enoch*, 2, p. 189.

³⁴⁰ M. A. Palacios, «Une Vie abrégée de sainte Marthe», *OPC*, 3, p. 67-71.

სირიულ-ქრისტიანულ სიტყვას *დაირ(Dair)* მონასტერი, არამედ განსაკუთრებით გასათვალისწინებელია, რომ მუსულმანურ სამყაროში შეუძლებელია მამაკაცის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალის მოტივის ლიტერატურულ ნაწარმოებში ასახვა-ისლამში სასტიკად კრალავს ქალების მიერ მამაკაცის ტანსაცმლის ტარებას. პალაციოსი აღნიშნავს აგრეთვე, რომ ტექსტში არსებობს დეტალი, რომელიც პირდაპირ კავშირშია ქრისტიანობასთან. *ხირაჯის* ავტორი აცხადებს, რომ თუ გავითვალისწინებთ ნაწარმოების სათაურს, დასაშვებია, რომ იგი რომელიმე ებრაული წყაროდან მომდინარეობდეს. ამასთან დაკავშირებით პალაციოსი წერს: „თხზულებაში მოცემული თემატიკა ქმნის პიპირტას, რომ თხრობა ესენიელურის ან თერაკევეტურის მოხატვრის ეხება.“³⁴¹ თუქმდა ნაწარმოების სათაურს *ეფრთა ყველაზე სასწაულებრივი ამბავი, რომელიც ებრაელთა ტრადიციების წიგნში შევტიანეთ* არ მიაჩნდება, რომ თხზულების სათავე უშუალოდ ებრაული წყაროა.

იგი ამოღებულია მუსულმანური ისტორიული ნაშრომიდან სათაურით, *ხიტაბ ალ-ისრაილიატი-ი (Kitab al-Israiliyat)*, ხოლო მისი ავტორია ბაბა იბნ მუნაბბი (*Wahb ibn Munabbih*), რომელიც VIII საუკუნის დასაწყისში ცხოვრობდა.³⁴² ამ ისტორიული კრებული ნამოსაყალიბებლად, რომელიც ერთგვარ კომპილაციას წარმოადგენს, მან მრავალრიცხოვანად და განსხვავებულ რელიგიურ წყაროს მიმართა. მუნაბბის სახელი, როგორც ერთ-ერთი ყველაზე ავტორიტეტული მოღვაწის, ხშირად მოიხსენიება მაშადანი ავტორების ნაშრომებში. მან მთელი რიგი თხზულებები შექმნა იესო ქრისტეს ცხოვრების, სასწაულებისა და სენტეციების შესახებ.³⁴² პალაციოსის აზრით, თუ თხრობის მოთავე ცხოვრობდა *წმინდა მარინა* არ არის, ნაწარმოების სიუჟეტი *წმინდა მარინას ცხოვრების* ერთგვარი ანალოგია, რომელიც საკმაოდ გავრცელებული იყო VIII საუკუნის ისლამურ სამყაროში. ეს თარიღი უკავშირდება *ცხოვრების ყველაზე ადრეულ რედაქციას*, რომელიც როსვიდმა თავისი კრებულში (*Vitae et verba seniorum*) შეიტანა, ხოლო ლ.კლენიუს მიერ იგი უძველეს რედაქციად არის მიჩნეული.

ტექსტების შედარება ცხადყოფს, რომ *ეგვენიოსისა და მარიაშის ცხოვრებასთან* შედარებით *მავრიანეს ცხოვრების* ტექსტი საგრძნობლად განსხვავებულია. ამ უკანასკნელისა და მისი მოთავე პერსონაჟის სრულიად გაურკვეველი წარმოშობაა, თხოობის შეუქმნელი ფორმა, საკუთარი და გეოგრაფიული სახელების კლება, მამაკაცის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალის მოტივი მის სახელგანთქმულ პატრიარქულ კრებულში დაკოულ თხოობათა სტილთან აკავშირებს.

საყურადღებოა აგრეთვე, რომ ზემოთ მოყვანილი თხზულების არაბული ტექსტისა და *მავრიანეს ცხოვრების* შედარებაში არა მარტო თემატიკა, არამედ ტექსტობრივი ანალოგია წარმოაჩინა. მავრიანეს ცხოვრება: და წარებატოვდა იგი ყველითა სათნოებითა უფროსი ყვეელთა ძმათა; არაბა: il surpassa en vertu tous les moines qui demeuraient au couvent (მან თავისი მოღვაწეობით მონასტერში მეოფე ყველა ბერს გადააბარა).

არაბულმა ტექსტის თაობაზე ბევრი კითხვა იჩინა თავს; მოცემული ანალოგიები შემთხვევითობას შეიძლება მივაწვათ, თუ ეს მოვლენა ორი თხზულების საერთო წყაროს არსებობით შეიძლება აიხსნას? უკავშირდება თუ არა მამაკაცის ტანსაცმელში ჩაცმული ქალის მოტივი ესენიელურისა და თერაკევეტების სამონასტრო ტრადიციებს? მოცემული საკითხების ახსნა საკმაოდ რთულია, რადგან იგი საჭიროებს არა მარტო ებრაული და არაბული წყაროების, არამედ ესენიელურისა და თერაკევეტების რელიგიური მოძღვრების საფუძვლიან შესწავლას, რაც ჩვენი კვლევის ფარგლებს სცილდება.

ქართული რედაქციების შედარება

კიმენური რედაქციები

წმინდა მარინას ორი კიმენური რედაქცია არსებობს: *წმინდა მავრიანეს ცხოვრება*, დაცული პარხლის მრავალთავში A-95(631r-633r); *ეგვენიოსისა და მისი ქალიშვილის მარიაშის ცხოვრება* : Bodl.1(485v-488r); გვიანდელი რედაქციები ამ უკანასკნელის ნუსხებს წარმოადგენენ: H-972(323r-327r) ;

³⁴¹ გაბ იბნ მუნაბბი (Wahb ibn Munabbih), იგივე იბნ ჭუთაბა (Ibn Quteiba) იემენელი ებრაელი იყო, რომელიც ისლამს ქსარა. იემენელი ბერადგება, მუშავდა არაბების ნახევარუნაღის წრდილოეთში მცხოვრები მონათესავეებისა, მუშაობის ახალ სარწმუნოებას კატეგორიულად უარყოფდნენ. მისივლდ მცირერიცხოვანმა ებრაელთა გუჯოვმა მისი ისლამი და მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ებრაული ტრადიციების შეჩირვებაში და გაავრცელაში. მათ სხვადასერი ტერმინთა Isrā'īliyat (ისრაილიატი) მოიხსენიებდნენ და ისლამის ჭეკუთხედად მიიჩნეოდნენ. მათ შორის ყველაზე სახელგანთქმული ქაბ აბა-ალბარი (Ka'b al-abhar, 548-652წწ.) წარსინებულ ებრაულ ოჯახს მიეკუთვნებოდა. იგი მუჰამედის სარწმუნოებას ჯერ კიდევ ხალხურ ომობის (644) დროს ხზიარა. მყოფე, აგრეთვე საკმაოდ ცრიბილი პიროვნლიც გაბ იბნ მუნაბბი იყო, რომელიც სანაში, 732 წელს გარდაეცლია. ამ უკანასკნელის მამა, ებრაული ტრადიციების ერთ-ერთი სინებელი მცოდნე, აგრეთვე მაშადანიად მოიხსნა. იგი გავრცეულ ჭეკივრში სანას გუბერნატორის მოვალეობასაც ასრულებდა, cf. Y. Tobl, *The Jews of Yemen: Studies in their History and Culture*, p. 36; cf. «Les religions de l'Arabie avant l'Islam. Le cas du Yémen» in *Le Coran et la Bible*, p. 43-55.

³⁴² M. A. Palacios, «La Vie abrégée de sainte Marthe», *BOC*, 3, p. 71.

S-139(XVIII-XIXსს.)გვ.614-617; ცაგერი(XVIIIსს.)გვ.69v-S-300(1779წ.)222r-223v; A643(XIXსს.)235v-237r; A-851(XIXსს.)11v-14v; H-947(1864წ.)33r-37v; H-1762(XIXწ.)32r-36v; Q-882(XIXწ.)11v-13v; ქუთ.320(1818წ.)72v-75v. როგორც ვხედავთ, *ვეკერიოსისა და მარიამის ცხოვრების* ტექსტი მრავალ ხელნაწერშია დაცული, ხოლო *მავრიანეს ცხოვრება* მხოლოდ *პარხლის მრავალთავეში* ფიგურირებს.

შესავალი

შესავალი სხვაობს:

A — ში მავრიანეს სამშობლო ეგვიპტეა, ხოლო **B** ევეგნიოსისა და მისი ქალიშვილი მარიამის ქვეყნად ბითონიას მიიჩნევს. რედაქციაში ახალგაზრდა ქალიშვილისა და მისი მამის სახელები მოხსენიებული არ არის. სახელი მავრიანე მას მონასტრის წინამძღვრმა უწოდა. ხოლო აღნიშნული დეტალები კარგად არის გაშუქებული **B** რედაქციაში, რომელშიც **A** ტექსტის სრული ტრანსფორმაცია შეიმჩნევა:

B: იყო ვინმე კაცი ერთი ბითონიას, რომელი ცხოვნდებოდა. სახელი მისი ევეგნიოს. ამას ესუა ცოლი და შვა მან ასული ერთი და უწოდა სახელი მისი მარიამ და ეთარცა აღესრულა დღეაჲ მისი. განზარდა ყრმაჲ იგი მამამან მისმან ყოვლითა სიღირსითა. და ეთარცა აღიწარდა ყრმაჲ იგი, პრქუა მას მამამან მისმან: „შვილო ჩემო, აჲ, ყოველსა მონაგებსა ჩემსა მიგცემ კელთა შენთა და მე წარვად ზიარსა ამას საწუთროსა, რათა სული ჩემი ეიცხოვრო.“ ხოლო ასულმან მისმან მიუგო და პრქუა: „შენ სულისა შენისა ცხოვრება გნებავსა და ჩემისა წარწყმედაჲ. არა იცა, ეთარ იტყვს უფალი: „ეთარმედ მწყემსმან კეთილმან დადგის თავი თუხი ცხოვართა თესთათჲს“ (იოე. 10:11) და კულად იტყვს: „რომელმან დაჰბადა, მარცა სული მისი აცხოვნა, 489v.

მარიამი, მარიანონი, მავრიანე

B-ში, მონასტერში წასვლის წინ, მამა ქალიშვილის სახელს *მარიამი მარიანონით* ცვლის, ხოლო **A** მხოლოდ *მავრიანეს* გვაწვდის:

A: ხოლო მან რქუა მას: „ეთარ მოხვედ ჩემ თანა, რამეთუ შენ დედაკაცი ხარ?“ ხოლო მან რქუა: „შევიმოსო სამოსელი სამამაკაციო და მოვიდე შენ თანა.“ და პრქუა მას მამამან მისმან: „უკუთუ ძალ-გიც დათმენდა, მოველა და აღდგეს და წარივდეს. და ეთარცა შევიდეს იგინი მონასტერსა, შეიწყნარა იგინი მამასახლისმან და სახელი უწოდა ყრმასა *მავრიანე*“ 631v.

B: მიუგო და პრქუა მან: „შვილო ჩემო, რაჲ გიყო შენი ? და აწ მე მონასტერსა შეველ და შენ რათა შეძმობულ ხარ ჩემ თანა ყოყად, რამეთუ უშმაი ბრძანეს დედაკაცისათჲს მონაწირითა ღმრთისათა.“ ხოლო მან მიუგო და პრქუა: „არა, მამო, არა შევიდე, ეთარ შენ იტყვ. არამედ მოვიპარო თავი ჩემი და შევიმოსო სამოსლითა მამათათა და შენ თანა შევიდე მონასტერსა.“ ეთარცა ესტეს სიტყუანი ესე მისგან, განუყო მონაგები თუხი გლახატა და მოქუყთა თხემი თავისა მისისა და შემოსა სამოსელი სამამაკაციო და დასდგა მას სახელი *მარიანონი*. და ამცრო მან და პრქუა: „ეკრძაღუ, შვილო ჩემო, ეთარ დაიცვე თავი შენი, რამეთუ აჲ ესერა, ცუცხლსა წინაშე წარდგოდ ხარ შენ და აწ დაიცვე თავი შენი *ქრისტეს* ნიშნით, რათა აღესრულოს აღთქმაჲ შენი.“ და წარიყვანა ასული თუხი და შევიდეს სამონაზუნოსა მას. 490r.

შემოკლება

რედაქციების შეჯერება სხვაობას გვიჩვენებს. **B** უფრო ერცვლია, ვიდრე **A**:

A: ხოლო მამასახლისმან მოიყვანა კაცი იგი. და ეთარცა მოვიდა, პრქუა მას : „*მავრიანე* მოკელა.“ ხოლო ცაცან მან თქუა : „ღმერთმან შეუნდნ მას იგი. მოკელა და ჩემი სახლი ოხრად დაუტრე.“ ხოლო მამასახლისმან პრქუა მას: „პოი, ძაო, შეინანე, რამეთუ შენ სცეთ და მე მაცუჲნე. *მავრიანე* დედაკაცი იყო და შენ ცილი სწამე მისთვის. ხოლო იგი ღმერთმან წარიყვანა წმინდათა მისთა თანა გასუენებად.“ 633r; **B**: და ეთარცა აღდგა ურესა მისგან, მიუგმრო სტუმართმოღვაწეთა მას, რათა მოვიდეს. და ეთარცა მოვიდა, პრქუა მას: „აჲ ესერა, *მარიანე* დაიბინა.“ ხოლო მან პრქუა: „უფალმან შენდობა ყუე მისთვის სახლიდა თუ ჩემი ოკრად განკადა.“ პრქუა მას მამასახლისმან: „წერინე, ძაო, რადენი სცოდე წინაშე უფლისა. და შენ მაცუჲნე შენთა სიტყუთა. რამეთუ *მარიანე* დედაკაცი არს.“ და ეთარცა შევიდა და იხილა, გულისხმა-ყო და განიზრახვიდა, ეთარმედ რამე არს ესე. და აჲ, მცირედ ჯამ გარდაქდა, მოვიდა ასული იგი სტუმართმოღვაწისა და იტყოდა ტუმბიტსა, ეთარმედ: „მკუდარი მოვიდა, დამორგუნა და შემაგინა.“ ოდეს აღიარა, განიკურნა გუჲსა ზუდა ღირსისა *მარიანეს*სა, 492v.

ფრაგმენტების შედარება მიგვიჩვენებს, რომ **A**, **B** ანალოგიური წყაროდან არ მომდინარეობენ. ისინი ერთ განსხვავებულ და დამოუკიდებელ რედაქციას წარმოადგენენ. ამის ნათელსაყოფად აუცილებელია მათი ბერძნულ, სირიულ და ლათინურ ვერსიებთან შედარება.

უბველესი ქართული რედაქციები და ბერძნული ორიგინალი

ლ. კლუნიემ წმინდა მარინას ცხოვრება ბერძნულ, ლათინურ, სირიულ, არაბულ და ყითოპურ ხელნაწერებში დაცული ვერსიების მიხედვით გამოისცა. ავტორის ცნობით, დედანს ვეელასე მეტად ლათინური ვერსია უახლოვდება, ხოლო ლათინური ვერსიის შემდეგ, ორი უძველესი ბერძნული რედაქციაა. ხოლო რაც შეეხება დანარჩენ ვერსიებს, ისინი ბერძნული მეტაფრასიდან მომდინარეობენ.³⁴

მ. რიშარმა ერცელი ნაშრომი მიუძღვნა წმინდა მარიანს ცხოვრებას, რომელშიც აღცხადებს, რომ ლათინური ეკლესიები ცხოვრების ხარვეზებიანი ბერძნული რეაქციებიდან მომდინარეობენ. ავტორის აზრით, მარიანს ცხოვრების მეტაფრასული გადმოქცევა არ არსებობს. ხოლო ლიბერიუსი, სირიუსის, ბოლანდისტების მიერ გამოცემული ლათინური ეგრისა და ჟ. მიჩის მიერ პატრიოლოგიის 115-ე ტომში გამოცემული ბერძნული ტექსტი ეყრდნობა BHG 615^d, BHG 614 ნუსხებს (Migne, P. G. 115, col. 347-356).³⁴⁴

ხელნაწერები, ბერძნული და სირიული ვერსიები

ლ. კლუნიე ნაშრომში „წმინდა მარინას ცხოვრება და მოღვაწეობა“ წარმოგიდგენს ცხოვრების სამ ბერძნულ და ოთხ ლათინურ რედაქციას:

ბერძ. A: იერუსალიმი: №1(Xს.)fol. 83v-84v; B: BNF 2474 (XIII ს.) fol. 249r-251r, C: BNF 1632 (XVI ს.) fol. 226r-233r.

ლათ. A: BNF 2338 (IX ს.) fol.118-120r; B: BNF10840 (XI ს.) fol.145r-147; C: BNF5296 (XIII ს.) fol.63r-64r; M: Aloysio Lipomano—Venetiis, 1581, I, fol.282v-283v (8.II), შეტყუარასი.

კლუნიეს ნაშრომში გამოქვეყნებულია ცხოვრების სირიული ვერსიაც, რომლის თარგმანი ფ. ნოს ეკუთვნის.

მ. რიშარმა გამოსცა *ცხოვრების კრიტიკული ტექსტი* სამი ბერძნული ხელნაწერის მიხედვით:

1°). Paris 1538 (Xb.) fol. 217-220r,

P.G. 115, col. 348-353; Vatican 866 (XI-XII bb.) fol. 215r-216r.

2°). Vatican, Ottoboni 415 (XIVb.) fol. 397v-400v.

3°. Athos, Karakellou 38(XII-XIIIss.)fol.146r-149r და ა.შ...

აღსანიშნავია, რომ კრიტიკული ტექსტის გამოცემისას მან სამ მოაზარ რედაქციასთან ურთიერთმიმართებაში მყოფი ეარიანტებიც გაითვალისწინა: BHG 614; P.G. 115, col. 347-356; BHG 615^d.

ცხოვრების ბერძნული, ლათინური და სირიული ვერსიების შეჯერება

ბერძ. (Xს.): Βίος τῆς ἀγίας Μαρίας τῆς ἐποποιήσεως Μαρίνου. Ἀντὶ ἧς οὐκ ἔστιν πατέρα ὁνόμαζαν Ἐνέγνωτον, ἄνθρωπον εὐσεβῆ καὶ φοβούμενον τὸν Θεόν. Οὕτως ἔστιν γυναικα ὁνόμαζαν Ἐνέγνωτον, καὶ ἔπαιον ἐν Σαυατρίῳ ἐξ αὐτῆς, p.37 (ცხოვრება წმინდა მარინასი, რომელსაც მარირისი ეწოდებოდა. ამ წმინდანს წმინდა მამა ჰყავდა, სახელად ეგენიოსი, პატივსაცემი, ღვთისმოშიში კაცი. მას ჰყავდა მუხლად, სახელად ეგენია, რომელსაც გოგონა შობა.)

ბერძ.(XIII ს.): უსათაურო: Ἦν τις εὐγενὴς ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, καὶ εἶχεν γυναικᾶ, ἥς ἐγέννησεν αὐτῷ Μπατέριον, καὶ θύοισα αὐτῆς Μαρία, p.39 (ბიოქინიძეში იყო ვინმე ევგენიოსი და მის ჰყავდა მეუღლე ეგენია, რომელმაც მას გოგონა უძღვნა, სახელად მარიამი).

ბერძ.(XVII ს.): Βίος και πολιτεία της θείας μητέρας ἡμῶν, Μαρίας της μετονομασθείσης
Μαρθῆς, Ἐναντ καρπὸν ἱερὸν τοῦ ἁμβριακοῦ καὶ τοῦ Εὐχέως, καὶ ἑτέρωτα τὴν ἑαυτὴν σου με-
ταβαρῆσθαι.....ἀπὸ τῆς θοῦταις ἐχγνήσθωσαν μίαν κόρην, καὶ τὴν τοῖμασσαν Μαρίαν, p.39 (ცხოვრება და
მოქალაქეობა ჩვენი წმინდა დედის, მარიამისა, რომლის სახელი მარინოსით შეიცვალა. იყო ერთი
კაცი, სახელად ევგენიოსი, რომელიც სიწმინდეში ცხოვრობდა..... ამან(ევგენიან) მას გოგონა უძენდა
და სახელად დაარბა მარიამი).

გზათ. A (IX ს): Incipit tractatus sancte *Marine*.

Erat quidam homo in ciuitatem habens unicum filiam paruulam».

Ex. B (Xlb.): *Erat quidam secularis habens unicam filiam paruulam. Hic conuerti cupiens commendauid eam cuidam parenti suo...*

გაბ. C(XIII ს.): Incipit uita beate Marine uirginis, XIII kl.Iulij.

²⁴¹ L. Clugnet, *Vie et office de sainte Marine*, p. 8.

¹⁴⁴ M. Richard, «La vie ancienne de sainte Marine», *CG*, 1, p. 100-103.

Erat quidam secularis habens unicam filiam paruulam, et ipse conuerſi uolens commendauit eam cuidam parenti suo...

ლათ. M(1581 წ.): Vita B.Eugenii et Mariæ eius filiæ, authore Simeone Metaphraste.—In illo tempore erat uir quidam in Bithynia, nomine Eugenius. Is habebat uxorem ualde honestam et Deum timentem, quæ peperit filiam unicam. et uocauit nomen eius Mariam, (cf. L. Clugnet, Vie et office, p. 4-26.).

სირიული ვერსია უსათაუროა.

მ. რიშარის კრიტიკული ტექსტი: Βίος Εὐγενίου καὶ Μαρίας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ (ცხოვრება ევგენიოსისა და მისი ქალიშვილი მარიამისა).

ბერძნული, ლათინური და ქართული სათაურების შედარება ცხადყოფს, რომ ქართ. A რედაქციის სათაური დანარჩენებისგან სხვაობს. სამაგიეროდ ქართ. B რედაქციის წყაროდ, რომლის სათაურში და ტექსტში ევგენიოსი ფიგურირებს, პატროლოგიის 115 (P.G. 115, col.347-348) ტომში გამოცემული ბერძნული ტექსტი შეიძლება მივიჩნიოთ. ეს უკანასკნელი მ.რიშარის კრიტიკულ ტექსტსა და ლათინურ მეტაფრასულ M რედაქციას საკმაოდ უახლოვდება.

შესავალი

ყველა ბერძნული რედაქციის სათაურში ევგენიოსი, მარიამი და ბოთეინია მოიხსენიება. სამაგიეროდ, ლათინური (A, B, C რედაქციები) სხვაობს და არსად მოიხსენიებს მარიამის სახელს. მხოლოდ ერთი ლათინური მეტაფრასი საუბრობს ევგენიოსზე, მის ქალიშვილ მარიამზე და მათ სამშობლოზე. ქართ. A მიხედვით, ევგენიუსი მცხოვრები ერთი კაცი, ანუ მავრიანეს მამა, ქალიშვილითურთ უცნობი რჩება. ქალიშვილს მონასტრის წინამძღვარი უწოდებს სახელს მავრიანე.

ქართ. B გვამცნობს ევგენიოსის სამშობლოსა და მისი ქალიშვილის ენაობის შესახებ. ბერძნულ, ლათინურ, სირიულ და ბოდლეს რედაქციაში ქალიშვილს სახელს მამა უცვლის, ხოლო ქართ. A კი სრულიად განსხვავებულ ინფორმაციას გვაძლევს.

წმინდა მავრიანეს ცხოვრების წარმომავლობა

მავრიანეს ცხოვრების ბერძნულ, ლათინურ, სირიულ და ბოდლეს რედაქციასთან შედარებამ თვალნათლივ აჩვენა მნიშვნელოვანი სხვაობა. ტექსტი შემოკლებულია, დიალოგები საგრძნობლად შეკუმშული, შემინვეა ბიბლიური ადგილების ციტატის აბსოლუტური კლება, განსხვავებულია ლექსიკაც.

ყველა ჩამოთვლილი არგუმენტი საფუძველს ქმნის პიოთესისთვის, რომ მავრიანეს ცხოვრება მომდინარეობს უძველესი, უცნობი ბერძნული ვერსიიდან. შემინვეა ერთგვარი ანალოგია ლათინურ ვერსიებთან, მაგრამ მ.რიშარის აზრით, ლათინური ხარვეზებიანი ბერძნული რედაქციებიდან მომდინარეობს, ხოლო სირიული ვერსია სრულიად ინტერესმოკლებულია ექვლეისთვის.

თუ ქართული A რედაქციის ლათინურიდან თარგმნას გამოერიცხავთ, მისი წყარო ბერძნულში უნდა ვეძოთ, საიდანაც ლათინური და სირიული მომდინარეობს. ხოლო შესავალი ფრასის კონფიგურაცია, ტექსტის ლექსიკა და ევგენიოსის მოხსენიება მხოლოდ ერთი დასკვნისკენ გვიბიძგებს: იგი თარგმნილია უცნობი ბერძნული ორიგინალიდან. ხოლო ეს უკანასკნელი ერცელ და სახელგანთქმულ აპოთეგმათა კოლექციაში შემავალ, ერთ-ერთ უცნობი წარმომავლობის ანონიმურ პატივოვლ თხრობას წარმოადგენს.

მნიშვნელოვანი ბერძნოზმი

ტექსტის წარმომავლობის დასადგენად ნიადაგი ერთობ მწირია, მაგრამ ცხოვრებაში ბერძნული კალკის "ტატას" არსებობა ლექსიკურ ბერძნოზმს ადასტურებს და ბერძნულის გადელენასე მოუთხოვს:

ქართ. A: და ვითარცა განმწჳნა ყრმა იგი, ვერღარა აძღებდა მით თხოლითა სიძითა. და უკუანა მისტირნ მას და უკმობნ: „ტატა, ტატა“ 632r.

ქართ. B: ხოლო ღუწოლად იგი მისი ვერ ვყოფიდა. რამეთუ ყრმა იგი ტიროდა და უფრიოსდა ზრუნელა, რამეთუ ესებდა სამოსელსა მას ყრმისათჳს. და ყრმა იგი თანამისდევნ და უკმობნ: „ტატა, ტატა“ 492r.

“ტატა” მომდინარეობს ბერძნული τατή, τέτατη —მამა.³⁴⁵ გაურკვეველი მიზეზის გამო ეს სიტყვა ქართულ ტექსტში იგი ნათარგმნი არ არის. აღნიშნული სიტყვა ორ ბერძნულ ტექსტშიც ფიგურირებს.

³⁴⁵ DFC 1664, 1620

ბერძნ. A: *Εἵχε δὲ καὶ τὸν παῖδα θανάσιμον αὐτὸς ἡράσθηα τὰς* (მას ყოველთვის ბავშვი ჰყავდა, რომელიც მისდევდა და ტიროდა: „მამა“).

ბ. რიშარის კრიტიკისტი: *Εἵχε δὲ καὶ τὸν παῖδιν θάνασιμον θανάσιμον αὐτὸς, κλαίον καὶ λέγων: Τὰς, τὰς* (მას ყოველთვის უკან ბავშვი ჰყავდა, რომელიც მისდევდა, ტიროდა და ეძახდა: „მამა, მამა“).³⁴⁶

მოულოდნელი განსხვავება და პარალელი

ბერძნული ტექსტები წმინდა მარინას შეურაცხყოფულ ფუნქციებს აღწერენ, რომელიც წინამძღვარმა დააიკისრა მონასტერში შეშვების შემდეგ: *“Εβλὰ δὲ αὐτὸς ὁ ἡγούμενος εἶς τὰ δόματα ἐρχα τὸν μακάριον, καὶ ἔκλαιε αὐτὰς μετὰ πένθους* (მონასტრის წინამძღვარი მას ყველაზე უფრო საძაგელი საქმეები დააიკისრა და ის მათ გულმოდგინედ ასრულებდა). მაგრამ ქართველი მთარგმნელები შინაარსობრივად ბერძნულიდან სრულიად განსხვავებულ ფრაზას გვთავაზობენ: *τὰ δόματα ἐρχα* (საძაგელი საქმეები)-ის ნაცვლად ქართულ რედაქციებში ფიგურირებს ფრაზა: უბრალოა საქმისა განმგებელსა, რათა დაადგინოს იგი ახალნერგთა თანა; ფრაგმენტი ერთგვარ გაუგებრობას იწვევს, რადგან „ახალნერგებთან“ (ახალნერგი-ნეოფიტი, ახალბედა ბერი) მუშაობა შინაარსობრივად სრულიად განსხვავდება „საძაგელი საქმეებისგან“.

ქართ. A გეაწვდის ტექსტობრივ პარალელს ნისიმეს ცხოვრებასთან. გული მისი მზიარული იყო. ქართ. B აღნიშნულ ფრაზას აკლავს:

ქართ. A: და უბრალოა საქმისა განმგებელსა, რათა დაადგინოს იგი ახალნერგთა თანა. და იყო მავრიანე ძმითა შორის დაღონებულ, ვითარცა შეცოდებული და ხელთუქმით და ტირილით იქმოდა საქმესა მონასტრისასა, რასაც ვინ უბრძანებდა მას. ხოლო გული მისი მზიარულ იყო შეურაცხებასა მას მისსა ზედა.

ქართ. B: და უბრალოა მამასახლისიან, რათა ყოველსა მსახურებასა ახალნერგთა თანა აღასრულებდეს. და ვითარცა გულს-ადგინა მოთმინებაჲ ყოველი და დამორჩილად ყოველსავე და აღასრულებდა ყოველსავე.

გთავაზობთ პარალელურ ფრაგმენტს ნისიმეს ცხოვრებიდან, რომელიც ნისიმეს დამცირებას აღწერს. იგი სხვათა დაცინვის მსხვერპლი გახდა და ტაბესის მონასტერში ყოველგვარ დამამცირებელ საქმეს ასრულებდა:

და ყოველთა დათა მსახურებდა : და ოდესმე აღიღის ცომი და სტეორცის ქვეყანასა ზედა და ამსგავსებდა იგი, ვითარცა უკუნური იყო. ხოლო იგინი სცემდეს და ფერკთა დაითრეუდეს. ხოლო გული მისი მზიარულ იყო (cf. კეკელიძე, *კიმენი*, I, p.205).

ცხოვრება ევგენიოსის და მისი ქალიშვილი მარიამისა

ქართ. B-ს ბერძნულ, სირიულ და ლათინურ ტექსტებთან შედარებაში აჩვენა, რომ იგი X საუკუნის ბერძნული დედანიდან მომდინარეობს. ტექსტი დაცულია ხელნაწერში Paris, n.1538; გამოცემულია მინის პატროლოგიაში (P. G. 115, col.347-355) სათაურით: *Βίος Εὐγενίου καὶ Μαρίας τῆς Σαυατρὸς αὐτῶν* (ცხოვრება ევგენიოსისა და მისი ქალიშვილისა).³⁴⁷ ხოლო ლათინური ხელნაწერი N°1558, რომელშიც დაცულია *Vita Beati Eugenii et Mariæ filie ejus*, იტალიურ-ბერძნულ კრებულს წარმოადგენს.³⁴⁷

მარინოსი და მავრიანე

ქართ. A-ში ახალგაზრდა ქალიშვილს მონასტრის წინამძღვარი მამაკაცის სახელს *მავრიანე* (Μαυριανός - ის წოდებულია) უწოდებს, ხოლო ბერძნული მეტაფრასისა და ქართ. B-ს მიხედვით, მამაკაცის სახელი (მარიანე, Μαριανός) მამამ შეარქვა მას მონასტერში წასვლის წინ. გაუგებარია წმინდა მარინას უამრავ სახელთა შორის რატომ არ ფიგურირებს სახელი *მავრიანე*, რომლის წარმოშობა უცნობია. უფრადსაღებია, რომ მხოლოდ *მავრიანეს ცხოვრებაში* მოცემული ერთი სახელი: ყველა ტექსტი ორ სახელს გვაწვდის: ქალის სახელს - მონასტერში წასვლამდე და მამაკაცის სახელს - შემკრეპულს მამისა და წინამძღვრის მიერ. ვეფიქრობი, სახელი *მავრიანეს* ეტიმოლოგიაში უკეთ გასარკვევად თითოეული ტექსტის განხილვა და ანალიზი საჭირო. უცნობი

³⁴⁶ M. Richard, «La vie ancienne de sainte Marthe», CG, I, p. 78.

³⁴⁷ E. Pallagean, «La femme déguisée», p. 604.

დედნის მიუხედავად, ეს პროცედურა საშუალებას მოგვცემს თარგმანის წარმომადგენლობაზე მიხედვით.

სახელების ტრანსფორმაცია:

ბერძ.: ლკლუნი (p. 36-40): მდ.—*Μαρία*; მამრ.—*Μαρίνος*; P.G.115 (col. 347-355): მდ.—*Μαρία*; მამრ.—*Μαρίνος*.

ლათ.: *Vitae Patrum* (1617, fol.72-74): მდ.—*Marina*, *Marine*, მამრ.—*Marinus*, *Marin*, *Marine*; P.L.73: მდ.—*Marina*; მამრ.—*Marinus*; AASS: მდ.—*Marina*; მამრ.—*Marinus*.

სირ.: მდ.—*Marie* (მარიამი), მამრ.—*Marina*.

ქართ.: A: მდ.—უცნობი; მამრ.—მერიანე; B: მდ.—მარიამი; მამრ.—მარიანე.

ბერძნულში და სირიულში სახელი *Μαρία* შემთხვევითი არ არის; ამ სახელს ორი ყოვრმა აქვს ახალ აღთქმაში: *Μαρία* და *Μαρίამ*. *Μαρίამ* ებრ. მირიამის(მოსეს და-გამოს.15:20) გვიანდელი ფორმაა, ხოლო *Μαρία*—მირიამის ბერძნული ფორმა. მაშასადამე, სახელიდან *Μαρία* მომდინარე ყველა ტრანსფორმაციას ანალოგიური ეტიმოლოგია გააჩნია. მაგალითები: მარია, მარა, მარიამი, მარიემი.³⁴⁸ სილო რაც შეეხება სახელს მერიანე, ეყირობთ, იგი მომდინარეობს ბერძნული ფორმიდან *Μαριανός*. ქართულში „იან“-ზე დაბოლოებული ბერძნული სახელების ორგეარო ტრანსკრიპცია არსებობს: 1. ისინი იმარჩუნებენ სახელობითი ბრუნვის დაბოლოებას, რომელსაც ქართული სახელობითი „ი“ ემატება. <ი>“ოს“-ი: Πέλαγιος—ჟელაგოსი-ი; Εὐθύσιος—ეუთენიოსი-ი; Σπυρίδης—სპენდელი-ი. 2. ბერძნული წოდებითი ქართულში სახელობითში გადმოიღის: დაბოლოება <ი> განიცდის ტრანსფორმაციას და გადადის „ე“-ში. <ი>“ე“-ი: Δαυιδας—დავიანე; Εὐφροσύνη—ეფთოფენე; Κεραριος—კერიანე; Κυριακός—კერილეს; Αἰχμάνος—ეკუპტენე; Σάισακος—სილოფანე. VIII-XI საუკუნეებში ბერძნულ ს-ს, დიფთონგი „აუ“ მეორე ელემენტს, ქართულში „ე“ ნაენაცვლება. <აუ>“ე“-ი: Πανσელ—პაელეს; Αἰχμάνος—აეგუსტინე; Θάυμας—თაემატურლოსი; Αὐγυστίνος—აელუსტალი-ი³⁴⁹ ეყირობთ, წარმოდგენილი მაგალითები ნათელს მკენის სახელი *Μαριანეს* ეყირობისა და სარწმუნოს ხდის ნენის პიოთესას A რედაქციის ბერძნული წარმომადგენლობის შესახებ. მაშასადამე, მთავარი პერსონაჟის სახელი მ-ავერიანე მომდინარეობს ბერძნული *Μαριανός*. პარხლის მრავალთავეში დაცულია *ქიოფრების* ტექსტმა ბერძნული სახელის ქართული ტრანსკრიპცია შემოვიწახა. შესაძლოა, *Μαριαნός* ეტიმოლოგიური კავშირშია აგრეთვე ებრაულ სახელთან „მერინ“ (*Maurin*), რომელიც ნიშნავს: „ის, ვინც ზრდის“.

ბერძნულის გაელენა, Ἐρημος, Ὀκεαν

ქართ. B-ს ორიგინალი უდაოდ გამოქვეყნებული ბერძნული ტექსტია. ბერძნულის გაელენა იერონიმო ფრანკების კონსტრუქციამ:

ხელა.N°1538: Καὶ ἐπερμεῖς διήλθ' τὴν παρθενίαν καὶ εἰσελθόντος αὐτῶν λέγει: Ἰδοὺ ὁ Μαρίας ἐκπορεύη. Ὁ δὲ λέγει: Ὁ Θεὸς σὺνταρῆσαι αὐτῶν, ὦν ἔρημος τὸν οἶκόν μου ἐποίησεν. Λέγει αὐτῶν ὁ ἡγούμενος: Μετανοήσαν, ἀδελφοί, ὦν ἡμᾶς τὸν Θεὸν ἁμᾶς σὺν ἐκείνῃ τῷ δόξῃς σὺν, ὁ γὰρ Μαρίας ἦτορ ἐστίν. (და როდესაც ადგა, მან იგი მიიტანის ანენა. და როდესაც ეს უკანასკნელი შევიდა, უთხრა: „შეხედო, მარინომა დაიბინა.“ მან უთხრა: „ღმერთმა შეუნდოს, რადგან მან ნემი დაქცია სახლი.“ წინამძღვარმა უთხრა: „მოინანიე, ძმაო, შენ შესცოდე ღმერთის წინაშე და მეც მომატევე, რადგან მარინოსი ქალია.“), P.G. 115, col.353.

ბერძნულის გაელენა ზოგიერთი სიტყვის ინტერპრეტაციაშიც იგონობა. მაგ.: „*ἔρημος*“ გადმოჰყალიბდა ფორმით „*ოკრისა*“, „*ოკერი*“: Ὁ Θεὸς σὺνταρῆσαι αὐτῶν, ὦν ἔρημος τὸν οἶκόν μου ἐποίησεν: „უფალმან შენდობა ყავნ მისთვის, რამეთუ სახლიდა თუ ნემი Ὀკრად განქალა.“ „*ἔρημος*“ „უდაბნოს“, „უდაბურს“, „დაუსახლებელს“ ნიშნავს.³⁵⁰ ხოლო ქართულში იგი გადმოვიდა ფორმით „*ოკრად*“ („ცარიელი“), რომელიც უფრო ახლოს დგას ბერძნულთან, ვიდრე „უდაბნო“.

³⁴⁸ H. Balz et G. Schneider, *Exegetical Dictionary of the New Testament*, p. 386-388.

³⁴⁹ Cf. ს. ვაქსიშვილი, *იბერიული მასალები სახელების გავრცელებისათვის ქართულში, სახელის ბრუნვის ისტორიისათვის*, 1, 145-146. 6. მასარაძე, *მასალები ბერძნულის წარმოშობის საკითხის*, 42-63; ში. მანაძე, „*ი*“ სპონტანური ანთროპონიმების ბრუნვის ისტორიისათვის ქართულში, გ. აბელაშვილის საუბუდეო კრებული, 131-144.

³⁵⁰ ი. აბელაშვილი, *ლექსიკონი*, 336.

დასკენა

ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში წმინდა მარინას ცხოვრების ორი სრულად განსხვავებული რედაქცია არსებობს: მავრიანეს ცხოვრება, რომელიც უძველეს რედაქციას წარმოადგენს და ტექსტის კომპოზიცია სულის მარგებელ თხრობასე მიუთითებს. ხოლო რაც შეეხება ვეგერიოსისა და მისი ქალიშვილის მარიაშის ცხოვრებას, ნვენის აზრით, იგი უცნობი ავტორის მიერ მოგვიანებით შექმნილი კომპილაციაა, რომელიც აგრეთვე უძველესი წყაროდან მომდინარეობს. ნაწარმოებების შესწავლა უფლებას გვაძლევს კატეგორიულად განვაცხადოთ, რომ მავრიანეს ცხოვრება შემოკლებულ რედაქციას არ წარმოადგენს, იგი დამოუკიდებელი და განუყენებელია. ეჭვსგარეშეა, რომ მავრიანეს ცხოვრების შესაეაღში მოცემული ფრაზა „იყო ერთი კაცი ვგუბტეს“ საყოველთაოდ ცნობილი ფორმულაა, რომელიც თხრობის პატერნიკულ წარმომავლობაზე მიუთითებს. ყოველივე ზემოთქმული უფლებას გვაძლევს კატეგორიულად განვაცხადოთ, რომ მავრიანეს ცხოვრების პარხლისეული რედაქცია წმინდა მარინაზე შექმნილ თხზულებათა შორის ერთ-ერთ ყველაზე უძველესია. მისი დედანი ბერძნულ პატერნიკულ თხრობებში უნდა ეეძიოთ.

ცხოვრება წმინდა მავრიანესი

A-95(Xს.), პარხლის მრავალთავი
კიმინი

ცხორებად წმიდისა მავრიანესი
631r-633r

1. (631r) იყო ვინმე კაცი *გეპტესი*, რომელსა ეგულებოდა მონაზონება და ესუა მას შეილი ერთი ქალი.
2. (631v) და ეითარ წარვიდოდა იგი, პრქუა ერმაჲან მან: „მოგდევდე მეცა შენთანა, მამო.“ ხოლო მან პრქუა მას: „ეითარ მოხვდე ჩემთანა, რამეთუ შენ დედაკაცი ხარ?“
3. ხოლო მან რქუა: „შევიმოსო სამოსელი სამამაკაცი და მოვიდე შენთანა.“ და პრქუა მას მამამან მისმან: „უკუეთუ ძალ-გიც დათმენად, მოვედ.“ და აღდგეს და წარიდეს.
4. და ეითარცა შევიდეს იგინი მონასტრესა, შეიწყნარნა იგინი მამა-სახლისმან და სახელი უწოდა ერმასა მას *მავრიანე*, და წარემტებოდა იგი ყოვლითა სათნოებითა უფროის ყოველთა მამათა, ეითარმედ *სნეულნიცა განიკურნებოდეს კელის დაღებთა მისითა*.^{*}
5. და მოკდა მამამ მისი, ხოლო იგი უფროის შერებოდა და ჰგონებდის მისსა, ეითარმედ სატურისი არს. და იყო ჩუეულეება მონასტრისაჲ მის, წარვიდინა ოთხნი მამათაგანნი საკმრისათეს მონასტრისა. და იყო გზასა მას შუეა სადგური და სადგურისა მის მოლუაწესა ესუა ასული ერთი ქალწული.
6. დღესა ერთსა მოუწოდა მამასახლისმან *მავრიანეს* და პრქუა: „შეიღო *მავრიანე*, აჰა ესუა, ყოველი მორჩილებაჲ აღგისრულებიეს. აწ წარვედ გზად მამათა თანა, ნუჲუეჲ მმანიცა იტყოდიან, ეითარმედ არა წარხუად გზასა მათ თანა.“
7. ხოლო *მავრიანე* პრქუა: „ეითარცა მიბრძანო და ვყო.“ და წარავლინა იგი მამათა თანა. და ეითარცა მიელეს გზაჲ იგი, მოვიდეს სადგურსა მას. და ეითარცა წარმოვიდეს, მოვიდა მკეჲდარი ვინმე და განკრწნა ასული იგი მის სადგურისა მოღვაწისა და ამცნო ეითარმედ: „უკუეთუ განცხადნეს საქმჲ ესე, (632r) ესრეთ თქუ, ეითარმედ მონაზონმან უწუერულმან ყო ჩემთანა საქმჲ ესე.“
8. და მეყსეულად აღდგა კაცი იგი და მოვიდა მსწრაჲლ მონასტრად. და ეითარცა დაპრქუა კარსა, იცნა მეკარემან და კითხი: „რად მოხუედ, უფალო?“
9. ხოლო მან პრქუა: „სადა არს არაქრისტეანჲ იგი მონაზონი, რომელმან წარწყმიდა სახლი ჩემი?“ და წარვიდა მეკარე იგი და უთხრა მამასახლისსა. და უბრძანა მამასახლისმან შემოყვანებაჲ მისი.
10. და ეითარცა შემოვიდა, კითხა და პრქუა: „რამ არს, მამო, შრომა და წყყოთი შენი?“ ხოლო მან პრქუა: „მონაზონმან, სახელით *მავრიანე*, წარწყმიდა სახლი ჩემი.“ და უთხრა საქმჲ იგი.
11. ხოლო მამასახლისმან მოუწოდა *მავრიანეს* და პრქუა: „რამ ჰყაე ესე?“ ხოლო იგი დეადრად ქესყანასა ზუდა და იტყოდა: „შეესცოდე ღმერთსა.“
12. და პრქუა მამასახლისმან კაცისა მის მიმართ: „მე სხუამ არარამ ძალ-მიც მისა ყოჲად, გარნა განეჲო იგი მონასტრით.“ და მსწრაჲლ გამოჲაჲო იგი.
13. ხოლო იგი არა წარიდა, არამედ დაჲდა მახლობელად კართა მის მონასტრისათა და ტიროდა და ევედრებოდა ღმერთსა, და იხილიან მამათა შემავალთა და გამოშავალთა.

* შტრ. მთ. 8:3; 9:20. 19:13; დუჲ. 13:13; მარ. 1:32, 8: 23, 25.

14. და ვითარცა შუა კრამი იგი დედაკაციმან მან, შეხუა ფინჯისა მაიამან მის ქალისამან და მოიყვანა და დაუგდო იგი *მავრიანეს* და პრქუა: „ესე შენი არს, შენ განზარდე, ვითარცა გნებავს.“ ხოლო მან წარიქუა იგი და წარვიდის მწყემსთა თანა და ითხოის სსმ და სრდიდა ევრეთ.
15. და ვითარცა განმწკვნა ყრამი იგი, ევრდარა აძლუბა მით თხოლითა სისთა და უკუენა მისტირნ მას და უქმობნ მას და ეტყუენ: „ტატამ, ტატა !“
16. ხოლო *მავრიანე* შესტირნ ღმერთსა და ეტყუენ: „უფალო, უფალო, უკუეთუ (632v) მე ვიტანჯები ცოდვითა ნემთაებრ მომეგების, გარნა ესე რად იტანჯების ჩემ თანა.“
17. და ვითარცა იხილეს ძმათა მათ მისი იგი მოთმინებამ, განუკრდა და ევედრებოდეს მამასახლისსა: „მამაო, *მავრიანე* დაღაცა-თუ განაძეთ, ესოდენთა ჟამთა კართა ზედა მონასტრისათა ზის და არა წარვიდა ჩუენგან. აჲ ბრძანე, რამთა შემოვიდეს.“ და უბრძანა და შემოიყვანეს იგი.
18. და ვითარცა შემოვიდა, უბრძანა მამასახლისმან და პრქუა „არა ღირს იყავ შემოსილად აქა შინა.“ და უბრძანა საქმისა განმგებელსა, რამთა დაადგინოს იგი ახალნერგთა თანა.“
19. და იყო *მავრიანე* ძმათა შორის დაღონებულ, ვითარცა შეცოდებულ. და სულთქუმით და ტირილით იქმორდა საქმესა მონასტრისასა, რასაცა ვინ უბრძანებდა მას. ხოლო გული მისი მხიარულ იყო* შეურაცხებასა მას მისსა ზედა.
20. და შემდგომად რავედნისამე ჟამისა, დასნეულდა სენაქსა შინა, რომლითა მო-ცა-უკდა. და ვითარცა გამო და ორი დღმ და არა მოვიდა ეკლესიად, პრქუა მამასახლისმან ძმათა მათ: „არს ესე ორი დღმ, ვინამთგან არა მასმიეს ეკლესიასა შინა *მავრიანეს* ჳმამ. რამეთუ სხუამ ჟამ ყოველთა უწინარეს წარიდის. მივედით სენაკად მისა და იხილეთ იგი, ნუჟუკუ სნეულ არს.“
21. და ვითარცა მივიდეს ძმანი იგი სენაკად მისა, იპოვეს იგი აღსრულებული. და მივიდეს და უთხრეს მამასახლისსა ვითარმედ: „*მავრიანე* მომკუდარ არს.“
22. და ვითარცა ესმა მამასახლისსა, ცრემლინ გარდამოსთხინა და თქუა: „ნეტარ ვითარ-მე გლახ წარვიდა სული მისი, ანუ რამე სიტყუამ მიუგის ღმერთსა?“ და უბრძანა შემოსამ და დამარხეამ მისი.
23. და ვითარცა მივიდეს და შემოსეს, (633r)ცნეს, ვითარმედ დედაკაცი არს იგი. მივიდეს და უთხრეს მამასახლისსა ვითარმედ: „საკრეველ დიდი ვიხილეთ დღეს, მამაო, *მავრიანე* დედაკაცი არს.“
24. ვითარცა ესმეს სიტყუანი ესე მამასახლისსა, მწრაფლ აღდგა და მიბრბოდა ტირილით და გოდებით. და მივიდა და დაეცა ფერკთა მისთა ზედა და ეტყოდა ესრეთ: „სძალო ზეცისაო, არა განგიტუო შენ, ეიდრემდე არა მომიტყუენ შეცოდებანი ჩემნი.“
25. და ვითარ ფრიად ტიროდა, ესმა ზეცით ჳმამ: „არამცა მიგიტყუენ შენ, არამედ რამეთუ უმეტრებით კქმენ შენ ესე.“ მაშინ აღდგა და დადევს იგი საფლავისა მაიათასა და ადიდვადეს ღმერთსა.
26. ხოლო მამასახლისმან მოიყვანა კაცი იგი და ვითარცა მოვიდა, პრქუა მას: „*მავრიანე* მოკდა.“ ხოლო კაცმან მან თქუა: „ღმერთმან შეუნდენ მას, იგი მოკუდა და სახლი ჩემი ოკრად დაუტუა.“
27. ხოლო მამასახლისმან პრქუა მას: „ჰმ, ძმაო, შეინანე, რამეთუ შენ სცეთდა მეც მაცთუნე. *მავრიანე* დედაკაცი იყო და შენ ცილი სწაზე მისთუს. ხოლო იგი ღმერთმან წარიყვანა წმიდათა მისთა თანა განსუენებად, რომლისა არს დიდებამ და პატივი და სიმტკიცე უკუნიით უკუენისამდე, ამენ.“†

* ტატა (ბერძნ.) τῆτις τῆτις ბ- მამა

ხოლო გული მისი მხიარულ იყო, იხ. ნ. წაქაძე. *ნისიმეს ცხოვრება*, p.98

ცხოვრება წმინდა ევგენიოსისა და მისი
ასული მარიაშისა

ცხოვრება¹ ეგვენიოსის და ასულისა მისისა მარიამისი,
რომელმან გარდაიცვალა სახელი მარიანედ, გუაკურთხენ უფალო*
485v-489v

1. (485v) იყო ვინმე კაცი ერთი ბიოვნისა, რომელი ცხოვდებოდა, სახელი მისი ეგენიოსი. ამას ესუა² ცოლი და შვა მან ასული ერთი და უწოდა სახელი მისი მარიამ და ვითარცა აღესრულა დედა³ მისი, განსარდა ყრმამ იგი მამამან მისმან ყოველითა სიღირსითა.
2. და ვითარცა აღისარდა ყრმამ იგი, პრქუა მას მამამან მისმან: „შვილო ჩემო, ახო, ყოველსა მონაგებსა ჩემსა მიგცემ კელთა შენთა და მე წაველ სიარსა ამას საწუთროსა, რადთა სული ჩემი ვაცხოვრო.“
3. ხოლო ასულმან მისმან მიუგო და პრქუა: „შენ სულისა შენისა ცხოვრება გნებაესა და ჩემისა წარწმედა⁴. არა იცია, ვითარ იტყვს უფალი, ვითარმედ: *მწყემსმან კეთილმან დადვის თავი თვისი ცხოვრება თესთათეს.** და კუალად იტყვს: *რომელმან დაჰბადა, (486r) მანცა სული მისი აცხოვნა.**“
4. ესე ვითარცა ესმა მამასა მისსა და ისმენდა სიტყუათა მისთა, ტიროდა და გოდებდა. მიუგო და პრქუა მან: „შვილო ჩემო, რამ გიყო შენ? და აწ მე მონასტერსა შევალ და შენ რადთა შემძლებელ ხარ ჩემ თანა ყოფად, რამეთუ ეშმაკი პბრძავს დედაკაცისათს მონათა ღმრთისათა.“⁵
5. ხოლო მან მიუგო და პრქუა: „არა, მამაო, არა შევიედ ვითარ შენ იტყვ, არამედ მოვიპაროს თავი ჩემი და შევიმოსო სამოსლითა მამათათა⁶ და შენ თანა შევიედ მონასტერსა.“
6. ვითარცა ესმნეს სიტყუანი ესე მისგან, განუყო მონაგები თვისი გლახაკთა და მოჰკუთნა თხემი თავისა მისისა და შემოსა⁷ სამოსელი სამამაკაციო და დასდგა მას სახელი მარიანონ. და ამცხო მას და პრქუა: „ტკრძალე, შვილო ჩემო, ვითარ დაიცვე თავი შენი, რამეთუ ახო ესერა, ცეცხლსა წარდგომად ჯარ შენ და აწ დაიცვე თავი შენი დაუცადებელად ქრისტეს მიმართ, რადთა აღესრულოს აღთქმამი შენი.“
7. და წარიყვანა ასული თვისი და შევიდა სამონაზუნოსა მას. და დღითიდღე წარემატებოდა ყრმამ იგი ყოველსავე სიღირსესა და წესსა მონაზონებისასა. ყოველნი ძმანი ჰკონებდეს, ვითარმედ საჭურისი არს, რადოდენ უწუერული იყო და წულილი კმითა. სოგთამე გვონა, ვითარმედ ქალაქით მოსრულ არს სამონაზუნოსა⁸ და მეორესა დღესა საზრდელსა მიიღებდა.
8. და ვითარცა აღესრულა მამა⁹ მისი, უფროსლა შესძინა მარხეასა და მოთმინებასა, რადთარცა მოიღო ნიჭი ღმრთისაგან ეშმაკთა ზედა (486v) და სნეულთა, რომელთა ზედა დაახსნიდა კელთა, განიკურნებოდეს.*

¹ -და მოქალაქობამ C. ² ესეცა C. ³ დედა C. ⁴ წარწმედა C. ⁵ მონაზონთა ღმრთისათა C. ⁶ მამათათა C. ⁷ შემოსა C. ⁸ სამონაზუნოთ C. ⁹ მამა C.

* შეგურებულია: H-972 (XVI ს.)-ში დაცულ ტექსტთან(C)

* ზღრ. თოგ. 10:11; ფს.22:1; ეს.40:11; ეზეკ.34:13; 37:24; ჰებრ.2:25; 5:4.

* სიტყვა ἡ ἀρχαία ζωὴ ἡς τὸ ζῆναι ἀνθρώπου (ის, ვინც გადაარჩენს სულს, ის არის მისი შემოქმედის), მ. რიშარი: „რამდენიმე ძველი მსგავსი, ეს ურთა ცნობილი სენტენციაა, მაგრამ მოუხელდავად ხანგრძლივი ერთობლივი კლდეების, ვერსად მოვიხივებ“, cf. M. Richard, „La vie ancienne de sainte Marine“, p. 99; ზღრ. აღმკვეთილი შეძების ცხოვრება, ტაისიას ცხოვრება: Ὁ παλαιὸς καὶ ἐξέστης μὴ. ἡ ἀρχαία ζωὴ ἡς τὸ ζῆναι ἀνθρώπου, F. Nau, *Histoire de Thais*, p. 52.

* ზღრ. მთ. 8:3, 15; 19:13, 15; მარ. 1:32; 5:27; 8:23, 25; ლუკ.13:13.

9. აქუნდა სიარი ესე საწუთროა¹ ორმოცე უამ წმიდათა მამათა. და რამთუშ(sic)² ოთხნი განვიდიან მათ ძმათაგანნი და წარაგლინიან მსახურებად, რამთაშ(ც) საკმარი მონასტრისაი მოილუაწეს.

10. იყო გზასა საშოვალ³ სტუმართსადგური. და ვითარცა წარვიდიან და მივიდიან ძმანი იგი გზისა მის სიშორისაგან, ინაც-იდგანი მუნ. ხოლო სტუმართსადგურისა⁴ უფალმან შეიწყნარნის და განუსუენის ყოველთა.

11. და აჰა, ერთსა დღეთაგანსა, მოვიდა მამასახლისი და პრქუა მონაზონსა *მარიანეს*: „აჰა ესერა, მიწვერულ ხარ მოქალაქობასა შენსა ზედა და სრულ ხარ ყოველსა ზედა და სმენასა მოსწრაფშ.⁵ ინებე აწ განსლვა⁶ მსახურებად მონასტრისა, რამეთუ ძმანი მწუხარენი⁷ არიან, რამთა არა განსულა⁸ არა ვიდრე და ოდეს-ესე აღასრულო, უდიდესი მადლი მოიღო ღმრთისაგან.“

13. და ვითარცა განვიდა *მარიანე* სხუათა მათ სამთა ძმათა თანა მსახურებად და შევიდეს სახლსა სტუმართსადგურისასა და შემო-ვინჩევიდა მკედართაგანი და დაშალნა იგინი და განხრწნა ასული სტუმართსადგურისაი.⁹ და პრქუა მკედარმან ქალსა მას: „უკუეთო რამთმე საქმშ¹⁰ ესე შენისა მამისა თანა განცხადნებოდის,¹¹ ესრეთ აუწყე მამასა შენსა, ვითარმედ ოთხნი მონაზონნი მოვიდეს და მათ ერთო ერთი მონაზონი, უწერული ჭაბუკი, ხატითა შეუნიერი და მან (487r) მილაერობით შემიპყრა და განმხრწნა.“

14. ამის შემდგომად დღეთა მრავალთა აგრძნა მამამან მისმან და შეიპყრა ქალი იგი და ჭკუემდა. განიკითხა და პრქუა: „სადაით არს შენი ესე ბოროტი საქმშ?“¹² მიუგო და პრქუა მან ვითარმედ: „მოვიდა ჭაბუკი მონაზონი, სახელით *მარიანე* და მან ისიძეა ჩემ თანა.“ და დაკრიბა ყოველი ბრალი *მარიანეს* ზედა.

15. ამის შემდგომად წარიყვანა ქალი იგი მამამან მისმან და მივიდა მონასტრად და კმა-ყო¹³ და თქუა: „სადა არს¹⁴ მაცუთრი იგი, რომელსა იტყუო, ვითარმედ ნეტარი არსო?“ გამოვიდა მეკარი მონასტრით და პრქუა: „რასა¹⁵ პლადადე მოუყნასო?“ მიუგო მან და პრქუა ვითარმედ: „მედგარიყო ყოველი სრაზხა ყო მონაზონმან ტუქენმან *მარიანე* ჩემად მომართ და რე იყოფინ ჩემ ზედა, თუმცა სადა ეიხილე მონაზონი ესევეითარი!“

16. და შევიდა მამასახლისისა და პრქუა მას: „მამაო, ასული მესუა მხოლოდშობილი, რომლისა მიმართ იყო სასოებად ჩემი და იმედი ჩემი და რომელმან სიბერე ჩემიმცა ილუაწა. აწ ესევეითარი მონაზონი შენი მოვიდა, სახელით *მარიანე* და ესევეითარი საქმშ¹⁶ მიყო, რამეთუ ასული ჩემი შეაგინა, რომელსა თქუენ მხადით ქრისტიანედ.“

17. მიუგო მამასახლისმან და პრქუა: „ძმაო, რამ გიყო შენ, ოდეს-იგი აქა არა არს. გარნა ოდეს მოვიდეს იგი მსახურებისაგან, სხუად არა ძალ-მიც ყოფად, არამედ განვდეგრო იგი მონასტრით ჩემით.“

18. ვითარცა მოვიდა *მარიანე* სხუათა მათ სამთა ძმათა თანამსახურებისა მისგან, სადა-იგი წარველინნეს, პრქუა მას მამასახლისმან: ესოდენ არს მოქალაქობად (487v) ჩუენი, ანუ შენი შეყენებულეზად და დაცნასა შენსა და შესლვასა შენსა სტუმართმოლუაწისასა?! განახრწნე ასული სტუმართმოლუაწისაი და მოვიდა იგი აქა და საიციხველად სოფლისა განეგუადნა!“¹⁷

19. ესე ვითარცა ესმა *მარიანეს*, დავცა იგი პირსა თესსა ზედა და ტიროდა მწარედ და იტყოდა: „შენდობა ყაე ჩემზედა უფლისა მიერ, რამეთუ ვითარცა კაცი შევსცეითი.“ ხოლო მამასახლისი განრისხნა და განაპო იგი გარე წყეულებით, ვითარმედ: „ამიერიოვან არღარა შემოიხუდე შენ ამას მონასტერსა.“

¹ საწუთრო C. ² რამთუშ C. ³ საშოვალ სტუმართსადგური C. ⁴ სტუმართსადგურისა C. ⁵ მოსწრაფე C. ⁶ განსლვა და C. ⁷ მწუხარე C. ⁸ განსლვა C. ⁹ სტუმართსადგურისა C. ¹⁰ საქმე C. ¹¹ განცხადნეს C. ¹² საქმე C. ¹³ კმა-ყო C. ¹⁴ სადა არს C. ¹⁵ რასა C. ¹⁶ საქმე C. ¹⁷ განეგუადნა C.

20. და ვითარცა გამოვიდა და ჯდა იგი გარეგან და ითმენდა იგი ნეფხევისა და სიციხისა. და შემავალნი და გამოძაღნი ეკითხებოდეს მას და ეტყოდეს: „რადისათჳს აქა „ზიო“? ხოლო მან პრქეს: „ეისიძე და გამოძადეს მე მონასტრით.“

21. (487v) ვითარცა მოიწია ეამი შობისაჲ,² შვა ქალმან მან, სტუმართმოღვაწისა ასულმან ყრმაჲ,³ და წარვიდა ყრმაჲ⁴ იგი სტუმართმოღვაწემან⁵ და მოვიდა იგი მონასტრად და იხილა მარიანე მონასონი, გარეშე მჯდომარე პირველთა ბჭეთა. შესტყორცა ყრმაჲ⁶ იგი და პრქუა: „აჲ, რომელი მდებრად სთესე, მიიღე შეილი შენი.“ და მკუთერ წარვიდა.

22. ხოლო მარიანე მოიქუა ყრმაჲ იგი და ჭირვეულ იყო მისგან და იტყოდა: „რამეთუ მე, აჲ ესერა, მსგავსად ცოდვათა ჩემთა გარდავივდი, გარნა საწყალი ესე ჩნული⁷ ჩემ თანა რად-მე მოკუდების?“ მაშინ იყო სლევად გარემომის და ეძებდა სძესა და წარმოიღებდა მწყემსთაგან. და პზრდიდა ყრმასა მას, ვითარცა მამა.

23. ხოლო ღუწოლად იგი მისი ვერ ეყოფოდა, რამეთუ ყრმაჲ იგი ტიროდა და (488r) უფროსად ზრუნვიდა, რამეთუ ეძებდა სამოსელსაცა მის ყრმისათჳს. და ყრმაჲ⁸ იგი თანამისდევნ და უკმობნ: „ტატა, ტატა.“⁹ და ნათხოვითა სასრდელთა განსარდა ყრმაჲ იგი და იყოფოდა მარიანე მრავალჴამ გარეშე მონასტრისა.

24. და ვითარცა იხილეს ძმათა მათ მოთმინებაჲ იგი მისი, შეუერდეს ფერკთა მამასახლისისათა და პრქეს: „აჲ ესერა, შეიანა ძმამან ჩვენმან და ესთენთა ძამთა გარეშე დგა ბჭეთა თანა მონასტრისათა. აჲ უბრძანე, მამაო, რამთა შემოვიდეს მონასტრად და ღმერთმან შენდობა ყოს შეცოდებაჲ მისი, რომელ ყო და ჩუენიცა, ცოდვილთაჲ.“

25. და ვითარცა იხილა მამასახლისმან ედრებაჲ ძმათაჲ, მათ უბრძანა, რამთა შემოვიდეს. და ვითარცა შემოვიდა იგი მონასტრად, შეუერდა¹⁰ ფერკთა¹⁰ მამასახლისისათა. და ვითარცა იხილა იგი მამასახლისმან, პრქუა მას: „აღდგე მინდათი,¹¹ ძმაო, ვითარცა იგი წინაჲ უფლისა არა დორს იყავ შესლვად, ეგრეცა მონასტრისა ამას, გარნა ედრებისათჳს ძმათაჲსა¹² შენდობილ იყავნ შენდა ცოდვაჲ¹³ შენი.“

26. და უბრძანა მამასახლისმან, რამთა¹⁴ ყოველსა მსახურებასა ახალნერგთა თანა აღასრულებდეს. და ვითარცა გულს-ადგინა მოთმინებაჲ ყოველი და დაპმორწილდა ყოველსაჲ და აღასრულებდა ყოველსაჲ.

27. ერთსა დღესა მოვიდა მამასახლისი ყოველთა ძმათა თანა და პრქუა: „სადა არს ძმა სუენი მარიანე? რამეთუ არს დღეს მესამე დღე და არა მინახავს მე იგი, გალობასა დღესამომდე ყოველთა წინა იგი იხილევებოდა. აჲ მივედით სენაკსა მისსა და ნახეთ, ნუკუეს სენისაგან რამსაჲ მდებარე არს.“

28. (488v) და ვითარცა მივიდეს, პოვეს იგი აღსრულებული და უთხრეს მამასახლისისა. და მან თქუა: „ვითარ-მე გლავ წარვიდა საწყალი სული მისი, ანუ რამ-მე მიუგოს მსაჯულსა მას?“ და უბრძანა დამარხვად. და შევიდეს განბანად მისა და იხილეს იგი, რამეთუ დედაჲცა იყო. და ყოველთა ერთობით კმაჲყეს შიშითა დიდითა: „უფალო, შეგეწყალებნ.“¹⁵

29. ხოლო მამასახლისმან გამოიკითხა, რომელი ძმა¹⁵ არს. ხოლო მათ პრქეს: „ძმამ¹⁶ მარიანე დედაჲცა არს.“ და ვითარცა შევიდა და ცნა, მივიდა და დაეცა პირსა ზედა თჳსსა, ტიროდა და ეტყოდა: „აჲ ესერა, მოგკუდე წმიდათა ფერკთა შენთა ქუეშე, კიდრემდის არა მესმეს შენდობაჲ,¹⁷ რომელი-იგი ღუაწლი შენთჳს ეყავ.“ და ფრიად ეყვარა ცრემლითა.

¹ „ზიო“ ² შობისა ³ ყრმა ⁴ ყრმა ⁵ სტუმართმოღვაწემან ⁶ ყრმა ⁷ ჩნული ⁸ ყრმა ⁹ შეურდა ¹⁰ „მონასტრისა“ ¹¹ მ. წდგეთ ¹² ძმათაჲს ¹³ ცოდვაჲს ¹⁴ რამთა ¹⁵ ძმა ¹⁶ ძმა ¹⁷ შენდობა.

• ზნა, ზნა ბ. მამა.

• ზდრ. ღუა 5.26.

30. მოვიდა მისა კმაი¹ ზეცით განცხადებულად, ეტყოდა: „არამცა შეგენლო 'შენ საქმე' ესე, (489r) გარნა რაოდენ უგუნურებით და უმეცრებით კჳმენ, მიგებტევა შენ ცოდეამ² შენი.“

31. და ვითარცა აღდგა ურვისა მისგან, მიუმცნო სტუმართმოღვაწესა მას, რამთა მოვიდეს. და ვითარცა მოვიდა, პრქუა მას: „აჲ ესერა,³ მარია⁴ნე დაიძინა.“ ხოლო მან პრქუა: „უფალმან შენდობა ყაენ⁴ მისთვის, სახელილა თუ ჩემი ოკრად განჭადა.“*

32. პრქუა მას მამასახლისმან: „შეინანე, ძმაო, რადენი⁵ სცოდე წინაშე უფლისა და შენ მაცთუნე შენითა სიტყუთა, რამეთუ მარია⁴ნე დედაკაცი არს.“ და ვითარცა შევიდა და იხილა, გულისხმა-ყო და განისრახეიდა, ვითარმედ რამ-მე არს ესე.

33. და აჲ, მცირედ ჟამ გარდაჲდა, მოვიდა ასული იგი სტუმართმოღვაწისა მხილებული და იტყოდა ჭეშმარიტსა, ვითარმედ: „მჴედარი მოვიდა, დამთრგუნა და შემაგინა.“ ოდეს აღიარა, განიკურნა გუამსა ზედა ღირსისა მარია⁴ნესა. და აღიღეს იგი გალობითა და დადეს იგი საფლავსა. და აღიდებდეს ღმერთსა, რომლისა არს ძალი და ღიდებამ უკუნიითი უკუნისამდე, ამენ.†

¹ საქმე C ² ცოდვა C. ³ ესერა C. ⁴ მარია C. ⁵ რადენი C.

* შდრ. მათ. 24:38; ლუკ. 14:35.

ცხოვრებად მეძვისა ერთისაჲ, რომელი იყო აღექსანდრია ქალაქითა³¹

აღექსანდრიელი მებაჰის ცხოვრებაში აბბა დანიელ სკიტელი ეინჲ უცნობი მონაწიე ქალის ამბავს მოგვითხრობს, რომელიც მეუღლად იქნა ცოდეებისგან იხსნა.

თხზულების შინაარსი

წმინდა დანიელმა ერთი ბერის და მისი დის ამბავი მოგვითხრო. ბერმა და აღექსანდრიაში დატოვა და თვით უდაბნოში განმარტოვდა. მარტოდ დარჩენილი ქალი მეძავობას მიეცა. უდაბნოში მცხოვრებმა წმინდა მამებმა ქალის უწმინდური საქციელის შესახებ შეიტყვეს და აიძულდნენ მას წახულიო მასთან. რათა გზასაცდენილი ცოდვილი ცხოვრებისგან გამოეხსნა. ბერი დის შესახებ დრად აღექსანდრიისკენ გაემართა. როდესაც ქალაქში შევიდა, ერთმა ნაცრობმა დაინახა და ქალს ამცნო. ამ დროს იგი განცხრომას მიცემული, ფეხშიშველი და თავდაუბრუნე იჯდა თავის მეგობრებთან. მღეროდა და ერთობოდა. როდესაც შეიტყო, რომ მას ესტუმრა, სიხარულით აღსაყვ გაიქცა მისკენ და მრავალჯერ ეამბორა. მაგრამ მამ მას სინანულისკენ მოუწოდა. აცრემლებულმა და დარცხენილმა ქალმა სთხოვა ბერს ცოდვების მოსნანაიებლად უდაბნოში წაეყვანა.

ამ გადარწმუნებლობი გახარებულმა მამმა შესთავაზა, წახლის წინ სანდლები ჩაეცვა, რადგან ცხელი და რთული გზა ქმონდა გასაღვლი. მან უარყო ამის შემთავაზება და ფეხშიშველი გაეყვ უდაბნოში, მაგრამ მცხოვრებე ქებმა ფეხები დაუხერა. მიდიოდა და უკან სისხლის კვალს ტოვებდა. უცებ მამა შორიდან მომავალი მესაურები შეამჩნია და დას გზიდან გადახელა და მიმალვა სთხოვა. ქალმა შეასრულა მისი თხოვნა, მაგრამ ტყვილისგან გატანჯული და თვალცრემლიანი, სიცოცხლეს გამოესდია. მესაურების წასვლის შემდგომ, მამა უხმო მას, მაგრამ პასუხი ვერ მიიღო. იგი სისხლიან კეფას გაეყვ და ქალი მიცვალბული აღმოჩნდა. დამწესრებულმა ბერმა იქვე ამოთხარა საფლავი და დის ცხედარი მიწას მიაბარა.

მელოიარის საფლავს წაუხინა და სისმარში საშინელი მეყვ ნახა, რომელიც ეტლში იჯდა. ხოლო მის გვერდით ეინჲ შავი მამაკაცი იჯდა. ორივე მისი დის განსახველად ემსაღებოდნენ. შავ მამაკაცი ხელში ქალადლის ფურცელი იჭირა, სადაც ქალის უწმინდურ საქმიანობას და ცოდვებს კითხულობდა. მეფემ ბრძანა. მოეყვანათ სინანულის ანგელოზი. ანგელოზმა უამბო ცოდვილი ქალის მონანიების შესახებ და გახსნა ქალის ცრემლითა და სისხლით სავსე კოლოფი. რომელიც ცოდვილმა უდაბნოში ფეხშიშველი სიარულის დროს დაღვარა. მეფის ბრძანებით, მოიბანეს სასწორი, რათა ქალის ცოდვები და სინანული აეწონათ. როდესაც აწონეს, მონანიებამ გადახსლია ცოდვებს. მეფემ კვლავ გასცა ბრძანება, შეემოსათ ცოდვილი ქალი თეთრი სამოსით და სინანულის ანგელოზმა იგი ბრწყინვალე, გასხივონებულ ადგილას მოიყვანა.

ბერმა გახარებულმა გამოიღვიძა, რადგან შეიცნო, რომ უფალმა დას ცოდვები შეწერა. იგი სჩატროდ წაიდა და ყოველივე წმინდა მამებს მოუთხრო. ეველამ ერთხმად ლოცვა-კურთხევა შესწირეს უფალს.

BHG 2102³², BHG 1438³³

ქართულ პაგიოგრაფიაში აღექსანდრიელი მებაჰის ცხოვრების დედანი უცნობი იყო. სანგრძლივი ძიების შედეგად მივაკვლიეთ ს. ბროკის მიერ გამოცემულ სირიულ ტექსტს,³² რომელიც ბერძნული ტექსტის BHG 2002³³ (De sorore Danielis) გარბანტს წარმოადგენს. De sorore Danielis თავის მხრე მომდინარეობს ანონიმური პატერიკული თხრობიდან BHG 1438³⁴ სათაურით De Scorto converso. რომელშიც ბერის ვინაობა უცნობია. ამის უდაბნოში განსვლის შემდგომ, დამი მეძავობა დაიწყო. ხოლო აღვლმდებარეობა უცნობია. ტექსტი დაცულია ბერძნულ ხელნაწერში Paris Coislin 126 (X-XI სს), რომელიც ანონიმურ ანთოთეგმათა კრებულს წარმოადგენს. De Scorto converso დაცულია უნოს მიერ გამოქვეყნებულ 400-ზე მეტ ანონიმურ ანთოთეგმათა კოლექციაში, სათაურით Histoires des saints égyptiens (ეგვიპტელ მეუღლანოთა ისტორიები). კრებულში Revue de l'Orient chrétien (1907-1913 წწ.),³⁵ რაც შეეხება BHG 2002³⁶-ს, იგი სამი ბერძნული ხელნაწერის მიხედვით არის შედგენილი

³¹ BHG 2102³², სათაური ინგლისურია: *ქალის მრავალბოთი დაცული რედაქციის ტექსტიანი*: A-95 (633r-636v).

³² S. Brock, «A Syriac Narration», *JR*, 113, p. 269-281

³³ Cf. F. Nau, «Histoires des solitaires égyptiens», *RCP*, 25(13), p. 174.

და პატრიკული თხრობას წარმოადგენს. ამ ორ თხზულებას ანალოგიური სიუჟეტი გაიწვია, მაგრამ მათ ერთი მნიშვნელოვანი დეტალი განასხეავენ: ბერის როლში თვით დანიელი გვევლინება. ს. ბროკის ცნობით, *ცხოვრების* სირიული ვერსია, სადაც მთხრობელი აბბა დანიელია, ერთადერთია და უბეღლესი, რომლის ვარიანტი არსად არ დაიძებნა. სირიული მეტად საყურადღებოა, რადგან საკმაო სიზუსტეში ჩამოყალიბდა. ტექსტების შეჯერებამ აჩვენა, რომ იგი მეტნაკლები სიზუსტით თანხედება *პრესდაქცია*-ს. ხოლო რაც შეეხება ბერძნულ ანონიმურ აპოფთეგმას, იგი რადიკალურად განსხვავდება სირიულისა და ქართ. *A*-სგან და უახლოვდება ქართ. *B* რედაქციას. ხოლო ბერძნული და სირიული ერთმანეთისგან სრულიად სხვაობს; სირიული ბერძნულიდან შედარებით საკმაოდ განეცდობილია, დასათარგმნელი, უბედ ბიბლიური ციტაციებით, შეიცავს პროლოგსა და ეპილოგს. ხოლო ბერძნული პატრიკული თხრობა უსათაუროა, საკმაოდ ლაკონური და ბიბლიური ციტაცია არ იხილება. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ ეს უკანასკნელი სრულიად აქლებს სიზმრის სცენას.

ბერძნული ევერსია BHG 1438^b (*De scorto converso*)

გათავისობთ *De scorto converso*-ს მოკლე შინაარსი:

ერთი მამა(მანქა) და მკვიდრებული იყო ევერსიის ერთ-ერთ სენაკში და ბრწყინავდა თავისი თაემდალობით. მას აქვდა ერთი დამანქა, რომელიც ქალაქში მებაზობდა და ბევრ სულს ღუგავდა. მამები(ოი ყროსოვ) ხშირად აქიარებდნენ მას. აიძულებდნენ მასთან წასულიყო და დარწმუნებინა, რომ ცოდვა აღარ ჩადენია. როდესაც იგი დასთან მიიღო, ერთმა ნაცნობმა ქალს უთხრა: „აი, შენი მამა კართანა.“ ემოციებით აღსავსე(συνεχυσία τοῦ οἴαρχου) ქალმა მიატოვა თავისი საყვარლები, ვისთან ერთად მღეროდა და ერთობოდა და მისკენ თავშიშველი (γυμνὸν τὴν ἑσθῆσιν) გაეცა. როდესაც საკოცნელად მიუახლოვდა, ბერმა ქალს უთხრა: „ჩემო საყვარლო დო. შეიძლება შენი სული, შენს გაბრ ბევრი დაიღუპა. როგორ აიტან სამარადისო ტანჯავს?“ იგი აკარგავდა და უთხრა: „ნეტო კიდევ შემოქმედა(σάωσις) თავის გადარჩენა?“ მან უთხრა: „თუ გსურს, შეგიძლია თავის გადარჩენა.“ ცოცხალი მას ფეხებში ჩაუვარდა და შეეცდრა უდაბნოში წაეყვანა. ბერმა უთხრა: „თავი შეიტყუე(Θεὸς τὸ ὑμῶν οὐκ ἔστι τοῦ εὐδαιμον) და გამოეყვი.“ და უთხრა: „წადიეთ, უწყობის საკერობელში დაბრუნებას მიირჩენია, უსიცხელით თავშიშველი გამოეყვი.“ გსაში მამა დას მიძღვრავდა და მონაწილას(μετάσχη) ასეულობდა. უცებ მონაწილი მგსაერები დაინახეს. მამს სთხვა მას: „ამთ არ იციან, რომ ჩემი და ხარ. ამიტომ გადდი გსიდან, სანამდე წაელენ.“ ქალმა თხოვნა შეასრულა. შემდეგ ბერმა დაუძახა: „განეაგრძოთ ჩვენი გსა. დო.“ რადგან პასუხი ვერ მიიღო, მიბრუნდა და დაინახა, რომ ქალი გარდაცვლილიყო. შეამჩნია აგრეთვე, მისი გასისხლიანებული ფეხების კვალი, რადგან ფეხშიშველმა იარა.

როდესაც მამს მიმავს მომხდარის შესახებ უამბო, მათ ერთმანეთში ამურად მოიღაპარეს. უყალიბა ერთ-ერთ მამას სისმარში(μίσσησας) აუწყა: რადგან ცოცხალი ქალი არავითარი მატერიალურით არ იყო დაკავებული, დაიფიჭა საკუთარი სხეული და ფეხშიშველმა ძლიერი ტანჯვა გადაიტანა სიარულის დროს, მისი მონაწილას(μετάσχη) შეწყალეულ იქნა.³⁵⁴

BHG 1438^b და აპოფთეგმები

თხზულება მიეკუთვნება უდაბნოს მამათა აპოფთეგმების დიდ კოლექციას, სიძველით ცნობილ ანონიმურ აპოფთეგმებს, რომელიც IV-V სს-ში ჩამოყალიბდა. განსაკუთრებული კომპოზიციის და სპეციფიკური შტრიხების გამო, პატრიკული თხრობებს შორის ყველაზე ადრეული ანბანურ-ანონიმურ აპოფთეგმათა კრებულია. იგი ორ ნაწილად იყოფა: პირველ ნაწილში აპოფთეგმები განლაგებულია ბერების სახელების მიხედვით, რომელიც ანბანურ წესს ემორჩილება. მეორე ნაწილი კი მხოლოდ ანონიმურ თხრობებს შეიცავს. ანონიმურ აპოფთეგმათა ეს სერია, რომელიც დაახლოებით ოთხასზე მეტ თხრობას მოიცავს, გამოსცა ფ. ნომ ხელნაწ. Coislin 126 მიხედვით. ამ ტიპის აპოფთეგმების პოპულარიზაცია ხელი წყვეწყო ე. ბუსესა (Berlin 1624) და რ. დრავეს (Londres, Addit. 12546) მიერ შესწავლილმა ხელნაწერებმაც.

სტატიამ *«Recherche sur la tradition grecque des Apophthegmata Patrum»*, ე.კ. გი ნათლად წარმოაჩენს აპოფთეგმათა კიბრიულ ხასიათს და სტრუქტურას. ავტორი წარმოგიდგენს თხრობათა ცხრა სექციას, რომლებიც განსხვავებული შრის რედაქციებს მოიცავს.

³⁵⁴ Cf F. Nau, «Istioires des solitaires égyptiens», *ROC*, 5. p. 184; L. Regnault, *Les sentences des Pères du désert. Séries anonymes*, p. 26-27; B. Ward, *La vie au désert des proustites converties*, p. 100-101.

ეს რედაქციები თავისთავად ქნიან სხვადასხვა მოცულობის ხერხებს, რომლებიც „უძველესი ფესვზე“ აღმოცანდნენ. აპოფთეგმების სისტემატური კოლექცია ლათინურად ითარგმნა *სელაგისა და ოზარეს* მიერ VI საუკუნეში. არსებობს სხვა სექციებიც, რომლებიც არა აპოფთეგმების, არამედ მრავალ გამოჩნატეაში, თუ თხრობას შეიცავენ. ესენი სხვადასხვა თხსულებიდან ანოლებული ეპისოპები, რომელთა შორის ზოგიერთი მათგანი რომელიმე ავტორს მიეწერება, ან ანონიმურიათ არის შემადგენელი.³⁵⁵

მრავალრიცხოვან ხელნაწერში დაცული „სულის მარგებელი“ თხრობები შეიძლება ორ კატეგორიად დაიყოს: პირველი კატეგორიის თხსულებები მხოლოდ მთავარი პერსონაჟის სახელს შეიცავენ. ხოლო მეორე კატეგორია ცნობილ უდაბნოს მამებს ეძღვნება: „მთავარი მოგვითხრობდა...“. „მთავარი აკეთებდა...“ და ა.შ. მაგრამ არსებობს აგრეთვე განსხვავებული ტიპის, ე.წ. ანონიმური თხრობები, რომლებშიც კონკრეტული პიროვნების სახელი არ იხსენიება: „*Ἀδελφὲς ἡράτωρε ψέριστα*...“ (ერთმა ძმამ კითხა ბერს...); „*Ἐλεῖσθαι οἱ ψέριστα...*“ (ბერები ამობოდნენ...); „*Διούχοστα ὁψέριστα*...“ (მთავარი ბერი უამბობდა მეორე ძმას...); ავტორის სახელის შემცველ თხრობათა უმრავლესობა ანბანური წესით არის დალაგებული. ანბანური კოლექციის შემწეულითა ნაწილი გამოსცა კონტელემ, დანარჩენი კი გამოუქვეყნებელია.³⁵⁶ აპოფთეგმათა სხვადასხვა კრებულებში ანონიმურ თხსულებათა რაოდენობა საკმაოდ მრავალრიცხოვანია. მათი პროპორცია ოსრდება იმის მიხედვით, თუ რამდენად შორდება კონკრეტული ორიგინალს. უდაბნოს მამების მოწაფეების მიერ გადმოცემულ ყოველ გამოჩნატეაში საკუთარი ფორმა და სახელი გაიანდა. თუმცა დიდი მამების, *ანტონის*, *არსენის*, *მაქარის*, *მოსეს* გვერდით მრავალი ნაგებობა ცნობილი პირი მოგვარწობდა, რომელმაც სინკრეტული სიტყვები დაავტორებს. ყოველი სინტაქსი დაფუძნებულია სიმბოლის, სიწმინდის, სათნოების საწყისებზე და უდაბნოს მამების შეუდარებელ დამსახურებაზე მეტყველებს. მათი სიმბოლო შემდეგი ფორმულია: „ერთმა მამამ მოგვითხრო“. ხოლო ეს მამები სხვა არაფერ იყვნენ თუ არა IV-V საუკუნეების ეპიტოტული ბერები, რომელთა აპოფთეგმები საუკუნეებმა შემოგვინახა.³⁵⁷

სეზომ აღვნიშნეთ, რომ ყ. ნომ ოთხასზე მეტი ანონიმური აპოფთეგმა გათავსებულია კრებულში. *Recueil de l'Orient chrétien*, ხელნაწ. *Coislin 126*-ის მიხედვით, სათაურთა *Περὶ ἀποφθεγμάτων* (ანაქსტრეტების შესახებ). მაგრამ გამოცემული ტექსტები ხელნაწერის (*Coislin 126*) ნახევარსაც არ წარმოადგენს.³⁵⁸ საჩუქრადღებია, რომ გარკვეული რაოდენობის თხრობები აღნიშნულ ხელნაწერში „ლიონარის“ გადამწერის სურვილით იქნა შეტანილი: *ὡς ὁπίσθαι ἔχοντα τὴν διούχοισιν* (როგორც თხსულებანი, რომლებიც იქ გვხვდებიან).

ანონიმური აპოფთეგმების სტრუქტურა

ქან კლოდ გის ცნობით, რომელმაც მეცნიერული კარიერა აპოფთეგმების შესწავლას მიუძღვნა, ანონიმურ აპოფთეგმათა სტრუქტურა საკმაოდ კომპლექსურია. მათი ანალიზი შესაძლებელია ორი ტიპის მონაცემის მიხედვით განხილეს (იხილეთ ცხელად): 1° ინფორმაცია, რომელსაც თვით ხერა გვაწვდის მის შესახებ: სათაურები, სერიაში დაცული თხრობების ფორმა, ანონიმურ აპოფთეგმათა შორის რამდენიმე ანბანური აპოფთეგმის განლაგება. 2° მათი შედარება „სულის მარგებელი“ სერენციებისა და „სულის მარგებელი“ თხრობების სხვადასხვა წყარებთან, ანუ საკმაოდ უხედა არსებულ, შერეული ხასიათის სამონასტრო კრებულებთან (*avaritia monastica*).

ანონიმური აპოფთეგმის გაანალიზებისას, ყურადღება ერთ საინტერესო საკითხს უნდა მიექცეს; როდესაც თხრობა შედამასხვებულია, გამსდგრებული ბიბლიური ციტაციით თუ სხვა სახის ელემენტით, ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს ანონიმურ აპოფთეგმასთან, რომელმაც სასცეკულო გზიდან და ანონიმურობა შეწყვიტა. ამგვარი ტიპის მეტამორფოზის ექვლასე საინტერესო შემთხვევა სისტემატური კოლექციის ანბანურ-ანონიმურ კრებულად გარდაქმნა, რომელიც თვით ექვლასე ანბანურ-ანონიმური კრებულიდან მომდინარეობს.³⁵⁹ V-VI საუკუნეებში, ლათინურად ნაოვრებში აპოფთეგმები ჟიჰნის ლათინური პატროლოგიის 73-ე ტომში გამოიცა.³⁶⁰ აპოფთეგმათა სირიული ვერსიაც საკმაოდ ადრეულია. იგი დაცულია უძველეს ხელნაწერებში: *Londres addit. 12173* (VI-VIII სს) და *მაშობის სამთისეში* (*Paradis des Pères*), რომელიც VI საუკუნეში ჩამოაყალიბა ენაიესუმ და გამოსცა პ. ბუჯანმა.

³⁵⁵ J.C. Guy, «Recherche sur la tradition grecque des Apophthegmata Patrum», *SIF* 36, p. 13.

³⁵⁶ F. Halkin, «Manuscripts grecs de Paris», *SIF* 44, p. 253; P.G. 65, col. 71-158.

³⁵⁷ L. Regnault, *Les sermons des Pères du Desert*, p. 5-9.

³⁵⁸ J.C. Guy, «Recherche sur la tradition grecque des Apophthegmata Patrum», *SIF* 36, p. 13-59.

³⁵⁹ *Ibid.*, p. 45-49.

³⁶⁰ P.L. 73, col. 707-1066.

ანონიმური აპოფთეგმა და გამოცემული სირიული ეერსია

მესამე ალექსანდრიელის ცხოვრების ბერძნული წყარო ანონიმურ აპოფთეგმას წარმოადგენს. რომელიც უდაოდ ანბანურ-ანონიმურ კოლექციას მიეკუთვნება. ცხოვრების X საუკუნის პირველ ნახევარში ჩამოყალიბებული სირიული ეერსია საფარულიად ბერძნულიდან მომდინარეობს. სირიულს ტექსტი ინგლისური თარგმანით გამოსცა ს. ბროკმა სათაურით: აბბა დანიელის ოხრობა ბერსა და მის ღის შესახებ.

პარალელური

ცხოვრება გეთაფსობს პარალელს ტასიას ცხოვრების წყაროდ მიჩნეულ პატერიკულ ოხრობასთან: ამბავი ტაისი(პაიხი) კურტიზანისა და იოვანე მოკლეს შესახებ. ორივე მონაწილე, ტაისი და ალექსანდრიელი კელი დაუყოვნებლივ იმკიდრებენ საუკუნო სასუფეველს. სული გადასარჩენად მხოლოდ მათ ერთი დღის მონანიება დასჭირდათ.³⁶¹ ორივე ნაწარმოებს ანონიმური ხასიათი გააჩნია და ანბანურ-ანონიმურ აპოფთეგმათა ერცელ კოლექციას მიეკუთვნებიან.

სირიული ხელნაწერი და ცხოვრების სირიული ეერსია

მესამე ალექსანდრიელის ცხოვრების ერთადერთი სირიული წყაროს ტექსტი დაცულია სირიულ ხელნაწერში (*British Library, Addit. 14645, fol. 154r-155v*). ხელნაწერი შეიქმნა 935-936 წლებში.³⁶² ვაიდ ნატრენში მდებარე სირიელბის მონასტერში, პატრიარქების ბასილი ანტიოქიისა და მაქარ ალექსანდრიელის მოღვაწეობის დროს.³⁶³ თარიღი მითითებულია ხელნაწერის ბოლო ნაწილში, რომელიც იოვანე მოკლეს ცხოვრებას შეიცავს. წმინდა იოვანე მოკლე, იგივე იოვანე კოლოზოსი, კარგად არის ცნობილი ბერძნული აპოფთეგმების³⁶⁴ ლათინურში,³⁶⁵ სირიული და კობტურში³⁶⁶ ეურსების წყლობით. არსებობს აგრეთვე იოვანე მოკლეს პანეგირიკის კობტურის(ბოპირული)³⁶⁷ ტექსტი, რომელიც VIII-ის ბოლოსა და IX-ის დასაწყისში, სახას(სეხოო, ხოისი-ი) ეპისკოპოსმა ზაქარიაჲ წარმოთქვა. ს. ბროკის აზრით, ე. რაითი თავის კატალოგში შეცდომით ასახელებს სახას ეპისკოპოს ზაქარიას იოვანე მოკლეს ცხოვრების არაბულიდან სირიულად თარგმნის ავტორად. ცხოვრება სირიულიდან თარგმნა ფ. ნომ, რომელიც საყურადღებო ინფორმაციას გვაწვდის ხელნაწერის ისტორიასთან დაკავშირებით:

გათაფსობი addit. 14645-ის შესავალად: „პანეგირიკი თარგმნა და განმარტებები დაუთმო ჩვენმა წმინდა მამამ ზაქარიამ, ქალაქ სახას ეპისკოპოსმა. პანეგირიკი მან მრევლის თხოვნით წარმოთქვა. როდესაც ხალხი შეეკედრა, მოკლე მოწყალეობა. როდესაც შეიკრიბნენ, მამა ზაქარია მრევლის დაუპირისილა და წარმოთქვა იგი წმინდა მამა იოვანეს მოხსენების დღეს. 20 ფაოფის(ოქტომბერი), ეკესატელსა კალენდრის მიხედვით და 17 თისრის(ოქტომბერი) სირიულსა კალენდრის მიხედვით.“

ხოლო რაც ხელნაწერის შევება არაბულიდან სირიულად თარგმნას, ინფორმაცია ხელნაწერის ფინალშია მოცემული. გათაფსობით ფრამგმენც ფრის ნაშრომიდან: „სკიტებს გუბერნატორის, იოვანე მოკლეს ცხოვრების დასასრული, რომელიც ითარგმნა არაბული ენადან სირიულად. ალექსანდრეს, ფილიპე მაკედონელის ვაჟის კალენდრის მიხედვით, ხელნაწერი ითარგმნა 1247 წელს, ანუ ნე.წ.აღ-ით 936 წელს, სკიტებს უდაბნოში მდებარე სირიელთა მონასტერში.“³⁶⁸

³⁶¹ Cf. BHG 1697, P.G. 65, col. 217-220; გამოცემულია ფ. ნოს მიერ, სხ. ტაისის ცხოვრება, F. Nau *Histoire de Thais*, p. 30-33.

³⁶² ფ. ნოს ცნობით, ხელნაწ. *British Library, addit. 14645* 936წელს გადმოწერა. cf. F. Nau, «Histoires d'Aoudemeh et de Maroutan», *RA*, 3, p. 13.

³⁶³ პირველი სირიელი ბერები ვაიდ ნატრენში(სკიტ) IX-ის დასაწყისში დაშვიდრნენ და დააარსეს მონასტერი, სახელწოდებით დიორ ას სურიაზი, რომელიც ღებზე განაგრძობს არსებობას. იგი ეგვიპტეში ერთადერთი სირიული მონასტერია, რომელიც მართამ დეიპარას სახელითაც იყო ცნობილი. დიორ ას სურიაზი ერთ-ერთ საკმაოდ მნიშვნელოვან „ლიტურგიკულ კერას წარმოადგენდა, რომელშიც V-VI სს-ში ჩამოყალიბდა ეგვიპტის სირიული ხელნაწერის შემოღებისა, იხ. D.G.K. Taylor, «The Syriac Version of the De Spiritus Sancto by Basil of Caesarea», *CSCO*, 57, p.32; E.White, *The Monasteries of the Sinai*, *Natron*, p. 309-321.

³⁶⁴ P.G. 65, col. 204-220.

³⁶⁵ P.L. 73, col. 855-934.

³⁶⁶ E. Amélineau, «*La Vie de Jean Colobos*», in *Histoire des monastères*, p. 411-425.

³⁶⁷ კობტური დიალექტები ორ ჯგუფად იყოფა: სასელერა, რომელიც ერცელდებოდა ნილოსის დელტის სამხრეთით და ნილოსის ხეობაში და ბაპაირული, რომელსაც მეტეველებდნენ დელტის მცხოვრებლები მეფისსამდე. ბაპაირული, ანბანურთან ერთად, III-IV სს-ის სალიტურატურო ენას წარმოადგენდა, რომელიც V-VI სს-ში სასელერა შეიცვალა. ხოლო XI ს-მდე კობტურ დიალექტურაში ფაოფური დომინირებდა. მოხსენიება ამათა, ბაპაირული დიალექტი (ბაპაირული ენა) დაღმრთე განაგრძობს არსებობას კობტური ეკლესიების ლიტურგიაში.

³⁶⁸ F. Nau, «*La version syriaque de l'Histoire de Jean le Petit*», *RCQ*, 17, p. 347-375; „კობტური დიალექტები მოგვახსენებენ პანეგირიკს, რომელიც დღისმთავრული ქალაქი სკიტუს ეპისკოპოსმა ზაქარიამ ბერს იოვანე კოლოზოსის ცხოვრების შესახებ წარმოთქვა“, cf. E. Amélineau, *La géographie de l'Égypte*, p. 410.

ს. ბროკის ცნობით, ე. რაითი აგრეთვე შეცდომით აიგუებენ ხელნაწერის შესავალსა და ფინალში მოცემულ ორ ინფორმაციას: „ეს ითარგმნა ზაქარიას მიერ“ და „რომელიც არაბულიდან ითარგმნა“. ავტორი უთანხმოება ფ. ნოს მოსაზრებას და აღნიშნავს, რომ შესავალში მოცემული ზაქარია კონკრეტულად არის იდენტიფიცირებული ფ. ნოს მიერ. ნოს ცნობით, არაბულიდან სირიულად ნათარგმნი ტექსტები იშვიათობას წარმოადგენს. მაგრამ ამ ხელნაწერის უპირატესობა იმაში გამოიხატება, რომ იგი დათარიღებულია და სიტყვს მონასტერში მოღვაწე სირიულთა ლიტერატურული მოღვაწეობის ღირსშესანიშნავ მაგალითს წარმოადგენს, რომლებიც მრავალი კოპტური ნაწარმოები თარგმნეს სირიულ ენაზე.³⁶⁹ რაც შეეხება დედანს, ავტორი კატეგორიულად გამოიტყუას იდეას, რომ იაკობიტა ეპისკოპოსმა პანეგირიკი ბერძნულად წარმოთქვა, რადგან იაკობიტებმა გელესიამ უარყო ბერძნული, რათა კოპტურით ესარგებლა. აქედან გამომდინარე, იგი წარმოთქმულ იქნა კოპტურად, ან არაბულად. თუმცა ავტორი არაბულ ენაზე წარმოთქმის ვარიანტსაც საეჭვოდ მიიჩნევს და აცხადებს, რომ თუ ამ ფაქტს აღვიღოთ ქონდა VIII-ის ბოლოს და IX-ის დასაწყისში ამ ეპოქაში არაბული ენის პოპულარობა არ იყო იმ დონეზე, რომ იგი ყოველდღიური ენა ყოფილიყო ბერთა იმ კატეგორიისთვის, ვისაც ზაქარიამ მიმართა. ნოს ვარაუდით, პანეგირიკი VIII-ში წარმოითქვა კოპტურად, IX-ში ითარგმნა არაბულად, ხოლო X-ში ჩამოყალიბდა მისი სირიული ვერსიაც. თხზულების დირექტულიდან და წარმომავლობისთან დაკავშირებით ავტორი წერს: „მრავალი კოპტურ-არაბული ნაწარმოებების მსგავსად, ცხოვრების მნიშვნელოვანი ისტორიული დირექტულიდან არ გააჩნია, სოციალური მოქცევის შესახებ ისტორიული ცნობებისთვის აუცილებელია ბერძნულ ანუ ფრანგულ მიმართაობა“.³⁷⁰

ზემოთ მოცემული არგუმენტების დაჯამების საფუძველზე ვასკენით: სირიული ხელნაწერში (add.14645) მოცემული ზაქარია ორი განსხვავებული პიროვნებაა. ხოლო შესავალი და დასასრული ქრონოლოგიურად ორ განსხვავებული ეტაპია: 1. ზაქარიას მიერ ტექსტის ჩამოყალიბება; 2. 936 წლის მისი თარგმნა სირიულთა მონასტრში. ხელნაწერი წმინდა ზაქარიას მოღვაწეობის დეტალების ორი საუკუნის შემდგომ გვაწვდის, მაგრამ იგივე ინფორმაცია უდაოდ არაბულ ტექსტშიც ფიგურირებდა. რომელიც სირიულად ითარგმნა.³⁷¹

De Scorto converso (BHG 1438*), De Sorore Danielis (BHG 2002*)

ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ ანონიმური პატრიკული თხრობა, BHG 1438*, *De Scorto converso*. გამოსცა ფ. ნომ³⁷² ანონიმურია აგრეთვე თხრობის მეორე ვარიანტი, BHG 2002*, *De sorore Danielis*, რომლის მიხედვითაც აბბა დანიელ სკიტელი ბერის როლში გვევლინება, რომლის და აღუქსანდრიაში შესვლიდან. გთავაზობთ მოკლე შინაარსს: როდესაც *დანიელმა* და *აღუქსანდრიამ* დატოვა, იგი შესთხოვს მიეცა. როდესაც ბერმა შეიტყო, მის შესახებ უკვე გაქმნა და ქალი უდაბნოში წაიყვანა. გასულ დროულმა უტოროდ დაინახა და იგი მორიახლოს გააგზავნა, სადაც იგი გარდაიცვალა. *დანიელმა* ცოდვილი დაასაფლავა და მის საფლავზე წაესო. სიზარმაშე ერთი მშვილდოსანი კაცი(ბიპსოფოს) და მისი თანმხლებნი ნახა, რომლებიც შეეცადნენ დის სულს მიესაკუთრებინათ. მაგრამ მოავარმა(Άρχαυ) მოუხმო მონანიების ანგელოზს, რომელიც ქალადის ფურცლით მოვიდა. მასში ქალის ცოდვები და მორჩილება იყო აღნიშნული. ანგელოზმა წაითხა მისი ცოდვები და ტანჯვა. შემდეგ წარმოადგინა მისი ცრემლით და ფეხებიდან მონადენი სისხლით სავსე ყუთი(იგი *დანიელს* ფეხშიშველი მიჰყვებოდა უდაბნოში). როდესაც აწონეს ქალის ცოდვები და მორჩილება, მისი მონანიება შეწყალებულ იქნა. მიუხედავად დემონების ექამოყიდებისა, მან ზეკაში წმინდანების გვერდით მოიპოვა ადგილი.

მესამე თხრობა სირიული ვერსიაა, რომლის შინაარსაც ქვემოთ ვთავაზობთ.

ტექსტების სპეცფიკა

BHG 1438*, (*De Scorto converso*) უსათაუროა, ბერისა და *აღუქსანდრიის* სახელწოდებები არ ფიგურირებს, ტექსტი აკლავს გეოგრაფიული ადგილების სახელებსაც. BHG 2002*, (*De Sorore Danielis*), აგრეთვე უსათაუროა. ტექსტში აბბა დანიელმა მთავარი პერსონაჟი. სირიული ტექსტი ახლოს დგას თხრობასთან *De sorore Danielis*, მაგრამ ბერისა და მისი დის ენაობა უცნობია, ხოლო მთხრობელის როლში დანიელი გვევლინება. ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი განასხვავებს სირიულს ბერძნული (*De sorore Danielis*, *De scorto Converso*) თხრობებისგან: ბერძნული სრულიად აკლავს სიზარმაშის სიუჟეტს: 1.

³⁶⁹ დიორ სეროან-სირიელთა მონასტერი: ეს სახელწოდება ფიგურირებს წმინდა ბარსუმის დღესასწაულის სენაქსარში. ეს მონასტერი დღევანდელ არტაქსის და ზუზუბარების ფაქი პაბობში. სკიტე(მარკსპიტოტი). დიორ აბუ მაქარი(მაქარი) შეგუპაქელის ჰანასტერი(სერაფილასი) დელითი, cf E. Amelineau, *La géographie de l'Égypte*, p. 135.

³⁷⁰ F. Nau, *Histoires des solitaires Égyptiens*, 2002, 2(12), p. 374; F. Nau, *Histoire de l'Égypte*, p. 10.

³⁷¹ S. Brock, *The Syriac Narrative*, 2001, 113, p. 270-277.

³⁷² F. Nau, *Histoires des solitaires Égyptiens*, 2002, 2(12), p. 44, p. 174.

ბერი მიდის უდაბნოში წმინდა მამებთან. როდესაც ამცნობს მათ რაც თავს გადახდა, ღმერთი ერთ-ერთ მამას სისმარში ეცხადება და ამცნობს, რომ ქალის ცოდვები მიტევებულ იქნა. 2. უფალო სისმარში დანიელს ეცხადება. ხოლო სირიული ვერსიაში გამოცხადების შესანიშნავი, ერცყლი ეპიზოდი ფიგურირებს, რომელიც ბიბლიური აპოკალიფსის მოტივებს შეიცავს.

პარალელი

ალექსანდრიელი მეძაის ცხოვრების სიუჟეტი ორიგინალური არ არის; ანონიმურ აპოფთეგმათა კოლექციაში მიყავლით ერთ თხრობას, რომელთანაც ტექსტობრივი პარალელის გაღება შესაძლებელი. თხზულება რამდენიმე სტრიქონით შემოფარგლდება: ერთი მონანიე(მაძაკი) (Τὸς πῶς πῶς αὐτοῖς ἰσχυρῶς) წუთისოფელს გაეცალა. უდაბნოში მსვენელობის დროს, იგი ქვასუ დაეცა. ფეხი გაეჭრა (πῆγῃ ἄνθρωπος πῶς), ბუერი სისხლი დაკარგა და გარდაიცვალა. მოყიდნენ დემონები(οἱ δαίμονες), რათა მის სულს დაპატრონებოდნენ. მაგრამ ანგელოზებმა(οἱ ἄγγελοι) დაიცვეს ცოდვილი და მათ უთხრეს, რომ მან უფლისთვის სისხლი დაანთხია. ამ სიტყვების შემდეგ მონანიეს სული გადარჩა.³⁷³

მეძაი ალექსანდრიელის ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში

ქართული ხელნაწერები

ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში მეძაი ალექსანდრიელის ცხოვრების მხოლოდ ორი რედაქცია არსებობს, რომელთა დედანიც უცნობი იყო. ტექსტები დაცულია პარხლის მრავალთავეში (633r-636v) და ბოდლეს კრებულში (498r-499r).

3. პეტერსის კატალოგში თხზულება გამოცემულია. კ. კეკელიძისა და გ. გაბიაშვილის მიერ ჩითიებული თხზულება დასათაურებულია, ხოლო ც. ქურციკიძის კატალოგში მოცემული ბოდლესული რედაქცია უსათაურო.³⁷⁴ მაშასადამე, არსებობს ტექსტის ორი უძველესი რედაქცია, დასათაურებული და უსათაურო, რომლებიც ანბანურ-ანონიმურ აპოფთეგმათა კოლექციას მიეკუთვნება.

მ. დვალმა დაწერილებით შეისწავლა აპოფთეგმათა ქართული ვერსიები.³⁷⁵ მისი ნაშრომის მეორე ტომი მოიცავს სამ ხელნაწერში დაცულ ანბანურ-აპოფთეგმურ კოლექციებს: A-12(XI ს.); Sin-35(X ს.); Sin-8(XII ს.). მ. დვალს შესწავლილი აქვს აგრეთვე პარხლის მრავალთავეში დაცული ანბანურ-ანონიმური აპოფთეგმების იშვიათი და უძველესი რედაქციები. აპოფთეგმათა ქართული თარგმანი მუტად ორიგინალური ფორმის კრებულს წარმოადგენს.³⁷⁶

ბ. უტიე მაღალი შეფასება მისცა მ. დვალის ნაშრომს. მისი აზრით, ავტორის მიერ გამოცემული სისტემატური ტიპის განსაკუთრებული ფორმის კოლექცია ანბანურ-ანონიმური აპოფთეგმიდან მომდინარეობს, ხოლო თავი A ემთხვევა ფნოს მიერ გამოცემულ ხელნაწერს *Coislin 127*. დვალის ნაშრომის შესახებ უტიე წერს: „სისტემატურ აპოფთეგმათა კოლექციის ქართული ვერსია ერთადერთი გამოცემული მოწმეა, რომელიც ანბანურ-ანონიმური ტიპის აპოფთეგმიდან მომდინარეობს. ეჭვგარეშეა, რომ ნაშრომში მოცემულ ამოცნობ და იშვიათ თხრობათა დედნები ბერძნულში უნდა ეყვითოთ.“³⁷⁷ აქვე დაემათ, რომ მდვალის ნაშრომში მეძაი ალექსანდრიელის ცხოვრება არ ფიგურირებს.

ქართული რედაქციების შედარება

A, B უძველესი ქართული რედაქციები

ცხოვრების ქართული რედაქციების შედარება ადასტურებს, რომ ორივე ტექსტი ანალოგიურ ფესვზეა აღმოცენებული, მაგრამ ერთმანეთისგან ფორმითა და კომპოზიციით სხვაობენ. B A-სთან შედარებით შეკუმშულია და აკლბს ბიბლიური ადგილების ციტაციას. ხოლო A-ში ერცყლი დიალოგებია მოცემული, დატეირთული ბიბლიური ციტაციებით.

³⁷³ F. Nau, «Histoires des solitaires égyptiens», *OC*, 2(12), p. 401.

³⁷⁴ ქს(ს) I, 390; კ. კეკელიძე, *ტროლები*, 5, 133; გ. გაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 67; ც. ქურციკიძე, *აიოფთეგმათა*, 20, 391.

³⁷⁵ მ. დვალ, *შუა საუკუნეთა ნოველები*, 29.

³⁷⁶ M. van Esbroeck, «Les apophthegmes dans les versions orientales», *JA* 93, p. 381-385.

³⁷⁷ B. Outier, «Le modèle de la traduction géorgiennes des apophthegmes par Euthyme», *JA* 95, p. 119-130.

სათაურები: **A:** ცხორება იმეძისა ერთისა, რომელი იყო *ალექსანდრია* ქალაქითა, 633r; **B:** *სათაური*.

A რედაქციის შესავალი საქმად დიდი და გახფენილია, ხოლო **B** რამდენიმე სტრიქონით შემოფარგლავს:

A: გუთხრობდა წმიდა და ნეტარი მამა და *დასიქლი*. ვითარმედ მონაზონსა ვისმე ერთსა ესუა და დაუტევია იგი *ალექსანდრიას* შინა ქალაქსა და თუთ განეიდა უდაბნოდ და დაეყუდა სენაკსა შინა. და ასწავებდა თავსა თესსა სწავლასა კეთილსა მას ნებასა შინა დღმრთისასა, ვიდრემდის მოიპოვა სიმდაბლმე დიდი. რომელი არაგის მოუპოვებოდა ეგვიპტითა. ხოლო ვითარცა განეწორა იგი დასა თესსა, განირყუნა იგი განრყუნებულებითა უშუქრითა და მიუთუალა თავი თესსი სიძესა და ცოდვასა. და დგა იგი და შეიწყნარებდა ყოველთა, რომელნი მოვიდოდნის მისა, ვიდრემდის წარწყმიდა სულნი მრავალნი სიძესა შინა მისსა. და მოიწია ძმისა მისისა საქმე მისი, 633r.

B: მონაზონსა ვისმე და ესუა და განირყუნა იგი ქალაქსა შინა. და ვითარ ესმა მამათა, 498r.

სხვაობის მაგალითები

ქვემოთ მოცემული რამდენიმე მაგალითი რედაქციულ სხვაობებს ადასტურებს:

A: ვაი მე, ძმაო, ცოდვილსა ამას გლახაკსა. მე ვარ, რომელმან წარვიწყმიდე თაღი ჩემი და დაეაბნეუნე დღენი ცხორებისა ჩემისანი უკეთუბნებითა და სიცხილითა. ვაი მე, ძმაო ჩემო, ვითარ ვყო, არაუცოდველ ვითარ წარვდგე წინაშე ღმრთისა ჩემისა სინანულებითა. რომელმან არა ყუავე მორჩილება მისი არაოდეც ცოდვითა ჩემითა, 634.

B: ვაი მე, ცოდვილსა ამას, რომელმან წარვიწყმიდე თაღი ჩემი და აწ ვერ ვიკადრებ წინაშე ღმრთისა სინანულსა, 498r.

სიზმრის სცენის ეპიზოდები:

A: და დაიძინა საფლავსა ზედა და იხილა ძილსა შინა კაცი ვინმე, მჯდომარემ ეტლთა ზედა საშინელთა და გარემოის მისსა მოდგომილი სიმრავლემ მხედართაი. იწყო განკითხება ერთთა კელმწიფებასა მას შინა და ესმა მონაზონსა მას, რამეთუ იტყოდა მეუფემ იგი: „წარმოადგინეთ წინაშე ჩემსა მერავი იგი“, 635v.

B: ხოლო დიდისა მისგან მწუხარებისა დაიძინა საფლავსა ზედა და იხილა ძილსა შინა მეფემ საშინელთა და წარმოადგინეს დედაკაცი იგი, 498v.

A: ხოლო ანგელოზმან მოიყვანა იგი ადგილსა საშურებლისასა და ბრწყინაღელსა ნათლათა ფრიადითა. ხოლო მამამან მან განიღვდა ძილისა მისგან და აღიესო გული მისი სიხარულებითა დიდითა და მივიდა მსწრაფელ უდაბნოდ და მოუთხრა მამათა საქმე მისი ყოველი და ვითარ უფალმან გამოუცხადა მას სუენება იგი. მაშინ მისცეს დიდება და ერთობით ყოველთა, რომელსა შუენის დიდება და პატივი, რომელი შეეწევის ყოველთა, რომელთა განვლეს გზაჲ იქროს და მინიჭებეს მათ ცხორებასა საუკუნოსა წმინდათა და რწმუნთა მისთა თანა. ვითხოვით მისგან, რათა მანცა მონაწილე მეყნდეს მის თანა, რამეთუ მისი არს ძალი და სიმტკიცე აწ და მარადის და უკუენითი უკუენისამდე, ამენ, 636v.

B: და მოიყვანა ანგელოზმან სინანულისამან ადგილსა საშურებელსა. და მამამან მან განიხარა სიხარულითა დიდითა. და მოვიდა უდაბნოთა და მოუთხრა ყოველი მამათა. მაშინ მისცეს ყოველთა დიდებაჲ ღმრთისა, 499r.

ფრაგმენტებში მოცემული ტექსტობრივი სხვაობა კიდევ ერთხელ ადასტურებს ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში *მესამე ალექსანდრიელის ცხოვრების* ორი ავტონომიური, დამოუკიდებელი რედაქციის არსებობას, რომლებიც ანალოგიური დენდიდან არ მომდინარეობენ.

ქართული რედაქციები – ბერძნული, სირიული დედანი

ავტოლეგალად მიგვეჩინა **A** შედარება ს. ბროკის მიერ გამოცემულ **X** საუკუნის სირიულ ექსტრასთან,⁷⁸ ხოლო **B** შედარებულია ბერძნული ანონიმური აპოკრიფის ტექსტთან.⁷⁹

A რედაქცია და სირიული ვერსია

სათაურები: სირ. და A-ს სათაურები არ თანხვედრის:

⁷⁸ S. Brock, «A Syriac Narration», *JTS*, 113, p. 269-280.

⁷⁹ F. Nau, «Histoires des solitaires égyptiens», *RCO*, 2, p. 43-47, p. 174-184.

სიორ.: «Next, the narrative of Abba Daniel concerning a monk and his sister» (აბბა დანიელის თხრობა ბერისა და მისი დის შესახებ, (cf. S.Brock, p.269).

შესავალი:

A და სიორ. თხრობას აბბა დანიელს მიაწერენ. ორივე ქალაქ ალექსანდრიას მოხსენიებს, სადაც ბერი ცხოვრობდა.

სიორ.: *Abba Daniel used to relate how there was a certain brother who was living in the city of Alexandria, and he had a sister in the flesh. He left her behind in Alexandria and went out and having made himself a celle in the mountain, was dwelling there, living a life of praiseworthy conduct. He possessed humility beyond measure. This man's sister, on being abandoned in Alexandria, gave herself over to loose life, standing publicly in the city playing the harlot, and being the cause of the perdition of many souls, p.277*(აბბა დანიელი გვიამბობდა, რომ იყო ერთი ძმა, რომელიც ქალაქ ალექსანდრიაში ცხოვრობდა. მას ღვიძლი და ჰყავდა. დატოვა იგი ალექსანდრიაში, წავიდა, მთაზე თეთი აიგო სენაკი, იქ დასახლდა და ღირსეული ცხოვრების წესს მისდევდა. მან მოიპოვა უზომო სათნოება. ამ კაცის ალექსანდრიაში დატოვებული და თავისუფალ ცხოვრებას მიეცა. იღბა იგი სახალხოდ, მეძავობდა და მრავალი სულის დაღუპვის მიზეზი გახდა).³⁸⁰

როგორც ვხედავთ, ტექსტები ენათესაებიან ერთმანეთს, მაგრამ სირიული შედარებით ურცელია, ვიდრე ქართული. ეს უკანასკნელი აქვებს სირიულში მოცემულ ინფორმაციას, რომელიც ბერის წარმომადგენლობასა და მთაზე აგებულ სენაკს ეხება.

კელაე ერთი სერთო ნიშანი: სიტყვა "დგა", "დგომა" აგრეთვე "მეძავობას" ნიშნავს.³⁸¹

A: და დგა იგი და შეიწყნარებდა ყოველნი, რომელნი მთიედიდის მისა, 533v.

ეს დეტალი სირიულს თანხედება, თუმცა აღნიშნული ზმნა შესაძლებელია ქართულში "მეძავობასაც" ნიშნავდეს:

სიორ.[she] standing publicly(ის) იღბა სახალხოდ.

ქართული B რედაქცია და De scorto converso (BHG 1438^b)

B რედაქციის შესავალი რომელიც სიტყვა *ვეგიატეს* აქვებს, შედარებით შეკეცილია და ბერძნულისგან საკმაოდ სხვაობს:

შესავალი:

ბერძ.: Ἀδελφός τις ἐκάμειτο εἰς ἀλλήιον τῆς Αἰγύπτου ἐν πόλει ταπεινώσει διαλέμψατο. Τῆριχθ δὲ αὐτῷ ἀδελφὸς παρυσέσσης ἐν τῇ πόλει, καὶ πᾶσι τῷ ψυχῇ κροῖξωσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ. Πᾶσι δὲ οὖν παρυσέσσης οἱ ὑπόσταντες τὸν ἀδελφὸν ἡβουήθησαν καὶ οὐκ ἔμελλεν αὐτῷ εἰπάω(sic) ὑποσταντῶς κατὰ ἡμέραν τὸν ἀκαρτίαν τὸν δὲ αὐτῷ ὑποσταντῶς(ერთი ძმა დამკვიდრებული იყო *ვეგიატეს* ერთ-ერთს სენაკში და დიდი თამბაქლობით ბრწყინავდა. ხოლო მას ჰყავდა და, რომელიც ქალაქში მეძავობდა და მრავალი (პროკურატორის) სულს ღუპავდა. წმინდა მამები ხშირად აჩქარებდნენ მასს და აიძულებდნენ წახულიყო, შეხედდნოდა მას, რათა დაერწმუნებინა (იგი) ბოლო მოეღო ცოდვისთვის, რომელსაც სწადიოდა).

B: მონაზონსა ვისმე დამ ესუა და განირჩუნა იგი ქალაქსა შინადა ვითარ ესმა მამათა, დიდითა იძულებითა წარავლინეს მამა იგი დისა თვისსა გამოტაცებად მტერისაგან, 498r.

ანალოგია და სხვაობა

A და სირიული პარალელურ ფრაგმენტებს შეიცავენ, ხოლო ბერძნული — აქვებს:

სიორ.: He immediately got up, asked for the prayers of the fathers, and travelled to Alexandria. When he was close to entering the city, one of his acquaintances saw him and ran and told his sister. Now she was with her lovers, with her head uncovered, and no sandals on her feet. When she heard that her brother had come she was paralyzed with a sense of shame and fear, and she left at once the city gate to receive her brother. When she saw him and rushed up to embrace him, p.277 (იგი დაუყოვნებლივ ადგა, მამებს კურთხევა სთხოვა და ალექსანდრიისკენ გაემგზავრა. როდესაც ქალაქში შედიოდა, ერთ-ერთმა ნაცნობმა დანიხა, გაიქცა და მის დას უთხრა. ამ დროს იგი თავის საყვარლებთან ერთად თავშიშველი იყო და ფეხზე სანდლები არ ეცემა. როდესაც გაიგო, რომ მისი ძმა იყო მოსული, სირცხვილისა და შიშისგან გაშეშდა. შემდეგ, ძმის შესახედრად ქალაქის კარიბჭესთან წავიდა).

³⁸⁰ იხ. ზეით ქართული ტექსტის შესავალი.

³⁸¹ დგომა «მეძავობა», cf. ი. აბულაძე, *ლექსიკონი*, 138; დგომილი, მიდგომილიუგზნაძე, მიდგომილიდარსულება, cf. ს. სარჯველაძე, *სიტყვის კონა*, 126-127.

A: წარვიდა სწრაფითა აღუქსანდრიად და იყო შეურეპულ და შეიწყედა იგი ღოცვითა წმიდათა ზამთასა. და ეთარცა მიიწია იგი ქალაქად, იხილა იგი კაცინა ერთმან მეცნიერთა მოხთავანამ და წარვიდა იგი დისა მისისა და აუწეა მისლვა ძმისა მისისა. და იგი იყო მას ჟამსა ოღენ მეგობართა მისთა თანა, რომელთა თანა უნდა. და იყო იგი თავდაპირველ და უწამურ და ემდურდა მათ თანა და განსცხვებოდა. ხოლო ეთარცა ესმა, ეთარმედ ძმა მისი მოსრულ არს მისა, დაიკვნა ყოველი ასოი გუამისა მისისა და მივიდა მსწრაფად კარად, რამათაცა შეეშთხვა მას, 634

ბერძნ: "Ὡς δὲ ξφάσασεν ἐπὶ τὸν τῶτον, ἰδὼν αὐτὸν τὸς τῶν γωαρύμων, κροδείμας ἀπῆγγελεν αὐτῷ λέγων: "Ἰδὸς ὁ ἀνέλεος σου ἐστὶ τῶν θύρων". Ἡ δὲ, συαχμεία τοῖς ὁπλῆγχοις, καπαλειφάσα τοὺς ἐπὶ τοῖς οἷς θύραις, ὑμῶν τῇ κροδείμῃ ἐπὶ τῶν θύρων ἔκκρηθις, p.174.(როდესაც იგი ადგილზე მივიდა, ერთ-ერთმა ნაცინომ დაინახა, წავიდა და დას უთხრა: „აი, შენი ძმა კართან“. (ქალი) ემოციებისგან გაშრა, მიატოვა საყვარლები, რომლებსაც ემსახურებოდა და თავშიშველი გაეკანა მისი სანახავად).

B: და ეთარცა წარვიდა, იყო მას ჟამსა დამ იგი მისი ტრფილთა მისთა თანა თავდაპირველი და უწამური. ხოლო ეთარცა ესმა, ეთარმედ ძმა მისი მოსრულ არს, დაეკვნა ყოველი ასოი მისი და მირბოდა მიგებებად მისა კართა ზედა, 498r.

A უფრო უახლოვდება სირიულს, ხოლო **B** გარკვეულ ეპიზოდებს ამოკლებს. მაგრამ იგი ერთიკისა ერთ ფრაგმენტს, რომელიც მეტნაკლები სიზუსტით თანხედება ბერძენულს:

ბერძნ: συαχμεία τοῖς ὁπλῆγχοις;

სორ: She was paralyzed with a sense of shame and fear(იგი გაშეშდა სირცხვილისა და შიშისგან).

A: დაიკვნა ყოველი ასოი გუამისა მისისა, 634r; **B:** დაიკვნა ყოველი ასოი მისი, 498r.

განიკთხვის დღე

სორ: In his dream he saw someone like an official sitting in the great splendour with many troops standing around him, while peoples and races were being judged in his presence, p.279(სიზმარში მან არქონტი(archōn) მსჯავსი ბრწყინვალე პიროვნება ნახა, რომელიც მრავალრიცხოვანი არმიით გარშემორტყმული იჯდა და მრავალი ადამიანი და მოდგმა მისი თანდასწრებით განიცდებოდა).

ბერძნულ სიტყვას ძეჯა ("მაგისტრატი", "მოსამართლე") ანალოგიური მნიშვნელობა აქვს შერუნებული. ხოლო ქართულში გადასულია ფორმით "მეფე", რაც სრულიად ბუნებრივია, რადგან ბიზანტიელი ბასილევსებისთვის კავასიელი მონარქები (იბერიისა და სომხეთის მეფეები) არქონტებს წარმოადგენდნენ. წარმოადგენთ სირიული და ქართული ტექსტების ფრაგმენტებს, რომლებიც აღწერენ მოსამართლესა და მსაჯულებს:

სორ: He then gave orders to those who were standing in his presence, saying, "Bring before me that prostitute". Now he was speaking about the sister of the solitary. At once they brought her before him. The (solitary) also saw an Ethiopian (or, Indian; *hendwāyd*) with three other black men with him as he stood there accusing her. He had in his hand a document from which he was reading out her life of prostitution and uncleanness, and the place was filled with the smell of great stench. Now she was standing with humbled countenance, her face bent down to the ground, p. 279 (შემდეგ, მან ფეხზე მდგომი უბრძანა და თქვა: „მომიყვანეთ ეს მებაი“. ახლა ის მეუდაბნოეს დაზე ლაპარაკობდა. იგი მას დაუყოვნებლივ წარუდგინეს. მან(მეუდაბნოემ) დაინახა აფრიკე ეთიოპელი(ან ინდოელი; სორ: *hendwāyd*), რომელიც სამ შავ მამაკაცთან ერთად იდგა და ახამართლებდა მას(ქალს). მას ხელში დოკუმენტი ეჭირა, რომელშიც მის მებაიობასა და უშინდურებას კითხულობდა და ადგილი გაივსო სიმკრალის სუნით. ქალი თავდახრილი, საცოდავი გამომეტყველებით იდგა..

A: და ესმა მონაზონსა მას, რამეთუ იტყუდა მუჟუმ იგი: „წარმოადგინეთ წინაშე ჩემსა მებაი იგი.“ სოლო მათ წარმოადგინეს იგი. და ამა ესერა, კაცი ეინმე შავი დგა დედაკაცისა მისთანა და განიკთხედა მას და კელთა მისთა აქუნდა ქარტამ და აღმოიკთხედა მას შინა საქმეთა მისთა ბილწა და შემწიკვლებულთა. რომეთა ადგილი გამოვიდა იგი, მას ჟამსა იყო იგი შესულბულ სიმკრალეთა. და თამოდრეილი დგა მრძლითა დაღთა შუშსა შინა, 635r-635v.

B: და წარმოადგინეს დედაკაცი იგი და კაცი ეინმე შავი დგა და აქუნდა ქარტამ და აღმოიკთხედა მას შინა საქმეთა მას დედაკაცისათა ბორბოტა, 498v-499r.

სასწორი - პარადლები

სორ: The official immediately gave orders saying: "Bring before me the *scales*, and weigh (lit.put) her sins against her repentance." When they had done as he had done commended them, her repentance was heavier and weighed down the *balance*, whereupon the Ethiopian and those with him fled in great shame», p.280 (მოსამართლემ დაუყოვნებლივ ბრძანება გასცა: „მომიტანეთ სასწორი და აწონეთ(lit.put) მისი ცოდვები

მონანიების საპირისპიროდ.“როდესაც მათ შესარულეს ნაბრძანები, მისი მონანიება უფრო მძიმე აღმოჩნდა და სასწორო დაბლა დასწია, ხოლო ვითიოელი და მისი თანმხლებნი შერცხენილები გაიქცნენ.)

ქართული რედაქციები სირიულის ეპიზოდის ბოლო ფრაზას აკლდნენ, ხოლო სასწოროს სცენა თვალსაზრისად არის აღწერილი: A: მაშინ უბრძანა მეუფემან მან, რათა მოიხვენ სასწორონი და აღწონენ საქმენი მისნი ბოროტნი და სინანული მისი. და აღწონეს და აპოვა სინანული უჭარბეს ცოდებათა მისთა დედაკაცისა ფრიად, 636r; B: და ბრძანა მოვლენა სასწოროთა... და აღწონეს და აპოვეს სინანული მისი უჭარბეს ცოდვისა დედაკაცისა ფრიად, 499r.

თხზულებაში აღწერილი სასწოროს სიმბოლო და ცოდვების აწონვის მოტივი ორიგინალური ად არის. უფლებად ქრისტიანულ ლიტერატურაში სიკეთე მიწვეული იყო, როგორც სამართლის ადგილი, სადაც მოკლდათა ქმედებებს სასწოროს წონდნენ. ეს მოტივი *იოანე მოკლეს ცხოვრების* კოპტური ვერსიაში მათადონ ჩანს: *Sors de la terre et de ta parenté, va à la montagne du Natron, qui est Shiit, le lieu où on pèse les cœurs et les pensées* (ამოდი შენი მიწიდან და შენი ოჯახიდან, წადი ნატრონის მთისკენ, რომელიც შიიტია, ადგილი, სადაც გულებსა და ფიქრებს წონიან)³²²

ბიზანტიურ ლიტერატურაში სასწოროს სიმბოლოს პატრისტული ლიტერატურაზე უფრო ღრმა, ბიბლიური ფესვები გააჩნია. თეოდ სიტყვა “თეულე” - “აწონვა” დანიელის მიერ არის ახსნილი: *“თეულე-სასწოროზე აიწუნე და მსუბუქი აღმოჩნდება”*³²³ იოხი ლოცულობს: *“აწონოს მართლად სასწოროზე და გაიგოს ღმერთმა ჩემი უმწყველობა”*³²⁴ აბრაჰამის ანდერძის XII თავში, სულელის აწონვის ეპიზოდში ორი ანგელოს ეხედათ, რომლებიც პაპირუსებით, კალამებითა(ყალბამი) და მელნით არიან შეიარაღებული და სიმართლესა და ცოდვებს აღწერენ.³²⁵

სასწორო ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტია ძველ ეგვიპტელთა რელიგიაში. „მიცვალებულთა წიგნი“ გარდაცვლილის სული ზეცაში თავისუფლად ფრენს; იგი იწყებს დასაქვლეთის მთის მწვერვალისკენ სვლას და დევრუფების ბოლო კარისკენ მიემართება (*Ro-stom*), რომელიც *ოზირისის* იმპერიის კარსტყვა. სული კარგად იცნობს ოზირისის სახელს. კარბების გადაღახვის შემდეგ ღვთაების უზარმაზარ სასახლეში შედის, რომელიც მთის მიხედვით პელიოპოლისში მდებარეობდა. შემდეგ იგი მიემართება ოზირისის ძველებსკენ, ანუ პორუსის შვილებსკენ. ესენი არიან კაროპის გახების³²⁶ ოთხი დემონი,³²⁷ რომლებიც მუმიას დარაჯობდნენ. და ბოლოს, სული შედის ორი ჭეშმარიტების დარბაზში, სადაც ყველა ჩადენილი ცოდვისგან თავისუფლდება და ღმერთს პირისპირ უმზერს. აქ, ოზირის სასამართლო დარბაზში, მიმდინარეობს სამართლო განკითხვა, სადაც სასწორო ღმერთის მიერ გასამართლებული სულის გამოცდასა და აწონვას ემსახურება.³²⁸

ცხოვრებაში მოცემული სასწოროს ეპიზოდში არანაკლებ ინტერესს იწვევს ოთხი ზეციური მამაკაცი(სირ. “ვითიოელები” ან “ინდოელები”), რომლებიც ოზირისის მსაჯულებს გვაგონებენ. ზეციური მოყვანილი პარალელები ბერის სიზმრის სცენაზე მიუიითებენ. ეს ფრაგმენტები გვაკითხვის დღეს მოგვაგონებს, რომელიც ქრისტიანულ და ძველ ეგვიპტელთა რელიგიურ იდეებს ერთმანეთთან მჭიდროდ აკავშირებს.

ეგვიპტური და კოპტური ცივილიზაციის სავსოთ ფესვებთან დაკავშირებით ე. ამელინო წერს: „ქრისტიანულ სარწმუნოებას ნაზიარებ ეგვიპტეში ღვთაებების ამონის, რას, ხემის, ბესის, პორუსის, იზისის შვილის სახელები განუწყვეტლივ მოიხსენიებოდა კოპტურ მწერლების კალმით; ყველას სრულად ბუნებრივად მიაჩნდა, რომ კოპტური სახელები სერაპამიონი, პორსიესი, პახუმი რქმელა. მუხუხლად იმისა, რომ წმინდა პახუმი ქრისტეს საკუთრეველთან იდგა, მას იტიფალური (ithyphalique)³²⁹ ღმერთის სახელი ერქვა, რომელსაც თანამედროვენი თავაზიანი სიძულვილით მოიხსენიებდნენ, რათა მიუთითონ, რაოდენ შეზარადა უხამსობამდე დაეშვა ეგვიპტეში რელიგიის აღქმა.“³³⁰

³²² ე. ამელინო, თავის ნაშრომში, *ეგვიპტური მონასტრების ისტორია*, XV საუკუნის არაბი ისტორიკოსის, კოპტების ისტორიის ავტორის, მაკრიონის სიტყვები მოჰყავს. იგი სიტყვს დასახსიათვლად ანალოგიურ ტერმინს იყენებს. აუტლებს სასწორო (არაბ. *Mizan el Qoloub*): „ამათივის ვინც უკურებს ვაიდ პაპობს, რომელსაც ვაიდ ნატრუნი, შმაბათის ზეჰარი, ახიკოსი ზეჰარი, იგივე მინა ვლ ყოლუბი ეწოდება, სადაც ააშენეს ახი მონასტერი, რომელიდან მხოლოდ შეიდი დვას ფეხზე“; cf. „*Vie copte de Jean Colobos*“ in *L'historie des monastères*, p. 23, 31-32, 236.

³²³ Cf. Dan. 5:27.

³²⁴ Cf. Job 31:6.

³²⁵ G.H. Box, *The Testament of Abraham*, p. 20.

³²⁶ კაროპი (ლათ. Canopus), ტრადიციულად ძველი ეგვიპტელები კაროპის საგლოვიარო ვაზას გარდაცვლილის ჩემოფიციების შემთხვევაში იყენებდნენ, რათა მასში მოცალბეულის შეგნეული ჩაედოთ.

³²⁷ განსაკუთრებული თავების მქონე ოთხი დემონი: ადამიანის, ძაღლის მსგავსი მაიმურის(ყაროცუელი), მიმონის, ტურას თავიებით.

³²⁸ L. Spence, *Ancient Egyptian Myths and Legends*, p. 320;

³²⁹ Ithyphalle, ithyphalique (ბერ. *ἰθυφαλλικός*, ფაბაჰ-ლათ. ithyphallus - ნაყოფიერების სიმბოლო); იტიფალური ჭანდაცება, რომელიც ეგვიპტიაში მხოლოდ პერსიანებს ახასიათ. ტერმინი მომდინარეობს ფალოსის სიმბოლოდან, რომელიც ანტიკურ საეგვიპტოლო დოკუმენტებში დღესასწაულის თავყვანისთვის საგანი და პრაციისის ღმრის ატარებდნენ და შემთხვევაში ეგვიპტური იტიფალური ღვთაება იგულისხმება.

³³⁰ E. Amélineau, „La vie de Schnoudi“ in *Les moines égyptiens*, p. 12-13.

წმინდანთა ცხოვრებაში ხშირად მოიხსენიება კეთილი თუ ბოროტი სულები. ისინი აქტიურ მონაწილეობას იღებენ მოკლევადიან ეპოქაში; მათ დახმარების ხელს უწყობდა ან პირიქით, უარყოფით ზეგავლენას ახდენენ. მაგალითად შეიძლება მოვიყვანოთ წმინდა პავლე თებელის ცხოვრების კომპლური ვერსიის ფრაგმენტი რომლის მიხედვითაც ანტონ დიდს უფლის წყალობით გამოგზავნილი ანგელოზთა დახმარება: *Sur le chemin, il (Antoine) vit l'âme de saint abba Paul et les anges qui montaient avec elle vers le ciel* (გზაზე (ანტონმა) წმინდა აბბა პავლეს სული და ანგელოზები დანახა, რომლებიც ერთად მიემართებოდნენ ზეცისკენ). ეს ეპიზოდი ტიანის(ჰაესი) კუტიზანის შესახებ თხრობის ფრაგმენტის გამოძახილია, როდესაც იოვანე მოკლე ხედავს გარდაცვლილი ცოდვილი ქალის სულს, რომელიც ანგელოზებს ცისკენ მიჰყავთ.

საპირისპირო სურათია აპოფთეგმაში, სადაც ანგელოზები და დემონები იშვიათად იხიენ თავს. ალექსანდრიელი მებაჟის ცხოვრება ორ საწინააღმდეგო, რადიკალურად განსხვავებულ მხარეს გვიხატავს: ბოროტება, წარმოდგენილი დემონების (შავი დაშავებები) მიერ და სიკეთის საწყარო, სიმბოლურად გამოხატული მონანიების ანგელოზის მიერ, რომელიც მებაჟის სულის გამოსახსნელად ცოდან ეშვება. იგი მოდის ქარტიით ხელში და ქალის სასიკეთო ქმედებებს კითხულობს. მას აგრეთვე ოქროს კოლოფი გააჩნია, რომელიც ცოდვილის ცრემლებითა და სისხლითაა სავსე. სირიული და ქართული ვერსიები ამ ეპიზოდს ნათლად აღწერენ:

ბორ: (The angel) immediately entered with a joyful face, and holding in his hand a document... Then the angel of repentance came along, his face was radiant with joy, and holding in his hand a gold box in which where her tears and the blood that he had flowed from her feet, p.279.(ანგელოზი) დაუყოვნებლივ შემოვიდა სიხარულით აღსავსე სახით, ხელში ეჭირა დოკუმენტი... შემდეგ მონანიების ანგელოზი ეკლავ მოვიდა სიხარულით გაბრწყინებული სახით, ხელში ეჭირა ოქროს ყუთი, რომელშიც მისი ცრემლები და ფეხებიდან დანთხეული სისხლი იყო).

A: და მოვიდა. და იყო იგი შუენიერ პირითა და კეთილხილვითა და ჴელთა აქუნდა ქარტაჲ... რამეთუ ანგელოზმან მან სინანულისამან გამოხუნა კოლოფნი ოქროსანი, საესენი ცრემლთა და სისხლთა მისითა და ტკივილითა, რომელი შეემთხვა ფერკითა მისითა სილესა მას გზისასა, 635v-636r.

B: და მოვიდა ანგელოზი სინანულისაჲ და იყო იგი შუენიერ და აქუნდა ქარტაჲ... და ანგელოზმან გამოხუნა კოლოფნი საესენი ცრემლთა და სისხლთა და ტკივილითა მისითა, 499r.

გამოცხადება ბიზანტიური პაგიოგრაფიაში

პაგიოგრაფიულ ნაწარმოებებში სიზმარი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სიმბოლოა. ბიზანტიურ ლიტერატურაში გამოცხადების მოტივი აპოფთეგმებიდან მომდინარეობს. ანალოგიურ მოტივს ვხვდეთ პალადი ქელენოპოლიდის „ლაესაიკონში“ რომელიც „შტანილ იქნა ენანიკუსს პოპულარულ კოლექციაში, მამათა სამოთხე.

„ლაესაიკონი“ ბერძნულიდან სირიულად V-ის ბოლოსა და VII-ის დასაწყისში ითარგმნა. შესაძლოა, ამ მოტივით შთაგონებულმა ფერეჰ ასურის ცხოვრების ავტორმა, თავის ნაწარმოებში ანგელოზის გამოცხადება აღწერა, რომელსაც ხელში ქარტია უჭირავს(χρῆμα).³⁹¹

ანონიმური აპოფთეგმის განვითარების სქემა

ცხოვრების ბერძნული, სირიული ვერსიებისა და ორი ქართული რედაქციების შედარების შედეგები შესაძლოა ამგვარად შეჯამდეს:

1. ბერძნული ანონიმური ტექსტი, *De scorto converso*, რომელიც დანიელის სახელს აკლებს, ცხოვრების მხოლოდ პირველ ნაწილს შეიცავს. ბერძნული ტექსტი აკლებს სიზმრის ეპიზოდს, პროლოგსა და ეპილოგს. თხზულებაში ბიბლიური ციტაციები არ იქნენ.
2. სირიული ვერსია ბერძნულთან შედარებით საკმაოდ ვრცელია; შეიცავს პროლოგს, ეპილოგს, ბიბლიურ ციტაციებს და მთხრობლად აბბა დანიელის წარმოდგენილი. სახეცვლილია არა მარტო ნაწარმოების კომპოზიცია, არამედ დანიელის სიტყვები, რომლებიც უდაოდ აპოფთეგმებიდან მომდინარეობს.
3. თუ არ ჩავთვლით სიზმრის ეპიზოდს, ქართული რედაქციებისა და გამოქვეყნებული ტექსტების შედარება აჩვენებს, რომ B ბერძნულს უახლოვდება. იგი არა მარტო აკლებს დანიელს როგორც მთხრობელს, არამედ იგი სრულიად სხვაობს სირიულისა და A

³⁹¹ E. A. W. Budge, *The Book of Paradise*, I, pp. 277-279; X. Лопарев, «Византийские Жития святых VIII-IX веков», 28-31.

რედაქციისგან.

ჩვენი აზრით, *De scorto converso*-ს ტექსტი *ცხოვრების* უძველესი, ბერძნული ორიგინალია. ეს ანონიმურ ამოფთვებებში ჩასახული უძველესი «ფესვია», რომელზედაც მრავალი რედაქცია აღმოცენდა. აქედან გამომდინარე, სრულიად ლოგიკურია, რომ ორიგინალში აბბა *დანიელის* სახელი არ მოიხსენიებოდა, რადგან იგი *დანიელ სიტელის* ეპოქაზე გაცილებით ადრე შეიქმნა.

მოგვიანებით, VI-VIII სს-ში, უცნობმა ავტორმა სიუჟეტის გასამდიდრებლად ნაწარმოებში წმინდანის სახელი შეიტანა იქნა. დამატებულ იქნა აგრეთვე სიზმრის ეპიზოდი, რასაც ქართული რედაქციები ადასტურებენ.

ქართული რედაქციების წარმომავლობა

მიუხედავად იმისა, რომ A რედაქცია თითქმის თანხედება სირიულ ვერსიას, შეუძლებელია სირიული მისი დედანი იყოს. გარდა ზემოთ აღნიშნული ტექსტობრივი განსხვავებებისა, ქრონოლოგიური თვალსაზრისით ამ პიპოთესის არსებობა გამორიცხულად მიგვანინია. ზემოთ აღნიშნული, რომ სიპოქსა და ფნოს ცნობით, სირიული ხელნაწერი (add. 14645) სირიელთა მონასტერში 935/36 წლებში ითარგმნა და ჩამოყალიბდა.³⁹² პარხის მრავალთავიკი გადაწერილი იქნა X ს-ში ტაო-კლარჯეთში. თუ გავითვალისწინებთ ეპოქასა და გეოგრაფიულ მდებარეობას, ქრონოლოგიურად შეუძლებლად მიგვანინია, რომ 936 წელს ეგვიპტეში შექმნილმა სირიულმა ვერსიამ ასე სწრაფად გადალახა საქართველოს საზღვრები, ითარგმნა და გადაიწერა. ამ დილექსის ასახსენლად შესაძლოა სხვა საშუალება გამოიძებნოს. გთავაზობთ ორი პიპოთესას:

1. ქართული რედაქციები ითარგმნა სირიულიდან, რომელიც თავის მხრიდან უცნობი არაბული ვერსიიდან მომდინარეობს;
2. ქართული, არაბული და სირიული ვერსიები უძველესი ბერძნული ორიგინალის თარგმანებია, რომელიც მნიშვნელოვნად სხვაობს გამოცემული ბერძნული პატერიკული თხრობისგან.

ცხოვრების სირიულ ვერსიასთან დაკავშირებით, ფ. ნო აღნიშნავს, რომ ხელნაწერში დაცული ზაქარიას მიერ კოპტურ ენაზე VIII ს-ში წარმოთქმული პანეგირიკი IX ს-ში ითარგმნა არაბულად, ხოლო X ს-ში – სირიულად.³⁹³ საეარუდოა, რომ თხზულება, სადაც მოხსრობელად *დანიელი* გვევლინება, IX საუკუნეში ითარგმნა კოპტურად და არაბულად, საიდანაც მომდინარეობს ქართული A რედაქცია. იგი უდაო სემიტურ ნიშნებს შეიცავს, რომლის დეტალებსაც ქვემოთ ენახავთ.

B რედაქციის დედანი კელაე უცნობი რჩება, თუმცა ე. ამელინოს მიერ გამოცემული *იოანე კოლობოსის ცხოვრების* კოპტური ვერსიის შესწავლისას მნიშვნელოვან ინფორმაციას მივაქვეყნეთ. იგი *ალექსანდრიელი მებაჟის ცხოვრების* კოპტური ვერსიის არსებობაზე ბადებს ვჭვს:

ნაშრომში მოცემულია კოპტური ხელნაწერი, რომელშიც *იოანე კოლობოსის ცხოვრების* ტექსტის შემდეგ დაცულია თხრობა *უცნობი მებაჟი ქალის* შესახებ. ამასთან დაკავშირებით ავტორი წერს: „ეს *ცხოვრება ამოღებულია ხელნაწერიდან Cod. Vat. Copt., n° LXVIII, fol. 53-10; პირველ გვერდზე ეკითხულობთ: „იოანის (ოქტომბერი) პირველი კვირადღე... თხრობა მებაჟი ქალის შესახებ, რომელიც 106-ე სექციაშია...“ cf. Histoire des monastères, p. 323. მაშასადამე, კოპტური ხელნაწერი ვინმე მებაჟი ქალის თხრობის კოპტურ ვერსიასაც შეიცავს. გარდა ამისა, ავტორის მიხედვით, თხრობა უსათაუროა და *დანიელის* სახელს არ შეიცავს.*

აქედან გამომდინარე, ჩნდება პიპოთეზა *ცხოვრების* კოპტური ვერსიის შესახებ. სრულიად შესაძლოა, ამელინოს მიერ ნახსენები კოპტური ტექსტი *მებაჟი ქალის შესახებ*, უცნობი ბერძნული ორიგინალიდან მომდინარე *ცხოვრების* კოპტური ვერსია იყოს. აგრეთვე სრულიად შესაძლოა, რომ იგი B-ს თანხედებოდეს, მაგრამ არა უშუალოდ, არამედ უცნობი არაბული ვერსიაზე გავლით.

მაშასადამე, *ალექსანდრიელი მებაჟის ცხოვრების* ქართული რედაქციების შესწავლა გვიჩვენებს, რომ ისინი ორ დამოუკიდებელ თარგმანს წარმოადგენენ, მომდინარეს ორი განსხვავებული არაბული ნუსხიდან, რომლებიც VIII-IX საუკუნეებში ითარგმნა ბერძნულიდან.

³⁹² F. Nau, «La version syriaque de l'histoire de Jean le Petit», *ROC* 17, p. 347-389.

³⁹³ F. Nau, «La version syriaque de l'histoire de Jean le Petit», *ROC* 17, p. 350.

A შეიცავს კალკირებულ გამოთქმას, რომელსაც ადექვატები ეძებნებათ არაბულში. ეს გარემოება არაბულიდან ქართულად ნათარგმნი ტექსტებით დასტურდება. „აღ-ბუსთანის“ („ლიმონარის“ არაბული ვერსია, დაცული ხელნაწერებში: Sin. 540 da Vat. Ar.77) ქართულ თარგმანში ეკითხულობთ: Sin.549: და როდესაც განშორდა მას ქვის გასროლის მანძილით – „ქვის გასროლის მანძილი“ (არაბ. სიგარის სახში ერთეული).³⁹⁴

A: და გარდავიდა გზისაგან ერთკერძო, ვითარ ქვის სატყორცებელ ერთ, 635r.

საერაუღოა კიდევ ერთი კალკირებული ფრაზა:

A: და ვითარცა ესმა მისა მისსა მისაგან, განიხარა სიხარულითა დიდითა, 634v.

სიორ: On hearing this her brother rejoiced greatly (p. 278)

A: და აღიესო გული მისი სიხარულითა დიდითა, 636r.

სიორ: when her brother woke up he rejoiced exceedingly (p. 280)

A: და ვითარ იგი სინანულითა დიდითა 635r.

B: და ძმამან განიღვიძა სიხარულითა დიდითა 499r.

ადექვატური ფრაზას შეიცავს „ამონიოსის სინანულითის მამათა მოსერის“ ქართული ვერსია, ნათარგმნი არაბულიდან: შეწუხნეს წუხილითა დიდითა და იწყეს ტირილად.³⁹⁵

ჩვენის აზრით, ტექსტებში კავშირი დას გადაჭარბებული სიხშირით ხმარებაც არაბულის გაელენით აიხსნება. ზოგიერთ ფრაგმენტში და იმგვარი სიხშირით არის ნახიარი, რომ სასყენი ნიშნის დასმა ჭირს:

A: მაშინ ბრძანა მეფეჲმან მან, რათა მოვიდეს ანგელოზი სინანულითა. და მოვიდა და იყო იგი შუენიერ პირითა და კეთილხილეთა. და ქელთა აქუნდა ქარტაჲ. და უბრძანა მეფეჲმან მან, რათა აჴმოკითხოვნ, რომელი იხილა მექვისაგან მისგან. და მან იწყო აღმოკითხვად მორიილებასა მას მისსა ძმისა მიმართ მისისა. და ვითარ იგი სინანულითა დიდითა, თავდაუბურეელი და უკამური მოუღა ძმასა თესსა ცრემლითა, 635v.

B: და მოვიდა ანგელოზი სინანულითა. და იყო იგი შუენიერ და აქუნდა ქარტაჲ. და იწყო კითხვად მორიილებასა მისსა ძმისა მიმართ და ვითარ თავდაუბურეელ და უკამური შეუღა მას, 499r.

ნიშნადობლივია აგრეთვე *ხოლოთი* და *მაშინ* ხშირი დაწყება ფრაზებისა.

ზემოთ აღნიშნული ფრაგმენტები სიძირის ეპიზოდშია მოცემული, რომელიც ბერძნულ ტექსტში არ არსებობს. მაშასადამე, საშუალო გეგმაც უცნობ არაბულ ტექსტთან. მაგრამ როგორ აიხსნება ქართულ ტექსტებში ბერძნული კალკის არსებობა? ამ საკითხთან დაკავშირებით, ორი პირობისა წამოიჭრა: 1. ქართული რედაქციები *სირიული* წყაროდან მომდინარეობენ, რომელიც ნათარგმნი არაბულიდან; 2. *ქართული*, *სირიული* და *არაბული* ევრსიები წარმოადგენენ უცნობი ბერძნული ღედნის თარგმანს, რომელშიც დანიელი მოხრობელის სახით გვევლინება. ორივე პირობისა ეხება A რედაქციას, რადგან იგი სირიულთან სიახლოვეს აშუალებს.

სირიულ ევრსიასთან დაკავშირებით გაეხსენათ ფნოს კომენტარი: სირიული ხელნაწერის ანდერში მითითებულია, რომ სახას (Sakhia) ეპისკოპოსმა ჰაქარიამ (VIII-IX სს.) იოვანე კოლობოსის ხსოვნისადმი მიძღვნილი პანეგირიკი VIII სს-ის ბოლოს ბერძნულ ენაზე წარმოთქვა; ავტორის აზრით ეს შეუძლებელია, რადგან იაკობიტურმა ეკლესიამ მოიკეტა ბერძნული ენა, რათა კოპტურით ესარგებლა. მაგრამ სირიული თარგმანის ძარღვიანი, მჭევრმეტყველო და ფილოსოფიური სტილი გაცილებით მაღლა დგას კოპტური ენის „გენიალურ“ ღონეზე. დამსწრე საზოგადოებისთვის ჰაქარიას კოპტურად ამგვარი სიტყვით მიემართა, მას ვერაფერ გაუგებდა. მაშასადამე, X სს-ის დასაწყისში ნათარგმნი სირიული ტექსტი უნდა მომდინარეობდეს უცნობი არაბული ევრსიიდან, რომელიც IX სს-ში ითარგმნა კოპტურიდან.³⁹⁶

ფ. ნოს კომენტარი ცხადყოფს, რომ IX სს-ში უკვე არსებობდა უცნობი არაბული ევრსია, რომელშიც სათავე დაუდო A რედაქციის. ამ მოსაზრებას ორი არგუმენტი აძლიერებს:

1. ქართულ ტექსტში გამოვლენილი არაბულის გაელენა.

2. საეკლესიო, რომ ეგვიპტეში 935 წელს სირიულად ნათარგმნი ტექსტი ითარგმნა ქართულად და ტაო-კლარჯეთში იმავე საუწყევში გადაწერილ ხელნაწერში მოგვევლინა.

³⁹⁴ Cf. რ. გვარამია, *აღ ბუსთანის*, 101.

³⁹⁵ რ. გვარამია, *ამონიოსის „სინანულითის მამათა მოსერა“*, გვ. 38, 48; „და განიხარა იონა აიკროსა ზედა სიხარულითა დიდითა“, *ქართულიდან უცხო კონსტანტინოპოლის წარმოდგენილი: „სიხარულითა დიდითა“*, უცხო წყაროს ზეგაელენით უნდა იყოს გამოწვეული, იხ. ვლინაშვილი, *მცხეთური ხელნაწერი*, 275.

³⁹⁶ ფ. ნოს გაკეთებულია: „შესაძლებელია, სიტყმა ეწ. პოლიგლოტიკი მთარგმნელები არსებობდნენ, რომლებიც ხუთ ენას ყვლობდნენ: ეთიოპურს, სირიულს, კოპტურს, არაბულს და სომხურს. ამ ფაქტს ადასტურებს *მღალაში* არსებული ხელნაწერი, რომელშიც ფსალმუნები დაცული“; cf. F.Nau, *La version syriaque de l'histoire de Jean le Petit*, *RCR*, 17, p.347-349.

რაც შეეხება **B** უსათაურო რედაქციას, მისი წყარო დღემდე უცნობი რჩება, თუმცა საეარაუდოა, რომ ისიც უცნობი არაბული წყაროდან მომდინარეობს. თუმცა იგი რადიკალურად განსხვავდება **A**-სგან და ტექსტობრივ სიახლოვეს იწენს ბერძნულ BHG 1438³⁹⁷, ანონიმურ პატერიკული თხრობასთან.

დასკენა

ზემოთ მოყვანილი მსჯელობა და არგუმენტები საფუძველს გვაძლევს დასკენები შევაჯამოთ: *ცხოვრების* წყარო ბერძნული ანონიმური აპოფთეგმაა. ძველი ქართული რედაქციები ორ სრულიად დამოუკიდებელ უძველეს თარგმანს წარმოადგენს.

რადგან სირიული ხელნაწერის ანდერძის შესწავლის საფუძველზე უცნობი არაბული ვერსია IX ს.-ით თარიღდება, **A** რედაქციის თარგმნის ეპოქად შესაძლოა IX-X საუკუნეები მივიჩნიოთ. მაგრამ **B** რედაქცია, ინარჩუნებს რა ანონიმური აპოფთეგმის ფორმას საეარაუდოა, რომ იგი უფრო ადრე, VIII-IX სს.-ში ითარგმნა. ტექსტები შეტანილ იქნა სხვადასხვა პაგიოგრაფიულ-ასკეტიკურ კრებულებში. არაბულის გადღენა შემთხვევითი არ არის, რაც ორივე თარგმანის პალესტინურ, კერძოდ საბაწმინდურ წარმომავლობასა და უცნობი არაბული ნუსხიდან მომდინარეობაზე მიუთითებს.³⁹⁷

ხოლო რაც შეეხება **A** რედაქციას, ტაო-კლარჯეთის და პალესტინის სამონასტრო ცენტრებს შორის არსებული მჭიდრო კულტურულ-ლიტერატურული ურთიერთობის წყალობით იგი დაუბრკოლებლად შეიძლებოდა მოხვედრილიყო იშხნის მონასტერში. პარხლის მრავალთავის ანდერძის მიხედვით, გადამწერმა გაბრიელ პატარამ (X ს.) ძველი იშხნის მონასტრიდან გამოითხოვა.³⁹⁸

უფიქრობთ, ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში *მეძაიე ალექსანდრიელის ცხოვრება* ერთ-ერთი უძველესი და საყურადღებო ძეგლია. *ცხოვრება* ბიზანტიურ პატრისტიკაში ანონიმურ აპოფთეგმათა ეტაპობრივი ევოლუციის იშვიათი და თვალსაჩინო მაგალითია, რაც კიდევ ერთხელ ცხადყოფს ქართული სასულიერო მწერლობის მნიშვნელოვან როლს ბიზანტინისტიკის შესწავლის სფეროში.

³⁹⁷ ბოდლ-ის გადაწერი, იერუსალიმის ჯერის მონასტრის აღმშენებელი პროხოფ დიდას ხნის მანძილზე მოღვაწეობდა პალესტინის საბაწმინდის მონასტერში. ეს ინფორმაცია აძლიერებს ჩვენს არგუმენტს **B** რედაქციის საბაწმინდური წარმოშობის გარშემო. ბერი პროხოფს შესახებ ინფორმაცია იხ. ლმენაბდე, *კრებთ*, 2, 67-89; კ. კაქელიძე, *ისტორია*, 1, 102-106; ვ. გაბიაშვილი, *საეოგრაფია*, 18-21; S. Vailhé, *REpertoire alphabétique des monastères de Palestine*, POC, 5, p.277-278.

³⁹⁸ იხ. ლ. მენაბდე, *კრებთ*, 2, გვ.75; ვ. გაბიაშვილი, *საეოგრაფია*, 20.

ცხოვრება მეძავი ალექსანდრიელისა

ვგვიპტე— ვადი ნატრუნი (სკიტე)
სირიელთა მონასტერი—ღარ ას სურიანი

ცხორებაჲ მეძვისა ერთისაჲ, რომელი
იყო ალექსანდრია ქალაქითა
633r-636v

1. (633r) გუთხრობდა წმიდამ და ნეტარს მამამ *დანიელ*, ვითარმედ: „მონაზონსა ვისმე ერთსა ესუა დაჲ და დაუტევეა იგი *ალექსანდრიას* შინა ქალაქსა და თუთ განვიდა უდაბნოდ და დაეყუდა სენაკსა შინა და ასწავებდა თავსა თუსსა სწაველასა კეთილსა მას ნებასა შინა ღმრთისასა, ეიდრემდის მოიპოვა სიმდაბლჳ დიდი, რომელი არავის მოუპოვებეს ეგვიპტარო.
2. ხოლო ვითარცა განეშორა იგი დასა თუსსა, განირყუნა იგი განრყუნილებითა უშუერითა და მიუთულა (633v)თავი თუსი სიძვასა და ცოდვასა. და ღვა იგი და შეიწვნარებდა ყოველთა, რომელნი მოვიდოდის მისა, ეიდრემდის წარწყმიდნა სულნი მრავალნი სიძვასა შინა მისსა. და მოიწია ძმისა მისისა საქმჳ მისი.
3. და იყო იგი მჯდომარჳ სენაკსა შინა თუსა უდაბნოსა და უდებ-ყო მისგან. ხოლო მან დაყენა საქმეთა შინა მისსა ბოროტსა წელნი მრავალნი, ეიდრემდის მიიწია პამბაეი მისი მამათა წინაშე წმიდათა, რომელნი იყენეს მას უდაბნოსა: საქმჳ მისი შეგინებული და განზრახვამ მისი ბოროტი.
4. მაშინ ძმასა მისსა აიძულებდეს, რამთა წარვიდეს და გამოიტაცოს იგი ბოროტისა მისგან, რომელსა-იგი შინა იყოფის.
5. ხოლო ძმამ იგი მისი სიმდაბლითა მით დიდითა, რომელი იყო მის თანა, იტყოდა: „ვითარ წარვიდე და დავაჯერო მას, რომელი უმჯობეს არს ჩემსა. ამისთუს, რამეთუ არავინ არს შეცოდებულ ჩემსა უფრომს.“
6. ხოლო მამათა იწყეს და მოაცხენებდეს ღმერთსა და ეტყოდეს: „არა გაქუს მორჩილებაჲ და არცა გნებაეს სული გამოტაცებად ცოდვისაგან, რამეთუ თქმულ არს წინეთა შინა საღმრთოთა, ვითარმედ: „*რომელმან იკსნეს სული, არს იგი ვითარცა დამბადებელი*.“*
7. და ვითარცა განამრავლეს მის ზედა ზრახვამ ესე, წარვიდა სწრაფით *ალექსანდრიად*. და იყო შეურეებულ და შეიწვედა იგი ღოცვასა წმიდათა მამათასა. და ვითარცა მიიწია იგი ქალაქად, იხილა იგი კაცმან ვინმე მეცნიერთა მისთაგანმან და წარვიდა იგი დისა მისისა და აუწყა მისელად ძმისა მისისად.
8. და იგი იყო მას ქამსა ოდენ მეგობართა მისთა თანა, რომელთა თანა უნდა. და იყო იგი თავდაუბურეულ და უკამურ და ემდერდა მათ თანა და განცხიებოდა.
9. ხოლო ვითარცა ესმა, ვითარმედ ძმამ მისი (634r)მოსრულ არს მისა, დაიკსნა ყოველი ასომ გუამისა მისისა. და მივიდა მწრაფულ კარად, რამთამცა შეემთხვა, და ვითარცა იხილა იგი, მოეხვა ქედსა მისსა, ამბორს-უყოფდა და უხაროდა.

* ფაქტ: ὁ ὁμολογῶν ἑαυτὸν ὅτι ἁρτίσας ἀνθρώπῳ (ის, ვინც გადაარჩენს სულს, ის არის მისი შემოქმედი), მ. რიშარი: „რ.პ. პარაველის მიხედვით, ხაქმად ცნობილი სენტერკია, მაგრამ ხანგრძლივი ერთობლივი კვლევის მიუხედავად, ვერსად ვერ მოვიძიეთ“, cf. M. Richard, «La vie ancienne de sainte Marine», *Cg.*, 1, p. 99; პარალელი: შდრ.ვეგენიოსისა და მარიაშის ცხოვრება, 489v-490r: ტასიას ცხოვრება, 602v-604v: Ὁ εὐσεβὴς μὲ, ἐλπίσθω μὲ (შენ, ვინც მე შემოქმენი, შემოწყალე მე), F. Nau, *Œuvres de Théod.*, p. 52; ცხოვრების სირიულ ვერსიაში აღნიშნული ფრაზა არ ფიგურირებს, cf. S. Brock, «A Syriac Narration», *JThS*, 113, p. 269-284.

10. მაშინ იწყო ძმამან მისმან და ეტყოდა მას ესრეთ: „მ, დაო ჩემო, ვითარ მიუთუალე თავი შენი წარწყმედასა და სიბნელესა ცოდვისათა და შეურაცხჳაჲ მცნებაჲ ღმრთისაჲ და წარწყმიდე სული ძმისა შენისაჲ და შეაწუხე სიბერჲ ესე ჩემი? მ, დაო ჩემო, ვითარ წარწყმიდენ სულნი მრავალნი ნებითა შენითა მცბეირთა!“

11. ხოლო მას ვითარცა ესმა ესე, იწყო ძწოლად და ტიროდა ტირილითა დიდითა და მწართა და იტყოდა: „ეჲჲ მე, ძმაო, ცოდვილსა ამას გლახასა. მე ვარ, რომელმან წარეწყმიდენ თავი ჩემი და დაეაბნელენ დღენი ცხორებისა ჩემისანი უკეთურებითა და სიცბილითა. ეჲჲ მე, ძმაო ჩემო, ვითარ ეყო, არა უწყი, ვითარ წარედგე წინაჲ ღმრთისა ჩემითა სინანულითა, რომელმან არა გჳაჲ მორჩილება მისი არაოდეს ცოდვითა ჩემითა.“

12. (634v)ხოლო ძმამან მისმან პრქუა მას: „უწყოდე, დაო, რამეთუ არა არს ეგრეთ, ვითარ-ეგე შენ იტყჳ, რამეთუ უფალი ჩუენი და ღმერთი არა მოვიდა, რამთაცა მოუწოდა მართალთა, არამედ ცოდვილთა სინანულად.“*

13. ხოლო მან პრქუა მას: „არასადა ვინ ცოდა მსგავსად ცოდვისა ჩემისა, არცა მამათა შორის და არცა დედათა. არავინ განირყუნა, ვითარ-ესე მე. გარნა ვითხოვ აწ შენგან, მონაო ღმრთისაო წმიდაო, უკუეთუ უწყო, ვითარმედ ღმერთმან შეიწიროს სინანული ჩემი, რამეთუ მე ვარ შემწინკულებული სიმრავლითა ცოდვათა და ბრალთა ჩემთაჲთა. რამთა წარმოყუნო მე შენ თანა და არა დამიტევე მე აქა ცოდვათა შინა ჩემთა და მე ეყო მიტევებაჲ წმიდათა ბრძანებათა შენთაჲ და ძალსაცა შინა მიწოდო მე. ემსახურო უფალსა ღმერთსა ჩემსა ყოვლითა გულითა ჩემითა.“

14. მაშინ იწყო ძმამან მისმან და ეტყოდა მას: „დაო ჩემო, უკუეთუ გნებაჲს ესე, გუალე და წარვიდეთ უდაბნოდ.“

15. ხოლო მან დაადგო თავი თჳსი ფერკთა მისთა ზედა და იწყო ამბორის-ყოფად და იტყოდა: „ეგრეთ ეყო, ძმაო ჩემო, და მე მოვიდე შენ თანა, სადაცა გნებაჲს, თუ ხოლო დაიცვე სული ჩემი ცოდვილი.“*

16. და ვითარცა ესმა ესე ძმასა მისა, განიხარა სიხარულითა დიდითა და პრქუა მას: „გუალე და წარვიდეთ. გარნა უკუნიქეც, რამთა მოიხუენ ფიჩნი შენნი და დაიბურო თავი შენი და შეისხენ კამლნი შენნი, რამეთუ გზაჲ ჩუენი, რომელსა წარევალო, ფიცხელ არს და ძნელ.“

17. და არა ინება უკუნიქეცად, არამედ მიუგო და პრქუა მას: “რომელმან მომცა(sic) მე კელთა შენთა, ესრეთვე მოვიდე მე შენ თანა თავდაუბურველ და უკამური და არა მეწიოს მე ჭურჭერი ეშმაკისაჲ არარაჲ.“

18. ხოლო მას ვითარცა ესმა ესე მისგან, პრქუა: „გუალე და წარვიდეთ სახელითა ღმრთისაჲთა.“ და პრქუა მას: „ძმაო ჩემო, უმჯობჲს არს ჩემდა, რამთა წარმოვიდე თავდაუბურველი და უკამური, ვიდრე რამთა უკუნიქეცე მას ადგილსა, რომელსა შინა ეცოდედი, რომელსა შინა წარეიწყმიდე თავი ჩემი.“

19. და ვითარცა ესმა ესე ძმასა მისსა მისგან, განიხარა სიხარულითა დიდითა და შეუესრა კელი მისი, განიყვანა უდაბნოდ, და ვითარ მივიდოდეს (635r) იწყო შეთუალვად მისა, და განაძლიერებდა და ასწავებდა სინანულსა და ეტყოდა მას: „მ, დაო ჩემო, რამეთუ კეთილი ფრიადი ახარა ღმერთმან მათ, რომელნი ერჩიან მას და იქმან ნებათა მისთა, უწყებულ იყავნ ესე შენდა.“

* მათ. 9:13ჲ მარკ. 2:17ჲ ლუკ. 5:32; შდრ. პელაგია ანტიოქელის ცხოვრება, მარიამ მეგვიტელის ცხოვრება.
* შდრ. მამისა იოვანე მოციქლისათჳს.

20. მაშინ ფერკნი მისნი დაიჭრნეს სიფიცხლითა და სიძნელითა გზისაჲთა და იწყო სისხლმან დინებად ფერკთა მისთა,* ეიდერმდის დაალტო ქუეყანად. და ეგრეთ მიუდგა ძმასა თესსა სულთქუმითა და ტირილითა დიდითა და წუხილითა მრავლითა იცემდა მკერდსა თესსა და იტყოდა: „ძმაო, მითუალე სინანული მკვედალსა შენისაჲ, ცოდვილისა და შეცთომილისაჲ, გლახაჲსა და უძლურისაჲ, რომელმან წარგვქადენ დღენი ცხორებისა ჩემისანი ცოდვითა. მ, უფალო, შეიწირე ჩემგან, ეითარცა შეიწირე ცოდვილისა მისგან სინანული უწინარეს ჩემსა.“*

21. და ეითარ-იგი მივიდოდეს გზასა თესსა, იხილნა ძმამან მისმან კაცნი მომავალნი გზასა მას, და პრქუა დასა თესსა: „დაო ჩემო, ეხედავ კაცთა მომავალთა ჩუენ კერძო. და მათ არა უწყიან, ეითარმედ დამ ჩემი ხარი შენ. გარნა უკუეთუ გნებავს, გარდაგუალე მცირედ გზისაგან და დაიმალე მცირედ, ეიდერმდის წარვიდენ, რამთა არა იჭუეულ იყენენ.“

22. ხოლო იგი გარდავიდა გზისაგან ერთკერძო, ეითარ ქვის სატყორცებელ ერთ და ეითარ იყო იგი მჯდომარმ მას ადგილსა, შეპედრა სული თესსა უფალსა და განეშორა საწუთრომსა ამისგან სიცრუესა.

23. ხოლო ეითარ წარვიდეს კაცნი იგი, კმა-უყო ძმამან მისმან და პრქუა: „აღდეგ და მოგუალე, წარვიდეთ ადგილად ჩუენდა.“ და არაჲთა მიუგო მას. მაშინ იწყო მიდგომად კუალსა სისხლისა მის, რომელ სდიოდა ფერკთა მისთა, და პოვა იგი მას ადგილსა, რომელსა შინა დამალულ იყო, რამეთუ სული მისი შეევედრა ღმრთისადა.

24. ხოლო ეითარცა იხილა, ესე იყო სულთქმად და იტყოდა: „ეა მე, ცოდვილსა ამას, რომელი არა ღირს ვიქმენ, რათამცა (635v)მიმეტუალა პირეელისა და აღმესრულა სასყიდელი მისი.“

25. და მოთხარა მას ადგილსა, რომელსა შინა იყო, და დაძმარხა დიდითა მით მწუხარებითა, რომელი იყო მის თანა. მისძლია ძილმან და დაიძინა საფლავსა მისსა ზედა და იხილა ძილსა შინა კაცი ვინმე, მჯდომარმ ეტლთა ზედა საშინელთა და გარემოჲს მისსა მოდგომილი სიმრავლმ მკედართაჲ.* იწყო განკითხება ერთაჲ ჴელმწიფებასა მისსა შინა.

26. და ესმა მონაზონსა მას, რამეთუ იტყოდა მეუფმ იგი: „წარმოადგინეთ წინაშე ჩემსა მეძავი იგი.“ ხოლო მათ წარმოადგინეს იგი. და აჲ ესერა, კაცი ვინმე შავი* დგა ღუდაკაცისა მის თანა და განკითხვიდა მას და ჴელთა მისთა აქუნდა ქარტაჲ და აღმოკითხვიდა მას შინა საქმეთა მისთა ბილწთა და შემწინკულებულთა. რომლითა ადგილით გამოვიდა იგი, მას ჟამსა იყო იგი შესუნ(ნე)ლებულ სიმყრალეთა და თაჲმოერქული დგა ძწოლითა დიდითა შიშსა შინა. მაშინ უბრძანა მეუფემან მან, რათა მოვიდეს ანგელოზი სინანულისა და მოვიდა.

27. და იყო იგი შუენიერ პირითა და კეთილხილვითა და ჴელთა აქუნდა ქარტაჲ. და უბრძანა მეუფემან მან, რათა აღმოკითხოს, რომელი იხილა მეძავისა მისგან. და მან იყო აღმოკითხვად მორჩილებასა მას მისსა ძმისა მიმართ მისისა და ეითარ იგი სინანულითა დიდითა, თაჲდაუბურველი და უკამური მიუდგა ძმასა თესსა ცრემლითა.

28. ხოლო შავი იგი მიუგებდა და ეტყოდა: „ყოველთა მათ ჟამთა ჩემ თანა იყო და ნებასა ჩემსა აღასრულებდა. და აწ ერთისა(636r)დღისათჳს, რამეთუ დაგემორჩილა, გნებავსა, რათა მიმიღოთ ჩემგან?“

* „და ეიდრა უდაბნოსა მას და სისხლითა ფერკთა მისთათა შეიღებოდა ქუეყანა სიფიცხისაგან მის ქუეყნისაჲმ cf. 6.5.2ა-ბ. ნოსტეს ცხოვრება, 113.

* შდრ. ლუკ. 7:48; ს. ბროკი: „ეკელა გვიანდელ ტექსტში სიტყვა “ცოდვილი” ნიშნავს “შეისავს”, cf. S.Brock, «A Syriac Narration», p. 278.

* შდრ. აპოკალ. 4: 4-11; დან. 7:9-10; ეზეკ. 1:26-29.

* შდრ. აპოკალ. 6: 5-12ჟ

* შავი ფერი პიროვნებისა და უბედურების სიმბოლო; ეზ. 1:26-28, 7:9.

29. და ვითარცა სხუანიცა შავნი იყვნეს მის თანა და მიყვნეს ჴელნი მათნი და ენება, რადამაცა შეუპყრნეს თმანი თავისა მისისანი და წარითრიეს მათეკერძო.

30. ხოლო მეუფემან მან უბრძანა, რადთა არა მიეახლნენ მას, ვიდრემდის აღიხილოს სინანული მისი, რამეთუ ანგელოზმან მან სინანულისამან გამოხვნა კოლოფნი ოქროსანი, საესენი ცრემლითა და სისხლითა მისითა და ტკივილითა, რომელი შეემთხვა ფერკითა მისთა სლვასა მას გზისასა.

31. მაშინ უბრძანა მეუფემან მან, რადთა მოიხვენ სასწორნი და აღწონენ საქმენი მისნი ბოროტნი და სინანული მისი.* და აღწონეს და ჰპოვა სინანული უჭარბეს ცოდვათა მისთა დედაკაცისა ფრიად. მაშინ უბრძანა მეუფემან (636v)მან, რადთა განსძარცონ მისგან სამოსელი მისი, რომელი ემოსა მას. და განსძარცუეს მას სამოსელი იგი და შემოსეს მას სამოსელი სპეტაკი და წმიდამ და მისცა იგი ანგელოზსა მას სინანულისა.*

32. ხოლო ანგელოზმან მან მიიყვანა იგი ადგილსა საშუებლისასა და ბრწყინეაღესა ნათლითა ფრიადითა. ხოლო ძმამან მან განიღუპა ძილისა მისგან.

33. და აღ(ი)ესო გული მისი სიხარულითა დიდითა და მიეიდა მსწრაფლ უდაბნოდ და მიუთხრა მამათა საქმე მისი ყოველი და ვითარ-იგი უფალმან გამოუცხადა მას ჩუენებაი იგი.

34. მაშინ მისცეს დიდებამ ღმერთსა და ერთობით ყოველთა, რომელსა შუენის დიდებამ და პატივი, რომელი შეეწევის ყოველთა, რომელთა განვლეს გზამ მათ იწროი და მიანიჭეს მათ ცხორებასა საუკუნოსა წმიდათა და რჩეულთა მისთა თანა.

35. ვითხოვით მისგან, რადთა მანცა მონაწილე მყვნეს მის თანა, რამეთუ მისი არს ძალი და სიმტკიცე აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ. †

* შტრ. დან. 7: 10-14; იოზ. 6 :2- 3, 31:6; იოჲანე მოკლეს ცხოვრების კოპტური ვერსია: ღმერთი მას საიდუმლოდ ესაუბრა, გადასცა მას დიდი სულიერი ენერგია და უთხრა: „გამოდი შენი მიწიდან და შენი სამშობლოდან და წადი ნატრონის მთისკენ, რომელსაც შიტი(ისტიკე) ეწოდება; სადაც გულები და ფიქრები იწონება“, cf. E. Amelineau, «Vie de Jean Colobos» in *Manuscrits de monastères*, p.326.

* შტრ. მათ. 28:3; „და [ღმერთმა] ბრძანა მიერთობით მისთვის(ქალისთვის) ყველაზე ღამიზი კობა; მან მიიწვია ანგელოზნი, რათა მიეღოთა დიდი ხნის წინ დაკარგული სულის დაბრუნება“, cf. «De paenitentia» in *Chrysostomus de virtutibus de virtutibus*, 5, p.398-

უსათაურო
(ცხოვრება მეძაფი ალექსანდრიელისა)

[უსათაურო]

(ცხოვრება მეძავი ალექსანდრიელისა)

498r-499r

1. (498r)მონაზონსა ვისმე დაჲ ესუა და განირყუნა იგი ქალაქსა შინა.და ვითარ ესმა მამათა, დიდითა იძულებითა წარავლინეს ძმამ იგი დისა თჳსისა გამორტყებად მტერისაგან. ხოლო იგი იტყოდა: „ვითარ დაეაჯერო მას, რომელი უმჯობეს არს.“
2. და ვითარცა წარვიდა, იყო მას ჟამსა დაჲ იგი მისი ტრფილთა მისთა თანა თავდაუბურველი და უკამური. ხოლო ვითარცა ესმა, ვითარმედ ძმამ მისი მოსრულ არს, დაიკვნა ყოველი ასომ მისი და მირბოდა მიგებებად მისა კართა ზედა და მოეხუა ძმასა თჳსსა და ტიროდა.
3. პრქუა მას მონაზონმან მან: „მ, დაო ჩემო, ვითარ მიუთუალე თავი შენი წარწყმედასა და შეაწუხე სიბერე ჩემი“ ხოლო მან იწყო ძრწოლად და ტირილად დიდად და იტყოდა: „ვამ მე, ცოდვილსა ამას, რომელმან წარეწყმიდე თავი ჩემი და აწ ვერ ვეიადრებ წინაშე ღმრთისა სინანულსა.“ პრქუა მას ძმამან მისმან, რამეთუ: „უფალი ჩუენი და ღმერთი მოვიდა არა მართალთათჳს, არამედ ცოდვილთა სინანულად.“*
4. პრქუა მას დამან მისმან: „არაეინ განირყუნა მსგავსად ჩემდა და არცა მამათა შორის და არცა დედათა, მონაო ღმრთისაო წმიდაო. უკუეთუ შეიწიროს (498v)ღმერთმან სინანული ჩემი, წარმიყვანე და მე ვყო მორჩილებამი შენი და ვჰმსახურო ღმერთსა ყოელითა გულთა ჩემითა.“
5. პრქუა მას ძმამან მისმან: „წარედ და დაიბურე თავი და შეისხენე კამლნი, რამეთუ გზამ ჩუენი ფიცხელ არს.“ პრქუა მას დამან მისმან: „ცხოველ არს უფალი, რამეთუ ესრეთ მოვიდე და არღარა უკუნეოჯდე, სადა ვცოდევდი და წარვიწყმიდე თავი ჩემი და არღარა მეწიოს მე ჭურჭელი ეშმაკისაჲ.“
6. ხოლო ძმამან მისმან განიხარა ფრიად და უპყრა ტელი და წარემართნეს უდაბნოდ, და მგზავრ ასწაუებდა სინანულსა და განაძლიერებდა. მაშინ ფერკნი მისნი დაიჭრნეს სიფიცლითა გზისაჲთა, და სდიოდა სისხლი და დააღტობდა ქუეყანასა. ხოლო იგი ტირილითა დიდითა და წუხილითა იცემდა მკერდსა თჳსსა და იტყოდა: „მ, უფალო, მიითუალე სინანული ცოდვილისა და შეცთომილისა!“*
7. და ვითარ იგი მივიდოდეს, მგზავრნი ვინმე მოვიდოდეს. პრქუა დასა თჳსსა: „მცირედ მიაქციე გზისაგან და დავმალე, ვიდრემდის წარვლიან, რამეთუ არა იციან ფრიად დაჲ ჩემი ხარ, და ცოდონ.“ ხოლო იგი დავმალა და ვითარ იყო იგი მჯდომარე, შევედრა სული თჳსი ღმერთსა.
8. ხოლო ვითარ წარვიდეს კაცნი იგი, კმა-უყო ძმამან მან და არამ მიუგო მას. მაშინ იწყო მიდგომად კუალსა მას სისხლისა, რომელი სდიოდა ფერკთა მისთა, და პოოვა იგი აღსრულებული. იწყო სულთქუამდ და იტყოდა: „ვამ მე, რამეთუ არა ღირს-ეიქმენ, რამათჳცა აღმესრულა სასყიდელი მისი.“ და მოთხარა ადგილსა და დაჰმარხა.
9. ხოლო დიდისა მისგან მწუხარებისა დაიძინა საფლავსა ზედა და იხილა ძილსა შინა მეუფემ საშინელი. და წარმოადგინეს დედაკაცი იგი და კაცი ვინმე შავი ღვა* და აქუნდა ქარტაჲ* და აღმოიკითხვიდა (499r)მას შინა საქმეთა მის დედაკაცისათა ბოროტთა.

* შტრ. მთ. 9:13; მარკ. 2:17; ლუკ. 5:32; შტრ. პელაგია ანტიოქელის ცხოვრება, მართამ მგვიპეტელის ცხოვრება.

* შტრ. ლუკ. 7:48; შტრ. მამისა იოანე მოქლისაჲს, აბრაამისა და მართამის ცხოვრება, ტახისა მგვიპეტელის ცხოვრებაჲ

* აპოკ. 6:1-2.

* ჯმრთუ, თხ მ ქალაღის ფურცელი, აქ: ქარტია.

10. და მოვიდა ანგელოზი სინანულისად და იყო იგი შუენიერ და აქუნდა ქარტამ და იწყო კითხვად მომორჩილებასა მისსა ძმისა მიმართ მისისა და ვითარ თავდაუბურველი და უკამური შეუდგა მას. ხოლო შავი იგი ეტყოდა მას: „ყოველთა მათ ჟამთა ნებასა ჩემსა აღასრულებდა და აწ ერთისა დღისათჳს მიმეგო მე“ და შავთა მათ მოიწყედიეს ჴელნი, რამთა შეუჴყრნენ თმანი მისნი და დაითრიონ მათეკრძო.

11. ხოლო მეფემან უბრძანა, რამთა არა მიეახლნენ, ეიდრემდის აღიხილონ სინანული მისი და ბრძანა მოღებაჲ სასწოროთაჲ და ანგელოზმან გამოიხუნა კოლოფნი სავესენი ცრემლითა და სისხლითა და ტკივილითა მისითა. და აღწონეს და ჰპოვა სინანული მისი უტარბეს ცოდვისა დედაკაცისა ფრიად.

12. მაშინ უბრძანა მეფემან განძარცუებაჲ სამოსლისა მისისანი და შემოსეს სამოსელი წმიდაჲ და სპეტაკი და მისცა ანგელოზსა სინანულისასა და მიიყვანა ადგილსა საშუებელსა.

13. და ძმამან მან განიხარა სიხრულითა დიდითა და მოვიდა უდაბნოდ და მიუთხრა ყოველი მამათა. მაშინ მისცეს ყოველთა დიდებაჲ ღმერთსა.

ცხოვრება ანასტასია პატრიკიასი³⁹⁹

(†567, 10 მარტი)

ანასტასია პატრიკიასი⁴⁰⁰ ცხოვრება კონსტანტინეოლის სამეფო კარის არისტოკრატ ქალბატონზე მოგვითხრობს, რომელმაც კატეგორიულად უარყო იმპერატორ იუსტინიანეს სასიყვარულო ინტროგები და ეკეიპტის უღაბნოს შეაფარა თავი. *(ცხოვრება დატყულია თხრობათა კრებულში, რომელიც აბბა დანიელ სკიტელის ავტორობით არის ცნობილი.*

თხზულება

ერთი საჭურისი უდაბნოში მდებარე გამოქვაბულში ცხოვრობდა, რომელიც სკიტელად რვა მილით იყო დაშორებული. აბბა დანიელის და მისი მოწაფის გარდა ის არავის ხედებოდა. კურობაში ერთხელ მოწაფეს მისთვის წყალი მიჰქონდა, მაგრამ საჭურისის არ ესაუბრებოდა; შორიახლოს დგამდა წყლის ჭურჭელს და უხმოდ ბრუნდებოდა უკან.

ერთ დღეს, მან საჭურისის სნეკისა წინ თიხის ფირფიტა(σφαρισια) იპოვა წარწერით: „მოიტანე ხელსაწყოები და მარტო მოდი, ან მოწაფესთან ერადი.“ წერილის წაკითხვისთანავე დანიელი მიხვდა, რომ საჭურისი უკანასკნელ დღეში იყო. იგი დაუყოვნებლივ გაემართა მოწაფესთან ერთად, რათა დროზე მისულიყო, უზიარებინა იგი და მისგან ლოცვა-კურთხევა მიეღო. როდესაც ისინი ცხედარს დასაკრძალად მოსადენენ, მოწაფემ საჭურისს მუქ-მკერდი შეაჩინა. იგი მეტად გაოცდა, მაგრამ არაფერი უთქვამს. უკან რომ ბრუნდებოდნენ, მხოლოდ მაშინ გაანდო მამა დანიელს გაოცების მიზეზი. დანიელმა უამბო გარდაცემილი საჭურისის ამბავი, რომელიც ქალი იყო, სახელად ანასტასია. იგი კონსტანტინეოლში ცხოვრობდა იმპერატორ იუსტინიანეს დროს და განსაკუთრებული ღვთისმოსაობით გამოირჩეოდა. ანასტასია ბიზანტიის ერთ-ერთი ყველაზე დიდგვაროვანი და მდიდარი ოჯახიდან იყო და ხშირი ურთიერთობა ჰქონდა სამეფო კართან. ქალწული იმპერატორის ყურადღების ცენტრში აღმოჩნდა, რომელიც მისი სათნოებისა და სილამაისის მოთაყვანე გახდა. მაგრამ იუსტინიანეს ასეთმა დამოკიდებულებამ დედოფალი თეოდორას საშინელი ეჭვიანობა და რისხვა გამოიწვია და ანასტასიას გადასახლება მოისურვა. მს რომ შეიტყო პატრიკიამ, სასახლის სამუდამოდ დატოვება და ეგვიპტეში გაქცევა გადაწყვიტა. ეს საიდუმლოდ დაიქირავა გემი და ღამით ალექსანდრიისკენ გაემგზავრა. ალექსანდრიიდან ხუთი მილის მანძილზე, პეპეტროში(Πεπेत्रου),⁴⁰¹ ღვთისმოსაება ქალმა მონასტერი დააარსა, რომელსაც დიდი ხნის მანძილზე პატრიკიას მონასტერი ეწოდებოდა. დედოფალი თეოდორას გარდაცვალების (548წ.) შემდეგ იუსტინიანე დიდხანს ეძებდა ანასტასიას. შემოუთვებულმა ქალმა მაშაიკის ტანსაცმელი ჩაიცვა და ნუმად დატოვა მონასტერი. იგი სკიტეში გაემართა, ყოველივე უამბო აბბა დანიელს და შეეცდარა მის სენაკი მიეცა. დანიელმა იგი ღაეროდან საკმაოდ მოშორებულ გამოქვაბულში წაიყვანა. ანასტასია იქ

³⁹⁹ წონდა ანასტასიასდმი მიღწეული კოპტური პანეგირიკი: „წმინდანთა თავყვანისცემელი მეფის ასულზეო ტოქოქონდნ ღიბებსა სასახლეებს და საიდუმლოდ მიდიოდნენ შიგტშისკიტე, ზერგების მტკრიპოლში. შიგტის დიდსა და წმინდა უღაბნოშა ავასრულდნენ საღვთო ცხოვრებას. ერთ-ერთი ღვთისმოსავი ზურბის (474-496წწ.) ასული კლარია(ილიარია) იყო; აგრეთვე ქალწული ანასტასია, რომელმაც წმინდა პატრიკიას სვეტოზის მისწერა: როდესაც უღმერთო, მკრებელმა იუსტინიანემ მასთან შეუღლება მოსურვა, წმინდა პატრიკიას სვეტოზის აბიტიკიდან გაწველა. მან გვეციტეს შეუფარა თავი და ამ ქვეყნის ღვთაებ-კურთხევამ დალია სული. ამგვარად, ნეტარი ანასტასიაც გაქცეა ამ ტოზან, სისხლისმსმელ მეფეს და დიდ ქალბატონს(პატრიკიას) გაგზავნა. ხოლო რაკოტოდან შიგტში მივიდა, რათა ყველა სათავეარი წმინდანის ნეშტს ელცოცა და როდესაც წმინდანთა ძეგლებზე მსურავლად დოცულობდა მას უფლის მშვიდი ხმა ჩაესმა, რომელიც წმინდა რელიქტიოდან მიდიოდა: „ოჲე ძლიერი და მხნე, ო, ღვთისმოსავო ქალწო! იცოდე, რათა ამ წმინდა მარტოზე კეთილად აღასრულებ სარწმუნოებისთვის ბრძოლას. აღსდგე სულწმინდის შემწეობით, გაეჭროე აბაღლანურა მამასთან, წმინდა დანიელთან, რომელიც ვერცხვს, როგორც მოიქცეა.“ ამგვარად, იგი შიგტში წმინდა მამასთან, აბბა დანიელთან მივიდა და უოველივე უამბო. წმინდანმა მას ანაკიტიტის სიტყვით მაინიბა: ქალმა ასკეტის ტანსაცმელი ჩაიცვა, შეუღარებე გახდა და ღვთისთვის ტანჯულმა, უფლის სიყვარულში დალია სული. იგი ზეციური საეფულოს დროს გახდა და მის მუდამე ქრისტესთან დაქცედრდა. როდესაც სამუდამოდ განისვენა, ყველა დიდებულმაწმინდანმა და არქელოზთა დასმა სიხარულით საუკუნო დოცუა-კურთხევა მიუძღვნა. ისილეთ ქრისტესთვის წმინდა წამებულთა ძეგლებზე. იხილეთ, როგორ მოაშადაეს მათ(წმინდანებმა) მეფის ასულთა მოქცეული სულები საუკუნო ზეცურთ ქორწინებისთვის“, იხ. MM. *Secourme* de Ricci et E.O. Winsted, *Les quartenes neuf vinlenda de Sclai*, 39, p.27. (თარგმანი ფრანგულიდან, ანგე).

⁴⁰⁰ პატრიკიოსი, პატრიკა, იგივე პატრიკი, პატრიკია (ბერძ. πατρις/ος (πατρις/ος), ლათ.patricius (patricia) –არისტოკრატიული ოჯახის თავი), მაღალი თანამდებობის პრივილეგირებული პირი, არისტოკრატია, წარმრებილი მრავის წარმომადგენელს რამის იმპერიაში.

⁴⁰¹ ეგვიპტეში (ქაქაქა) „შეხუთი“ Πεπेत्रου, „შეხუთე ნაწილი“, მდებარეობდა ზღვისა და მარსუტის ტბის გაშვოვ სანაპირო ზოლზე, დაახლოებით ხუთი მილის მანძილზე ალექსანდრიის დასავლეთით, cf. A.D. Lucot, *Visite au Louvain*, p. 38-43; Sozomène, *HE*, p.696; F. von Woess, E. Scharz, *Das Aegypten Aegyptus*, p. 258-259.

დამკვიდრდა, სახელი ანასტასი საჭურისად გადაიკეთა და დანიელის მიერ მითითებულ გამოქვაბულში ოცდარვა წლის განმავლობაში მუდამანოვ ასკეტის უმაცერეს ცხოვრებას ეწეოდა. არავინ იცოდა მისი ენაობა და ადგილსამყოფელი დანიელისა და მისი მოწაფის გარდა.

აბბა დანიელი „სულის მარგებელ“ თხრობების მიხედვით

ანასტასია პატრიკიას ცხოვრება ფიგურირებს თხრობათა კრებულში, რომელიც აბბა დანიელ სიკეტეს მიეწერება.

ლ.კლუნეიმ ერცელი ნაშრომი გამოსცა დანიელ სიკეტელის შესახებ (*Vue et récit de l'abbé Daniel le Scétiote* [Vue et récit], რომელიც წმინდანის ბიოგრაფიულ მონაცემებსა და ბერძნულ ტექსტებს მოიცავს). ტექსტები აზოღებულია ეგვიპტელი მუდამანოვ მამების ცხოვრებიდან და აგრეთვე აპოფთეგმატიდან. უძველესი ბერძნული რედაქციები დაცულია ხელნაწერებში, რომელთაგანაც ყველაზე ადრეული IX ს. ით თარიღდება. თხზულებები შეიცავენ სხვადასხვა პერსონაჟის ბიოგრაფიულ ცნობებს, რომელსაც ურთიერთობა პქონდათ სიკეტს უდაბნოში დამკვიდრებულ აბბა დანიელთან. აეტორის ცნობით, ბერძნული ტექსტები ორიგინალებს წარმოადგენენ. ნაშრომში აგრეთვე გამოცემულია ცხოვრების სხვადასხვა ევრსიები, რომლებიც ორ ჯგუფად იყოფა.

I. ბერძნული, სირიული, არაბული ევრსიები. აეტორის აზრით, არაბულ და სირიულ ევრსიებში მრავალი მინიშნებაა, რომლის საფუძველზეც შესაძლებელია ბერძნულიდან მომდინარეობა დავასკვნათ. მიუხედავად იმისა, რომ არაბული და სირიული ორიგინალთან საკმაოდ ახლოს დგას, ბერძნული თხრობები განსაკუთრებით საყურადღებოა.

II. კოპტური და ეთიოპური ევრსიები. ეს კრებული სრულად არ შეიცავს პირველ ჯგუფში არსებულ თხრობებს; მასში არსებული ტექსტები პირველ ჯგუფში არ იქნებიან.

დანიელს თერთმეტი თხრობა მიეწერება, გარდა სამი ტექსტისა, სადაც ბერი მოაფარი პერსონაჟის როლში გვევლინება. თერთმეტი ნაწარმოებიდან ცხრა ბერძნულად არის შემონახული, ერთი – კოპტურად და ეთიოპურად და ერთი – მხოლოდ ეთიოპურად.⁴⁰² აქვე დაეძინო, რომ კრებულში არ ფიგურირებს ს. ბროკის მიერ გამოცემული მეძავე ალექსანდრიელის ცხოვრების სირიული ევრსია, რომელიც აგრეთვე დანიელს მიეწერება.

მაგრამ არის თუ არა წმინდა დანიელი ამ თხზულებათა აეტორი და არსებობდა თუ არა იგი რეალურად?

ბერძნული საეკლესიო კალენდრის მიხედვით, ანასტასია პატრიკიას მოხსენიების დღე 10 მარტია, ხოლო რომაულ კალენდარში მისი სახელი არ ფიგურირებს. ლ. კლუნეის მიერ გამოცემული ნაწარმოებები წარმოადგენენ ბერძნული პატრიკიული კრებულებიდან (Apophtegmata, Gerontica) ამოღებულ „სულის მარგებელ“ თხრობებს, რომლებშიც მისხრობები აბბა დანიელ სიკეტელა. არსებობს ამ თხზულებათა სირიული, არაბული და კოპტური ევრსიები, ხოლო ერთი ნათარგმნია სომხურად.⁴⁰³

ანასტასია პატრიკიას ცხოვრების განხილვამდე აუცილებელია გაშუქდეს რომელ მიზანს დანიელს ეხება თხრობა.

წმინდა მამათა ცხოვრებაში და აპოფთეგმაში ხშირად მოიხსენიება ანალოგიური სახელის მქონე რამდენიმე ბერი.⁴⁰⁴ მაგრამ მხოლოდ ორი წმინდა დანიელა ცნობილი. პირველი – არსენ დიდის მოსწავლე, წმინდა კირილეს თანამედროვე, რომელიც 444 წელს გადაიცვალა, მეორე – VII ს.ში ცხოვრობდა. „სულის მარგებელ“ თხრობათა უმრავლესობაში დანიელი მხოლოდ მთხრობელი, ან მოთავარი პერსონაჟია. იგი შემდეგი სახელებით მოიხსენიება: აბბა დანიელი, აბბა დანიელ სიკეტელი, სიკეტს მღვდელი აბბა დანიელი, ჩვენი წმინდა აბბა დანიელი – სიკეტს ილუმენი.⁴⁰⁵ დანიელი ბაჟშობიდანვე ბერად აღიკვეცა, ხოლო თხზულებების მიხედვით, იგი VII ს.ში ცხოვრობდა. იმას ანასტასია პატრიკიას და ევლოგიუს ქვისმთელის თხრობები ადასტურებს, რომლებიც იუსტინიანეს I-ის (527-565 წწ.) დროს განვითარებული მოვლენებს აღწერენ. დანიელი შეესწრო იუსტინიანეს გარდაცვალებას, რადგან კოპტური ევრსია გეამცნობს, რომ 576 წელს იგი სიკეტში იმყოფებოდა.

⁴⁰² L. Clugnet, *Vue et récit de l'abbé Daniel le Scétiote*; G. Garitte in *OC*, 14, pp. 70-72; M. Delcourt, *Le Complexe de Diane*, *MLR*, 153, p. 6; A. Anson, *The Female Transvestite*, *VR*, 5, p. 29.

⁴⁰³ L. Clugnet, *Vue et récit de l'abbé Daniel le Scétiote*, p. 8-30, 68-76; *AASS*, mars, II, p. 40-43; P. Guérin, *Vis des saints*, 3, p. 229; H. Delehay, *Synaxarium*, p. 524-528; E. Wipszicka, *Le rôle et le statut de la femme en Égypte hellénistique*, *CSCO*, 37, p. 387-389; S. Brock, S. Harvey, *«Anastasia» in «My Women»*, p. 142-149; BHG 79-80; *Ж*, 59, 1941, p.32; BHO, 608; BHO, 618; BHG, 121-122; BHO, 59; *ROC*, 5, 1900, p. 66-67; აგრეთვე ტექსტები გამოცემულია აგრეთვე *РДС* 5, 1900, p. 50-73, 254-271, 370-391; სირიული ევრსია გამოცემულია *РДС* 4, p. 391-401 ხელნაწერის, *Paris*, *Syr.* 234 მიხედვით; კოპტური ევრსია, *РДС* 5, p. 535-552; ყველა ამ რედაქციას თავისი მთავარი და გამოსცა ლ. კლუნეიმ ნაშრომში სათაურით: L. Clugnet, *Biographie de Daniel le Scétiote*, *Paris*, 1901; ბერძნული ტექსტები ძირითადად ამოღებულია შემდეგი ხელნაწერებიდან: Coislin 232, 282, 283, *Grec* 914 de Paris.

⁴⁰⁴ P. G. 65, col. 154, 155; P. L. 73, col. 801, 844, 915.

⁴⁰⁵ G. Garitte in *OC*, 14, p. 70-72.

ღრმად მოხუცებულმა დანიელმა ცხოვრება ოთხმოცდაათი წლის ასაკში ტამბოკში, ქვემო ეგვიპტეში დაასრულა.

აბბა დანიელი ბერძენი იყო და მხოლოდ ბერძნულ ენას ფლობდა. ამას დადასტურებს მისი მოგზაურობა ზემო თებუში, სადაც ბერძენ სიტყვა ბერძნულად მიმართა. იმ დროს იგი 24 წლის იყო. თბებს შემდეგ მან იმოგზაურა რომში, კონსტანტინოპოლში, ეფესში, ანტიოქიასა და იერუსალიმში. ეგვიპტეში დაბრუნებისთანავე იგი განმარტოვდა, რათა მეუღლანობას შესდგომოდა. დანიელმა სიკრეს უღაბრო შეარჩია, იქ დამკვიდრდა და ანტონ დიდის ოჯახის ასკეტი მეუღლანობის მსგავსად, უმობეს თვითგვემას მისდევდა. ამ რეგიონის ბერები, რომლებიც ანტონ დიდთან იყვნენ დაკავშირებული, ერთ საუბრო წესს არ იცოდნენ. რადგან დანიელის ეპოქაში (VII ს) სიტყვს უღაბროში მონასტერი არ არსებობდა, ისინი ერთმანეთისგან საქაფოდ მოშორებულ სენაკებში იყვნენ განმარტუებული.⁴⁰⁶ ამ ფაქტს ბერძნული ტექსტები ადასტურებენ, რომლებშიც მონასტერი არსად არ მოიხსენიება. წმინდანმა როდესაც ევლოგიუს ქვისმთელი გაიცნო, მას სამონასტრო ცხოვრება დიდი ხნის დაწყებულად ჰქონდა.

კოპტურ და ეთიოპურ ვერსიებში, დანიელის ბიოგრაფი მოგვითხრობს: „როდესაც დანიელი იუსტინიანეს წარგზავნილმა გააფრთხილეს პაპი ლეონის სიმაში ჩაწერილიყო, მან დოკუმენტი ზეარისკაცებს ხელიდან გამოხსტაცა, ნაგლეჯებად აქცია, ყურითლით ამცო ყველას პაპის მკრეხელობის შესახებ და ქალეკლონის კრებას ანათება გაუგზავნა. შემდეგ დატოვა სიკრეს და ტამბოკში გაიხიზნა, სადაც მონასტერი დააარსა. ხოლო იუსტინიანეს გარდაცვალების(565წ.) შემდეგ აბბა დანიელი სიკრეს დაუბრუნდა.“⁴⁰⁷ კოპტური ტექსტი ერთ ფრაზას ამატებს: „როდესაც ბარბაროსებმა სიკრეს დაიპყრეს, დანიელი ტამბოკში დაბრუნდა და იქ მიიკვალა.“⁴⁰⁸

ლ. კლუნიეს ნაშრომში თაქმოკრილი თხზულებების საფუძველზე შესაძლოა დანიელის ბიოგრაფია ჩამოყალიბდეს. მაგრამ უცნობი ავტორის ყველა თხრობას, „სულის მარგველი“ ფაბულის ხასიათი აქვს, თუმცა მათში ისტორიული ხასიათის ცნობებიც არის თაქმოკრილი. საეპარქოა, რომ ეს ნაწარმოებები ერთი და იმავე დანიელის ავტორობით არ ჩამოყალიბებულია, რადგან ზნობად თხრობის პროცესში დანიელის რომელიმე მოწაფეთაგანი ერთეობა. ხელნაწერებიდან არცერთი არ არის IX ს-ზე ადრეული, ხოლო ტექსტებში არსებული ლიტერატურული პრობლემები ჯერჯერობით გადაუჭრელია. მაგალითად, მარკოს სულელი და წმინდა მათხოვარი, ჩამოყალიბებულია არა სიკრეს ტრადიციებიდან, არამედ ისინი ალექსანდრიული ფოლკლორის საეკლეზიკო ნიშნებს ატარებენ. ხოლო ევლოგიუსის შესახებ თხრობის ფორმულა მიუთითებს, რომ თხზულება მასში განვითარებულ მოვლენებზე გაცილებით გვიანდელია. თხზულების ტექსტი დაცულია ა.ს. ლევიის მიერ გამოქვეყნებულ სირიულ-პალესტინურ პალმირესხსტში. ავტორის აზრით, იგი VII ს-ში ჩამოყალიბდა და ხელნაწერში ანასტასია პატრიკიას ცხოვრების შემდეგ ფიგურირებს. დათარიღება თუ რეალობას შესაბამება, სირიულ-პალესტინური დოკუმენტი დანიელის თხრობასა ყველაზე ადრეულ რედაქციებს გეგვადის.⁴⁰⁸

⁴⁰⁶ L. Clugnet, *édifiant fablie 4e et révisé de l'abbé Daniel le Sédoué*, p. 3-7; „ეგვიპტელ მაზაა ასოფთებრების შესწავლის საყუცრელზე შესაძლოა ითქვას, რომ სიკრეს (ვალი ნატრუნი) კარც. Schilt, ბერძ. Σαχίλ, Σαχίლ ხოლო. Scotis, „ერთერთი ყველაზე ნაგლეჯანაქრული და ცნობილი საგლეჯებად ქრისტიანული ეგვიპტის გეოგრაფიულ სამართარში“, cf. É. Amélineau, *La géographie de l'Égypte*, p. 433-449; სიკრეს უღაბრო ალექსანდრიის სამონასტრო მეგობრობის ალექსანდრიიდან იქ მისასვლელად დღევანდელი, ხოლო კარიონი—სამი დღეა საჭირო, ბერძნულ ტექსტებში იგი მოიხსენიება Σαχრო, Σαχრო, რომელიც კოპტურად „უღაბრო“ ნიშნავს. ეს ტერმინი ათონის მთაზე იმითვეთვე იხმარებოდა სიკრეს ასკეტ მაზაა ოსოლდებული ერმიტების აღსანიშნავად. „აფთხოვთერის კრებულზე სიკრეს სამონასტრო ცენტრის განსაკუთრებულ ტრადიციას გადმოგვცემს. არცთუ ცოფოთი გამოხატული დეტალი საქაბონისა, რათა ამ ადგილის განსაკუთრებული პოპულარობა მან მონაწილეობა წარმოუდგინოთ: „აფთხოვთერის სიკრეს „სიკრეს“ ოთხმოცეკრ მოროდება; ოთხეკრ მეტად, ვიდრე „სენაკები“(ყვლია) და ოცეკრ მეტად, ვიდრე „ანტრო“. ეს ადგილი უღაბრო“ — რუგონუსის ცნობით, ტერმინი აფთხოვთერით სიკრეს ტექსტში ტერმინი „აფთხოვთერ“ დასახლებულია, ანუ ჩინებელი ადგილი ასკეტ ბერთათვის, სადაც ნებისმიერ განდევნილს შეეძლო ეზიარა და ემოდება. ნიტირად სიკრეს მისასვლელად 24 საათი იყო საჭირო, ხოლო მოგზაურობისთვის—ხუდმოწეხით ოთხი პრობოტი, რადგან სიკრესზე არც ზნა არსებობდა და არც რაიმე ზილიტი. მოგზაურები იმდენდენდენ იყვნენ ეარსკლავთა განაღებებს მოაქვლიდნენ. უღაბროში უკვალად დაკარგვის სიკრით ევლოა ევლოა, ვინც ოდნავ შეეცვლიდა მიმართულებას. ამ ადგილის ურთულესი გეოგრაფიული გარემო ნათელს სკენს და გვიხსნის ისტორიკოსების სიწმის სიკრესთან დაკავშირებით. ისტორიული ცნობების სიწმის მიუხედავად, სიკრეს სამონასტრო ცენტრი ჯერ კიდევ IV ს-ის მეორე ნახევარში რეალურად არსებობდა. პალად პლენიფიკაციის „ალექსანდრიის“ მოვლენისათვის, რომ იგი სიკრეს (388-399 წწ.) ცხოვრობდა თბებს და ქვემო ეგვიპტელ ბერებთან ერთად. თუცა მას ურთულეს პირობებში მოუხდა მოგზაურობა: კვლიდა სიკრეს მისასვლელად მან პერიკონას, აღბირისთან და რამდენიმე ბერთან ერთად უღაბროს სურამში 40 მდელი გაიარა. ერთი ბერ მოშლინა და წაურთილის გამო გარდაცვალება, რადგან ერთი კვირის განაპოლილობა მათ მხოლოდ ერთხელ მიიღეს სიკრეს და სამკრეს დღესაც წყალი. მოხვდებდა მძიმე მოგზაურობის, პალად ადტაცეული და მოხიზნული დარჩა სიკრესი მავების რჩეული ღირსებითა და ღაწლით, cf. J. C. Guy, *Les apophrysmes des Pères, Collection systématique*, p. 35; A. J. Festugière, *Requies sur les monastères d'Égypte*, p. 40-45.

⁴⁰⁷ „ამ სიკრეს (ტამბოკის) საგლეჯებად სიკრეს იღუმენი დანიელის (ცხოვრებაში მოიხსენიება)“, cf. É. Amélineau, *La géographie de l'Égypte*, p. 476; cf. RDC, 5, p. 653-564.

⁴⁰⁸ G. Gurte, „Daniel de Déré“, *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastique*, p. 70-72.

ანასტასია პატრიკიას ცხოვრება ქართულ პაგიოგრაფიაში

ხელნაწერები და უძველესი რედაქციები

ქართულ ნათარგმნ პაგიოგრაფიაში ანასტასია პატრიკიას ცხოვრების სამი უძველესი თარგმანი არსებობს, რომლებიც შემდეგ ხელნაწერებშია დაცული:

1^ა) A-35 (X-XI სს.) (261v-264v); პატერიკონი, თარგმანი ფეოფიმე მთაწმიდელისა;

2^ა) A-1105 (XI ს.) (181v-183v);⁴⁰⁹ პატერიკონი, თარგმნილი თეოფილე ხუცესმონაზონის მიერ;

3^ა) ბოდლ. I (XI ს.) 488r-490r პაგიოგრაფიული კრებული, უცნობი ავტორი;

4^ა) A-382 (XV ს.) კრებული ბოდლ.-ის გეიანდელ რედაქციას წარმოადგენს.

3. პეტერსის კატალოგში ანასტასია პატრიკიას ცხოვრების აღწერილობას ხარვეზი ახლავს: შესავალი და თხრობა გამოტოვებულია. ნაშრომში მხოლოდ ნაწარმოების ფინალა მოცემული, რომელსაც კანონიკე მძოვარის ცხოვრების შესავალი უძღვის წინ. გთავაზობთ კატალოგის ფრაგმენტს: «ცხოვრება ქალწულისა კანონიკისი, რომელი იყო ასული მთაერისა ერისისა კონსტანტინეპოლისისა და იქმნა მძოვარ. (Historia Canonica virginis, quae filiae erat principis Constantinopolitani et facta est «pascens» (Βοσκῆ). — იყო ვინმე ერთი მამათაგანი, რომელსა ერქვა სილოვან და ჯდა იგი ქუაბსა შინა მონასტერსა ფარაძისა... // რომელი სახელი მისი ითქმოდნა ანასტასია პირველად. ხოლო მე საჭურისად გარდაცეცალე იგი. ლოცეთა...»⁴¹⁰

კატალოგში გამოტოვებულია სამი თხრობა: ეფერეოსისა და მისი ასულის მარიამის ცხოვრება (485v-488r) ანასტასია პატრიკიას ცხოვრება (488r-490r), უსათაურო (498r-499r). ბოდლეს კრებულში ცხოვრების უძველესი რედაქციაა დაცული. კაქეკელიძის ცნობით, მისი ერთადერთი გეიანდელი რედაქცია დაცულია მხოლოდ XV საუკუნის ხელნაწერში (A-382), სათაურით: *ამბა დანიელისი პატრიკიასისთვის, რომელმან გარდაიცვალა სახელი საჭურისად*.⁴¹¹

აქვე აღენიშნათ, რომ ანასტასია პატრიკიას ცხოვრების ტექსტი და გამოკლევა მზად იყო, როდესაც გაეფიქრათ ც.კურციკიძისა და მდევალის მიერ *ჩაცნეში* გამოქვეყნებულ ნაშრომს, რომელიც მოიცავს ცხოვრების ტექსტს ერთობ საყურადღებო ანალიზითა და კომენტარებით.⁴¹²

ფეოფიმე მთაწმიდელისა და თეოფილე ხუცესმონაზონის თარგმანი

ანასტასია პატრიკიას ცხოვრება პატერიკულ თხრობებს განეკუთვნება. ცხოვრების ფეოფიმე მთაწმიდელისა და თეოფილე ხუცესმონაზონის თარგმანები გამოსცა მდევალმა ფუნდამენტურ ნაშრომში, «შუა საუკუნეთა ნოელები», რომელიც პატერიკული ნოელების შესწავლასა და ანალიზს ეძღვნება.⁴¹³

ანიელის ავტორობით არსებული თერთმეტი თხზულებიდან, ქართულ ენაზე მხოლოდ ანასტასიას და *ოქროშვედელი ანდრონიკეს ცხოვრება* არსებობს.⁴¹⁴

სამი უძველესი რედაქცია

გუთიშვს თარგმანი შეიმეცვლია და სხვაობს *ბოდლესა* და *თეოფილეს* შედარებით ვრცელი თარგმანისაგან.

სათაურები:

ფეოფიმე და თეოფილე უსათაუროა;

B: *ამბა დანიელისი პატრიკიასისთვის, რომელმან სახელი გარდაიცვალა საჭურისად*, 493r.

სამი განსხვავებული შესავალი:

B: საჭურისი ვინმე დაყვადებულ იყო შინაგანსა-რე უდაბნოსა სკიტისასა. ხოლო სენაკი მისი ეშორა *სკიტესა* მიდლიონით ათორმეტით. ერთსა შაბათსაგანსა დღესა მოვიდა იგი *ამბა დანიელისი*, შემწურებულსა, 488r;

⁴⁰⁹ ძველი ქართული ლიტერატურის იტორიაში *თეოფილე ხუცესმონაზონის* შესახებ ბიოგრაფიული მონაცემები საკმაოდ მწირია. არსებობს ცნობა, რომ იგი არსენ ივალთოელისა, ვერემ მცირის და იოანე ტაოკისის თანამედროვე იყო. მაშასადამე, XI ს-ის მეორე ნახევარში მოღვაწეობდა. 1114 წელს იგი საქართველოში შემოსულა, ან დაბრუნებულია, კაქეკელიძე, *ისტორია*, I, 243-246.

⁴¹⁰ P. Peeters, «De Codices», p. 316.

⁴¹¹ კაქეკელიძე, *ტრიუდები*, 5, 135; ც.კურციკიძე, «ბოდლ. N°1», *მშო*, 20, 389; ეგაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 310.

⁴¹² იხ. ც.კურციკიძე, მ. დვალის *ამბა დანიელის ავტორობით ცნობილი პატერიკული თხრობის* კიდევ ერთი თარგმანისათვის, *მატ.*, 1-4, 97-106.

⁴¹³ მდევალი, *შუა საუკუნეთა ნოელები*, 2, 84-89.

⁴¹⁴ *ცხოვრება და მოქალაქეობა ანდრონიკისი, ერცხლის მსიქედელისა და მეუღლის მისისა ათანასიასი*, დაცულია: A-95(636v-637v), ბოდლ. I (490r-494v), A-643 (XI სს.) 321v-234r; იხ. ეგაბიაშვილი, *პაგიოგრაფია*, 137; ც.კურციკიძე, «ბოდლ. N°1», *მშო*, 20, 389.

პუტა: იყო ვინმე საჭურისი და ჯდა ქუაბსა შინა მცირესა, რომელი იყო ათორმეტსა მილიონსა უშინაგანესსა სკიტით უდაბნოსა. ხოლო მოედან იგი თუესა შინა ერთგზის მაშისა დანიელისა დამით. გვ.84:

ანასტასია პატრიკია – ანასტასია ნეტარი

ფოთი: პრეტუა ბერმან: „ვიცი, შეიღო, რამეთუ დედაკაცი იყო და უკუეთო გრებავს ხაქმე
ნეტარისად მის, ისმინე შენ გულსმოდგინელა“ გვ. 86;

თეოფ.: პრქუა მას ბერმან : "ეიცი, შეილო, რამეთუ დედაკაცი არს, და უკუეთუ გნებავს, მე მივითხრა შენ მისთვის. ისმინე უკუემ ცხობრებად მისი:", გვ.88.

უფთოიმეს თარგმანში მიკელაუელი ფრამგმენტი რადიკალურად ცვლის წმინდანის ბიოგრაფიულ მონაცემებს: ანახტასია ოუსტინიანეს კარის დიდი პატრიცის მეუღლე იყო, ხოლო თეოფილესა და ბოდლეს ტექსტები ამის შესახებ ინფორმაციას არ გვაწვდის.⁴¹⁶

B: ებე პირველი პატრიკისაჲ იყო პალატას შინა. და მეფესა ისტვნიანეს უნდა, რამთა მიიყვანოს თჳსა პალატად დიდი გულისკმეიერობისა მისისათჳს, 489v.

თეოფ.: ესე უკუშ ქალწული პირველთაგანი იყო და თავთა პალატისათა შეიღი მშობმდლათა დიდთა და წარინებულთაჲ. მაჲყუჲმან იუსტინიანე ინება აღეყანებაჲ მისი პალატად ქმულკეთილობისათჳს მისისა და მრავლისა გონიერებისა, გვ. 87.

ეუთიმეს თარგმანში არ იძებნება ეპისოდები, რომლებიც აღწერენ იუსტინიანეს ბილწ განსრაზვას, დედოფალი თეოდორას ეკვიანობით გამოწვეულ რისხილას და ანაიტასის გადასახლებას; **B**-და ეითარცა ცნა, თეოდორია აიშურდა და უკუვლად ექსორია-ყოფაა მისი. თეოფ.: ცნა ეს თეოდორა დედოფალმან და ბარისისნა და იწება ექსორია-ყოფაა მისი, გე. 88.

დასკვნა

⁴¹⁵ ესარგებლობთ მღვდლის მიერ გაჩაგრებული ტექსტებით, იხ. მღვდლი, შუა საუკუნეთა ნოყელები, 2, 84-89.

18 სართულ (London Addit.14601) და ბერძნულ სელანურებში (Paris BNF) დაცულია ანტიოქიის ეპისკოპოსის სევერიოსის წიგნების ფრაგმენტები, რომელიც ანაბასიას ეძღვნება. წერილებში წმინდა სევერიოსი ანაბასიას მიმართავს, როგორც კონსტანტინეს მეუღლე,საბერძნეთშიადახლავს, დათმავს, იბარებს, კისრულ, უმადლეს თანამშრომლის პირი რამის მსგავსად და დედოფალ,კონსტანციას) ამასთან დაეკუთვნებოთ, ყურ წერს: “შეხადილა თუ არა, რომ ანაბასიას კოეფიციენტი იმპერატორ ანაბასიას ძმისშვილი, პომპეუსის მეუღლე, რომელმაც უზენიანეხს წინააღმდეგ ამბოხის (ივადლეოს ამბოხი, ნიკატა) აჯანყება 532წ, რომელიც ტრაკიულად დასრულდა) მთელი მონაწილეობა, ქრისტიანული ევლოგიურიც შეუვრდილა ამბოხის იმპერატორის ბრძანებით 532 წელს პომპეუსი სიცილიით იქნა დახლეუი”, cf. L. Clugnet, *He et récia de l'abbé Daniel le Scétiote*, p.12; იხ. წერილს. *საბარეო* ჟურნალ ფრანგულ თარგმანში. M. Chaine *Une lettre de Sévère d'Antioche à la diaconesse Anastasie*, OC 53, p. 32-58.

ქართული უძველესი რედაქციების ბერძნულ და სირიულ ორიგინალთან ურთიერთმიმართება

გარდა არაბულისა, გამოცემულია ანასტასია პატრიკიას ცხოვრების ბერძნული, სირიული და ეთიოპური ვერსიები. ლ. კლუნიემ გამოაქვეყნა ცხოვრების სამი ბერძნული რედაქცია, დაჯული შემდეგ ხელნაწერებში: კოტეგი A—პარიზის ნაციონალური ბიბლიოთეკის ფონდი(BNF): Coislin 283(XIs).fol.163v-165v.; ლიტერი B—N°914(XIIs).fol.188r-189v ვარიანტებით; ლიტერი C—Coislin 232(XIs.), fol.262r-262v, სეინაქსარი, მენოლოგიონი-10 მარტი (წმინდანის მოხსენიების დღე). ქართული ტექსტები შეჯერდა A, B ბერძნულსა და სირიულ ვერსიებთან. სირიული ვერსიებისთვის გამოიყენეთ ფნოს,⁴¹⁸ ს. ბროკსა და ს. პარვეის თარგმანები.⁴¹⁹ ქართული სრულიად სხვაობს ბერძ.C-სგან. ხოლო რაც შეეხება ბერძ. A,B რედაქციებს, ქართული ხან A-ს თანხედება და სხვაობს B-სგან, ან პირიქით.

სათაურები

ქართ. B რედაქციის სათაური თანხედება ბერძ. B-ს, ბერძ. A-სგან სხვაობს:

ბერძ. B: Τὸν αὐτὸν ἄββῆ Δαυὶδ, πρὶ τοῦ Πατριᾶς καὶ παστοῦς αὐτοῦ εὐσεβεῖς ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ τοῦ Πάτριος, ὁ ἁγίος ἄνθρωπος καὶ ἁγία ἡ γυναῖκα αὐτοῦ, ὁ ἁγίος ἄνθρωπος καὶ ἁγία ἡ γυναῖκα αὐτοῦ, ὁ ἁγίος ἄνθρωπος καὶ ἁγία ἡ γυναῖκα αὐτοῦ.

ბერძ. A: Βίος καὶ παλαιὰ Ἀναστασίας καὶ Πατριᾶς (ცხოვრება და მოქალაქეობა ანასტასიას პატრიკიასი).

განსხვავებები

ბერძ. A და B რედაქციების მიხედვით ანასტასიას სენაკი სკიტედან თერამეტი მილთ იყო დაშორებული; ქართ. B და ფთო. თორმეტ მილი ფიგურირებს, ხოლო თფოფ. სიზუსტით მიჰყვება ბერძნულ ფრაზას:

ბერძ. A: Εὐσεβὲς ἦν ἄνθρωπος καὶ ἦν ἐκ τῆς πόλεως τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἔχων δὲ τὸν ἀδελφὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

ბერძ. B: Εὐσεβὲς ἦν ἄνθρωπος καὶ ἦν ἐκ τῆς πόλεως τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἔχων δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

სირ.: For there was an old man, a eunuch, who lived eighteen miles into the desert from Skete (იყო ერთი მოხუცი კაცი, რომელიც უდაბნოში, სკიტედან თერამეტ მილზე ცხოვრობდა), (cf. S. Brock, S. Harvey, *Holy women*, p. 146; F. Nau, p. 87.)

B.: საჭურისი ვინმე დაუდგებულ იყო შინაგანსა-რე უდაბნოსა სკიტისასა. ხოლო სენაკი მისი ეშორა სკიტესა მილიონით ათორმეტით, 488r.

ფთო.: იყო ვინმე საჭურისი და ჯდა იგი ქუაბსა შინა მცირესა, რომელი იყო ათორმეტსა მილიონსა უშინაგანესა სკიტით უდაბნოსა, გვ. 84.

თფოფ.: საჭურისი ვინმე მკვიდრობდა უშინაგანესა უდაბნოსა სკიტისასა. ხოლო სენაკი მისი შორს იყო სკიტისაგან, ვითარ ათრამეტ მილიონ, გვ. 87.

თეოფილეს თარგმანი

ანასტასიას წერილში, რომელიც მან სიკედილის წინ დანიელს გაუფასავა, ბერძ. B აკლეს მომავლადის თხოვნას, მოწაფეც წაიყვანოს მასთან ერთად. წერილის ტექსტი უფრო შეკვეცილია, ვიდრე დანარჩენ ტექსტებში და მხოლოდ ხელსაწყო-იარაღებს ახსენებს:

ბერძ. B: Φέρε τὴν ἐργαλείαν καὶ δέσπο, („მოიტანე ხელსაწყოები და მოედ“).

ბერძ. A: Φέρε τὴν ἐργαλείαν καὶ δέσπο μόνος, οὐ καὶ ἄλλοι καὶ ὁ δέσπο, („მოიტანე ხელსაწყოები და მოდი მონად მოწაფესთან ერთად“).

სირ.: “Bring your work tools and come with your disciple.” („მოიტანე ხელსაწყოები და მოდი მოწაფესთან ერთად“), ს. ბროკი, გვ. 146.

⁴¹⁸ ლ. კლუნიეს ნაშრომში გამოქვეყნებულია ანასტასიას ცხოვრების სირიული ვერსიის ტექსტი ფრანგული თარგმანით. მთარგმნელი ფ. ნო, იხ. L. Clugnet, *La vie de l'abbé Daniel le Scitien*, p. 86-93.

⁴¹⁹ S. Brock, S. Harvey, *“Anastasia” in Holy Women*, p. 142-149.

ქართ.**B** და ეფთ. უფრო უახლოვდებიან ბერძ. **A**, ხოლო თეოფ. ერცკელი, განუწილი და უხესიკევიანია:

ქართ.**B**: „მიიხუნ, მამაო, ჭურჭელნი და მოვედ მხოლოდ ძმითურთ“.

ეფთა: „აღიდე სათხროლი და მოვედით შენ და შენი მოწაფე“

თეოფ.: „მამაო, მოშურმ მარტოი ვიდრე ჩემადმდე და მოწაფემცა შენი, და თანა მოიტანეთ სათხროლი“.

ბერძ.**B** აკლებს ფრაზას, რომელიც ბერძ. **A**-ში ფიგურირებს: ὁσῶς ὁν ἐπίει δὲ μαθητοῖς(მოწაფე ამგვარად მოქმედებდა).

ანალოგიური ფრაზა ყველა ქართულ ტექსტშია მოცემული, თუმცა თეოფილემ მკირულ აერცობს:

თეოფ.: და ესრეთ ჰყოფდა ყოველსავე მოწაფე იგი ბერისაჲ, ეითარცა განუწესა მისდა მოძღუარსა მისსა.

სხვაობა ბერძნულ ტექსტებს შორის

ნაცვლად ბერძ.**A** **κλαῖσθαι**=“იტირეს”, ბერძ.**B** გვაწვდის **λαλήσθαι**=“ისაუბრეს”, ხოლო ბერძ.**A**-ის უფრო ერცულ ფრაზას ქართ.**B**, ეფთ.და თეოფ. სრული სისუსტით თარგმნიან:

ბერძ.**B**: Καὶ λαλήσθαι οἱ ἀμφοτέροι ἀπ᾽ ἑαυτοῦ(და ისაუბრეს რა, ორივე წაჟიდა)

ბერძ.**A**: Καὶ κλαῖσθαι ἀμφοτέροι ἐξ ἑαυτοῦ καὶ ἀπ᾽ ἑαυτοῦ εἰς τὸ σπᾶσαι(და იტირეს რა, ორივე გამოიყვანა და გამოქვაბულისკენ წაიყვანა).

სირ.: The two men wept and came(ორივე კაცმა იტირა და წაიყვანა), p.146

ქართ.**B**: და ეითარ იტირეს, წარვიდეს და მიიწინეს ქუაბსა მას.

ეფთ.: და წარებართნეს ორნივე ტირილითა დიდიითა.

თეოფ.:და იტირეს ფრიად ზოგად ორთავე და წარვიდეს.

ეფთ. თეოფ. ბერძნულისგან სხვაობენ, ხოლო ქართ. **B** ახლოს მიჰყვება ბერძნულს, მხოლოდ ერთ სიტყვას (ἀμφοτέροι), აკლებს.

შეთანხმება ქართ.**B** და ბერძ.**B** შორის

ბერძ.**A**: καὶ ἀναβλέψας πρὸς ἀνατολὰς, καὶ εἰς τὰ δὲξιᾶ, ἔλαμψεν τὸ πρὸς ἄνω αὐτοῦ ὅπως ὅτις ἦν(და აღმოსავლეთისკენ და მარჯვნივ გაიხედა; მისი სახე მსუსე უფრო მეტად გაბრწყინდა).

ბერძ.**B**: Καὶ ἀναβλέπει εἰς τὰς ἀνατολὰς καὶ εἰς τὰ δὲξιᾶ καὶ λέγει: “Καλῶς ἦλθετε, ἄγαπαι”, καὶ ἐνείησεν τὸ πρὸς ἄνω αὐτοῦ ὡς πᾶς(და მან აღმოსავლეთისკენ და მარჯვნივ გაიხედა და თქვა: „მშვიდობით მოხვედით, წადით“; და მისი სახე ცეცხლივით გაიხდა.)

სირიული სხვაობა:

სირ.: and he looked in the direction of the east and the south, stretched out his hands and said: “You did well to come, let us be off.” His face shone like lightning from heaven(და მან გაიხედა აღმოსავლეთისა და შემდეგ სამხრეთის მიმართულებით, ხელები გაშალა და თქვა: „ეკეთილად მოხედიდით, წადით“. მისი სახე სუსე მსგავსად ანათებდა), p. 147.

ქართ.**B**: და ესერაჲ თქუა, მიიხილა აღმოსავალით და მარჯუენით და თქუა: „ეკეთილად მოხუდით, მიგუდეთ. და მყესელად განათლდა პირი მისი, ეითარცა ცეცხლი, 489r.

ეფთ.: და მიხედნა მარჯუენით და თქუა: „ქელთა შენთა შევკედდრებ სულსა შენსა.“ და იქმნა პირი მისი, როგორცა მზე.

თეოფ.: და მიხედნა მარჯუენით კმრბო და თქუა: „ეკეთილად მოხუდიდით.“ და გაბრწყინდა პირი მისი, ეითარცა ლამპარი ცეცხლისაჲ.

ეფთ. და თეოფ. არა მარტო სირიული, ბერძნული რედაქციებისგან, არამედ ერთმანეთისგანაც სხვაობენ. განსხვავება ბერძნულ რედაქციებში აიხსნება, რომ ბერძ. **A** [«ἦλθε», «მსუსე»] და ბერძ.**B**: [«ἐνείησεν», «ცეცხლო»,] რომელსაც ქართ.**B** თანხედება.

ბერძნულის გაეღენა და სხვაობები

ექვსთაგანშუა, ქართული რედაქციები ბერძნულიდან მომდინარეობენ, მაგრამ არის თუ არა შესაძლებელი გამოქვეყნებული ბერძნული ტექსტების დედნებად მიჩნევა?

ქვემოთ მოყვანილი ფრაგმენტები აიხსნება, რომ ბერძ. **A** და **B** ერთმანეთისგან სხვაობას სირიული ახლოს მიჰყვება ბერძ.**B**-ს. ხოლო რაც შეეხება ბოძელსა და ეყთიმეს თარგმანს, ისინი არა

გინგილა, ძეოძე, ქამარი

უფუქრობით. უფუთუმესა და თაუფილეს თარგმანების ბერძნული წარმომავლობა ეჭვს არ უნდა იწვევდეს. ხოლო ბოლდეს რედაქციის ანალიზისას უკრძალებას იძურობს სიტყვა "გინგილა", რომელიც მხოლოდ ამ ტექსტში ფიგურირებს. ბერძნულში მისი შესატყვისია ძეოძე ἡ(“თოქი”), სირიულში—girdle, corde (“ქამარი”), ხოლო თოფუ. — “სირაი”. ი. აბულაძისა და ზ. სარჯველაძის ლექსიკონები აღნიშნული სიტყვა არ დაიძებნა. გთავაზობთ ფარავნებებს ტექსტებიდან:

ბერძ.B: καὶ βασιλῆαυτος ἦν ძეოძე ἦν ἑξάμην ἀπὸ ἡμῶν εὐαγγελιστῶν τὸν ὁδὸν ἐν τῷ ἀλλῶν ἐκαστῶν(და წაიღეს თოქი, რითაც იგი შრომობდა, ვაიდნენ მათი სენაისკენ და ადივდნენ ღმერთს).

ბერძ.A: καὶ βασιλῆαυτος ἦν ძეოძე ἦν ἑξάμην ἀπὸ ἡμῶν εὐαγγελιστῶν τὸν ὁδὸν(და მათ წაიღეს თოქი, წაიღეს და ღმერთს ადივდნენ).

სირა: ს. ბროკი: they took the old man's girdle and returned to their celle, praising and giving thanks to God(მათ აიღეს ბერის ქამარი, დაბრუნდნენ სენაქში, და ადივდნენ და მადლობას სწირავენ ღმერთს); ფრ.: ils prirent la ceinture (“corde”), de ce vieillard et retournèrent à leur cellule, priant et remerciant Dieu(მათ აიღეს ბერის ქამარი(თოქი), დაბრუნდნენ სენაქში, და ლოცავდნენ და მადლობას წირავენ ღმერთს). ქართ. B: და წარიტანეს კელთსაქამარი მისი, რომელ აქუნდა გინგილა და წარვიდეს და ადივდნენ ღმერთსა; ფუთ: ტერმინი არ ფიგურირებს; თოფუ: და ადივს მათ თანა სირაი იგი, რომელ შერბობდა, და უკუმოქცეს სენაქად თესად და მადლობდეს ღმერთსა მიხსნისა ყოველთა ცმთოლთა.

გინგილა ლიბანის ქართულ ხელნაწერში(Q-1477) მრავალგზის მოიხსენიება და ნიშნავს Ὠρᾶριον,⁴²² “ლიკეანის ოლარს”.⁴²³ გთავაზობთ ლიბანის ხელნაწერის ერთ-ერთ ფარავნებზე: ლიბ.Q-1477: ἡμεῖς οὖν τὸν Ὠρᾶριον, πᾶσι τὸν εἰκόνα τὸν Χριστὸν, ἀφ᾽ οὗ τὸ Ὠρᾶριον τοῦ τῶν δακτύλων τῶν δακτύλων χεῖρας, გ.52-53(ის დგება ლეთისმშობლის გამოსახულების წინაშე, უჩუქის ქრისტეს ხატს, უჭირავსა რა გინგილა მარჯვენა ხელის სამი თითით); მიუღას და დადევნეს წინაშე სატა ქრისტესასა მხუდრული დასავლეთით კეჟარსა რამ გინგილა მარჯვენისა ხელისა.⁴²⁴

დავუბრუნდეთ თხზულების სიუჟეტს: სიარების შემდეგ დანიულმა და მისმა მოწაყემ გამოკვებულდნენ თოქი წაიღეს. თოფილენ ბერძნული კალკით ძეოძე(“თოქი”)–“სირაი”–შეგოფარგულდა. რ. გვარამია, თავის ნაშრომში აღ-ბუთსთანი, “სირას” განმარტებას გვაწვდის. ეს სიტყვა არ არის უცნობი ძველი ქართულილით; იგი ხშირად იხმარება მამათა ცხოვრებაში, ნიშნავს “თოქს”, “ბაწარს” და ეტიმოლოგიურად უკავშირდება ბერძნულ სიტყვას ძეოძე. ავტორი დასძენს, რომ აღნიშნული ცნობები მას იაბულაძის მიერ მიწოდდა.

იაბულაძე ამ სიტყვის სხვა განმარტებებსაც გვაწვდის: სირა–ფინიკის ფურცლისგან მოქსოვილი ფართო შოლტი, კილიბი.⁴²⁵ ამ შემთხვევაში, უბრალო თოქის ნაცვლად შესაძლოა იგულისხმება თანამა, ვიწრო ლედი, რომელიც ბერ-მონაწიურის სამოსის ერთ-ერთ შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს. მას წელს იხვედნენ და მეკრძლე გადამკარვდინებულს ყოვრით ატარებდა.⁴²⁶ თუმცა ტექსტებს შორის აქაც განსხვავება შეიმჩნევა. მხოლოდ თოფილეს თარგმანში გვხვდებით სიტყვას “თოქი”, ხოლო ანასტასია ალმის ფურცლებისაგან ნაქსოვი სამოსით იყო შემოსილი:

ბერძ.A,B: Ἐφορεῖ δὲ ἐκ τῶν εὐνῶν καὶ πασι τῶν ἀπὸ οὐσῶν; სირა: Now the eunuch had been wearing a strip of fiber, that is, palm hair, and a short-sleeved garment outside; p.147.

⁴²² Ὠρᾶριον, ὁ, ὀ. – orarium (ოლარი, ὀრარი) – ὀლარი, რითაც ღაიკნები სახიში წარგალოცვას აღაყენდნენ; The Deacon's scarf (ღაიკნის შალსი)–Chrys. XII, 776C. Sophros. 398B. (შერ. Isid. 272C ბნრთ καὶ ἡς λειτουργοῦμεν ἐν τῷ ἁγίῳ οὐκ ὀλᾶριον, Synax Oct 26. cf. E. A. Sophocles, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Period*, p. 1186; orarium, i [os] – სახის საწმენდად გარკვეულად ხელსაყოფი. cf. ATC, 709; ὀლარი, *Stola*, (ყრანა, l'étole), ქრისტიანობის პირველი რვა საუკუნის განმავლობაში ὀლარი orarium ეწოდებოდა. 819 წელს, თავის სამეცნიერო ტრაქტატში „ბაზილიკონის ანსტიტუტის შესახებ“ რობერ მორი წერს: „ძველი სახის orarium ეწოდება“ ὀლარი IV-ში იქნეს თავს. იგი სელის ტილოს მსოფლიოსგან არის და მომდინარეობს სიტყვისგან orarium–ღაიკნების (ეკლესიასთვის) ან ხელნაწერის: 364 წელს, ლაიონისკარტაქალად, ყრავის დაღმარებაზე Ad Lycum: მეყვ ანტოქი II-ს(საეკლესიო დინასტია) მას მისი მეუღლის, დედოფლის სახელი უწოდა) კრებავ[კარიონ22&23]ღაიკნების თან:შერქებს და სამღვდლოების დაბად საეკლესიო მეგობ პირთ orarium-ის ტარება აკრძალდა. წმინდა თეოდორ აქტიონის თავის ქადაგებაში „პე შეკოთიმოზ“(ლკ.15, 21-32) აღნიშნავს, რომ ღაიკანი ὀრარი(ის შესახებ) მარტენა მხარეს ატარებდა. ხოლო მეღვდელს კისერს იხვედნენ მას. რომელიც ფესტავად გვგებოდა, cf. S. Tunc, *Œuvre hystoire des chrétiens*, chap.11.

⁴²³ გინგილა, ღაიკნის ὀლარი; cf. სულხან-საბა ὀრბელიანი, *ლექსიკონი*, I, 157.

⁴²⁴ Q-1477, ლიბანის ქართული ხელნაწერი, (XVს.) გადამწერილი 1983 წელს, დიუტერგული კრებული (იპის წარგალოცვას); ან ფრანკში ქართული ტექსტი აკლავს თან: შერქებს (სამი თითით); გრგვალას შემკველი ფრანკი ხელნაწერში ὀლარს მკრძალს: რაჟამს დაბრუნდეს ὀლარისგან, მაშინ ეჭვებს ღაიკანი მღვდლისა თაქმედრეთ, ეკერის რამ გინგილა სახით თითითა; იქ: 17, 16.19, 29.

⁴²⁵ cf. რ. გვარამია, აღ-ბუთსთანი, 43-44; იაბულაძე, *ლექსიკონი*, 393.

⁴²⁶ ქამარი(лат.чигам) იყო ბრტყელი, წელს შემოკრული და მასში ნაკრები იყო ხელსახოცის სიდიდის სელის ნაჭერი, იგივე ὀლარი. უბრუნეს ეპოქაში, ტავის ან ქსოვლის ქამარს მეკრძლე გადამკარვდინებულს ხმარობდნენ, cf. S.Tunc, *Œuvre hystoire des chrétiens*, chap.11.

ქართ. B: რამეთუ ემოსა მას სამოსელად თეიად და სქემანი(ფეჩმა); ფუთა: ეცუა მას სამოსელი თეისა და საბეჭური თეისაჲყ; თოჲუ: ეცუა მას სმინი თხოული ბაჲასა შინაკერძი და გარეშე ვარემანდი ფლასისაჲ.

ეგვიპტელ მუჟდამოეთა ტრადიციის მიხედვით, საჰომოს ბერების მსგავსად, რომლებიც ხალხებსა და ქაშრებს ატარებდნენ,⁴²⁷ ანასტასია არა უბრალე თოეს, არამედ ქაშარს ატარებდა.

სიტყვაზე "გინგილა" ეურადლების გამახვილება გამოწვეულია იმ გარემოებით, რომ იგი არა მარტო ბოდლეს ტექსტის წარმომავლობის დადგენაში გვეხმარება, არამედ საეურადლეო ინფორმაციას გვაწვდის თვით ანასტასიას პიროვნების გარშემო. ვინ იყო ანასტასია?

ანასტასიას ტიტული

სირიული ვერსიის ტექსტი განსაკუთრებულ ინტერესს არ იწვევს, მაგრამ იგი ორი გაურკვეველი საკითხის გაშუქებაში გვეხმარება: 1. ანასტასიას ტიტული; 2. გინგილას საშუალებით ბოდლეს რედაქციის წარმომავლობა.

სირიულის მიხედვით, ანასტასია დედათლიაკონი იყო. ხოლო ბოდლეს რედაქციაში მოცემული გინგილა-დიაკონის ოლარი, რომელიც არცერთ სხვა ხელნაწერში არ ფიგურირებს, წმინდანის საეკლესიო სტატუსის დამადასტურებელი მნიშვნელოვანი არგუმენტია.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სირიულ ხელნაწერში ანასტასიას ცხოვრების ტექსტი არა მარტო ნისიმეს ცხოვრების შემდეგ ფიგურირებს, არამედ მის უშუალო გაბრუნებას წარმოადგენს.⁴²⁸ დანიელმა თავის მოწაფეს ანასტასიას თეგავდასაღელი მოუთხოვ, შემდეგ დაბრუნდა სენაკში და წერას შეუდგა: „როდესაც ნეტარი დაბრუნდა თავის სენაკში, დაჯდა და დაწერა. რაც ნახა და მოისმინა: ანასტასია პატრიკია დედათლიაკონი იყო, რომელიც პატრიარქის სვეეროსის დროს ცხოვრობდა. მან (პატრიარქმა) მას მრავალი წერილი მისწერა, რათა ეასუსხა კითხვებზე, რომელიც მან(ანასტასიამ) გაუგზავნა, როდესაც იგი სიციეს უდაბნოში წასვლაზე მონაზვნებთან ერთად თავის მონასტერში(იგულისხმება „პატრიკიას მონასტერი“, რომელიც ანასტასიამ დააარსა) იყო.“⁴²⁹

ანასტასიას რელიგიური სტატუსის სვეეროსის ანასტასიადმი მიწერილი წერილების სირიული, ბერძნული და კობტური ფორმებიც ადასტურებენ, სადაც პატრიარქი მას მიმართავს, როგორც კონსტანტინოპოლის მუჟდლეს და დედათლიაკონს. იგი ამ წერილებში არ ეხება ანასტასიას პიროვნებას. აქ მხოლოდ ახალი ადამიანის რამდენიმე ეპიზოდის კომენტარია მოცემული.⁴³⁰ ანასტასიას დედათლიაკონობის გარშემო მკვლევარების მიერ დასმულ კითხვას სასუსხ მხოლოდ ბოდლეს რედაქციაში გეოლოგობა, რომელიც ცხადყოფს, რომ ანასტასიას სენაკიდან დანიელმა მისი კუთვნილი დიაკონის ოლარი=გინგილა(წარბიტანეს ქალსთასქამარი მისი, რომელ აქუნდა გინგილად, იხ. B) წადილ, რომელიც წმინდანის კოლეგადიური სახმარო ნივთი იყო.

ბერძ. B: Γνωσθον δὲ αὐτῇ γυγιον περὶ τούτου, καὶ μισθῆναι πλοῖον καὶ σκατὸν ἐμβαλισμένη τὴν τῶν αὐτῆς παρχαμάρων καὶ φαυρῇ χριτοσάμῃ κατὰλαμβάνει τὴν Ἀλέξανδριναν, καὶ κατωκεῖ εἰς τὸ πεμπτῶς

⁴²⁷ Θωρεψωσιν δὲ ὅν τῶν σὺν ἁγῶν λειψῶναι λισὸν καὶ ἐξωσῆσθαι. Ἐκαστος δὲ αὐτῶν ἐχέτω πηλᾶταιν αἰχλὺν εἰρησάμενον, ἧς ἄνευ μὴδὲν ἐπιτρέσθαι, μὴδὲν καὶ ἀνατρέσθαι. Εἰσιούτος δὲ εἰς τὴν τοιαύτην κατὰ Σάββατον καὶ Κυριακῇ, τὴν ἥμεραν σάββατον, καὶ τὴν πηλᾶταιν ὀπτοῦν ἐνέσθαι καὶ μετὰ τοιαυτάλλισιν μύστον εἰσπᾶσθαι: (დამით ისინი სულის უსახელო ეკარებოდა და ქაშარს ატარებდნენ; თითოეულს გაანდნა ხალხნი, თხის გამოყვანილი ტყეჲ, რომლის გარეშე არც იკებებოდნენ და არც იძინებდნენ. შაბასი და კვირას, სიარფითაჲ წასვლად, ისინი იხსნიდნენ ქაშარებს და სხვადასხვანაირად, ატარებდნენ ეკრატყარებს კაბადლასან(კასპიური) ქუეულებს), cf. F. Nau, «Histoire de saint Pacôme: une rédaction inédite des Asceticon», *PO*, 4, p. 142; Περὶ τῶν Ταπεινοφροσύνων, P. G. 34, col. 1099.

⁴²⁸ მეფის ასულმა ნისიმემ ანასტასიას მსგავსად, მამაკაცის ტანსაცმელში ჩაცმულმა უფალს შესწირა თავი. ნისიმეს ცხოვრების ბერძნული შემოკლებული ტექსტი აღადგინა „ლავალიკონში“ მოცემული, იხ. P. G. 34, chap. 39, col. 1099-1100; ნ. წაკაკი, ნისიმეს ცხოვრების სირიული, არაბული და ქართული ვერსიები; სირიულ ხელნაწერში ცხოვრების შესავალი ბერძნულსა და მნიშვნელოვან სხვაობას: დანიელი მოწაფესთან ერთად ტაშესის მონასტერს ეწეა, სადაც ნისიმე აკურთხა. ხოლო სიციქში დაბრუნებისთანავე, მოწაფეს უთხრა სატურსისთვის წადი მიწვილებინა, იხ. სირიული ვერსია, L. Clugnet, *Œ et de rous de l'abbe Daniel*, p. 74; S. Brock et S. Harvey, *Stefanos*, p. 145-146.

⁴²⁹ "Quand le bienheureux arriva à sa cellule, il s'assit et écrivit ce qu'il avait vu et entendu- Cette Anastasie la patriicienne, c'est la diaconesse qui vivait au temps du saint patriarche Sévère, lequel lui écrivit beaucoup de lettres pour répondre aux questions qu'elle lui adressait lorsqu'elle était dans son monastère avec les sœurs, avant qu'elle n'allât au Désert de Scété", F. Nau, p. 76; "The blessed disciple then went to his cell, sat down and wrote all this that heard and seen. This patrician Anastasia was a deaconess in the time of the holy Severus; he wrote her many letters, full of explanations of the things she used to ask him about, when she lived in a monastery with sisters, before she arrived in the desert of Scete", cf. S. Brock, *Holy Women*, p. 148-149.

⁴³⁰ ანასტასიას დედათლიაკონობასთან დაკავშირებით ფ. ნო გავამცნობს, რომ IX საუკუნის ლონდონის სირიულ ხელნაწერში დაყოფილ ცხოვრების ტექსტის არაოთხობრივ დასასრული აქვს. —ხოლო ლონდონში და გეტაქანში არსებული ანტიკოპიის ეპისკოპოსის სვეეროსის მიერ ანასტასია დედათლიაკონიხაში მიწვითი წერილების ფრეგმენტები. პარიზის ბერძნულ ხელნაწერში და დაცილი წერილებში სვეეროსი ანასტასიას მიმართავს, როგორც კონსტანტინოპოლის მუჟდლეს(Coislin 23 და 195) და ანასტასიას დედათლიაკონ(Coislin 23 და 25), იხ. ფ. ნოს მიერ გამოცემული ცხოვრების სირიული თარგმანი, გვ. 78; ამ ფაქტს სპროკი (გვ.143) და წერილების კობტური ვერსიაც ადასტურებს, რომელიც ითარგმნა გერმანულად ენკარციის მიერ, ხოლო ურანგულად თარგმნა შ.შენმა, იხ. E. Schwartz, *Das Apokryphon des Petrus*, p.258-60; M. Chaline, «La version copte de la Vie d'Anastasia la Patrice», *OC*, 3, p. 32-58.

'Αλεξανδρείας. 'Εν οίς καὶ συστρώσαντο καὶ μισανθρώπων καὶ λέγεται ἕως τῆς ὀκτακοσίας τῆς Περικλίας (როდესაც მან ეს გაიგო, იქირადა ღამით გემი, აიღო რამდენიმე ნივთი და გაიპარა ალექსანდრიისკენ. იგი დაშვიდრდა პეპტორნში, ალექსანდრიის მახლობლად; იქ ააგო მონასტერი, რომელიც დღემდე "პატრიკის" სახელს ატარებს), ხიოქლის მიხედვით, "პატრიკიას მონასტერი" მდებარეობდა ენატონში(ალექსანდრიიდან 9 მილი), სიოლო ბერძნული ევრსიები მას პეპტორნში(ალექსანდრიიდან 5 მილი) ათავსებენ.⁴³¹

ბერძ. A: Καὶ οὐτὴ καίτοι τοὺς χιωνίσους τοὺς μέγα εἰς πέμψαντο 'Αλεξανδρείας τοὺς ἐπισκόπους τῆς Πατρικίας (და მან ააგო დიდი მონასტერი პეპტორნში, ალექსანდრიის მახლობლად, რომელსაც პატრიკი(მონასტერი) ეწოდება). სირ: Anastasia got up one night, hired a boat, took various of her possessions, and came to Alexandria where she resided at the Enaton, building there a monastery that is called the Monastery of the "Patrician" to this day, p.148(ანასტასია ღამით ადგა, დაიქირადა გემი, აიღო მისი კუთვნილი რამდენიმე ნივთი და მოვიდა ალექსანდრიაში, სადაც იგი დაშვიდრდა ენატონში, ააგო იქ მონასტერი, რომელსაც დღემდე "პატრიკიის მონასტერი" ეწოდება).

ქართ. B: ხოლო მან იმზუდა ნავი ღამე და წარუდგა მიყრ მინა(sic) ალექსანდრიასასა და დაუყუდებულ იყო პამპტოს. და მონასტერცა აღ-ეყუშენა მუნ და ითქუმის მოდღეჳანდლად დღემდე „პატრიკიასის“, 489v

ფუთ: ამიზდა ნავი ფარულად და აღიღო საცმარი, რამოცა უნდა, და შევიდა ნავსა ღამით და წარუდა ალექსანდრიადა და მუნ აღაშენა მონასტერი შუენიერი, რომელი აწცა პგია სახელსა მისსსა.

თოფო:და იმიზდა ნავი ღამით და აღიღო რამიმე საფასეთაგანი თჳსთა, და ალექსანდრიადა მოიწია, და დაეყუდრა პეპტორნს ალექსანდრიასასა, სადა-იგი მონასტერცა აღაშენა, რომელსა ეწოდების, ვიდრე მოდღეჳამოდმ „პატრიკიასსა“.

სევეროსი ანტიოქიის პატრიარქი⁴³²

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, არსებობს თუ არა ისტორიული ცნობები იმის შესახებ, რომ ანასტასია სევეროსის თანამდროვე იყო და ცხოვრება ანტიოქიის ამ გამორჩეული პატრიარქის ეპოქაში შეიქმნა? ალექსანდრიის პატრიარქების მემატიანე გვამცნობს, რომ სევეროს პატრიარქი, იგივე აშუენიერი, მსგავსად სხვა მრავალი მნიშვნელოვანი რელიგიური პირისა, გააქცეულ იქნა სამშობლოდან და თანამეგობრიდან. ეს განსაკუთრებით ეხება ეპისკოპოსებს, რომლებიც იოხელელები იყვნენ დატოვებისათვის ანტიოქია და ალექსანდრიაში გადასახლებულიყვნენ. შესაძლოა, ანასტასიაც კონსტანტინეოპოლელი საეკლესიო პირი იყო, რომელიც რელიგიური მრწამსის გამო გაქცეულ იქნა და ალექსანდრიას შეეხიზნა. თხსულებში „სიკიტელი ორმოც(კაც)ხარა ბერი“ მოცემული პანეგირიკი ამ პიოთესაჲს ადესტურებს (MM. Seymour de Ricci et E.O. Winsted, *Les quarante neuf vinilards de Scetis*, 39, p.27)

ქრონოლოგიური თვალსაზრისით, პატრიარქ სევეროსის იდენტიფიკაცია სირთულეს არ წარმოადგენს. ფრნ თავის ნაშრომში, „იოვანე ბარ აფტონიას ცხოვრება“, დაწვრილებით იმოიხილავს სევეროს პატრიარქის ბიოგრაფიას ანასტასიას ცხოვრებასთან ურთიერთმიმართებაში და გვამცნობს, რომ სევეროსი ანტიოქიის პატრიარქად 512წ. აკურთხეს, უნდობლობა გამოეცხადა 518წ. ხოლო გარდაიცვალა 538წელს. ანასტასიამ დატოვა ალექსანდრიის მონასტერი თყოღორას გარდაცვალებისას (548წ.) და აღესრულა სიკიტეში 576წელს; მაშასადამე, იგი ჯერ კიდევ ბიზანტიაში ცხოვრობდა, როდესაც პატრიარქი კონსტანტინეოპოლს 514წელს და 535-536წლებში ეწვია. ავტორი

⁴³¹ ბერძნული მენოლოგიების ცნობით, ეს შენიას პეპტორნში არსებობდა, cf. ΘOC 5, p.57, p.399; პეპტორნი მოიხსენიება აგრეთვე „მოხიზარბო“. 'Απόστολος οὐτὸς ἐξὶ τοῦ Πέπταρος(წადიდენ პეპტორნში), P.G.87,(3), col. 2924-2925 ; ტექსტის მიხედვით, იქ მდებარე ალექსანდრიის სასწრაფოების გამო ადგილი მიმსიდველობით არ გამოირჩეოდა. ძნელაა დაბა პეპტორნის უსჯერო ადგილმდებარეობის განსაზღვრა, მაგრამ სავარაუდოდ მის ადგილზე დღეს საუკული დახლა(Dahkla) მდებარეობს. პეპტორნის არსებობის შესახებ უკანასკნელი ისტორიკოსი VI-VIII საუკუნეებით თარიღდება. პალატი ეკლენიოპოლისის ცნობით, პეპტორნის რეკონსტრუქცია „ერვოსკე“ ეწოდებოდა სახასიათო პარკისთვის გამო („უდაბნოს სღვის ნაძრისეს“).

⁴³² სევეროსის წარმოადგენდა არტიოქიის მართლმადიდებელი ეკლესიის დიდების, საპატრიარქოს ხიამაყეს და მოაწეოდა განსახალხლებს. მას „სიროძიან გერგონის“ უწოდებდნენ. სევეროსი ანტიოქიის პატრიარქად 512 წელს აკურთხეს. 535წ. იგი ოქსირიანეს წმინდის მიწვევით სიონტარქიოპოლში გაემგზავრა, ხოლო შემდეგ ეგვიპტეში გადასახლდა. ისტორიკოსების ცნობით, სევეროსი ეგვიპტის უდაბნოში ავიდა შუიქსა და როდესაც ალექსანდრიაში მიჰყავდათ, დატ პეტრაუსის ცნობით, იგი გზაში, სკოპოტოკი-სკოპო, ან სახა) გარდაიცვალა. ეს ქალაქი ქვემო ეგვიპტეში, გაბრეისის პროვინციაში მდებარეობს. სევეროსის ცხოვრება ოთხი ავტორის მიერ დაიწერა: ნაჭარა რიტორი, იოვანე, ბარ აფტონიას მონასტრის წინამძღვარი, ანასტასი I. ანტიოქიის პატრიარქი და უსჯიბი ავტორი. იგი ქალაქ სოზპოლისში დაიბადა, სადაც მისი ბაბუა გასიკიხისა იყო ანაბოაზილიაში ნინეზულად შეიწავლა მეცნიერება და შემდგომ, ოცდაათი წლის ასაკამდე, სხვადასხვა ქალაქებში არსებულ თითქმის ყველა ფილოსოფიურ სკოლაში(მოდეს) მიიღო განათლება. სევეროსის არტიოქიისკოშიად კურთხევა უნდობლი, მაგრამ მან თითო არ ისურვა; დაუკუიხებლად გაემგზავრა საეკლესიოში, ბერად აღიკვეცა. შემდეგ იგი თითო უფლის რეკლე გახდა (პატრონოეს) - იგი არტიოქიის პატრიარქად აკურთხეს“, cf. F. Nau, «Jean Rufus Evêque de Maioumas, Pterophores», *Reu*, 8, p. 165-166; cf. F. Nau, «Die de Jean bar Aphthonia, textes syriaques et traduction française», *BOU*, 7, p. 4-9.

საგანგებოდ აღნიშნავს, რომ სირიული ტექსტის ანალიზისას იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ანასტასიას ცხოვრება „პატრიქიას მონასტრის“ ისტორიისა და სვეეროს ანტიოქელის წერილების შემადგენელი ნაწილია.

ბოდლეს რედაქციის წარმომავლობა

ც.კურციკიძისა და მ.დვალის ერთობ მნიშვნელოვანმა და სასარგებლო ნაშრომმა სასურველი მიმართულება მიესცა ჩვენს კვლევას.⁴³³

ქართ.-ს წარმომავლობაზე მსჯელობისას, უპირველეს ყოვლისა ყურადღება უნდა მიექცეს ჭგარიტის კომენტარს, რომელიც ზოგადად ლელუნიეს ნაშრომსა და განსაკუთრებით თხსულების დედანს ეხება. მეკლდეარის აზრით, დანიელ სიტელის ავტორობით გამოცემული თხრობების ორიგინალის საკითხი დღემდე გადაუჭრელია. ამასთან დაკავშირებით ჭგარიტი წერს: „ტექსტების გარშემო არსებული მრავალი ლიტერატურული საკითხი დღემდე გაურკვეველია და კითხვის ნიშნის ქვეშ რჩება. ხოლო კლუნიეს მიერ გამოცემული, პარიზის ფონდის ხელნაწერებიდან ამოღებული რამდენიმე ბერძნული ტექსტი ამ პრობლემის მოსაგვარებლად საკმარისი არ არის (cf. M. Bonnet, *Byzantinische Zeitschrift*, XIII, 1904, p. 166-171). თუ უალბესი სიზუსტით არ იქნა შესწავლილი ყველა ბერძნული და აღმოსავლური ხელნაწერი დატყული ტექსტი, და თუ არ მოხდა მათი კორექტული, აღუქმებული შეჯერება დედანთან, ერთ რეზულში ჩათ დაჯგუფებაზე, ან ევოლუციაზე მსჯელობა შეუძლებლად მიგვაჩნია.“⁴³⁴

ვითვალისწინებთ რა გარიტის შეხედულებას, ზემოთ მოყვანილ კვლევებს დასკვნების დაჯამებაზე მივყავართ. ბოდლეს რედაქციაში ბერძნულის გათვალისწინება ტექსტში თავმოყრილი ლექსიკური კალკები მიუთითებს.

ბერძნული კალკები: მილიონი *μύριας*; სქემა *οὐχὺς*; ალატე *παλατός*; პატრიკია *Πατριας*; ექსორია *ἐξορία*; მიზი *μίσος*; პაქსიმატი *παχμαδόν*; ამა (არაბ. *أمة*). მაგრამ მიუხედავად ზემოთ მოყვანილი ბერძნულიდან ნასესხები ფორმებისა და დამთხვევებისა, თარგმანის ბერძნულიდან მომდინარეობა საკვლევ მიგვაჩნია. ც. კურციკიძისა და მ.დვალის ნაშრომში თვალსაჩინოდ არის ჩამოყალიბებული ტექსტში დაფიქსირებული ლექსიკური შეუსაბამოები, რის საფუძველს ბერძნული არ იძლევა. მაგალითად: ქართ. B: «სამარხომოყოი» ბერძ. A *μαρτυχίον*, «ასკეტისში», «ბერძნულ-საგანგებო»; (ფუთ. თოფო- «მონაზვნება»), ბერძ. B ამ ფრაგმენტს აკლავს; ქართ. B: «დავაცადლოთ», *καταλασάμεν* «გაგებრდეთ», (ფუთ. თოფო. «დაექსნათ»); ქართ. B: «მიმითალე» *ἐμπιπάζε*, «გამგზავნე» (ფუთ. თოფო. «წარმგზავნეთ»); ქართ. B: «შეგდრა» *παρδνάμεν* «გადასცა» (ფუთ. თოფო. «მისცა»);⁴³⁵ ყველა ამ შეუსაბამობას ექვთიმესა და თოფილეს თარგმანები აბათილებენ, რომლებიც საკმაოდ ახლოს მიჰყვებიან ბერძნულს. თუმცა ამ შემთხვევაშიც გამოქვეყნებული ტექსტების დედანებზე მინემა საფარაულოა.

B-ში მიკვლეულმა საყურადღებოდ დეტალმა კიდევ უფრო გააღრმავა ჩვენი ვარაუდი ტექსტის წარმომავლობის გარშემო. გარდა თავისებური სტილისა, რომელიც ბოდლეს რედაქციის საკმაოდ განასხვავებს ბერძნული, სირიული და დანარჩენი ქართული თარგმანებისგან, ტექსტში ფიგურირებს სიტყვა, რომელიც ბერძნულიდან არ მომდინარეობს: „მინა“.

ქართ. B: ხოლო მან იმიზდა ნაეი და წარიედა მიერ მინა ალექსანდრიაისასა და დაუფლებულ იყო სემპატოს.

ეს სიტყვა ფუთ. თოფო. თარგმანებში არ ფიგურირებს:

ფუთ: ამიზდა ნაეი ფარულად და აღიღო საკმარი თუხი, რამზომიცა უნდა, და შეფიდა ნავსა ღამით და წარიედა ალექსანდრიად და მუნ აღაშენა მონასტერი შეუნიერო.

თოფო: აღდგა და იელტოდა კუალადცა ალექსანდრიათ სრულიად მარტოა»

„მინა“ არაბულიდან მომდინარეობს და „პორტს“ ნიშნავს. ეს სიტყვა ბერძნული სიტყვის

μύρα, წოდ. ბ არაბული თარგმანია, რომელიც შეესაბამება სირიულ სიტყვას «*מִינָה*»-პორტი;⁴³⁶ კლასიკურ არაბულში *min-ha* (ها-*min*).⁴³⁷ მრავალი მეკლდეარის ნაშრომი სიტყვის ეტიმოლოგიას დასაბუთებს. ს.ე. ბოსტორომი ამ სიტყვის გარშემო წერს: „პალესტინის ძველ სანაპიროზე ჯამნიდან ღაზამდე მდებარე პორტები. – პალესტინის ქალაქების უმრავლესობა განსხვავებული სპეციფიკური ნიშნების გამო ორ ნაწილად იყოფა: ქვეყნის სიღრმეში მდებარე და სანაპირო ქალაქები. ამ

⁴³³ ც.კურციკიძე, მ. დვალი, «ამბა დანიელის ავტორობით», *მაც.*, 1-4, 98-106.

⁴³⁴ G. Garitte, «Daniel de Scété», *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastique*, p. 71-72.

⁴³⁵ ც.კურციკიძე, მ. დვალი, «ამბა დანიელის ავტორობით», *მაც.*, 1-4, 103-104.

⁴³⁶ სირიული სიტყვა „მინა“ «*מִינָה*»-პორტი შეესაბამება არაბულ სიტყვას „მინა“ «*مِينَة*», *Journal Asiatique*, Paris, 1884, p. 271.

⁴³⁷ C.F.M. Barbot, *Evolution de l'arabe contemporain*, p. 371.

ჰანასკენელთ არაბულად "ელ-მინა" ეწოდებოდა, რომელიც ნიშნავს "პორტს"; ხოლო "ელ-მინა" სხვა არაფერია. თუ არა ბერძნული სიტყვის ზუსტ თარგმანი.⁴³⁸

მაშასადამე, განსხვავებული სტილი, არაბიზმის კვალი და აგრეთვე საკუთარი სახელების უწვეულო ინტერპრეტაცია, როგორიცაა ისტუნიანე, თეოდორია, ქმნის ჰიპოთეზას, რომ შესაძლოა ბოძლეს რედაქცია პალესტინური, კერძოდ საბაწმინდური წარმოშედლობის თარგმანია. იგი მომდინარეობს უცნობი ბერძნული ორიგინალიდან, მაგრამ არა პირდაპირ, არამედ უცნობი სემიტური. კერძოდ არაბული ეერსიის გავლით.

⁴³⁸ Cf C E. Bosworth, *The Encyclopedia of Islam*, p. 66, cf. M S. Ginsburg, *Rome et la Judée*, p.164.

ცხოვრება ანასტასია პატრიკიასი

ამბა დანიელისი პატრიკიადისთვის,
რომელმან გარდაიცვალა სახელი საჭურისად¹*
488r-490r

1. (488r) საჭურისი ვინმე დაუყუდებულ იყო შინაგანსა-რე უდაბნოსა *სკიტისასა*. ხოლო სენაკი მისი ეშორა *სკიტესა* მიღლიონით ათორმეტით. ერთსა შაბათთაგანსა* დღესა მოვიდა იგი ამბა დანიელისა შემწუხრებულსა, ვიდრემდის არაეინ ცნა მისლედ² მისი გარეშე მოწაფისა მისისა.
2. ხოლო უბრძანა ბერმან მოწაფესა მას თვსსა, რადთა აღავსებდეს კეცისა ჭურჭელსა წელთა მის საჭურისისათეს კურიაკესა შინა ერთ³ და დასდგმიდეს ჭურჭელსა მას კართა გარეშე სენაკისა მისისათა და პრეკოს⁴ და წარვიდეს, და ყოელადვე არა იკადროს სიტყვის მიგებად მისა. და პრქუა მას: „ახედვედ და რაჟამს ჰპოო კეცი მახლობელად კარსა მას ქუაბისასა⁵ დაწერილი, მოიტანე შენ თანა.“ და ჰყოფდა ესრეთ მოწაფე⁶ იგი.
3. და ერთსა დღესა შინა პოვა კეცი დაწერილი, ვითარმედ: „მიიხუენ⁷ მაშაო, ჭურჭელნი და მოვედ მხოლოდ ძმითურთ.“ და ვითარცა წარიკითხა ბერმან დაწერილი იგი კეცსა ზედა, ატირდა ტირილითა დიდითა და პრქუა მოწაფესა თვსსა: „მ, ვითარი სუეტი წარწყმიდა შინაგანმან უდაბნომან.“
4. და პრქუა მოწაფესა მას თვსსა: „იპყრენ ჭურჭელნი ესე, მიგუალე სწრაფით, რადთა ადრე მივიწიენით. ნუჟუქ⁸ დაერჩეთ კურთხევისა და ლოცვისა მისისაგან, რამეთუ უფლისა მოვალს.“
5. (488v)და ვითარ იტირეს, წარვიდეს და მიიწინეს ქუაბსა მას და ჰპოვეს იგი, რამეთუ სიმჭურვალესა⁹ შეეპერა. და დაეცა ბერი პირსა ზედა თვსსა და ტირილით იტყოდა: „ნეტარ ხარ შენ, რამეთუ ჟამისა ამისთვის განსლვისა შენისა იშრომე და შეურაცხჰყავ¹⁰ სამეუფოს ქუეყნისა და კაცთა.“
6. და პრქუა საჭურისმან მან ბერსა: „ნეტარ ხარ შენ, ახალო აბრძაპ¹¹ რამეთუ რადეუნთა¹² ნაყოფთა მითუალაეს¹³ *ქრისტე* კელთა ამათგან შენთა.“ და პრქუა ბერმან: „ლოცვა ყავ ჩემთვის, ძმაო.“ ხოლო საჭურისმან პრქუა: „მე, მაშაო, მრავალთა ლოცვა მივმს ჟამსა ამას შინა.“
7. პრქუა მას ბერმან: „უკუეთუმცა მესწრო მე ჟამისა ამის, ევედრემცა ღმერთსა. ხოლო შენ ყავ¹⁴ ლოცვად ჩუენთვის, რამეთუ მიმავალ ხარ წინაშე ღმერთისა.“¹⁴
8. (489r)და წარმოემართა ჭილისა მისგან, რომელსა ზედა წვა საჭურისი იგი. მოეხუა თავსა ბერისსა, ამბორს-უყოფდა და იტყოდა: „ღმერთმან, რომელი მომიძლუა მე ადგილსა, მანვე ყავნ სიბერესა შენსა თანა, ვითარცა აბრძაპის თანა.“
9. და მოიყვანა ბერმან მოწაფე თვსი და დაადგო იგი მუკელთა ზედა საჭურისისათა და პრქუა: „აუკურთხე შეილიცა ესე ჩემი, მაშაო.“ და ამბორს-უყო მას და პრქუა: „ღმერთო, რომელი თანამდგომარე ჩემდა ხარ ჟამსა ამას განწმორებისათეს კარვისა ამისგან სულთაისა,¹⁵ რომელმან იცი რადენი ნაბიჯი ფერკისამ წარუდგამს¹⁶ სახელისათეს შენისა სენაკსა ამას, შენ გარუსუენე სულსა მაშათა ამათასა, ვითარცა განუსუენე სულსა ელიასისა¹⁷ ელისეს¹⁸ ზედა, რადთა ეწოდოს სახელი მაშათა მისთა ამისეი ზედა.“

¹ „შაბათი დანიელისთვის პატრიკისათეს, რომელმან გარდაიცვალა სახელი საჭურისად C. ² მისლელ ³ ერთგვის C. ⁴ რეკოს C. ⁵ ქუაბისა: კარსა დაწერილი C. ⁶ მოწაფე C. ⁷ მისეინ C. ⁸ ნუჟუქ C. ⁹ მჭურვალესა C. ¹⁰ შეურაცხჰყავ C. ¹¹ რადეუნთა C. ¹² მოთვალეს C. ¹³ ყავ C. ¹⁴ უფლისა C. ¹⁵ სულთა C. ¹⁶ წარუდგამს C. ¹⁷ ელიასისა C.

*შეჯერებულია A 382 (XVს.)-ში დაცულ ტექსტთან: (C) რედაქცია.

*შაბათი (გბრ. შესვენება).

*მდრ. დაბ. 175, იხ. ათქვ 7:15 ;

17. და შემდგომად სიკუდილისა *თეგდორაძისა* (sic)¹ კუალად გუწყა მას, ვითარმედ გუღს-უც მეფესა წარყვანებამ მისი. და ივლტოდა ღამე *ალექსანდრადი*² და მოვიდა აქა მახლობელად ჩემსა და მევედრებოდა მე, რაითა მიესცე მას სენაკი გარეშე *სკიტისასა*.³ და მან მითხრა მე ესე ყოველი.

18. (490⁴) და მივეც მას ქუაბი ესე და გარდაეცვალე⁵ სამამაკაციოთა⁶ სქემითა. და ესერა დღეს ოცდარეამ⁷ წელიწადი აქუს *სკიტეს* და არავის უცნობიეს მისი გარეშე შენსა და ერთსა სხესა მოწფისა (sic) და რადენნი მსახურთა მისთაგანნი წარვევლინეს მეფესა ძიებად მისა. არა ხოლო თუ მას,⁸ არამედ პაპმანცა და ყოველმან *ალექსანდრიამან* და არაჲინ ცნა, რომელსა ადგილსა არს დღევანდლამდე.⁹

19. აწ იხილე უკუშ რადენნი¹⁰ სამეფოდ განმზადებულნი მოსწრაფთ¹¹ არიან (490¹²) ეშმაკისათუს ბრძოლად და შეკმუსრენ ცოცხთა მათთა. ხოლო ჩუენ სოფელსადა¹³ ვიყვნით, არა გუაქუნდა პური, რამცა განეძელით და კუალად სამარტომყოფოსა რაჲ მოვედით, ენუკეთ¹⁴ და ერთისაცა კეთილისა მოგებად ვერ შემძლებელ ვიქმენით.

20. ვილოცოთ უკუშ, რაითა უფალმან ჩუენცა ღირს-მყენეს¹⁵ მასვე გ'სასა წმიდათა მამათასა და პოვნად წყალობამ¹⁶ მას დღესა შინა აზბა *ანასტასიის*, საჭურისისა თანა, რამეთუ სახელი მისი ითქუმოდა *ანასტასია* პირველად, ხოლო მე საჭურისად გარდაეცვალე¹⁷ იგი ღოცვითა და მეოხებითა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთისმშობელისა და მარადის ქალწულისა *მარიამისითა* და ყოველთა წმიდათა მისთაჲთა,¹⁸ რამეთუ მისა შუენის დიდებამ¹⁹ უკუნიით უკუნისამდე, ამენ.²⁰

¹ თეოდოსიასა C ² ალექსანდრი C ³ სკეტისასა C ⁴ გარდაეცვალე C ⁵ სამამაკაციოთა C ⁶ ოცდარეამ C ⁷ მან C ⁸ დღევანდლამდე C ⁹ რადენნი C ¹⁰ მოსწრაფე C ¹¹ სოფელს რაჲ C ¹² ენუკეთ C ¹³ ღირს-მყენეს C ¹⁴ წყალობა C ¹⁵ გარდაეცვალე C ¹⁶ მისთათა C ¹⁷ დიდებამ C

* ზღ. კანონიკი მხოვარის ცხოვრება.

ნაწილი მესამე

უძველესი რედაქციების სინოპტიკური გამოცემა

ცხორებად და სინანული ტასიადის
მეგვტკელისად, რომელი იყო მეძაე

მამისა სერაპიონისთვის

1. (1266) ამანო ჩემო საყუარელნო, მეგულების
მე თხრობად თქვენდა საკრეველი და
ბრწყინვალე სინანული, რომელი აღესრულა და
იღიდა ჩუნ შორის.

2. რამეთუ რომელთა უნებს სინანული
საქმეთათჳს, რომელი უეამოდ და უმეცრებით
ქმნეს. სარგებელ არს სიტყუაჲ ესე და
ნუგეშინიმცემელ და სინანულ, რომელთა
უყუარს ღმერთი და უნებს სინანულის.

3. იყო ვინმე *გვგატეს* დედაკაცი ერთი და
ესუა მას ასული, რომლისა სახელი *ტახია*. ესე
იყო კეთილ პირითა და შუენიერ ქმნულებითა
ფრიად. ესე წარიყვანა დედამან თჳსმან
სიყრმიტანეჲ და დაადგინა იგი ადგილსა
წარსაწმედელსა. ისმოდა ყოველთაგან სახელი
სიკეთისა მისისაჲ და მრავალნი შორით
მოვიდოდეს მისა წარწმედად საროსკიჲსა და
ეერ განძეუბოდეს სიკეთითა პირისა მისისაჲთა.
ალი აღატყუდებოდა გულსა მათსა, რომელნი
ახედვიდეს და მრავალნი მონაგებთა მათთა
გაჰყიდდეს და გლახაკნი სამოსელსა მათსა,
რამთამცა მიემთხვნეს გულისთქუმასა მის თანა.

4. ესმა *მამასა სერაპიონსა*, რომელსა ერქუა
ხილონ, რამეთუ მრავალნი მიიზიდნა
წარსაწმედელად სიკეთემან მის ქალისამან.
შეიშოსა საერისკაცოთა და წარიღო მის თანა
ერთი *დრჰკანი* და წარვიდა მისა. და ვითარცა
იხილა იგი, გამოიღო *დრჰკანი* იგი და მისცა
მას. და მან (1267) მიიღო და ერქუა მას:
„მოგუალე შინაგან.“ და ვითარცა შევიდეს,
იხილა ცხედარი დაგებული მაღალი. და აჰდა
ქალი იგი მას ზედა და უბრძანა ბერსაცა
აღსლვაჲ მის თანა. ხოლო მას ვითარცა ესმა,
ერქუა მას: „არა არსა სენაკი ამისსა
უშინაგანესი?“ და ხაღოდა ბერი ფარულად
ღმერთსა მისთვის. ხოლო მან ერქუა: „არს.“
ერქუა მას ბერმან „შევიდეთ და დავიძინოთ
მუნ.“ ერქუა მას *ტახია*: „უკუეთუ კაცთაგან
გეშინის, არაჲნ გუხედდეს აქა. უკუეთუ
ღმერთსაგან გეშინი, სადაცა შევიდეთ
გუხედდეს იგი.“ ვითარცა ესმა ბერსა სიტყუაჲ
ესე, ერქუა მას: „უწყია, უკუეთუ არს ღმერთი?“

1. (504v) მოვიდა ოდესმე მამაჲ *სერაპიონ* დაბასა
ერთსა *გვგატეს* და იხილა ვინმე ჩუქავი, რომელი
ჯდა კართა ზედა სახლსა თჳსისაჲთა. და ერქუა
მას ბერმან: „მომელოდეთ მე აქა მწუხრად,
რამეთუ მინებს ყოფის შენთანა.“

2. ხოლო მან ერქუა: „კეთილ, მამო, ვერე ვყო.“
და ვითარ შემწუხრდა, მივიდა ბერი მისა. ხოლო
მან შეიყვანა იგი სენაკსა შინა თჳსსა და ვითარ
დაჰშა კარი, ერქუა მას ბერმან: „მეგუბდეთ,
რამეთუ რწული გუკერეის, რათა აღვასრულო
იგი პირველად.“ და დადგა ბერი კანონსა და
იწყო „*ღაგითსა*“ თავითგან და ფსალმუნ-
ფსალმუნ ჰყოფდა და ილოცვიდა მისთვის. და
შეისმინა მისი უფალმან.

ხოლო ტახია პრქუა: „უწყო, რამეთუ არს ღმერთი და სასუფეველი და საშჯელი ყოფად არს.“ ხოლო ვითარ ესმა ესე ბერსა, ფრიად განმზიარულდა გული მისი, რამეთუ შეისმინა მისი ღმერთმან. პრქუა მას ბერმან: „მ, უბადრუკო, უკუეთუ ესე იცი, რაჲსათჳს ესოდენნი წარსწყმოდენ კაცნი?“ ხოლო იგი შეუერდა ფერკთა მისთა, რამეთუ ცნა, ვითარმედ მისთვის მოსრულ არს ბერი ესე და პრქუა მას: „იცი, მამაო, რამეთუ არს ღმერთი და სინანული, რომელნი მოიკცევიან ღმრთისა. აჲ მომეც მუდრომ სამ დღს და ეგრეთ ქმენ, რაჲ გნებავს საქმეთა ჩემთათჳს ბოროტთა, რომელნი ექმნენ.“ ხოლო ბერმან პრქუა: „*მიადე გეგ, რომელი ბოროტად მოიგე და დაწე ცეცხლითა წინაშე ყოველთასა და შენ მოვედ ჩემ თანა.*“ (მათ.19:2; მარ.10:21) და ეწუნა მას ადგილი იგი, სადა პოოს იგი და განუტევა და წარვიდა.

5. ხოლო ტახია აღიღო, რადენი რამ მოვეგო სიძითა და დაწუა იგი ცეცხლითა შორის ქალაქსა და ეტყოდა: „მოვედით ყოველნი, რომელნი ჩემ თანა ისიძევდით, და იხილეთ, რომელი იგი ბოროტად შემეკრიბა, ვითარ დაიწუების ცეცხლითა წინაშე თქვენსა.“ (1268) რამეთუ იყო ნივთი ოქროსა მის, ვითარ ბოთასი ლიტრამ, რომელი დაწუა, და წარვიდა ბერისა.

6. ხოლო ნეტარმან ბერმან, ვითარცა იხილა, უპყრა კელი და შეიყვანა იგი დედათა მონასტერსა ქალწულთა წმიდასა. და პოვა სენაკი იწრო და ბნელი და შეაყვანა მას შინა და დამსტუალა და დაბეჭდა ბრკენითა და დაუტევა მცირს ხურელი, სადაით საზრდელი მიიღოს. და შეუთუალა დეასახლისსა(sic) მონასტრისასა, რათა მისწყოდის პური და წყალი მცირედ.

7. პრქუა ნეტარმან ტახია სარკუმლით გამო ბერსა: „სადა მიბრძანებ, სადა იყოს განსაველი ჩემი?“ ხოლო მან პრქუა: „მაგასევე სენაკსა შინა, ვითარცა შეგეცეუების შენ.“ ხოლო მან პრქუა კულად: „ვითარ ეილოცვიდე ღმრთისა მიმართ, რაჲთა შემინდოს მე?“ პრქუა მას ბერმან: „არა ღირსა ხარ შენ ლოცვად მის წინაშე, ვითარცა სხუანი, არცა სახელის-დებად ღმრთისა ბაგითა შენითა და არცა განჰყრობად კელთა შენთა მის წინაშე. რამეთუ ბაგენი შენი შემწიკულეზულ არიან და არაწმინდა და კელნი შენნი შეგინებულ არიან. არამედ დეგ ოდენ და ცრემლოდენ და ჰხედვედ აღმოსავლად და ნურას იტყუ, გარნა სიტყუასა ამაჲს: „რომელმან დამზადე, შემიწვალე მე.“

და ვითარ „დავითი“ დაასრულა ბერმან, დავარდა დედაკაცი იგი ქუეყანასა ზედა. ხოლო ბერმან იწყო ზეპირით „*აკელესა*“ და წარმოიტყოდა და ესრეთ აღასრულა კანონი თჳსი.

3. მაშინ დედაკაცი იგი გონებასა მოვეგო და ცნა, რაჲთა არა ცოდვისათჳს მიჰყდა მისა, არამედ სული მისი განარინოს. შეუერდა ფერკთა მისთა და (505r) პრქუა მას: „*ჰევე სიყუარული, მამაო, და სადა იცი, ვითარმედ სათნო ეყყო ღმერთსა, მიმიცელე მე.*“

4. ხოლო ბერმან შეიყვანა იგი ქალწულთა თანა მონასტერსა და მიუთუალა იგი წინამძღუარსა მათსა და პრქუა მას: „მიიყვანე დამ ესე, დედაო. და ნურას დასდევ მაგას უღელსა მძიმესა და ნუცა საქმესა რას განუწინებ თჳსად, არამედ ვითარცა უნდეს ყოფის ნება ეც.“

8. და დაყო სენაკსა მას შინა სამი წელი და შეიმოსა მორჩილებად და სიმაღლემ. და შეეწყალა იგი ბერსა და წარემართა იგი მამისა ანტონისა, რამთაჲცა ცნა მისგან, თუ შეუნდოა ღმერთმან, ანუ არა. და ვითარცა მიიწია მის წინაშე, უთხრა მას ყოველი. და მსწრაფლ მოუწოდა მამამან ანტონი მოწაფეთა თუსთა და პრქუა: „აკად-კადი შეეყენით სენაკსა თუსსა ამას (1269) ღამესა და ღოცვა ყათ ღმრთისა მიმართ, რამთა ეცნათ, თუ ვის გამოეცადოს და გუესწაოს მისთვის, თუ შეუნდო მას ღმერთმან პირველი იგი შეცოდებამ მისი.“ და ყვეს ეგრეთ ყოველთა, ვითარცა უბრძანა მათ. და ეუწყა *პაულეს*, წრფელსა მოწაფესა ნეტარისა ანტონისა, ახედოდა ცხედარსა დაგებულსა სამოსლითა სიეტაკითა და შემკობილსა თუალითა პატრიოსნითა და გვრგვნიები მას ზედა. და იტყოდეს ვითრინმე: „ვისიმე იყოს ცხედარი ესე?“ ხოლო *პაულე* პრქუა: „არავისი არს ესე, არამედ მამისა ჩემისა ანტონისი.“ და ესმა ჴმად, რომელი ეტყოდა მას: „არა მამისა შენისა ანტონისი არს, არამედ მის დედაკაცისა არს ტახიასი, რომელი იგი ნეტარმან სერაპიონ შეაყენა სენაკსა.“

9. და მას ვითარცა ესმა ეგე, აღდგა და მადლობას შეწირა ღმერთსა და მივიდა მამისა ანტონისა და აუწყა მას და ყოველთა მამათა ესე ყოველი. ხოლო მათ ვითარცა ესმა ესე, აღდგეს მსწრაფლ და თაყუანის-სცეს ღმერთსა და მადლობდეს ღმერთსა, რომელმან ღირს-ყო იგი ესე ვითარსა სინანულსა და შენდობასა ცოდებათსა.

10. მაშინ უბრძანა ნეტარმან ანტონი მამას სერაპიონს, რამთა მივიდეს და გამოიყვანოს იგი მიერ სენაკით. ხოლო იგი აღდგა და მივიდა მისა და უთხრა მას კაცთმოყუარებამ ღმრთისად მისთვის და ეტყოდა მას, რამთა გამოვიდეს მიერ სენაკით. ხოლო მას არა უნდა გამოსლეს, მაშინ გამოიყვანა იგი მამამან სერაპიონ და იყოფოდა იგი მონასტერსა მას შინა და სათნო-ყო ღმერთსა გარდარეულად და საბაძეულად ყოველთათვის სინანული იგი მისი და სათნოებით ცხოვრება.

11. მოგუმაღლენ ჩუენცა ღმერთმან ღოცვითა მისითა მის თანა შენდობამ ცოდებათ, რამთა ერთობით ყოველნი ვადიდებდეთ მამასა და ძესა და წმინდასა სულსა აწ და მარადის და უკუნიით უკუნისამდე, ამენ.†

5. და ვითარცა დაყო მცირედნი დღენი, პრქუა: „მე ცოდელი ვარ და მიწებს, რამთა მწუხრითი მწუხრად ეგზამო პური.“ და ყო ეგრე.

6. და მერმე მცირედთა დღეთა შემდგომად ევედრა წინამძღუარსა მონასტრისასა და პრქუა: „რამეთუ ფრიად შევაწუხე მე უფალი უმჯულოებითა ჩემითა. ყავ სიყუარული და შემაყენე სენაკსა ერთსა და კარი დაყავ.“ ხოლო წინამძღუარი იგი ერჩდა მას და ყო ეგრეთ, ვითარცა ევედრა მას. და ესრეთ ღმრთისა მიმართ სათნოებით აღასრულნა ნეშტი იგი ჟამთა ცხოვრებისა მისისანი.†

ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მარიამ მეგვპეტელისაჲ
რომელი იყოფებოდა უდაბნოთა მათ იორდანისთა

28v-90v

1. (28v)საიდუმლოთა მეფისათა დაფარება კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღმრთისათა ქადაგებას სარგებელ არს და დიდებულ. რამეთუ ესრეთ პრქუა ანგელოზმან ტოეითს შემდგომად საკრველისა მის ახილვისა თუალთა მისთაჲსა და შემდგომად განსაცდელთა მათ, რომელნი მოიწიეს მას ზედა. და კუალად განერა მათგან ღმრთისმსახურებისა მისისათჳს.
2. რამეთუ არა დაფარება საიდუმლოთა ქუეყნისა მეფისათა საცთურ არს და სატანჯველისა ღირს (ტობ.12(12):2,6-7.) და ეგრეთვე დადუმებამ საკრველთა მათ საქმეთა ღმრთისათა საენებელ არს სულისა.
3. ამისთჳს უკუე მეცა მეშინის საღმრთოთა მათ საქმეთა დუმილით თანაწარსელამ. ნუკუე სასჯელი იგი მონისა მის მოიწიოს ნემ ზედა, რომელმან მიიღო უფლისაგან თვისისა ტალანტი (29r)და დაჰფლა იგი ქუეყანასა და რომელი იგი განსამრავლებლად მიეცა, ყოელადეუ არა განიღო საეპროდ. და რამ არა ჩემზედაცა მისი იგი ორგულებამ შემხილოს, ამისთჳს არა დაეიდუმო მითხრობად საქმესა კეთილისა, რომელი სასმენელად ჩემდა მოიწია.
4. ხოლო ნუმცა ვინ ურწმუნო იქმნების, რომელიცა აღწკრდესა ამას მიემთხვოს. გინა თუ ნემსა პკონგდეს ნათელსა რასმე და არა ჭეშმარიტსა აღწკრად. (29v)გინათუ საქმისა ამის საკრველებასა ზედა ურწმუნო იყოს და ამისთჳს ორგულებდეს თქმულთა ამათოჳს.
5. რამეთუ ჩემდა ნუ იყოფინ ტუეილი საღმრთოთა ზედა სიტყუათა, რომელთა შინა უფალი იხსენების. და კუალად უკუეთუ ვინმე უდარეს დიდებულებითა მათგან განხორციელებულისა ღმრთისა სიტყვსა გულისკმაჰყოფდენ და ვერ პრწმენდენ. მისითა მით მადლითა აღსრულებულთა საქმეთა საკრველებამ, არცა ერთი აქუს მათ სიტყუაჲ, გარნა მათცა შემნდობულ ყუიენ უფალი, და განახუნენ ვინ საცნობელნი (30r)გულთა მათ თანა სარწმუნოებად, რამეთუ იცის მან, ვითარმედ ოგონიო უძღაუერებასა მას კაცობრივისა ბუნებისასა იფონებუნ. და ამისთჳს ძინად შესაწყნარებულად ურს, ოდეს უდარეს ბუნებისა საქმენი ესმოდინ ეითოჳსმე მისეჲ ბუნებისაგანისა.
6. ხოლო ეიწყო აწ ახლისა მას საქმისა სულიერისა მითხრობად და გაუწყო საქმე, რომელი სუნენ ამას ნათესავსა ზეადესრულა, არამედ ნუცა (30v) ესე გიკვრს, თუ ვითარი უძღურსა ამას ნათესავსა შესნა ესევეთარი საქმე იპოა. რამეთუ მადლი იგი, ვითარმედ წმიდისა სულისაჲ ნათესავეთი-ნათესავად კპოებს ღირსთა მისთა და მეგობარ ღმრთისა და მოქმედ საქმეთა საკრველებისათა პყოფს მათ.
7. ხოლო ეამის არს აწ სულიერისა მის თხრობისა დაწეებად.
8. იყო კაცი ვინმე მონასტერსა ერთსა პალესტინისასა, შემკობილ საქმითა და სიტყუთა, რომელი სინოთათაგანეუ აღზრდილ იყო მონაზონებისა (31r)მოქალაქობასა შინა და მოღუაწებასა და სახელი ბერისაჲ მის ზოსიმე. და ნუეინ პკონგებს ერთობისათჳს სახელთამსა, თუ მას ეიტვე ზოსიმეს, რომლისათჳს თქუმულ არს, თუ სცთა მართლისა სარწმუნოებისაგან. რამეთუ სხუაჲ არს ესე და სხუაჲ არს იგი და ფრიადი არს მათ შორის განყოფილებამ, დადაცათუ ერთ არს სახელი მათი.
9. ესე უკუე ზოსიმე მართლმადიდებელ მონაზონ (31v)იქმნა სიყრმიტგან, ვითარცა ვთქუ, მონასტერსა ერთსა პალესტინისა მონასტერთა შორის. და ყოელიეჲ სახე მოღუაწებისაჲ ადასრულა და ყოელსაჲჲ წესისა მართლებისასა მიიწია, ყოელიეჲ კანონი მონაზონებისაჲ დაწესებულნი

პირველთაგან მამათა დაიმარხა და მრაველი თაეო თესითცა შესძინა სახე ღმრთისმსახურებისა და მორჩილებად ჴორცთა, სულისა და განწმენად გონებისა მისისა შეწყნარებად მადლსა უფლისასა, (32r)რომელიცა ტეშმარტად იქმნა.

10. რამეთუ ესრეთ სახელთან იქმნა იგი წესსა ზედა მოღუაწებისასა, ვიდრე ყოველნივე გარემოსთა მონასტერთა მონაზონნი და მრავალნი შორიელნიცა მისსა მოვიდოდეს განკითხვად გულისსიტყუათა თუსთა და მის მიერ მიიდებდეს კურნებასა ვნებათასა და წესისა მის მონაზონებისა კანონისა. ხოლო იყო საქმე მის დაუცხრომელი წურთაი საღმრთოთა სიტყუათაი დღე და ღამე და გალობა, წურთაი სიტყუათა წერილისათა.

11. და მრავალგზის (32v)ჩუენებათაცა საღმრთოთა ხილვად ღირს იქმნის წმიდაი იგი ბერი, ვითარცა იტყეს უფალი, რამეთუ: „*ნეტარ იყონენ წმიდანი გულითა, (32r) რამეთუ მათ ღმრთოი იხილონ.*“ (მათ 5:8-10)და ნანდკლვე ეგრეთ არს, რამეთუ რომელთა განიწმიდნენ სულნი მათნი ჴორცთა თანა იგინი მღვდართა მით თუალთა სულისათა და წინად საუკუნოთა მათ კეთილთა აქუნდელ ხილვანი იგი.

12. იტყოდა უკუე ნეტარი იგი *ზოსიმე*, (33r)ვითარმედ სიმრთეთან მონასტერსა მას მიეცა და ვიდრე ერგასის და სამწლამდე აღასრულა მას შინა სრბაი მოღუაწებისა, რაოდენცა შესაძლებელ იყო.

13. ხოლო შემდგომად ესოდენითა მათ წელთა მოღუაწებისა, მოუქდეს მას გულისსიტყუანი, ვითარცა იტყოდა, ვითარმედ განსრულებულ არს იგი ყოველთასავე ზედა და არარა ექმარების სხვისი მიერი სწავლაი და იგონება თუსსა გონებასა შინა და იტყოდა:

14. „არს-მე-ა ქექუანასა (33v)ზედა მონაზონი, რომელმანცა შეუძლო სწავლად და ჩუენებად ჩემდა უცხოთა რასმე მოღუაწებისა სახესა, რომელიცა მე არა უწყოდე, არცამცა მექმნა? ანუ იაოების-მე მონაზონი ვინ უდაბნოთა შინა უადრესი ჩემსა საქმით და გულისქმის-ყოფით?“

15. ამის ესეითარსა რაი იგონება ბერი იგი, აჰა ესერა, კაცი ვინმე დიდებული მოუქდა მას და ეტყოდა: „*აჰო ზოსიმე*, კეთილად გიღუაწეს და რაოდენცა შესაძლებელ არს კაცისა მიერ კეთილად გიოდეს (34r)მონაზონებისა სარბიელი. გარნა არაჲინ არს კაცთა შორის, რომელსამცა სრულეაი აქუნდა, არამედ უმეტეს არს წინამდებარე იგი ღუაწლი გარდასრულისა, დაღაცათუ კაცნი უმეტარ არიან საქმესა ამას.

16. ხოლო რათა სცნა თუ რაოდენნი არიან სხუანი გზანი ცხოვრებისანი, გამოვედ ქუეყანისაგან შენისა და ნათესაეთაგან შენთა, ვითარცა მამათათაერი *აბრაჰამ* და მივედ მას რომელსამე მონასტერსა, რომელ არს მახლობელ *იორდანისა*“.

17. (34v)მესესულად უკუტ შეუდგა ბერი ბრძანებასა მას და გამოვიდა მონასტრისა მისგან, რომელსა შინა აღსრდილ იყო სიყრმითგან და მიიწია წმიდასა მას მდინარესა *იორდანისასა*, ვიდრე მოუძღუა ღმრთიან მონასტერსა მას რომლისათეს უბრძანა გამოსლვაი თუსით სენაკით. და პრეკა რაი კარსა მონასტრისასა, გამოვიდა მეკარე და შეიწყნარა იგი და მოთხზრა მისთეს მამასახლისისა. ხოლო მო-უწოდა მას და აღასრულებს ღოცებაი, მიითიხნეს ურთიერთას (35r)და დასხდეს. და იხილა რაჲ კეთილი იგი სახე და წესიერებაი *ზოსიმესი* მამასახლისიან, პრეკა მას: „*ვინაჲ მოხუად, ძმარ, ანუ რასათეს გლახაკთა ამათ ბერთა თანა მოიწიე?*“ მიუგო *ზოსიმე* და პრეკა მას: „*თუ ვინაჲ მოვალ.* არაჲ საკმარ არს ჩემდა თქუმად, მამარ სულიერო, გარნა მოა-მისთეს-სრულ ვარ, რამთა სარგებელი (35v)სულისაჲ ეჲოო, რამეთუ მასმიან თქუენთეს საქმენი დიდნი და საქებელნი და შემძლებელნი განათლებად სულისა და გზასა *ქრისტეს* მცნებათასა წარდომად“. პრეკა მას მამასახლისიან: „*ღმერთმან, ძმარ, მეურნალმან მან კაცთა უძღურებისამან, მან გასწავენ შენცა და ჩუენცა ნებაჲ მისი და წარგმართენ უმჯობესსა სულთა ჩუენთასა, რამეთუ კაცსა ვერაჲ ძალ-უც კაცისაჲა სარგებელი, უკუთუ არა მადლი უფლისაჲა შეეწყოდის და უფროსდა უკუთუ არა კაცად-კაცადი კრძალუებოდის თაგსა თუსსა და მხურეალითა (36r)გულითა შეწყენასა ღმრთისა მიერ ითხოვდეს.*

გარნა ვინაიდან სიყუარულმან *ქრისტესმან* მოგიძლუა ხილად გლახაკთა ამათ, დაადგურ ჩუენ თანა და ყოველნი გამოგუზარდნეს მადლითა მით სულისა წმიდისამთა. „*მწყემსმან მან კეთილმან, რომელმან მისცა სული თვის ცხობათა თესთათეს და მოგვზიდნა ჩუენ პატიოსნითა სისხლითა მისითა*“. (იოან.10:3-4)

18. ესე რამ პრქუა მამასახლისმან *ზოხიშეს*, აღასრულეს კუალადცა ლოცვაი და დაადგრა მონასტერსა მას და იხილნა მუნ ბერნი საქმითა და (36v)სიტყუთა განბრწინებულნი, სულითა მხურვალენი და მონებად უფლისა ახოანნი.

19. რამეთუ ლოცვაი სამარადისოა აღესრულებოდა მათ მიერ და ზედგომად ფრიადი ფსალმუნებასა შინა ღამისასა და ღლისი კელთსაქმარნი არიან კელთა მათთა და პირსა ფსალმუნი პირსა მათსა. სიტყუაი ცუდი არა იქცეოდა მათგან, ზრუნეაი საქმეთა სოფლისათაი არა იპოუბოდა მათ თანა, შემოსაღლისა საფასეთანი და საურაენი ამოინი არა ითქუმიდეს (37r)მათ მიერ, არამედ ერთი იყო საქმე მათი, რამცა კაცად-კაცადმან მოაუკლდინა ცოტანი თესნი და მკუდარმცა იყო სოფლისა ამისგან და საქმეთა მისთაგან. და საზრდელ მათდა სულიერ იყონის საღმრთონი სიტყუანი, ხოლო ჳორცნი მათნი იზარდებოდეს პურითა და წყლითა, ვითარცა კაცად-კაცადსა ძალ-უკნ და ვითარცა თითოეულსა აღსძრვიან სიყუარულისა ღმრთისა მკურნალებთა.

20. ამას ესევეთარსა რამ მოქალაქობასა ხედვიდა *ზოხიშე*, ფრიად (37v)აღშენებულ იყო და წარებატებოდა გულსმოდგინებაი მისი, ვინაიდან პოენა კეთილნი თანამუშაქნი მუშაქობად სამოთხესა მას სულიერსა.

21. ხოლო წარქდეს რამ ღლენი არამცირდენი, მოეახლა ჟამი წმიდათა მარხეთაი მოწევისთა, რომელ-იგი წესი არს ქრისტეანეთაი განსაწმედელად მათდა თაყუანის-ცემისათეს წმიდისა მის *ქრისტეს* ენებისა და ცხოვლსმოყოფელისა აღდგომისა. (38r)

22. იყო უკუე წესი ესევეთარი მონასტერსა მას, რომლისათესცა მოუძლუა ღმერთმან *ზოხიშეს* მუნ მისლად, რამეთუ კარი მონასტრისაი მას კშულ არიან. გარნა თუ უცხოი ვინმე მოვიდის და განუღიან მას. და უცხოინცა მცირედ მივიდოდეს მუნ, ვინაიდან ადგილი იგი უდაბნოი იყო და მრავალთა მიერ უცნაურიცა.

23. ხოლო კერიაკესა მას ყველიერისასა აღასრულიან რამ წმიდაი ჟამის წირვამ და ეზიარნიან ცხოვლსმოყოფელთა და უზრწნელთა *ქრისტეს* საიდუმლოთა (38v)და მიიღიან საზრდელი, მესველად შერბიან ეკლესიად ყოველნივე და აღასრულიან ლოცვაი ზეგარდამოი და კელგანაჳკურობით ჭჳარ ჟამ ღმერთსა ევედრნიან და ამბორს-უყვიან მამასახლისისა და ურთიერთას ყოველთა და მოიღიან ლოცვაი წინამძღუარისაი საგზლად. და მერმე განეხუნიან კარნი მონასტრისანი და გალობიან ერთბაშად ფსალმუნსა ამას: „*უფალი ნათელ ჩემდა და მაცხოვარ ჩემდა. მე ვისებან მეშინლის*“. (ფსალ.26(27):1) და (39r)შემდგომად ამისა ესრეთ განვიდნიან მონასტრით და დაუტყვიან მონასტერსა ერთი ანუ ორი მჟამი მცველად. არათუ რამ საფასენი მათნი დაცვენენ, რამეთუ არცა რამ იყო მათ თანა მპარაუთა წარსაპარეველ, არამედ რადთა არა დაშთეს ეკლესიაი ულოცველად და ესრეთ წიად-ქლიად იორდანესა და განეშორნიან ურთიერთას და კაცად-კაცადი უდაბნოთა მათ შინა იქცევიან. და საზრდელად თანააქუნ თითოეულსა რომელსამე (39v)პურნი, რომელსამე ლელუ კმელი, რომელსამე ფინიკი, სხუასა ცერცუ დამბალი, სხუასა არაბაი აქუნ, გარნა თითითა ხოლო უდაბნოსათა იზარდებოდნ. და წესი ესე აქუნდა, რადთა არა უწყოდის ერთმან მეორისა მოქალაქობაი და მარხეაი და არცა მივიდის ერთი მეორისა, არამედ დადაცათუ ვინ მათგანმან იხილის მოუყუსი თესი, შორით მოუკცოს გზისა მისგან და არა შეემთხვოს მას, არამედ კაცად-კაცადი ღმერთსა (40r)მხოლოსა ხედვან და მას მპონენ. და ესრეთ რამ აღესრულნიან წმიდანი იგი ღლენი მარხეთანი, მოიქციან მონასტრადვე წინა კერიაკესა *ქრისტეს* აღდგომისასა, რომელსა წინადღესასწაულად რტოებოდა ზაამასათა ესე ეკლესია აღასრულეს. და მოიქციან რამ, თანააქუნ კაცად-კაცადსა თესისა ნამუშაქეისა ნაყოფი და თითოეულისა გონებაი არიან მოწამე შრომისა მისისა და არაუერ კაცთაგანი. (40v)

24. ესე უკუე იყო წესი და კანონი მონასტრისა მის და ესრეთ უდაბნოსა მას შინა, თითოეული წინაშე ღმრთისა აღასრულებდა შრომათა თჳსთა განშორებულ მოქუენებლობისაგან კაცთაისა. რამეთუ რაოდენიცა კაცთა საჩუქნებელად იქმნებოდის, ამას ოდენ არა სარგებელ-ეყოფის მოქედისა მას, არამედ უფრომსდა ფრიადისა ენებისა მომატეუებელ არს. (ლუკ. 6:26)

25. მაშინ უკუშ ზოსიმეცა წესისაებრ მისებრ მონასტრისა (41r)იორდანე ბანელო და თანა აქუნდა მცირედი რამე საზრდელი კორცთა და აღასრულებდა წესსა კანონისა თჳსისასა უდაბნოსა მას შინა. და სადაცა ღამე ეწიის, დადგის და აღასრულის ლოცვანი თჳსნი, და მცირედ განისუენის (42v)და განთიად კუალად იწყის სლუად და მიიღის საზრდელი, ოდეს იხილის ძალი მოკლებად.

26. ხოლო მოუქდა მას სურვილი, ვითარცა თუ იტყოდა, შესლუად უშინაგანესსა უდაბნოსა ნუუკუე პაოოს ვინმე მამათაგანი,

A-95 (Xს.)პარხლის მრავალთაეი

ცხოვრება, მოქალაქობა და სინანული
ღირსისა მარიამ მეგუპტელისა, რომელი
იყო მეძაე

613r-621r

(42r)რამთამცა ცნა, თუ არს ეინ ძლიერი მოღუ-
აწე გუდისიტყვსა მისებრ, რომელი ზემო
ვაქსენეთ, თუ მოუქედებოდა გულსა მისსა,
რომლისათჳსცა უბრძანა ღმერთმან მონასტერსა
მას მისლუად. და მისწრაფებითა ელნ იგი
დღითიდლე ფრიადითა წადიერებითა, ვითარცა
საჩინოსა რასმე და განმზადებულსა სავანესა
მიეიდოდა. და ვითარ-იგი ელო ოც დლე და რამ
მოიწია ჟამი შუადღისა, დადგა სლუისა მისიან
და აღიპყრნა (42v)ველნი აღმოსავლით და
აღასრულებდა გალობასა შუადღისასა. რამეთუ
ესრეთ აქუნდა ჩუეულები დადგომად განწესე-
ბულთა მათ ჟამთა დღისათა და აღასრულებდა
ლოცვათა თითოეულისა ჟამისათა მუქლთა
დრეკითა და ესრეთ კუალად იწყის სლუად.
ხოლო ვითარ-იგი დგა და ილოცვიდა
ქელგანაჟრობით, იხილა მარჯუნით კერძო
მისსა აჩრდილი კაცისა მისდა ზედა
მოწეწული. (43r)ესე რამ იხილა, პირველად
შეშფოთნა, რამეთუ ოცნება საეშმაკოა ეგონა
და მექსეულად მოეგო გონებასა და ჯუარი
ქრისტესი გამოსისახა პირსა ზედა, განაგდო
შიში იგი და მიიქცა მუნ კერძო, ეინად იგი
აჩრდილი უწუნა, რამეთუ ლოცვაიდა მისი აღ-
სასრულად იყო. და იხილა ჭეშმარიტად კაცი
ვითარ სამხრის კერძოთ ჩრდილოთ კერძო
მიმავალი, შიშუელი გუამითა შავად გარ-
დაქცეული სიცხისა მისგან მხისა. და თმა
(43v)თავისა მისისა სპეტაკ და იგიცა მცირედ
ვითარ მკარათამდე ოდენ მოზრდილ.

1. (613r)გუთხრობდეს წმიდანი მამანი წმიდისა
მარიამისათჳს, ვითარმედ ზოსიმეს გულმან
უთქუა განსლუად უდაბნოდ. სასოებას აქუნდა,
რამთამცა პოვნა ვინმე მამათაგანი, რომელნი
უდაბნოს იქცევიან, რამცა ასწავა ვინმე მას,
რომელმცა ყო.

2. და წარემართა იგი დღისა ზასა და მკათესა
ჟამსა მიხედნა აღმოსავალით, აღასრულებდა
რამ იგი წესსა კანონისასა, რამეთუ დაეწესნეს
ჟამნი დღისანი.

3. (613r)და ვითარცა გალობდა და მექლნი
მოედრიკნეს, იხილა მარჯუნით კერძო,
ვითარცა აჩრდილი სახმ კაცისა და შეეშინა.
ეგონა, ვითარმედ საოცარი რამე არს.

4. მაშინ დაიწერა ნიში ჯუარისა და აღასრუ-
ლა ლოცვა და მოიხილა სამხრით კერძო და
იხილა კაცი შიშუელი მიმავალი. და იყო,
ვითარცა მელანი კორციოთა, სიცხისაგან
(613r)ღიდისა დამწუარ და თმა თავსა მისისა
სპეტაკ იყო, ვითარცა თოვლი.

27. ესე რამ იხილა ზოსიმე, საესე სიხარულითა იქმნა და განიხარა ფრიად გულმან მისმან უცხოისა მისთვის საკურველისა. და იწყო სრბით დევნად მიმავლისა მის, რამეთუ არა ეხილვა ყოველსა მას ოცისა დღისა საფაღსა სახე კაცისაჲ, ანუ სხუასა რამსმე იბრევისისა, მფრინველისა, გინა ოთხფურცისაჲ და (44r)რბიოდა მიწვენად მისსა.

28. ხოლო მან იხილა რამ ზოსიმე შორით მიმავალი, იწყო უმეტეს სრბით სიელტოლად უშინაგანისსა უდაბნოისა კერძო. და ზოსიმე დაივიწყა სიბერისა თვისსა უძლეულებად და ესოდენთა მათ დღეთა შრომაჲ და ვითარცა განკაბუებული გულსმოდგინებისა მიერ რბიოდა ძლიერად მიწვენად მისსა. ესე უკუეუ სდევდა და იგი იელტოდა. ხოლო იყო ზოსიმეს სრბად უმაღლესი და მცირედ-მცირედ მეოტსა (44v)მას მიეხლებოდა. და ვითარ-იგი ესოდენ მიახდა, რომელ კმად ესმოდა, იწყო ზოსიმე კმობად მისდა და ცრემლით ეტყუდა: „რად მეელტო, მე, ცოდვილსა ამას ბერსა, მონაო ღმრთისო, მელოდე მე, ვინცა ხარ. გაფუცებ ღმერთსა, რომლისათეს უდაბნოჲ ესე დაგიმკდრებებს. მელოდე მე, უძლეურსა ამას და უღირსსა სასოებისა მისთვის რაისა მოელი ესოდენთა შრომათათეს. დადეგ და ზიარ-მუჲე ლოცვისა და კურთხევისა (45r)შენისა. გაფუცებ უფალსა, რომელი არა მოიძულეებს ცოდვილთა.“

29. ამას ესევითარსა რამ ეტყოდა ზოსიმე, მიიწინეს ადგილსა რასმე, რომელი სახედ ნაღვარევისაჲ კმელისა იყო. არათუ ნაღვარევიცა იყო, რამთა არა არს ესევითარი მას ქუეყანასა, არამედ ადგილი იგი გვევითარი-სა სახისა იყოა.

30. ვითარ უკუე მიიწინეს მუნ, მტოლუარე იგი შთავიდა ნაღვარევის სახესა მას და მყის აღვიდა წიაღკერძო. ხოლო ზოსიმე (45v)დამაშვრალი და ვერღარა შემძლებელი სრბად, დადგა ამიერკერძო ნაღვარევისა მის და შესძინა ცრემლთა ცრემლნი და გოდებასა გოდებაჲ. ტირილისა მისთვის უმეტესად ესმოდეს მტოლუარესა მას კმად მისი. მაშინ უკუე დადგა იგი და ესრეთ ჰრქვა მას: „მამაო ზოსიმე, შემინდე უფლისათეს. ვერ შემძლებელ ვარ მოქცეად შენდა ესრეთ პირისპირ, რამეთუ დედაკაცი ვარ და შიშუელი, ვითარცა (46r)ჩხედავ. არამედ ეინათგან გნებაჲ ცოდვილისა ამის დედაკაცისაჲ ლოცვისა მონიჭებად, მომიგდე საბლარდნელი ეგე. რომელ გმოსიეს, რამთა დაეიზური დედობრივი უძლეურობად და მოვიქცე შენდა და მოვიღო წმიდაჲ ლოცვა შენი.

5. ესე ვითარცა იხილა ზოსიმე, მხიარულ იქმნა საკურველსა მას ხილვასა, იწყო

(613r)მან სადაით იგი იელტოდა და მიუდგა. ცნა და უხაროდა, რამეთუ არა- სადა ეხილვა გოდენითა დღეთა სახმ კაცისაჲ და ეძიებდა ცნობად. ვითარმედ რამ-მე არს ხილვად ესე. პგონებდა, ვითარმედ დიდთა ბერთაგანი ეინჩე იყოს.

6. ესე ვითარცა იხილა ზოსიმე, სიბერე დააეიწყდა და შრომაჲ იგი გზისაჲ მის და შეუდგა, რამთამცა ეწია მას. ესე სდევდა და იგი იელტოდა. და მცირედ რამ მიეწია მეოტსა (613v)მას, ვითარცა კმად ოდენ ესმოდა, იყო ზოსიმე და ღაღადებდა ცრემლით: „რასა მეელტო მე, ბერსა ცოდვილსა, წმიდაო ღმრთისაო! მელოდე მე, ვინცა ხარ მასვე ღმერთსა, რომლისათეს მკედრ იქმნ უდაბნოსა ამას. მელოდე არადირსსა ამას, მასვე სასოებ-ასა, რომელსა მოელი ღმრთისაგან შრომათაგან შენათეს. მომეც მე ლოცვაჲ და კურთხევაჲ ყოველი (613v)შენი ბერსა ამას მასვე ღმრთისა, რომელმან ცოდვილნი არა მოიბაგნის.“

7. ამას რამ ეტყოდა ზოსიმე ცრემლით, მიიწინეს ადგილსა ერთსა ჴეკსა რასმე ჴმელსა. მეოტი იგი წიაღ-ჴდა მიერ კერძო, ხოლო ზოსიმეს (613v) არღარა ძალ-უდგა ხირბილად და დადგა ამიერკერძო ჴეკსა და ხედვიდა მიმართ და ვერ იკადრებდა [სიტ]ყუად, არამედ გულსა შინა ოდენ იტყოდა: „უფალო შმიწყალე მე.“ და შესძინა ღაღადებად ცრემლით და ტირილად, რამთამცა ასმინა მას.

8. მაშინ მეოტმან მან მიუგო მას: „მამაო ზოსიმე, შემინდე მე ღმრთისათეს, რამეთუ ვერ ძალ-მიც მოქცეად და ხილვად შენდა, რამეთუ დედაკაცი ვარ და შიშუელ (613v)ვარ. ხოლო უკუეთუ გნებაჲ ცოდვილისა დედაკაცისა მინი-ტებად ლოცვაჲ, მომიგდე ძონიხი ეგე, რომელ გმოსიეს შენ, რამთა დაეიფარნე კორცნი ჩემნი და მოვიქცე შენდა და მოვიღო ლოცვაჲ შენ-გან.“

31. მაშინ ძრწოლად შეუხდა ზოსიმეს, ესმა რამ, ვითარმედ *ზოსიმე* უწყოდა სახელსდებით. რამეთუ მახული იყო გონებითა ნეტარი იგი და საესე საღმრთოთა სიბრძნითა და გულისკმა-ყო, ვითარმედ არამცა (46v) სახელით უწოდა, რომელი არასადა ეხილვად და რომლისათჳს არაოდეს ასმოიდა, უკუთუშვცა არა წინასწარმცნობელობისა მადლითა შემოპილ იყო. ხოლო მეყსეულად ბრძანებული იგი აღასრულა და მოიძარცვა საბლარდნელი იგი რომელ ემოსა და მიუგდო მას უკუხედვით მდგომარეობან. და მიიღო მან და მოიბღარდნა დასაფარავად ასოთა თჳსთა და მოიქცა *ზოსიმეს* კერძო და პრქუა მას:

32. (47r) რამსათჳს-მე ინებე, მამო, ცოდვილისა დედაკაცისა ხილვამ? რასა კეთილსა პერნებ ჩემგან ხილვად, ანუ სწავლად რომელ ესოდენი შრომამ თჳს იღევ? ხოლო *ზოსიმე* მუკლნი მოიდრიკნა და ითხოვდა კურთხევისა ჩუქუელუ ბისაებრ. მაშინ უკუე მანცა მოიდრიკნა მუხლნი და აიძულებდა ურთიერთსა კურთხევისა წართქუმად და ვითარ მყოარ ჟამ აწუყედეს ურთიერთსა და არა რას სხუასა (47v) იტყოდა თითოეული, გარნა ამას, ვითარმედ: „გუაკურთხენ.“ მაშინ დედაკაცმან მან პრქუა *ზოსიმეს*: „მამო *ზოსიმე*, შენდა ჯერ-არს ლოცვისა და კურთხევისა წართქუმა, რამეთუ შენ მდღელობითა პატივითა პატიეცემულ ხარ, შენ მრავლით ჟამითგან წინაშე წმიდისა საკურთხეველისა მდგომარე ხარ და მრავალგზის წმიდათა საიდუმლოთა შემწირველ ქმნიდ ხარ.“

33. ესერამ ესმოდა *ზოსიმეს*, უმეტეს (48r) განკურვებით განცხებრებულ იყო და შიშისაგან ოფლი სდიოდეს. მიუგო უკუე ძრწოლით და პრქუა მას: „საცნაურ ხარ შენ, სახისაგანცა შენისა, დედაო სულიერო, ვითარმედ ღმრთისად მიცვალებულ ხარ და სულისა ამისაგან მომეცადარ ხარ. ხოლო გამოაცხადებს უმეტესად მადლსა სულისა შენისასა საქმეცა შენი, რომელ სახელით მიწოდე და მდღელად მიწესე, რომელი-ესე არაოდეს გიხილავ, ეინათგან უკუე მადლი ღმრთისად არა გარეშთა პატიოთგან იცნობების, არამედ (48v) წესთაგან სულისათა გამოსახვისა. შენ მაკურობე უფლისათჳს და ზიარ-მევე ლოცვისა სრულებისა შენისასა.“

34. დამორჩილდა უკუე დედაკაცი იგი და თქვა: „კურთხეულ არს ღმერთი, რომელმან ყო მკობრებამ კაცთაი ერთობით.“ *ზოსიმე* თქვა: „ამენ“.

9. მაშინ განკურვებამან შეიპყრა, ვითარცა ესმა, რამეთუ სახელ-სდვა მას. რამეთუ მახულ იყო და ბრძენ და ღმრთისა მიერ გულისკმა-ყო (613v) და თქვა: „წმიდათა წინასწარმეტყუელთა მადლითა გამო-ვინმე-ბრწყინებულ არს ესე.“

10. და ვითარ ესმა ბრძანებამ მისი, მსწრაფლ განიძარცვა ძუელი იგი საშოსელი და მოუგდო. ხოლო მან შეიშრსა და მოიქცა ბერისა და პრქუა: (614r) „რამსათჳს ჯერ-გინდა ცოდვილისა დედაკაცისა ხილვამ, მამო? რასა ეძიებ ჩემგან, ანუ რამსა სასწაულად მოხუდ? რამსათჳს ჰყავ ესოდენი შრომამ?“

11. ხოლო მან მოიდრიკნა მუკლნი ქუეყანად და ხედიდა კურთხევისა მისგან და მარცა მოიდრიკნა მუკლნი და სთხოვდა კურთხევისა. და არა იყო სმენა, არამედ ურთიერთსა სთხოვდა კურთხევისა.

12. (614r) და პრქუა დედაკაცმან მან. „შენდა ჯერ-არს მამო *ზოსიმე*, კურთხევა და ლოცვა, რამეთუ შენ გაქვს პატივი მდღელობისა, რამეთუ მრავალგზის საიდუმლოსა შესწირავ ღმერთსა.“

13. (614r) მაშინ *ზოსიმე* უფრომისა შიშსა შეეარდა და მოაკლდებოდა ჳმამ მისი უძლურებითა და პრქუა მას: „დედაო სულიერო, რომელმან მოიკლდინენ გულისთქუმანი, მაუწყებს შენსედა მონიჭებული მადლი, რამეთუ პირველად სახელი ჩემი მიწოდე და აწ მდღელობამ ჩემი. (614r) აწ მაკურობე და ჩემსჳს ლოცვა ყავ, სრული და ხულიერო დედაო.“

14. მიუგო დედაკაცმან მან და პრქუა: „კურთხეულ არს ღმერთი, რომელმან ყო ცხოვრებამ კაცთაი ერთობით.“ *ზოსიმე* თქვა: „ამენ“.

35. „რამათს-ზე მოხუდ ცოდვილისა ამის მომართ, კაცო ღმრთისაო? რამათს ინებე ყოვლისა კეთილისაგან (49v) განშეშულებულისა დედაკაცისა ხილვად? გარნა ეინათებან ჩადღმან სულისა წმიდისამან მოგიძღუა, რამათ მსახურებაი განგებულებისა მისისა აღასრულო ჩემ ზედა. მითხარ გვეყდრები, ვითარ იყოფების დღეს ქრისტეანეთა ერი? ვითარ ქრისტიანობენ ოდენ მეფენი“ მიუგო *ზოსიმე* და პრქუა მას: „ყოველთაჲ, დედაო სულიერო, *ქრისტეგრან* ლოცვითა შენითა მშუდობა კეთილი და წარმატებაი საღმრთო მიჰმადლუნ. გარნა მიითვალე (49v) ბერისა უღირსისა ეყდრება: გვეყდრები და ლოცვაჲ ჟაჲ ყოვლისა სოფლისათს და ჩემთს ცოდვილისა, რამათ არა უნაყოფო იყოს ჩემდა უდაბნოისა ამის ზრდიამ და ყოვლისაჲ მონაზონებისა ჩემისა.“ ხოლო მან მიუგო და პრქუა მას: „შენდა ჯერ-არს მამაო *ზოსიმე*, ჩემთსცა და ყოველთათს ლოცვა, რამეთუ მღვდლობისა პატივი გაქუა და ამას ზედა განწესებულ ხარ. გარნა ეინათებან მორჩილებისა ქმნად ბრძანებულ ვართ, სიტყუსაებრ შენისა აღვასრულო.“

36. (50r) და ესე რამ თქუა, მოიქცა აღმოსავალით და აღიხილნა თუალნი ზეცად და კვლნი განიჰყრნა და იწყო ლოცვად. ხოლო ჴმაჲ მისი არა ისმოდა. ამისთვისცა *ზოსიმეს* არა ესმოდა სიტყუაჲ ლოცვისა მისისა, არამედ მორღეკილ იყო ქუეყანად და დგა ღუმლით. ხოლო ფუცკიდა და ღმერთსა მოწამედ სიტყუსა თვისსა მოიყენებდა, ვითარმედ იხილა რამ დაყოვნებაჲ მისი ლოცვასა შინა, აღიხილნა მცირედ და მიხედნა მას და იხილა იგი აღმადლებული (50v) ქუეყანით ვითარ წყრთა ერთ და პაერსა დამოკიდებული ილოცვიდა.

37. ესე რამ იხილა, უმეტესითა შიშითა დაეარნა ქუეყანასა ფრიად განკრეფებული და მკუბარე იყო ღუმლით და თესა იგი ოდენ იქოდა 'კერიელეოსისა'.

38. ხოლო მდებარჲ იყო რამ ქუეყანასა ზედა, იწყო გულსა შინა თესსა დაბრკოლებად, ნუუკუე სული ოცებისა არს და ლოცვასა ირემებს. მაშინ მოიქცა დედაკაცი იგი, აღადგინა ბერი და პრქუა მას: „რამათს შეგაწუფოთებენ გულისსიტყუანი, მამაო, და (51r) მოგაგონებენ ნუუკუე სული ვარ მე ოცებისა და ლოცვასა ვისიმებ. გულსაჲ იგაჲ, კაცო ღმრთისაო, დედაკაცი ვარ ცოდვილი, გარნა წმიდისა ნათლისღებისა მიერ შეჭურვილ ვარ და არა სულ ვარ, არამედ მიწა და

15. და პრქუა დედაკაცმან მან: „რომლისა მადლისათს მოხუდ, მამაო, ხილვად შიშუელი ესე ყოვლისა სათნოებისაგან და შენ ირემი ხილვად (614r) ჩემდა? არამედ ვიტყუ: ჩადღმან სულისა წმიდისამან მოგიყვანა შენ, რამათ მცირე მსახურებაი შემდგომად წელწდისა აღასრულო.“

16. ხოლო აწ მითხარ მე: „ვითარ არს ნათესავი ქრისტიანეთა? ვითარ არიან მეფენი? ვითარ ჰმსახურებენ ეკლესიათა?“

17. ხოლო *ზოსიმე* პრქუა: „ლოცვითა წმიდითა შენითა, ღირსო და სულიერო დედაო, მშუდობას მონაიჭა ღმერთმან ყოველთაჲ. არამედ გვეყდრები შეიწირე ეყდრებაი ბერისა (614v) და ილოცე ღმრთისა მიმართ ყოვლისა სოფლისათს და ჩემთს ცოდვილისა, რამათ არა უნაყოფო იყოს მოსლვაჲ ჩემი უდაბნოსა ამას.“

18. ხოლო *მარიამ* პრქუა: „შენდა ჯერ-არს, მამაო, ლოცვა ჩემთს და ყოველთათს, რამეთუ მღვდელი ხარ, ვითარცა-ესე გარქუ შენ, არამედ გულსმოსდგინებაი შემიგახს, რამათ ბრძანებული შენი მორჩილებით აღვასრულო.“

19. (614v) და ესე ვითარცა თქუა, მოიქცა აღმოსავალად, აღიხილნა თუალნი სიმაღლესა ცისასა და ცრემლორდა, კვლნი განიჰყრნა და იწყო ლოცვად ღუმლით. ჴმაჲ მისი არა ისმოდა, რომლისათს *ზოსიმე* ერთიცა სიტყუას ვერ დაისწავა, ვითარ-იგი იტყოდა ძწოლით, ეყრას იტყოდა, მოწამედ ხადოდა, რამეთუ იხილა დედაკაცი იგი ლოცვასა შინა აღმადლებულად იყო (614v) ქუეყანით, ვითარ წყრთა ერთ, პაერთა დგა და ილოცვიდა.

21. ვითარცა იხილა იგი *ზოსიმე*, უფროსაა შიშსა შევარდა და დაეცა ქუეყანისა ზედა. დაეჭუდა: „ნუუკუე სული რამეჲ არს და ლოცვასა მარუენებს?“

22. მოიქცა დედაკაცი იგი და პრქუა: „რამათს, მამაო, გულისსიტყუანი შეგაწუფებენ (614v) და გაცთუნებენ შენ მით ვითარ, სული რამ-ე ვარა და ლოცვასა გაჩუენებ. დაიჯერე, მამაო, ცოდვილი დედაკაცი ვარი და ნათლისღებაჲ

ნაცარ და ყოვლითურთ კორც, რომელსა არა ოდეს სულიერი რამ გულისკმა მიუყოფის.“ და ამას რამ იტყოდა, შეიბეჭდა თავი თუხი სასწაულითა ჯუარისათა პირი და თუალნი და თავი და თუალნი, თავი და შუბლი და მკერდი და გული და თქუა: „მამო ზოსიმე, უფალმან გუკსენინ ჩუენ ეშმაკისაგან და საცთურთა მისთაგან, რამეთუ მრავალ არიან ჩუენ ზედა ღონენი მისნი.“

39. ესე რამ ესმა ბერსა და იხილა, შეუერდა ფერკტა მისთა და ეტყოდა: „გაფუცებ შენ ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა, რომელი იშვა ქალწულისაგან, რომლისათუს ესე სიშიშულე თავს-გიც და კორცნი შენნი განგიღვეიან, რამთა არა რამ დაღუარო მონისა შენისაგან, თუ ეინაჲ ხარ, ანუ ეინაჲ (52r) ოდეს, ანუ ეითართა წელთა უდაბნოჲ ესე დაიმკდრე?“

40. ნურას დაჟარაჲ ჩემგან, არამედ ყოველივე მაუწყე, რამთა დიდებულებაჲ ღმრთისაჲ საცნაურ-ყო. რამეთუ სიბრძნე დაფარული და საუნჯე უნროჲ არად სარგებელ არიან (ტობ.12:6), ეითარცა წერილი იტყუა. მითხარ მე ყოველივე ქრისტესტუს, რამეთუ არა სიქადულით, ანუ კაცთა მოთმინებით იტყუ, არამედ რამთა გულსაესე-ყო მე, ცოდვილი ესე და უღირსი. და მრწამს ღმრთისაჲ ძლიერისა ცხოვლ ხარ, ეითარმედ ამისტუს მომიძლუა უდაბნოსა (52v)ამას, რამთა საქმენი შენი საცნაურ ჩემდა ქმნას და არა ჭელუეწიფების უაჲმ განგებულებათა ღმრთისათა წინა-აღდგომად. რამეთუ უკეთუმცა არა სთნდა უფალსა საცნაურ-ყოფიან მოქალაქობისა შენისაჲ, არცამცა ყოვლადეჲ მენილუა შენი სიწმიდე, არცა განძლიერებულ ეყიად ესოდენითა დღეთა გზისა სღვად უძლური ესე.“ ხოლო დედაკაცმან მან აღადგინა იგი ქუეყანით და პრქუა მას: „მრცხუენის მე, მამო, შემინდევ სირცხულისა მის საქმეთა (53r)ჩემთასა თხრობად შენდა, გარდა ეინადთან გუამი ჩემი შიშუელი იხილუ, გამოგიცხადენ საქმენიცა ჩემნი, რამთა სცნა რაოდენითა სირცხულითა საესე არს სული ჩემი. რამეთუ არათუ ეითარ-იგი შენდ პგონებ, რამთა არა სიქადულად შემეგრაცხოს ამისტუს. რა მნებავს საქმეთა ჩემთა მითხრობად, რამეთუ რაისათუსმცა ეიქადოდე, რომელი-ესე ჭურ ცოდვისა ეექმენ ეშმაკსა. რამედ ეიცო, უაჲთუ ვიწყო (53v)საქმეთა ჩემთა თქუამად, იელტოდე

მომიღებვის და სული არამ ვარ, არამედ მიწაჲ და ყოველითაჲ არადირსი. ნუ რას სულსა მამსგავსებ მე.“

23. ესე თქუა და დაიწერა ნიში ჯუარისაჲ და პრქუა მას: „ღმერთმან გიკსნეს ბოროტისაგან, მამო ზოსიმე, და საქმეთაგან მისთა, რამეთუ მრავალ არს მადლი მისი ჩუენდა მომართ.“

24. და დაეარდა ბერი და მოეხეა ფერკტა მისთა და ეტყოდა ცრემლით: „გაფუცებ შენ, ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა, რომელი იშვა ქალწულისაგან, რომლისათუსცა მოაკედინენ კორცნი შენნი. ნუ დამიშალე მონასა შენსა. მითხარ, ეინა ხარ ანუ სადაჲ ხარ შენ, ანუ რომლისა(61r) სახისათუს დაიმკდრე უდაბნოჲესე? ნუ დამიშალე შენსა ყოველსაჲ, რამთა განეთქუა დიდებაჲ ღმრთისაჲ, რამეთუ სიბრძნე დაფარული არა არს, რომელი არა გამოცხადნის, (ტობ.12:6) ეითარცა წერილ არს, არათუ სიქადულისათუს, არამედ რამთა არწმუნო სიბერესა ჩემსა. მრწამს ღმრთისა მიმართ, რომლისათუსცა ცხოველ ხარ და მმოქალაქობ, რამეთუ მან მომიძლუა მე უდაბნოსა ამას, რამთა განეცხადო შენი ყოველი ესე. უკუთუმცა ესე არამ უნდა ღმერთსა, არამცა მეხილევ შენ და არცამცა მეძლო მოსლვად შენდა ესოდენთა ამათ გზათა, რომელსა სენაკით ჩემით ვერ მეძლო გამოსლვა.“

25. ესე რამ პრქუა ზოსიმე, აღადგინა იგი დედაკაცმან მან და პრქუა: „მრცხუენიან, მამო, შემინდევ. სირცხუელი არს საქმეთა ჩემთა თუ ვიტყვიდი, ეითარ იხილუ კორცთა ჩემთა, უკუთუ განეაშიშულენ საქმენი ჩემნი, რამთა გულისკმაჲყენე, რადენი სირცხუელი მოიწია ჩემზედა.“

26. არა ეითარ შენ პგონებ, ეითარმედ სიქადულისტუს არა ეინებე თხრობაჲ. ჭურჭერი ეშმაკისაჲ ეყიად მე და ესე უწი, უაჲთუ ვიწყო მე თხრობად საქმეთა ჩემთა და ვრცოდი. ვერ შემძლებელ ეყიად მე თხრობად და შენ სმუნად.

ჩემგან, ვითარცა ეინ იელტინ გუელისაგან და ბერ თავსიდან სასმენელთა შერთა სმენად პოროტთა ჩემთად. გარნა ყოველსავე ზედა ვიტყოდი და არა რამ დაგიფარო, არამედ პირველად გაფუცებ და გევედრები, რათა არა დასცხრე ლოცვად ჩემთვის უფლისა მიმართ პოუნად ჩემდა წყალობისა დღესა სასჯელისასა.“

41. ხოლო ბერი იგი დაუცადებლად ცრემლოდა. მაშინ უკუე დედაკაცმან (54რ)მან იყო თხრობად და იტყოდა: „მე, მამაო სულიერო, ვარ ქუეყანით გეპეტით. და ვიდრეღა მშობელნი ჩემნი ცოცხალ იყვნეს, ვიყავე რამ ათორმეტისა წლისა, სიყვარული მათი უფლებელს-ყავა, განვეშორე მათ და მივედ აღესპარდილად. და ვითარ-იგი ქალწულება ჩემი განეცრწენ და ვითარ განუძღომელი და დაუსრულებელი ტრფიალებმა მაქუნდა სიძვისა. მრცხუნის მოგონებდაცა, არამედ ესე (54ვ)გითხრნა მოკლედ, რათა პოროტთა ჩემთა სიმრავლე სცნა: ათონდმეტი წელი და უმეტესად დამოყოფისა, შემინდევ, განცხადებულად და საეროდ სიძვასა და არაწმიდვასა შინა მწერესა. და არა საფასისათუს, გრწმენი ჩემი, რამეთუ მრავალჯისი ენებისცა ვითმე მოცემის და არა მოვიდი. და ამას ამისთვის ექმოდე, რათა უმრაველსი მოვიდოდიან ჩემდა. და ნუ ჰკონებ, თუ მონაგებისა ანუ საფასისა უფალ ვიყავე და(55რ)ამისთვის არა ვისგან მოვიღებდი?! რამეთუ თუ მოვირეწვი სამკარსა ჩემსა და ოდესმე სელსა ესთვედი, არამედ რომელი-იგი მაქუნდა გულისთქუამა და ტრფიალებმა განუძღომელი ყოვლადმე მწერესა მას შინა ცოდვისასა ვიწუებოდრი. ამისთვის ექმოდე ამას შინა და ესე მაქუნდა საწადელად სამარადისო იგი შევინებამ ბუნებისა.

42. ამას ესევითარსა რამ ცხორებასა შინა ვიყავ. (55ვ)ეხედვედ დღესა ერთსა, კაცთა გეპეტელთა, თიბადიელთა და ლიეიელთა სიმრავლესა ფრიადსა, მიმავალსა სლუად კერძო. და ეკითხე ვისმე, თუ რად ისწრაფვიან კაცნი ესე მისლვად. და მან მარქუა მე: „ისრუსალემს მივლენ ყოველნივე ამაღლებისათუს ცხოვლსმოყოფელისა ჯუარისა, რომელ-იგი აღესრულების შემდგომად მცირეთა დღეთა.“ და მე ვარქუე მას: „არამცა წარმოყენესა მათ თანა, უკუეთუ მენებოს წარსლვისი?“ (56რ)ხოლო მან მრქუა მე: „უკუეთუ გაქუს მისლდი ნავისა და საგზალი შენი, არავინ არს გაყრებულ შენდა.“ მოუგე და ვარქუე მას: „ჰეშ-მარიტად მისლდი, ანუ საგზალი არა მაქუს. გარნა წარივდე და შევიდე ნავსა ერთსა მუნ მიმავალსა და გამოშარდნონ მე, ენებოს თუ გინა არა, რამეთუ კორცინი

27. ხოლო აწ ვიწყო მცირედ და ვიტყვოდე პირველად, გაფუცებ შენ, ნუ დამიფუწყებ მე ლოცვასა, რათა ეყოფო მე წყალობა დღესა მას საშჯელისასა.“

ხოლო ბერი იგი ცრემლოდა დაუცხრომელად. 28. და იწყო დედაკაცმან (615ვ)მან თხრობად და თქუა: „მე, მამაო, მეგეტელი ვიყავე ცხორებასა მშობელთა ჩემთასა ვიყავე მათ თანა ათორმეტ წელ და ამისსა შემდგომ არღარა თავს-ვიდევ ზრდამ მათი, ურნ ეექმენ და მიყედ ალექსანდრიად.

29. პირველად ქალწულება ჩემი თუთ განეცრწენ, რამეთუ უძღებ ვიყავე და ვერ დავითმენდი გულისთქუმასა კორცთა ჩემთასა მოყვარე ვიყავე ათონდმეტ წელ.

30. შენდობა ყავ, მამაო, ჩემსუდა, ესრეთ აღვასრულენ ესოდენი წელნი ურიცხვსა ერსა წინა, რამეთუ წარსაგებულსა არას წარვიდებდი უნებლიათცათა,(sic) თუ ვინ მომცემნ, არა წარვიდი.

31. ამისთვის რამთამცა მრავალნი მოვიდოდეს ჩემდა უსასყიდლოდ, ვიდოდე ყოველთა თანა. არა თუ მდიდარი ვიყავე და მისთვის არა წარვიღებდი, არამედ მყოლოდი ვიყავე და მრავალჯისი სელსა ექსოდე და მით ვისარდებოდე. ტრფიალებმა მაქუნდა და ესრეთ ეიმწუებოდე მწერესა მას ეშმაკისასა. მეგონა ესრეთ ცხორება.

32. ვიხილდე ერთსა საფხულსა სიმრავლმ მამათა მეგეტელთა, სწრაფით მივიდოდეს ზღუად და გკითხე ჭაბუკსა ვისმე: „ვიდრე მისწრაფის მაგები ესე?“ და მან მრქუა: „იმრუსალემდ, რამეთუ დღმ არს აპრობას პატოისნისა ჯუარისა.“

33. და მე ვარქუე: „არა-მემცა წამიყენებსა?“ და მან მარქუა: „უკუეთუ გაქუს სანაგმ და საგზალი, არავინ გაყენებს.“ და მე ვარქუე მას: „სანაგმ და საგზალი შინაცა არარამ მიც, არამედ ადევდე ნავსა მას და წარმოყვანონ, უნდეს და არა უნდეს, რამეთუ მაქუს სასყიდელი ნავისა.“

მჭონან მე, რომელნი კმა-ვეყნენ მათ მიზდად.“ და ამისთვის შენება, მამაო, წარსლის. შემინდე, რათა მრავალნი ეპოვე ტრფილნი (56v)ენებისა ჩემისანი.

43. გარკუ შენ, მამაო *ზოსიმე*, თუ ნუ მიბოძლებ თქუმად სირცხვისა ჩემისა, რამეთუ ვერწი, უწყის უფალმან, თხრობად და პაერთა შეგავინებ სიტყუთა ჩემითა.“ ხოლო *ზოსიმე* ცრემლითა დააღტობდა ქუეყანასა და ეტყოდა: „იტყოდე, დედაო სულიერო, იტყოდე და ნუ გარდაქუშთ (57r)თხრობასა მას სულთა სარგებელსა.“

44. ხოლო მან იწყო კუალად სიტყესავე თესსა და თქუა ვითარმედ: „მას ჭაბუკსა, რომელსა იტყოდეს ესმა რაი სიტყუათა ჩემთა სიხენშე, სიცილით თანაწარმცდა. ხოლო მე დავაგდე ქელთაგან ტარი, რამეთუ-იგი მაქუნდა მაშინ და მიერბოდე ზღუად, სადა-იგი სხუანიცა მიეღოდეს. და ეიხილენ ჭაბუკნი ეინმე ზღვს პირსა მდგომარენი ვითარ ათნი ოდენ, უწყსონი სახითა და აღმოჩნდეს იგინი მოზაებულ ნებისა ჩემისა. რომელნი-იგი სხუათაცა მათ მოელოდნეს. და შევეარდი შორის მათსა ურცხვნოებით (57v)ვითარ-იგი ჩუეულ ვიყავ და ვარკუ მათ: „წამიყვანეთ მეცა თქუნ თანა, ვიდრეცა ხუალთა და არა უკმაო გეპოო.“ და სხუანიცა ბილწებისა სიტყუანი ეთქუნ და ყოველნი აღესძრენ სიცილად. ხოლო მათ იხილეს რამ ესევეითარი იგი ურცხვნოებისა წესი ჩემი, აღმოეანეს ნაუად მათ თანა და რომელთა-იგი მოელოდნეს მოიწინეს და წარეგმართენით სლელად. ხოლო მიერითგან ვითარ-მე მივითხრა კაცო ღმრთისაო? რომელმან ენამან თქუას, (58r)ანუ რომელმან სასმენელმან შეიწნაროს, რაოდენსა-იგი ზღუასა მას შინა სლვასა ჩემსა ვაიძულებდ საწყალობელთა მათ ქნად. არა არს სახე ბილწებისა, თქუმული და გამოუთქუმული, რომლისა არა ექვემნ ზღადრეუთა მათ მასწავლელ. და აწ გულსავსე იყავ, მიკრს ვითარ თავს-იდგა ზღუამან ბოროტნი ჩემნი! ვითარ არა განაღო ქუეყანამან პირი თესი და ცოცხლიო ჯოჯოხეთსა შთამ-ჰადა, რომელმან (58v)სიცილითა მათ სულთა საფრკე დაუგ. არამედ ვითარ ჩანს ღმერთი სულგრძელ მექმნებოდა და მელოდა სინანულსა ჩემსა, რამეთუ არა პნებას მას სიკუდილი ცოდვილისა, არამედ მოელის სულგრძელობით მოქცევისა და სინანულსა. (მათ.9:13; მარკ.2:17; ლუკ.5:32)

34. ამისთვის მინდა წარსლვად, რათამცა მრავალნი ეპოვენ, რომელნი თანაშეყნეს. ამისთვის გარკუ შენ, (61r)მამაო, ვითარმედ ნუ მაწუეე თქუმად ურცხვნოებასა ჩემსა, რამეთუ დღეს, ვითარცა უწყის უფალმან, შეგავინებ შენცა და თავსაცა ჩემსა სიტყუთა ჩემითა.“ ხოლო *ზოსიმე* თქუა: „იტყოდე დედაო ჩემო, და ნუ დაბრკოლდები.“

38. ხოლო მან იწყო პირველსავე მას სიტყუასა: „ჭაბუკსა მას განეცინეს. ხოლო მე დავაგდე სასთაფი ჩემი და მიერბოდე ზღუად, ეინაცა იგინი მიბრიოდეს.

39. ხოლო მე ეიხილენ ათნი ჭაბუკნი ზღვს კიდესა, ვითარცა ევიძებდი, შო-ოდენ-მეტყუებოდეს მე. იყენეს სხუანიცა ნავსა მას შინა. ურცხვნოდ შევედ მე მათ თანა, ვითარცა იყო წესი ჩემი და ვარკუ: „წარმოყვანო, ვიდრეცა ხუალთ, რათა ეპოეო მე თქუენგან უცნობელად.“ და შევესძინე უღუხჭირესთა სიტყუათა და ყოველთა განეცინენ.

37. ხოლო მათ ვითარცა იხილეს ურცხვნოებაი ჩემი, შემოეწნარეს და შემოვიდეს ჭაბუკნი იგი, რომელნი ეიხილენ ზღვს კიდესა და წარამართეს ნაფი იგი.

38. ვითარ გითხრობდე შენ, კაცო ღმრთისაო? ვერცადა ენაი სიტყუად და ყურნი სჩენად შემძლებელ არიან, რომელნი ბოროტნი ექმნენ ნავსა მას შინა.

39. და ვითარ კმელად გამოედიო, რომელთაცა იგი არა უნდა ჭაბუკთა უნებლიათ ეაწუეედი. ვერცადა ენაი შემძლებელ არს თქუმად საწყალობელთა მათ ჭაბუკთათეს, რომელთა ბოროტის მოძღუარ ექმნენ. განეკრებულ არს სული ჩემი, ვითარ მითავს ზღუამან და ცხოველობცა არა შთამნთქა ჯოჯოხეთად, (61v)რამეთუ ესოდნთა სულითა საცთურ ეექმენ. არამედ ვითარ გვგონებ, ინება უფალმან ძიებაი სულისა ჩემისა, რამეთუ არა პნებას სიკუდილი ცოდვილისა, არამედ სინანულსა და მოქცევისა მოელის. (მათ.9:13; მარკ.2:17; ლუკ.5:32)

45. ესეითართთა სახითა უკუშ ალყედ იმრუხალეშ და რაოდენი დღე დაჟეჲ ქალეხა შინა პირველ დღესასწაულისა მითეჲ სახითა და უძერესითა ვიყოფოდე, რამეთუ არა კმა-ვიყვენ ჭაბუკნი იგი ოღოჲ, რომელნი სლუხასა მის თანა ზღუხასა ჩემთანა იყენ, არამედ (59r)სხუანიცა მრავალნი შეეგინენ უცხონი და მოქალაქენი.

46. ხოლო მოიწია რამ წმიდა იგი ჯუართაჲსოებისა დღესასწაული, მე, ვითარცა პირველ, მიმოვიდოდე და სულგება ჭაბუკთასა ეინადირებდი მიცემად წარსაწყმედელსა. და ხედედე უკუშ განთიად მსოფად ყოველთაჲ სრბით ეკლესიად შემაჲლთა და წარვედ მეცა და ერბოდე მათ თანა, ეიდრე ესოდმდე (59v)ეკლესიისა. და მოიწია რამ ჯამი აღაჲრობისა წმიდისა ჯუარისაჲ, ევტერებოდე და ევქულებოდე ერისა მის თანა. შესლვად ეკლესიაჲ და ეიდრე კარადმდე ტაძრისა მის სადა ცხოვლემყოფელი იგი ძელი იყო, შრომითა და ჭირითა მრავლთა მიეიწოდე. ხოლო ზღურბ-ლსა რამ კარისასა დაედგი ფერკი, სხუანი იგი ყოველადე დაჟეჲნებულად შევიდოდეს და მე ძალი საღმრთოჲ მაყენებდა და არა შემინდობდა შესლვად.(60r)და უკუმაჲჭინან და მართალ უკუ-ნაქციან და მხოლოჲ კუალად ეოსა ეპოიო.

36. ხოლო ეგრონები თუ დედობრივისა უძლურებისაგან შემემთხუეის ესე. კუალად შე-ვერთი სხუათა თანა და წინააღუდგებოდე, რაოდენცა ძალ-მიცნ და ევქულებოდე შესლვად. არამედ ცუდად ეშურებოდე, რამეთუ კუალადცა მი-რა-ე-იხუილი კარსა უბადრუკი ესე, სხუანი იგი შვიწყნარის ტაძარმან მან დაჟეჲნებულად და მე საწყალობელსა ოდენ არა შემინდობდა. (60v)არამედ ვითარცა მკედრობაჲ ამისთჳს განწყესებული, რათა არა შემიშენ. ესრეთ უხილავი რამე ძალი მაყენებდა და კუალად ესოდეჲ უკუწმადგის. ესე სამგზის და ოთხგზის შემემთხვა. დაჲშვერ და დაიკსნა ყოველი ძალი ჩემი და ვერლარა მედლო ტენებასა ერისასა შესლვად, არამედ წარვედ და დაედგე ყურესა ერისა ერისასა. ძლით სადმე მოეგზე (61r)კოვებასა ჩემსა ცნობად მიხუეისა მის, რომელი მაყენებდა ცხოველსმოყოფელისა მის ჯუარისა ხელად. რამეთუ შვახო თუალთა გუ-ლისა ჩემისათა სიტყუამან მან გან-მა-ცხოველებულმან და მიწუმნა, ვითარმედ ჩუწრე იგი საქმეთა ჩემთა იყო, რომელი დამიჭყუიდა მე კარსა. ვიწყე უკუშ (61v)ტირილთ გოდებად და

40. და ვითარ მიეიწინით იმრუხალეშ, რადენთაჲ დღეთა ეიქცოდე უწინარმს დღესასწაულისა მის და ეიძენ მხაგენსივე ჩემი, ვითარნიცა მინდეს. რამეთუ არა შეყენეს ჭაბუკნი იგი ზღუხასა მას შინა, არამედ სხუანიცა ეიქმიენ მოქალაქენი და უცხონი.

41. და ვითარ მოიწია დღმ იგი აჰურობაჲ პატიოსნისა ჯუარისაჲ, მე, ვითარცა პირველ, ეიდოდე, სადაცა ეიოვებდი ჭაბუკსა, საბრკესა უგებდი. ცისკარსა ყოველნი ეკლესიად მობრიოდეს, მივედ მეცა მათ თანა. ვითარცა მოიწია აჰურობაჲ პატიოსნისა ჯუარისაჲ, შეჲძლევდი უნებლიათ შესლვად ტაძარსა მას ერსა თანა. და ვითარცა მიეიწო კარსა ტაძარსა მის, შედმართ წნდა კართ ტაძარი იგი, სადა იგი ცხოველსმოყოფელი ძელი ჯუარისაჲ თაჲუანის-იცემებოდა. ძლით და ჭირით მე უბადრუკი ესე მიეიწო და ვითარცა ჯუარისაჲ, შედეგი ზღურბლსა კარისასა, ეიოვედ ესოსა მდგომარე. ყოველნი დაუბრკოლებლად შევიდინ, ხოლო მე მაჲყენებდა ძელი იგი ღმრთისა და არა შემინდობდა შესლვად, გამომავდის მე კიდე. ხედედეგი მე თავსა ჩემსა მდგომარესა ეოსაჲვე შინა.

42. და მეგონა მე, ვითარმედ უძლურებითა დედაკაცობისათა შემემთხვა ესე. და კუალად შევერთე სხუათა, შევიბრტყე თაჲი ჩემი და ეშურებოდე ოდენ ცოდად. და ვითარცა მიეიწო ზღურბლად და ფერკი დაედგი, ყოველნივე ტა-ძარსა მას შინა იპოეიან, ხოლო მე საწყალობელი ესე ტაძარმან არა შემიწყნარის. ყოველთა შევიდინ, (617r)ვითარცა მკედრობა შესაღალი და მე მარტოსა დამიჭმინა, რამეთუ ძალი ჯუარისაჲ მაყენებდა მე შესლვად და გამომავდის მე ესოსა მას ტაძრისასა. ესე სამგზის და ოთხგზის შემემთხვა.

43. და შემდგომად ამისსა განედგე და უკუნედგე ერთსა ადგილსა, ყურესა მის ტაძრისასა და ძლით მომეგონა მოსუნი ცოდეათა ჩემთაჲ, ვითარმედ მაყენებს მე პატიოსანი ჯუარი, რამეთუ შემახო თუალთა გულისა ჩემისათა სიტყუამან ცხოვრებისამან და მიწუმნებდა, ვითარმედ სიმრავლეჲმ ცოდეთა ჩემთაჲმან დამაყენა მე შესლვად.

სულთ-ვითქუმზე სიღმით გულისა ჩემისათა და კელითა ვიცემდ მეკრდსა.

47. ხოლო ვითარ-იგი ეტეროდე, ვიხილე ზედაკერძო ადგილისა მას, სადა ვედგ, ადრისაველით კერძო ხატი წმიდისა ღმრთისმშობელისაჲ. და მივხედენ მას მიუდრეკელითა თუალთა და ვიტყოდუ: „ქალწულო დედუფალო, რომელმან სიტყუაჲ ღმრთისაჲ კორციელად ჰშვე! უწყი მე, ვითარმედ არა ჯერ-არს არცა სამართალ ბილწისა ამის და შეგინებულისა მიხედვად ხატსა შენსა ყოვლად წმიდისა მის ქალწულისასა, (62r)რომლისა სულნი და კორცნი ყოვლად წმიდაჲ და უბიწო არიან. რამეთუ სამართალ არს და ჯეროან, რამთა გააფუგ შებღალული ესე და ბილწი წმიდასა მაგას და უმანკოსა. გარნა ეინამთგან ამისათჳს კაც იქმნა ღმერთი იგი, რომელი შეე შენ, ვითარცა მესმის, რამთა მოუწოდეს ცოდვითა სინანულად. (მათ. 9:13, მარკ. 2:17, ლუკ. 5:32)

გვედრები, შეგეწიე მე, რომელსა არაინ მაქუს შემწედ ჩემდა. ბრძანე, რამ შეგნდოს მე შესულ-ვაჲ კელსიად. ნუცა (62v)დავაკლდები პატიოსნისა მის ძელისა ხილვად, რომელსა შემიგუჯულა კორციითა შენგან შობილი ღმერთი და სისხლი თუხი მისცა ჩუენთა ცოდვათჳს საკსრად.

48. ბრძანე, დედოფალო, რამთა განმელოს მე კარი თაყუანისცემად ჯუარისა და შენ მიტევე შენგან შობილსა ღმერთსა თაქ(სმდებად ჭეშმარიტად, რამთა არღარა შეეაგინე კორცნი ჩემნი რამთაცა საქმითა ბილწებისაჲ. არამედ რომელსაცა ყოველსა ძელი ჯუარისაჲ შენისა ვიხილო, მეყსეულად სოფელსა და ყოველთა (63r)საქმეთაჲ სოფლისათა განევეშორო და განვიდე, ეინამცა თაესმდებან მაგან ცხოვრებისა ჩემისამან წარმიძელე ესრეთ.“

49. ესერა ვთქუ, ვითარცა გულსავსება რამე მოვიდა გულსა ჩემსა და სასიერებასა ღმრთისმშობელისასა მივხედენ და წარვეპართ ადგილისა მისგან, რომელსა ვდგმ და ვვედრებოდე. და კუალად მივედ და შევევრეთ შეშავალთა მათ თანა და არაინ იყო მაყენებელ ჩემდა. (63v)მიახლდებად კარსა მას ტაძრისასა, შემოიყრა უკუე ძრწოლამან და შიშმან და ყოვლთითორი განკურნებულ ვიყავ. ხოლო მივიწიე რამ კარად, რომელი-იგი პირველ დაქშულ ჩემდა იყო, მაშინ ყოველივე იგი ძალი, რომელი პირველ მაყენებდა, უფროსად შემწე ჩემდა იყო.

44. და ვიწყე ტირილად და ცემად მეკრდსა და სულთ-ვითქუმზე სულთქებითა სულისა ჩემისა და ეტეროდი მწარედ. და ვიხილე ადგილსა, რომელსა ვდგმ ზედა ჩემსა ხატი წმიდისა დედოფლისა ჩემისა ღმრთისმშობელისა მდგომარმ და ეარქე მას მოდრეკითა თუალითა: „წმიდაო ქალწულო დედოფალო, რომელმან სიტყუაჲ ღმრთისაჲ კორციელად ჰშვე. ვიცი ესე ჭეშმარიტად, რამეთუ არა ჯერ-არს ჩემდა სახელის-დებად და კურთხევად შენ-და, რომელი-ესე შეგებლად უსჯულებითა. ვითარცაჲ ვიხილე ხატი შენი ქალწულისა უბიწოისა, რამეთუ შენი სული და კორცნი შენნი უბიწონი არიან და მე შენგან საძულეო და საძაგელ ვარ. ხოლო მასრეჲს ღმრთისაჲ, რომელმან შექნა ხატი, რამეთუ მოუწოდოს ცოდვითა სინანულად.

(მათ. 9:13, მარკ. 2:17, ლუკ. 5:32) შეგეწიე მე საწყა-ლობელსა ამას, რომელსა არაჲ მაქუს შემწე. ბრძანე ჩემთჳს შეწეუნაჲ და შმნდობაჲ ყავ, რამთა კელსიასა ამას ღირს ეიქმე შესღვად და ნუ დამაკლევ ხილვად ძელსა მისსა, რომელსა ზედა კორციელად დაემშკუალა ღმერთი, რომელი შენგან იშვა და სისხლი მისი დასთხია ჩუენისა ქსნისათჳს. ბრძანე, ღმრთისმშობელო, ჩემთჳსცა განღებად კარისაჲ, სადა-იგი ძელი ჯუარისაჲ თაყუანის-ცემებისა და შენ მიტევე თაეს-დებად შენგან შობილსა ღმრთისა, რამთა არღარა შეეაგინე კორცნი ესე ჩემნი ეშმაკისაგან საძაგელისა, არამედ რა-ვამს ძელსა ჯუარისაჲ მისა შენისასა თაყუანის-ცესე და ღმრთისა ჩემისასა, სოფელი და ყოველი (61v)რამ არს მას შინა სოფლისაჲ დაუტყო, და მოვიძულო თავი ჩემი და შენ ღმრთისა ჩემისა თანა თაეს-დებისა და შემეწარებელისასა, სადაცა მიბრძანო, მუნცა წარვიდე.“

45. და ესე ვითარცა ვთქუ, სარწმუნოებაჲ შევიმოსე, ვიხილე რამ მეოხებაჲ წმიდისა ღმრთისმშობლისა, რომელი მეტყოდა: „წარვედ ამიერ ადგილთა, სადა-იგი დეგ.“ ვედრებაჲ დავასრულე და მივედ კარსა და შეშავალთა შევერეთ და არაინ იყო მუნ მარკოლებელ ჩემდა და ეიოყე მე ტაძარსა მას შინა. და შემეძებრა მე არწოლამან და შევიმუსრულე. და მივიწიე ბჭეთა, რომელნი პირველად დამეკშეოდეს. მუნთქესევე, ვითარცა მაჭირებულთა, შემოიყრეს და ეიოყე მუნ შინა

ესრეთ უშრომელად შევედ და წმიდასა მას წმიდათაჲს თაყუანის-ეუც და ცხოველყოფელი ჯუარი ეიხილე და განეიცადენ საიდუმლონი ღმრთისანი, ვითარ მზა არს იგი სინანულისა შეწინარებად.

50. (64r) დავეარდი უკუე ქუეყანასა ზედა და შევეთხვე წმიდასა მას ადგილსა, რომელსა დადგეს ფერკნი უფლისანი და ეილოცე მკურ-ვალთა ცრემლითა და ვრბოდე მისლედ წინაშე თავსმდებისა მის ჩემისა. მივიწიე უკუე ადგილსა მას, რომელსა კელისწერილი იგი აღთქუმისა ჩემისა დაიწერა. და მივიდრიკენ მუკლნი წინაშე ხატსა მას წმიდისა და მას ქალწულისა ღმრთისმშობელისა მარიამისსა და ესრეთ ეიტყოდი:

51. (64v) გმადლობ შენ, წმიდაო დედუფალო, რამეთუ წყალობა შენი არსუნე ჩემზედა და არა მოიბაგე უღირსისა ამის ედრებად.

52. ეიხილე მე დიდებამ, რომელსა სამართლად ვერ ეიხილათ ცოდვილნი. დიდებამ ღმერთსა, რომელი შენ მიერ შეიწირავს ცოდვილთა სინანულსა. რამ მოვიგონო, ანუ რამ ვთქუა სხვა ცოდვილმან და უღირსმან?!

53. აჲ უკუე ვამი არს, წმიდაო დედუფალო, აღსრულებად აღთქმისა, რომლისათუც თავსმდე მუქმენ. (65r) აჲ სადაცა ბრძანო, მიჩიძელუ, აჲ უმეტესად მექმენ მასწავლელ ცხოვრებისა ჩემისა და წარმიძელუ გზასა სინანულისასა. და ამას რამ ვიტყოდი, მესმა ჰმაი შორით, რომელი იტყოდა: „უკუეთუ იორდანე წიაღ-ვლო, კეთილი განსუენებაჲ კპოო.“ ხოლო ესე რამ მესმა ჰმაი იგი ჩემდა მირართ თქმული, გულისჴმა-ყუა და ცრემლით ჴმა-ყუა ღმრთისმშობლისა მიმართ და დაღად-ყუა:

54. (65v) დედუფალო, დედუფალო ნუ დამიტყეებ და ესე რამ ვთქუ, განვედ ეხოისა მისგან ეკლესიისა და ვიოდდე, ხოლო გამო-რამ-ვიოდდე, მიხილა ვინმე და სამი დანგი მომცა და მრქუა: „მიიდე ესე, დედაო.“ და აღვიდე იგი და სამი ჴატი ვიყიდე და საგზლად გზისა ჩემისა და ეკითხე პურისა მსყიდელსა მას, თუ რომელი არს გზად იორდანედ მიმავანებელი. და მისგან ვისწავე ბჴე იგი ქალაქისად, რომელ იორდანედ მიიყვანებდა. და განვედ მოსწრაფედ და ვიწყე სღვა ცრემლით. (65v) ხოლო იყო მესამე ოდენ ვამი ოდეს ჯუარი ქრისტესი ეიხილე და ქალაქით გამოვედ. კითხეთი უკუე ვისწავედ გზასა მას და მიწუხრამდე მივიწიე ტაძარსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისასა, რომელ არს მახლობლად იორდანესა. და

უშრომელად წმიდასა მას შინა, წმიდათაჲსა და ცხოველყოფელისა ჯუარისა ხილვასა ღირს ვიქმენ და საიდუმლოთა ღმრთისათა ღირს ვიქმენ თაყვანისცემად.

46. და ვისწრაფე გამოსლვად თავს-მდებისა ჩემისა წმიდისა ღმრთის- მშობლისა და მოვედ მასე ადგილსა და ესე სიტყუანი ვიქვენ:

47. (618r) შენ, მოყვარეო სახიერებისაო, შენ იჩინე კაცთმოყუარებაჲ და არა უგულუბელს-ჴყაე ედრებაჲ ჩემი უღირსისაჲ და ეიხილე ღო-დებამ, რომელი მრავალთა მართალთა ეერ იხილეს მაშინ შეიწირა შენ მიერ. აჲ აღვასრულო აღნათქუემი იგი ჩემი. აჲ სადა განვბავს მიმიძელუ და მექმენ მე ცხოვრებისა მოძიდუარ და კელისამკურობელ გზასა სინანულისასა.“

48. ამას რამ ვიტყოდე, მესმა ჴმაი, რომელი მრქუადა მე: „იორდანით ვიოდდე და კეთილსი კპოო და განსუენებაჲ.“ ვითარცა მესმა ჴმაი ესე, მუნიოთ კერძო წარვემართე და ვცრემლოდდე, ჴმა-ყუა ღმრთისმშობელისა მიმართ: „ღმრთისმშობელო, ნუ დამაგდებ მე.“ და გამოვედ ეხოისა მისგან ტაძრისა და მიხილა ვინმე და მომცნა სამნი ფოლნი და მრქუა მე: „მიიხუენ ესე, დედაო.“ და სამნი პურნი მითა ვიყიდენ და იგინი წარვიხუენ ე-ლოვიად და საგზლად. და ეკითხე გზაჲცა, რომელმან-იგი პურნი მომიყინა და ვარქუე ჴმა: „სადაით მივიდეს გზად იორდანედ!“ და ვისწავე ბჴე ქალაქისად და ვრბოდე ტირილით.

49. იყო ვამი მესამე, რაჴამს ეიხილე ძელი პ-ტოოსანი და მივიდე საგზალი იგი ტაძარსა მას წმიდისა წინამორბედისასა, რომელ არს კიდესა იორდანისასა და განვიწმიდე თავი ჩემი წყლითა.

თაყუანის-გეც ტაძარსა მას და მერმე შთავედ
იორდანესა და კელნი და პირნი წმიდითა მით
წელითა დაეღლტე. (66v) და მივედ ეკლესიად
და ვეზიარე წმიდათა ქრისტეს საიდუმლოთა
ტაძარსა მას ნათლისმცემლისასა და ნახევარი
ერთისა პურისა შეგებაჲ და წელისა მისგან
იორდანისა ესუ. და მივიწიე მდინარისა კიდესა
ღამესა მას და განთიად ეპოვე მუნ ნაჲ მცირე
და შევედ შინა და წიაღ-ელე იორდანე და
კუალად გხადოდე წინამძღუარსა მას ჩემსა,
რათა მიმიღდეს ეინაცა მას სათნო-უნისა და
იოდრე, ეიდრემდის (67r) მოვიწე ამას უდაბნოსა.

55. ხოლო ამიერიტგან ეიდრე აჲა დღემდე
განეეშორე და ამას უდაბნოსა განეისუშნე და
მოველი ღმერთსა მაცხოვარსა ჩემსა, რომელი
იქსნის სულმოკლეობისაგან და ნიაექარისა
ყოველნი, რომელნი სინანულით მისსა
მიილტინა. მიუგო ზოსიმე და პრქუა მას: „რა-
მოდენი უესუ წელიწადი არს, დედაო სულიერო,
ეინამთგან ამას უდაბნოსა იყოფები?“ პრქუა მას
დედაკაცმან მან: „ორმეოცდაშუდი წელი არს
ეინამთგან ქალაქით(67v) იმრესალემით
გამოვედ.“

57. (67v) პრქუა მას ზოსიმე: „და რაჲ იყო
საზრდელი შენდა, წმიდარ ღმრთისაო?“ მიუგო
დედაკაცმან მან და პრქუა: „ორი პური და
ნახევარი გამოვიდე, იორდანე რაჲ წიაღ-ელე,
რომელნი იგი განჰმეს და ვითარცა ქეჲ იქმნეს,
რომლისაგან მცირე-მცირედ ეგამდ მრავალჲაჲ,
ეიდრემდის დაილინეს.“

58. პრქუა მას ზოსიმე: „და ესრეთ
უშრომელად გარდაიცადენა ესოდენნი წელნი
და არა შეგაშულოთა ანაზადითმან (68r) მან
შეცვალეზამან ცხორებისა შენისამან?“

59. მიუგო დედაკაცმან მან და პრქუა: „საქმე
მკითხე მე, მამაო ზოსიმე, რომლისა თქუმადცა
ეძრწი, რამეთუ უკუეთუ მოვიდე აწ ცსენებად
ჭირთა მათ, რომელნი თავს-ვისხენ და
განასცდელთა სიმრავლენი და გულისსიტყუათა
მათ, რომელნი ბოროტად შემაურებდეს,
მეშინის, ნუჲკუე კეთილად მათეე შემაურეონ
მე.“

60. ხოლო ზოსიმე პრქუა მას: „ნურას
დაუტეობ (68v) დედუფალო ჩემო, რომელი არა
მითხრა, ეინამთგან ერთგზის გიწყვის თქმად
ყოველთაჲე ჯერ-არს და უაღებელად
წარმოთქმა.“ პრქუა მას ნეტარმან მან:

61. „გრწენინ, მამაო, ათიჯდმეტი წელი დაეჲე
უდაბნოსა ამას ბრძოლად მკეტთა უწყალოთა,
რომელნი არიან ბოროტნი გულისსიტყუანი.
რამეთუ რაჲამს

და ვეზიარე უკრწნელსა მას ქრისტეს
საიდუმლოსა და შეეჭომე(sic) პურისა მის
ნახევარი და ეპოვე მცირე ნაჲ და წიაღ-ელე
იორდანესა. და ესთხოვე წინამძღუარსა ჩემსა
წმიდასა ღმრთისმოშებელსა და ვარქუ: „მიმიძღვე
მე, ეიდრე(ცაოიგი სადაჲო-იგი სათნო არს
შენდა.“

და წარვედ უდაბნოდ და მიერიტგან აჲამომდე
აღვიმადლე, განეეშორე და მოველოდე ღმერთსა
მაცხოვარსა ჩემსა.“

50. ზოსიმე პრქუა: „რადენი წელი არს,
ეინამთგან აჲა იქცევი?“ ხოლო მან მიუგო და
პრქუა: „ორმეოცდაშუდი წელი არს, ეინამთგან
გამოვედ ქალაქით.“

51. (68v) ზოსიმე პრქუა: „რაჲ გეპოვინ აჲა
საზრდელი კორცთაჲ? პრქუა მას მარიამ: „ორი
იგი პური და ნახევარი მაქუნდა, ოდეს წიაღ-
მოექედ იორდანესა, რომელნი განჰმეს ვითარცა
ლოდი და ეიდრე აჲამომდე ეგამდი და აწ
დამელინეს.“

52. პრქუა მას ზოსიმე: „გული არა გითქუმიდაა
პირველთაჲე მათ საქმეთა საქმედ?“ პირველთაჲე
მათ საქმეთა საქმედ?“

53. პრქუა მას მარიამ: „დიდსა მკითხაჲ, მამაო
ზოსიმე, რომელთათჲს ეძრწი, უკუეთუ
მოვიცსენენ, რომელთა დაუთმე გულისსიტყუათა,
მეშინის.“ პრქუა ზოსიმე: „ნუ რას დაუტყეუბ,
რომელი არა მითხრა მე.“

54. ხოლო იგი იტყოდა: „ათიჯდმეტი წელი ამას
უდაბნოსა დაეჲე. მიმოვიდოდე და

საზრდელისა მოღება მენების, გულისთქმა მომიჯლის თევზისა და ღვინისა და კორცისა, რომელი (69რ) იყო *გეპტეს* მსუროდა ღვინისათუსცა ჩემდა პირველ საწადელისა, რამეთუ ფრიად ღვინსა ვსუ, ჩემდა სოფელსა რამ ვიყავ. ხოლო აქა არცა თუ წყალი მაქუს და ამისთეს ბოროტად ვივაშმებოდე და ჭირსა მას ვერ თავს ვიდებდ. და კუალად ჭმათა მათ სიმღერისათაი გულისთქმამ ფრიად მაჭირებენ და მაიძულებენ თქუმად გალობათა მათ საეშამკოთა, რომელნი მესწავლენს.

62. ხოლო მეცსეულად ვიწვი ტირილად და მკერდსა ვიცემდ და (69ვ) მოვიკსენებდი თავსა ჩემსა აღუთქმათა მათ, რომელი აღუთქუნ თანა გამო-რამ-ვიდოდე უდაბნოდ. და მივიწვი გონებითა ხატსა მას წმიდისა ღმრთისმშობლისა, თავსმდებისა ჩემისასა და შეესტიროდი მას განდევნად ჩემგან ესევითართა მათ გულისსიტყუათა, რომელნი სტანჯვიდეს გლახასა მას სულსა ჩემსა. და ოდეს ფრიად ეიტრი, და მკერდსა ვიცი, ეიხილი ნათელი გამობრწყინებული ჩემსედა და (70რ) მეცსეულად დაწყნარებამ დიდი იქმნის ღელუათა მათგან.

63. ხოლო გულისსიტყუანი იგი, რომელნი სიძვისა მიმართ აღმძრვიდეს, ვითარ-მე მიგო-თხრენ. მაშაო, რამეთუ ცეცხლი აღტყინდებოდა გულსა შინა ამის უბადრუკისასა და ყოვლითურთ ვიწუებოდე გულისთქმითა მით სიძვისათა. ხოლო ესევითარი რამ ბრძოლამ მომიჯლის, დაეყარდი ქუეყანასა ზედა და ცრემლითა მიწასა დაეალტობდ და ესრეთ ეგონებდ (70ვ) ვითარმცა თავადი იგი თავსმდები ჩემი მუნ დგა და მაბრალეზდა მე გარდასლვისა მისთეს აღთქმისა ჩემისა და სატანჯულთამცა მისთქმიდა გარდასლუსა მისთეს. და არა აღდეგ ქუეყანით, დალათუ ორ დღე იქმნის პირსა ზედა მდებარება ჩემი, ვიდრემდის ტბილი იგი ნათელი არა გამოჩინდის და შემაურებელნი იგი ჩემნი გულისსიტყუანი განიცრნის.

64. ესრეთ უკუმ დაუცადებელად თუალნი სულისა ჩემისანი თავსმდებისა მის ჩემისა (71რ) მიმართ აღაპრობილ იყვნეს და მის მიერ ვითხოვდ შეწენასა, რომელ არა აქუნდა სხვამ შემწე სიურცესა ამას შინა უდაბნოსასა, გარნა იგი მხოლოდ და ნანდულეუ ჭეშმარიტად მეპოვა შემწე დიდი და კელისამყურობელი სინანულისა. და ესრეთ გარდავლენ ათწმინდისა იგი წლისა ჟამნი მრავალთა ჭირითა და განასჯდელითა. ხოლო მიერითგარ და აქა დღემდე შემწე იგი ჩემი მარადის ჩემ თანა არს და კელსა (71ვ) აღიპურობს მე."

გული მითქუმიდა თევზისა და კორცისა, რომელი მაქუნდა *გეპტეს* და ღვინისა მსუროლი ვიყავ და აქა წყალიცა არა მაქუნდა. და დაე-წუებოდე და დაეიტანჯებოდე და ჭმამ იგი როსკითა, რამ მესწავი ეშმაკაგან, მომასმინის. მომეკსენის პაემანი იგი, რომელი დადვი ვიდრე გამოსვლამდე ჩემდა უდაბნოდ მომიჯლის გულსა.

(618ვ) და შეესტიროდი ხატსა მას დედოფლისა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა თავს-დებისა მის ჩემისასა, რამათმცა განდევნა გულისსიტყუანი იგი გულისაგან ჩემისა.

55. (619ვ) ამას რამ ვიტყუდი, ნათელი ვიხილი გარემოს ჩემსა ბრწყინვალე, ხოლო გულისსიტყუად, ვითარცა ცეცხლი, აღატყდებინ ჩემსედა კორცთაგან და დამწავნ მე ესრეთ მოელმ ათწმინდები იგი წელი ტანჯულმან და მიერითგან აქამომდე შემწემან ჩემმან წმიდამან ღმრთისმშობელმან არა დამიტყუა მე."

65. მიუგო *ზოსიმე* და პრქუა მას: „და მიერთებან სხუამ საზრდელს, ანუ სამოსელი არა გეჭმარა?“ პრქუა მას საკურველმან მან დღედაცმან: „პურნი იგი, ვითარცა ზემო ვთქუ, დაელივე და ათხუდმეტსა მას წელსა ღერებითა მით და სხუთა თივითა და ძირებითა, რომელნი მეპოებოდეს უდაბნოსა ამას ვისარდებოდე.“

66. ხოლო სამოსელი იგი, რომლითა *იორდანე* წიაღ-ელე, სიგრძითა დღეთასა განილია (72r) და წარქდა. ფრიადი უკუე ღირი შემემთხუა სიციხისაგან და სიცივისა, რამეთუ შევიწუებოდე სიციხითა ზაფხულისადათა და ყინელითა ზამთრისადათა განვილეოდე, ვიდრელა მრავალგზის დაეფარდი ქუეყანასა ზედა და ვითარცა მკუდარი ვიდეი.

67. მრავალთა უკუე და მრავალ სახეთა ღირთა და განსაცდელთა აურაცხელთა და ძლიერთა ვეწყებოდე ათხუდმეტისა მის წელიწადისა ჟამთა.

68. (72v)ხოლო მიერთებან ვიდრე დღენდელად დღედმდე მრავალსახე იგი ძალი ღმრთისაჲ ცოდვილსა ამას სულსა ჩემსა და ჴორცთა ამათ გლახაკთაჲ მჟარავს. და ოდეს ესე ოდენ მოვიგონო, თუ რაიმოდენთა ბოროტთაგან მიჴსნა მე უფალმან. საზრდელად განუძღომელად მაქუს სასოებაჲ ცხოვრებისა ჩემისა, რამეთუ მზრდის და მჟარავს სიტყუაჲ ღმრთისაჲ, მაჴრობელი იგი ყოელისაჲ, რამეთუ: „არათუ ოდენ პურითა ცხოვნდების კაცი, არამედ ყოელითაჲ სიტყუთა, გამომაველითა (73r)პირისაგან ღმრთისაჲ.“ (მათ.4:3-4) ვითარცა თქმულ არს, ვითარმედ: „არა აქუნდა მათ საფარველი და ამისთვის კლდე შეიმოსეს, რომელთა-იგი სამოსელი ცოდვისა აღიძარცუშს.“ (იობ.24:7,22:26; ებრ.1:37)

69. ხოლო ესმა რამ *ზოსიმეს*, ვითარმედ სიტყუანიცა წერილისანი აჴსენნა მოსესაგან და იობისაგან და წიგნისა მისგან *ფსალმუნთა*სა, პრქუამ მას *ზოსიმე*: „წერილინი ყოელნი გის-წავიან, დედაო სულიერო.“

70. ხოლო მან რეცა განიღიმნა და პრქუამ მას: „გარწმუნინ, მამაო, არა მიხილავს (73v)სხუამ კაცი ამას უდაბნოსა, ვინათგან *იორდანე* გამოელე, გარნა შენი ხოლო პირი დღეს მიხილავს. ხოლო ფსალმუნებაჲ ანუ წიგნის-კითხვაჲ მცირედით და არცა სხსსა ვისი მასმიეს, არა თუმცა მე მესწავა. გარნა სიტყუამ უფლისაჲ ცხოელ არს და ძლიერ და მან მოსცის კაცსა მეცნიერებაჲ.“

56. (61r)პრქუა მას *ზოსიმე*: „არა სადა გინდაა, დედოფალო, საზრდელი, გინა სამოსელი?“ ხოლო მან პრქუა მას: „პირელ, ვითარცა-იგი გარქე შენ, შეეჭამენ პური იგი ორნი და ნახევარი და ათხუდმეტსა წელსა ყუაველთა ვისარდებოდე. ხოლო სამოსელი წიაღ-რაჲ მოეკედ *იორდანესა*, დაჴუელდა და შეიჭამა. ყინელითა და სიციხითა ტყივლი ვიდრე სიკვდილადმდე დაეითმინე. მიერთებან შემოსილ და დაფარულ ეარ მე სიტყუთა ღმრთისა, რამეთუ: „არა ხოლო თუ პურითა ცხოვნდების კაცი, არცაღა თუ სამოსლითა.“ (მათ.4:3-4)

57. ვითარცა ესმა *ზოსიმეს*, ვითარმედ პასუხი წიგნთაგან მიუგო, პრქუა მას: „დედოფალო, იცოდეა სწავლაჲ?“ ხოლო მან განიცინა და პრქუა: „გარწმუნენ ღმერთმან, მამაო, არა მიხილავს პირი კაცისა, ვინათგან წიაღ-მოეკედ *იორდანესა* თუნიერ შენსა დღესა, არცა მაჴსოს(sic) და სწავლაჲდა არა ვიცოდე, არცა წიგნის კითხვაჲ ვიცოდე, ხოლო ღმერთმან ასწავის კაცთა მეცნიერებაჲ.“

აქამდის არს აღსასრული საქმეთა ჩემთა თხრობისა, გარნა რომელ-იგი დაწყებასავე სიტყვსა ჩემისასა ვქმენ. (74r)და აწცა მასვე გვედრებო და გაფუცებ ჩუენთეს განკორციელებულებასა მას ღმრთისა სიტყუ-ასა, რამთა ილოცვიდე ჩემთეს ცოდვილისა ამის ღმრთისა მიმართ.“

71. ესე რამ თქუა მან და სიტყუაჲ თვისი აღასრულა, მოდრკა ბერი მეყსეულად თაყუანისცემად ქუეყანასა ზედა და ცრემლით იტყოდა: „ეურთხეულ ხარ, ღმერთო, რომელმან მიჩუენე რაოდენსა კეთილსა მინიკებ მოშიშთა შენთა, რამეთუ ჭეშმარიტად, უფალო, არასადა (74v)დაუტყეენ მეძიებელნი შენნი.“ ხოლო მან უპირა ბერსა და არა შეუნდო სრულად მუკლთ-მოდრეკად და პრქუა მას: „ესე ყოველი, რომელი გესმა, კაცო ღმრთისაო, გაფუცებ მაც-ხოვარსა თანა ჩუენსა, რამთა არავის უთხრა, ვიდრე ღმერთმან ქუეყნით მომიწოდოს. აწ უკუე წარვედ მშუდობით და კუალად მომავალსა მას წლიწადსა მიხილო მე და მეჩუენო მე, დაცული მადლითა ღმრთისამთა. არამედ ქმენ ქრისტეს მცნებისათეს, რომელსა ვითხოვ შენგან: (75r)მარხეთა მომავალისა მის წელიწდისათა, ნუ წიად-ქდები იორდანესა, ვითარი-იგი წეს არს მონასტერსა შენსა.“ უპირდა უკუე ზონიშეს, ესმოდა რამ, რომელ წესთაცა მონასტრისათა უთხრობდა და ამას ოდენ იტყოდა: „დიდებამი შენდა, უფალო, რომელმან ესევეთარნი მადლნი მინიჭენ მოყუარეთა შენთა.“ ხოლო წმიდამან მან დედაკაცმან პრქუა მას: „დაადგერ უკუე, მამაო ზონიშე, ვითარცა ვთქუე, მონასტერსა შინა, რამეთუ (75v)დაღაცათუ გეწებოს გამოსღვის, ვერ განგეზარჯოს. ხოლო მწუხრსა დიდისა ხუთშაბათისასა, სერობასა მას დიდებულსა, აღიქუ წმიდაჲ კორცი და სისხლი ქრისტესი და მოვედ კიდესა იორდანისასა, რომელ არს სოფლით კეროდ. და მელოდე მე, რამთა მოვიდე და ვესიარო ცხოელსყოფელთა მათ ქრისტეს საიდუმლოთა, რამეთუ ვინამთგან ვესიარე ეკლესიასა მას ნათლისმცემლისასა პირეულ წიად-მოსლვისა ჩემისა იორდანეს, არღარა მიმთხუეულ ვარ (76r)სიწმიდესა მას ვიდრე აქამომდე. და აწ სურვილითა მიუთხრობელითა მსურის მისსა. ამისთეს გე-ვედრები სათხოელსა ამას ჩემსა, ნუ უგულბელს-სყოფ, არამედ ღირს-მყაე სიარებად წმიდათა მათ საიდუმლოთა გამსა მას, რომელსა უფალმან მოწაფენი თესნი წმიდისა მის სერობისა სიარუენა.

აქამომდე არს თხრობამ ჩემი შენდა მიმართ, რომელ ვქმენ. არამედ გაფუცებ შენ ღმერთსა ცხოველსა, მილოცე მე უდებსა ამას უფლისა მიმართ.“ და ესე ვითარცა თქუა, დაასრულა, იქუე ბერმან მუკლთა მოდრეკად და ცრემლითა ევედრებად ღმრთისა და იტყოდა: „კურთხეულ არს უფალო, რომელმან ყვის საკრეველი მხოლომან. მრწამს, რამეთუ არა დაუტყვნის, რომელნი ეძიებენ მას.“

58. ხოლო მან არა უფლო ბერსა მუკლთა მოდრეკად, არამედ ეტყოდა მას: „ესერამ იხილე, მამაო, გაფუცებ შენ სამებასა წმიდასა, ნუეის უთხრობ, ვიდრემდის განვიდე მე ამირ ქუეყანით. არამედ წარვედ მშუდობით და მომავალსა წელიწადსა კუალად მიხილე მე სახელითა ღმრთისამთა. არამედ ყაე ესე, რომელსა გაიცნებ: (619r)მარხვანი ესე, რომელ მოვედენ, ნუ წიად-მოსხვალ იორდანესა, ვითარცა არს წესი თქუენი, არამედ იყაე მონასტერსა შინა შენსა.“

59. ვითარცა ესმა ბერსა, ვითარმედ უთხრა წესი მონასტრისამ, განუქრდა ფრიად და ადიდებდა ღმერთსა. ხოლო მან პრქუა: „შენ დაადგერ მონასტერსა მართო, გინდესცა თუ ვერ გამოხვდე. ხოლო წმიდასა ხუთშაბათსა მომგუარე მე უკრწნელი კორცი და სისხლი ქრისტესი ბარძიმიითა და მელოდე წიად იორდანესა, რამთა ვესიარო საიდუმლოსა ცხოელსყოფელსა ნიჭსა, რამეთუ რაგამ ვესიარე ტაძარსა მას წინამორბედიასა, ვიდრე წიად-მოსლუადმდე ჩემდა, მივრითგან არღარა სიარებულ ვარ.“

და მამასახლისისა მონასტრისა მის, რომელსა შინა ხარ, ესრეთ არქუ, „ამაო, ეკრძაღე (76v)თავსა შენსა, და სამწყსოსა მაგას შენსა, რამეთუ იქმნებთან მურ საქმენი, რამე, რომელთა ჯერ-არს განმართლებამ.“ გარნა არა აწ მნებაეს, რამთა უთხრა ესე, არამედ ოდეს უფალმან გიბრძანოს.“

72. ესე რამ თქუა და ღოცეამ ითხო ბერისაგან და შინაქერძო უდაბნოისა მას წარემართა. ხოლო *ზოსიმე* მოიდრია მუკლნი, და ამბორს-უყოფდა ადგილსა მას, სადა დგეს ფერკნი მისნი და მისცა ღმერთსა დიდებამ და მადლობით(77r)და სიხარულით სულისაითა მოიქცა. და ადიდებდა და აკურთხეუდა *ქრისტესა*, ღმერთსა ჩუენსა. და წარმოელო უდაბნოი იგი და მოიწია მონასტრად დღესა მას, რომელსა აქუნდა წესი მონაზონთა მათ მოქცეულად მონასტრადე. და მას წელიწადსა დუმნა და ვერვის იყადრა თხრობად, რამ იგი იხილა. ხოლო თუსაგანეე ევედრებოდა ღმერთსა, რამთა ღირს-ყოს კუალადცა ნეტარისა მის ხილვად და ელმოდა (77v)სიგრძისა მისთვის წელიწადისა და სწადოდა უკეთუმცა შესაძლებელ იყო ერთ დღე ყოფად წელიწადისა მის.

73. ხოლო მორამ-იწია წინა კურიაეე იგი წმიდათა მარხეთათა, ოდეს-იგი წეს იყო განსლვისა მის მამათაისა უდაბნოდ, ყვეს რამ ღოცეამ და სხუანი იგი ყოველნიეე განვიდეს გაღლობითა. ხოლო იგი შეპყრობილ იქმნა მჭურვალეობითა და შინა დაადგრა. მოეცენა უკუე *ზოსიმეს* სიტყუა იგი წმიდისა მის, რომელ თქუა ვითარმედ: „დაღაცათუ გენებოს (78r)განსლვამ მონასტრით, არა განგემარჯოს.“ ხოლო მცირედნი რამ დღენი გარდაჰდეს, განმრთელდა სენისა მისგან და იქცეოდა მონასტერსა შინა.

74. ხოლო მოიქცეს რამ მონასტერსა მონაზონნი და მოეახლა დამე იგი საიდუმლო-ისა მის სერობისა, ყო, ვითარცა-იგი ნეტარმან მან უბრძანა მას. და მიიქუა მცირითა ბარძიმითა წმიდაჲ კორცი და სისხლი *ქრისტეს*, ღმრთისად ჩუენისად, და სფურდისა შინა შთასსა ოსპნი დამბალი, და ლეულ და მიიწია მწუხრისა (78v)მე-ღა-ოდენ-ბნელებულ იყო კი-დესა *იორდანისასა*. და მოელოდა მოსლვასა წმიდისა მის დედაკაცისასა. და დაყოვნებასა მისსა *ზოსიმეს* არა მიერულა, არამედ და-უცადებულად ხედვიდა უდაბნოთ კერძო და მოელოდა საწადელსა მას. და იტყოდა ბერი გონებასა თუსსა: „ნუუკუე უღირსეზამ ჩემი დამაყენებელ მისა იქმნა მოსლვად. ნუუკუე მოვიდა და ვერ მპოა მე და წარვიდა?!“

60. (619v)და ესე ვითარცა თქუა, წარივლტოდა სიერცესა უდაბნოისა. ხოლო ბერი მოიქცა მონასტრადე და არაეის უთხრა, რამ-იგი იხილა

და ვითარცა მოიწინეს დღენი იგი წმიდათა მარხეთანი, პირელსა კურიაესა ყოველნი გამოვიდეს გაღობით. ხოლო *ზოსიმეს* შეეძდა საღმობამ კურეებისა და მოეცენა სიტყუა იგი წმიდისა მის, რომელ პრქუა ვითარმედ, გინდესცა თუ ვერ გამოჰვდყო. და იქცეოდა მონასტერსა შინა.

61. ვითარცა მოიწია დიდი ხუთშაბათი, წარიყენა ბარძიმითა უკრწნელი კორცი და სისხლი *ქრისტესი* და აღილო კანისკი და ჩაიდვა ლეულ ჴმელი და დანაკის-კუდი და ოსპნი და მივიდა ლამესა და(620r)დაჯდა კიდეა *იორდანისასა* და მოელოდა წმიდასა მას.

62. და ვითარცა დაეყოვნა უდაბნოთ მოსლ-ვამ, ეტყოდა თავსა თუსსა: „ანუ მე ჩემმან უღირსებამან დააყენა და ვერ მოვიდა ნეტარი იგი, ანუ მოვიდა და არა მპოვა.“

(79r) ამას რამ იტყოდა, ცრემლოვდა სულთქუ-
მით. და აღიხილნა ზეცად თუალნი თუსნი და
ვედრებოდა ღმერთსა და იტყოდა:

75. „ნუ დამაკლებ უფალო, კუალადცა ხილვად
საუნჯე იგი უღაბნოსამ, რომელ მიუენე მე.
ნემცა წარსულ ვარ ცადიერი სამხილებულად
ცოდეთა ჩემთა.“ ამას რამ იღოცვიდა, კუალად
სხუასა გულისსიტყუასა შევიდა და იტყოდა:
„რამე შეუე ყოფად არს, დადაცათუ მოვიდეს,
რამეთუ ნავი არა არს. ეითარ (79v)გამოვლოს
იორდანე და ჩემდა მოვიდეს უღირსისა ამის?
ეი მე, ცოდვილსა ამას, უკუეთუ ესევეთარსა
მას კეთილსა დაეცადდე.“

76. ამას რამ იგონებდა, ამა ესერა, წმიდა
იგი დედაკაცი მოიწია და დადგა კიდესა ზედა
იორდანისასა. ხოლო ზოსიმე იხილა რამ იგი,
აღდგა სიხარულით და აღიდებდა ღმერთსა,
არამედ კუალადცა გულისსიტყუაი იგი
აუწებდა და იტყოდა: „ეითარ გამოვლოს იორ-
დანე?!“ (80r)და ამას რამ ესრეთ იგონებდა,
ეითარმედ გამოსახა სახე ჯუარისა იორდანესა
ზედა, რამეთუ სახე იყო მთოვარე ღამესა მას
და კეთილად ჩნდა. და ეითარცა-იგი ჯუარი
დასწერა, აღჰდა წყალთა მათ ზედა და მისა
მოვიდოდა. ხოლო ზოსიმე ესე რამ იხილა,
ინება მოდრეკია მუკლთაი და თაყუანისცემა.
და ნეტარი იგი აყენებდა მას მო-რად-იოდოდა
წყალთა ზედა და იტყოდა: „რასა იქმ, მამაო
ზოსიმე? არა უწყია ფრიად, მღელღი ხარ და
წმიდა (80v)საიდუმლთაი კელთა გაქუს.“ ამას
სიტყუასა ზედა დამორჩილდა ზოსიმე.

77. ხოლო მო-რად-იოდა წმიდა იგი მდინარით,
პრქუა ზოსიმეს: „მაკურთხე, მამაო, მაკურთხე.“
მიუგო ბერმან და პრქუა მას ძრწოლით, რამეთუ
განკურეებულ იყო დიდსა მას ზედა
საკრეელებასა: „ტეშმარიტად უტყუელ არს
ღმერთი, რომელმან აღუთქუა მოყუარეთა
თუსთა მისგაგებად ღმერთისა, რაოდენ
შემძლებელ არს კაცთა მიერ მისგაგებება მისი.
78. დიდებდა შენდა, ქრისტე ღმერთო ჩუენო,
რომელმან მიუენე მე, მკველისა ამის შენისა
მიერ, თუ რაოდენ შორს ვარ სასოშისა მის
სისრულსა.“ (81r)ხოლო დედაკაცმან მან
წმიდამან ბრძანა მრწამსისა და მამაო ჩუენო
წართქუმა. და ესე რამ წართქუეს და ღოცუა
აღასრულეს, მისცა ამბორისყოფა
სოყარულსა ქრისტესისა პირსა ბერისასა. და
ესრეთ ესთარა წმიდათა მათ და ზეცად და
სულთ-თქუნა და

63. ამას რამ იტყოდა ტირილით, აღიხილნა ზე-
ცად და თქუა: „ღმერთო, ნუ დამაკლებ მე
ხილვად, რომლისამ მწადის მე ხილვა.“ და
განიზრახვიდა: „უკუეთუ მო-ცა-ვიდეს, ნავი არა
არს, ეინამ წიალ-მოცდეს იორდანესა ჩემდა
უღირსისასა.“

64. ეითარცა ამას განიზრახვიდა ნეტარი იგი
ბერი, წმიდა იგი დედაკაცი მოიწია და დადგა
წიალ-კერძო იორდანესა, ხოლო ზოსიმე აღდგა
სიხარულით (620r)და იხილა იგი წიალ-კერძო,
რამეთუ მთოვარე იყო ღამესა მას.

65. ხოლო მან დასწერა ჯუარი წყალთა მათ
და შემოჰდა მდინარეთა მას ზედა და მოიწია
და მოვიდა ამიერ კერძო. თაყუანის-ცემდა
ნეტარი ზოსიმე, ეითარცა უნდა მას.

67. ხოლო წმიდა იგი აყენებდა მას და
ეტყოდა: „მამაო, ნუ დაშურები, რამეთუ მღელღი
ხარ (620r)და კელთა გაეგს საიდუმლოთა ქრის-
ტესი.“ ესე თქუა და გამოჰდა წყალთა მათგან
დ პრქუა ზოსიმეს: „მაკურთხე მე, მამაო.“

68. ხოლო ბერმან მიუგო: „ტეშმარიტ არს
ღმერთი, ეითარცა წერელ არს: „ნეტარ იყუენ
წმიდანი გულითა, რამეთუ მათ ღმერთს
იხილონ.“ (მათ.5:8)

69. ხოლო წმიდა იგი ითხოვდა ბერისაგან,
რათა წართქუას მრწამსი და მამაო ჩუენო და
ეგრეთ საიდუმლოსა მას ესთაროს. და ეითარცა
ესთარა, აღიპყრნა კელნი თუსნი ზეცად წმი-
დამან და ცრემლოვდა

(81v) ცრემლითა მკურვალთა დაღად-ყო: „აჲ განუტყვე მხევალი შენი, მუუფო, მსგავსად სიტყვას შენისა მშუდობით, რამეთუ იხილეს თუალთა ჩემთა მაცხოვრება შენი.“ (ლუკ. 2:30) მაშინ პრქუა ბერსა: „შემინდევ, ჩამაო, და ერთი სხუა ვედრება ჩემი აღასრულე: წარმეცე აჲ სენაჲდ შენდა დაცუული მშუდობითა ქრისტესითა. ხოლო მომავალსა მას წელიწადსა მოვედ კუალად მას ნალუარესსა, სადა პირველ გიხილე შენ. (82r) მოვედ უეჭუელად მცნებისათჳს უფლისა და კუალად მიხილო მე, ვითარცა უფალსა ენებოს.“ ხოლო ბერმან პრქუა მას: „ნეტარ, თუმცა შესაძლებელ იყო აშიეროთ განვე შენდა შედგომამ და მარადის ხედვა ღმრთისმოყუარისა მავის პირისა შენისა. არამედ გვედრებო, ქმენ ერთი ვედრება ცოდვილისა ამის ბერისა და პირიქსენ მცირედ საზრდელისა ამისაგან, რომელ მომიღიეს.“ და მეყსეულად ურუენა ტაბაკითა ოსანი იგი და ლექუ. ხოლო მან მიყენა თითონი მისნი, და სამი მარცუალი ოსანისა (82v) მიიღო და პრქუა: „ამა-არს მადლი იგი სულისა წმიდისა დაცუა: არსებასა მას სულისასა.“ და ესე რამ თქუა, მიუგო და პრქუა კუალად ბერსა: „ლოცვა ყაე, ჩამაო, გლახაჲსა ამისთჳს. ლოცვა ყაე და უზადრუეება ჩემი მარადის გაქსოედეს ლოცვათა შინა შენთა.“ ხოლო ბერმან ამბორს-უყო ფერკთა მათ ნეტარისათა და ითხზა ლოცვა თავისა თჳსისათჳს და წმიდათა ეკლესიათათჳს და ყოელისა სოფლისათჳს. და ესრეთ ცრემლით განუტყეა იგი წარსლად-ვერ(83r) ძალ-ედვა დაუყენებელისა მის უმეტესად დაყენება.

80. ხოლო ნეტარმან კუალად გამოსახა სასწაული ჯუარისა იორდანესა ზედა და აღწდა რამ წყალთა მათ ზედა, მეყსეულად წიაღკერძო იპოვა. ხოლო ბერი მოიქცა სიხარულითა და შიშითა საესე და აბრალეზდა თავსა თჳსსა, არამთუ სახელი წმიდისა მის არა გამოიკითხა. არამედ აქუნდა სასოებამ მომავალსა მას წელსა კითხვად.

81. ხოლო გარდაჲდა რამ წელიწადი (83v) იგი და მოვიდეს კუალად დღენი მარხვათანი, წიაღ-ელო იორდანე მამამან ზონიმე და წარვიდა მას-ვე უდაბნოსა ხილვად საკრველისა მას დიდისა. და ვითარცა ელო სიგრძე იგი გზისა მის და მიიწია არეთა მის ადგილისათა, ხედვიდა მარჯულ და მარცხით, ვითარცა მონადირე კეთილისა ნადირისა. და ვითარ-იგი მყოარ ჟამ მიმოვიდოდა, (84r) იწყო ცრემლით ედრებად ღმრთისა და იტყოდა:

და სულთთქმით(sic) იტყოდა: „აჲ განიტყვე მე მკვეალი შენი, უფლო, მსგავსად სიტყვას შენისა მშუდობით, რამეთუ იხილეს თუალთა ჩემთა მაცხოვრება შენი, (ლუკ. 2:30) რამეთუ ღირს ეიქმენ ნიჭთა შენთა სიარებად დღეს.“ და პრქუა ბერსა: „შემინდევ, ჩამაო, ერთსა გულო მითქუამს, რადთა იგიცა აღასრულო. წარვედ მონასტრად შენდა და დაგიცვეს ღმერთმან მშუდობით. მომავალსა წელიწადსა მოვედ ჴვესა მას, სადა-იგი პირველად შენ გიხილე (620v) და მუნ მიხილო მე, ვითარცა იგი საიხერსა ღმერთსა ჯერ-უნდეს.“

70. ხოლო ზონიმე პრქუა მას: „გვედრები, დელოფალო, მიიღო საზრდელი, რომელ მომიღე-ბიეს,“ და უწუნა კანისკი იგი. ხოლო წმიდამან სამი მარცუალი ოსანისა (620v) აღიღო ჴველითა და შესუა პირსა თჳსსა, რომლითა საიდუმლოჲ იგი დაცვა და თქუა: „მეყოფის ესე მე მადლითა სულისა წმიდისათა.“

71. მერმე პრქუა ბერსა: „ლოცვასა შენსა წმიდასა ნუ დამიტყვებ და მიმდემი გაქსომა.“ (620v) და დასწერა ჯუარი იორდანესა და შეჴდა წყალთა მთ და წიაღ-ჴდა ჴველად.

72. ხოლო ნეტარი ზონიმე სიხარულით მოიქცა მონასტრად და აბრალეზდა თავსა თჳსსა და თქუა: „ვითარ არა ვაკითხე სახელი მისი.“

73. და ვითარცა აღესრულა წელიწადი იგი, წარვიდა ნეტარი ზონიმე უდაბნოდ. და ვითარცა მიიწია, პოვა ნიშანი ადგილსა მას. აღიხილნა ზეცად და იტყოდა ედრებით:

82. „მირუნე, მეუფეო, საუნჯე იგი მადლისა შენისაჲ დიდი, რომელი დაფარულ არს უდაბნოსა ამას შენსა. მირუნე, გვეუდრები, ცოცხთა ანგელოზი იგი, რომლისა სოფელი ყოველივე არა ღირს არს.“ (მათ.10:37) ამას რამ ილოცვიდა, მიიწია ადგილსა მის ნალურავეისა სახესა და დადგა კიდესა მისსა და მიხედნა აღმოსავლით კერძო და იხილა ნეტარი იგი აღსრულებული და მდებარე ქუეყანასა ზედა. და კელნი წესიერად დაეწყენეს და პირი მისი იყო აღმოსავლით კერძო.

83. (84v)ესე რამ იხილა, მირბიოდა, მოეხუა ფერქთა მათ წმიდათა და ცრემლით დაბანა ივინი, რამეთუ არცა თუ იკადრებდა სხუასა ასოსა ამბორის-ყოფად, გარნა ხოლო ფერქთადა ვითარცა მყოარ ჟამ ცრემლოდა და წართუნა ფსალმუნნი, რომელნი საქმესა მას შეგვანდეს და ყო ლოცვით აღსრულებულთა. ეტყოდა თავსა შორის თესსა: „დაფულაჲმ ჯერ-არსა წმიდისა მის გუამისა, ნუჟუე არა სათნო-უნეს ესე ნეტარსა მას.“ და ამას რამ იგონებდა, მიხედნა (85r)თავით კერძო მისა და იხილა წერილი გამოსახული ქუეყანასა ზედა, რომელსა ესრეთვე ეწერა:

84. „დაფულ, მაშაო ზოსიმე, ამას ადგილსა გუამი გლახაქისა მარიაშისი, მიეც მიწამ მიწასავე და ჩემთვის უფლისა მიმართ ილოცვედ, რომელი აღვესრულე თუესა ფარმოთესა „ა“ მეგპეტელებერ, რომელ არს ბერძნულბერ თუე აპრილი. მასვე ღამესა ქრისტეს ვენებისასა ოდეს-იგი საიდუმლოსა დიდებულისა მის სერობისასა ეესიარე.“

85. (85v)ესერამ წარიკითხნა ბერმან, დაუკურდა წერილი იგი, რამეთუ ამსიოდა მისგან თუ წერილი არა მისწავიესო. და განიხარა, რომელ ისწავა სახელი წმიდისა მის და ცნა, ვითარმედ მასვე ჟამსა, რომელსა ესიარა წმიდათა საიდუმლოთა იორდანესა ზედა მეცხეულად ადგილსა მას მიიწია, სადა იგი აღესრულა. და რომელსა ზოსიმე ოც დღე შრომით ვიდოდა, ნეტარმან მან ერთსა ჟამსა ელო და მეცხეულად სოფლისა ამისაგან განვიდა და ღმრთისაჲ მიიქცაჲ. ხოლო ზოსიმე ადიდებდა ღმერთსა, და დააღვრებდა გუამსა (86r)მისსა ცრემლითა და პრქუა თავსა თესსა: „ჟამი არს, გლახაკო ზოსიმე, ბრძანებულისა მის აღსრულებად, არამედ რაჲმე ჟყო, უბადრუკო, ვითარჲ ქუეთო სამარე, რამეთუ სათხროლი არა გაქუს.“

86. და ესე რამ თქუა, იხილა მახლობელად ადგილისა მის მდებარე მცირე შეშამ, მოიღო და იწყო თხრად. გარნა კმელი იგი

„მირუნე მე, უყალო ღმერთო, საუნჯე იგი დაფარული და წარუტყუენველი, რომელი უდაბნოსა შინა დაგიმალავს.“

74. ამას რამ იტყოდა, ადგილსა მას მიიწია და კვეი იგი იხილა აღმოსავლით კერძო და წმიდა იგი მდებარე აღსრულებული.

მიისწრაფა და ამბორს-უყო მას ტირილით და იწყო ფსალმუნთა თქუბად, რომელნი შეგვანდეს.

75. და თქუა გულსა თესსა: „დაფულეჲმ უნდესა ნაწილთა ამათ წმიდათა, ანუ რამემ ანებაეს და სათნო არს მისა.“ ამას რამ იურეოდა, იხილა სასთუნალ მისა წერილი ესრეთ: „დაჟყალ, მაშაო, ამას ადგილსა გლახაქისა მარიაშის გუამი. მიუთუალე მიწამ მიწასავე და მე მილოცვედი, რომელი აღესრულა თოუესა აჰრილსა დღესა დიდსა პარასკევსა. ჯუარცუმასა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა.“

76. (621r)ესე ვითარცა წარიკითხა ზოსიმე, განიხარაზედა, თუ ვინმე დაწერა ესე, ვითარცა იგი მან თქუა, ვითარმედ წერამ არა ეიცოდყო. განიხარა ზოსიმე სიხარულითა, რამეთუ არა იცოდა სახელი მისი. გულისკმეაჲ და ცნა, რომელსა ჟამსა ესიარა საიდუმლოთა ღმრთისათა, იორდანისა მიიწია მას ადგილსა და აღესრულა, რომელ-იგი ზოსიმე მიეღო შრომით ოცსა დღესა, წმიდაჲ ესე მარიაჲ წამსა თუალისასა მიიწია და შეკეედრა სული თესსა უფალსა.

77. ხოლო ზოსიმე ადიდებდა ღმერთსა და ცრემლით იტყოდა: „ბრძანებული შენი აღვასრულე, არამედ რამე ეყო, რამეთუ სათხროლი კელთა ჩემთა არა მაქვს.“ ესე ვითარცა თქუა, იხილა განშორებულად სათხროლი, მოიღო კელთა თესსა და იწყო თხრად. ხოლო კმელი იყო ქუეყანამ იგი და

ქუყანად ყოვლადეუ არა ჰმორჩილობდა ბერს და ფრიად შურებოდა იგი და ევრარასა იქმოდა. და სულთ-ითქუნა სიღრმეთაგან გულისათა და მიხედნა მახლობელად წმიდისა მის გუამისა და (86v) იხილა ლომი ერთი მდგომარე მის სედა და ფერკთა მისთა ჰლოშნიდა.

87. ხოლო ზოსიმე იხილა რამ მკეცი იგი, შეშინდა უფროსად, რამეთუ მოეცნენა სიტყუაი იგი წმიდისა მის, რომელ პრქუა, ვითარმედ: „არცათუ მკეცი მიხილავს.“ არამედ ჯუარითა ქრისტესითა შეიბეჭდა თაგი თუსი და პრქმენა, ვითარმედ უენებელად დაიცვას იგი ძალმან მან და მადლმან მისმან ნეტარისამან. ხოლო ლომმან მან იწყო კუდისა ჭნეად და (87r) რეცა სახით მოიკითხვიდა ბერსა. მაშინ ზოსიმე პრქუა ლომსა მას: „ჰომ, მკეცი, დედასა ამას უბრძანებებს დაფლავა გუამისა მისისა. და მე მოხუცებულ ვარ და ვერ ძალ-მიც საფლავისა აღმოკუეთად, რამეთუ არცა სათხროლი მაქუს და ესოდენსა სიგრძესა გზისასა წარსლედ და მოღებად სათხროლისა ვერ შემძლებელ ვარ. ამისათეს უკუე ქმენ შენ საქმე ესე ბრძალითა შენითა, რამთა დაეძმარხოთ გუამი წმიდისა ამის.“ (87v) და მეყსეულად სიტყუასა ამას თანა იწყო ლომმან მან წინაითა ფერკითა თხრად და აღმოკუეთა საფლავი, რომელი კმა-ყოფოდა დამარხვად გუამისა მის.

88. ხოლო ბერმან კუალადცა ფერკნი იგი დაალტენა და ფრიად ევედრებოდა აწ უმეტესად მეოხებად ყოველთათეს ქრისტეს მიმართ. და ესრეთ დამარხა გუამი მისი ეიდრელა ლომი იგი მუნ დგა. და არარამ სხუად ემოსა გუამსა მას, გარნა ძუელი იგი (88r) საბლარდნელი, რომელი პირველ მისცა მამამან ზოსიმე. და ერთარცა ყოველივე წესი დამარხვისა მისისა აღასრულა, მაშინ ლომი იგი შინაეკრო უდაბნოსა მის წარვიდა, ვითარცა ცხუარი. ხოლო ზოსიმე მიიქცა თესავდ გზასა, აკურთხედა და უგალობდა ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა. და მორია-იწია მონასტრად, ყოველივე მონაზონთა მათ მიუთხრა და არარამ დაუფარა, რაოდენი იგი იხილა და რად-იგი ესმა. და ყოველთა, რომელთა ესმა, განაკურებულ იყვნეს (88v) დიდებულებათა მათთეს ღმრთისათა და შიშითა და სარწმუნოებით აღასრულებდეს საკსენებელსა მას ნეტარისა მარიამისსა მისსა.

არა ერჩდა ბერსა. შურებოდა და არა ძალედუა და სულთ-ითქმედა.

78. (621v) იხილა ლომი დიდი, დგა გუამსა მას თანა წმიდისასა და ძლოშნიდა ფერკთა მისთა. შიშმან შეიკურა ზოსიმე, ჯუარი დასწერა და პრქმენდა, ვითარმედ არარამ აენოს მას.

79. ხოლო ლომმან მან იწყო მიახლებად ბერისა და ამბორს-უყოფდა ფერკთა მისთა. ხოლო ზოსიმე პრქუა მას: „სემდა ბრძანებულ არს ნაწილთა მათ დამარხვად. ხოლო მე ბერი ვარ და კარგი სათხროლიცა არა მაქუს. არამედ აწ სახელითა ღმრთისა ჩუენისაითა ყუე შეწვენად და ქმენ ფრჩხილითა შენითა და დაადრმე ადგილი ესე, რამთა მიეფარნეთ კორცნი წმიდისა და ნეტარისა ამის დედაკაცისანი.“

(621v) და მორჩილ იქმნა ლომი იგი ბრძანებასა ბერისასა და დაადრმო ქუყანად იგი, ეოდრე ეყოფოდა და მიუთუალნეს კორცნი იგი მიწასა და დაფარნეს წმიდანი იგი ნაწილნი შეწვენიითა მის ლომისაითა.

80. ხოლო ბერი სთხოვდა მეოხებასა წმიდასა მას ცრემლითა ყოველთათეს და ვითარცა დაფარნეს კორცნი მისნი, ადიდებდეს ღმერთსა.

81. მაშინ წარმართნეს ორნივე. ლომი იგი წარემართა უდაბნოდ, ვითარცა ცხუარი მდოვრი, ხოლო ნეტარი ზოსიმე მჰადლობდა და აკურთხედა ღმერთსა, რამეთუ ესე ვითარცა ღირს იქმნა ხილვად.

83. ვითარცა მოიწია მონასტრად, მოეგებყოდეს მძინი და ეტყოდეს: „სადა იყავ, მამაო. ამას დღესასწაულსა?“

84. ხოლო ზოსიმე უთხრა მათ ყოველი, რომელი ესმა და იხილა. განკურდეს ყოველნი და შიშით ადიდებდეს ღმერთსა და აღასრულენ საკსენებელსა წმიდისა მარიამისსა.

და *იოანე* მამასახლისიან პოეზა, ვიეთნიმე მონასტერსა თესსა, რომელსა კჳმარებოდა განმართლებად ცოთათა მათიად, რამთა არცა ამას ზედამცა ცუდად უსარგებლო იქმნა სიტყუად წმიდისაჲ მის.

89. ხოლო მამიან *ზოსიმე* დაყენა ჟამნი ცხოვრებისანი თესისა მისისანი მას მონასტერსა და აღესრულა მოხუცებული (89r)ასისა წლისად, ვითარცა იტყოდეს მამანი იგი.

90. და აღესრულებოდა მონასტერსა მის შინა წლითი წლად საკსენებელი ნეტარისა *მარიამისი* და მიუთხრობდეს მამანი იგი საქმეთა მის ურთიერთას და ყოველთაჲე სარგებელად სულთა ესმის და სახედ ცხოვრებისა კეთილისა.

91. ხოლო მე ყოველნიეჲ, რომელი მესმა მამათა მათგან, რომელნი თუალითა მხილველ ყოფილ იყვნეს ნეტარისა *ზოსიმეს*სა და პირისაგან მისისა თხრობად ესე ესწავა, წიგნსა (89v)ყოველთაჲე ამას შინა აღეწერე ძალისაებრ ჩემისა. და არცა ერთი სიტყუად გარეგან ჰეშმარებებისა შეესძინე, არამედ ყოველიეჲ ვითარცა ნეტარსა *ზოსიმეს* მამათა მათდა ეთხრა, ესრეთ აღეწერე.

92. ხოლო ღმერთმან, მოქმედმან მან დიდთა საკურელებათამან, რომელი ნიჭითა მით კეთილითა მისთათა ახარებს ყოველთა, რომელნი მისა მიიელტოდინ, მიეცინ მადლი და წყალობად ყოველთა, რომელნი მიემთხვნენ სულისა სარგებელსა ამას თხრობასა და აღმოიკითხენ ესე და სასყიდელი შრომისაჲ (90r)ამის და სარგებულისა მათისაჲ, რომელნი ამას იკითხვიდენ. მიანიჭენ მას, რომელმან აღწერამ ამის სულიერისა ცხოვრებისაჲ, გებრძანა და ყოველნიეჲ ღირს-გუყუენინ ნაწილსა მას და მადლსა ამის ნეტარისა *მარიამის*სა, რომლისათჳს იყო სიტყუად ჩუენი

93. (90v) ლოცუთა და მეოხებითა ყოველთა წმიდათა და სათნოთა მისთათა, რომელნი სათნოეყვნეს მას საქმითა და გულისკმისყოფითა, რამეთუ მის არს დიდებად, პატრი და სიმტკიცე მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა აჲ და მარადის და უკუნითი უკუნიასამდე, ამენ.†

ხოლო *ზოსიმე* აღესრულა მონასტერსა მას შინა ასდაათისა წლისაჲ მადლითა საესმ უფლის ჩუენისა *იესუ ქრისტეხითა*, რომლისაჲ არს დიდებად უკუნითი უკუნიასამდე, ამენ.†

ცხოვრება ეგენიოსისა და ასულისა მისისა
მარიამისა, რომელმან გარდაიცვალა სახელი
მარიანედ
485v-489v

ცხოვრება წმიდისა მარკიანესი
1303-1307(631r-633r)

1. (485v) იყო ვინმე კაცი ერთი ბითნიას, რომელი ცხონდებოდა, სახელი მისი ეგენიოს. ამას ესუა ცოლი და შვა მან ასული ერთი და უწოდა სახელი მისი მარიამ და ვითარცა აღესრულა დედა მისი, განზარდა ყრმამ იგი მამამან მისმან ყოვლითა სიღირსითა.

2. და ვითარცა აღიზარდა ყრმამ იგი, პრქუა მას მამამან: „შეილო ჩემო, აჰა, ყოველსა მონაგებსა ჩემსა მოგცემ კელთა შენთა და მე წავალ ზიარსა ამას საწუთროსა, რამეთა სული ჩემი ეაცხოვრო.“

3. ხოლო ასულმან მისმან მიუგო და პრქუა: „შენ სულისა შენისა ცხონებად გნებავსა და ჩემისა წარწყმედი? არა იცია, ვითარ იტყეს უფალი: „ვითარმედ მწყემსმან კეთილმან დადვის თავი თვისი ცხოვრებათა თესთათეს.“ (იოან.10:11) და კუდად იტყეს: „რომელმან დაჰბადა, (486r)მანცა სული მისი აცხოვრა.“

4. ესე ვითარცა ესმა მამასა მისსა და ისმენდა სიტყუათა მისთა, ტიროდა და გოდებდა. მიუგო და პრქუა მან: „შეილო ჩემო, რამ გიყო შენ? და აწ მე მონასტერსა შევალ და შენ რამთა შემძლებელ ხარ ჩემ თანა ყოფად, რამეთუ ეშმაკი ბრძავს დედაკაცისათეს მონათა ღმრთისათა.“

5. ხოლო მან მიუგო და პრქუა: „არა, მამო, არა შევიდე, ვითარ შენ იტყუ. არამედ მოვიპარსო თავი ჩემი და შევიმოსო სამოსლითა მამათამთა და შენ თანა შევიდე მონასტერსა.“

6. ვითარცა ესმა სიტყუანი ესე მისგან, განუყო მონაგები თვისი გლახაკთა, და მოჰყუეთა თავსა მისისა და შემოსა სამოსელი მამაკაცთა და დასდვა მას სახელი მარიანონ (486r)და ამცნო მას და პრქუა: „ეკრძალე, შეილო ჩემო, ვითარ დაიცე თავი შენი, რამეთუ აჰა ესერა, ცეცხლსა წარდგომად ქარ შენ და აწ დაიცე თავი შენი დაუცდავებლად ქრისტის მიმართ, რამეთა აღესრულოს აღთქუმამი შენი.“

7. და წარიყვანა ასული თვისი და შევიდა სამონაზუნოსა მას. და დღითიდღე წარემატებოდა ყრმამ იგი ყოველსავე სიღირსესა და წესსა მონაზონებისასა. მძანი და ყოველნი ჰგონებდეს, ვითარმე საჭურისი არს, რამოდენ უწუერული იყო და წულილ კმითა. ზოგთამე ეგონა, ვითარმედ ქალაქით მოსრულ არს სამონაზუნოსა და მეორესა დღესა საზრდელსა მიიღებდა.

1. (631r)იყო ერთი ვინმე კაცი გეკიქეს, (631v)რომელსა ეგულებოდა მონაზონებად და ესუა მას ერთი ქალი.

2. და ვითარ წარვიდოდა იგი, პრქუა ყრმამან მან: „მოგდედე მეც შენთანა, მამო.“

3. ხოლო მან მან რქუა: „ვითარ მოხვდე ჩემთანა, რამეთუ შენ დედაკაცი ხარ?“ ხოლო მან პრქუა: „შევიმოსო სამოსელი სამამაკაცთა და მოვიდე შენთანა.“ და პრქუა მას მამამან მისმან: „უკუეთუ ძალ-გიც დათმენად, მოუედ.“ და აღდგეს და წარივიდეს.

4. და ვითარცა შევიდეს იგინი მონასტერსა, შეიწყნარა იგინი მამასახლისმან და სახელი უწოდა ყრმასა მარკიანე. და წარემატებოდა იგი ყოველითა სათნოებითა უფროსს ყოველთა ძმთა, ვითარმედ სნეულნიცა განიკურნებოდეს კელის დაღვრითა მისითა. (მათ. 8:13,5; 9:20; 19:13,15; მარ. 1:32; 5:27; 8:23, 25; ლუკ. 5:40)

8. და ვითარცა აღესრულა მამამ მისი, უფროსდა შესივნა მარხვასა და მოთმინებასა, რამთამცა მოიღო ნიკი ღმრთისაგან ეშმაკთა ჴელა, (486v)სნეულთა, რომელთა ჴედა დაასბრძოა ჴელთა, განიკურნებოდეს. (პათ.8:13,5;9:20;19:13,15; მარ. 5:27; 1:32; 8:23, 25; ლუკ. 5:40)

9. ჴქუნდა ზიარი ესე საწუთრომ ორმოც ეამ წმიდათა მამათა. და რადოუმ(sic) ოთხნი განვიდიან მათ ძმათაგანნი და წარავლინან მსახურებად, რადამცა საკმარი მონასტრისაი მოილუაწეს.

10. და იყო გზასა საშოვალ სტუმართსადგური. და ვითარცა წარვიდიან და მივიდიან ძმანი იგი გზისა მის სიშორისაგან, ინაც-ივდიან მუნ. ხოლო სტუმართსადგურისა უფლდამნ შეიწქნარნის და განუსუენის ყოველთა.

11. და აჲ, ერთსა დღეთაგანსა, მოვიდა მამასახლისი და პრქუა მონაზონსა მარიანეს „აჲ ესერა, მიწვეულ ხარ მოქალაქობასა შენსა ჴედა და სრულ ხარ ყოველსა ჴედა და სმენასა მოსწარაფმ. ინებე აწ განსეულად მსახურებად მონასტრისა, რამეთუ (486v)ძმანი მწუნხარენი არიან, რომელ არა განხულ არა ვიდრე და ოდეს-ესე აღასრულო, უდიდესი მადლი მოიღო ღმრთისაგან.“

12. ვითარცა ესმა ესე მარიანეს, მიუგო და პრქუა: „ლოცუა ყუე ჩემოუს, მამო, და სადაცა მიბრძანო, წარვიდე.“

13. და ვითარცა განვიდა მარიანე სხუათა მათ სამთა ძმათა თანა მსახურებად და ვითარცა შევიდეს სახლსა სტუმართსადგურისასა და შემო-ვინმე-ვიდა მკედრათაგანი და დაშალნა ივინი და განხრწნა ასული სტუმართსადგურისაი. და პრქუა მკედარმან ქალსა მას: „უკუეთუ რათმე საქმმ ესე შენისა მამისა თანა განცხადებოდის, ესრეთ აუწყე მამასა შენსა, ვითარმედ ოთხნი მონაზონნი მოვიდეს და მათ ერთო ერთი მონაზონი, უწუერული ჳაბუკი, ხატითა შეუნიერი და მან (487r)მძლავრობით შემოიყრა და განხმრწნა.“

14. ამის შემდგომად დღეთა მრავალთა აგრძნა მამამან მისმან და შეიყრა ქალი იგი და პგუემდა. განიკითხა და პრქუა: „სადაით არს შენი ესე ბოროტი საქმმ?“ მიუგო და პრქუა მან: „ვითარმედ მოვიდა ჳაბუკი მონაზონი, სახელით მარიანე და მან ისიძეა ჩემ თანა.“ და დჰკრთბა ყოველი ბრალი მარიანეს ჴედა.

15. ამის შემდგომად წარიყვანა ქალი იგი მამამან მისმან და მივიდა მონასტრად და ჳმა-ყო და თქუა: „სადა არს მაცუთრი იგი, რომელსა იტყუო, ვითარმედ ნეტარი არსო?“ გამოვიდა მეკარე მონასტრით და პრქუა: „რასა ჳღალადებ მოყუასო?“ მიუგო მან და პრქუა ვითარმედ: „მედგარი ყოველი ჴრახეა ყო მონაზონმან თქუენმან მარიანე ჩემდა მომართ და ნუ იყოფინ ჩემ ჴედა, თუმცა (487r)სადა ეიხილდ მონაზონი ესეკითარი.“

5. და მოკცდა მამამ მისი, ხოლო იგი უფროის შერებოდა, და ჳგონებდეს მისსა, ვითარმედ საჭურისი არს. (631r)და იყო ჩვეულება მონასტრისაი მის, წარვიდიან ოთხნი ძმათაგანნი საჭურისათუს მონასტრისა. და იყო გზასა მას შუეა სადგური. და სადგურისაი მის მოლუაწესა ესეუა ასული ერთი ქალწული.

6. დღესა ერთსა მოუწოდა მამასახლისმან მარიანეს და პოქუა: „შვილო მავრიანე, აჲ, ესერა ყოველი მორჩილება აღვისრულდების. აწ წარვედ გზად ძმათა თანა.“ ნუკუეე ძმანცა იტყოდიან, ვითარმედ არა წახულა გზას მათ თანა “

7. ხოლო მავრიანე პრქუა: „ვითარცა მიბრძანო და ვყო.“ და წარავლინა იგი ძმათა თანა. და ვითარცა მიელეს გზად იგი, მოვიდეს სადგურსა მას. და ვითარცა წარმოვიდეს, მოვიდა მკეცდარი ვინმე და განჳრწნა ასული იგი მის სადგურისა მოლუაწისაი. და ამცნო ვითარმედ: „უკუეთუ განცხადნეს საქმმ ესე, (632r)ესრეთ თქუ, ვითარმედ მონაზონმან უწუერულმან ყო ჩემთანა საქმმ ესე.“

8. და მეცესეულად აღდგა კაცი იგი და მოვიდა მსწრაფლ მონასტრად. და ვითარცა დაჰრეკა კარსა, იცნა მეკარემან და ჳკითხა: „რად მოხუედ უფალო?“ 9. ხოლო მან პრქუა: „სადა არს არჳქრისტეანმ იგი მონაზონი, რომელმან წარწვიმიდა სახლი ჩემი?“ და წარუდა მეკარე იგი და უთხრა მამასახლისსა. და უბრძანა მამასახლისმან შემოეკებინა მისი.

16. და შევიდა მამასახლისისა და პრქუა მას: „მამო, ასული მესუა მხოლოდ შობილი, რომლისა მიმართ იყო სასოება იქმი და იმედი იქმი და რომელმან სიბერე იქმომცა ილუაწა. აწ ესევეთარი მონაზონი შენი მოვიდა, სახელი *მარიანე* და ესევეთარი საქმე მიყო, რამეთუ ასული იქმი შეაგინა, რომელსა თქუენ ჰხადით ქრისტეანედ.“

17. მიუგო მამასახლისიან და პრქუა: „მამო, რამ გიყო შენ, ოდეს-იგი აქა არა არს. გარნა ოდეს მოვიდეს იგი მსახურებისაგან, სხუად არა ძალ-მიც ყოფად, არამედ განედევნო იგი მონასტრით იქმით.“ ვითარცა მოვიდა *მარიანე* სხუათა მათ სამთა ძამთა თანამსახურებისა მისგან, სადა-იგი წარველინეს.

18. პრქუა მას მამასახლისიან: „ესოდენ არს მოქალაქობად(487v) ჩუენი, ანუ შენი შეყენებულებად და დაქსნასა შენსა და შესლუასა შენსა სტუმართმოლუაწისასა?! განხსრწენ ასული სტუმართმოლუაწისა და მოვიდა იგი აქა და საიციხველად სოფლისა განგუჰადნა.“

19. ესე ვითარცა ესმა *მარიანეს*, დაეცა იგი პირსა თუსსა ზედა და ტიროდა მწარედ და იტყოდა: „შენდობა ყავ ჩემზედა უფლისა მიერ, რამეთუ ვითარცა კაცი შეესცეთი.“ ხოლო მამასახლისი განრისხნა და განადო იგი გარე წყულებით ვითარმედ: „ამიერიოტან არღარა შემოხედე შენ ამას მონასტრსა.“

20. და ვითარცა გამოვიდა და ჯდა იგი გარეგან და ითმენდა იგი ნეფხეასა და სიცხესა და შემევალინი და გამომაველინი ეკითხუდეს მას და ეტყოდეს: „რამსათეს აქა პსიო.“ ხოლო მან პრქეს: „ეისიძეე და გამომკადეს მე მონასტრით.“ (487v)

21. ვითარცა მოიწია ყამი შობისა, შუა ქალმან მან სტუმართმოლუაწისა ასულმან ყრმა. და წარიღო ყრმა იგი სტუმართმოლუაწემან და მოვიდა იგი მონასტრად და იხილა *მარიანე* მონაზონი, გარეშე მჯდომარე პირველთა ბჭეთა. შესტყორცნა ყრმა იგი და პრქუა: „აჰა, რომელი მედგრად სთესე, მიიღე შეილი შენი.“ და მკუთერ წარვიდა.

22. ხოლო *მარიანე* მოიქუა ყრმა იგი და ჭირვეულ იყო მისგან და იტყოდა: „რამეთუ მე, აჰა ესერა მსგავსად ცოდვათა ჩემთა გარდავიციდი, გარნა საწყალი ესე ჩჩელი ჩემ თანა რად-მე მოკულები.“ მაშინ იწყო სლვად გარემოისა და ეძებდა სძესა და წარმოიღებდა მწყემსთაგან და პსარდიდა ყრმასა მას, ვითარცა ძამად.

23. ხოლო ღუწოლად იგი მისი ვერ ეყოფოდა, რამეთუ ყრმა იგი ტიროდა და (488r) უფროსდა ზრუნვიდა, რამეთუ ეძებდა სამოსელსაცა მის ყრმისათუს. და ყრმა იგი თანამისდენ და უჭმობნ: „ტატა, ტატა.“ და ნათხოვითა საზრდელთა განზარდა ყრმა იგი და იყოფოდა *მარიანე* მრავალქამ გარეშე მონასტრისა.

10. და ვითარცა შემოვიდა, აკითხა და პრქუა: „რამ არს, ძამო, შრომაჲ და შფოთი შენი?“ ხოლო მან პრქუა: „მონაზონმან, სახელით *მარიანე* წარწმიდა სახლი ჩემი.“ და უთხრა საქმე იგი.

11. ხოლო მამასახლისიან მოუწოდა *მარიანეს* და პრქუა: „რამ კევე ესე?“ ხოლო იგი დაეარდა ქუშყანასა ზედა და იტყოდა: „შესვლოდ ღმერთსა.“

12. და პრქუა მამასახლისიან(632r) კაცისა მის მიმართ: „მე სხუად არა არა ძალ-მიც მისა ყოფად, გარნა გაუძო იგი მონასტრით.“ და მსწრაფლ გამოაძო იგი.

13. ხოლო იგი არა წარვიდა, არამედ დაჯდა მახლობელად კართა მის მონასტრისათა და ტიროდა და ევედრებოდა ღმერთსა, და იხილიან ძამთა შემავალთა და გამომაველთა.

14. და ვითარცა შუა ყრმა იგი დედაკაცმან მან, შეხუა ფიქუსა მაჩამან მის ქალისამან და მოიყენა და დაუგდო იგი *მარიანეს* და პრქუა: „ესე შენი არს, შენ განზარდე, ვითარცა გნებავს.“ ხოლო მან წარიქუა იგი და წარვიდის მწყემსთა თანა და ითხოის სძმ და ზრდიდა ეგრეთ.

15. და ვითარცა გამწვნა ყრმა იგი, ევრღარა აძლვბა მით თხოვლითა სძითა და უკუანა მისტირნ მას და უჭმობნ მას და ეტყუნ: „ტატაჲ, ტატა.“

16. (632v)ხოლო *მარიანე* შესტირნ ღმერთსა და ეტყუნ: „უფალაო, უფალაო, უკუეთუ მე ვიტანჯები ცოდვათა ჩემთაუბრ მომეგების, გარნა ესე რად იტანჯები ჩემ თანა.“

24. და ვითარცა იხილეს ძმათა მათ მოთმინებათ იგი მისი, შეუერდეს ფერკთა მამასახლისისათა და პრქუსა: „აჲ ესერა, შეინანა ძმამან ჩუენმან და ესეთნთა ჟამთა გარეშე დგა ბჭეთა თანა მონასტრისათა. აჲ უბრძანე, მამო, რაითა შემოვიდეს მონასტრად და ღმერთმან შენდობა ყოს შეცოდებათ მისი, რომელ ყო და ჩუენიცა, ცოდვილთა.“

25. და ვითარცა იხილა მამასახლისმან ევდრებათ ძმათა, მათ უბრძანა, რაითა შემოვიდეს. და ვითარცა შემოვიდა იგი მონასტრად, (488r) შეუერდა ფერკთა მამასახლისისათა. და ვითარცა იხილა იგი მამასახლისმან, პრქუა მას: „აღდგე მანდათ, ძმაო. ვითარცა იგი წინაშე უფლისა არა ღირს იყავ შესლუად ევრცვა მონასტერსა აჲას, გარნა ევდრებისათუს ძმათაისა შენდობილ იყავნ შენდა ცოდვათ შენი.“

26. და უბრძანა მამასახლისმან, რაითა ყოველსა მსახურებასა ახალნერგთა თანა აღასრულებდეს. და ვითარცა გულსადგინა მოთმინებათ ყოველი და დამორჩილდა ყოველსავე და აღასრულებდა ყოველსავე.

27. ერთსა დღესა მოვიდა მამასახლისი ყოველთა ძმათა თანა და პრქუა: „სად არს ძმა ჩუენი მარიანე? რამეთუ არს დღეს მესამე დღმ და არა მინახავს მე იგი, გალობასა დღესამომედ ყოველთა წინა იგი იხილეებოდა. აჲ მივედით სენაკსა მისა და ნახეთ, ნუჟკუშ სენისაგან რამმე მდებარე არს.“

28. (488v) და ვითარცა მივიდეს, პოვეს იგი აღსრულებული, და უთხრეს მამასახლისისა. და მან თქუა: „ვითარ-მე გლახ წარვიდა საწყალი სული მისი, ანუ რამმე მიუგოს მსაჯულსა მას.“ უბრძანა დამარხება. და შევიდეს განბანად მისა. და იხილეს იგი, რამეთუ დედაკაცი იყო. და ყოველთა ერთობით გმო-ყუეს შიშითა დიდითა: „უფალო, შეგეწყალოენ.“ (ლუკ:5:26)

29. ხოლო მამასახლისმან გამოიკითხა, რომელი ძმა არს. ხოლო მათ პრქუეს: „ძმად მარიანე დედაკაცი არს.“ და ვითარცა შევიდა და ცნა, მივიდა და დაეცა პირსა ზედა თუსსა, ტიროდა და ეტყოდა: „აჲ ესერა, მოეკუდე წმიდთა ფერკთა შენთა ქუშე, ვიდრემდის არა მესმას შენდობათ, რომელი-იგი დუაწლი შენთუს ვუაჲ.“ და ფრიად ევედრა ცრემლითა.

17. და ვითარცა იხილეს ძმათა მათ მისი იგი მოთმინებათ, განუკურდა და ევედრებოდას მამასახლისსა: „მამო, მავრიანე დაღაცა-ოთუ განიძეთ, ესოდენა ჟამთა კართა ზედა მონასტრისათა ზის და არა წარვიდა ჩუენგან. აჲ ბრძანე, რაითა შემოვიდეს.“ და უბრძანა და შემოიყვანეს იგი.

18. და ვითარცა შემოვიდა უბრძანა მამასახლისმან და პრქუა: „არა ღირს იყავ შემოიღედე აქა შინა.“ და უბრძანა საქმისა განმგებელსა, რაითა დაადგინოს იგი ახალნერგთა თანა.“

19. და იყო მავრიანე ძმათა შორის დაღონებული, ვითარცა შეცოდებული. და სულთქუებით და ტირილით იქმოდა საქმესა მონასტრისასა, რასაცა ვინ უბრძანებდა მას. ხოლო გული მისი მზიარულ იყო(632v) შეუერაცხოზასა მას მისსა ზედა.

20. და შემდგომად რავედენისამე ჟამისა, დასწეულდა სენაკსა შინა, რომელთა მო-ცა-კედა. და ვითარცა გამოქცა ორი დღმ და არა მოვიდა ეკლესიად, პრქუა მამასახლისმან ძმათა მათ: „არს ესე ორი დღმ, ეინათგან არა მასმიეს ეკლესიასა შინა მავრიანეს კმად. რამეთუ სხუა ვამ ყოველთა უწინარეს მოვიდის. მივედით სენაკად მისა და იხილეთ იგი, ნუჟკუშ სწეულ არს.“

21. და ვითარცა მოვიდეს ძმანი იგი სენაკად მისა, იპოვეს იგი აღსრულებული.

და მოვიდეს და უთხრეს მამასახლისსა. ვითარმედ: „მავრიანე მომკუდარ არს.“

22. და ვითარცა ესმა მამასახლისსა, ცრემლით გადამოსთხინა და თქუა: „ნეტარ, ვითარ-მე გლახ წარვიდა სული მისი, ანუ რამმე სიტყუად მიუგოს ღმერთსა?“ და უბრძანა შემოსად და დამარხებათ მისი.

23. და ვითარცა მივიდეს და შემოსეს, (633r) ცნეს ფრიად დედაკაცი არს იგი. მივიდეს და უთხრეს მამასახლისსა. ვითარმედ: „საკურველ დიდი ვიხილეთ დღეს, მამო, მავრიანე დედაკაცი არს.“

24. ვითარცა ესმენს სიტყუანი ესე მამასახლისსა, მწრაფლ აღდგა და მიბრბოდა ტირილით და გოდებთ. და მივიდა და დაეცა ფერკთა მისთა ზედა და ეტყოდა ესრეთ: „სხალო

30. მოვიდა მისა ჳმამ ზეცით განცხადებულად, ეტყოდა: (488v) არამცა შეგენდო შენ საქმშ ესე, გარნა რაოდენ უგუნურებით და უმეცრებით ჰქმენ, მოგეტყუა შენ ცოდვამ შენი."

31. და ვითარცა აღდგა ურეისა მისგან, მიუმცნო სტუმართმოღუაწესა მას, რამთა მოვიდეს. და ვითარცა მოვიდა, პრქუა მას: „აჰა, ესერა მარიაზე დაიძინა." ხოლო მან პრქუა: „უფალმან შერდომა ყაენ მისთვის. სახლილა თუ ჩემი ოჯრად განჯადა." (მათ. 24:38; ლუკ. 14:35)

32. პრქუა მას მამასახლისმან: „შეინანე, ძმაო, რადენი სცოდე წინაშე უფლისა. და შენ მაცთუნე შენითა სიტყვთა, რამეთუ მარიაზე დედაკაცი არს." და ვითარცა შევიდა და იხილა, გულისხმა-ყო და განიზრახვიდა, ვითარმედ რამ-მე არს ესე.

33. და აჰა, მცირედ ჟამ გარდაჳდა, მოვიდა ასული იგი სტუმართმოღუაწისა მხილებული და იტყოდა ჳეშმარიტსა, ვითარმედ: „მჳედარი მოვიდა, დამთრგუნა და შემაგინა." ოდეს აღიარა, განიკურნა გუამსა ზედა ღირსისა მარიანესსა. (489r) და აღიღეს იგი გალობითა და კურთხევითა დადევს იგი საფლავსა. და აღიდებდეს ღმერთსა, რომლისა არს ძალი და დიდება უკუნიითი უკუნისამდე, ამენ.†

ზეცისაო, არა განგიტყო შენ, ვიდრემდე არა მომიტვენე შეცოდებანი ჩემნი."

25. და ვითარ ჟრიად ტიროდა, ესმა ზეცით ჳმამ: „არამცა მიგიტყვენ შენ, არამედ რამეთუ უმეცრებით ჰქმენ შენ ესე." მაშინ აღდგა და დადევს იგი საფლავსა მამათასა და აღიდებდეს ღმერთსა.

26. ხოლო მამასახლისმან მოიყვანა კაცი იგი. და ვითარცა მოვიდა, პრქუა მას: „მავრიანე მოკუდა." ხოლო კაცმან მან თქუა: „ღმერთმან შეუნდენ მას. იგი მოკუდა და სახლი ჩემი ოჯრად დაურტა." (მათ. 24:38; ლუკ. 14:35) ხოლო მამასახლისმან პრქუა მას: (633r) „აოი, ძმაო, შეინანე, რამეთუ შენ სცეთ და მე მაცთუნე. მავრიანე დედაკაცი იყო და შენ ცილი სწამე მისთვის. ხოლო იგი ღმერთმან წარიყვანა წმიდათა მისთა თანა განსუენებად, რომლისამ არს დიდებამ და პატივი და სიმტკიცე უკუნიითი უკუნისამდე, ამენ.†

ცხოვრება მეძვისა ერთისაჲ, რომელი იყო
ალექსანდრია ქალაქითა

[უსათაურო]

1. (633r) გუთხრობდა წმინდა და ნეტარი მამაჲ დანიელ, ვითარმედ: „მონაზონსა ეისმე ერთსა ესუა დაჲ. და დაუტეა იგი *ალექსანდრიას* შინა ქალაქსა და თუთ განვიდა უდაბნოდ და დაეყუდა სენაკსა შინა და ასწაეებდა თავსა თუსსა სწავლასა კეთილსა მას ნებასა შინა ღმრთისასა, ეიდრემდის მოიპოვა სიმდაბლმ ღიდი, რომელი არაგის მოუპოვებეს ეგვიპთარი.

2. ხოლო ვითარცა განეშორა იგი დასა თუსსა, განირყუნა იგი განრყენილებითა უშუერთთა და მიუთულა (633v) თავი თუსი სიძვასა და ცოდვასა. და დგა იგი და შეიწყნარებდა ყოველთა, რომელნი მოუიდოდის მისა, ეიდრემდის წარწყმიდნა სულნი მრავალნი სიძვასა შინა მისსა. და მოიწია ძმისა მისისა საქმე მისი.

3. და იყო იგი მკდომარმ სენაკსა შინა თუსსა უდაბნოსა და უდებ-ყო მისგან. ხოლო მან დაყენა საქმეთა შინა მისსა ბოროტსა წელნი მრავალნი, ეიდრემდის მიიწია კამბაგი მისი მამათა წინაშე წმინდათა, რომელნი იყენეს მას უდაბნოსა: საქმე მისი შევიწეული და განზრახეა მისი ბოროტი.

4. მაშინ ძმასა მისსა აიძულებდეს, რამთა წარვიდეს და გამოიტაცოს იგი ბოროტისა მისგან, რომელსა-იგი შინა იყოფეს.

5. ხოლო ძმაჲ იგი მისი სიმდაბლითა მით ღიდითა, რომელი იყო მის თანა იტყოდა: „ვითარ წარვიდე და დაეაჯერო მას, რომელი უმჯობეს არს ჩემსა. ამისთვის, რამეთუ არაგინ არს შეცოდებულ (633v) სემსა უფროს.“

6. ხოლო მამათა იწყეს და მოაჯსენებდეს ღმერთსა და ეტყოდეს: „არა გაქუს მორჩილებაჲ და არცა გნებაჲ სული გამოტაცებად ცოდვისაგან, რამეთუ თქმულ არს წიგნთა შინა საღმრთოთა, ვითარმედ: „რომელმან იკნეს სული, არს იგი ვითარცა დაძაღველი.“

7. და ვითარცა განამრავლეს მის ზედა ზრახვანი ესე, წარვიდა სწრაფთ *ალექსანდრიად*. და იყო შეურეებულ და შეიწევდა იგი ლოცვასა წმინდათა მამათასა. და ვითარცა მიიწია იგი ქალაქად, იხილა იგი კაცმან ეინმე მეცნიერთა მისთაგანმან და წარვიდა იგი დისა მისისა და აუწყა მისელად.

8. და იგი იყო მას ჟამსა ოდენ მეგობართა მისთა თანა, რომელთა თანა უნდა. და იყო იგი თავდაუზბურველ და უკაპრო და ემდურდა მათ თანა და განსცხრებოდა.

1. (498r) მონაზონსა ეისმე დაჲ ესუა

და განირყუნა იგი ქალაქსა შინა.

და ვითარ ესმა მამათა, ღიდითა იძულებითა წარავლინეს ძმაჲ იგი დისა თუსისა გამოტაცებად მტერისაგან.

ხოლო იგი იტყოდა: „ვითარ დაეაჯერო მას, რომელი უმჯობეს არს.“

2. და ვითარცა წარვიდა, იყო მას ჟამსა დაჲ იგი მისი ტრფიალთა მისთა თანა თავდაუზბურველი და უკმური.

9. ხოლო ვითარცა ესმა, ვითარმედ ძმად მისი (634r) მოსრულ არს მისა, დაიქსნა ყოველი ასომ გუამისა მისისამ. და მივიდა მსწრაფლ კარად, რადთამცა შეეშთხუა, და ვითარცა იხილა იგი, მოეხუა ქედსა მისსა, ამბოროს-უყოფდა და უხაროდა.

10. მაშინ იწყო ძმამან მისმან და ეტყოდა მას ესრეთ: „მ, დაო ჩემო, ვითარ მიუთუაღე თავი შენი წარწყმედასა და სიბნელესა ცოდვისათა და შეურაცხ-პაყე მცნებაი ღმრთისაი და წარსწყმიდე სული ძმისა შენისაი და შეაწუხე სიბერე ესე ჩემი? მ, დაო ჩემო, ვითარ წარსწყმიდენ სულნი მრავალნი ნებითა შენითა მცბიერითა.“

11. ხოლო მას ვითარცა ესმა ესე, იწყო ძწოლად და ტიროდა და ტირილითა დიდითა და მწარითა და იტყოდა: „ეჲა მე, ძმაო, ცოდვილსა ამას გლახასა. მე ვარ, რომელმან წარეწყმიდე თავი ჩემი და დაეპნელენ დღენი ცხოვრებისა ჩემისანი უკუთრებითა და სიცბილითა. ვაი მე, ძმაო(634r) ჩემო, ვითარ ეყო არა უწყო, ვითარ წარედგე წინაშე ღმრთისა ჩემისა სინანულითა, რომელმან არა ეყაე მორჩილებადი მისი არა ოდეს ცოდვითა ჩემითა!“

12. ხოლო ძმამან მისმან პრქუა მას: „უწყოდე, დაო, რამეთუ არა არს ეგრეთ, ვითარ-ეგე იტყუ, რამეთუ, უფალი ჩუენი და ღმერთი არა მოვიდა, რადთამცა მოუწოდა მართალთა, არამედ ცოდვილთა სინანულად.“ (მათ.9:13, მარ.2:17, ლუკ.5:32)

13. ხოლო მან პრქუა მას: „არასადა ვინ ცოდა მსგავსად ცოდვისა ჩემისა არცა მამათა შორის და არცა დედათა. არაეინ განირყუნა, ვითარ-ესე მე. გარნა ვითხოვე აწ შენგან, მონაო ღმრთისაო წმინდაო, უკუეთუ უწყო, ვითარმედ ღმერთმან შეიწიროს სინანული ჩემი, რამეთუ მე ვარ შემწინკულებული სიმრავლითა ცოდვათა და ბრალთა ჩემთადათ. რადთა წარმიყვანო მე შენ თანა და არა დამიტევე მე აქა ცოდეათა შინა ჩემთა და მე ეყო მიტევებაი წმიდათა (634v)ბრძანებათა შენთაი და ძალსაცა შინა მიწოდო მე, ემსახურო უფალსა ღმერთსა ჩემსა ყოვლითა გულისთა ჩემითა.“

14. მაშინ იწყო ძმამან მისმან და ეტყოდა მას: „დაო ჩემო, უკუეთუ გნებაეს ესე, გუაღე და წარვიდეთ უდაბნოდ.“

15. ხოლო მან დააგდო თავი თვისი ფერკთა მისთა ზედა და იწყო ამბოროს-ყოფად და იტყოდა: „ეგრეთ ეყო, ძმაო ჩემო, და მე მოვიდე შენ თანა, სადაცა გნებაეს, თუ ხოლო დაიცეე სული ჩემი ცოდვილი.“

ხოლო ვითარცა ესმა, ვითარმედ ძმად მისი მოსრულ არს, დაიქსნა ყოველი ასომ მისი და მიბბიოდა მივცებად მისა კართა სედა. და მოეხუა ძმისა თუსისა და ტიროდა.

3. პრქუა მას მონაზონმან მან: „მ, დაო ჩემო, ვითარ მიუთუაღე თავი შენი წარწყმედასა და შეაწუხე სიბერე ჩემი.“ ხოლო მან იწყო ძწოლად და ტირილად დიდად და იტყოდა: „ეჲა მე, ცოდვილსა ამას, რომელმან წარეწყმიდე თავი ჩემი და აწ ეერ ეკადრებე წინაშე ღმრთისა სინანულსა.“ პრქუა მას ძმამან მისმან: „რამეთუ უფალი ჩუენი და ღმერთი მოვიდა არა მართალთაჲს, არამედ ცოდვილთა სინანულად.“ (მათ.9:13, მარ.2:17, ლუკ.5:32)

4. პრქუა მას ღამინ მისმან: „არაეინ განირყუნა მსგავსად ჩემდა და არცა მამათა შორის და არცა დედათა, მონაო ღმრთისაო წმინდაო, უკუეთუ შეიწიროს (498v)ღმერთმან სინანული ჩემი, წარმიყვანე და მე ეყო მორჩილებადი შენი და ემსახურო ღმერთსა ყოვლითა გულისთა ჩემითა.“

16. და ვითარცა ესმა ესე ძმასა მისა, განიხარა სიხარულითა ღიდითა და პრქუა მას: „გუალე და წარვიდეთ. გარნა უკუნ-იქეთ, რაითა მოიხუნე ფიქვნი შენნი და დაიბურო თავი შენი და შეისხენე ჯამლნი შენნი, რამეთუ გზად ჩუენი, რომელსა წარეაღთ, ფიცხელ არს და ძნელ.“

17. და არა ინება უკუნ-იქეად, არამედ მიუგო და პრქუა მას: „რომელმან მომცა მე კვლთა შენთა, (634v)ესრეთვე მოვიდე მე შენთანა თავდაუბურველ და უკამური და არა მეწიოს მე ჭურჭერი ეშმაქისად არაბად.“

18. ხოლო მას ვითარცა ესმა ესე მისგან, პრქუა: „გუალე და წარვიდეთ სახელითა ღმრთისადითა.“ და პრქუა მას: „ძმარ ჩემო, უმჯობეს არს ჩემდა, რაითა წარმოვიდე თავდაუბურველ და უკამური, ვიდრე რაითა უკუნეიქეთ მას ადგილსა, რომელსა შინა ეცოდევდი, რომელსა შინა წარეიწყმიდე თავი ჩემი.“

19. და ვითარცა ესმა ესე ძმასა მისსა მისგან, გაიხარა სიხარულითა ღიდითა, და შეუპყრა კელი მისი, განიყვანა უდაბნოდ, და ვითარ მივიდოდეს, იწყო შეთუალად მისა, და განაძლიერებდა და ასწავებდა სინანულსა და ეტყოდა მას: „ჰ, დარო ჩემო, რამეთუ კეთილი ფრიადი ახარა ღმერთმან მათ, რომელნი ერჩიან მას და იქმან ნებათა მისთა, უწყებულ იყავნ ესე შენდა.“ (635r)

20. მაშინ ფერკნი მისნი დაიბრუნეს სიფიცხლითა და სიმეღლითა გზისათა და იწყო სისხლმან დინებად ფერკთა მისთა, ვიდრემდის დააღტო ქუეყანად. და ვერეთ მიუღდა ძმასა თუსსა სულთქუებითა და ტირილითა ღიდითა. და წუხილითა მრავლითა იცემდა მკერდსა თუსსა და იტყოდა: „ძმარ, მიითუალე სინანული მკეეალსა შენისა, ცოდვილისა და შეცთომილისა, გლახაკისა და უძლურისა, რომელმან წარეკჳდენ დღენი ცხორებისა ჩემისანი ცოდვითა. მ, უფალო, შეიწირე ჩემგან, ვითარცა შეიწირე ცოდვილისა მისგან სინანული უწინარეს ჩემსა.“ (ლუკ.7:48)

21. და ვითარ იგი მივიდოდეს გზასა თუსსა, იხილნა ძმამან მისმან კაცნი მომაგალნი გზასა მას, და პრქუა დასა თუსსა: „დარო, ჩემო, ვხედავ კაცთა მომაგალთა რუენ კერძო და მათ არ უწყიან, ვითარმედ დამ (635r)ჩემი ხარი შენ. გარნა უკუეთუ გნებავს გარდაგუალე მცირედ გზისაგან და დაიმაღლე მცირედ, ვიდრემდის წარვიდენ, რაითა არა იბუეულ იყვნენ.“

22. ხოლო იგი გარდავიდა გზისაგან ერთკერძო, ვითარ ქვის სატყორცებელ ერთ. და ვითარ იყო იგი მჯდომარმ მას ადგილსა, შეჩვედრა სული თუსსა უფალსა და განეშორა საწუთრომსა ამისგან სიცრუვისა.

5. პრქუა მას ძმამან მისმან: „წარუედ და დაიბურე თავი და შეისხენე ჯამლნი, რამეთუ გზად ჩუენი ფიცხელ არს.“ პრქუა მას დამან მისმან: „ცხოველ არს უფალი, რამეთუ ესრეთ მოვიდე და არღარა უკუნეიქად. სადა ეცოდევდი და წარეიწყმიდე თავი ჩემი და არღარა მეწიოს მე ჭურჭელი ეშმაქისა.“

6. ხოლო ძმამან მისმან განიხარა ფრიად და უკურა კელი და წარემართნეს უდაბნოდ. და მგზავრ ასწავებდა სინანულსა და განაძლიერებდა.

მაშინ ფერკნი მისნი დაიბრუნეს სიფიცხლითა გზისათა, და სდიოდა სისხლი და დააღტობდა ქუეყანასა. ხოლო იგი ტირილითა ღიდითა და წუხილითა იცემდა მკერდსა თუსსა და იტყოდა: „ჰ, უფალო, მიითუალე სინანული ცოდვილისა და შეცთომილისა.“ (ლუკ.7:48)

7. და ვითარ იგი მივიდოდეს, მგზავრნი ვინმე მივიდოდეს. პრქუა დასა თუსსა: „მცირედ მიაქციე გზისაგან და დაემაღლე. ვიდრემდის წარევიან. რამეთუ არა იციათ ფრიად დამ ჩემი ხარ და ცოდონ.“

ხოლო იგი დაემაღლა და ვითარ იყო იგი მჯდომარე, შეჩვედრა სული თუსი ღმერთსა.

23. ხოლო ვითარ წაიედეს კაცი იგი, ვჰა-უყო ძმამან მისმან და პრქუა: „აღდეგ და მოგუადე, წარედეთ ადგილად ჩუენდა!“ და არარაი მიუგო მას. მაშინ იწყო მიდგომად კუალსა სისხლისა მის, რომელ სდიოდა ფერქთა მისთა და პოვა იგი მას ადგილსა, რომელსა შინა დამალულ იყო, რამეთუ სული მისი შეევედრა ღმრთისადა.

24. ხოლო ვითარცა იხილა ესე, იწყო სულთქმად და იტყოდა: „ჲაჲ მე, ცოდვილსა ამას, რომელი არა ღირს ვიქმენ, რაითამცა (635v) მიმეთუალა პირველ და აღმესრულა სასყიდელი მისი.“

25. და მოთხარა მას ადგილას, რომელსა შინა იყო და დამარხა დიდითა მით მწუხარებითა, რომელი იყო მის თანა. მისძლია ძილმან და დაიძინა საფლავსა მისსა ზედა და იხილა, რომელსა შინა კაცი ეინმე, მჯდომარე ეტლთა მას ზედა საშინელთა და გარემოის მისსა მოდგომილი სიმრავლმ შეედართად(დან.7:9-10) იწყო განკითხეა ერთად ქელმწიფებასა მისსა შინა.“

26. და ესმა მონაზონსა მას, რამეთუ იტყოდა მეუფე იგი: „წარმოადგინეთ წინაშე ჩემსა მუქავი იგი.“ ხოლო მათ წარმოადგინეს იგი. და აჲ ესერა, კაცი ეინმე შავი დგა დედაკაცისა მის თანა და განკითხვიდა მას და ქელთა მისთა აქუნდა ქარტამ და აღმოკითხვიდა მას შინა საქმეთა მისთა ბილწთა (635v)და შემწიკლვებულთა. რომლითა ადგილით გამოვიდა იგი მას ქამსა, იყო იგი შესწლვებულ სიმყრალეთა. და თაემოდრეკილი დგა ძწოლითა დიდთა შიშსა შინა. მაშინ უბრძანა მეუფემან მან, რაითა მოვიდეს ანგელოზი სინანულისაჲ და მოვიდა.

27. და იყო იგი შუენიერ პირითა და კეთილ-ხილვითა. და ქელთა აქუნდა ქარტამ. და უბრძანა მეუფემან მან, რაითა აღმოკითხოს, რომელი იხილა მეძვისა მისგან. და მან იწყო აღმოკითხვად მორჩილებასა მას მისსა ძმისა მიმართ მისისა და ვითარ-იგი სინანულითა დიდითა, თავდაუბრუნელი და უკამური მიუდგა ძმასა თუსსა ცრემლითა.

28. ხოლო შავი იგი მიუგებდა და იტყოდა: „ყოველთა მათ ჟამთა ჩემ თანა იყო და ნებასა ჩემსა აღასრულებდა. და აწ ერთისა (636r)დღისათუს, რამეთუ დაგემორჩილა, გნებავსა, რაითა მიმიღოთ ჩემგან?!”

29. და ვითარცა სხუანიცა შავნი იყვნეს მის თანა და მიყვნეს ქელნი მათნი და ენება რამცა შეუპყრნეს თმანი თავისა მისისანი და წართირეს მათკერძო.

30. ხოლო მეუფემან მან უბრძანა, რაითა არა მიეახლნენ მას, ვიდრემდის აღიხილოს

8. ხოლო ვითარ წარვიდეს კაცი იგი, ვჰა-უყო ძმამან მან და არაი მიუგო მას. მაშინ იწყო მიდგომად კუალსა მას სისხლისა, რომელი სდიოდა ფერქთა მისთა და აჰოვა იგი აღსრულვულთ. იწყო სულთქმად და იტყოდა: „ჲაჲ მე, რამეთუ არა ღირს ვიქმენ, რაითამცა აღმესრულა სასყიდელი მისი.“ და მოთხარა ადგილსა და დამარხა.

9. ხოლო დიდისა მისგან მწუხარებისა დაიძინა საფლავსა ზედა და იხილა ძილსა შინა მეფემ საშინელი.

და წარმოადგინეს დედაკაცი იგი და კაცი ეინმე შავი დგა და აქუნდა ქარტამ და აღმოკითხვიდა (499r)მას შინა საქმეთა მის დედაკაცისათა ბოროტთა.

10. და მოვიდა ანგელოზი სინანულისაჲ და იყო იგი შუენიერ და აქუნდა ქარტამ და იწყო კითხვად მორჩილებასა მისსა ძმისა მიმართ მისისა და ვითარ თავდაუბრუნელი და უკამური შეუდგა მას. ხოლო შავი იგი ეტყოდა მას: „ყოველთა მათ ჟამთა ნებასა ჩემსა აღასრულებდა და აწ ერთისა დღისათუს მიმგო მე?“ და შავთა ჩათ მოიწვედეს ქელნი, რაითა შეუპყრნენ თმანი მისნი დაითრიონ მათკერძო.

11. ხოლო მეუფემან უბრძანა, რაითა არა მიეახლნენ, ვიდრემდის აღიხილოს

სინანული მისი, რამეთუ ანგელოზმან მან სინანულისამან გამოხვნა კოლოფნი ოქროსანი, საესენი ცრემლითა და სისხლითა მისითა და ტკივილითა, რომელი შევთხვა ფერკთა მისითა სიღვასა მას გზისასა.

31. მაშინ უბრძანა მეუფემან მან, რამთა მოიხვენენ სასწორონი და აღწონენ საქმენი მისნი ბოროტნი და სინანული მისი. (დან. 7:10; ზუკ. 1:26, 29; იოხ. 6:2, 3; 31:6) და აღწონენ და პოვა სინანული უჭარბეს ცოდვათა მისთა დედაკაცისა ფრიად. მაშინ უბრძანა მეუფემან (636r) მან, რამთა განსძარცონ მისგან სამოსელი მისი, რომელი ემოსა მას. და განსძარცუეს მას სამოსელი იგი და შეპროსეს მას სამოსელი სპეტაკი და წმიდა და მისცა იგი ანგელოზსა მას სინანულისად. (მათ. 28:3)

32. ხოლო ანგელოზმან მან მიიყვანა იგი ადგილსა საშუებლისასა და ბრწყინვალესა ნათლითა ფრიადითა. ხოლო ძმამან მან განიღუძა ძილისა მისგან. და აღიესო გული მისი სიხარულითა დიდითა და მოვიდა მსწრაფელ უდაბნოდ და მიუთხრა მამათა საქმე მისი ყოველი და ვითარ-იგი უფალმან გამოუცხადა მას ჩუვენებად იგი.

33. მაშინ მისცეს დიდებამ ღმერთსა და ერთობით ყოველთა, რომელსა შეენის დიდებამ და პატივი და რომელი შეეწევის ყოველთა, რომელთა განელეს გზად მათ იწროდ და მიანიჭეს მათ ცხორებასა საუკუნოსა წმინდათა და რჩეულთა მისთა თანა. ვითხოვით მისგან, რამთა მანცა (636v) მონაწილე მყენეს მის თანა, რამეთუ მისი არს ძალი და სიმტკიცე აჲ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამეცა.

სინანული მისი. და ბრძანა მოეღებო სასწოროდ. და ანგელოზმან გამოიხვნა კოლოფნი საესენი ცრემლითა და სისხლითა და ტკივილითა მისითა. და აღწონენ და პოვა სინანული მისი უჭარბეს ცოდვისა დედაკაცისა ფრიად.

12. მაშინ უბრძანა მეუფემან განსძარცუებად სამოსელისა მისისანი და შეპროსეს სამოსელი წმიდა და სპეტაკი და მისცა ანგელოზსა სინანულისასა (მათ. 28:3) და მიიყვანა ადგილსა საშუებელსა.

13. და ძმამან მან განიღუძა სიხარულითა დიდითა და მოვიდა უდაბნოდ და მიუთხრა ყოველი მამათა. მაშინ მისცეს ყოველთა დიდებამ ღმერთსა.†

ბოდლე №1(XIb.)
პაგიოგრაფიული კრებული
კომენი
488r-491r

A-35 (Xb.)
პატერიკი
თარგმანი
ეყთეიმე მთაწმინდელისა

A-1105 (XIIb.)
პატერიკი
თარგმანი
თეოფილე ხუცესმონაზონისა

ამბა დანიელისა
პატერიკიამისთვის, რომელმან
გარდაიცვალა სახელი
საჭურისად

იხმდელი, შუა საუკუნეთა
ნოველების ძეგლი ქართული
თარგმანები, I, 84-87

იხმდელი, შუა საუკუნეთა
ნოველების ძეგლი ქართული
თარგმანები, I, 87-89

უსათაურო

უსათაურო

1. (489r) საჭურისი ვინმე
დაუუდებულ იყო შინაგანსა-რე
უდაბნოსა *სკიტისა*სა. ხოლო
სენაკი მისი ეშორა *სკიტებსა*
მილიონით ათორმეტით. ერთსა
შაბათსაგანსა დღესა
მოვიდა იგი ამბა დანიელისა
შემწუხრებულსა, ვიდრემდის
არაჲნ ცნა მისლუამ მისი
გარეშე მოწაფისა მისისა.

2. ხოლო უბრძანა ბერმან
მოწაფისა თვისსა, რათა
აღაესებდეს კეცისა ჭურჭელსა
წყლითა მის საჭურისისათვის
კერძაჲსა შინა ერთ და
დასდგომიდეს ჭურჭელსა მას
კართა გარეშე სენაკისა
მისისათა, და პრეკოს და
წარედეს, და ყოელადე არა
იკადროს სიტყუს მიგებად
მისა და პრეკა მას: „ჰხედვედ
და რაჲმს ჰპოო კეცი
მახლობელად კარსა მის
ქუბისასა დაწერილი, მოიტანე
შენ თანა.“ და ჰყოფდა ესრეთ
მოწაფე იგი.

3. და ერთსა დღესა შინა
პოვა კეცი დაწერილი,
ეთარგმედ: „მიიხუენ, მამაო,
ჭურჭელნი და მოვედ მხოლოდ
ამითურთ. და ეთარცა
წარიკითხა ბერმან დაწერილი
კეცსა ზედა, ატირდა
ტირლითა დიდითა და პრეკა
მოწაფისა თვისსა: „მ, ეთარი
სუბტი წარწყმიდა შინაგანმან
უდაბნომან.“

5. [ეიყო ვინმე საჭურისი და
ჯდა ქუბასა შინა მცირესა,
რომელი იყო ათორმეტსა
მილიონსა უშინაგანსა]სა
სკიტით უდაბნოსა. ხოლო
მოვალნ იგი თუესა შინა
ერთგზის მამისა დანიელისა
ლამით. და არაჲნ უწყოდა
ესე, გარნა მოწაფემან მამისა
დანიელისაჲნ.

ხოლო დემცნა ბერსა
მოწაფისა თვისსადა, რათა
კერძაჲსა შინა ერთგზის
მიართომიდეს მას წაალსა და
დასდგომიდეს კართა ზედა
მისთა, და სულლებით
შეიქცეოდის და არა
იხილდეს მას, არამედ
უკუეთუ პოოს კართა ზედა
მისთა კეცი დაწერილი,
აღიღოს და მიართუას იგი
ბერს. და ესრეთ იქმოდა
მოწაფე იგი მისი.

ხოლო დღესა ერთსა პოვა
კეცი დაწე[260]რილი კარსა
ზედა მისსა. და მოართუა იგი
ბერსა. ხოლო ბერმან
წარიკითხა წერილი იგი,
ეთარგმედ: „აღიღე სათხროლი
და მოვედით შენ და შენი
მოწაფე.“ და ეთარცა
წარიკითხა ბერმან, შეიკურა
იგი მწუხარებამან და
ცრემლოდა იგი ფრიად,

[1105:181] საჭურისი ვინმე
მკედრობდა უშინაგანესსა
უდაბნოსა *სკიტისა*სა. ხოლო
იყო სენაკი მისი შორს
სკიტისაგან, ვითარ ათვარამეტ
მილიონ. ესე მოვალნ ერთგზის
შედეულსა შინა ღამით მამისა
დანიელისა, და არაჲნ
იკოდა სხუამან, თუნიერ მან
და მოწაფემან მისმან.

ხოლო დემცნო ბერსა
მოწაფისა მის თვისსადა, რათა
შედეულსა შინა ერთგზის
მიართომიდეს ჭურჭლითა
წყალსა და დასდგომიდეს [ე]
გარეშე კარსა, ოდენ რკმლისა
მიერე აცნობდეს მას, და
ესრეთ მღუმრიად
განეშორებოდის, რომელ
ყოლადე არას იტყოდის
სიტყუასა. ხოლო ესეცა ყოხრა
ბერსა მოწაფისადა, რათა
ოდესცა პოოს კეცი
დაწერილი, მოართუას მას. და
ესრეთ ჰყოფდა ყოველსა
მოწაფე იგი ბერისადა, ვითარცა
განეცნა მისდა მოძღუარსა
მისსა. დღესა უკუე ერთსა
პოვა კეცი დაწერილი გარეშე
კარსა მას ქუბისასა
მოწაფემან მან ბერისაჲმან,
რომელსა ზედა ეწერა ესრეთ:
„მამაო, მოშურე მარტომ
ვიდრე ჩემდადმდმ და
მოწაფეცა შენი, და თანა
მოიტანეთ სათხროლი.“

4. და პრეტუა მოწაფესა მას თესსა: იაყუენ ჭურჭელნი ესე, მიგუალე სწრაფით, რამთა აღრე მოვიწინით. ნუჟუეუ დაჯერეთ კურთხევისა და ლოცვისა მისისაგან, რამეთუ უფლისა მივალს."

5. (489v) და ვითარ იტირეს, წარვიდეს და მიიწინეს ქუაბსა მას და პოვეს იგი, რამეთუ სიმჭურვალესა შეეკურა. და დაეცა ბერი პირსა ზედა თესსა და ტირილით იტყოდა: „ნეტარ ხარ შენ, რამეთუ ჯამისა ამისათეს განსვლისა შენისა იშრომე და შეურაცხ-სჯაე სამეუფოე ქუეყნისა და კაცთაჲ."

6. და პრეტუა საჭურისმან მან ბერსა: „ნეტარ ხარ შენ, ახალო აბრაჰამ, რამეთუ რაედგოთა ნაყოფთა მიითუალდეს ქრისტე ჳელთა ამათგან შენთა." და პრეტუა ბერმან: „ლოცვაი ყაე ჩემთვის, ძმაო." ხოლო საჭურისმან პრეტუა: „მე, მამაო, მრავალთა ლოცვა მიკმს ჟამსა ამას შინა."

7. და პრეტუა მას ბერმან: „უკუეთუმცა მესწრო მე ჟამისა ამის, ვეუდრემცა ღმერთსა. ხოლო შენ ყაე ლოცვაი ჩუნეთეს, რამეთუ მიმავდ ხარ წინაშე უფლისა."

8. (489v) და წარმოემართა ჳილისა მისგან, რომელსა ზედა წეა საჭურისი იგი, მოეხუა თავსა ბერისასა, ამბორს-უყოფდა და იტყოდა: „ღმერთმან, რომელი მომიძლუა მე ადგილსა ამას, მანვე ყაენ სიბერესა შენსა თანა, ვითარცა აბრაჰამის თანა." (დაბ.17:5, აპოკ.7:15)

და პრეტუა მოწაფესა თეს[ს]ა: „შვილო, აღილე სათხროლო და შემომიდგე მე, რამთა წარვიდეთ სწრაფით და არა დაეკლდეთ ლოცვას მის ბერისასა, რამეთუ დიდი სუეტი წარეაღს სოფლით."

და წარემართნეს ორნივე ტირილითა დიდითა. მივიდეს და პოვეს ნეტარი იგი შემჭურვლი სიმჭურვალითა დიდითა და ეტყოდეს მას: „ნეტარ ხარ შენ, მამაო ანატასი, რამეთუ შეურაცხ-სჯევენ საფასენი [ქ]და კეთილნი ამის სოფლისანი, და ვითარცა ოდენ გსუროდა, რომელსაცა იხილაე დღეს და განისუენო შრომათგან შენთა, რომელნი თავისისხენ სიყვარულისათეს მისისა." მიუყო ნეტარმან ანატასი ბერსა და პრეტუა: „ნეტარ ხარ შენ, ახალო აბრაჰამ, რამეთუ შემწენარებელ იქმენ უცხოთა, რომელ არს ქრისტე, რამეთუ მრავალნი ნაყოფნი შესწირენ ქრისტესსა." ხოლო ბერმან პრეტუა მას: „ლოცვა ყაე ჩუნეთეს, მამაო!" მიუყო მას ნეტარმან: „ჟამსა ამას მე მიკმან ლოცვანი . თქუენნი და სხუთა წმინდათანი." პრეტუა მას ბერმან: „უკუეთუმცა მე მესწრა შენდა ჟამსა ამას, ვეუდრემცა შენთვის ღმერთსა."

მაშინ წარმოუჯდა ნეტარი ჳილსა ზედა თესსა და აღიღო თავი ბერისაი ქუენყ[261]ნით, ამბორს-უყო და თქუა: „ღმერთმან, რომელმან მომიძლუა მე ადგილსა [აქ]მას, მანვე აღდასრულა სიბერისა შენისა თანა, ვითარცა აბრაჰამის თანა."

და ვითარცა აღმოიკითხა დაწერილი იგი ბერმან, იტირა ტირილითა დიდითა და პრეტუა მოწაფესა თესსა: „ეჲა, შვილო, ვითარცა სუმტი ნათლისაი დამიტეობს ჩუნე დღეს." მერმს პრეტუა: „აჲილე ჭურჭელი ესე, შვილო, და შემომიდგე მე და გუალმ და წარვიდეთ და ნუთუ ვითა მივესწრნეთ ბერსა, რამთა არა დაეკლდეთ ლოცვასა მისსა, რამეთუ წარეაღს იგი უფლისა." და იტირეს ფრიად ზოგად ორთავე და და წარვიდეს. და პოვეს იგი მჭურვალეობითა ფიცხლითა შემჭურვლიად. და დააგდო ბერმან თავი თეს ზედა მქმრდსა მისსა და იტირა ფრიად და პრეტუა: „ნეტარ ხარ შენ, რამეთუ ჟამისა ამისათეს იურყოფ და ზორუნედი და შეურაცხ-სჯე სამეუფოე ქუეყანისა და დაუტრევენ ყოველნი კაცი და ყოველნივე დედგას მსოფლიოი." პრეტუა მას საჭურისმან მან: „ნეტარ ხარ შენ, ახალო აბრაჰამ, უცხოთა შემწენარებელი ქრისტესსო, რამეთუ მრავალთა დაფარულთა მონათა მიიხუამს უფალი ჳელთგან შენთა." პრეტუა მას ბერმან: „ყაე [182] სიყვარული, მამაო, და ლოცვა ყაე ჩუნეთესა." პრეტუა მას საჭურისმან: „მე მრავალთა ლოცვანი მიკმან ჟამსა ამას." პრეტუა მას ბერმან: „უკუეთუმცა მე უწინარეს შენსა წარვიდოდ, მეცა ლოცვა ყაე შენთვის." და წარმოუჯდა ზედა ფსიასისა საჭურისი იგი, უყრა თავსა ბერისასა, ამბორს-უყოფდა მას და ეტყოდა: „ღმერთმან, რომელმან მიმიყვანა მე ადგილსა ამას, მან სრულ ყაენ სიბერესა ზედა შენსა, რაი-იჲ სრულ-ყო აბრაჰამს ზედა."

9. და მოიყვანა ბერმან მოწაფმ თუხი და დაადგო იგი მუკლთა ზედა სატურისისათა და პრქუა: „აქურთხე შეილიცა ესე ჩემი, მამაო.“ და ამბორს-უყო მას და პრქუა: „ღმერთო, რომელი თანამგომარე ჩემდა ხარ გამსა ამას განშორებისათეს კარებისა ამისგან

სულთასისა(ფს.26(27):5-6.) რომელმან იცი, რადენი ნაბიჯი ფერკისაა წარუდგამს სახელისათეს შენისა სენასა ამას, შენ განუსუენე სულსა მამათა ამოთასა, ვითარცა განუსუენე სულსა ელიასისა ელისეს ზედა, რადთა ეწოდოს სახელი(490)მამასა მისთა ამისეუ ზედა.“(3მეფ.19:16, მათ.17:2-5)

10. და პრქუა ბერსა სატურისმან: „ჟე სიყუარული ღმრთისათეს და ნუ განძარცვ, რომელი ესე მმოსიეს საბოსელი. არამედ ვითარცა ესე ვარ, გვრეთ მიმითუალე უფალსა და ნუმცა სცნობს სხუად ვინ ჩემსა გარეშე თქვენსა.“

11. და კუალად პრქუა: „მაზიარე, მამაო.“ და ვითარცა ეზიარა, თქუა: „მომეცით ქრისტეს მიერ სიყუარული და ლოცვა ყათე ჩემთვის.“ და ესე რად თქუა, მიიხილა აღმოსავლით და მარჯუენით და თქუა: „აკეთილად მოხუედით, მიგუალეთ.“ და მეესჯელად განათლდა პირი მისი, ვითარცა ცეცხლი. და იწერდა ჯუარსა პირსა თესსა და იტყორდა: „კელთა შენთა, ღმერთო, შეგვედრებ სულსა ჩემსა.“ (ლუკ.23:46) და ესრეთ შეპედრა სული თესი უფალსა.

და მოიყვანა ბერმან მოწაფე თუხი და დაადგო ფერკთა თანა ნეტარისა ანასტასი სატურისისათა და თქუა მას: „აქურთხმ, მამაო, შეილი ესე ჩემი.“ ხოლო მან ამბორ-უყო მას და თქუა: „ღმერთო ჩემო, რომელი გამსა ამას წინაშე მიდგ უღირსსა ამას მონასა შენსა, რადთაგა შენ თუთ განმიყენე

კორცთაგან ჩემთა, სახიერო მეუფეო, რომელმან უწყნი შრომანი ძმისა ამის და რადენი ნაბიჯი წარმოუდგამს ჩემდა მომართ უდაბნოსა ამას სახელისა შენისა წმინდისათეს, განუსუენე სულსა მამისა მისისა მის ზედა, ვითარცა [ვ] განუსუენე სულ[სა ელიასისსა] ელისეს ზედა.“(3 მეფ.19:16, მათ.17:2-5) და ამისა შემდგომად პრქუა მათ: „ყათე სიყუარული, რადთა არა განმძუარცოთ საბოსელი ჩემი, რომელი-ესე მმოსია, არამედ ამით დამუალთ და სხუასა ნუვის უოსრობთ, ნუცა აცნობებთ, არამედ თქვენ ოდენ დამუალთ!“

და პრქუა ბერსა: „აწ მომგუარე, მამაო, უხრწნელი და პატიოსანი კორცი და სისხლი ქრისტესი, რადთა მივიღო და მიესცე სული ჩემი კელთავე წმინდათა მისთა.“ ეზიარა და პრქუა მათ: „ლოცვა ყათე ჩემთვის და მშედობად ქრისტესი იყავნ თქვენ თანა.“

და მიჰედნა მარჯუენით და თქუა: „კელთა შენთა შეგვედრებ სულსა ჩემსა.“ და იქმნა პირი მისი, ვითარცა მზმ. და ესრეთ მისცა სული თესი უფალსა.

და მოიყვანა ბერმან მოწაფმ თუხი და დაადგო იგი ფერკთა თანა სატურისისათა და პრქუა მას: „აქურთხე, მამაო, შეილიცა ესე ჩემი, აქურთხმ.“ ხოლო მან

ადადგინა იგი, ამბორ-უყო მას და პრქუა: „ღმერთმან, რომელი მგდომარე არს ესმრა აწ ჩემ ზედა გაგრეგნებისათეს სულისა ჩემისა კორცთაგან, რადენი ნაბიჯი წარმოუდგამს ძმასა ამას სახელისათეს მისისა წმინდისა და მოსრულ არს სენაკად მწირობისა ჩემისა, მან სახიერმან და

კაცთმოყუარემან განსუერებულ კოს სული მამისა თესისად მავას ზედა, ვითარცა ელიასის ელისეს ზედა.“ (3 მეფ.19:16, მათ.17:2-5) მერმე პრქუა სატურისმან ბერსა: „მცნებისათეს უფლისა, ნუ განძარცვთ მე, რაჲ ესე მმოსიენ, არამედ ვითარ ესე ვარ, ესრეთვე წარმგზავნეთ უფლისა და მიეცით მიწა მიწასა და ნუმცა ვინ უწყის სხუამან ჩემთვის, თწნიერ თქვენ ორთასა.“ მერმე

პრქუა ბერსა: „მომგუარეთ მე მსხუმრალი იგი სასდელმოს, რადთა ვეზიარო.“ და ვითარცა ეზიარა, წმიდასა მას სიწმიდესა, კუალად თქუა: „მომეცით მე ამბორი იგი ქრისტესმიერისა სიყუარულისად და ლოცვა ყათე ჩემთვის.“ და მიხედნა მარჯუენით მძრძო და თქუა: „კმთილად მოხუედით.“ და განბრწყინდა პირი მისი, ვითარცა ლამიარი

ცეცხლისად, და დაიწერა პირსა მისსა ჯუარი და თქუა: „კელთა შენთა, ღმერთო ჩემო, შეგვედრებ სულსა ჩემსა.“ და ესრეთ მისცა სული თესი უფალსა.

12. (490r)და იტირეს ბერთა და დასთხარეს წინაშე ქუაბსა მას. და განიძარცუა ბერმან, რამ-იგი ემოსა სამოსელი და პრქუა მოწაფესა თესსა: „შემოსე სამოსელსა მისსა ზედა, რომელ ჰმოსიეს.“ რამეთუ ემოსა მას სამოსელად თივად და სქემანი.

13. ხოლო ვითარცა ჰმოსდა მძამ იგი, იხილა და ცნა, ვითარმედ ძუძუნი მისნი დედაკაცისანი არიან, ვითარცა ფურცელნი განქმელნი და არა თქუა.

14. და ვითარცა დაძმარხეს, ყვეს ლოცვაჲ. და პრქუა ბერმან მოწაფესა თესსა: „დაეცადოთ დღეს მარხეად და ეყოთ სიყუარული ბერსა ამას ზედა.“ და ვითარცა ეზიარნეს, პოვეს მცირედ პაქსიმადი და დამბალი ცერცუ და ყვეს სიყუარული და წარიტანეს ჰელთსაქმარი მისი, რომელ აქუნდა გინგილად და წარეიდეს და ადიღებდეს ღმერთსა.

15. და ვითარცა მივიდეს, (490v)პრქუა მოწაფემან ბერსა: „უწყია, მამაო, რამეთუ საბურისი იგი დედაკაცი იყო? ვითარ ემოსდი, ძუძუნი მისნი ვიხილუნ, რამეთუ დედაკაცისანი იყვნეს, ვითარცა ფურცელნი შეგზნარნი.“

16. და პრქუა ბერმან: „ვიცი, შეილო, რამეთუ დედაკაცი იყო გენბავსა, რათა გითხრა მიხოს? ისმინე ვეგ პირველ პატრიოჲ იყო პალატსა შინა და მეფესა ისტენიანეს უნდა,

ხოლო მათ თხარეს საყვლევი წინაშე [262] კართა ქუაბისათა. და აღიქადა ბერმან სამოსელი თესი და პრქუა მოწაფესა თესსა: „შემოსე ესე სამოსელი ზედა მის[ს]ა.“ რამეთუ ეცუა მას სამოსელი თივისად და საბეჭური თივისავე. და ვითარცა შემოსდა მძამ იგი, იხილდა ძუძუნი მისნი შეგზნარნი, ვითარცა ორნი ფურცელნი და გულსხმა-ცო, ვითარმედ ბუნებით დედაკაცი არს.

და ვითარცა დაძვლეს იგი, პრქუა მას ბერმან: „დაეკსნათ დღეს მარხეად, შეილო, და ეყოთ სიყუარული გუამსა ზედა წმიდისა ამის ბერისასა.“ ეზიარნეს და პირ-იქსნეს, და რამეთუ პოეს მცირედ პაქსიმადი და ცერცუ დამბალი, მოიქცეს სენაკადვე თესად და კმადლობდეს ღმერთსა. [ე]

ხოლო მოვიდოდეს რამ იგინი გზასა, პრქუა მოწაფემან ბერსა: „უწყია, მამაო, რამეთუ საბურისი ესე წმინდად ბუნებით დედაკაცი იყო? რამეთუ ოდეს შეეჰმოსდი მას, ვიხილუნ ძუძუნი მისნი.“ პრქუა ბერმან: „ვიცი, შეილო, რამეთუ დედაკაცი იყო და უკუეთუ გენბავს, მე გითხრა საკმე ნეტარისად მის, და ისმინე შენ გულს-მოდგინდე. რამეთუ იყო ნეტარი ესე ცოლი დიდისა პატრიკისად და ინება მეფემან

ხოლო იტირეს ზოგად ორთავე ფრიად და აღმოთხარეს კარსა წინა ქუაბისასა საყვლევი. და განიძარცუა ბერმან სამოსელი თესი, რომელი ემოსა და პრქუა მოწაფესა თესსა: „შემოსე ესე ზედაქმრო სამოსელსა მისსა.“ ხოლო ეცუა მას სმუინი თხზული მზამასა შინაქმრო და გარეშე ვარემანდი ელასისაჲ. და ვითარცა ჰმოსდა მას მძამ იგი, მიხედნა და იხილა, რამეთუ ძუძუნი მისნი იყვნენ, ვითარცა დედაკაცისანი, რომელნი მსგავსად ორთა ფურცელთა გამკმარ იყვნეს. გარნა ღუშნა და არარაჲ თქუა.

და ვითარცა დაძვლეს იგი და ყვეს ლოცვაჲ, პრქუა ბერმან მოწაფესა თესსა: „დაეკსნათ შეილო დღეს მარხეად და ეყოთ სიყუარული სამარხოსა ზედა ბერისასა.“ და ეზიარნეს იგინი და პოვეს მცირედ პაქსიმადი და ოსანი დამბალი და ყვეს სიყუარული საყვლესა მას ზედა ბერისასა. და აღიდეს მათ თანა სირაჲ იგი, რომელ შურებოდა და უკუმოიქცეს სმნაჲ თესად და კმადლობდეს ღმერთსა მიწმსსა ყოველსა კმთილთასა.

ხოლო ვიდოდეს რამ იგინი გზასა, პრქუა ბერსა მოწაფემან მისმან: „იცია, მამაო, რომელ საბურისი იგი დედაკაცი იყო? რამეთუ ემოსდი რამ მას, ვიხილუნ ძუძუნი მისნი ვითარცა ფურცელნი დამკნარნი, რამეთუ იყვნეს დედაკაცისანი.“

რამ მიიყვანოს თუსა
პალატად დიდისა
გულისკმევრობისა
მისისათუს. და ეთარცა ცნა
და თედორიას(sic) აიშურეა
და გვულუა ექსორიაცოფუმი
მისი. ხოლო მან იმიზდა ნავი
ღამე და წარვიდა მიერ
ზინა(sic) ალექსანდრიასისა.
და დაუღებულ იყო პამეტოს
და მონასტერიცა აღ-ვეეშენა
მუნ და ითქუის
მოდღეანდლად დღემდე
„პატრიკიასის“.

17. და შემდგომად
სიკედლისა თედორიასა,
კუალად (490)ეუწა მას,
ეთარმედ გულს-უც მეფესა
წარყანებაჲ მისი. და
იელტოდა ღამე
ალექსანდრიით და მოვიდა
აქა. მახლობელად ჩემსა და
მევედრებოდა მე, რათა
მიესცე მას სენაიკ გარეშე
სკიტისასა და მან მითხრა მე
ესე ყოველი.

18. და მივეც მას ქუაბი ესე
და გარდაეცვალე
სამამაკაციოთა სქემითა. და
ესტა დღეს ოცდარვაჲ
წელიწადი აქუს სკიტეს და
არაიუს უცნობიუს მისი
გარეშე შენსა და ერთსა
სხვსა მოწფისა(sic) და
რადენნი მსახურთა
მისთაგანნი წარეელინეს
მეფესა ძიებად მისა. არა
ხოლო თუ მას, არამედ
ამაჲნცა და ყოველმან
ალექსანდრიამან და არაიენ
ცნა, რომელსა ადგილსა არს
დღევანდლადმე.

19. აწ იხილე უკუშ რადენნი
სამეფუოდ განმსაღებულნი
მოწწრაფმ არიან
ეშპაკისათუს ბრძოლად და
შეშუსრევენ კოტოცა მათთა.
ხოლო ჩუნ სოფელსალა
ფიქვინთ, არა გუაქუნდა
პური, რათამცა განეძლით.
და კუალად სამარტოყოფოსა
რამ მოყვდით, ენუკეთ და
ერთსა ცკითილისა მოგებად
ეერ შემძებულ ეიქმენით.

ალექანებაჲ მისი პალატად
მრავლისა სიკეთისა და
სიბრძნისა მისისათუს. ხოლო
გულისხმავო რამ იგი, ამიზდა
ნავი ფარულად და აღიღო
საკმარი თუსი, რამზომიცა უნდა
და შევიდა ნავსა ღამით და
წარვიდა ალექსანდრიად და
მუნ[263]აღაშენა მონასტერი
შუენიერი, რომელი აწცა კგია
სახელსა ზედა მისისა. ხოლო
ცნა რამ მეფემან, ეთარმედ მუნ
არს, იწყო ძიებად მისა. და
კუალად გამოვიდა ნეტარი ესე
მუნითცა ფარულად და მოვიდა
ჩემდა მარტომ ღამით, და
მეუწა მე ყოველივე ცხოვრებაჲ
მისი, და მევედრა მე, რათამცა
დაეფარე ცხოვრებასა მისსა.

ხოლო მე მიიყვანე იგი ქუაბსა
მას. და დაეყუდა იგი მას შინა
გულს-მოდგინებითა დიდითა და
სიხარულითა. და იცვალა
სახელი თუსი. და ასე ესერა,
აქუს აქა ოცდარვაჲ წელი და
არაიუს უცნობია, გარნა მე და
შენ და სხუასა ერთსა მისა,
რამეთუ მე ოდეს წარვიდი
სადმე, მას მძასა დაეამცინი,
რათაჲ მიაართომიდეს მას
წყალსა.

[ე] ხოლო უცნობია არაიუს, თუ
ეინ არს, არამედ შენ ოდენ
ეამსა ამაჲს.

ხოლო აწ იხილე, შეილო, თუ
ეითარ რომელნი აღწრიდო
არიან სახლთა შინა
სამეფუოთა, დაუტევენ იგი და
დაუთმეს ჳირსა და
უპოვარებასა, და ილუწიან
მთომივნებთ ეშპაკთა ზედა და
სიუვარულისათუს ქრისტესისა
უეარ-პყოფენ თათოცა თუსთა
და შეშუსრევენ უწყალად
კოტოცა თუსთა ცხოვრებისათუს
სულთა მათთაჲსა. ხოლო ჩუნ,
რომელნიცე სოფელსა შინა
პურითაცა ეერ განაძებდოფეთ,
რამ მოვედით მონაზონებად,
ესრეთ ეიშუებთ და

იქტუა მას ბერმან: „ეიცი
შეილო, რამეთუ დედაკაცი
არს. და უკუეუო გნებაჲს, მე
გითხრა შენ მისთუს ისმინე:
ესე უკუშ ქალწული
პირველთაჲნი იყო და თოჲთა
პალატისათა,
შეილი[183]მშობლთა დიდთა
და წარჩინებულთა. და
მევემან იუსტინიანე ინება
ილუწებაჲ მისი პალატად
ქმნულთაჲთა მისათუს მისისა
და მრავლისა გონიერებისა.

ცნა ესმ თედორი
დღეოფელმან და ბარისხნა
და ინება ექსორიაცოფუმი მისი,
რომელიცე ისწავა მათგან. და
იმიზდა ნავი ღამით და აღიღო
რამე საფსესთაგან თუსთა და
ალექსანდრიად მოიწია და
დაეკვდრა პეშკორს
ალექსანდრიასისა, სადა-იგი
მონასტერიცა აღაშენა,
რომელსა ეწოდებო, ვიდრე
მოდღესამამედ „პატრიკიასი.“

და ეთარცა მოკელა
თედორა დედოფალი, ცნა
კუალად ამან, ეთარმედ
კუალადცა ეიბეს მეუშ და
კნებაჲ წარყანებაჲ მისი.
აღდა და იელტოდა
კუალადცა ალექსანდრიით
სრულად მარტომ. და მოვიდა
ჩემ თანა ღამით და მევედრა
მე, რათა მიესცე მას სმნაიკ
შორს სკიტისაგან და მითხრა
მე ყოველივე წერილად
თაჲისათუს თუსისა და
სამქეთათუს თუსითა, და მივეც
მას ქუაბი ესმ. და შეიწოდა მან
სახმ სამამაკაციო. და ასე
ესერა, არს დღეს ოცდარვაჲ
წელიწადი, ვინაჲსოგან
დაეკვდრა იგი სკიტეს, და
არცა ერთმან ვინ ცნა მისთუს,
თენიერ შენ და ერთმან მამან
სხუამან და მე ბერმან. და
მამამან მან სხუამან ამისათუს
იცოდარ, რათა უკუეუო სადამე
წარვიდოდით ჩუნ, მას
დაეკვდრი მირთუმი წელითა.

არაიენ უკუშ მისთუს, თუ
ეინ არა იგი თენიერ შენ ოდენ
მარტოდ დღეს. და რადენნი
დიდებულნი და მავიტირისნი
გამოგზავნა შეუწყმან
იუსტინიანე ძიებაჲ მავისა და
ეერ პოესს ეგე ვერსად. და არა

20. ეილოცოთ უკუმ, რამთა უფალმან ჩუენცა ღირს-მყენეს მასეუ გზასა წმინდათა მამათასა და პოენად წყალობამ მას დღესა შინა ამა ანასტასიის, საჭურისისა თანა, რამეთუ სახელი მისი ითქუმიდა ანასტასია პირველად, ხოლო მე საჭურისად გარდაეცუაღე იგი ღოცვითა და მეოხებითა დედოფლისა ჩუენი ღმრთისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიაშისთა და ყოველთა წმინდათა მისთამთა, რამეთუ მისა შუენის დიდებამ უკუნითი უკუნისამდე, ამენაჲ

განესუენებთ უდობით და ერთსაცა სათნოებასა არა მოვიგებთ.

ხოლო აწ ევედრნეთ ჩუენ ღმერთსა, რამთა ღირს-გუყვენეს ჩუენ სრბად გზასა მას წმიდასა მამათა ჩუენთასა და წმინდისა მამისა [264] ჩუენისა ანასტასი საჭურისასა მეოხებითა და დედოფლისა ჩუენისა წმინდისა ღმრთისმშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიაშისთა და ყოველთა წმინდათა მისთამთა. ამენაჲ

ხოლო მეფემან არამედ პაპმანცა აღექსანდრიაშან და თუთ სრულიად ეოველმან აღექსანდრიაშან [26] ფრიაღი ძიებაჲ კვეს მისთეს და ეერსადა უძლეს პოენად ანუ ცნობად მისთეს, თუ სადა არს ვიდრე მოდელესამომღმ. ხედაჲ, შვილო, თუ ვითარ იგი სუფევათა შინა სამეფოთა აღსრდილ იყენეს, ვითართა-ღა მოღუაწებათა შეუღეს ღმრთისათეს და თუ ვითარ ბრძოლაჲ და ძლევაჲ შვიმოსეს ეშმაკთა ზედა და კორცნი მათნი შემუსრნეს და დაამდაბლნეს? ხოლო ჩუენ უნდოთა შინა დაბათა შობილნი, რომელნი ეერცათუ პურითა განეძღვროდეთ სოფელსა შინა, მო-რამ-ვედით მონაზონებად, ეიშუებთ და განესუენებთ და ერთსაცა სათნოებასა მოგებად ვერ შეუძლებთ.

ეილოცოთ უკუმ ჩუენცა, ეილოცოთ, რამთა უფალმან ღირს-გუყვენეს ჩუენცა სულად სარბიელსა მას მართალთასა და რამთა წმინდათა თანა მამათა და წმინდასა თანა ანასტასიას საჭურისსა, (რამეთუ ანასტასია ეწოდებოდა), ჩუენცა ეოოთ წყალობამ დღესა მას დიდსა საშჯელისასა ღოცვითა და მეოხებითა ყოვლად წმინდისა დედოფლისა ჩუენისა, ღმრთის-მშობელისა და ყოველთა წმინდათამთა და ღოცვითა მამისა დანიელისითა წინაშე საყდართა მათ საშინელთა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესთა, ამენაჲ

VIES DES PÉNITENTES ET DES FEMMES ERMITES DANS L'HAGIOGRAPHIE GÉORGIENNE (Selon les manuscrits des Xe-XIe siècles)

RÉSUMÉ

Notre ouvrage éditée pour la première fois les versions géorgiennes des *Vies* de huit saintes femmes, conservées dans les manuscrits des 10ème-11ème siècles. Ces manuscrits sont particulièrement singuliers non seulement comme manuscrits, mais aussi comme textes. Ces œuvres complètes représentent deux traductions différentes. Notre étude offre pour la première fois la comparaison aussi précise que possible de deux traductions, leurs variantes, conservées dans des manuscrits postérieurs, avec leurs modèles grecs, syriaques, coptes, arabes, latins. Notre recherche a permis de cerner deux sources étrangères, d'où proviennent les traductions, reconnues comme étant isolées dans l'hagiographie géorgienne.

Les textes géorgiens anciens, présentent le grand intérêt, d'être les témoins d'œuvres disparues dans leur langue originale, ou encore de conserver en version géorgienne un texte de meilleure qualité que celui des manuscrits grecs. Ces monuments littéraires n'ont pas été traduits à un endroit déterminé, mais dans tous les centres culturels du monde chrétien, et non seulement depuis l'original grec, mais à partir de presque toutes les langues orientales chrétiennes. Une grande quantité de ces œuvres est conservée en langue géorgienne, où l'on trouve un cycle presque complet des *Vies* anciennes de saints.

Les traductions géorgiennes des *Vies* des huit saintes femmes, insérées dans les plus vieilles collections ne manquent pas d'intérêt. Ce sont des textes rares par leur antiquité, qui témoignent d'un «noyau» très ancien, traduit probablement aux 8ème-9ème siècles.

Des siècles durant, les moines géorgiens œuvraient dans les couvents de la Palestine (*Saint-Sabas, Saint Chariton, Sainte-Croix*) et de l'empire byzantin (*Sainte Catherine du Sinaï, l'Olympe de Bithynie, l'Iviron de l'Athos*). Ayant libre accès au patrimoine culturel de diverses églises, ils l'ont transposé dans leur langue. Infatigables et scrupuleux, les interprètes libères ont laissé un riche héritage aux générations futures. Cela est d'une grande importance pour la littérature chrétienne, en général, et particulièrement la littérature byzantine.

Les versions géorgiennes anciennes des *Vies de saintes femmes* sont regroupées, en général, dans deux manuscrits élaborés aux 10ème-11ème siècles. Ce sont le *mravali'avi de Parxal*,* copié au *Tao-Klardzet* i au 10ème siècle et le recueil hagiographique, *Bodley N°1*, créé au 11ème siècle à Jérusalem au monastère géorgien de *Sainte-Croix*, conservé actuellement à la *Bibliothèque Bodléienne* (Oxford). Les textes étaient incontestablement déjà traduits en géorgien.

Voici les *Vies* des huit femmes étudiées: *Thaïs, Pélagie, Marine, Anastasie, Marie l'Égyptienne, Marie, nièce d'Abraham, une Vierge canonique de Constantinople*, ainsi que la *Vie d'une prostituée anonyme d'Alexandrie*. Seuls trois de ces textes étaient publiés jusqu'aux temps derniers: la *Vie de sainte Pélagie d'Antioche* et la *Vie de Marie, la nièce d'Abraham*, conservées dans le *mravali'avi de Parxal*, ainsi que la *Vie d'Anastasie la Patrice*, conservée dans le recueil hagiographique de *Bodley N°1*.

Notre recherche met à jour la totalité des autres versions géorgiennes anciennes des *Vies* étudiées, qui figurent dans les deux anciens recueils.

Notre recherche tente également de cerner la nature précise de différents groupes de femmes: les *saintes prostituées repenties*, comme *Marie l'Égyptienne, Thaïs l'Égyptienne, Pélagie d'Antioche, Marie, la nièce d'Abraham, la pécheresse d'Alexandrie*, ainsi que les *femmes déguisées en moine*, c'est-à-dire les *saintes travesties*, comme *Maurianos, Marie, la fille d'Eugène de Bithynie, une Vierge canonique, appartenant au rang sénatorial de Constantinople et Anastasie, une grande patricienne* à la cour de l'Empereur Justinien.

Nous avons essayé d'aller plus loin et de révéler les liens qui rattachent les *Vies* aux récits «utiles à l'âme». En comparant les textes avec les récits édifiants, on tentera d'identifier les sources des œuvres hagiographiques, dont «le noyau» repose probablement sur les apophtegmes. On tentera en outre de relever les calques littéraires, ainsi que quelques indices sur les substrats des textes.

Le *mravali'avi de Parxal* est assez mutilé. Nous n'avons disposé que d'un microfilm de ce dernier et des photos du *recueil de Bodley*, conservées au Centre National des Manuscrits de Tbilissi. Les manuscrits ultérieurs ont été lus dans les mêmes conditions.

Le classement des textes avec leur traduction est fait selon l'ordre du *mravali'avi de Parxal*, donné dans le catalogue des manuscrits géorgiens (*K'art'ul xelnacert'a aqceriloba*).

L'ouvrage comporte QUATRE PARTIES:

La PREMIÈRE PARTIE comporte deux chapitres: Dans le premier chapitre sont présentées les versions géorgiennes anciennes des *Vies* de huit saintes femmes, en les confrontant à leurs modèles grecs, ainsi qu'aux versions syriaques, latines, parfois coptes. On a jugé utile de s'assurer que les principaux témoins, les manuscrits de *Parxal* et de *Bodley*, réalisent exactement ce que les anciens entendaient par le mot «*mravali'avi*» et «*ikimeni*». Le

Le premier chapitre tentera d'offrir étude historique des manuscrits, indiquant les lieux de création et les copistes et leurs identités.

Le deuxième chapitre donne une description aussi complète que possible des deux plus anciens manuscrits: une étude précise de la paléographie, des colophons et inscriptions, des signes de ponctuation, abréviations, ainsi qu'une

présentation du contenu. On donnera l'énumération systématique des textes inclus dans les deux recueils. Il est à préciser, qu'on présente les textes géorgiens sans n'y laisser aucun mot sous forme d'abréviation.

La DEUXIÈME PARTIE élargit l'enquête et donne les *Vies* selon l'énumération systématique du *mravali'avi de Parxal*. Elle comporte huit chapitres.

Le troisième chapitre contient la *Vie* de *Thaïs*, la prostituée, qui, selon les versions géorgiennes, était d'origine égyptienne et fut convertie par *abba Sérapion*. On y discute également les récits de *Sérapion* et *Paisia la courtisane*, dont les textes grecs sont publiés par F. Nau, comme les sources de la *Vie*. On donne non seulement la confrontation et l'analyse des versions géorgiennes de la *Vie* avec son modèle grec publié, mais aussi la comparaison des textes avec les sources grecques et les parallèles littéraires.

Dans le quatrième chapitre on présente la *Vie* de *Pélagie d'Antioche*, l'éblouissante et mystérieuse pécheresse d'Antioche, convertie par l'évêque Nonnos. *Pélagie* fait partie des prostituées converties, mais en même temps elle appartient au fameux groupe des saintes travesties. Selon le récit, une semaine après son baptême, elle s'habilla en moine et se réfugia dans l'une des cellules sur le Mont des Oliviers, en se faisant passer pour l'eunuque *Pélage*. Dans ce chapitre on tente de comparer la version géorgienne, conservée dans le manuscrit *Bodl.I* avec la version léguée dans le *mravali'avi de Parxal*, ainsi qu'avec la rédaction du même texte, publiée par M. van Esbroeck. On confrontera les versions géorgiennes avec leur modèle grec.

Le cinquième chapitre contient la *Vie* de la célèbre pécheresse Marie l'Égyptienne de *Sophrone de Jérusalem*, amplement représentée dans l'hagiographie géorgienne. La science occidentale ne connaissait que l'œuvre du patriarche de Jérusalem. Cependant, les manuscrits géorgiens ont conservé deux différentes versions de la *Vie*: la première version d'après *Sophrone* est traduite par le célèbre interprète géorgien *Euthyme l'Ibère* au 11ème siècle.

Cependant le *mravali'avi de Parxal* et le recueil de *Bodley* proposent des versions entièrement distinctes qui s'écartent intégralement de la version d'*Euthyme* et donnent les versions abrégées et complètement méconnues, dont les origines demeurent obscures. Pour découvrir leurs origines, on tente de relever des parallèles et des analogies avec la *Vie copte de saint Paul de Thèbes*. La confrontation des versions coptes et latines avec la version géorgienne des *Vies* de Marie l'Égyptienne et de saint Paul, conservée dans le *mravali'avi d'Udabno*, révèle les origines de ce dernier et jette le doute sur l'authenticité de l'attribution de la *Vie* de saint Paul de Thèbes à saint Jérôme. Les versions géorgiennes anciennes de la *Vie* de Marie l'Égyptienne proviennent d'une copie grecque disparue, qui, de son côté, dériverait probablement d'une légende copte, née en Égypte, et rédigée en grec, ultérieurement.

La *Vie* d'*Abraham* et de sa nièce Marie est présentée dans le sixième chapitre. Marie, une jeune fille pure et sainte, séduite par le diable, tombe dans la fornication. Elle quitte sa demeure auprès de son oncle et se retrouve dans une maison publique d'où elle sera délivrée par saint Abraham. On a tenté d'examiner les origines des versions géorgiennes de la *Vie* en les comparant avec leur modèle grec dans les *Acta Sanctorum*, ainsi que la version syriaque, donnée par S. Brock.

Dans le septième chapitre apparaît la *Vie* d'une Vierge canonique, dont les origines demeuraient également inconnues. La jeune et belle demoiselle, fille d'un grand prince constantinopolitain, habillée en moine, s'enfuit dans le désert de Calamon où elle mène une vie ascétique durant vingt-huit ans dans une grotte isolée. Selon les versions géorgiennes, elle a été retrouvée par *abba Silvain*. Le modèle grec de cette *Vie* a été récemment publié dans l'article de B. Flusin et J. Paramelle, selon qui le Père spirituel de la vierge serait non

pas *abba Silvain*, mais *abba Silas*, d'origine arabe. L'examen et analyse des textes nous permettent d'affirmer, que la *Vie*, ayant les origines orientales, dérive vraisemblablement d'une copie grecque inconnue, mais par un intermédiaire arabe.

Le huitième chapitre évoque la remarquable image de *sainte Marine*, la jeune fille, déguisée en moine, qui œuvrait dans un monastère parmi les frères. Son identité a été révélée après sa mort. Dans ce chapitre, on édite les versions géorgiennes anciennes de la *Vie de sainte Marine*, qui ne manquent pas d'intérêt: ce sont deux versions, de la même histoire. Cependant elles sont différentes et autonomes, avec deux titres distincts. Le texte conservé dans le *mravalt'avi de Parxal* est intitulé *Vie de saint Maurianos*, tandis que le *manuscrit bodlèien* nous présente un titre totalement différent: *Vie d'Eugène et de sa fille Marie, qui changea son nom et se nomma Marian*. L'analyse des textes démontre qu'il existe deux formes de la *Vie de sainte Marine* dans l'hagiographie géorgienne: la rédaction ancienne abrégée et la rédaction diffuse. Or la comparaison avec le modèle grec publié montre qu'elles proviennent probablement du grec; cependant la *Vie de saint Maurianos* reste une pièce unique, dont les origines demeurent inconnues.

Dans le neuvième on donne un autre monument peu connu. Il s'agit des versions géorgiennes de la *Vie d'une pécheresse anonyme d'Alexandrie*, qui restait complètement isolée dans la littérature hagiographique géorgienne.

On connaît depuis peu, grâce à l'article de S. Brock, la *version syriaque*, qui, de son côté dérive de l'arabe, attribuée à *abba Daniel de Scété*. Le *texte syriaque* se rapproche plutôt de la version géorgienne, conservée dans le *mravalt'avi de Parxal*. Au contraire la version sans titre de la *Vie*, transcrite dans le *manuscrit bodlèien*, fournit les parallèles précieux avec un récit anonyme, qui figure dans le recueil, intitulé «*Les histoires des solitaires égyptiens*», publié par F. Nau.

L'analyse philologique et la comparaison des textes géorgiens avec l'unique version syriaque ont révélé le développement et les métamorphoses d'un apophtegme anonyme grec au courant des siècles. Mais ce n'est pas tout:

l'évolution des versions géorgiennes de la *Vie* montre, que l'attribution du récit à *abba Daniel* est indubitablement erronée, ainsi qu'en témoigne la version grecque de l'apophtegme. Les versions géorgiennes découlent vraisemblablement d'une copie arabe disparue, qui, de son côté, proviendrait du grec.

Enfin dans le dixième et dernier chapitre on se tourne vers la *Vie d'Anastasia la Patrice*, grande princesse de la cour de *Justinien*, qui s'enfuit dans le désert de *Scété*, habillée en moine et y passe vingt-huit ans dans une grotte, donnée par *abba Daniel*. Il existe trois versions différentes de cette *Vie* dans l'hagiographie géorgienne: la traduction d'*Euthyme l'Ibère*, celle de *Théophile le hiéromoine* et le *texte d'un auteur anonyme*, conservé dans le *manuscrit bodlèien*. La première et la seconde version ont été publiées par M. Dvali. Notre *texte bodlèien* était déjà prêt, lorsque parut une édition de la même version due à C. K'urc'ikidze et M. Dvali dans la revue *Mac'ne*, N° 1-4, 1997. Dans le chapitre, nous avons essayé de cerner la nature et les origines de toutes les versions géorgiennes anciennes de la *Vie* en les comparant avec les versions grecques, données dans la recherche de L. Clugnet, intitulée *Vie et récit de Daniel le Scétiote* et les versions syriaques, proposées par F. Nau et S. Brock.

La TROISIÈME PARTIE englobe l'édition synoptique des textes. Pour montrer les corps distincts de traductions et leurs origines nous avons édité les rédactions géorgiennes anciennes de cinq *Vies*: *Thaïs*, *Marie l'Égyptienne*, *Marine*, *Anastasia*, *une Prostituée d'Alexandrie*.

La QUATRIÈME PARTIE comporte le *glossaire* contenant les mots géorgiens anciens avec la traduction française, ainsi que les transcriptions grecques mentionnées dans les textes originaux. Nous éditons également l'*index de noms et de lieux* ainsi que des *citations bibliques*.

Pour déterminer l'origine des versions géorgiennes la comparaison des textes avec les rédactions grecques, latines, syriaques et parfois coptes était indispensable. Le contenu des textes, le caractère de la traduction, ainsi que les indices révélés nous mènent à conclure, que les rédactions géorgiennes sauraient être les plus anciens témoins des archétypes existants jusqu'à présent.

Ces arguments conduisent à la conclusion suivante: nul doute, que les *textes bodlèiens* soient d'origine *palestinienne*, plus exactement *sabaitiques*. Le *scribe Proxore*, qui, pendant longtemps, œuvrait dans le *monastère de Saint-Sabas*, a copié probablement les textes provenant de la même institution en élaborant un recueil colossal de 500 feuillets.

La question concernant les origines des traductions conservées dans le *manuscrit de Parxal* peut être résolue de la façon suivante:

Depuis la fondation des *institutions monastiques* dans la région du *Tao-Klardžet*'i, nommée le *Sinai* géorgien, des contacts culturels très étroits s'étaient établis entre cette région du Sud de *Géorgie* et la *Palestine*. Ce n'est probablement pas par hasard qu'on y a découvert le manuscrit, copié en *Géorgie*, dans lequel les textes des *Vies des saintes femmes* sont regroupés de la même façon.

En rapport avec nos conclusions, il paraît très probable, que les traductions conservées dans le *manuscrit de Parxal* soient également d'*origine palestinienne*. Ainsi elles ont été traduites en *Palestine* et ensuite transportées par les moines géorgiens dans les monastères de *Tao-Klardjet*'i. Grâce aux éléments *arabes*, mentionnés dans les textes il devient possible de *déterminer l'époque* des traductions, Nous avons cité plus haut que les mots d'*origines orientales*, s'infiltrèrent exclusivement dans la langue géorgienne à partir du 8ème siècle.

Notre recherche tente de démontrer, que les versions géorgiennes étudiées, uniques par leur antiquité, représentent probablement les plus anciennes traductions des *Vies* grecques, disparues ou actuellement inconnues, de *huit saintes femmes*, issues des remarquables *légendes hagiographiques*, qui prennent source dans le *christianisme d'Orient*.

En résumé, les textes des *Vies* étudiés ont été traduits probablement au cours des 8ème-9ème siècles en *Palestine* au monastère de *Saint-Sabas*, et insérés ultérieurement dans le *manuscrit de Parxal* et celui de *Bodley*. Leur examen sert la connaissance de l'histoire de Byzance et particulièrement du christianisme d'Orient.

ნაწილი მეოთხე

ლექსიკონი*

* (r-v) მიუთითებს A-95 და Bodl.1. ხელნაწერების გვერდებს.

აბარმადი, აბრამადი -	უფროსი ვეზირი, მოურავი: <i>intendant, trésorier, gardien(ne) d'une fiancée</i> „ხოლო მე ვარქე <u>აბარმადსა</u> ჩემსა“; 630v „ხოლო მე ვარქე <u>აბარმადსა</u> ჩემსა“; 630v ათურამეტი თერამეტი: <i>dix-huit</i> „და ეყუა <u>აბარმადის</u> წლისა“; 630v <i>δέκα και οκτώ</i>
აღი-	ცეცხლის ანადენი: <i>flamme</i> „აღი-აღატყდებოდეს გულსა მათსა“; 1266 <i>φαιστός, φαιστός</i> ἢ
ამო, ამეო -	ფუჭი, უქმი, ტყუილი: <i>vain, inutile</i> „ <u>ამონი</u> არა ითქუმიდეს მათ მიერ“ ; 37v <i>Élévation (de la croix)</i> „მიდენ ყოველნივე <u>ამონიებისათს</u> ცხოვლსმყოფელისა ჯუარისა“; 55v <i>ὑψός</i>
ამბორის-ყოფა, ჰამბორის-ყოფა -	კოცნა: <i>donner un baiser, embrasser</i> „ <u>ამბორს-უყვიან</u> მამასახლისსა“; 39v <i>ἀσπάζομαι</i> „და <u>ამბორს-უყუ</u> და პრქუა“; 488v <i>καταφύξις</i> „და ლოცვიან აღასრულეს და მისცა <u>ამბორის-ყოფა</u> “; 81r <i>δέξασθαι τὴν ἀγκύλην εἰς τὸ σπασθαι</i> აქეთა მხარეს : <i>en ded</i> „დადგა <u>ამბორს-უყუ</u> ნაღუარეისა მის“; 45v <i>τὸ ἔχειον μέριον</i>
ამიერკერძო -	ხელისამყრობელი, დამხმარე: <i>aide, guide</i> „მეპოვა შემწე დიდი და <u>პელისამყრობელად</u> “; 71r <i>ἡγεμονία</i> ἢ, ἢ
ამპრობელი-	უეცარი, მოულოდნელი: <i>soudain, brusque</i> „და არა შეგაშფოთა <u>ამპრობელად</u> მან შეცეალეზამან“; 67v <i>δυστυχία, αὐτοῦ</i> T
ანაზადითი -	ბილწება, უწმინდურება: <i>obscénité, impureté</i> „სიძუსა და <u>არაწმინდობასა</u> შინა მწერისა“; 54v <i>ὑμῖν εἰς, εἰς</i> ἢ
არე	ყანა, ეელი, ადგილი: <i>champ, lieu, endroit</i> „და მიიწია <u>არე</u> მის ადგილისათა“ 83v სხეულის ნაწილი. იხ. ასო-ნი
ასო -	ტანი, სხეული: <i>membres, partie du corps</i> „მოიბლარდნა დასაფარავად <u>ასო</u> თუსთა“; 46v <i>σῶμα, αὐτοῦ</i> τὸ
ასო-ნი-	„დაიკისნა ყოველი <u>ასო</u> გუამისა“; 634r <i>σπλάγχχνον</i> τὸ
ასული -	ქალიშვილი: <i>fille</i> „ <u>ასული</u> ვიყავ ერთისა დიდისა მთავართაგანისა“; 629v „ამას ესუა ცოლი და შეა მან <u>ასული</u> “; 485v <i>Νύμφη, Νύμφη</i> ἢ
აურაცხელი -	ურთიკები: <i>innombrable</i> „და განსაცდელთა <u>აურაცხელთა</u> და ძლიერთა ეეწეებოდენ“; 72r <i>ὑποψία</i>
აღდგინება	აღდგენა, აღმართვა, წამოყენება: <i>élever, relever</i> „მოიქცა დედაკაცი იგი და <u>აღდგინა</u> ბერი“; 50v

აღდგომა	ἀγείρω აღდგომა, დგომა, წამოდგომა, ქრისტეს აღდგომა: <i>élévation, Anastasis, Pâques</i> „აღდგეს ორნივე ქუეყნით“; 48v Ἰσθμῶν „და ცხოვლსმოყოფელისა <i>აღდგომისა</i>“; 38r ἀνάστασις, εως ἥ „რამთა წმიდასა <i>აღდგომისა</i> ვილოცო“; 630v Πάσχα გაზრდილი: <i>élevé, éduqué, formé</i> „რომელსა შინა <i>აღზრდილ</i> იყო“; 35r ἐκ-παίδεσθαι „რომიელი სინჩოთგანე <i>აღზრდილ</i> იყო“; 31r ἀνα-τρέφω დაპირება, აღთქმის დადება: <i>serment, promesse, promettre</i> „რამთა აღესრულოს <i>აღთქმამ</i> შენი“; 486v ἐκ-αγχεῖν ἢ <i>აღმთქმე</i> მე წინაშე უფლისა“; 629r ἀπαυγέλα აღმატებული: <i>élevé</i> „იხილა იგი <i>აღმაღლებულად</i> ქუეყანით“; 50r ὑψόω აღმოსაღლეთი: <i>Orient, Est</i> „ეიხილე-- <i>აღმოსაღლი</i> კერძო ხატი“; 61v „და აღიპურა ქელნი <i>აღმოსაღლით</i>“; 42v ἀναστῆναι ἢ აპურება, აღმართვა, აშვერა: <i>élévation(de la Croix), étendre (les mains)</i> „მოიწია რამ ჯამი <i>აღმართისა</i> წმიდისა ჯუარისამ“; 52v ὑψόω „და <i>აღმატებულ</i> ქელნი აღმოსაღლით“; 42r ἐκ-αυγέλα ბოლო, დასასრული: <i>fin, bout, limite</i> „აქამდის არს <i>აღსასრული</i> საქმეთა ჩემთა თხრობისამ“; 73v συντρέχειν ἢ ასეღლა: <i>monter</i> „მეც <i>აღვიდა</i> წიაღკერძო“; 45r ἀνέρχουμαι დასრულება, გარდაცვალება: <i>accomplir, expirer, décéder</i> „<i>აღესრულა</i> მას შინა სრბამ მოლუაწებისამ“; 33v ἀνίστασθαι „ეითარცა მიეიდეს, პოეეს <i>აღსრულებულად</i>“; 488v πᾶσις, πᾶσις ანთება, წაქიდება: <i>allumer, embraser, enflammer</i> „ალი <i>აღატყდებოდა</i> გულსა მათსა“; 1266 „რამეთუ ცეცხლი <i>აღტყინდებოდა</i> გულსა შინა“; 70r ἀνάπαι, ἀπαι აღება, აყვანა: <i>prendre, saisir, attraper</i> „დიდისა ხუთშაბათისასა სერობასა... <i>აღიქუ</i> ბარძიმითა სისხლი“; 75v λαμπάδιον აშენებული, აგებული: <i>construit, formé</i> „ფრიად <i>აღშენებული</i> იყო“; 38r οἰκοδομῆναι ἢ ართმევა, ახდა, გახდა: <i>dépouiller, enlever, ôter (les vêtements)</i>
აღზრდილი	
აღთქმება, აღთქმა	-
აღმაღლებული	-
აღმოსაღალი	-
აღპურება	
აღსასრული	-
აღსღლა	-
აღსრულება	-
აღტყინება	-
აღქმება	-
აღშენებული	-
აღმარცვა	-

	„რომელთა-იგი სამოსელი ცოდვის <u>აღიბარცუშს</u> “; 73r ἀπεισά
აღძრეა -	აღუელება, ამოძრავება: <i>éveiller, susciter, provoquer</i> „რომელნი სიძვისა მიმართ <u>აღმძრვიდეს</u> “; 70r ἀμῖζω
აღწერილი -	დაწერილი, აღრიცხული: <i>décrit, récé, conté</i> „რომელიცა <u>აღწერილსა</u> ამას მიემთხვოს“; 29v ჯაფიჩ ო
აღხილვა -	ახედვა, ახელა, ხედვა, შეხედვა: <i>regarder, contempler</i> „ <u>აღიხილნა</u> ზეცად თუალნი“; 79r
ახილვა -	ჩაღება (თუალის) ახელა, ახედვა, ახელინება, გახილვა, შეხედვა, ხედვა: <i>ouvrir les yeux</i> „შემდგომად საკრეველისა <u>ახილვისა</u> თუალთა მისთასა“; 28v ძაჲჩაღება
აჩრდილი -	ჩრდილი, აჩრდილი: <i>ombre, apparence, fantasme</i> „იხილაჲ <u>აჩრდილი</u> კაცისაჲ“; 42v ἀκτισμα, ათოც რ
ახალნერგი -	„ჩუენი სინანული მისა სინანულისა წინაშე <u>აჩრდილი</u> არს“; 44lv ფაზაჲთა, ათოც რ
ახალნერგი -	ნორი, ახალდარგული: <i>néophyte, apprenti, nouveau</i> „რამთა ყოველსა მსახურებასა <u>ახალნერგთა</u> თანა აღასრულებდა“; 488v
ახოანი -	ახოვანი, ძლიერი, მძლავრი, მაჲაცი, შეჭურელი, მხედარი: <i>puissant</i> „სულითა მხურეალენი და მონებად <u>ახოანნი</u> “; 37v

ბ

ბაია -	<u>palma, palmulas</u> , ფინიქიშდათე „რტოებითა <u>ბაიასა</u> ესე ეკლესია აღასრულებს“; 40v βαϊον, რ
ბარძიმი, ბარზიმი -	სასმისი, ზიარების ჭურჭელი: <i>vase, coupe, calice</i> „და მიიქუა მცირითა <u>ბარძიმითა</u> წმიდა ჳორცი“; 78r პოჲრჲთონ რ, პოჲრჲ რ
ბერი -	მოხუცებული, მონაზონი: <i>vieillard, moine, ancien</i> „სახელი <u>ბერისა</u> მის ზოსნიმე“; 31v ჯერაჲთ ბ
ბილწება -	უწმინდურება: <i>saleté, souillure, infamie, injure</i> „არა არს სახე <u>ბილწებისა</u> თქმული და გაჲოუთქუმელი“; 57r ბსელჲთა ო
ბნელეუბნი -	დაბნელებული: <i>sombre, obscur, ténébreux</i> „ <u>შედათდენ-ბნელებულ</u> იყო“; 58v ბნოს, ა, ოვ
ბნელი -	სიბნელე: <i>obscurité</i> „პოვა სენაკი იწროი და <u>ბნელი</u> “; 1267 ბოჲთონ
ბორცოვანი -	ბორცვებიანი ადგილი: <i>collines</i> „შეჲრწურნი <u>ბორცოვანსა</u> მას“; 628v ბოჲთონ ბ
ბრალი -	დანაშაული, ცოდვა: <i>péché, tort, faute</i> „და დაჲკრიბა ყოველი <u>ბრალი</u> მარიანეს ზედა“; 487r ფაჲრჲ ო
ბრეშა -	წაბორძიკება, ხელის შემლა: <i>irébucher</i>

ბრანეი -	„და ეითარ <u>მიბრკეპა</u> და ეერ გულისკმა-ყეა“; 437r კრიხა (კრიხი) ო ტყეა, <u>plumbum</u> : <i>plomb</i> „დაამტეუალა და დამტეა <u>ბრტენი</u> “; 1267 მარსენი ო
ბრტენა -	თქმა: <i>ordonner, donner l'instruction</i> „რომლისათეს <u>ბრტენა</u> გამოსლენა“; 35r ხელენა
ბრტენული -	ნაბრტენი: <i>ordre, autorisation</i> <u>ბრტენული</u> იგი აღასრულა“; 46v ხელენა, ხელ(ი) შევიდნა, შერიკნა: <i>combattre, bataille, assault</i> „რამეთუ ეშაკი <u>ბრტენ</u> დედაკაცისათეს“; 486r მარტენა, მარტენა
ბრტელი -	ქუსლი, ტერფი, თათი, მუკი: <i>patte, talon, pied, poignet</i> „უკუქ შენ საქმე ესე <u>ბრტელი</u> შენითა“; 87r მუნ, მუნ ო
ბუნება -	თეისება, ხასიათი, არსება: <i>nature, caractère</i> „იგინიკა უძლურებასა მას კაცობრივისა <u>ბუნებისა</u> იგონებენ“; 30r ფისი ო
ბე -	კარი, კარიბჭე: <i>porte, porche, portail</i> „და მისგან ვისწავე <u>ბე</u> იგი ქალაქისა“; 65v „დისხენ <u>ბე</u> ზედა სამარტელესა წმიდისა ლუკიანესა“; 445v მუნ ო „და იხილა მარინე მონაზონი გარეშე მუდომარე პირელთა <u>ბე</u> “; 488r მუნ ო

ბ

ბადარეკეა -	დრეკა, მიხრა, მიტეკეა: <i>pencher, courber, fléchir</i> „ <u>ბადარეკეს</u> იგი კეთილისა მისგან განზრახვისა“; 502r მუნ ო
ბალობა -	მღერა, ფსალმუნება: <i>chanter (un chant religieux)</i> „ <u>ბალობანი</u> ერთბამად ფსალმუნსა ამას“; 39r მუნ ო „მაიძულენ თქმად <u>ბალობა</u> მათ საეშაკითა“; 69r მუნ ო
გამობრწყინ(ე)ებული -	აელეებული: <i>brillant, éclatant</i> „ეიხილი ნათელი <u>გამობრწყინებული</u> ჩემ ზედა“; 69v მუნ ო
გამოზრდა -	გამოკება: <i>nourrir, alimenter</i> „ <u>გამოზრდა</u> მადლითა მით სულისა წმიდისათა“; 36v მუნ ო
გამოსახეა -	გამოსახეა: <i>tracer, marquer, signer</i> „ეულად <u>გამოსახეა</u> სასწაული ჯუარისა“; 83r მუნ ო
გამოსლენა -	გამოსლენა: <i>sortir</i> „დარეკა რამ კარსა მონასტრისასა, <u>გამოსლენა</u> შეკარე“; 35r მუნ ო „ <u>გამოსლენა</u> უდაბნოდ და მოვიწიო გონებით ხატსა მას“; 69v მუნ ო

გამოუთქმელი -	მიუთხრობელი, უთქმელი: <i>inexprimable, indicible, ineffable</i> „არა არს სახე ბილწებისა თქმული და <u>გამოუთქმელი</u> “; 57r მძრეოჲ, ოჲ, ო, ოჲ ჩვენება, განმარტება: <i>divulguer, révéler, montrer</i> „და აღუთქუ, რამთა არა <u>გამოგაცხად</u> “; 629v ἐκ-φαινω „ხოლო <u>გამოგაცხადებს</u> უმეტესად მადლსა“; 48r ბიგბა
გამოცხადება -	ქმნა, კეთება, გამოკეთა, გამოთლა: <i>faire, tailler</i> „ <u>გამოუქმნა</u> მას ქუშასა ზედა“; 502r ποιέω
გამოქმნა -	განათება, ელვარება: <i>éclater, éblouir</i> „და იხილნა მუნ ბერნი საქმითა და სიტყუთ <u>განბრწყინებულნი</u> “; 37r ἐκλάμπω
განგდება -	მოშორება, გაგდება, მიტოვება, გაცლა: <i>rejeter</i> „და <u>განგდელ</u> შიში იგი“; 43r ἀπο-σείω, ἀποσείω
განგებულება -	ბრძანება, განზრახვა: <i>ordre, commandement</i> „ <u>განგებულებათა</u> ღმრთისათა წინააღდგომად“; 52v ἄρχισα πρ
განვლა -	გავლა: <i>passer</i> „წესისაებრ მისებრ მონასტრისა იორდანე <u>განვლელ</u> “; 41v διέρχεται
განვლთოლა/განვთოლა -	გათიშვა, გაყოფა: <i>rupture, séparation</i> „ანუ <u>განვლთლვად</u> რამ იყოსა“; 437v σχισμός, αὐτοῦ πρ
განთიადი -	დილა: <i>aurora, aube, matin</i> „მცირედ განისუენის და <u>განთიად</u> კუალად იწყის სლუად“; 41v πρωί
განკითხვა -	ძიება, გამოკითხვა: <i>consulter, questionner</i> „მრავალნი შორიელნიცა მისსა მოვიდოდეს <u>განკითხვად</u> “; 32v ἠασιζέω
განკერთომა -	შეშინება; გაკვირება; გაოგნება: (avoir) crainte; s' étonner; être stupéfait „ <u>განუკრთა</u> გონება მისი“; 436v ἐκπληξίζω
განღვეა -	გაღლება, გაცეკვა, გამოღლება: <i>épuiser, exténuer</i> „და კორცნი შენნი <u>განღვლევიან</u> “; 51v ἠσθενόμην
განმაცხოველებელი -	„სიგრძითა დღეთასა <u>განიღვლა</u> “; 99r διατρέφω
განმაცხოველებელი -	სიცოცხლის მიმცემი, მაცოცხლებელი: <i>vivifiant</i> „გულისა ჩემისათა სიტყუაჲმან მან <u>განმაცხოველებელმან</u> “; 61r ζωοποιέω
განმრავლება -	გამრავლება, შემატება, გაზვირება: <i>multiplier, amplifier</i> „რად ესე <u>განამრავლე</u> გულისსიტყუა ჩემოვს?“; 629r διασπύω
განმრთელება -	განკურნება, გამოჯანსაღება: <i>guérir</i> „რომელთა ჯერ-არს <u>განმრთელებად</u> “; 76v ἐπι-ρῥεῖω
განმსტურობა -	„ <u>განმრთელდა</u> იგი სენისა მისგან“; 78r ἐπιρρεῖω დაზვერვა: <i>espionner, guetter</i>

	„ <u>განმსტვრება</u> სოფლისაჲ... არა საცნაურ იყოს“; 438v κατασπατάω
განმწესება -	გაზრდა : <i>élever</i> „და ვითარცა <u>განმწესნა</u> ყრმაჲ იგი“; 632r
განპყრობა	გაშეერა, აღმართვა, გაშლა: <i>éleindre</i> „და მეყსეულად <u>განპყრნა</u> ჰელნი თვისნი სეცად“; 81r δια-ράσσω
განრომა -	გადარჩენა, თავის დაღწევა, ხსნა: <i>sauver, libérer, arracher</i> „კუალად <u>განერა</u> მათგან“; 28v ρῆω „რაითა არა <u>განერეს</u> და იელტოდის მისგან“; 440r ἀπαθιμάρσσω
განრიდება -	გადარჩენა(სხვისი), ხსნა: <i>sauver(qqn), délivrer (qqn)</i> „რაითა <u>განმარინეს</u> მე საწუთროსა ამის ცხორებისგან“; 629v πυρρῶς
განრყუნა -	წახდენა, გაფუჭება, მოოხრება: <i>débaucher</i> „და <u>განრყუნა</u> ქალაქსა შინა“; 489r πορνῶ
განსლა -	გასელა: <i>sortir, partir</i> „ესე რაჲ ეთქუ, <u>განგედ</u> ეზოისა მისგან“; 65v βιάζω „ესრეთ <u>განვიდიან</u> მონასტრით“; 39v ἐξέρχαι
განსრულება -	დასრულება, დამთავება: <i>achever, terminer, finir</i> „ <u>განსრულებულ</u> არს იგი ყოველთასავე ზედა“; 33v τελέω
განსუენება -	დასვენება, დამშვიდება, მოსვენება: <i>se reposer</i> „და ამას უღაბნოსა <u>განგესუენე</u> “; 67r ἀνἀψαι „ <u>განესუენე</u> სულსა მამათა ამათასა“; 488v ἀναπαύω
განყოფილება -	„მცირედა <u>განესუენის</u> და განთიად კუალად იწეის სლეად“; 41v κατα-κλίνω
განყოფილება -	განსხვავება: <i>différence, dissemblance, distinction</i> „და ჟრიადი არს მათ შორის <u>განყოფილება</u> “; 31v διαφορᾶ ἢ
განშიშულებული -	შიშველი, გატიტელებული: <i>nu, dénudé, dévêtu, dépouillé</i> „რაისათჳს ინებე... <u>განშიშულებულისა</u> დელაეაცისა ხილვად“; 49r γυμνῶς
განშორება -	გაშორება, გაცლა, განდევნა, მოცილება: <i>abandonner, quitter</i> „სიყვარული მათი უგულებელს-ყეა, <u>განგეშორე</u> მათ“; 54r φταίνω „ <u>განგეშორიან</u> ურთიერთას“; 39v ἀναχωρῶ
განცდა -	დანახვა, შეხედვა, ცქერა: <i>regarder, contempler, voir, observer</i> „და <u>განვიცადენ</u> საიდუმლონი ღმრთისანი“; 63v „და ვითარ <u>განვიცადე</u> ეცან“; 628v ὀράω, ὀρέω
განცვრებელი -	გაოცებული, გაშტერებული, გაოგნებული: <i>stupéfait, abasourdi</i> „უმეტეს განკერებებით <u>განცვრებულ</u> იყო“; 47v ἀγασθῆναι ἢ
განცხადება -	გამჟღავნება, გამხელა, გამოაშკარავება: <i>s'ébruiter, être révélé, être divulgué</i> „რაი-მე საქმე ესე შენისა მაშისა თანა <u>განცხადებოდი</u> “; 487r γυμῶσθαι (γυνῶς, εως)

განძარცუვა -	გახდა, გაშიშვლება: <i>dévétir, ôter, dénuder</i> „ნუ განძარცვ რომელი ესე მშობის საშინელი“; 489r ძიანსა
განწესებული -	დაწესებული, დადგენილი, დაკანონებული: <i>prescrit, ordonné</i> „არამედ ეითარცა მკედრობასა მისთვის განწესებული “; 60v თაყუნა „ამას ზედა განწესებულ ხარ“; 49v ჰლიროსა
განწმენდა -	გაწმენდა, გასუფთავება: <i>purifier, nettoyer, laver</i> „რომლითა განწმენდენ სულნი მათნი“; 38r პიო-ჰაჰაიჰა
განჯაბუკებული -	გაახალგაზრდავებული: <i>rajeuni</i> „და ეითარცა განჯაბუკებული გულსმოღვინებისა მიერ რბიოდა“; 44r
განხარება -	გამხიარულება, შეება, გახარება: <i>réjouir</i> „და განხარა ყრთად გულმან მისმან“; პერიჰაიჰა
განხრწნა, განვრწნა -	გაფუჭება, წახდენა, წაბილწვა: <i>souiller, violer, profaner</i> „და განხრწნა ასული მოლუწისა სტუმართსადგურისაჲ“; 487r ნიფიჰაიჰა „ეითარ ქალწულებამ ჩემი განვრწნენ “; 54v ნიფიჰაიჰა
განხუმა -	გახსნა, გაღება(მრავლისა): <i>ouvrir</i> „ განხუმიან კარნი მონასტრისანი“; 39r ბაიჰაიჰა
განკმელი -	გამხმარი: <i>sec, desséché</i> „შუბუნი მისნი დედაკისანი არიან, ეითარცა ფურცელნი განკმელნი “; 489r ნიჰიჰაიჰა
განკორციელებული -	ხორც შესხმული: <i>incarné</i> „უინმე უდარეს დიდებულებითა მათ განკორციელებულისა “; 30r მარიჰაიჰა
განკშობა -	გახშობა, გაშრობა: <i>(se) sécher, dessécher</i> „ური...იგი განკშექს “; 67v სიჰაიჰა
გარდაკუთვა -	აღკვეთა, შეწყვეტა: <i>interrompre, arrêter</i> „იტყოდე და ნუ გარდაკუთვ თხრობასა“; 56v ჰჰ-ჰიჰაიჰა
გარდასლვა -	გადასვლა, დარღვევა: <i>abroger, révoquer</i> „ გარდასლვისა მისთვის აღთქმისა ჩემისა“; 70v ბაჰიჰაიჰაიჰა
გარდაქცეული -	გადაქცეული, შეცვლილი: <i>changé, transformé, métamorphosé</i> „შიშველი გუამითა შეეად გარდაქცეულნი “; 43r ჰჰიჰაიჰაიჰა
გარდაყრა -	გადაყრა: <i>disperser, éparpiller</i> „ გარდაყრა ადგილისა მისგან“; 629v პიოჰაიჰაიჰა
გარდაცვლება -	შეცვლა, გაცვლა: <i>changer, transformer</i> „ გარდაცვლელ სამამაკაციოთა სქემითა“; 490v მეჰაიჰაიჰაიჰა
გარდავლომა -	გადასვლა, გატარება: <i>parcourir, traverser</i> „სრეთ უმრთელად გარდავლომა ესოდენი წელინი“; 67v პარჰიჰაიჰაიჰა
გარემოისი -	მახლობელი, შემოგარენი: <i>environnant, alentour</i> „ გარემოისა მონასტერთა მონაწილნი“; 32r

გარეწარვლობა -	ზეუსიზნ ჩაგლა, გვერდის აელა, აცდენა: <i>passer</i> „და ვითარ <u>გარეწარვლა</u> იგი, ადგილი ალაესო სულნელებიან“; 445v
გინგილა -	δινγιλα ღიაკენის ოლარი: <i>l'étole du diacre</i> „წარიტანეს კელთსაქმარი მისი რომელი აქუნდა <u>გინგილა</u>“; 489r
გლაზ -	ვაგლაზად, საბრალოდ, აფსუსი: <i>misérable, piteux</i> „<u>გლაზ</u> წარვიდა საწყალი სული მისი“; 488v
გლაზაკი -	მამაი ო ღარიბი, ღატაკი, მათხოვარი: <i>pauvre, pitoyable</i> „სიყუარულმან ქრისტესმან მოგიძლუა ხილუად <u>გლაზაკთა</u> ამით“; 36v
გოდება -	ჯერაჲ, იოთი ო „რამისათეს ინებე <u>გლაზაკთა</u> ამათ ბერთა თანა მოიწიე“; 35v παισιος ო, ოს „მონაგებსა მათთა განყიდდეს და <u>გლაზაკნი</u> სამოსელსა“; 1266 „განუყო მონაგები თუსი <u>გლაზაკთა</u>“; 486r
გონება -	πένθος, იოთი ო „ლოცვა ჟუ, მამაო, <u>გლაზაკისა</u> ამისთეს“; 82v მამაი ო, ოც, ოს გლოვა, ტირილი, მოთქმა: <i>se lamenter, pleurer</i> „და შესძინა ცრემლთა ცრემლნი და <u>გოდებასა გოდება</u>“; 45v δυσχρως „ისმენდა სიტყუათა მისთა, ტიროდა და <u>გოდება</u>“; 486r
გონება -	ბნძიჲ ზარი, ფიქრი, მიხნევა: <i>penser</i> „ნუეინ <u>გონებას</u> ერთობისათეს სახელთაისა“; 31v
გუალე -	დიამსაჲ „პირველად შეშფოთნა, რამეთუ ოცნებაი საეშმაკოი <u>გუნა</u>“; 43r παισιος წადი, იარე: <i>vas-y, pars</i> „<u>გუალე</u> და წარვიდეთ უდაბნოდ“; 634r
გუამი -	იხ. <u>მეგუალე</u> „და პრქუა მას: „<u>მეგუალე</u> შინაგან“; 1267
გუემა -	εισέρχεται „იპერენ ჭურჭელნი ესე, <u>მეგუალე</u> სწრაფით“; 488r მუა სხეული, ორგანიზმი: <i>corps, chair</i> „შიშეული <u>გუამთა</u> შეად გარდაქცეული“; 43r
გულისზრახვა -	თამა, ათი ო ცემა, ტანჯვა: <i>frapper, taper, battre</i> „მამამან მისმან შეიპრა ქალი იგი და <u>გუემა</u>“; 487v
გულისთქუმა -	დიამსაჲ ფიქრი: <i>penser, réfléchir</i> „რად არა გულსა <u>გულისზრახვა</u> და იტყე“; 629r
გულისსიტყუა -	სიყუენი ლნ ლათ სურვილი, ნატერა: <i>désir, envie, convoitise</i> „რომელი იგი მაქუნდა <u>გულისსიტყუა</u> და ტრუიალება განუძღომელი“; 55r
გულისსიტყუა -	ჰამაჲ ფიქრი; სურვილი; დარდი: <i>pensée, désir, tristesse</i> „რამისათეს შეგაშფოთებენ <u>გულისსიტყუანი</u> მამო“; 51r

გულისკმის-ყოფა -	სიბრძნე, გონება, მიხედვრილობა: <i>compréhension, discernement</i> „ღმრთისა სიტყუსა გულისკმა-ყოფედ “; 30r φρονέω
გულსაესე -	დაიმედებული, იმედიანი, დარწმუნებული: <i>sûr, rassuré, tranquillisé</i> „ გულსაესე იუაჲ, კაცო ღმრთისაო“; 51r πληθὺς
გულსმოდგინება -	„რადთა გულსაესე მეო მე ცოდვილი“; 52r πληθοφορέω სურვილი, მონდოშება, სიბუჯითე: <i>opiniâtreté, persévérance</i> „ოითარცა განგაბუებული გულსმოდგინებისა მიერ რბიოდა“; 44r συσ-τάσις, εἰς ἡ

ღ

ღაბა -	სოფელი: <i>bourgade, village, hameau</i> „მოვიდა ოდესმე მაჲა სერაპიონ ღაბასა ერთსა“; 504v κῆμα ἡ (κῆμα)
ღაბეჭდა -	ბეჭდის დასმა: <i>celer, cacheter</i> „ღამეჭულა და ღაბეჭდა ბრკენითა“; 1267 σφραγίζω
ღაბრკოლება -	ხელის შეშლა, შეფერხება: <i>empêcher, entraver</i> „და ნუ ღაბბრკოლებ ამისგან“; 629v „იწყო გულსა შინა თუსსა ღაბრკოლებად “; 50v σχεδῶναι
ღაბურვა -	დაფარვა, დახურვა: <i>voiler, draper, envelopper</i> „რამათა ღაბბურვო დედობრივი უძღურებამ“; 46r σχημαίνω
ღაგლახაკებული -	„წარვედ და ღაბბურვო თავი შენი“; 498v τῆμαι (“Θεὸς τὸ ἰσχυρὸν σου ἐπὶ τοῦ κεφάλου”) ღამდაბლებული, ღაბაკი, გაჭირებული: <i>paivre, nécessaireux</i> „და აწ ესერა ღაგლახაკებულ არს“; 502v πτωχός
ღადგოროზა -	გაჩერება, დადგომა: <i>rester, (s') arrêter</i> „ ღაადგორო ჩუენ თანა“; 36v μῆνω
ღადუმება -	დუმილი, გაჩუმება: <i>taire, garder le silence</i> „ამისთვის არა ღადიდუმო მითხრობად საქმესა კეთილსა“; 29v σιωπῶ
ღაკლება -	„ ღადიდუმება საკერველთა მათ საქმეთა ღმრთისათა საენებელ არს სულისათა“; 29r σιωπῶ
ღაკლება -	მოკლება, ჩამორჩენა: <i>manquer, rater</i> „ესევეთარსა მას კეთილსა ღაგაკლდე “; 79v σπερῶ
ღაკრება -	დაყრა, დადება, დამატება: <i>accumuler, amasser</i> „და ღაკრება ყოველი ბრალი მარიანეს 'ხელა“; 487v πυρεῖν
ღაკერება -	გაოკება, გაკეირება, გონის დაკარგვა, შეშინება: <i>abasourdir, étonner, stupéfier, effrayer</i> „ხოლო ღამაკერება და დავეარდი ქუეყანასა 'ხელა“; 629r ψαύειν, ψάψαι, ψάψω, ψάψω
ღალუენა -	გალუევა, გამოლეკვა: <i>épuisement (de qch), (s')épuiser</i> „მცირე-მცირედ ეგამდ მრავალქამ, ეიდრემდის ღალუენეს “; 67v

დაღობა -	διατελέω დასეილება, დანამება: <i>mouiller, tremper, arroser</i> „და კელნი და პირი წმიდითა მით წყლითა დავაღობე“; 66r მრეცხა
დამარხება -	დაცევა, შენახვა, დაკრძალვა: <i>celer, cacher, dissimuler, enterrer, enfouir</i> „რაჲეთუ არა დამარხევი საიდუმლოთა ქუეყნისა მეფეთასა“; 29r ფსლმთჱ, ფსლმთჱ „რამთა დამარხეთ გუამი წმიდისა ამის“; 97r მძნაჲ
დამაშურალი -	დაღლილი, გარჯილი, დაქანცული: <i>fatigué, épuisé, affaibli</i> „ხოლო ზოსიმე დამაშურალი და ვერლარა შემძლებელი ხრბად“; 45v
დამკდრება -	მძნაჲ დაბინალება, დასახლება: (s')<i>installer, (s')établir, demeurer</i> „ეითართა წელთა უდაბნოი ესე დამკდრე“; 52r მათიჲ „რომლისათჱს უდაბნოი ესე დამკდრებეს“; 44v ოიხაჲ
დამოკიდებული -	ნამოკიდებული: <i>suspendu, accroché</i> „ეითარ წურთა ერთ და პაერსა დამოკიდებულ“; 50v მრემათრც
დამსჭუალვა -	დაღურსება, დარჭობა: <i>clouer</i> „და დამსჭუალა და დაბეჭდა ბრკენითა“; 1267 მამოტრსა
დანგი -	წერილი ფული: <i>pièce de monnaie</i> „მიხილა ეინმე და სამი დანგი მომცა“; 65v ფანცხ
დატოვება -	დატოვება, მიტოვება: <i>abandonner, laisser, quitter</i> „არა დაუტოვე მიტოვებელი შენნი“; 74r მუათაჲ „დაუტოვე მონასტერსა ერთი, ანუ ორი მძა მცელეად“; 39v მათაჲ
დაუცადებელად -	განუწყვეტლივ, გამუდმებით: <i>continuellement, incessamment</i> „ბერი დაუცადებელად ცრემლოდა“; 53v მამათეცაჲ „ესრეთ უკუმი დაუცადებელად თუალნი სული ჩემისანი... აღაყრობილ იყენეს“; 70v მამათაჲ
დაუსრულებელი -	უზომო, დაუღვენელი, წარუვალად: <i>infini, démesuré, illimité</i> „ეითარ განუზომელი და დაუსრულებელი ტრფიალკობა მაქუნდა“; 54r მამათე
დაუცხრომელი -	მუდმივი, შეუწყვეტელი: <i>perpétuel, continuel, incessant</i> „ხოლო იყო საქმე მისი დაუცხრომელ“; 32v
დაფარვა -	მძნაჲ დამალვა; <i>cacher, celer, dissimuler</i> „რომელი არა რამ დაფარეთ მონისა შენისაგან“; 51v მძნაჲ „ეიტყოდი და არა რამ დაფარეთ“; 53v ოიამაჲ „რომელ შემძლებელ იყოს საიდუმლოთა დაფარად“; 630r ჯამაჲ
დაფარული -	დამალული, უჩინარი, საიდუმლო: <i>caché, celé, dissimulé</i> „სიბრძნე დაფარული და საუნჯე უჩინოი არად სარგებელ არიან“; 43r

დაყოვნება -	αργαῖα დაგვიანება, გაიერება, შეჩერება: <i>retardement</i> „იხილა რაი <u>დაყოვნება</u> მისი“; 50r
დაყოფა -	χρῖσις დგომა, გაჩერება: <i>rester, subsister, demeurer</i> „ათრდმეტი წელი და უმეტესცა <u>დამყოფევი</u>“; 54r
დაყოფა -	Διέσχυαι დაწყნარება, დამშვიდება, მონაზონობა: <i>apaiser, calmer, établir, ascèse, érémitisme</i> „და <u>დაყოფა</u> სენაკსა შინა“; 633r
დაყოფებული -	ასკეტი, დამშვიდებული, დაწყნარებული: <i>ascète, ermite, anachorète, solitaire</i> „საჭურისი ვინმე <u>დაყოფებულ</u> იყო“; 488r
დაშრომა -	μῆσθαι დარჩენა: <i>abandonner, laisser, quitter</i> „არა <u>დაშრეს</u> ეკლესია ულოცველად“; 39v
დაშრომა -	κατα-λείπειν გარჯა, მუშაობა: <i>œuvrer (avec zèle), travailler</i> „<u>დაშრეწ</u> და დაიკისა ყოველი ძალი ჩემი“; 60v
დაცვა -	შენახვა: <i>garder, préserver, conserver, protéger</i> „საფასენი მათნი <u>დაცუნეს</u>“; 39v „აწ <u>დაცევ</u>თავი შენი დაუცადებელად“; 486v
დაც(ე)ული -	φύλαξις, φύλακτα დაცული, შენახული: <i>gardé, conservé, préservé, protégé</i> „წარედ აწ სენაკად შენდა <u>დაცეულ</u>“; 81v
დაცონება -	φρονήσις დაზარება: <i>négliger, parer</i> „და პრქუა: „რამისთჳს <u>დაიცონეს</u>““ 438r
დაცხრომა -	συχῖσθαι დაწყნარება, დადგომა, დადუმება, მოსვენება: <i>calmer, apaiser</i> „გვედრები, რამთა არა <u>დაცხრეს</u> ლოცვად ჩემოცს“; 53v
დაწესებული -	განწესებული, დამტკიცებული: <i>prescrit, approuvé</i> „მონაზონებისაჲ დაწესებული პირველითგან მაჰათაგან <u>დაიმართეს</u>“; 32r
დაწინდა, დაწინდება -	Προσεναισθῆναι დანიშნა, თხოვა, შერთვა: <i>(se)fiancer, (se) marier</i> „<u>დაშეწინდა</u> ერთმან ვინმე მთავართაგანმან“; 629v
დაწყება -	αρχή დასაწყისი: <i>commencer, débiter</i> „ხოლო ახლა <u>დაწყეს</u> აწ ახლისა მას საქმისა მითხრობად“; 30v
	ἀρχα „ხოლო ეამი არს აწ სულიერისა მის თხრობისა <u>დაწყება</u>“; 31r
დაცხნა -	διαφθεῖναι დაშლა, დარღვევა: <i>destruction, dévastation, défaire</i> „და <u>დაცხნა</u> ყოველი ძალი ჩემი“; 60v
	ἀφθα-θῆναι (καὶ παχέτω ἄθνην καὶ ἄφθαθῆναι ἰσχυσσασθαι) „<u>დაცხნასა</u> შენსა და შესლდასა შენსა სტუმართმოლუაწისასა“; 487v
დაცხეა -	κατα-λῆσθαι დაკეტვა, დახურვა: <i>fermer, barrer</i> „რომელი <u>დამცხეიდა</u> კარსა“; 61r
	καταλῆσθαι

	„და დაძვანა სარკუმელი იგი“; 464r κλειω
დაკეტილი -	დაკეტილი, დახურული: <i>fermé, barré</i> „რომელი პირველ დახშულ ჩემდა იყო“; 63v ἀσφραγίσω
დგომა -	მეძაეობა: <i>se prostituer</i> „და დგა იგი და შეიწვნარებდა ყოველთა, რომელნი მოვიდოდეს მისა“; 633v
დელათდიაკონი -	დიაკონი ქალი: <i>diaconesse</i> „და მუნტქუესვე მოაელინა ღირსი დელათდიაკონი პრომანა“; 461r δυνασισσα ἡ
დელუფალი -	დელუფალი, ქალბატონი, წინამძღვარი, დიასახლისი: <i>reine, maîtresse, abbesse, précurseur</i> „ დელუფალი ნუ დამიტეოვ მე“; 65v δένειαια ἡ
დეგნა -	„ დელუფალი ჩემო, მარიამ“; 440r αυρία, αυρεία ἡ მიდეგნა, მიყოლა: <i>poursuivre</i> „ესე უკუე დელუფა და იგი იელტოდა“; 44r φένω
დიაკონი -	„და იწყო სრბით დეგნად მიმაელისა“; 43v τρέχω <i>diacre</i> „ამაო დიაკონ ჩუენებაჲ ვიხილე და ღიდად შემრწუნებული ვარ“; 458v δυνασισς ὁ
ღიდებული -	წარჩინებული, პატივცემული: <i>glorieux, prodigieux, honorable</i> „კაცი ეინმე ღიდებული მოუკდა მას“; 34r κάλος
ღიდებულება -	„ ღიდებული საქმე, რომელი ქმნა წმიდამან აბრაჰამ“; 436r καρά-δινξον
ღიდაბულება -	სიღიდაბე, პატივისცემა: <i>gloire, majesté, grandeur</i> „ეინმე უდარეს ღიდებულებითა ჩათ განხორციელებულია“; 30r μεγαλειος
ღრპკანი -	ოქროს ფული: <i>pièce d'or</i> „და წარიღო მის თანა ერთი ღრპკანი “; 1266 „მომცა სამათასი ღრპკანი “; 629v „მოიღო ღრპკანი და დაჯდა ცხენსა“; 438r νόμισμα τὸ (იხ. ღრპკანი -ბრეჯიჲ, ბრეჯიჲ=ბრეჯაიოს)
ღრკუ -	მრუდი, უკეთური: <i>tordu, pervers, vicieux</i> „შეეყვნეს მას კაცნიცა ეინმე ღრკუნ “; 502r δις-στριφος
5	
ვეანგელე -	სახარება: <i>Évangile</i> „მოუძღუნა ქალაქისა ეპისკოპოსმან წმიდაჲ ვეანგელე უფალსა ჩემსა <i>ნონოს</i> “; 459r
ველოგია -	ესაუყესიოს ლოცვა, კურთხევა, ძღვენი, მოსაკითხი: <i>Eulogie</i> „და მიცემად ეკლესიათა ველოგიად “; 629v
ველესია -	ესაღოცა ἡ საკრებულო, საყდარი: <i>église, chapelle, sanctuaire</i>

ეპისკოპოსი -	„წარმოეყვანა მე და მივედით <i>კელესიას</i> დიძისა“; 459r ἐπισκοπία ἡ ἐνέκλειε
ერგასიხი -	„წმიდამან <i>ეპისკოპოსმან</i> ანტიოქისამან მოუწოდა“; 457v ἐπισκοπος ὁ ორმოცდაათი: <i>cinquante</i> „რომელმან იგი <i>ერგასიხს</i> მონაზონებისა“; 441v πενηντα ὁ, αἱ, τὰ
ერი -	ჯარი, ხალხი: <i>gens, monde, armée</i> „ერთარ იყოფების დღეს ქრისტიანი <i>ერი</i> “; 49r ფნსიფ ὁ
ერთბამად -	ერთად, ერთხელ: <i>ensemble</i> „გალობდიან <i>ერთბამად ფსალმუნსა</i> ამას“; 39r συν-φασόν
ერთგზის -	ერთხელ: <i>une fois</i> „ეინათგან <i>ერთგზის</i> გიწიყეს თქუმად“; 68v ἓπαξ
ერთკერძო -	ცალკე, ცალმხარეს: <i>côté, bord</i> „იგი გადავიდა გზისაგან <i>ერთკერძო</i> “; 635r
ერთობა -	ერთიანობა, თანასწორობა: <i>homonymie, similitude, ressemblance, égalité</i> „და ნუეინ ჰგონებს <i>ერთობისათჳს</i> სახელთაჲსა“; 31v ἑσθιωτέριος
ესეგლევენი -	ასეთი, ამგვარი, ამნაირი: <i>tel, pareil, semblable</i> „ <i>ესეგლევენი</i> მეზუერეთა და ცოდვილთა თანა ჭამდა“; 460r ἀντρός, ἀντρή, ἀντὼν
ექსორია-ყოფა -	განდევნა, გადასახლება, გაძევება: <i>exiler</i> „ <i>თეოდორია</i> აიშურება და ეგულეა <i>ექსორია-ყოფად</i> მისი“; 489v ἐξοριζ
ეშმაკი -	სატანა, მაცთური, ბოროტი, ავი სული: <i>satán, démon, mauvais esprit</i> „უფალმან გეკსენინ ჩუენ <i>ეშმაკისაგან</i> და საცთურთაგან“; 51v „ესე ჭურ ცოდვისა ექმენ <i>ეშმაკსა</i> “; 53r παισιος ὁ „მე, დედაკაცი ცოდვილი, მოწაფე <i>ეშმაკად</i> გკითხაი“; 460r δινάβισიფ ὁ

3

ვედრება -	თხოვნა, ხევწნა: <i>supplier, prier, demander, adjurer, implorer</i> „ველგანაჲკერობით მყოარ ეამ ღმერთსა <i>ვედრებაჲ</i> “; 39r ἐσχή ἡ „არამედ <i>ვედრებე</i> , რადათა აღსდგე“; 630v „ესრეთ <i>ვედრება</i> სული თჳსი უფალსა“; 489r παραινώμαι (παραινώχ ἡ)
ვეშაპი,	<i>draco, cetus</i> - ურჩხული: <i>dragon</i> „ <i>ვეშაპი</i> დიდი და ისტუენდა ძლიერად“; δράκων, οὐχ ὁ
ველენა -	ტარება, გაელა: <i>marcher</i> „მონასტერსა მას მისლევად და <i>ვალენ</i> “; 42r μαρ-μάω
ვლტოლა, ვტოლა -	გაქცევა: იხ. ლტოლეა (s'en) <i>fuir, (s')évaider</i> „რად <i>ველტო</i> მე, ცოდვილსა ამას ბერსა“; 44v φεσύω
ვენება -	ტანჯვა, დასჯა, ზიანი, სენი: <i>passion, supplice</i>

ზ

ზეგარდამო -	ზემო, ზეციერი: <i>céleste</i> „აღასრულიან ლოცვათ <i>ზეგარდამო</i> “; 39r
ზიარება -	ზიარება, მოზიარება, შეზიარება, მონაწილეობა: <i>communier, partager</i> „და <i>აზიარება</i> ცხოვლსმყოფელთა და უზრწნელთა <i>ქრისტეს</i> საიდუმლოთა“; 38v ԽՏԽԿԵԿԵԿ
ზიარი -	„ <i>ვეზიარე</i> წმიდათა <i>ქრისტეს</i> საიდუმლოთა“; 66v ԽԵԽԻԽԵԽԵԽ მოზიარე, მონაწილე, საერთო: <i>commun, collectif</i> „და მე წაველ <i>ზიარება</i> ამას საწუთროსა“; 485v
ზიარ-ყოფა -	„წონისი“ მონაწილედ ქცევა: <i>faire part</i> „რომელსა უფალმან მოწაფენი თესნი <i>ზიარ-ყენა</i> “; 76r ԽԵԽԵԽԵԿ
ზითვეი -	„და <i>ზიარ-მეც</i> ლოცვისა და კურთხევისა“; 44v ԾՄԾԾԾԾԾԾ მზითვეი, ქონება: <i>dote, biens</i> „გუაქუს <i>ზითვე</i> ცათა შინა მდიდრად“; 458r
ზრდა -	პროიქ, ზრდა; პროიქ, იზრდა ზრდა, კება, აღზრდა: <i>nourrir, (s')alimenter</i> „ხოლო კოცნი მათნი <i>იზარდებოდეს</i> პურითა და წყლითა“; 37v
ზრუნეა -	ზრუნეა, წუხილი: <i>chagrin, affliction, tristesse</i> „ <i>ზრუნეა</i> საქმეთა სოფლისათაი არა იპოვებოდა“; 37r ԳՐԾԾԾԾ, ԾԻԾ Դ

თ

თავდაუბურველი -	თავდაუხურავი, თავშიშველი: <i>tête découverte</i> „იყო მას ეამსა დამ იგი... <i>თავდაუბურველი</i> და უკამური“; 498r
თავსდება -	ყსაჲ რჲ <i>აფად</i> ჲ კისრება, მოთმენა, ატანა: <i>souttenir, endurer</i> „რომელ ესოდენი შრომათა <i>თავს-იდევ</i> “; 47r ԾԾԾԾԾԾԾԾ „ეითარ <i>თავს-იდევ</i> ზღუამან ბოროტნი ჩემნი“; 57r ԾԾԾԾԾԾԾ „და ჭირსა მას ეერ <i>თავს-იდევ</i> “; 69r
თაყუანისცემა -	ფრება თაყუანისცემა, (მოკიხუთხე) მსახურება: <i>prosterner, (s)agenouiller</i> „და <i>თაყუანის-ცემა</i> ურთიერთას“; 629r ԽԾԾԾԾԾԾ „განმელის მე კარი <i>თაყუანის-ცემა</i> “; 62v ԾԾԾԾԾԾԾ ბალახი, მწვანილი: <i>herbe, végétation</i> „გარნა <i>თევზა</i> ხოლო უდაბნოსათაი ეიზარდებოდინ“; 40r „რამეთუ ემოსა მას სამოსელად <i>თევზა</i> და სქემანი“; 489r
თოქა -	

თიკა -	βουτύριον τὸ თიხა, ტალახი: <i>argile, boue</i> „და მიეგოზე <u>თიკიკა</u>“; 464r
თნეა -	πηλός ὁ მოწონება: იხ. შეთნეა <i>plaire</i> „რამეთუ უკეთუმცა არა <u>სთნეა</u>“; 52v ἐσθραστῆα
თუსი -	თაეისი, საკუთარი: <i>propre</i> „და მრაველნი თავით <u>თესითცა</u> შესიძინა“; 32r
თუალთ-ხუმა -	მიკერძობა: <i>acception, préférence, faveur, privilège</i> „არასადა <u>თუალ-ახუნა</u> კაცსა“; 441v
თქუმა -	გაყმანა პრძიჸიჸი (მტ. ზამან პრძიჸიჸი ძუმარაჸი) თქმა, თხრობა, სიტყვის თქმა: <i>dire, raconter, narrer, parler</i> „ამაონი არა <u>თქუმედეს</u> მათ მიერ“; 37v ἐῖρα
თქუმული -	ნათქვამი, სიტყვა: <i>récit, parole, dit</i> „<u>თქუმულ</u> არს თუ სახელთა მართლისა სარწმუნეობისაგან“; 31v „ამისთეს ორგულეზდეს <u>თქუმულთა</u> ამისთეს“; 30r λέγεις ὁ
თხეში -	„არა არს სახე ბილწებისა <u>თქუმული</u> თუ გამოუთქუმელი“; 57r ῥήτος ὁ
თხოვ(ნ)ა -	თაეი, ქალა: <i>tête, crâne</i> „და მოჰკუეთა <u>თხეში</u> თავისა მისისამ“; 486r κῆρυξ
თხოვ(ნ)ა -	ეუდრება, თხოვა: <i>supplique, prière, imploration, conjuration</i> „მკურეალთა გულითა შეწევნასა ღმრთისა მიერ <u>თხეზედეს</u>“; 36v αἰτῶ
თხრობა -	„და ლოცვა <u>თხეზა</u> ბერისაგან“; 76v ἐνχρημαί
თხრობა -	თქმა, შეტყობინება, მოხსენება: <i>raconter, annoncer, informer</i> „ხოლო ჟამი არს აწ სულეერისა მის <u>თხრობისა</u> დაწყებად“; 31r διήγησις ἡ
	„აქამდის არს აღსასრული საქმეთა ჩემთა <u>თხრობისაჸი</u>“; 73v λέγουσ
	„და იწყო და <u>მიხრობად</u> საქმეთა მისთა“; 629v λέγῃς

O

ინაჲ-დგომა, ინაკით-დგმა -	სუფრასთან ჯდომა, მიერდნობით დაჯდომა: (s')asseoir à table, (s')adosser „<u>ინაკ-იდგოან</u> მუნ“; 486v ἀναπαύω
იძრისი -	მოძრავი, ქვეწარმავალი: <i>reptile, serpent</i> „არდა ეხილეა... რადმე <u>იძრისისა</u>, მფრინეელისა, გინა ოთხფერკისამ“; 43v ῥῆσιον τὸ
იძულეა -	ძალდატანება, შეწუხება, შევიწროება: <i>forcer, obliger</i> „<u>იძულეზნ</u> თქმად გალობათა მათ საეშმიკოთა“; 59r ἀναπεινάω
იწრობ -	„<u>იძულეზნ</u> საწეალობელთა მათ ქმნად“; 57r ἀναγκάζω ვიწრო: <i>étroite</i>

ძ

კადრება -	თაგებდობა, შებეღვა, ურცხეობა: <i>oser dire (qch à qn)</i> „ჟოულადღე არა <u>კადრეს</u> სიტყეს მიგებად მისა“; 488r მჟ ბჰაღჷნ მჰრ'აბთჷნ მოსანათლაგი: <i>catéchumène, non baptisé</i> <u>კათაკუმეელთა</u> განტეგების ეამსა ოდენ ჳმაჟო დიაკონმან“; 459r
კანონი -	კანთჰისმეოვ ბ წესი, მოვალეობა: <i>canon, règle</i> „ესე უჟუე იჟო წესი და <u>კანონი</u> “; 41r კანონ ბ „და წესისა მის მონაზონებისა <u>კანონისა</u> “; 32v კანონიწა
კანონიკი -	მონაზონი ქალწული: <i>vierge canonique, religieuse, nonne</i> „ესე არს <u>კანონიკი</u> ქალწული“; 628v
კარავი -	სამჟოფი: <i>tente (corps)</i> „განშორებისათჳს <u>კარავისა</u> ამისაგან სულთაგანა“; 488v თჰოჰამათოვ თ
კაცად-კაცადი -	ჟოველი, ერთი, ცალკეული: <i>chacun, chaque personne</i> <u>კაცად-კაცადი</u> შეჟეჟენიოთ სენაკსა თჳსსა“; 1267 წჰამათოვ „ <u>კაცად-კაცადი</u> მოაკუდინნა ჳორცნი თჳსნი“; 37r თ ბ წჰამათოვ ბთბთ
კაცთმოთნება -	მლოქენელობა, პირმოთნეობა, კაცთაგან მოწონება: <i>vanité, orgueil, flatterie</i> „ანუ <u>კაცთ-მოთნებოთ</u> იტყჳ“; 52r წჰინეღჳ ი
კაცობრივი -	კაცური, ადამიანური: <i>(nature) humaine</i> „უბლურებასა მას <u>კაცობრივისა</u> ბუნებისასა იგონებენ“; 30r ბჰჰჰჰჰჰჰჰ ი
კეთილი -	კარგი, სიკეთე, საპატიო: <i>bon, bonté, honorable, respectable</i> „ამისთჳს არა დაიედუმო მიოთხრობად საჰმესა <u>კეთილსა</u> “; 29v წჰარც „საიდუმლოთა მეფისათა დაფარგამ <u>კეთილ</u> არს“; 28v კჰაღთ თ
კერეონი -	კვილის დიდი სანთელი: <i>cierge, candélabre</i> „შეკრება სიმრავლე ქალწულთა სანთლითა და <u>კერეონითა</u> “; 464r კჰჰჰჰჰ თ
კერპთმასახურება -	კერპთთაჟენისცემა: <i>idolâtrie</i> „დაბისა მის კაცნი კულად მიიტჳეს <u>კერპთმასახურებასა</u> “; 437v
კეცი -	თიხა, თიხის ჳურჯელი, კრამიტი: <i>jarre en poterie</i> „ალავსებდეს <u>კეცისა</u> ჳურჯელსა წელითა“; 488r ბჰჰჰჰჰჰჰ თ (კჰჰჰჰჰჰჰ)
კიდე -	ნაპირი, კალთა: <i>bord</i> „და მიეიწიე მდინარისა <u>კიდესა</u> “; 66v „მოვედ <u>კიდესა</u> იორდანისასა“; 75v მჰრც თ
კირიელესონი -	კეირიელესონი, უფალო შემოწყაღე;

	<i>kyrie' eleison, Seigneur prends pitié de moi</i> „ოდენ იტყოდა <u>კერძელეთსონსა</u> “; 50v Κύριε Ἐλέησον დაკმაყოფილება, კმარება: <i>contenter, satisfaire</i> „რამეთუ არა <u>კმაყოფენ</u> ჭაბუკნი“; 57v ἀρετή
კმაყოფა -	
კრძალვა -	რიდი, გაფრთხილება, თავშეკავება: <i>attention, réserve, prendre garde</i> „არა კაცად-კაცადი <u>კრძალვებოდა</u> “; 36r Διαφρά
კული -	კვალი, ნაკვალევი, ნაბიჯი: <i>trace, marque, empreinte</i> „ეიხილე <u>კული</u> -კაცისა“; 628v წივს ἄ
კუართი -	ტანსაცმელი, პერანგი (აქ: ცხერის ტყაყის): <i>vêtement, chemise</i> „ <u>კუართი</u> იგი ძიძისაჲ, რომელი ემოსა, აღაესო ცრემლითა“; 457v ῥιχνα (ἄρεῖν ῥιχνα)
კუბასტი -	პერანგი, ტანსაცმელი: <i>chemise, vêtement</i> „მოიღო <u>კუბასტი</u> კამისი“; 463r ἄρεῖν
კუროხევა -	ლოცვა, დალოცვა: <i>prière, bénédiction</i> „იტყოდა თითოეული გარნა ამას, ეითარმენ: „ <u>გუაკურთხენ</u> “; 47v ἐξισχύ
	„ <u>გუაკურთხე</u> მე, მამაო“; 629v προσεύχεται
კურიაკე -	კვირა დღე: <i>dimanche</i> „ <u>კურთხე</u> მას ყველიერისასა აღასრულიან“; 38v ἀσπιδά ἡ

ლ

ლელე -	ლელი: <i>figue</i> „და სვერიდსა შინა შთაასსა ოსანი დამბალი და <u>ლელე</u> “; 78r ἰσχά, ἄνθ
ლიტრა -	საწყაოს ერთეული, დაახლოებით გირვანქა: <i>lire</i> „იყო ნიეთი ოქრომსა მის, ეითარ ოთხასი <u>ლიტრაჲ</u> “; 1267 λίτρα ἡ
ღმობა -	ტკივილი: <i>douleur, mal</i> „ <u>ღმობა</u> სიგრძისათჳს მის“; 77r
ლოზნა -	ლოცვა: <i>lécher</i> „ფერკთა მისთა <u>ღლოზნიდა</u> “; 86v ἀναλείχ
ლოცვა -	ვედრება, ხეყნა, დალოცვა, თხოვნა, კურთხევა: <i>prière, supplication, bénédiction, demande, conjuration, imploration</i> „ <u>ღლოცვითი</u> ღმრთისა მიმართ, რადთა განმარინოს“; 629v προσεύχεται
	„ <u>ღლოცვითა</u> ჳელგანაყრობით“; 42v φάλα
	„აღასრულიან <u>ღლოცვაჲ</u> ჴეგარდამოჲ“; 39r ἐκπύριος ὁ
	„მოუწოდა მას და აღასრულეს <u>ღლოცვაჲ</u> “; 35r ἐσχύ ἡ
ღტოლვა -	გაქცევა: იხ. ელტოლა, ეტოლა: <i>fuir, fugue, fuite, évation</i> „და <u>ღელტოლა</u> ღამე აღექსანდრიდით“; 489v

„რად *მეფელტე* მე, ცოდვილსა ამას ბერსა“; 44v
 ფანჯა
 „ესე უკუე სდევდა და იგი *იფელტელა*“; 44r
 ბიასა

მ

- მადლი - წყალობა, მოწყალება: *eulogie, grâce, bonité, aumône*
 „მისითა მით *მადლითა* აღსრულებულთა საქმეთა“; 30r
 ეწაიჟიჲ ო
 „გამოგუზარდეს *მადლითა* მით სულისა წმიდისაითა“; 36r
 ჯაჲც ო
 „უკუეთუ არა *მადლი* უფლისაი შეეწეოდის“; 36v
 ბჲჲჲ ო
- მამასახლისი - წინამძღუარი მონასტრისა: *supérieur du monastère, higoumène, abbé*
 „შეიწუნარა იგი და მიუთხრა მისთვის *მამასახლისსა*“; 35r
 იჲსანჲსი ო
- მართალი - სწორი, ნამდვილი: *droit, juste, vrai, avéré*
 „მოვიდა არა *მართალთაჲს* არამედ ცოდვილთა სინანულად“; 498r
 „რომლისათჲს თქმულ არს თუ სახელთა *მართლისა*
 სარწმუნოებისაგან“; 31v
 ბჲჲჲჲსი ო
- მართლმადიდებელი - ორთოდოქსი: *orthodoxe*
 „ესე უკუე *ზოსიჲ მართლმადიდებელ* მონაზონ იქმნა“; 31v
 ბჲჲჲჲსი ო
- მარტო - განცალკევებული, მარტოვლი: *seul, unique, solitaire, isolé*
 „ეი მე *მარტოსა*“; 131l
 მარტო ო
- მარტომი - მარტო, მარტოვლი: *ample et grand chapeau*
 „დაიდგა ქუდი *მარტომი* თავსა მისსა“; 438v
 მარტო ო
- მარცხით - მარცხნივ: *à gauche*
 „ხედვიდა მარჯულ და *მარცხით* ვითარცა მონადირე“; 83v
 მარტო ო
- მარცხე - მარცხულობა: *jeûne, carême, abstinence*
 „მოეახლა ჟამი წმიდთა *მარცხათაჲ*“; 38r
 ჲჲჲჲ ო
- მარჯუენით - მარჯვნივ: *à droite*
 „იხილა *მარჯუენით* კერძო მისსა“; 42v
 ბჲჲჲსი ო
- მარჯულ - მარჯვნივ: *à droite*
 „ხედვიდა *მარჯულ* და მარცხით, ვითარცა მონადირე“; 83v
 ბჲჲჲსი ო
- მასწავლებელი - მასწავლებელი, დამრიგებელი: *enseignant, maître*
 „არა ეექმენ უბადრუეთა მათ *მასწავლებელ*“; 57r
 ბჲჲჲჲსი ო
- მაყენებელი - შეშერებელი, შემაფერხებელი: *celui qui empêche*
 „არავინ იყო *მაყენებელ* ჩემდა“; 57r
 ჲჲჲჲ ო
- მაცხოვარი - მაცხოვრებელი, მხსნელი, მაცოცხლებელი: *sauveur, rédempteur*
 „*მაცხოვარ* ჩემდა, მე ვისგან მეშინოდის“; 39r

მახლობელ -	σάωρις ὅ მახლობლად, ახლოს: <i>tout près, à proximité de, non loin</i> „რომელ არს <u>მახლობლად</u> იორდანესა“; 66r σάωρευσ
მახული -	გაღესილი, ბასრი: <i>affûté, aiguisé</i> „<u>მახული</u> იყო გონებითა ნეტარი იგი“; 46r ὀξὺς
მდუმრიად -	ჩუმად: <i>en silence, silencieusement</i> „ეპოვე მონაზონი მჯდომარე <u>მდუმრიად</u>“; 629v ἥσυχος
მედგარი -	ცუდი, ავი, ბოროტი, საძაგელი: <i>mauvais, méchant, odieux</i> „<u>მედგარი</u> ყოველი ზრახეა ყო მონაზონმან თქუენმან <u>მარიანე</u>“; 487v
მეზუერე -	κακὸς ὄ მეზავე, ხარკის ამკრეფი: <i>publicain</i> „ესემლევანი <u>მეზუერეთა</u> და ცოდვილთა თანა ჭაბდა“; 460r τελῶνης, ὅ
მეკარგ მეკრე -	კარის მცველი: <i>portier, gardien</i> „და პრეკა რამ კარსა მონასტრისასა, გამოვიდა <u>მეკარგ</u>“; 35r „გამოვიდა <u>მეკარგ</u> მონასტრით“; 487v ἀποκρίτωρ ὅ
მემღერი -	„პრეკა ბერსა ვისმე დედაკაცსა <u>მეკარგსა</u> მას“; 502r Μυρσάριος ἦ მოთამაშე, მოცეკვავე, მომღერალი: <i>artiste, chanteur, danseur</i> „წარმოვიღოდა მთავარი ანტიოქისისა <u>მემღერთა</u> მრავლითა“; 457r χορευτὴς ὅ
მეოტი -	ლტოლიელი, გაქცეული: <i>fugitif, fuyard, fugeur</i> „მცირედ-მცირედ <u>მეოტსა</u> მას მიეახლებოდა“; 44r εἰσῆσι
მეესეულად -	უეცრად, სასწრაფოდ: <i>immédiatement, aussitôt</i> „<u>მეესეულად</u> უკუშ შეუდგა ბერი ბრძანებასა მას“; 35r αὐτοῖα
მეცნიერი -	მცოდნე, ბრძენი, ნაცნობი: <i>connaissance, ami, savant, sage</i> „მოიყვანეს ყრმაი იგი <u>მეცნიერთა</u> მისითა“; 436r σοφιστὴς ὅ
მეცნიერება -	ცოდნა, მიხვედრა: <i>science, compréhension, faculté</i> „და მან მოსცის კაცსა <u>მეცნიერება</u>“; 73v σοφιστὴς ἦ
მეძიებელი -	მძებნელი, მაძებარი: <i>celui qui cherche, chercheur</i> „არა სადა დაუტევნ <u>მეძიებელნი</u> შენნი“; 74r ἐκζητῶν
მთავარეპისკოპოსი -	უპირველესი ეპისკოპოსთა შორის, არქიეპისკოპოსი: <i>archevêque, monseigneur</i> „გვპრძანა <u>მთავარეპისკოპოსმან</u> ყოფაი ჩუენი“; 457r ἀρχιεπισκοπὴς ὅ
მთავარი -	უფროსი, ეპარქოსი: <i>prince, éparque, gouverneur</i> „რომელი იყო ასული <u>მთავრისა</u>“; ἑταίριος ὅ
მიახლება -	მიახლოება: <i>approcher, avancer, joindre</i> „კუალადცა <u>მი-რამ-ვეახლი</u> კარსა“; 60r ἐκπαινεῖσθαι
მიგება -	„მცირედ-მცირედ მეოტსა მას <u>მიგახლებოდა</u>“; 44v ἐκ-ῥεῖν პასუხის გაცემა: <i>répondre</i> „<u>მიუგელ</u> ზონიძემ და პრეკა მას“; 35v

მიგუალე -	მიდი: (იხ. გუალე) <i>vas-y, marches-y, pars</i> „იპყრენ ჭურჭელნი ესე, მიგუალე სწრაფით“; 493r ძჳა
მისლი -	სასყიდელი, ქირა: <i>loyer, prix, coût</i> „უკუეთუ გაქუს მიხლი ნაისაჲ“; 56r აჲმსიჲ ო
მისდება -	დაქირაება, გაქირაება: <i>louer</i> „ხოლო მან იმხდა ნაეი ღამე“; 489v აჲმზა
მითუალეა -	მიღება, შეწყნარება, მირთმევა: <i>recevoir, accueillir, offrir</i> „რაოდენთა ნაყოფთა მითუალადეს ქრისტე ჳელთა ამოთგან შენთა“; 488v ნჯიჲაჲ
მითხრობა -	შეტყობინება: <i>raconter, informer</i> „ამისთეს არა დაეიდუმო მიხრობად საქმესა კეთილსა“; 29v ნჯიჲიჲაჲ
მილიონი -	სიგრძის საზომი (დაახლ. 1,5 კმ): <i>million, mesure de longueur (env. 1,5km.)</i> „ხოლო სენაკი მისი ეშორა სიკიტეს მილიონი ათორმეტით“; 493r აჲსიჲ ო (=8 ოჲმნი=1, 48km)
მიმადლება -	მინიჭება: <i>accorder, attribué, décerner</i> „წარმატება საღმრთოთი მიმადლენ “; 49r
მიმთხუეა -	შეხვედრა, მიღწევა: <i>rencontrer, joindre, atteindre</i> „რომელიცა აღწერილსა ამას მიმთხუეს “; 29v იჲიჲაჲ „არარა მიმთხუელ ვარ“; 75v
მიმწუხრი -	საღამო, მწუხრი: <i>soir, sombre</i> „და მიმწუხრამდე მივიწიე ტაძარსა“; 66r ნსთჳ ი
მინა -	(არაბ. სჳ) პორტი, ნავსადგური: <i>port, havre</i> „მან იმიხდა ნაეი ღამე და წარვიდა მიერ მინა აღესადრიახისა “; 489v
მინიჭება -	მიცემა, ჩუქება, ბოძება: <i>donner, offrir, accorder</i> „რაოდენსა კეთილსა მიანიჭებ მოშიშართა შენთა“; 74r ჯარჳიჲაჲ „ეთიარნი მადლნი მიანიჭენ მოყუარეთა შენთა“; 75r
მირულება -	ჩათვლება: <i>assoupir, endormir, faire un petit somme</i> „და დაყოვნებასა მისსა ზონიემს არა მირუდა “; 78r აჲმზა
მიქუმა -	აყენა, აღება: <i>prendre, saisir, attraper</i> „ მიქუმა მცირითა ბარძიმითა წმიდა ჳორცი“; 78r აჲმჳნაჲ
მიუღრეკელი -	გადაუხრელი: <i>sans détourner (les yeux)</i> „მიხედენ მას მიუღრეკელითა თულთა“; 61v ბჳსიჲ
მიუთხრობელი -	გამოუთქმელი: <i>indicible, ineffable, inexprimable</i> „სურელითა მიუთხრობელითა მსურის“; 76r ბჳაჲაჲაჲაჲაჲ
მიქცევა -	მიბრუნება: <i>détourner</i> „ეთიარ იხილეს დედაკაცი ესრე სახით, გარე მიიქცინეს პირნი მათნი“; 457v ბჳთჳრჳაჲ

მიღება -	თანამოზიარეობა, მიღება: <i>communier, recevoir, prendre</i> „მის მიერ <u>მიღებდეს</u> კურნებასა ენებათასა“; 32r ἀπαρχομαι „და <u>მიიღო</u> მას და მოიბლარდნა დასაფარავად“; 46v λαμπάνω „ <u>მიიღიან</u> საზრდელი მეყსეულად შეკრბიან ეკლესიად“; 39v ματαλαμπάνω
მიყოფა -	შეხება: <i>toucher, palper, tâter, effleurer</i> „ხოლო მან <u>მიეცნა</u> თითინ მისნი“; 82r ἀφάω
მიყვანება -	მიყვანა: <i>mener, conduire, guider, emmener</i> „რომელ იორდანელ <u>მოიყვანებოდა</u> “; 65v ἐξάγω
მიცემა -	გაცემა, მინიჭება: <i>offrir, accorder, adonner</i> „რომელმან <u>მისცა</u> სული თვისი ცხობართა თუსთათუსს“; 36v βιάλλω „ეითარმელ სინოითგან მონასტერსა მას <u>მიეცა</u> “; 33v δίδωμι
მიძღოლა -	გაძღოლა: <i>guider, conduire, mener</i> „ <u>მიუძღუა</u> ღმერთმან მონასტერსა მას“; 35r ὀδηγέω
მიწა -	ნიადაგი: <i>terre</i> „არა სულ ვარ, არამედ <u>მიწა</u> და ნაცარ“; 51r γῆ ἢ
მიწევა -	მისევა, მიღწევა: <i>arriver, atteindre, accéder, gagner</i> „და რბიოდა <u>მიწევნად</u> მისა“; 44r ἐρχομαι „ <u>მიიწინეს</u> ადგილსა რასმე“; 45r πράττω „და <u>მიიწია</u> წმიდასა მას მონასტერსა“; 35r κατα-λαμπάνω
მიკობა -	შემკობა: <i>ornier, parer, embellir</i> „რომელნი <u>ემკებთან</u> მცნებათა მისთა“; 458v καλλωπίζω
მელტოლუარე -	გაქცეული: <i>fugueur, fugitif, fuyard</i> „ <u>მელტოლუარე</u> შთაივია ნალუარევისა სახესა“; 45r φεύγειν τός
მმარხველი -	მმარხვის შემნახველი: <i>jeûneur</i> „ეპისკოპოსი <i>ნონოს</i> , კაცი საკრეველი <u>მმარხველი</u> “; 457r ἀσκητικός
მოახლება -	მოახლოება: <i>approcher, arriver, venir</i> „ <u>მოეახლა</u> ეამი წმიდათა მარხეთა“; 38r ἐγγίζω
მოხლარდნა -	შემოხვევა: <i>draper, envelopper, enrober, couvrir</i> „ <u>მოხლარდნა</u> დასაფარავად ასითა თუსითა“; 46v καλύπτω
მოგება -	აღდგენა, მოწესრიგება: <i>repandre, récupérer, rétablir</i> „მეყსეულად <u>მოგედ</u> გონებასა“; 43r
მოგონება -	მიხედვარა, მოფიქრება: <i>comprendre, réfléchir</i> „ <u>მოგონებდა</u> თუსსა გონებასა შინა“; 33v λογίζω
მოგონა -	შელესვა: <i>sceller, murer, cimenter</i> „და <u>მოგონზე</u> თიკითა“; 464r χρῖω

მოდრეკა -	დახრა, მოხრა: <i>infléchir, plier, incliner, courber</i> „და <u>მოდრეკენ</u> მუკლნი“; 64v Προσχωσέν
მოთულა -	დათვლიერება, მონახულება: <i>rendre visite, visiter, observer</i> „საუფლოთა დღესასწაულთა <u>მოთულად</u> იგი“; 628v ἐπισκοπέν
მოკლება -	დაუძლურება: <i>affaiblir, infirmer</i> „ოდეს იხილის ძალი <u>მოკლებად</u> “; 41v ზონს
მომატყუებელი -	მომასწავებელი; საბაბი, მიზეზი : <i>prédiction, présage, cause</i> „ფრიადისა ენებისა <u>მომატყუებელ</u> არს“; 40v უჟოაზაჲ
მონა -	მსახური: <i>serviteur, domestique</i> „ნუეკუე სასჯელი იგი <u>მონის</u> მის მოიწიოს ჩემზედა“; 29r „და პრქუა ორთა <u>მონათა</u> მისთა“; 447r ბისმაც ბ „ხოლო <u>მონანი</u> ილიმეოდეს“; 502v πανδίου τό
მონაგები -	ქონება, შენაძენი: <i>bien, possession, acquisition</i> „ნუ პკონებ თუ <u>მონაგებისა</u> ანუ საფასისა უფალ ვიყაე“; 54v ἐσπορία ἥ
მონადირე -	მძებნელი: <i>celui qui recherche (chasseur)</i> „და უმზირდა ვითარცა <u>მონადირე</u> “; 437r Φηρευτῆς ბ
მონაზვნება -	მონაზვნობა, ბერობა, მარტომყოფობა, მოწესკობა: <i>monachisme, ascèse, ascétisme, éremitisme, anachorète</i> „სინჩითაგანე ალზრდილ იყო <u>მონაზვნებისა</u> მოქალაქობასა შინა“; 31r μοναχιας ბ
მონაზონი -	ბერი, მარტომყოფი, დაუდებელი: <i>moine, ermite, ascète, anachorète, solitaire</i> „მათ ერთო ერთი <u>მონაზონი</u> უწუერული ჭაბუკი“; 487r κισοισινδ ბ „ <u>მონაზონსა</u> ეისმე დაი ესუა“; 498r ბბნაფდ ბ „ეპოვე <u>მონაზონი</u> მჯდომარი მღუმრიად“; 629r μοναχός ბ
მონასტერი -	საეანე: <i>monastère</i> „იყო კაცი ვინმე <u>მონასტერსა</u> ერთსა პალესტინისასა“; 31r μοναστηρίου ბ
მონება -	მსახურება, მონობა: <i>servir</i> „ხულითა მხურეაღენი და <u>მონებად</u> უფლისა ახოანნი“; 37r ბისლენს
მონიჭება -	ბოძება: <i>offrir, accorder</i> „ვინამთგან გნებაეს ცოდვილისა დედაკაცისადა ლოცვის <u>მონიჭებად</u> “; 46r χαραίτται
მოაკურება -	დაღერა, მოსხმა: <i>arroser, mouiller, tremper, imbiber</i> „ეკლესია <u>მოაკურსა</u> ცრემლმან ერისმან“; 459r καταρραίνω
მორეწვა -	შეძენა, შოენა: <i>gagner, acquérir, procurer</i> „რამეთუ თუთ <u>მორეწვი</u> საკმარსა ჩემისა“; 55r ბიაწნა
მოსვლა -	მოსვლა: <i>arriver, venir, parvenir</i> „გარნა თუ უცხოი ვინმე <u>მოსვდეს</u> “; 38v

	παρამέλλω „მამასახლისმან პრეჟა მას: „ეინამ <u>მთხუალ</u> ძმოო?“, 35v παράγω „რამსათეს <u>მთხუედ</u> ცოდვილისა ამის მომართ“, 48v ἐρχομαι სწრაფეა, აჩქარება: <i>vile, précipitamment, hâtivement</i> „და განეედ <u>მოსწრაფებით</u>“, 66r πράξω ცხოვრება, ყოფაქცევა, ღვაწლი, მოღვაწეობა: <i>vie, conduite, oeuvre</i> „რამთა არა უწყოდის ერთმან მეორისა <u>მოქალაქობად</u>“, 40r ἐκχωρᾶν მოძრუნება: <i>retourner, rentrer, repousser</i> „<u>მოქცეა</u> დედაკაცი იგი, აღადგინა ბერი“, 50v σπρώξω „<u>მოქცეიან</u> მონასტრადეე“, 40v ἀποσπρώξω „და მართალ <u>ჟჳნ-მაქციან</u>“, 60r ἐπισπρώξω მიღება, მოტანა, მოყვანა: <i>prendre, recevoir</i> „ეინებისცა ვიეთმე <u>მოცემის</u> და არა მოვიდი“, 54r λαμβάνω „და <u>მთელი</u> წმიდამ ღოცვამ შენი“, 46r χοιμῶ ქარვასლის, სასტუმროს მესპატრონე: <i>propriétaire de l'auberge</i> „ხოლო <u>მოღუაწესა</u> მას სადეურისა მისსა დაუეკრდა“, 439r παύω გარჯა, შრომა: <i>travailler, œuvrer, ascèse</i> „<u>ზოსიმე</u>, კეთილად <u>გოღუაწევე</u>“, 34r χοιμῶ „და ყოველივე სახე <u>მოღუაწებისად</u> აღასრულა“, 32r ἀσκησις ἢ „აღსრდილ იყო მონაზონებისა მოქალაქობასა შინა და <u>მოღუაწებასა</u>“, 31v ἀσκητοῦς მოყვანა: <i>citer, invoquer, témoigner</i> „და ღმერთსა მოწამედ... <u>მოთყვანებდა</u>“, 50r παριβάλλω მეგობარი, ამხანაგი, მახლობელი: <i>ami, proche, apparenté, allié</i> „რამ იხილის <u>მოყვასე</u> თესი“, 40r μοῦσῳ (აკ) ღეთისმოუში: <i>fidèle, croyant (celui qui vit dans la crainte de Dieu)</i> „რაოდენსა კეთილსა მიანიტებ <u>მოუშიშა</u> შენოა“, 74r μοῦσῳ ფიციუმუნს ო მოჩენებითობა, რაიმეს გაკეთება ეინმეს დასანახად: <i>faire semblant, faire quelque chose pour la montrer aux autres</i> „განშორებულ <u>მოჩუშნებლობისაგან</u> კაცთაფსა“, 41r ἀρῶμαι ἢ შეიკიი, დესპანი, წარზაენილი: <i>émissaire, envoyé, messenger</i> „მაშინ წარიდა <u>მოციქული</u> იგი“, 438r ἀποσπῶ ბ მოხდა, გახდა: <i>ôter, enlever, déshabiller, dévêtir</i> „<u>მოძარცვა</u> საბლარდნელი იგი, რომელ ემოსა“, 46v ἐρευνᾶμι მოძებნა, მონახვა: <i>rechercher</i> „და წარეედ <u>მოძიებად</u> მისა“, 628v
--	--

მრწამსი -	„მცირე-მცირედ ვცამდ <u>მრავალჯამ</u> ვიდრემდის ღაილირეს“; 67v ἐπὶ ὑπονοῦς მართალი სარწმუნოება: <i>foi droite</i>
მსახურება -	„ქალმან ბრძანა <u>მრწმენისა</u> და მამაო ნუენოისა წართქუმაჲ“; 81r πίστευς ἡ (ἡ γυνὴ εἰπὼν τὸ ἄγιοι τῆς πίστεως σάμβλίου) სამსახური: <i>service</i> „რამთა <u>მსახურებაჲ</u> განგებულეებისა მისისაჲ აღვასრულო“; 49r δικαίωμα ἡ „დაწესებულისა მის <u>მსახურებისაჲ</u> და განტევეებისა ევანგელისა“; 459r λεωτοργίαι ადრე: <i>lōt, aube</i> „უხედველ განთიად <u>მსთუად</u> ყოველთავე სრბით კელესიად შემაღლთა“; 59r βασίλειαι
მსთუად -	მყიდველი, გამყიდველი: <i>vendeur</i> „ეკითხე პურისა <u>მსყიდელსა</u> მას“; 65v παραδωκας
მუკლთდრეკა, მუკლთმოდრეკა -	დახოქება: <i>prosterner, (s)agenouiller</i> „აღასრულეზდა ლოცვათა თითოეულისა ჟამისათა <u>მუკლთდრეკითა</u> “; 42v γόνυ κλίσιον „არა შეუნდო სრულიად <u>მუკლთმოდრეკად</u> “; 74v βάλλω (οὐκ ἔστι συνεχάροισα βάλλειν τολέως μετὰ τοῦτο)
მღუძარე -	ფხიზელი: <i>éveillē, vif</i> „ <u>მღუძარითა</u> მით თუაღითა სულისათა“; 33r ἐγρηγοράει
მყინვარი -	ყინული, ყინვა: <i>glace</i> „ვითარცა <u>მყინვარი</u> შეიქმნა“; 502v παγετός ὁ (πῆγυσσι, πηγύναι) მეზინე, სამქაროდ, სასწრაფოდ: <i>immédiatement, aussitôt, hâtivement, soudain</i> „ <u>მეფის</u> წარმოედირა მთავარი იგი“; 457r ἄφωα
მყოფარეჲ -	ხანგრძლივ, დიდხანს: <i>interminablement, incessamment, continuellement</i> „უელგანაჲრობით <u>მყოფარეჲ</u> ღმერთსა ყვედრნიან“; 39r „ვითარ <u>მყოფარეჲ</u> აწუევდეს ურთიერთას“; 47r κλείσθης ἄρας
მცბიერი -	მზაკვარი, ვერაგი: <i>vicieux</i> „ვითარ წარსწყმიდენ სულნი მრავალნი ნებითა შენითა <u>მცბიერითა</u> “; 634r
მცნება -	დარიგება, ბრძანება: <i>commandement</i> „არამედ ქმენ ქრისტეს <u>მცნებისათჳს</u> “; 74v შეტკობა, გაგება, მიხედრა: <i>clairvoyance, lucidité</i> „ <u>მცნებულობისა</u> მადლითა შემოკობლ იყო“; 46v χαρίσμα τὸ
მცნობელობა -	მეგეტერიანელი, ბალახის მჭამელი მყოფარეჲ: <i>végétarien, anachorète-herbivore</i> „იყო კაცი ვინმე <u>მცნებარე</u> და იყოფებოდა ქუაბსა შინა კალამონისასა“; 628v ἀναχωρητής ὁ
მყოფარი -	მოწყენილი, დანადგელიანებული: <i>affligé, chagriné, attristé</i> „რამეთუ მზანი <u>მწუხარენი</u> არიან“; 487r

მწერე -	სპი, სპα (სუპერძ) ლაფი, ტულაიო, ტალახი: <i>fange, bourbe, boue</i> „მოვიდა შავი ტრედი <i>მწერტა</i> შეხილალი“; 459r მრძიოც ბ
მწუხრი -	სალამო, შელაჩეული: <i>soir</i> „ <i>მწუხრსა</i> დიდისა ხუთშაბათისასა სერობასა... აღიქუ“; 76v ქსეროც ბ „მოშელოდე მე აქა <i>მწუხრად</i> “; 504v ბჰე (პრობნაჰიოი მე ბჰე) ერთადერთი შეილი, დედისერთა: (<i>fille ou fils</i>) <i>unique</i> „მამაო, ასული მესუა <i>მხოლოდშობილი</i> “; 487v მოიყუჩეს
მხოლოდშობილი -	ჯარისკაცი, მემომარი, მხედარი: <i>soldat, cavalier</i> „შემო-ვინმე-ვიდა <i>მქედარ</i> “; 487r სერაჰოც ბ
მქედარი -	მემომრობა: <i>cavalerie, armée</i> „არამედ ვითარცა <i>მქედრობასა</i> მისთვის განწესებული“; 60v სერაჰოც ბ
მქედრობა -	მსახური ქალი, მოახლე: <i>servante, domestique</i> „მიჩუენ მე <i>მქედლისა</i> ამის“; 81r ბიანჰი ბ
მქევალი -	<i>bête dévoreuse</i> „ეაი ჩემდა ამის <i>მქეცისმჭამელისაგან</i> განყოფებულისა; 461v ფაჰი-პილიც
მქეცისმჭამელი -	ჭალარა: <i>cheveux blancs</i> „ეითარცა იხილა პასაკი მისი და <i>მქეცენ</i> მისნი; 438v

6

ნათესავი -	მონათესავე, მოდგმა, ტომი, ხალხი: <i>race, peuple, tribu, parenté, espèce</i> „და გაუწყო საქმე, რომელი ჩუენ ამას <i>ნათესავსა</i> ჴე აღესრულა“; 30v ჴუხე ბ
ნათესავე -	„გამოვედ ქუეყნისაგან შენისა და <i>ნათესავთაგან</i> შენთა“; 34v სჴუხე ბ
ნათესავე -	მონათელა: <i>baptiser</i> „გარნა წმიდისა <i>ნათესავეებისა</i> მიერ შეტურეილ ვარ“; 51r მარჰოცა, ათვ პ (მარჰა)
ნაქურთხევი -	სალოცველი; დალოცვილი: <i>béni, sacré, saint</i> „და მოიტაცებდეს სამოსელისაგან მისისა <i>ნაქურთხევად</i> “; 442r ნაშრომი: <i>travail, œuvre, ouvrage, tâche</i> „თანაჰქუენ თუისისა <i>ნაშუშაქვისა</i> ნაყოფი“; 40v ქჴუხე ბ
ნაშუშაქვი -	ღვარი, ნაკადი, ხევი: <i>ruisseau, torrent</i> „რომელი სახედ <i>ნაშუშაქვისა</i> კმელისა იყო“; 45r ქჴუხე ბ
ნაყოფი -	ქონება: <i>bien, possession</i> „თანაჰქუენ თუისისა ნაშუშაქვისა <i>ნაყოფი</i> “; 40v სჴეჴა, ათვ პ „რამეთუ რაოდენთა <i>ნაყოფთა</i> მიითუალავს <i>ქრისტი</i> “; 489r აჰრპე ბ

- ნება - სურვილი, მისწრაფება, განწყობილება: *désir, envie*
„რახსათეს ინებე ყოელისა კეთილისაგან“; 48v
მწგა
- ნელსაცხებელი - ზეთი, მირონი: *saint crème*
„ადგილი იგი აღავსო სულნელებამან ნელსაცხებელისაგან“; 457v
მსრჲ ბ
- ნეტარი - სანატრელი: *bienheureux*
„ნეტარი აბრაჰამ ხატითა მით საერისკაცთა მივიდა“; 438v
მადჲრისჲ
- ნეფხეა, ნეფხუა - ყინეა, თოში: *froidure, froid, gel*
„ითმენდა იგი ნეფხეას“; 488v
- ნიაეჲარი - ძლიერი ქარი, გრიგალი: *tempête, tourmente*
„რომელი იჴსნის სულმოკლეობისაგან და ნიაეჲარისა“; 67r
მადჲრისჲ

ო

- ორგულება - თვალთმაქცობა, ღალატი, ეჭვი, ორპირობა:
mensonge, hypocrisie, trahison, infidélité
„ორგულებდეს თქუმულთა ამისთეს“; 30r
მადჲრისჲ
- ოსანი - „არა ჩემზედაცა მისი ორგულებამ შემხილოს“; 29v
მადჲრისჲ
- ოსპი - ოსპი: *lentille*
„აღვიღე ცერცუ დაშბალი მცირედ და ოსპნი“; 628v
ფაჲრჲ
- ოტება - განდევნა: *chasser, renvoyer, expulser*
„იგი ჩემნი გულისსიტყუანი განოტნის“; 70v
მადჲრისჲ
- ოცება - მოჩვენება, ჩვენება: *illusion, erreur*
„ნუჲჲუე სული ოცებისა არს და ლოცებასა იწეებს“; 51v
- ოკერი - აოხრებული, ნანგრევი, ცარიელი: *ruine, décombres, abandonné*
„სახილილათუ ჩემი ოკრად განჴადა“; 489r
მადჲრისჲ

პ

- პალატი - სასახლე: *palais*
„პირველ პატრიკიამ იყო პალატსა შინა“; 489v
მადჲრისჲ ბ
- პატივი - ღიდი სახელი ან ხარისხი, თანამდებობა: *honneur, titre, estime*
„რამეთუ შენ მღდულობითა პატივიჲთა პატიეცემულ ხარ“; 47v
მწგა
- პატიეცემული - „მისი არს ღიდებამ, პატივი და სიმტკიცე“; 90r
ჲჲჲ
- პატიოსანი - ღიდებული, საპატიო: *honorable, vénérable, respectable*
„რამეთუ შენ მღდულობისა პატიეთა პატიეცემულ ხარ“; 47v
ჲჲჲ
- პატიოსანი - ძვირფასი, ღიდებული, საპატიო, ღირსეული: *précieux, glorieux*
„და მოგვსოდნა ჩუენ პატიოსნითა სისხლითა მისითა“; 36v
„შემოვბილსა თუალითა პატიოსნითა“; 1267
მადჲრისჲ

პატივი -	სასჯელი: <i>châtiment, punition</i> „რამათა არა <u>პატივი</u> აწ კჳო ღმრთისაგან“; 629v παιτις
პატრიკი -	მთავარი: <i>patrice, souverain, prince</i> „ამბა დანიელისი <u>პატრიკი</u> აღსდეს“; 489r πατρις
პაქსიმადი, პაქსიმადი -	ორცხოზილა: <i>biscottes</i> „ჰოვეს მცირედ <u>პაქსიმადი</u> და დამბალი ცერცუ“; 489r παιξίμαδος
პირველითგან -	თავდაპირველად, დასაბამიდან: <i>début, commencement</i> „ <u>პირველითგან</u> მამათაგან დაიშრხა“; 31r οἱ ἀρχαῖοι
პოვნამ -	აღმოჩენა, შეპენა: <i>trouver, découvrir, voir</i> „რამათა სარგებელი სულისა <u>გმუნა</u> “; 35v ἐνρήσκειν
პროსომიელი -	„ <u>გმუნად</u> ჩემდა წყალობისა დღესა მას სასჯელისასა“; 53v „ესეითარი საქმე <u>გმუნა</u> “; 31r ἐννοεῖται „ზრუნეამ საქმეთა სოფლისამთა არა <u>გმუნად</u> “; 37r προνομιῶν ქადაგება: <i>dire l'homélie (prêcher, sermonner)</i> „და იტყოდა <u>პროსომიელსა</u> არათუ <u>პროსომიელსა</u> “; 459v προνομιῶν

ჟ

ჟამი -	საათი, დრო: <i>heure, temps</i> „მოეახლა <u>ჟამი</u> წმიდათა მარხეთამ“; 38r καιρός
ჟამობა -	ჟამების მსახურების შესრულება: <i>chanter l'office, psalmodier</i> „და ვითარ იგი <u>ჟამობდა</u> “; 463v ψάλλω

რ

რეკა -	კაკუნი: <i>frapper, taper</i> „და <u>რეკა</u> რამ კარსა მონასტრისასა“; 35r κρούω
რწმენა -	დაჯერება: <i>croyance, foi, certitude</i> „ <u>რწმენი</u> ჩემი, რამეთუ მრავალგზის ენების“; 54v πιστεύω
რტო -	ტოტი, შტო: <i>rameau, branche</i> „დღესასწაულად ბადაისამთა <u>რტობითა</u> ესე ეკლესია აღასრულებს“; 40v
რჩოლა -	დაჯერება: <i>convaincre, persuader</i> „რომელნი <u>რჩიან</u> მას“; 634v

ს

საბანელი -	აუზი, აბაზანა: <i>bain, baignoire</i>
------------	---------------------------------------

საბლარდნელი -	„შთასხენ ყოველნი საქმენი ჩემნი <u>საბანდელსა</u> “; 460v აილსჩიჰაი რ მოსასხამი: <i>cape, manteau</i> „მომიგდე ესე <u>საბლარდნელი</u> “; 46r πάχος ὁ
სადგური -	სადგომი, სასტუმრო, ქარვასლა: <i>auberge, hôtel</i> „ <u>სადგურნი</u> მოიელენ, ჳორცი შჳამე“; 440r παρθενείον ῥ
საერისკაცო -	საერო: <i>seculier, laic</i> „მოართუას სამოსელი <u>საერისკაცო</u> “; 438r κοσμητικόν
საერო -	საერთო, საყოველთაო, საზოგადო: <i>commun, publique</i> „დამიყოფიეს... განცხადებულად და <u>საერთოდ</u> სიძუსა... შინა“; 54v δημόσιος
საეშაკო -	სატანისა: <i>diabolique, satanique, démoniaque</i> „მაიძულენ თჳმად გალობათა მათ <u>საეშაკოთა</u> “; 69r δαιμόνιον ὁ, ῥ „პირეულად შეშფოთნა, რამეთუ ოცნებაჲ <u>საეშაკო</u> ეგონა“; 43r δαιμονισμός
საენა -	სამყოფი, სადგომი, დასასვენებელი ადგილი: <i>demeure, foyer, aître</i> „საინოს რასმე და განზადებულსა <u>საენას</u> მივიდოდა“; 42r καταφυγή ῥ
საენებელი -	შიანის, ენების მომტანი: <i>nuisible, dommageable</i> „დადუმებაჲ... <u>საენებელ</u> არს სულისათა“; 29r κίβδηλος ῥ
საზომი -	ზომა, სიმეტრია: <i>mesure, symétrie</i> „შორს ვარ <u>საზომისა</u> სისრულისა“; 81r μέτρος ὁ
საზრდელი -	საჭმელი, სარჩო, საკეები: <i>nourriture, aliment</i> „რამ იყო <u>საზრდელი</u> შენი“; 67v τροφή ῥ
სათნო -	მოსაწონი, მისადები, კარგი: <i>bien, parfait, admirable</i> „რომელთა იგი <u>სათნო</u> ეყოფის“; 460r ἀρετή
სათნობა -	სიკეთე, სიკეთელე: <i>vertu, qualité</i> „და ყოველსავე წესსა <u>სათნობისასა</u> მოიწია“; 32r ἐγκράτεια ῥ
სათხოველი -	სათხოვარი: <i>requête, prière, demande</i> „ამისთეს გვედრები <u>სათხოვლსა</u> ამას“; 76r πρῶσις ῥ
სათხროლი -	სათხრელი (ბარი): <i>pelle, bêche</i> „რამეთუ არც <u>სათხროლი</u> მაქეს“; 87r δράση ὁ
საიდუმლო -	ზრახვა, ასრი: <i>secret, pensée</i> „არა დამარხებაჲ <u>საიდუმლოთა</u> ქუეყანისა მეფეთაჲსა ცაცთურ არს“; 29r
საკაცე -	საზრდელი (ბარი): <i>pelle, bêche</i> „რამეთუ არც <u>სათხროლი</u> მაქეს“; 87r δράση ὁ
საკიცხელი, საკიცხელი -	ლოგინი, სკამი, მერხი: <i>banc, siège</i> „და დადეს იგი <u>საკაცესა</u> ჳელა“; 464v σκαμνὶς ὁ
საკერველი -	გასაკიცხი, დასაკინი: <i>ridicule, grotesque, risible</i> „ <u>საკიცხელად</u> სოფლისა განგუჳადნა“; 488r βλαβερὸν ῥ (წინე <u>βλαβερὸν</u> ἦν ἂν τοῦ κοσμητικὸν ἐποίησεν) სასწაული, საოცარი, საკვირველი, საოცრება: <i>prodigieux, miraculeux, merveilleux, étonnant</i>

	„და მოქმედ <u>საკურელებისათა</u> პეოფს მათ“;31r ზანჲა ო
საკურელები -	„შემდგომად <u>საკურელებისა</u> მის ახილებისა თუალთა“;28r παραδίνω ო საოცრება, საკვირველება: <i>prodige, miracle, merveille</i> „ <u>საკურელებასა</u> ზედა ურწმუნო იყოს“; 29v περαιεία ო
საკურთხეველი -	სამსხვერპლო: <i>autel</i> „წინაშე წმინდისა <u>საკურთხეველსა</u> მგოჩარე ხარ“; 47v Ναοδοτέριος
სამარადისო -	მუდმივი, ყოველდღიური: <i>éternel, perpétuel, quotidiennement</i> „რამეთუ ლოცვამ <u>სამარადისო</u> აღესრულებოდა მათ მიერ“; 37r ἀααααααααα „მაქუნდა საწადელად <u>სამარადისო</u> შეგინება ბუნებისა“;5r διδάκνω
სამარტულე, სამარტურე -	წმიდათა სახელსე აგებული ეკლესია, სამარხო: <i>martyrium</i> „გუბრძანა მთავარეპისკოპოსიან ყოფამ ჩუენი <u>სამარტულესა</u> “; 457r
სამარტოყოფო-	მარტოს ო საგანდელიო, მონაზნობა: <i>monachisme, ascèse, éremitisme</i> „კუალად <u>სამარტოყოფოსა</u> რამ მოვიდით“; 490r μοναχισμός ო
სამკედრებელი -	სამემკვიდრეო, საბრძანებელი: <i>demeure</i> „რამეთუ ესრეთ გამოვიდა იგი <u>სამკედრებელისაგან</u> “; 44lv ἐξῆλθεν τὸν φάρατὸν βίον
სამოთხე -	მდელი, სასიერო ადგილი, ბაღი, ყვავილნარი: <i>paradis, éden</i> „ოქენა კეთილნი თანა-მუშაენი მუშაიობად <u>სამოთხესა</u> “; 38r παράδεισος ო
სამონათლო -	სანათლავე: <i>baptismal</i> „ოდეს განძარცუვად იყო სამოსელი <u>სამონათლო</u> “; 462v βαπτισματός ო
სამოსელი -	ტანისამოსი, ტანსაცმელი: <i>vêtement; habil, tenue</i> „რამთა მოართუას <u>სამოსელი</u> საერისკაცონ“;438r σχῆμα, ατος ო „ოდეს განძარცუვად იყო <u>სამოსელი</u> სამონათლო“;462v στολή ო
სამწყსო -	„შემოსე <u>სამოსელი</u> მასსა ზედა, რომელი ამოსიეს“; 489r φορά ო „შემოსა მე სქემა <u>სამოსელითა</u> ძაძისათა“; 630v ἱμάτιον ო (ἑνδύματα μοι τὸ ἔξωθεν σχῆμα εἰς ἱμάτιον τριχῶν) ფარა, სამწყსო: <i>troupeau</i> „ეკრძალე თავსა შენსა და <u>სამწყსოსა</u> მაგას“;76v ποιμαίνω ო
სამხილებელი -	გამოსააშკარავებელი: <i>révéler, divulguer, dévoiler</i> „ნუშეცა წარსრულ ვარ ცალციერი <u>სამხილებელად</u> ცოლეთა ჩემთა“; 79r ἀλαφύει
სამხრის -	შუადღისას: <i>midi, mi-journée</i> „ეთიარცა <u>სამხრის</u> კერძოთი ჩრდილად კერძო მიმავალი“; 43r μεσημερία ო
საპალნე -	ასაკიდებელი ტვირთი: <i>bagage, charge</i> „ <u>საპალნენი</u> წარსრულ არიან“; 630v πρῶμα, ατος ო
სარბიელი -	ასპარეზი, სარბოლი: <i>arène</i>

სარგებელი -	„ეკთილად გივლიეს მონაწონეებისა <u>სარბიელი</u>“; 34v ბრძანებდნენ სასარგებლო რამ, საჭირო, აუცილებელი: <i>profitable, utile, nécessaire</i> „რამათა <u>სარგებელი</u> სულისაჲ ეპოო“; 35v ჯერ „ოდენ არა <u>სარგებელ</u> ეყოფის მოქმედსა“; 41r აქედან „იწვეს პირველად ნონოსისა კითხვად სულისა <u>სარგებელისათჳს</u>“; 457r აქედან სარკმელი, ფანჯარა: <i>fenêtre, ouverture</i> „ხედავენ ნეტარსა მას ყრმასა <u>სარკუმელით</u>“; 437r მერს, იმის „ორქუა ნეტარმან ტახთა <u>სარკუმელით</u> ბერსა“; 1267 რამეთუ სართავი, თითისტარი: <i>quenouille</i> „ხოლო მე დავადგე <u>სახთავი</u> იგი“; 616r ქალაქი, ქალაქი, ქალაქი გასაგონი, მოსასმენი; ყური; ამბავი: <i>ouïr, écouter; ouïe, histoire</i>. „რომელმან <u>სასმენელმან</u> შეიწყნაროს“; 57r ბაი „რომელი <u>სასმენელად</u> ჩემდა მოიწია“; 29v ბაი სასოება - იმი: <i>espoir, espérance</i> „<u>სასება</u> ჩემი ყოველივე სიღრმესა მოწყალებისა შენთათა დამოჰკიდეს; 458v ქალაქი სასუფეველი - სუფი: <i>royaume de cieux</i> „სუფი, რამეთუ არს ღმერთი და <u>სასუფეველი</u>“; 1267 სასიყვარულო, ფასი, გასამრჯელო: <i>prix, valeur, récompense</i> „აღმოკითხონ ესე და <u>სასიყვარულო</u> შრომისა..... იკითხვიდნენ“; 90r მომად სასძლო - საპატარძლო ოთახი: <i>chambre nuptiale</i> „ხოლო გუაქეს <u>სასძლო</u> ცათა შინა“; 446r სამფი სასწავლი ჯუარისაჲთა - პირველი: <i>(tracer) le signe de la croix</i> „და შეიბეჭდა თავი თუხი <u>სასწავლოთა ჯუარისაჲთა</u>“; 51r შეაბრებდნენ სახეელი - სახელი, სასამართლო, სამართალი: <i>jugement, châtiement</i> „მოენად ჩემდა წყალობისა დღესა მას <u>სახელისსა</u>“; 53v ქრისტიანული, ღმრთობა „ნუუკუე <u>სახელი</u> იგი მონისაჲ მის მოიწიოს ჩემსედა; 29v ქრისტიანული სატანჯველი - ენება, წამება, გვერდი: <i>tourment, supplice, torture</i> „გარდასლვისა მისთვის აღოქმისა ჩემისა და <u>სატანჯველთა</u>“; 70v ტანჯვა, ტანჯვა, ტანჯვა საუნჯე - ქონება, განძი, საგანძურო: <i>trésor</i> „ნუ დაჰკიდეს...ხილვად <u>საუნჯესა</u> იგი უდაბნოსისა“; 79r მთავრად საურავი - საღრუბრო: <i>soucis</i> „არა იპოვებოდა... საფასეთანი და <u>საურავნი</u>“; 37v უფლისა და მკითხველისათვის თორმეტი
-------------	--

	საუფლო დღესასწაული, აერთიანებს სამ მოძრავსა და (ბზოზა, ამაღლება, სულიწმიდის მოყენა) და ცხრა უძრავ დღესასწაულს: <i>commémorations du Seigneur, fêtes, célébration</i> „ <u>საუფლოთა დღესასწაულთა</u> მოვითუალი იგი“; 628v „ <u>ნეთისიჲ ღირაჲც</u> <u>ἐπισημασθησάντων</u> <u>αὐτῶν</u> გადასაფარებელი, საბურველი: <i>voile</i> „ <u>არა</u> <u>აქუნდა</u> <u>მათ</u> <u>საფარველჲ</u> “; 73r σάκχον ἡ სიმდიდრე, ქონება: <i>bien, richesse</i> „ <u>არა</u> <u>იპოებოდა</u> <u>მათ</u> <u>თანა</u> <u>შემოსაელისა</u> <u>საფასეთანი</u> <u>და</u> <u>საურავანი</u> “; 37r νότης, εἰς ἡ საფრცე - მახე, საფანგი: <i>piège</i> „ <u>ესოდენთა</u> <u>მათ</u> <u>სულთა</u> <u>საფრცე</u> <u>დაუგე</u> “; 57v παῦσις, ἡ საქებელი - შესაქები: <i>honorable, louable</i> „ <u>რამეთუ</u> <u>მისამიან</u> <u>თქუენთეს</u> <u>საქმენი</u> <u>დიდნი</u> <u>და</u> <u>საქებელნი</u> “; 35r ἀξιόπαισιος საქმე, ნაკეთობა: <i>travail(manuel), œuvre</i> საქმე - „ <u>ლამისა</u> <u>და</u> <u>დღისი</u> <u>კელთსაქმარი</u> <u>არიანი</u> “; 37v ἐργασίῳ τῷ საქმე - გაკეთებუელი; გაკეთება: <i>travail, labeur, œuvre</i> „ <u>ხოლო</u> <u>საქმე</u> <u>მის</u> <u>დაუცხრომელი</u> “; 32r ἐργῶν τῶν საქმრო - ქმრის სახელი: <i>fiancé</i> „ <u>პირველად</u> <u>შევედ</u> <u>ქმარსა</u> <u>შენსა</u> “; 629v μνηστῆρα, ὁ სადმართო - სადეთო, ღვთიური: <i>divin</i> „ <u>რამეთუ</u> <u>ჩემდა</u> <u>ნუ</u> <u>იყოფინ</u> <u>ტყუილი</u> <u>სადმართოთა</u> <u>ნუკა</u> <u>სიტყუათა</u> “; 30r Θεός ὁ საყდარი - საყდომი, ტახტი: <i>autel</i> „ <u>დაადგინოს</u> <u>წინაშე</u> <u>საშინელსა</u> <u>და</u> <u>შესადრწუნებელსა</u> <u>საყდარსა</u> “; 457v βήμα, βῆμα, αὐτοῦ საჩინო - შესამჩნევი, ცხადი, გამოჩენილი: <i>vrai, véritable</i> „ <u>საჩინოსა</u> <u>რასმე</u> <u>და</u> <u>განზადებულსა</u> <u>საეანესა</u> “; 42r παρρησιαίῃς საცთური - ვერაგობა, ფანდი: <i>nuisible, dommageable, tromperie</i> „ <u>რამეთუ</u> <u>არა</u> <u>დამარხეამ</u> <u>საცთურ</u> <u>არს</u> “; 29r ἐκ-σφαιρῆς „ <u>უფალმან</u> <u>გაქსენინ</u> <u>ჩუენ</u> <u>საცთურისაგან</u> “; 51v ἐκ-ἐνθα ἡ საცნაური - ცხადი, ცნობილი, შესაცნობი: <i>évident, réel, visible</i> „ <u>რამათა</u> <u>დიდებულეებამ</u> <u>ღმრთისამ</u> <u>საცნაურ</u> <u>ყო</u> “; 52r ἡ ἀσθενήσας საცნაური - საარსიჯი „ <u>საცნაურ</u> <u>ხარ</u> <u>შენ</u> “; 48r γαστριμῶς საცნაურყოფა - გამოჩენა, გამოაშკარავება: <i>révéler, avérer</i> „ <u>არა</u> <u>სთნდა</u> , <u>რამათა</u> <u>საცნაურყოფამ</u> <u>მოქალაქობისა</u> <u>შენისა</u> “; 52v γαστριῶν საცნობელი - მისახედრი, გრძნობა, გონება: <i>connaissance, sentiment, raison</i> „ <u>და</u> <u>განიხუ</u> <u>ვინ</u> <u>საცნობელი</u> “; 30r φῶσις ἡ
--	---

საწადელი -	სახურელი: <i>désir, envie</i> „მაქუნდა <u>საწადელი</u> სამარადისო“; 68v
საწუთრო, საწუთო -	წუთიერი, დროებითი, წარმავალი: <i>vie passagère</i> „მე წაველ ზიარსა ამას <u>საწუთროსა</u> “; 485v μᾶταιος βίος
საწყალობელი -	საცოდავი, შესაბრაღისი: <i>infortuné, malheureux, misérable</i> „ეაიძულებდ <u>საწყალობელთა</u> მათ ქმნად“; 57r ἄμαχος
სახე -	ბუნება, ნიშუში, მაგალითი, ფორმა, საქმე: <i>nature, forme, exercice, sorte</i> „და ყოველივე <u>სახე</u> მოღუაწებისა აღასრულო“; 32r εἶδος τό
სახელი -	წოდება: <i>nom</i> ნუენ პგონებს ერთობისათეს <u>სახელთაჲსა</u> “; 31v ἰδιοσημασία ἢ <u>სახელი</u> ბერისა მის <u>ზოსიმე</u> “; 31v ὄνομα, αὐτός τό
სახელდება -	სახელის დაქმნევა, წოდება: <i>nommer, appeler</i> „ეთარმედ <u>ზოსიმე</u> უწოდა <u>სახელსდებით</u> “; 46r ὀνομαζέω
სახიერება -	სიკეთე, სიკეთის ქმნა: <i>bonté, faire du bien</i> „მოვიდა გულსა ჩემსა და <u>სახიერებასა</u> “; 63r σάωσις
სახლი -	სამყოფი, ოთახი, სენაკი: <i>demeure, chambre, cellule</i> „გარდამოხდეს ეპისკოპოსნი <u>სახლით</u> “; 457r κἄλλισον τό
საკმარი -	საჭირო, გამოსაყენებელი, ნიუთი: <i>usage, utile, objet</i> „რაამცა <u>საკმარი</u> მონასტრისაი მოიღუაწეს“; 486v ὠφέλεια ἢ „მოუწოდა ეპისკოპოსთა რომელსამე <u>საკმარისათჳს</u> “; 457r πρᾶγμα τό
საკვანებელი -	მოსახსენებელი, ხსენება, ხსენება: <i>commémoration, célébration</i> „აღასრულედეს <u>საკვანებელსა</u> მას ნეტარისა <u>მარია</u> ისისა“; 88v μνημα, αὐτός τό
სენაკი -	ბერის სადგომი, ოთახი: <i>cellule, chambre</i> „რომლისათეს უბრძანა გამოსლვაი თუსით <u>სენაკითა</u> “; 35r
სერაბინი -	ანგელოზთა ერთერთი დასი: <i>chérubin</i> „ქერობინნი თუალთა შედგამდ და <u>სერაბინნი</u> ვერ იკადრებენ“; 460r
სერი -	Σεραφίμ τό ეახშამი: <i>diner, souper</i> „მწუხრსა დიდისა ხუთშაბათისასა <u>სერობასა</u> აღიქუ“; 75r δείπνον τό
სერობა -	ეახშმობა: <i>diner</i> „მოგვმსადე ჩუენ <u>სერი</u> კეთილი“; 1311 δείπνο-ποιέομαι
სთეა -	რთვა: <i>filer</i> „ოდესმე სელსა <u>ესთეადი</u> “; 55r νῆα
სიელტოლა -	სიბიდილი, გაქცევა: იხ. ელტოლა, ლტოლვა: <i>fuir, fuguer</i> „იწყო უმეტეს სრბით <u>სიელტოლად</u> “; 44r φεύγω
სიკეთე -	ჩვენიერება, სილაღიზე, მოხდენილობა: <i>beauté, charme, grâce</i>

	„არა შეგონდა ესეუითარი-მღევანი <i>სიკეთე</i> დედაკაცისა“; 457v αάλαος ῥ
სიმაშურალე -	„არა შეცვალეულ იყო <i>სიკეთე</i> იგი მისი“; 631r ἀκαυ ῥ დაღლილობა: <i>fatigue, épuisement</i> „შემადრეა ფრიად წყურვილმან და <i>სიმაშურალემან</i> “; 628v ბბნყო ῥ
სიმდაბლე -	მორჩილება, თავმდაბლობა: <i>humilité, soumission, obéissance</i> „ვიდრემდის მოიპოეა <i>სიმდაბლე</i> დიდი: 633r ῥαπεινός
სინდონი, სიდონი -	„არდაგი“, „არმენაი“, წამოსასხამი, წმინდა ტილო: <i>linceul</i> „ესმა მამასა სერაპიონსა, რომელსა ერქუა <i>სიდონ</i> “; 1266 σινδών, σινδ ῥ
სირცხელი -	სირცხელი: <i>honte, déshonneur</i> „ნუ შაიძულეხ თქუმად <i>სირცხელისა</i> “; 56v ბსყოიოსყო ῥ „ <i>სირცხუნის</i> მამაო, შემინდევ“; 52v ἀσυνιδά
სიქადული -	სიამაყე, თავმოწონება: <i>vanité, fierté, orgueil</i> „რამთა არა <i>სიქადულით</i> შემერაცხარ“; 53r ῥασύα ῥ
სიყრმე -	სიყმე, ახალგაზრდობა, ბავშვობა: <i>jeunesse, enfance</i> „წაირიყანა დედამან თუსმან <i>სიყრმითგან</i> “; 1266 παιδνία
სიყუარული -	სიყუარული, მოწყალება: <i>amour, grâce</i> „მომეცით ქრისტეს მიერ <i>სიყუარული</i> “; 494r ἀγάπη
სინჩო -	სიჩელიე, ჩეილობა, პაწაწინობა: <i>tendre jeunesse</i> „რომელი <i>სინჩოთგანვე</i> აღზრდილ იყო“; 31r ῥαπρυσου ῥ
სიცბილი -	ტყუილი, მცდარობა, ხასიათის სიმსუბუქე: <i>mensonge, égarement</i> „დაუბანელენ დღენი ცხორებისა ჩემისანი <i>სიცბილითა</i> “; 56v
სიცხე -	პაპანაქება, ხურეება, მხურვალეობა: <i>chaleur, canicule</i> „გარდაქცეული <i>სიცხისგან</i> მისგან მზისა; 43r ფაბნ, ფიუბ ῥ „ <i>სიცხე</i> იგი და წყურილი წარეიდა“; 631r ῥασύα, ασο ῥ
სიძვა -	მებაეობა: <i>prostitution</i> „დაუსრულეგელი ტრფილეგაი მაქუნდა <i>სიძვისა</i> “; 54r „შემინდევ განცხადებულად და საეროდ <i>სიძვისა</i> “; 54v ბსაჟა ῥ „ეთიარმედ მიეცა იგი <i>სიძვისა</i> “; 502r πορνεία
სიწმიდე -	უბიწოება, სიწმინდე: <i>pureté, sainteté</i> „არა მითხუელ ეარ <i>სიწმიდესა</i> მას“; 76r ἀγιος ῥ
სიფიცხლე -	სისასტიკე: <i>aspérités, rudesse; austérité, sévérité</i> „ფერკნი მისნი დაიგრეს <i>სიფიცხლითა</i> გზისასთა“; 498v
სოფელი -	სამყარო, მხარე, ქვეყანა: <i>pays, monde, région, lieu</i> „რომელ არს <i>სოფელი</i> კერძო“; 75v οἶκος ῥ „და საიციხველად <i>სოფლისა</i> განგუქანა“; 488v ῥασύα ῥ
სპეტაკი -	თეთრი: <i>immaculé, sain, pur, blanc</i>

ტ

ტაბაკი -	დიდი თეფში: <i>grande assiette, soucoupe</i> „მეცხეულად უწუნა <u>ტაბაკითა</u> ოსპრი“; 82r κασισιον τó
ტალანტი -	ვერცხლის ან ოქროს ფული: <i>pièce d'argent ou d'or</i> „რომელმან მიიღო უფლისაგან თესისა <u>ტალანტი</u> “; 29r τáλαντον τó
ტარი -	თითისტარი: <i>quenouille</i> „ხოლო მე დაეაგდე კელითგან <u>ტარი</u> იგი“; 57r ήλεκτρο ή
ტარიგი -	კრავი: <i>brebis, agneau</i> „იყო იგი ვითარცა <u>ტარიგი</u> წმიდაი და ტრედი უბიწო“; 436v κρόβατον τó
ტატა (ბერძ.) -	მამა: <i>père</i> „ყრჩიამ იგი თანა მისდევნ და უკვობნ: „ <u>ტატა-ტატა</u> “; 488r πάτα, τέτα θ
ტენება -	მიწყლამა: <i>pousser, s'élancer, se ruer, se précipiter</i> „ <u>გატენებულდე</u> და ევძულეობოდე ერისა მის თანა“; 59v πίάζω
ტრედი -	მტრედი: <i>colombe</i> „მუნტკუესეე უჩინო იქმნა <u>ტრედი</u> იგი“; 459r περισσος ή

უ

უარისყოფა -	უარყოფა: <i>nier, refuser, démentir, dénier, désavouer</i> „ხოლო მე <u>უარ-ყავა</u> “; 62r ἀρνούμαι
უალრესი -	უდიდესი, უმეტესი: <i>meilleur, supérieur, mieux</i> „არს <u>უალრესი</u> ჩემსა საკმით და გულისკვისყოფით“; 34r πρότερος „ოდეს <u>უალრეს</u> ბუნებისა საკმენი ესმოდინ“; 30v βίαια
უბულბელყოფა -	არაფრად ჩაგდება: <i>dédaigner, mépriser, négliger</i> „სიყუარული მათი <u>უბულბელს-ყავა</u> “; 42r ἀμελῶ
უდარესი -	ნაკლად მიჩნევა: <i>inférieur, moindre</i> „ეინმე <u>უდარეს</u> დიდებულებითა მათ განხორციელებისა“; 30r ἀνέλιος
უდობოცა -	უკეთურება, უსარგებლობა, სისარმაცვე: <i> paresse, oisiveté, désœuvrement</i> „ <u>უდებობასა</u> მიეცე თავი ჩემი“; 458v ἀμελεια ήή
უდებყოფა -	უბულბელყოფა: <i>négliger, dédaigner, n'en faire cas</i> „და <u>უდებ-ყო</u> მისგან“; 633v
უკლები -	სრული: <i>entier, complet, total</i> „ყოველთავე ჯერ-არს და <u>უკლებელად</u> წარმოთქმა“; 68v
უნაყოფო -	არა ნაყოფიერი: <i>sans fruit, sans effet, sans résultat</i> „რამათა არა <u>უნაყოფო</u> იყოს“; 49v ἀκαρπος θ
ურეა -	წუხილი, დარდი, ნალეული, შფოთვა: <i>peine, tourment, chagrin, attriste</i>

	„რომელნი ბოროტად <i>შემაურებდეს</i> “; 68r ἐνοχλῶ
ურთიერთას -	„ <i>შემაურება</i> ფრიად წყურვილმან“; 628v ბბნსუ ἢ ერთმანეთს: <i>l'un l'autre</i> „მოიკითხეს <i>ურთიერთას</i> და დასხედეს“; 35v ἀμφότεροι
ურნულობა -	ბოროტება, ურჯულობა: <i>méchanceté, impiété, transgression</i> „შეგინა მის თანა მწერითა მით <i>ურნულობისადაა</i> “; 437r παισιός
ურცხუნელად -	შეურცხუნელად: <i>dignement, honorablement</i> „ <i>ურცხუნელად</i> ევედრებოდა უფალსა“; 441r σπαινῆ ἢ
უტყუელი, უტყუელი -	მართალი, ჭეშმარიტი: <i>juste, vrai, véridique, incontestable, avéré</i> „ჭეშმარიტად <i>უტყუელ</i> არს ღმერთი“; 80v ἀψευδής
უფალი (სტომართსადგურის)	სასტუმროს მფლობელი: <i>propriétaire de l'auberge</i> „ხოლო <i>სტომართსადგურისა უფალმან</i> შეიწყნარის“; 486v παρσίβη, παρσίβηც ὁ
უქცეველი -	შეუქცეველი: <i>permanent</i> „და ხედვიდა <i>უქცეველსა</i> მას მისსა გულსმოდგინებისა“; 441r ἐκλι-αριών
ულელი -	წყელი, კისერზე დასადები: <i>joug</i> „ნურას დასდე მათას <i>ულელსა</i> მიიმესა“; 505r ჯაჟაჲ ὅ
უშინაგანესი -	უდაფარულისი, უღრმესი: <i>intérieur, interne, profond</i> „ითარცა თუთ იტყოდა შესლელად <i>უშინაგანესსა</i> უღაბროსა“; 41v ἐνδότερος
უშვერი -	უშნო, უღამაზო, უადგილო, უშვერი: <i>infâme, vil, abject, ignoble</i> „განირყუა იგი განრყუნილებითა <i>უშვერითა</i> “; 633r
უშჯულობა, უსჯულობა, ურწულობა -	უკანონობა, ბოროტება: <i>impiété, mal</i> „მე ვარ სიღრმე <i>უშჯულობებისა</i> “; 460v ἀνομιᾶ ἢ
უჩინო -	დაფარული, შეუმჩნეველი: <i>caché, voilé, invisible</i> „საუნჯე <i>უჩინო</i> არად სარგებელ არიან“; 52r ἀφανής
უცნაური -	უცნობი, საიდუმლო: <i>étrange, secret, dérobé</i> „და მრავალთა მიერ <i>უცნაურეთა</i> “; 38v ἀγνώστου, ἄγνωστου
უცხო -	გარეშე, სხვა, შეუსაბამო: <i>étranger, autre, différent, distinct</i> „ <i>უცხოსა</i> რასმე მოღუაწებისა სახესა“; 40r ξένος
უძლურება -	„გარნა თუ <i>უცხოს</i> ვინმე მოვიდეს“; 38v δυσωστος
უძურესი -	სიუფლები: <i>infirmité, maladie, faiblesse</i> „ღმერთმან, ძმარ, მკურნალმან კაცთა <i>უძლურებისმან</i> “; 36r ἀσθενεία ἢ
უწვერული -	უბოროტესი: <i>pire, mauvais, mal</i> „მითუე სახითა და <i>უძურესითა</i> ეიყოფოდე“; 58v
	უწვერული, უასაკო: <i>imberbe, jeune</i> „უითარმედ მონასტრისმან <i>უწვერულმან</i> ყო ჩემ თანა საქმმ ქსე“; 632r ἀκαταρτος ὅ

უნკალო -	შეუბრალებელი, უღმობელი, უმოწყალო: <i>féroce, cruel, impitoyable</i> „დაეყავ...ბრძოლად მკეცთა უნკალოთა “; 68v ἀνήμερος
უნება -	შეტყობინება, ცნობება: <i>savoir, connaître, apprendre, informer</i> „რამთა არა უნებადის ღმერთმან მეორისა მოქალაქობა“; 40r γινώσκω „არამედ ყოველივე მანება “; 52r διδάσκω
უხრწელი -	წმინდა, გაუხრწელი: <i>pur, saint</i> „ესიარნიან ცხოელსმოყოფელსა და უხრწელსა კრისტეს საიდუმლოთა“; 38v ἁγίαστος
უკამური -	ფესშიშეღა: <i>pieds nus</i> „იყო მას ჟამსა დაჲ იგი...თაფელაუბურველი და უკამური “; 498r ἀνυπαρδευτος

ფ

ფარღელი -	ყელსაბამი: <i>collier</i> „და ფარღელები თქროისა ყელსა მათსა“; 457r μασώτης ὀ
ფილასოფოსება -	ფილოსოფოსობა: <i>philosopher, discuter, parler</i> „არცალათუ ფილასოფოსებასა რას“; 459r φιλῶσις ἡ
ფინიკი -	ხურმა; <i>datté</i> „პური, რომელსამე ფინიკსა სხუასა ცერცე დამბალი“; 40r φαίνικ ὀ, ἡ
ფიჩუ, ფიჩუი -	წამოსასხამი: <i>cape, pelerine, manteau</i> „რამთა მოიხუნე ფიჩენი შენნი“; 634r ἱμάτιον ἡ
ფიცარი -	<i>tablette, planchette</i> მუნთქუესევე მისცა ორნი ფიცარნი პილოსის ძუალისაჲ; 459v δίπτυκος
ფირადი -	მრავალი, დიდძალი: <i>grand, beaucoup, abondant, ample</i> „ ფირადი იყო მათ შორის განყოფილებამ“; 31v πῶσις „ ფირად აღშენებულ იყო“; 37v λίαν
ფსალმუნ-ფსალმუნ-ყოფა -	თითოეული ფსალმუნის შესრულება, გალობა: <i>psalmodier, chanter chaque psaume</i> „ ფსალმუნ-ფსალმუნ-ყოფდა და ილოცვდა მისთვის“; 505v ψάλλειν ἡ
ფსალმუნება, სალმუნება -	გალობა: <i>psalmodier, chanter</i> ზედგომამი ეითარმედ ფსალმუნებისა შინა ღამისასა; 37r ψαλμῶδία ἡ
ფურცელი -	ფოთოლი: <i>feuille</i> „მუჟუნი მისნი ღედაკაცისანი არიან, ეითარცა ფურცელნი განკველნი“; 489r φάλλισον ὀ
ფუცვა -	დაფიცება: <i>jurer, témoigner, attester</i> „ხოლო ფუცვდა და ღმერთსა მოწამელ... მოიყვანებდა“; 50r βυσυμ

ქაღება -	ტრაბახი, შეპირება: <i>vanter, flatter, targuer</i> „რამეთუ რამსათესმცა <u>გეჭადღე</u> “; 53r
ქარტა -	ქტრატო ან ქაღალდის ფურცელი: <i>feuille de papier, (charte)</i> „და ქელთა მისთა აქუნდა <u>ქარტად</u> “; 635v
ქელი -	კისური: <i>cou</i> „მოეხუა <u>ქელსა</u> მისსა“; 634r
ქერაბინი, ქერობინი -	ანგელოზთა დასი: <i>chérubin</i> „რომელსა <u>ქერობინნი</u> თუალთა შედგამდ...ეერ იკადრებენ“; 460r ჯეოიჰიჰი თო
ქმნა -	კეთება, ყოფნა: <i>faire, devenir</i> „რამეთუ ესრეთ სახელოან <u>ქმნა</u> იგი წესსა სედა მოლუაწებისასა“; 32v ჟაჰოჰა „რაოდენიცა კაცთა საჩუენებელად <u>ქმნებლის</u> “; 41r ჰაჰაჰა
ქმნულკეთილობა -	სილამაზე, მშენიერება: <i>beauté, charme, grâce</i> „და მიკვრდა <u>ქმნულკეთილობა</u> მისი“; 631r ჰაჰაჰა, ღოჰი თო
ქუაბი -	გამოქვაბული, ბუნაგი: <i>grotte, caverne, antre, tanière</i> „წარედეს და მიიწინეს <u>ქუაბსა</u> მას“; 488r ჰაჰაჰაჰი თო
ქული მარფო -	იხ. მარფო (ქული): <i>grand chapeau</i>
ქუეყანა -	მიწა, დედამიწა, ზმელეთი, მხარე, აქვეყნიური (ცხოვრება): <i>monde, pays, terre, endroit, lieu, région, vie terrestre</i> „გამოეიდ <u>ქუეყანისაგან</u> შენისა“; 48r ჰიჰი
ქეცვა -	სლეა, ტარება, ყოფა, მობრუნება: <i>marcher, circuler, être, retourner, rentrer</i> „უდაბნოთა მათ შინა <u>ქეცვიან</u> “; 39v ჰაჰაჰაჰაჰა

ღ

ღაღადყოფა -	ყვირილი, დაყვირება: <i>crier</i> „ვმა-ეყუე ღმრთისმშობელისა მიმართ და <u>ღაღად-ყუაჲ</u> “; 65r ჰიჰაჰა
ღიშობა -	„რასა <u>ღაღადღე</u> მოყუასო?“; 487v ჰაჰაჰა
ღიმიობა -	ღიმილი, გაღივება: <i>sourire, rire</i> „ხოლო მონანი <u>ღიმივოდეს</u> “; 502v ჰაჰაჰაჰა
ღირსი -	ღირსეული, შესაფერი: <i>digne, convenable, propice</i> „ეითარმედ წმიდისა სულისა...აპოებს <u>ღირსთა</u> მათ“; 31r ჰაჰაჰაჰაჰაჰა
ღმრთისმსახურება -	„ <u>ღმრს</u> იქმნის წმიდაჲ ბერი“; 33r ბჰიჰაჰა <i>monachisme, ascèse</i> „ <u>ღმრთისმსახურებისა</u> მის მისისათეს; 29r ღიჰაჰაჰაჰაჰი „შესძინა სახე <u>ღმრთისმსახურებისაჲ</u> “; 32r ჰაჰაჰაჰაჰაჰაჰა

ლონე -	ხერხი, საშველი, გამოსავალი: <i>ruse, astuce</i> „მრავალ არიან ჩუენ ზედა <u>ლონენი</u> მისნი“; 51v ხოჯდ, სოც რ
ღუაწლი -	ბრძოლა, გარჯა, შრომა: <i>labeur, travail, œuvre</i> „უმეტეს არს წინა-მდებარე იგი <u>ღუაწლი</u> გარდასრულისა“; 34v მუაო, აოც ბ
ღუწოლა, ღწოლა -	ზრუნვა, გარჯა: <i>effort, attention, préoccupation</i> „ <u>ღუწოლა</u> იგი მისი ვერ უყოფოდა“; 488r პეროპაოცდ ბ

ჟ

ჟინელი -	სიცივე, ჟინვა: <i>froidure, gelée</i> „რამეთუ შევიწუებოდე... <u>ჟინელითა</u> ზამთრისაიდა“; 72r ჯრსოც რ
ჟოფა -	ქმნა, კეთება, ჟოფნა: <i>faire, être</i> „და მოქმედ საქმეთა საკრეველებისათა <u>ჟოფს</u> მათ“; 31r პრძჟა, აოც რ „რამთა დიდებულებამ ღმრთისაი <u>საცნაურ-ჟ</u> “; 52r პიოწა „არა ოდეს სულიერი რაი გულისკმა- <u>ჟოფი</u> “; 51r წოწა „რამეთუ ჩემდა ნუ <u>ჟოფინ</u> ტყუილი“; 30r წოწა
ჟრმა -	ბავშვი, ახალგაზრდა, ჟაჟი: <i>bébé, enfant, adolescent, jeune homme</i> „და ვითარცა აღიზარდა <u>ჟრმა</u> იგი“; 629v პაიწიო
ჟურე -	კიდე, კუთხე: <i>angle, coin</i> „და დაედებ <u>ჟურესა</u> ერთსა ეზოსასა“; 60v ჟაწა რ

შ

შაბათი -	კეირის მე-7 დღე, კეირა, უქმე: (იხ. იაბულაძე, ზ.სარჯველაძე), <i>samedi</i> „ <u>შაბათსა</u> დღესა გარდამოხდეს ეპისკოპოსნი“; 457r შამპათოც „ერთსა <u>შაბათსა</u> დღესა ჰოვიდა იგი <u>ამბა დანიელისა</u> “; 488r წმპაწა, აოც რ
შებენება -	ბეჭდის დასმა: <i>sceller, cacheter, signer, tracer (le signe de la croix)</i> „და <u>შებენება</u> თაჟი თუხი სასწაულებითა ჯუარისაიდა“; 51r ფიოაწა
შებლალული -	დასერილი: <i>sali, souillé, profané</i> „და ჯეროან, რამთა გააგდე <u>შებლალული</u> ესე“; 62r მნეასთოაო
შეგინება -	დასერა, დაზღაბლება, შეურაცხყოფა: <i>souiller, salir, offenser, outrager</i> „მაქუნდა საწადელად სამარადისო იგი <u>შეგინება</u> “; 55r წმპი, აოც რ
შეგინებული -	ბილწი, დასერილი: <i>infâme, ignoble, souillé</i> „არა ჯერ-არს სამართალ ბოლწისა ამის და <u>შეგინებულისა</u> “; 61v

შედგომა -	ἀ-σάξιος მიყოლა, გაყოლა, მიდევნება: <i>suivre, accompagner</i> „მეყსეულად უკუშ <u>შეუდგა</u> ბერი ბრძანებასა მას“; 35r ἀσαιοσάνω
შეერღომა -	დაეარღნა, ჩაეარღნა: <i>se jeter, tomber</i> „ესე რაი ესმა ბერსა და იხილნა, <u>შეუვრდა</u> ფერკთა მისთა“; 51v ἐπασπῆσθαι
შეთნა, შეთნება, შეთნევა -	მოწონება: იხ. თნება: <i>affectionner, aimer, adorer</i> „ჩანდკლევ ფრიად <u>შეშენდა</u>“; 457v τέρψις, εως, ιος ἥ (էջ téρψις lénai) დამოძღვრა: <i>faire des recommandations, instruire</i> „იწყო <u>შეთუალვად</u> მისა“; 634v σοσπῆσθαι
შემაურეებელი -	შემაწუხებელი: <i>importun, gêneur, encombrant</i> „და <u>შემაურეებელნი</u>...სიტყუანი განიოტნის“; 70v ἐνόχλησις, εως ἥ შეხვედრა, შეყრა: <i>rencontrer</i> „ეპგონებ თუ დედობრივისა უძღლურებისაგან <u>შეშემთხუევს</u>“; 60r σπῆσθαι
შემსკუაღლა -	მიჭედება, მიღურსმენა: <i>clouer</i> „რომელსა <u>შემსკუაღლა</u> კორცითა შენგან შობილი“; 62v προσπῆσαι
შემძლებელი -	შემძლე, ძლიერი: <i>capable, habile, fort</i> „რომელი <u>შემძლებელი</u> იყო საიდუმლოთა დაფარეად“; 630r δυνατός
შემწე -	დამხმარე: <i>protecteur, défenseur</i> „არაჲინ მაქუს <u>შემწედ</u> ჩემდა“; 62r βοήτης „უფროსად <u>შემწე</u> ჩემდა იყო“; 63v πρότις
შემწუნება -	შელამება: <i>la tombée de la nuit</i> „ეთთარ <u>შემწუნება</u>, მივიდა ბერი მისა“; 504v ἄφης δὲ ὕσπασθους
შემწუნებულის -	დაღამებული: <i>soir</i> „მოვიდა იგი ამბა დანიელისა <u>შემწუნებულსა</u>“; 488r ὕψ, ὕσπας ἥ
შენდობა -	პატიება, მიტეება: <i>pardonner, excuser</i> „მამათ ზონისმე, <u>შემინდე</u>“; 45v σπῆσθαι „და ბრძანიე რაი <u>შემენდოს</u> მე“; 62r μετασινῶ
შეპწინეული -	წაბიღწული: <i>souillé, sali</i> „რამეთუ მე ვარ <u>შეპწინეული</u>“; 634r
შეპყრობა -	დაკაეება, დაჭერა, ხელის მოკიდება: <i>saisir, attraper, prendre</i> „და <u>შეპყრნა</u> ფერკნი წმიდასა ეპისკოპოსსა ნონოს“; 460v ἐπασπῆσθαι
შერაცხა -	ჩათელა, მიწნევა, მითელა: <i>reconnaître, admettre</i> „რამათ არა სიქადულად <u>შეშერაცხოს</u> ამისთეს“; 53r ἐχρίσθαι
შერისხვა -	გაწყრომა: <i>invectiver, injurier, offenser</i> „დაიწერე ჯუარი და <u>შეშერისხენ</u> მას“; 462r
შესავალი -	შესასვლელი, კარი: <i>entrée, porte d'entrée</i> „და ვისილე მცირედ <u>შესავალი</u> ქუბადა“; 629r

შესაძრწუნებელი -	εἰσθιῖς ἢ საშიში, შესაშინებელი: <i>redoutable, effroyable, horifiant</i> „<u>შესაძრწუნებელსა</u> საყდარსა შენსა წინაშე ვდგა“; 458v φρικτῆ ἢ (φρικτῶν) ἢ დასაჯერებელი: <i>vraisemblable, plausible, crédible</i> „ამისთვის ძნიად <u>შესაწინარებელად</u> უჩნს“; 30v δυσπαρεδνέκτως უბრალო, არად მისაჩნიე, მდაბიო: <i>indigne</i> „და ვითარ წარხედე, ვითარცა ერთი <u>შეურაცხე</u>“; 630v καταυτῇ ἢ
შეურაცხისყოფა -	არად ჩადება: <i>mépriser, dédaigner, négliger</i> „<u>შეურაცხესა</u> სამეფოთა ქუეყნისა და კაცთაი“; 493v შეყენებულება - მონაზვნობა: <i>monachisme, ascèse, érémitisme</i> „ესოდენ არს..... შენი <u>შეყენებულება</u>“; 487v ἀσκησις ἢ შეშა - ძელი, ხე: <i>bois</i> „იხილა მახლობელად ადგილისა მის მღებარე მცირე <u>შეშა</u>“; 86r ξύλον ἢ შეშოფოტება - შეძრწუნება: <i>troubler, déranger, brouiller</i> „და არა <u>შეშაშფოტა</u> ანაზღაფთმან მან შეცვალებამან“; 67v ταράττω შეცვალება - შეცვლა, ცვლილება: <i>changer, changement, transformer, métamorphoser</i> „არა <u>შეცვალებულ</u> იყო სიკეთე იგი მისი“; 631r ἐκμετέω „და არა შეშაშფოტა ანაზღაფთმან მან <u>შეცვალებამან</u>“; 68r μεταβάλλῃ ἢ შეცოდებული - დამნაშავე, ცოდელი: <i>pécheur, coupable</i> „არაეინ არს <u>შეცოდებულ</u> ჩემთა უფროსი“; 633v შეცუნება - ჩაეარდნა: <i>tomber, précipiter, déchoir, choir, chuter</i> „ხოლო ჩუენ ორგულებასა <u>შეცუნებულ</u>“; 440r διακρίσας შეძინება - შემატება, დართვა, შეძენა, ქმნა: <i>rajouter, compléter, augmenter</i> „<u>შესძინა</u> სახე ღმრთისმსახურებისაი“; 32r ἐπιπλάσας, ἐπιπλάσσω „გარეგან ჰეშმარიტებისა <u>შესძინებ</u>“; 89v ἐπιπλάσσει შეწეწება - დახმარება, ხელის შეწყობა: <i>aider, secourir, soutenir, protéger</i> „<u>შეწეწესა</u> ღმრთისა მიერ ითხოვდეს; 36v ἀντρεῖν ἢ შეწეწება - დაწევა: <i>brûler, embraser</i> „რამეთუ <u>შეწეწებულად</u> სიცხითა ზაფხულისაი“; 72r შეწეწარება - მიღება, დაჯერება, შეწყობება, წყალობა: <i>accueillir, recevoir, grâce, rémission, pardon</i> „რომელმან ხასმენელმან <u>შეწეწარებ</u>“; 57r παρεδνέχουμαι „<u>შეწეწარა</u> იგი და მიუთხრა მისთვის მამასახლისისა“; 35r παύσας შეჭურვილი - შეიარაღებული: <i>protégé, armée</i> „გარნა წმიდისა ნათლისღებისა მიერ <u>შეჭურვილ</u> ვარ“; 51r παιχτῶν შეხედომა - შეხედრა: <i>arriver, rencontrer</i> „მამინ ძრწოლა <u>შეხედა</u> ზოისიშეს“; 46r λαμπάνω

შთახსება -	ჩასხმა: <i>verser</i> „სფეროდსა შინა <u>შთახსება</u> ოსპნი დამბალი“; 78r
შთაცდომა -	ჩასვლა: <i>descendre, précipiter</i> „და ცოცხლიე ჯიჯიოხეთს <u>შთამცადა</u> “; 57r καταΰω „და მერმე <u>შთავკედ</u> იორდანესა“; 66r Κατέρχομαι
შინაგანი -	შინეთია: <i>intérieure, interne, profonde</i> „ეთთარი სუეტი წარწყმიდა <u>შინაგანმან</u> უდაბნოჲან“; 493r ἐσώτερος „საჭურისი ვინმე დაუუდებულ იყო <u>შინაგანსა-რე</u> უდაბნოსა სკიტისასა“; 488r ἐνδότερος
შობა -	დაბადება: <i>naissance, enfanter, procréer, engendrer, créer (mettre au monde)</i> „რომელმან სიტყუად ღმრთისად ცოტციულად <u>შშეე</u> “; 61v γενναίω „ამას ესუა ცოლი და <u>შვა</u> მან ასული“; 485v γεννάω
შორიელი -	შორეული, განშორებული: <i>éloigné, lointain, isolé, retiré</i> „მრავალნი <u>შორიელნიცა</u> მისსა მოვიდოდეს“; 32v
შრომა -	კეთება, მუშაობა, ჯაფა, გარჯა: <i>faire, travailler, œuvrer, labeur, tâche</i> „დიდსა <u>შრომასა</u> არა შეცვალეხელ იყო სიკეთშ მისი“; 63r ἔργον, εἶδος ἔργου „არიან მოწამე <u>შრომისა</u> მისის“; 40v ἐργάζομαι
შურება -	შური: <i>jalousie</i> „ეთთარცა ცნა, თევდორია <u>აჲშურება</u> და ეგულუა ექსორია-ყოფა მისი“; 489v ἰαχναίωσις

ჩ

ჩემება -	მისაკუთრება: <i>appropriier, adapter, accommoder</i> „და ლოცუასა <u>ჩემებას</u> “; 50v ἀποχρῖσται
ჩრდილო -	ჩრდილოეთი: <i>Nord</i> „ეთთარცა სამხრის კერძოდ <u>ჩრდილოდ</u> კერძო მიმავალი“; 43r
ჩუენება -	გამოცხადება, ჩვენება, სისმარო: <i>illusion, vision, apparition, rêve, révélation</i> „იხილა ნეტარმან მან ბერმან <u>ჩუენებად</u> საშინელი“; 437v ἄψα, ὄψις „რომელმანცა შეუძლო სწაელად და <u>ჩუენებად</u> “; 34r εἶδω „მრაველგზის <u>ჩუენებათცა</u> საღმრთოთა ხილუად“; 33r φαινώ
ჩიკლი, ჩელი -	თოთო, ჩელი (ბავშვი): <i>bébé, nouveau-né, nourrisson, enfant, petit</i> „ესე <u>ჩიკლი</u> ჩემ თანა სადმე მოკუდების“; 488r παἰδίον τὸ

ცალიერი -	ცარიელი, უკში: <i>vide, sans résultat, vainement, désavoué</i> „ნუმცა წარსულ ეარ <u>ცალეფერ</u> სამხილეტელად ცოდეთა ჩემთა“; 79r ჩსიფ ბ
ცილობა, ცილება -	კამათი, დაეა (აქ: დაჟინებით მოთხოვნა): <i>insister</i> „ხოლო მარიამ <u>ატილობდა</u> მას პირეულად ჳამლთა წარჳდად“; 440r
ცნობა -	ძიწუჲაწიჲაი ცოდნა, გაგება, გრძნობა, მიხედვრა: <i>savoir, comprendre, connaitre</i> „რამათა ბოროტთა ჩემთა სიმრავლე <u>სცნა</u> “; 54v ჯუჲიწიჲა
ცოდვილი -	დამნაშავე, შემცოდებული, შემცოდე: <i>pécheur, coupable</i> „ღმერთო, მილხინე <u>ცოდვილსა</u> ამას“; 458r ბჲაჲაჲსნე ბ
ცრემლოვა -	ტირილი: <i>pleurer, lamenter</i> „ბერი იგი დაუცადებულად <u>ცრემლოდა</u> “; 53r ბჲაჲრსა
ცუდი -	ამაო, ფუჭი: <i>mauvais, vain</i> „სიტყუაჲ <u>ცუდი</u> არა იქცეოდა მათგან“; 37r ბჲჲუნე
ცხედარი -	ლოგინი, საწოლი, ტახტი, საკაცე: <i>lit, banc, trône, siège</i> „და იხილა წმიდამან აბრაჲამ <u>ცხედარი</u> დაგებული მალღად“; 439r
ცხოვარი -	ჯლიჲ იჲ ცხეარი: <i>brebis, agneau</i> „დადვის თავი თჳსი <u>ცხეფართა</u> თჳსითჳს“; 485v ჲიბმჲაჲთჳ იბ
ცხოველსმყოფელი -	მაცხოვარი: <i>sauveur, vivifiant, celui qui donne la vie</i> „მიელენ ყოველნიეე ამაღლებისათჳს <u>ცხოველსმყოფელისა</u> ჯჳარისა“ ; 55v ჯაჲიჲიბ
ცხოვნება -	ხსნა, გადარჩენა: <i>sauver, vivre</i> „არათუ ოდენ ჰაერთა <u>ცხოვნების</u> კაცი“; 72v ჯნა
ცხორება -	„იყო კაცი ვინმე ბითნიას, რომელი <u>ცხონებოდა</u> “; 485v ჯწუჲაჲაი ცხორება, ხსნა, გადარჩენა: <i>vie, vivre, sauver</i> „რაოღენნი არაინ სხუანი გზა <u>ცხორებისანი</u> “; 34v ჲაჲჲრჲა იჲ

ძ

ძალღება -	შეძლება: <i>pouvoir</i> „სხუად არა <u>ძალ-მიც</u> ყოფად“; 487v ჲიჲიბა „ვითარცა კაცად-კაცადსა <u>ძალ-უცნ</u> “; 37v ბჲაჲაჲაწა
ძაბა -	„კაცსა ვერაჲ <u>ძალ-უც</u> კაცისა და სარგებელი“; 36r ბწაჲაჲაი უხეში ჳსოვილი თხის მატყლისა, სამონაწენო სამოსელი: <i>habit monacal en poil de chèvre, cilice</i> „კუართი იგი <u>ძაბისაჲ</u> რომელ ემოსა, აღაესო ცრემლითა“; 457v ბჲჲიჲ ჲრჲწიჲიჲი

	„ერთსა მათგანსა ემოსა <u>ძაბაჲ</u> “; 630r σάχαις ბ „გარდაიბო <u>ძაბესა</u> იგი სამოსელი“; 437r σάχαις ხე, შეშა, ჯვარი: <i>bois, croix</i> „დაეკლდები პატიოსანსა მას <u>ძელსა</u> “; 62v ξάσιν ῥ ძნელად: <i>difficilement, péniblement</i> „ამისთვის <u>ძნადა</u> შესაწყნარებელად უნის“; 30v ἀδυσάτως ძამაშემოსილი: <i>celui qui est vêtu d'un habit monacal en poil de chèvre (du cilice)</i> ; <i>ermite, anachorète, ascète, cénobite</i> „ეითარცა ეიხილე ბერი იგი <u>ძნძოსანნი</u> “; 630r σάχαισφιδας ბ ძრწიგან ცახცახი: <i>trembler de crainte, frissonner, frémir</i> „რამეთუ <u>ძრწი</u> , უწყის უფალმან, თხრობად“; 56v φρίσσω, φρίττω „მაშინ <u>ძრწულად</u> შეუხდა ზოიძეჲს“; 46r φρίττει ῥ „მიუგდო უკუე <u>ძრწულით</u> “; 48r φρίβεις ბ ძლოლა - გაძლოლა, მოძლოლა: <i>guider, conduire, emmener</i> „ <u>მოგვიძლა</u> ხილვად გლახაკთა ამით“; 36v πρόβειναι
--	---

წ

წადიერად/წადნიერად -	სურეილით, მოწოდებით: <i>avec zèle, avec application</i> „რომელთა უნდეს <u>წადიერად</u> მონაზონებაჲ“; 441v πρόθυμα ῥ წადიერება - სურეილი, წადილი, ნდომა: <i>désir, envie</i> „და ვითარ იხილა <u>წადიერებაჲ</u> ჩემი“; 630v πρόθυς ბ წადიერი - მოსურნე: <i>celui qui désire, désireux</i> „და <u>წადიერ</u> ეყუაე, რამიცა არა ცნა“; 629r წადიერება - თქმა, წარმოთქმა: <i>dire, prononcer, énoncer</i> „და <u>წადიერება</u> ფსალმუნნი“; 84v ἐκεί „აიძულვებდა ერთიერთსა კურობეისა <u>წადიერებად</u> “; 47r ἐκεί წარმართება - წასვლა: <i>partir, aller, conduire, diriger</i> „და <u>წადიერებად</u> სლვად“; 56v ἐκεί „ <u>წადიერებად</u> უმჯობესისა სულთა ჩუენთასა“; 36r ἐκεί წარსაპარველი - მოსაპარავი: <i>volé (quelque chose)</i> „მათ თანა მპარავთა <u>წარსაპარველ</u> “; 39v ἐκεί წარძლოლა - გაძლოლა: <i>guider, conduire</i> „ <u>წადიერებად</u> გზასა სინანულისასა“; 65r ἐκεί წარწყმელა, წაწყმელა - დაკარგვა, დაღუპვა: <i>périr, perdre, égarer, succomber</i> „შენ სულისა ცხონებაჲ გნებაეს და ჩემისა <u>წარწყმელად</u> “; 485v ἀπόλλυμι
----------------------	---

წარქდომა -	წასვლა, გადასვლა: <i>passer, partir</i> „ წარქდეს რამ დღენი არა მცირედნი“; 38r διέρχουαι
წერილი -	დაწერილი, წიგნი, ძველი აღთქმის წიგნი: <i>écrit, livre, livre de l'Ancien Testament</i> „გალობამ, წურთამ სიტყუათა წერილისათა “; 33r ἱερός βιβλίον
წესი -	რიგი, კანონი: <i>règle, canon</i> „ყოველსავე წესსა სათნოებისასა მოიწია“; 32r κανών
წესიერება -	კეთილგონიერება, რიგიანობა: <i>régularité, honnêteté</i> „იხილა რამ... წესიერება ზოისმისი“; 35v εὐσέβεια
წიაღკერძო -	იქითა, გაღმა, იმ მხარეს: <i>en deçà de, au-delà de, de l'autre côté</i> „მეის ალელია წიაღკერძი “; 45r τὸ πέραν τὸ ἑτερον
წიაღსვლა -	გადასვლა: <i>passer, traverser, franchir</i> „სამოსელი იგი, რომლითა იორდანე წიაღ-სვლა , განილია“; 71v διαπεραισάω
	„უკუეთუ იორდანე წიაღ-სვლი “; 65r διέρχουαι
წიაღვლომა -	გადასვლა: <i>traverser, franchir, parcourir</i> „ესრეთ წიაღ-ვლიან იორდანესა “; 39v περαισάω
წიგნი -	წერილი, დოკუმენტი (იგულისხმება ბიბლიური წიგნები): <i>lettre, document (livres de la Bible, Ancien et Nouveau Testament)</i> „დაასწავა მას წიგნი “ და სხუანი წიგნნი ; 436r γράμμα
	„და ორნი წიგნნი ესხნეს“; 630v βιβλία
წიგნის-კითხვა -	ბიბლია ბიბლიკა წერა-კითხვა: (<i>savoir</i>) <i>lire et écrire</i> „უსაღმუშებამ, ანუ წიგნისკითხვამ ...არა თუმცა მე შესწავა“; 73v γράμμα, αὐτός
წინააღდგომა -	შებრძოლება, წინააღმდეგობის გაწევა: <i>combattre, contrarier, lutter</i> „განგებულებათა ღმრთისათა წინააღდგომად “; 52v διέρχουαι
წინამძღუარი(აბბა) -	წინამძღვარი, მონასტრის მამასახლისი: <i>supérieur du monastère, higoumène, abbé</i> „მოლიან ლოცვათა წინამძღურისა საგზლად“; 39r ἱγούμενος
წინამძღუარი(ამმა) -	დედათა მონასტრის წინამძღვარი: <i>supérieur du monastère de femmes, abbesse</i> „და მიუთუალა იგი წინამძღუარსა მათსა“; 505r ἀγία
წინაცურვა -	წინ მოძრაობა, წინ გადაადგილება, სრიალი: <i>glisser en avant, déplacer en avant</i> „რომელიმე მათგანნი წინაცურვდეს “; 457r πιορρέω
წოდება -	დაბაძება: <i>appeler, nommer</i> „რომელ სახელით მიწოდე და მიღელად მიწესე“; 48 καλέω
წულილი -	წერილი, მცირე: <i>flutelle, fine</i> „რამ ოდენ უწურული იყო და წულილი ჳმოთა“; 486v λεπτός
წუნება -	წუნობა, შეურაცხყოფა: <i>souiller, salir</i>

	„მწერესა მას შინა ცოდვისასა გმწუბებოდეს “; 55r κρυῖναι
წურთა -	სწავლა: <i>exercer, apprendre, enseigner</i> „გალობად წურთად სიტყუათა წერილისანი“ ; 33r μελετᾶω
წყობა -	შებნობა, ბრძოლა: <i>lutter, combattre</i>
წყრთა -	„და განსაცდელთა აურაცხელთა და ძლიერთა გეწყვებოდეს “; 72r სიგრძის საზომი: <i>mesure de longueur</i> „ეითარ წყრთა ერთ და ჰაერსა დამოკიდებული“; 50v πηχυσ
წყურილი -	მოწყურება, წყურვილი: <i>soif</i> „სიცხე იგი წყურილი წარეიდა ჩემგან“; 631r δίψα, δίψη ἢ

ჭ

ჭენება -	წაკერა, ბიძგება, დარტყმა, კერა: <i>pousser, bouculer, repousser</i> „ ჭაჭაჭენიან და მართალ უკუნ-მაქციიან“; 60r ἀν-τᾶνῶ
ჭილი -	„მაშინ აღდგა და აჭმნა ფერკითა“; 503r νῆσσω, νῆσσω
ჭირვება -	ჭილობი: <i>natte de roseau, jonc</i> „წარმოემართა ჭილისა მისგან საჭურისი“; 488v ჭიბიჯ ἢ
ჭირველა -	შეწუხება, შევიწროება, ტანჯვა-წველება: <i>endurer, souffrir, supporter</i> „გულისტკმა ფრიად მაჭირვებნ “; 69r ταράσσω, ταραττω
ჭირვეული -	მწუხარე, ტანჯული, გაჭირვებული: <i>affligé, attristé, chagriné</i> „და ჭირვეულ იყო მისგან“; 488r
ჭური -	ჭაღჭაღ ხმის ἢ ჭურჭელი: <i>vase</i> „რომელი-ესე ჭურჭელი ცოდვისა ეექმენ ეშმაკისა“; 53r σχεῖνος, εὖος τὸ
ჭურჭელი, ჭურჭერი -	იარაღი, ჭურჭელი: <i>arme, utile, jarre</i> „იარაღი მეწიოს ჭურჭელი ეშმაკისა“; <i>ἐργαστήριον</i> τὸ „აღაესებდეს კეცისა ჭურჭელსა წყლითა“; 488r <i>ἔσθραχαυ</i> κερᾶμιον „მიიხუენ, მამაო, ჭურჭელნი და მოვედ“; 488v <i>ἐργαστήριον</i> τὸ

ხ

ხადა, ხდა -	დაძახება, მოწოდება: <i>appeler, prier, nommer</i> „და ხადოდა ბერი ფარულად ღმერთისა“; 1267
ხადილი -	დაძახება, მოწოდება: <i>appeler, prier</i>
ხატი -	„და კუალად ხადოდე წინამძღვარსა მას“; 66v გამოსახულება, სახე: <i>icône, image</i> „იხიხილე... აღმოსავალით კერძო ხატი “; 61v <i>εἰκόνα</i>
ხაშლი -	ფეხსაცმელი: <i>chaussure, soulier</i> „მარიამ აცილობდა მას პირველად ხაშლთა წარკდად“; 440r

პევი -	სპინჰჲა, ათიჯ ობ ხეობა, ხევი: <i>gorge, vallée, cavité</i> „ეთიარცა <i>ქეცხა</i> შინა ვერე ჩნდეს“; 463v
ჰელი -	ფარაფ, აჟუიჯ ობ ხელი: <i>main</i> „მიეჟაჲ <i>ქელი</i> ჩემი და შეეიჟარ იგი“; 459v <i>χεῖρ</i> ობ

კ

ჰელგანჰრობით -	ხელის გაშლა: <i>étendre les bras (prier les bras étendus)</i> „ <i>ქელ-განჰრობით</i> მჟოარ ჟამ ღმერთსა ევედრინან“; 39r <i>ἐκτείνω</i>
ჰელმწიფება -	უფლება: <i>pouvoir, faculté, capacité</i> „არა <i>ქელ-გუეჩიფების</i> განგებულებათა ღმრთისათა წინააღდგომად“; 52v <i>δυναμει</i>
ჰმელი -	ხმელი, მშრალი; ხმელეთი: <i>sec, desséchée; terre</i> „რომელი სახელ ნალუარევისა <i>ქმელისა</i> იყო“; 45r <i>ξέρως</i>
ჰმისჟოჲა -	დაძახება, დაჟეირება, ხმობა: <i>crier, appeler, hurler</i> „და მიეიდა მონასტრად და <i>ქმა-ჟო</i> “; 487v <i>κράζω</i> „და <i>ქმა-ჟაჲ</i> და ეთჟუ“; 621r
ჰმობა -	ძიძა დაძახება, დაჟეირება: <i>crier, appeler</i> „მრადელთა ღოცება <i>მეჰმს</i> ჟამსა ამას“; 493v <i>ἐνχομαι</i>
ჰორცი -	სხელთი: <i>chair, corps</i> „და მორჩილებად <i>ქორცთა</i> სულისადა“; 32r <i>σάρκα</i> ობ
ჰორციელი -	განხორციელებული, ხორცშესხმული: <i>chair, corps (qui a enfanté le Verbe de Dieu selon la chair)</i> „რომელმან სიტჟუაღ ღმრთისაღ <i>ქორციელად</i> ჰშეე“; 61v <i>σάρξ σφαρίζ</i> ობ (ἡ τὸν Θεὸν Λόγον αὐτὸν σάρκα ᾠοῦσθαι)
ჰსენება -	მოგონება, ხსენება: <i>mentionner, évoquer, invoquer, citer</i> „რომელი ზემო <i>გაჰსენებ</i> “; 42r <i>λέγω</i> „უჟეეთუ მთიდეჲ აწ <i>ქსენებად</i> ჰირთა მათ“; 68r <i>ἀναμνησθαι</i>
ჰსნა -	ხსნა; გადარჩენა: <i>sauver, protéger, délivrer</i> „უჟელმან <i>გაჰსენინ</i> ჩუენ ეშმაქისაგან“; 51v <i>ἐξαισθαι</i>
ჰუება -	მოკლება: <i>manquer, faillir, perdre</i> „რაილა არა <i>ქუებულ</i> მჟოს“; 628v <i>σφειν</i>
ჰუებულჟოჲა -	მოკლება, დაკლება: <i>perdre, manquer</i> „მამისძმაღ ჩემი <i>ქუებულ ჟაჲ</i> “; 437r <i>βιάζω</i>
ჰშული -	დაკეტილი, დახურული: <i>fermé, celé</i> „არაღ მონასტრისაღ მას <i>ქშულ</i> არიან“; 38v <i>φασγάνω</i>

ჯ

ჯღომა -	დამკედრება: <i>installer, établir, demeurer</i> „ ჯღღ იგი მონასტერსა ფარანისასა ქუაბსა შინა“; 628v ჯაჲჟჟაჲ, ჯაჲჟჟაჲ
ჯერი -	რიგი, ჯერი: <i>tour, rang</i> „შენდა ჯერი მღვდელი ხარ“; 629v ძონ ძონი (ძონ, ძი, ძონ)
ჯეროვანი -	ღირსი, შესაფერისი, საკადრისი: <i>digne, juste, convenable</i> „და ჯეროვან რამთა გაბადე შებრალული ესე“; 62r
ჯუარი -	პირჯვარი: <i>signe de la croix</i> „და შეიბეჭდა თავი თვისი სასწაულითა ჯუარისაითა “; 51r ძაჲძრძვ ბ

ჰ

ჰამბაეი -	ამბაეი: <i>histoire</i> „ეიდრემდის მიიწია ჰამბაეი მისი მამათა წინაშე წმიდათა“; 633v
ჰასაკი -	ასაკი, წლოვანება: <i>âge</i> „სრულსა ჰასაკსა სიჭაბუკისასა ეიყაე“; 630v ჩასაკი, ჩასაკი, ძასაკი ღ

აბრაჰამი მონაზონი	(330-370წწ.). ქილუნელი ასკეტი(ბეთ ქილუნი, ედესის მახლობლად მდებარე სოფელი). წმინდა აბრაჰამი დაიბადა შოღანში (მესოპოტამია). იგი ეფრემ ასურის თანამემამულე და მეგობარი იყო; 436რ(B), 438ვ(B), 439რ(B), 440რ(B), 441რ(B), 441ვ(B).
34v, 1304, 1308, 1309, 1311, 1314, 1315, 1316, 1317, 493v.	
აბრაჰამი (ბიბლ.)	34v(H).
ალექსანდრია	54რ(H), 615ვ(B), 494ვ(B), 633რ(A).54r.
ანასტასია პატრიკია (VI ს.)	495რ(B).
ანასტასი	495რ(B).
ანტიოქია	457რ(B), 461ვ(B), 463რ(B).
ანტონი დიდი	(250-356წწ.) დაიბადა ეგვიპტეში, ქქემანში(ფაიონი) კოპტურ ოჯახში, შემდგომში იგი წაიღია პისპირში, ქემანის მახლობლად. 312 წელს გაემგზავრა თებეში (ზემო ეგვიპტე), 1268, 1269.
ბითუნია	485რ(B).
გოლგოთა	630v(A).
დანიელი სკიტელი	ერთერთი სკიტელი მამა (VI ს.), 493რ(B), 633რ(A).
დიდი ეკლესია (IV ს)	Μεγάλη Ἐκκλησία, 446v(B).
მეპატე	69რ(H), 618v(A), 1266(A), 499v(B), 613რ(A).
ეგვიპტოსი	წმინდა მარიამის მამა, 485v(B).
ელაია წინასწარმეტყველი (ბიბლ.)	493v(B).
ეფრემი	1307, 1313, 1314.
ზეთისხილის მთა	Όρος θωβ ελαιοῦ 463რ(B).
ზოსიმე (ბერი)	31v(H), 34რ(H), 35რ(H), 41რ(H), 43v(H), 44რ(H), 44v(H), 45რ(H), 45v(H), 46რ(H), 46რ(H), 47რ(H), 47v(H), 49რ(H), 50რ(H), 51v(H), 56v(H), 67რ(H), 67v(H), 68რ(H), 76v(H), 77v(H), 81v(H), 83v(H), 85რ(H), 86v(H), 87რ(H), 88(H), 613რ(H), 613v(H), 614რ(H), 616რ(H), 618v(H), 619რ(H), 619v(H), 620რ(H), 620v(H), 621რ(H).
თეოდორია (თეოდორა) დედოფალი	494v(B).
იაკობ დიაკონი	461რ(B).
იერიქო	464რ(B), 630v(A).
იოანე მოკლე	Ἰωάννης ὁ ἁλσιμβε ერთ-ერთი სკიტელი მამა(IV-Vწწ.), 502r, 502v(B).
იოანე ნათლისმცემელი	66r-v(H), 75v(H), 618რ(A), 619v(A).
იო(ე)ანე მამასახლისი	76რ(H).
იორდანე (მდ.)	34v(H), 41რ(H), 65რ(H), 65v(H), 66რ(H), 66v(H), 71v(H), 75v(H), 78v(H), 79v(H), 80რ(H), 85v(H), 618რ(A), 619v(A), 619v(A), 620რ(A), 621რ(A).
იუდა (ისკარიოტელი)	462რ(B).
ისტეინანე (იუსტინიანე, იმპ.)	494v(B).
იერუსალემი	55v(H), 58v(H), 615v(A), 616v(A), 463რ(B), 463v(B), 464რ(B), 628v(A), 629v(A), 630რ(A), 630v(A).
კალამონი	Ξενοδοχὸς τῶν Καλαμών, პალესტინის უდაბნო, 628v(A).
კონსტანტინეპოლი	629v(A).
კოპროთა	Κοπροθῆ, მდ. იორდანეს ნაპირზე მდებარე ერთ-ერთი ლავრა, 629v(B).
ლოტი (ბიბლ.)	1310.
ლუკიანეს სამარტვილე ანტიოქიაში	457რ(B), 459v(B), 460რ(B).
ნიკოპოლისი	464რ(B).
ნონოსი	(†471წ.) წარსულში ასკეტი ტაბენესში (კინოვიტური გაერთიანება ზემო ეგვიპტეში). 448 წელს აკურთხეს ედესის (სირია) ეპისკოპოსად. პელიოპოლისში (ეგვიპტე) ათასობით

არაბი ქრისტიანად მონათლა. გარდაიცვალა 471 წელს, 457რ(B), 457ვ(B), 459რ(B), 459ვ(B), 460რ(B), 461რ(B), 462რ(B), 462ვ(B), 463რ(B), 463ვ(B).

მავრიანე 613ვ(A), 632რ(A), 632ვ(A), 633რ(A).

მარიამ მეგუბტელი (V-VI სს) 88ვ(H), 614ვ(A), 621ვ(A).

მარიამი (V ს.) წმინდა აბრაჰამ მონაზონის ძმისწული, 436რ(B), 439რ(B), 440რ(B), 440ვ(B), 441ვ(B).

მარიამი, მარიანე (V-VI სს.) ეგეგნიოსის ასული, 485ვ(B), 486რ(B), 486ვ(B), 487რ(B), 487ვ(B), 488რ(B), 488ვ(B), 489რ(B).

მეწამული ზღვა Έρσφρ Μάλασσα, 498ვ(B).

მზის ქალაქი Ηελίου πόλις, 461ვ(B).

პაელე მართალი დაიბადა 340 წელს თებერსი, (ზემო ეგვიპტე). იგი იყო ანტონ დიდის ერთერთი მოწაფე, Πάσιος ძმისწ, 1269(A).. 34ვ(H).

პალესტინა

პელაგია ანტიოქელი (V ს.) 458ვ(B), 461რ(B), 461ვ(B), 462რ(B), 462ვ(B), 463რ(B), 463ვ.

პემპტოსი (VI ს.) ალექსანდრიის ახლოს მდებარე მონასტერი, Πέμπτος, 494ვ(B)..

სერაპიონ სინდონი (IV ს.) თებელი ასკეტი და ანტონ დიდის მეგობარი.

შემდგომში თმუისის ეპისკოპოსი(?)

1266(A), 1269(A), 599ვ(B).

სილოვანე (V ს.) წარმოშობით პალესტინელი ერთ-ერთი სკიტელი მამა. მოგვიანებით მან დატოვა ეგვიპტე და გადასახლდა პალესტინაში, 628ვ(B).

სკიტე Σκίτες, Σκίτες(ვადი ნატრუნი) კელიაზე (სენაკები) უფრო შორს ანუ ადიდი უდაბნოს სიღმეში" მდებარე მონასტერი, 70 კმ ნიტრიდან. ამ დაბლობში (ფართ. 30x7) ბევრი ტბა მდებარეობს. ვადი ნატრუნი წარმოადგენს ჩაღმავებას, რომელიც გეარჯილის ნიტრატით არის დაფარული. ეს ადგილი სრულიად უდაბური და დაუსახლებელი იყო. 330 წელს აქ მოვიდა წმინდა მაკარი მეგუბტელი, პირველი ასკეტი მამა (დაბ. 300-390წწ, სოფ. ჯიჯებერში). 360 წელს მაკარმა ვადი ნატრუნის რევიონში (90 კმ. კაიროდან) დააარსა მონასტერი, რომელმაც გარშემო 4 000 მეტი ბერი შემოიკრიბა, 497ვ(B)რ, 492რ(B), 494ვ(B).

ტაბენისი

Ταβεννυσίος (ან ტაბენისი, ტაბენა, ტაბენი).

ასუანის მახლობლად მდებარე კუნძული მდ. ნილოსზე. 340 წელს წმინდა პახომს (დაბ. 286-345წწ. სოფ. ესნეკში, თებე) უფალმა სიზმარში მოუვლინა ანგელოზი, რომლის ნებითაც მან თავისი მოწაფეებისთვის ამ კუნძულზე ააშენა კინოიტური (Κινοῦπίτις) დაწესებულება, სადაც ათასობით ბერი გაერთიანდა, 457რ(B).

ტასია მეგუბტელი (IV-V სს.) 1266(A), 1267(A), 1268(A), 1269(A).

ტოეთი (ტობია ბიბლ.) 28ვ(H).

ფარანი Φαράν, პალესტინის ერთერთი მონასტერი, დაარსებული წმინდა ხარიტონის მიერ 271-276 წლებში. ფარანის ლავრა მდებარეობდა 10-12 კმ. იერუსალიმის ჩრდილოეთით, იერიქოს მიმართულებით, 628ვ(B).

პროზანა დედამთავარი 461რ(B), 461ვ(B), 462რ(B), 462ვ(B).

ბიბლიური ადგილების ციტაციის საძიებელი

ძველი აღთქმა:

გამოსვლა	
17:5	493v, 8
18:27	458v, 16
13:12-16	1310, 16
12 : 1	33v, 14
3 მეფეთა	
19:6	493v, 9
იერემია	
15:19	461r, 38
ფსალმუნნი	
74:9	459r, 19
26 :1	39r, 15
იოზი	
30:29	458v, 16
12:3	460v, 31
6:3	461r, 59
6: 2-3	1313(636r), 22
31:6	1313(636r), 22
24 : 7	72r, 45
ეზეკიელი	
18: 19-21	440v
დანიელი	
7:10-14	1313 (636r), 22
ტობია	
12: 6-7	28v, 2
12 : 6	51v, 28

ახალი აღთქმა:

მათე	
3:16	1308, 8
13:50	1313, 24
9:21	1317, 37
6:30	458r, 11
3:16	459r, 19
9:13	460r, 27
9:13	1309 (634r), 8
9:12	460r, 27
19:21	1267, 4
17:2-5	464r
25: 18-25	28v, 3
5: 8-10	31v, 9
4: 3-4	51, 28
4: 3-4	619r, 65
5: 8	620r, 79
მარკოზი	
1:10	1308,8
1:10	459, 19
2:7	460r, 27
2:16	460r, 27
14:3-9	460v, 31
2:17	1309 (634r), 8

ლუკა	
18:3	458r, 14
3:22	459r, 19
3:22	1308, 8
5:32	460r, 27
5:30	460r, 27
9:53	460r, 27
7: 36-50	460v, 31
10:42	436r, 59
5:32	1312 (636r), 8
7:48	1311 (635r), 12
6: 26	40r, 20

იოვანე	
1:32	459r, 19
1:32	1308, 8
4:7	460r, 27
10:11	485v, 3
10: 3-4	36r, 15

1 კორინთელთა	
2:9	4581r

აპოკალიფსი	
7:15	493v, 9
4:4-12	1312 (635v), 16
6:5-12	1312 (635v), 17

ებრაელთა	
11: 13	72r, 45

ბიბლიოგრაფია*

* ბიბლიოგრაფიაში დაცული ნორმები :

სტატიები :

ავტორის გვარი, სახელი

1930 «სტატიის სათაური». *კრებულის სათაური* 5, p.5-6.

ლიტერატურა

ავტორის გვარი, სახელი:

1930 *წიგნის სათაური* გამოცემის ადგილი (ქალაქი, კოლექციის დასახელება, ნომერი)

წყაროები

ხელნაწერები :

ფონდი, ნომერი, საუკუნე, სათაური: A-382, თბილისი, X საუკუნე, პავლიოვური კრებული

ბერძნული და ლათინური ტექსტები :

შრომის სათაური, ტომი. 87, col. 230-231, p.52-53.

კატალოგები :

ავტორის გვარი, კატალოგის სათაური

1930

წყაროები

ხელნაწერები (გამოყენებული ლიტერები):

A-95 (A)	
თბილისი (Xს.)	პარხლის მრავალთავი
Bodl.1 (B)	
ბოდლეს ბიბლიოთეკა (XIს.)	პატიოგრაფიული კრებული
(ოქსფორდი)	
A-1104 (H)	
თბილისი (XIს.)	პატიოგრაფიულ-ასკეტიკური კრებული
H-1709 (E)	
თბილისი (X-XIსს.)	კრებული
A-168	
თბილისი (XVსს.)	პატერიკონი
A-382 (D)	
თბილისი (XVსს.)	კრებული
H-972 (C)	
თბილისი (XV-XVIსს.)	კრებული
A-381(F)	
თბილისი (XIXს.)	კრებული
Q-1477ლიბანის ქართ. ხელნაწ.(XVს.)	კრებული

ბერძნული და ლათინური ტექსტები:

P.G., 87(3)	col.	3969-3726.	
P.G., 87(3)	col.	2852-3114.	
P.G., 58	col.	636-637.	
P.G., 65	col.	72-456.	
P.G., 34	col.	998-1278.	
P.G., 67	col.	1392-1393.	
P.G., 115	col.	347-354.	
P.G. 64	col.	1414-1418.	
P.G. 28	col.	1675-1702.	
P.G. 116	col.	907-920.	
P.G. 4	col.	723.	
P.G. 6	col.	966.	
P.L., 73	col.	282-294;	
	col.	651-694;	
	col.	971;	
	col.	135;	
	col.	541-548.	
P.L. 171	col.	1321-1340.	
AASS.,	Ianuarii,	I,	p. 604-667.
AASS.,	Martii,	II,	p. 40-43.
AASS.,	Martii,	II,	p. 741-748.
AASS.,	Aprilis,	I,	p. 76-84.
AASS.,	Julii,	III,	p. 280-287.
AASS.,	Octobris,	IV,	p. 262-265

კატალოგები*

კზა ¹	1951, 1954, 1973;
Blake	1932;
Conybeare	1913;
Garitte	1957;
BHO	1957, 1958;
ქურციკიძე	2003;
Peeters	1931.

* 1°) A (ძველი საეკლესიო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა კოლექცია): ტ.1, 1975-1985; ტ. 2, 1986; ტ. 3-4, 1954; ტ.V, 1955; იხ. აგრეთვე ტ. ჟორდანი, *Описание* ...1-2, მ. ჯანაშვილი, 1901-1903; *Описание* ...3, მ. ჯანაშვილი, 1905.

2°) H (საქართველოს ისტორიული და ეთნოგრაფიული საზოგადოების ძველი მუზეუმის ქართული ხელნაწერთა კოლექცია): 1-4, თბ., 1946-1953.

3°) S (საქართველოს წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ძველი მუზეუმის ხელნაწერთა კოლექცია): 1-4, თბ., 1960-1973.

4°) Q (ხელნაწერთა ინსტიტუტის ქართულ ხელნაწერთა ახალი კოლექცია): 1-2, თბ., 1957-1958.

5°) . ქუთ. ქუთაისის ისტორიული მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა კოლექცია (გელათის მონასტრის ძველი მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა კოლექცია): 1-2, 1958-1964.

6°) Ath. (ათონის მთის ივერიის მონასტრის ქართულ ხელნაწერთა კოლექცია).

7°) Sin. (სინას მთის წმინდა ეკატერინეს მონასტრის ქართულ ხელნაწერთა კოლექცია).

8°) Jer. (იერუსალიმის წმინდა ჯერის მონასტრის ქართულ ხელნაწერთა კოლექცია).

AASS

Acta sanctorum ... collecta, digesta, illustrata... Antverpiae. 68 volumes.
Anvers, Bruxelles: Société des Bollandistes.

AB

Analecta Bollandiana. Revue critique d'hagiographie. Ediderunt: Franciscus van Octroy, Hippolytus Delehaye, Paulus Peeters et Carolus van de Vorst. Bruxelles, Genève: Société des bollandistes. Paris: Librairie Auguste Picard.

AMG

Annales du Musée Guimet. Collection; Paris: Presses universitaires de France.

AMS

Acta martyrum sanctorum. Paris-Leipzig: éd. Bedjan.

BHG

Auctarium Bibliothecae hagiographiae gaecae. Bruxelles: éd. F. Halkin, Société des Bollandistes.

BK

Bedi Kartlisa. Revue de kartvélogie, études géorgiennes et caucasiennes. Paris: publiée avec le concours du centre national de la recherche scientifique.

BYZ

Revue internationale des études byzantines. Paris, Liège, Bruxelles.

CR

Corona Gratiarum: miscellanea patristica, historica et liturgica Eligio Dekkers... lustra complenti oblata / [B. Botte, A. Hammam, M. Simonetti, M. Aubineau]. Publication Brugge: Sint Pietersabdij; Gravenhage: M. Nijhoff.

CSCO

Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium editum Consilio Universitatis Catholicae Americae et Universitatis catholicae Lovaniensis. Lovanii [Louvain Belgique]: Paul Peeters.

DH

Dix mille saints: dictionnaire hagiographique. Réd. par les Bénédictins de Ramsgate; [Turnhout]: Brepols; [Quebec]: A. Sigier.

DHGE

Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastique sous la dir. de R. Aubert. Paris: Letouzey et Ané.

EO

Échos d'Orient. Revue bimestrielle de théologie, de droit canonique, de liturgie, d'archéologie, d'histoire et de géographie orientales. Constantinople: Maison de l'Assomption. Orientales. Paris: Maison de la Bonne presse.

FDPS

Festschrift zur Begrüssung der XXXIV Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner Versammlung rheinischen Schulmänner. Bonn: Universitäts-buchdruckerei von Carl Georgi.

JA

Journal Asiatique. Périodique trimestriel. Publ. par La société asiatique.

IR

Irenikon. Bulletin mensuel des moines de l'Union des églises. Amay-sur-Meuse (Belgique).

LA

Liber annuus. Studium Biblicum Franciscanum. Jerusalem: Studium Biblicum Franciscanum.

მაც

მაცნე. ისტორიულ და ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კრებული. თბილისი: საქ. მეცნ. აკად. გამომცემლობა.

მრთ

მრავალთავი. [ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის კრებული]. თბილისი : საქ. მეცნ. აკად. გამომცემლობა.

MUS

Muséon. (Le Muséon). Revue internationale des sciences et des lettres. Publ. par la société internationale des lettres et des sciences. Louvain: Peeters.

- OC *Oriens Christianus*. Römische Halbjahrschrift für die Kunde des christlichen Orients. Herausgegeben von Dr A. Baumstark, Rom puis Leipzig: Otto Harrassowitz.
- OR *ორიენტალისტი. აღმოსავლური ფილოლოგიისა და ისტორიის* მეცნიერებათა კრებული.
თბილისი: აზიისა და აფრიკის ინტიტუტი.
- PG *Patrologiae cursus completus, Series Graeca*. Paris: éd. Jacques-Paul Migne.
- PL *Patrologiae cursus completus, Series Latina*. Paris: éd. Jacques-Paul Migne.
- PO *Patrologia Orientalis*. Paris: puis Turnhout (Brepols).
- RHR *Revue de l'Histoire des religions*. Paris: (École Pratique des Hautes Études) Presses Universitaires de France.
- RLR *Revue des Langues Romanes*. Montpellier: Bureau des publications de la société pour les Études des langues romanes.
- ROC *Revue de l'Orient Chrétien*. Bulletin BI-MENSUEL de l'œuvre des Écoles d'Orient. Paris: Librairie A. Picard et Fils.
- SH *Subsidia Hagiographica*. Recherches d'histoire et de philologie orientales. Bruxelles: Société des Bollandistes.
- ქსა *ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა*. ხელნაწერთა კატალოგები. თბილისი : საქ. მეცნ. აკად. გამომცემლობა.
- SHOC *The Sabaitic Heritage in the Orthodox Church from the Fifth Century to the Present: [papers of the International Symposium held in Jerusalem and Haifa, ed. J. Petrich]*. Leuven: Peeters.
- SM *Studi Medievali*. Périodique. London.
- ST *Studi e Testi. Bibliotheca apostolica vaticana*. Città del Vaticano.
- VIA *Viator*. University of California, Center for Medieval and Renaissance Studies. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- ZFK *Zeitschrift für Kirchengeschichte*. Gotha puis Stuttgart.

საერთო ბიბლიოგრაფია

1. აბულაძე, ილია
1955 *მამათა სწავლანი X და XI საუკუნეების ხელნაწერთა მიხედვით*. თბილისი: საქ. მეცნ. აკად. გამომცემლობა.
1960 *იოანე მოსხი, ღიმონარი*. თბილისი: საქ. მეცნ. აკად. გამომცემლობა.
1973 *ძველი ქართული ენის ლექსიკონი*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
2. დონაშვილი, ელენე
1986 *მცხეთური ხელნაწერი (მცხეთური ბიბლია)* თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“, ტ.4
3. დვალი, მანანა
1966 *შუა საუკუნეთა ნოველების ძველი ქართული თარგმანები*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“, ტ.1.
1974 *შუა საუკუნეთა ნოველების ძველი ქართული თარგმანები*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“, ტ. 2.
4. გაბიაშვილი, ენრიკო
1968 *ძველი ქართული პაგიოგრაფიული ლიტერატურული ძეგლები (სეინაქსარული რედაქციები)*, თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“, ტ.4.
2004 *ქართული ნათარგმნი პაგიოგრაფია*. თბილისი: საქ. მეცნ. აკად. გამომცემლობა.
2006 *ქართული ნათარგმნი ასკეტიკა და მისტიკა*. თბილისი: გამომც. არტანუჯი.
5. გვარამია, რუსუდან
1965 *აღ ბუსთანი, X საუკუნის სინური ხელნაწერის მიხედვით*. თბილისი. გამომცემლობა „მეცნიერება“.
1973 *აშონიოსის „სინა-რაითის მამათა მოსრვის“ არაბულ-ქართული ვერსიები*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
6. იმნაშვილი, ეახტანგ
1975 *მამათა ცხოვრებანი, (ბრიტანეთის მუზეუმის ქართული ხელნაწერები XI საუკუნისა)* თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
7. ინგოროშვა, პავლე
1954 *გიორგი მერჩულე, ქართველი მწერალი მეთე საუკუნისა. ნარკვევი ძეგლის საქართველოს ლიტერატურის, კულტურის და სახელმწიფოებრივი ცხოვრების ისტორიიდან*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
8. ქაჯაია, ლამარა
1984 *ხანმეტი ტექსტები*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
9. კეკელიძე, კორნელი
1918 *კიმენი (Monumenta Hagiographica Georgica) ქართული ნათარგმნი პაგიოგრაფია*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“, ტ.1.
1946 *კიმენი (Monumenta Hagiographica Georgica)* თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“, ტ. 2.
1957 *ეროულები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან* თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“, ტ. 5, (14 ტომიანი)
1961 *«Епизод из начальной истории египетского монашества»*. *ერეულები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“, ტ.7, p. 76-101.
1980 *ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
10. ქუტციკიძე, ციალა
2003 *«ბოძღლე №1, პაგიოგრაფიული კრებული (XI საუკუნისა)»*. *მრთ.* 20, 373-393.
11. ქუტციკიძე, ციალა და დვალი, მანანა
1997 *«ამბა დანიელის ავტორობით ცნობილი პატერიკული თხრობის კიდევ ერთი თარგმანისათვის»*. *შაც*, 1-4, p. 97-106.
12. ლოლაშვილი, ივანე
1988 *ცხოვრება პეტრე იბერიისა, ასურული რედაქცია*. თბილისი: უნივერსიტეტის გამომცემლობა.

13. მახარაძე, ნელი
1966 ბიზანტიური ბერძნულის ფონეტიკის საკითხები. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
- 1978 ბიზანტიური ბერძნულის წარმოთქმის საკითხისათვის. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
14. მენაბდე, ლევან
1980 ძველი ქართული მწერლობის კერები. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“. 2.
- 1992 ძველი ქართული კულტურის კერები. თბილისი: გამომც. „ხელოვნება“.
15. ნუცუბიძე, შალვა
1974 *Κ προιαχοζοδεκς ηρεχεαχοο ροαμαη "Βαριλααη η Ποοαφαη"*. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
16. ორბელიანი, სულხან-საბა
1966 ლექსიკონი ქართული. თბილისი: გამომც. საბჭოთა საქართველო. ტ.1.
17. სარჯელაძე, ზურაბ
2001 ძველი ქართული სიტყვის კონა. თბილისი: უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
18. სილოგავა, ვალერი
1989 კორიდეთის საბუთები (X-XIII სს). თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
19. ყაუხჩიშვილი, სიმონ
1948 ლექსები ბიზანტიის ისტორიიდან. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“. გვ. 115-116.
- 1956 «ბერძნული მამაკაცთა სახელების გადმოცემისათვის ქართულში». თბილისი: უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ტ.1, გვ.145-146.
- 1974 ბიზანტიური ლიტერატურის ისტორია. თბილისი, გამომც. „განათლება“.
20. ყუბანეიშვილი, სოლომონ
1946 ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია. თბილისი: უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ტ.1, (2 ტომული).
21. შალამბერიძე, ნინო
1985 «ქელავა ანტიოქელის ცხოვრების კიმენურ და მეტაფრასულ რედაქციითა ქართული თარგმანების ურთიერთმიმართების ზოგიერთი მომენტი». *მრთ.* 11, . 91-94
22. შანიძე, აკაკი და ჭუმბურიძე, ზურაბ
1994 უდაბნოს მრავალთავი. თბილისი: უნივერსიტეტის პრესა..
23. შანიძე, მზექალა
1969 «„ი“ ხმოვანფუძიანი ანთროპონიმების ბრუნების ისტორიისათვის ქართულში». გ. ახელედიანის საიუბილეო კრებული. თბილისი: უნივერსიტეტის გამომცემლობა, გვ.131-144.
24. შანიძე, მზექალა და მეცნიერთა ათაკიანი ჯგუფი
1999 წმინდა იოანე ოქროპირი, თარგმანებამ მათეს სახარებისა. წიგნი III. თბილისი.
25. წაქაძე, ნანი
1983 ნისიმეს ცხოვრების სირიული, არაბული და ქართული ვერსიები. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
26. წერეთელი, გიორგი
2001 «სემიოტური ენები და მათი მნიშვნელობა ქართული კულტურის ისტორიის შესწავლისათვის». *ორ.* 1, p.7-31.
27. წერეთელი, გრიგოლ
1937 კორიდეთის ხელნაწერი და მისი ბერძნული მიხაწერები. თბილისი: გამომც. „მეცნიერება“.
28. ჯანაშვილი, მოსე
1901 ათონის ივერიის მონასტრის 1074 წლის ხელნაწერთა აღაპები. თბილისი.

29. AMÉLINEAU, Émile
1889 «Vie de Schnoudi» in *Les moines égyptiens*. Paris: Ernest Leroux, pp.12-13.
1894 *Histoire des monastères de la Basse-Égypte*. AMG, 25. Paris: E.Leroux.
1898 *La géographie de l'Égypte à l'époque copte*. Paris: Imprimerie Nationale.
30. AMOUZGAR, Jaleh et TAFAZZOLI, Ahmad
2000 *Le cinquième livre du DĒNKART (Pahlavi-Français)*. Publ. [Bures-sur Yvette]: Association pour l'avancement des études iraniennes. Imp. En Belgique: vol.1, p.13.
31. ANDILLY d' Arnauld, Robert
1653 *Les vies de saints Pères des déserts et quelques saintes*. Paris: P. Le Petit.
32. ANSON, James
1974 «The Female Travesties in Early Monasticism: The Origin and Development of a Motif». *JA*, 5, pp. 1-32.
33. ASSEMANI, Giuseppe Simone
1732-1746 *Sancti Ephraemi Syri omnia quae extant, graeca, syria ac latine*. Romae: ex Typographia vaticana, vol.1, p.8.
34. ATTWATER, Donald
1956 *Butler's Lives of the Saints in the East*. London: Burns and Oates, pp. 33-58.
35. BAKER, Alfred T.
1916 «Vie de sainte Marie l'Égyptienne». *RLR*, 9, p. 65-90.
36. BALZ, Horst et SCHNEIDER, Gerhard
1990 *Exegetical Dictionary of the New Testament*. Grand Rapids (Michigan.): W.B. Eerdmans, p.385-388.
37. BARBOT, Michel
1981 *Évolution de l'arabe contemporain*. Paris: A. Maisonneuve, p. 771.
38. BATIFFOL, Pierre
1903 «La légende de sainte Thaïs». *Bulletin de littérature ecclésiastique*. Toulouse: *RLR*, p. 202-217.
39. BAUMSTARK, Anton
1922 *Geschichte der syrischen Literatur mit Ausschluss der christlich-palästinischen Texte*. Berlin: A.Marcus und E. Weber.
40. BEDJAN, Paul
1890 *Acta Martyrum et Sanctorum*. Parisiis: [S.n.], vol.4.
1895 *Acta Martyrum et Sanctorum*. Parisiis: [S.n.], vol.5.
41. BESSE, Jean-Martial
1901 *Où viennent les moines ?*. Paris: Librairie B. Bloud.
42. BLAKE, ROBERT
1932 «Manuscripts géorgiens de la Bibliothèque de la laure d'Iviron du Mont Athos». *ROC*, vol. 8, p. 289- 361.
43. BOSWORTH, Clifford Edmund
1993 *The Encyclopaedia of Islam*. Leiden: Brill, Academic Publishers.
44. BOX, George, H
1927 *The Testament of Abraham with Testament of Isaac and Jacob*. Translated from the Greek. London: SPCK.
45. BROCK, Sebastian P. and HARVEY, Susan Ashbrook
1987 *Holy Women of the Syrian Orient*. Berkeley: University Press.
46. BROCK, Sebastian
1992 *L'œil de lumière: la vision spirituelle de saint Ephrem*. Trad. de : *The Luminous Eye: The Spiritual World of Saint Ephrem*, par Didier Rance.Bérigolles-en Mauges: Abbey de Bellefontaine. Imp. Jouve.
1995 «A Syriac Narratio Attributed to Abba Daniel of Scetis». *AB*, 113, p. 269- 281.
47. BROSSET, Marie-Félicité
1858 *Histoire de la Géorgie depuis l'antiquité jusqu'au XIXe siècle*. St.Petersbourg: Imprimerie de l'Académie impériale des sciences.

48. BUDGE, Ernest Alfred Thomson Wallis
 - 1893 *The Book Of Governors: The Historia Monastica of Thomas Bishop of Margā A.D. 840. The Syriac text; The English translation.* London: K. Paul, Trenché, Trübner and Co.vol.II.
 - 1904 *The Book of Paradise, being the Histories and Saying of the Monks and Ascetics of the Egyptian desert by Paladius, Hieronymus and others.* The Syriac text edited with English translation. 2 vol. London: (Leipzig: W. Drugulin), vol.1.
49. BURGUY, George- Frédéric
 - 1853 *Grammaire de la langue d'Oïl ou Grammaire des dialectes Français aux XIIe et XIIIe siècles.* Berlin: F. Schneider, p.72.
50. BUTLER, Alban
 - 1829 *Vies des Pères, des Martyres et des autres.* Louvain.
51. CAUSSIN DE PERCEVAL, Armand-Pierre
 - 1847 *Essai sur l'Histoire des Arabes avant l'islamisme, pendant l'époque de Mahomet et jusqu'à la réduction de toutes les tribus sous la loi musulmane.* Paris: Firmin Didot frères.
52. CAZELLES, Brigitte
 - 1991 *The Lady as Saint, A Collection of French Hagiographic Romances of the XII Century.* Philadelphia: University of Pennsylvania Press, p. 216-230.
53. CHAÎNE, Marius
 - 1913 «La version copte de la Vie d'Anastase la Patrice». *OQ*, 3, p. 32-58. 55.
54. CHAMPOLLION, Jean-François
 - 1814 *L'Égypte sous les Pharaons.* Paris. Vol.2, pp. 263-265.
55. *Chefs-d'œuvre des pères de l'église ou choix d'ouvrages complets des docteurs de l'église*
 - 1838 *grecque et latine.* Paris: A la Bibliothèque ecclésiastique, pp.468-473.
56. CLUGNET, Léon
 - 1901 *Vie et récits de Daniel le Scétiote (VIe siècle) / Texte grec publ. par L. Clugnet, texte syriaque publ. par F. Nau; texte copte publ. par Ignazio Guidi.* Paris: A. Picard et fils.
 - 1905 *Vie et Office de sainte Marine, textes latins, grecs, syriaques, coptes, arabes, Ethiopien, haut-allemand, bas-allemand et français.* /Publ. par Léon Clugnet avec la collab. de MM. E. Blochet, I. Guidi, H. Hyvernat, F. Nau et F.M.E. Pereira. Paris: A. Picard et fils.
57. CONYBEARE, Frederik Cornwallis
 - 1913 *A Catalogue of Armenian and Georgian Manuscripts in the British Museum in which is Appended a Catalogue of Georgian Manuscripts in the British Museum by Oliver Wardrop.* London: the British Museum.
58. COOPER, Kate
 - 2000 «Matthildia's wish: Division, Reunion and the Early Christian Family in the Pseudo- Clementine Recognition» in *Narrativity in Biblical and Related Texts.* Éd. George J.BROOK and Jean-Daniel KAESTLI, Leuven: University Presse, Peeters.
59. COTELIER, Jean-Baptiste
 - 1677 *Ecclēsae Graecae Monumenta Johanne Baptista Cotelierius.* Paris: éd. MUGUET, François, vol. I.
60. DE LA HARPE, Jean-François
 - 1804 *Abrégé de l'histoire générale des voyages continués par Coméras.* Paris: chez Moutardier, libraire.
61. DELCOURT, Marie
 - 1958 «Le complexe de Diane dans l'hagiographie chrétienne». *ℳℳ*, 153, p.1-33.
62. DELEHAYE, Hippolyte
 - 1991 «L'ancienne hagiographie byzantine». *SH*, 73, p.53.
 - 1902 *Synaxarium ecclesiae constantinopolitanae.* Bruxellis: apud socios Bollandianos.
 - 1903 *Légendes hagiographiques.* Bruxelles: Société des Bollandistes.
63. DELMAS, François
 - 1900 «Remarques sur la Vie de sainte Marie l'Égyptienne». *EQ*, 4, p.35-42.
 - 1901 «Encore sainte Marie l'Égyptienne». *EQ*, 5, p. 15-20.
64. DEMBOWSKI, Peter Florian
 - 1977 *La Vie de la sainte Marie l'Égyptienne, versions en ancien et en moyen français.* Genève.
65. DIB, Pierre
 - 1910 «Initiation chrétienne dans le rite maronite». *ℳOC*, 5, p. 73-85.
66. Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastique
 - 1960 sous la dir. R. AUBERE et E. van GAUWENBERGH. Paris: Letouzey et Ané.

67. Dix milles saints: dictionnaire hagiographique
1991 Réd. par LES BÉNEDICTINS de Ramsgate; trad. de l'anglais et adapté par Marcel Stroobants. [Turnhout]: Brepols; [Quebec]: A. Sigier, p.13.
68. DRANET, Robert
1978 «Les formes syriaques de la manière de l'Histoire Lausique». *CSCO*, 2, p. 398-399.
69. DRIOT, Marcel
1991 *Les Pères du désert: vie et spiritualité*. Paris: Médiaspaul; Montréal: éd. Paulines.
70. ДВОРЕЦКИЙ, Иосиф Хананович
1958 *Древнегреческо-русский словарь (ДРС)* Под редакцией С.И. Соболевского. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, (том I,II).
1976 *Латинско-русский словарь (ЛРС)*. Москва: издательство «Русский язык».
71. ESBROECK van, Michel
1975 «Les apophtegmes dans les versions orientales». *JA*, 93, p. 381-384.
1975 *Les plus anciens homéliaires géorgiens*. Louvain: PEETERS
72. EUSEBE (de Césarée)
1553 *Ecclesiasticae historiae Eusebii pamphili*. Lutetiae Parisiorum, vol.VI.
73. FESTUGIÈRE, André-Jean
1964 *Les moines d'Orient, 4.1, Enquête sur les moines d'Égypte ("Historia Monachorum in Aegypto")*. Paris: Éd. Du Cerf.
1971 *Historia Monachorum in Aegypto*. Éd. Critique du texte grec et traduction Française. Bruxelles: Société des Bollandistes.
74. FLUSIN, Bernard
1983 *Miracles et histoire dans l'œuvre de Cyrille de Scythopolis*. Paris: Études Augustiniennes.
75. FLUSIN, Bernard et PARAMELLE, Joseph
1982 «De Syncletica In Deserto Iordanis». *JA*, 100, p.291-317.
76. ФРОЛОВСКИЙ, Григорий (архимандрит)
1933 *Византийские отцы V-VIII веков*. Paris.
77. GARITTE, Gérard
1957 «Vie géorgienne de s. Syméon Stylite l'ancien et de s.Ephrem.» *CSCO*, 7, p.78-117.
1957 *Catalogue des manuscrits géorgiens du Mont Sinaï*. Louvain: Peeters.
1964 «La version géorgienne du "Pré Spirituel"». *ST*, 232, II, p. 170-185.
1966 «Histoires édifiantes géorgiennes». *BYZ*, 36, p. 396-423.
1968 «Une édition intégrale du grand homiliaire du Sinaï, daté du 864». *BYZ*, 25, p. 27-35.
1971 «La Vie géorgienne de s.Syriaque par Cyrille de Scythopolis et son modèle arabe». *BYZ*, 28, p.90-101.
78. GAYET, Albert
1902 *Antinoë et les sépultures de Thais et de Sérapion*. Paris: Société française d'éd. d'art.
79. GINSBURG, Michel
1928 *Rome et la Judée. Contribution à l'histoire de leurs relations politiques*. Paris: S. Povolozky.
80. GIRON, Noël
1907 *Légendes coptes, fragments inédits*. Paris: P. Geuthner.
81. GUÉRIN, Paul
1858-1908 *Les petits Bollandistes: Vies des saints et Bienheureux*. Paris: BLOUD et BARRAL, (17 vol).
81. GUY, Jean- Claude
1962 «Recherches sur la tradition grecque des Apophthegmata Patrum». *SH*, 36, p.13-59.
1993 *Les Apophtegmes des Pères*. collection systématique. 1, Chapitres I-IX. Paris: les Éd. du Cerf.
2005 *Les apophtegmes des Pères*. collection systématique. 2, Chapitres X-XVI.Paris: les Éd. du Cerf.
82. HALKIN, François
1968 «Manuscrits grecs de Paris». [Bibliothèque Nationale], inventaire Hagiographique. *SH*, 44.
83. HAXTHAUSEN, August von
1856 *Transcaucasia, Andeutungen über das Familien- und Gemeindeleben und die socialen Verhältnisse einiger Völker zwischen dem Schwarzen und Kaspischen Meere*. Leipzig: F.A. Brochhaus.
84. HUREIKI, Jacques
2003 *Essai sur les origines des Touaregs*. Paris: Karthala, p. 416.

85. ITINERA LATINA
1892 Paris: publ. par T. Tobler, A. Molinier, C. Kohler, vol.1.
86. JÉRÔME (saint, 345-420)
1628 *Vitae Patrum [sancti Hieronymi]. De vita et verbis seniorum libri. auctoribus suis Et nitori pristino restituti opera. Heriberti Roswedyi.* Antverpae.
87. JURGENS, William A.
1970 *The Faith of the Early Fathers.* Collegeville, MN: The Liturgical Press, 3 vol..
88. KARST, Joseph
1938 *Précis de numismatique géorgienne.* Anvers, imp. F. Burton; Paris.
89. KIRK, Martha Ann
2004 *Women of Bible Lands. A Pilgrimage to Compassion and Wisdom.* Collegeville, MN: Liturgical Press.
89. KNUST, Hermann
1890 *Geschichte der Legenden der h.Katarina von Alexandrien und der h.Maria Aegyptiaca.* Halle, a.s: M. Niemeyer.
90. KRUMBACHER, Karl
1897 *Geschichte der Byzantinischen Literatur von Justinian bis zum Ende des Oströmischen Reiches (527-1453)* München: C.H. Beck.
91. LACARRIÈRE, Jacques
1975 *Les hommes ivres de Dieu.* Montbonnot-St.Martin: les Éd. Jérôme Million.
1985 *Vie de Sainte Marie Égyptienne pénitente par Sophroné. Suivie de Vie de Saint Syméon stylite.* Montbonnot-St.Martin: les Éd. Jérôme Million.
92. LECLERQ, Henri
1931 *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie.* Paris: Letouzey et Ané, vol.10, 2ème partie.
93. *Le coran et la bible*
2002 Auteurs: Reeber Michel, Monnot Guy, Robin Christian, Ismail Moschen, Geffré Claude, Platti Emilio, Bormans Maurice, Flusin Bernard. Paris: Bayard, p. 43-55.
94. ЛОПАРЕВ, Христофор
1915 «Византийские Жития святых VIII-LX веков». Петроград: *Византийский Временник*, 19, ст.13-45.
95. LUCOT, Arthur
1912 *Pallade, évêque d'Hélénopolis, Histoire Lausique (Vies d'ascètes et de Pères du désert).* Texte grec, introduction et traduction française par A. Lucot. Paris: A. Picard et fils.
96. MAKENZIE, David Neil
1971 *A Concise Pahlavi Dictionary.* London: Oxford University Press, p. 5.
97. MARR, Niko
1926 «Le synaxaire géorgien. Rédaction ancienne de l'union arméno-géorgienne.» *PO*, 95, p.629-651.
98. MARTIN-HISARD, Bernadette
1983 «Du T'ao-K' lardzeti à l'Athos.» *ΘΚ*, 41, pp.40-49.
99. MANSI, Gian Domenico et BARONIUS, Caesar
1747 *Annales ecclesiastici.* Luciae: typis L. Venturini, vol. 13, p. 85-89.
100. МЕЙЕНДОРФ, Иован
1985 *Введение в святоотеческое богословие.* New York: т. 1.
101. METREVELI, Elene
1977 «Un nouvel ouvrage sur le "mravalt'avi" géorgien.» *ΘΚ*, 35, p. 73-81.
102. MIGNE, Jacques-Paul
1851 *Dictionnaire de Patrologie, ou Répertoire historique.* Montrouge.
103. MOREAU DE JONNÈS, Alexandre-César (le fils)
1861 *Ethnogenie caucasienne, recherches sur la formation et le lieu d'origine des peuples éthiopiens, chaldéens, syriens, hindous, perses, hébreux etc....* Paris: J. Cherbulier, p. 101.
104. MÜLLER, Valery
1931 *En Syrie avec les Bédouins, les tribus du désert.* Paris: Glomeau, p. 25.
105. NAU, François
1901 «Histoire de sainte Marine, version syriaque.» *ROC*, 6, p.276-285.
1902 «Vie de Jean bar Aphthonia, textes syriaque et traduction française.» *ROC*, 7, p. 97-135.

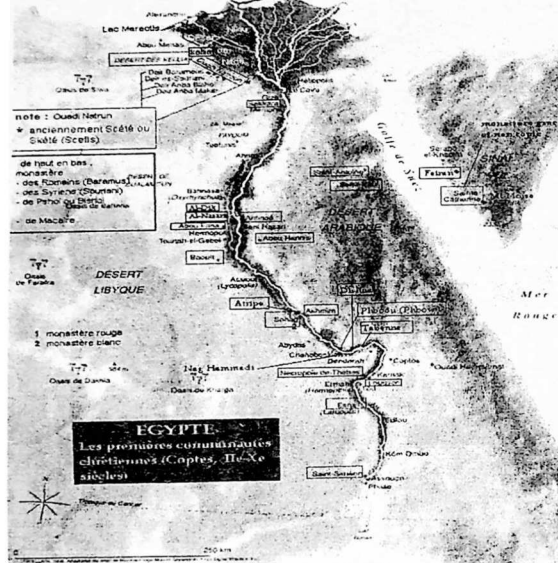
- 1903 *Histoire de sainte Thais. Publication des textes grecs et de divers autres textes et versions.* АМГ, 30, 3ème partie.
- 1905 «Histoires d'Aboudehemme et de Marouta». *PO*, 3, p. 1-13.
- 1907 «Histoires des solitaires égyptiens». *ROC*, 2 (XII), p. 43-70.
- 1907 *Histoire de saint Pacôme: une rédaction inédite des Asctica.* *PO*, 4, p. 141-150.
- 1908 «Histoires des solitaires égyptiens». *ROC*, 3(XIII), p. 47-297.
- 1910 «Les légendes syriaques d'Aaron de Saroug, de Maxime et Domèce, d'Abraham maître de Barsoma». *PO*, 5, p. 362.
- 1911 «Jean Rufus, Evêque de Maiouma. Plériphories». *PO*, 8, p. 165-166.
- 1913 *La version syriaque de l'histoire de Jean le Petit.* *ROC*, 7(VII), p. 347-389.
- 1913 *La version syriaque de l'histoire de Jean le Petit.* *ROC*, 8(XVIII), p. 53-69.
106. ОЛАТЯЖЕВСКИЙ, Тимотий
1902 *Палестинское монашество с IV до VI веков.* Москва.
107. OUTTIER, Bernard
1977 «Le modèle grec de la traduction géorgienne des apophtegmes par Euthyme». *AB*, 97, p. 119-130.
- 1978 «Un fragment géorgien de l'Historia Monachorum in Aegypto». *ВЖ*, 36, p. 49-52.
- 1977 «Le manuscrit Tbilissi A-249; un recueil traduit de l'arabe et sa physionomie primitive». *ВЖ*, 25, p. 97-106.
108. PALACIOS, Miguel Asín
1905 «Une Vie abrégée de sainte Marine». *ROC*, 3, p. 67-71.
109. PARGOIRE, Jules
1905 *L'église byzantine de 527 à 847.* Paris, V. Lecoffre, vol. I.
110. PARYS, Michel van
1988 «Abba Silvain et ses disciples. Une famille monastique entre Scété et la Palestine à la fin du 4ème siècle et durant la première moitié du 5ème siècle.» *IR*, 61, p. 451-480.
111. PATLAGEAN, Évelyne
1976 «L'histoire de la femme déguisée en moine et l'évolution de la sainteté féminine à Byzance». *SM*, 3, série 17/2, p. 597-623.
112. PEETERS, Paul
1912 «De Codice Hiberico Bibliothecae Bodleianae Oxoniensis». *AB*, 31, p. 301-318.
- 1951 «Recherches d'Histoire de philologie Orientale». *SM*, 27, p. 84.
- 1951 «L'édition critique des vies coptes de saint Pachôme». *SM*, 27, p. 31-43.
113. PERADZE, Grégoire (archimandrite)
1937 *An Account of the Georgian Monks and Monasteries in Palestine.* Hertford: S. Austen and Sons.
114. PETITMENGIN, Pierre
1981 *Pélagie la pénitente, Métamorphose d'une légende, Les textes et leur histoire.* Paris: Etudes augustiniennes, vol. I.
115. ПИГУЛЕВСКАЯ, Нина Васильевна
1946 *Византия и Иран на рубеже VI и VII веков.* Москва-Ленинград: Издательство Академий наук, ст. 4-20.
116. REGNAULT, Lucien
1970 *Les sentences des Pères du désert, Nouveau recueil, Apophtegmes inédits ou peu connus.* Solesmes: Abbaye Saint-Pierre-de Solesmes.
- 1985 *Les sentences des Pères du désert, Séries anonymes.* Solesmes: Abbaye Saint-Pierre; Bégrolles-en Mauges: Abbaye de Bellefontaine.
117. RICCI, Seymour M.M. et WINSTEDT, Eric Otto
1910 *Les quarante-neuf vieillards de Scété.* Texte copte inédit et traduction française, tiré de Notices et Extraits des manuscrits de la BN et autres bibliothèques. Paris: Klincksieck, vol. 39/2.
118. RICHARD, Marcel
1975 «La vie de sainte Marine, surnommée Marinos». *CG*, 1, p. 83-115.
119. RICHARD, Claude
1875 *Abrégé des Vies de saints pour tous les jours de l'année.* Paris: Firmin-Didot frères, p. 248-255.
120. ROSWEYDE, Heribert
1849-1850 *Vitae Patrum [sancti Hieronymi]*

121. RUBIN, Rehav
2002 «The Melagria: On Anchorites and Edible Roots in the Judean Desert», *LA*, p. 347-352.
122. RUTEBEUF
1935 *La vie de sainte Marie l'Égyptienne, suivi de la légende de sainte Marie L'Égyptienne par Jacques de Voragine*. Paris: M. Glomeau
123. SALIA, Kalistrate
1965 «La littérature géorgienne (Ve-XIIIe siècles)». *ВЖ*, 15-18, p. 28-61.
1961 «Tao-Klerdjéti et ses monastères». *ВЖ*, 36-37, p. 41-62.
124. SCHNEIDER, Gerhard and Balz, Horst
2000 *Exegetical Dictionary of the New Testament*. Grands Rapids, Michigan: Company William B. Eerdmans Publishing, : vol.2, p. 385-388.
125. SCOPELLO, Madeleine
2005 *Femme, Gnose et Manichéisme*. Leiden: Brill.
126. СМІРНОВ, Іван Михайлович
1917 *Синайський Патерик в древньо-словацькому перекладі*. Сергійєв Посад.
127. SOPHOCLES, Evangelinos Apostolides
1887 *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Period (from B.C. 146 to A.D. 1110)*. New-York: C. Scribner's sons, Éditeur scientifique: Thayer, Joseph Henrey
128. SOZOMÈNE, Hermias
1996 *Histoire ecclésiastique*. Paris: les Éd. du Cerf, livres III-IV.
129. SPENCE, Lewis
1990 *Ancient Egyptian Myths and Legends*. London: Harrap.
130. SCHWARTZ, Eduard
1939 *Kyriakos von Skythopolis*. Leipzig: J.C. Heinrich.
131. TAMARATI, Mixeil T'amarašvili, dit abbé Michel
1910 *L'église géorgienne des origines jusqu'à nos jours*. Rome: Société typographique-éditrice.
132. TAYLOR, David G.K.
2002 *The Syriac versions of De Spiritu Sancto by Basil of Caesarea*. *CSCO*, 2, p.32.
133. THEOPHANUS
1883 *Chronographia*. Leipzig: rec. Carolus de Boor.
134. TOBI, Yosef
1999 *The Jews of Yemen – Studies, their History and Culture*. Leiden; Boston (Mass); Köln: Brill.
135. TALBOT, A.M
1996 *Holy Women in Byzantium, Ten Saints Lives in English Translation*. Washington (D.C.): Dumbarton Oaks Research Library and Collection.
136. TUNC, Suzanne
1989 *Breve histoire des chrétiens*. Paris: Éd. du Cerf.
137. USENER, Herman Karl
1888 *Acta s. Marinae et s. Christophori*. Bonn. p. 15-46.
1879 «Legenden der heiligen Pelagia». *FDPS*, 24, p. 3-16.
138. USPENSKI, Fiodor
1967 *Istoria vizantijskoi imperii*. Moscou: éd. Nauka, vol. 1, 354-374, (3 vol).
139. VAILHÉ, Siméon
1897 «Les laures de saint Gerasime de Calamon». *EO*, 2, p.106-119.
1900 «Répertoire alphabétique des monastères de Palestine». *ROC*, 5, p. 272-292.
1901 «Saint Dorothee et Saint Zosime». *EO*, 6, p. 359-363.
140. VAILHÉ, Siméon et PÉTRIDÈS, Sophrone.
1905 *Saint Jean Paléolaurite*. Paris: A Picard et fils.
141. VIGOUROUX, Fulcran
1889 *Légenda Aurea, vulgo historia lombardica dicta*. Éditeur scientifique Graesse, Johann Georg Theodor. Paris: Berche et Tralin.
142. VÖÖBUS, Arthur
1960 *History of Ascetism in the Syrian Orient*. *CSCO*, 2.
143. VORAGINE, a Jacobi
1846 *Legenda Aurea, vulgo historia lombardica dicta*. Éditeur scientifique Graesse, Johann Georg Theodor. Dresdae et Lipsae: impensis librariae Arnoldianae.

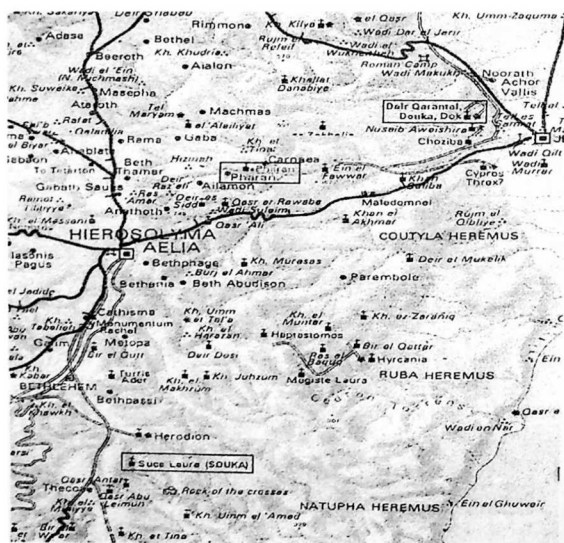
144. WARD, Benedicta
2004 *La vie au désert de prostituées converties: étude du repentir dans les sources du premier monachisme.* (trad. "Harlots of the Desert".) Nouan-le-Fuselier: Éd. des Béatitudes.
145. WIPSZYCKA, Ewa
1977 *Le rôle et le statut de la femme en Égypte hellénistique, romaine et Byzantine.* Lovanii: Peeters, *Studia Hellenistica*, vol. 37, p. 377-390.
146. WHITE, Hugh G. Evelyn
1932 *The monasteries of the Wādī'n Natrūn, part 1. New Coptic texts from the monastery of saint Macaire.* New York.
147. WOESSE, Friedrich von et SCHWARTZ, Eduard
1923 *Das Agypten in der Ptolemäerzeit und die spätere Entwicklung.* München: O. Beck.
148. WORTHLEY, John
1987 *Les récits édifiants de Paul, évêque de Monembasie et d'autres auteurs.* Paris: Éd. du Centre national de la recherche scientifique.
2001 "Grazers" (Βοσχοί) in the Judaeae Desert», *SNOC*, p. 37-48.
149. WYZENA, Theodor
1910 *La légende Dorée, traduite du latin d'après les plus anciens manuscrits.* Paris: D. de Selliers.

რუკა / მონასტერი / ხელნაწერი

ჰერეტიკი
პირველი ქრისტიანული გაერთიანებანი (კოატები, II-X სს.)
Heretics

პალესტინა
ქრისტიანული კერები

სკიტე—იოანე კოლოზოსის მონასტერი

საბაწმინდის მონასტერი

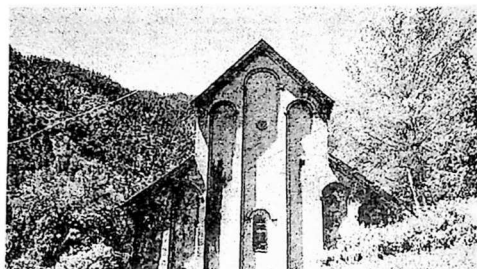
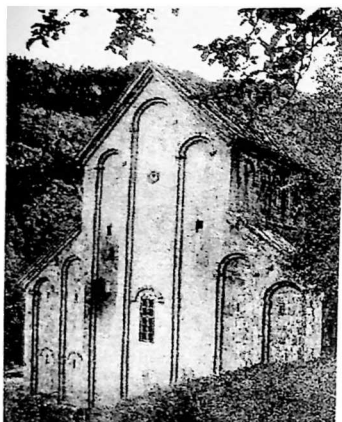

ანტიოქიის დიდი კელესია

იერუსალიმი —ქართული ჯერის მონასტერი (XI ს.)

პარხლის მონასტერი (X ს.)

ათონის ივერიის მონასტერი (980წ.)

ერაქია—ღუთისშობლის მიძინების ეკლესია, შესახველელის ტიპანი :

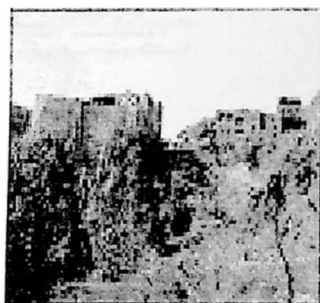
მარიაშ გეგეიკელი

წმინდა სოსიმე

სირია—ქიქელის უდაბნო

ლიბანი—ქაღიშას ხეობა.
ქანუბინის შინასტერი

100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

[illegible]

H-972 კრებულის (XVI ს.)

[illegible][illegible]